

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΣΕΡΡΩΝ-ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ

ΣΕΡΡΑΪΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ - ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ 1957

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΣΕΡΡΩΝ—ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

1955—1957

Πρόεδρος	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ
Ἀντιπρόεδρος	ΛΙΔΙΚΑ ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ - ΚΑΛΙΝΣΚΗ
Γεν. Γραμματεὺς	ΠΕΤΡΟΣ ΠΕΝΝΑΣ
Ταμίας	ΝΑΤΑΛΗΣ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ
Εἰδικὸς Γραμματεὺς	ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ
Ἐφορος	ΕΛΛΗ ΑΓΓΕΛΟΥ

Σύμβουλοι

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΧΟΝΔΡΟΣ, ΟΥΜΒΕΡΤΟΣ ΑΡΓΥΡΟΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΣΦΗΚΑΣ, ΙΑΚΩΒΟΣ ΖΑΓΚΑΡΟΛΑΣ, ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΧΑΤΖΗΔΙΝΑΣ

Ἀναπληρωματικοί

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΙΧΑΗΛ ΜΕΓΓΡΕΛΗΣ

Ἐλεγκτικὴ Ἐπιτροπὴ

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ Ι. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΧΑΤΖΗΠΑΜΠΟΥΚΑΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Πᾶν ὅτι ἀφορᾷ τὴν Διοίκησιν τῆς Ἑταιρείας ὡς καὶ πᾶσα μελέτη πρὸς δημοσίευσιν εἰς προσεχεῖς τόμους τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν» ἀποστέλλεται εἰς τὸν Γενικὸν Γραμματέα κ. Πέτρον Πένναν καὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἑταιρείας ὁδὸς Δραγατσανίου 4 Ἀθῆνας — Τηλ. 23.604. Τὰ ἐμβάσματα δι' ἀποστολὴν τόμων θ' ἀπευθύνονται πρὸς τὸν ταμίαν τῆς Ἑταιρείας κ. Ν. Ε. Πέτροβιτς ὁδὸς Ἐμμ. Μπενάκη 67 Ἀθῆνας — Τηλ. 614.877.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΣΕΡΡΩΝ-ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ

Τ.Ε.Ι. ΣΕΡΡΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΣΕΡΡΑΪΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ - ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

ΑΘΗΝΑΙ 1957

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ἐκ τῆς ἐκδόσεως καὶ κυκλοφορίας τοῦ Α' Τόμου τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν», ὁμολογουμένως παρήλθεν ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα ἀκάλυπτον νεωτέρων ἐκδόσεων.

Ἄλλ' ὅπως εἶναι σύνηδες, εἰς τοιοῦτου εἴδους πνευματικᾶς προσπάθειας, ὁ ἔνθεος ζήλος τῶν ἐταίρων καὶ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, προσέκρουσεν εἰς τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀπαραιτήτων οικονομικῶν μέσων καὶ δυνατοτήτων, λόγῳ ἀδιαφορίας πρὸ παντὸς τῶν ἀρμοδίων ἐκείνων παραγόντων, οἷτινες ὡς ἐκ τῆς θέσεως καὶ τῆς ἀποστολῆς των, ἔπρεπε νὰ εἶχον ταχθῆ ἢ πρωτοπόροι, εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν ἐνίσχυσιν τῆς Ἐθνικῆς προσπάθειας τῆς Ἐταιρίας ἡμῶν.

Ἦλπιζον οἱ Ἐταῖροι, ὅτι ὁ Δῆμος Σερρῶν, εἰς ἐκ τῶν πλουσιωτέρων Δήμων τοῦ Κράτους, ὡς συνεχιστὴς τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς Κοινότητος, θὰ ἀντιλαμβάνετο τὴν σοβαρότητα καὶ τὴν σημασίαν τοῦ ὑπὸ τῆς Ἐταιρίας ἐπιδιωκομένου σκοποῦ καὶ τοῦ ὑπ' αὐτῆς συντελουμένου ἔργου, καὶ ὅτι οἴκοθεν καὶ ἀσμένως θὰ ἔσπευδεν νὰ τὸ ἀναλάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν του.

Εἰς τοῦτο μᾶς ἐνίσχυνεν ἡ ἰδέα ὅτι διάφοροι Δῆμοι, πτωχότεροι ἴσως εἰς ὕλικὰ ἀγαθὰ καὶ προϋπολογισμοὺς ἰσχυρότερους, πτωχότεροι ἴσως καὶ εἰς τοπικὴν ἱστορίαν καὶ κληρονομικὴν ἔθνικὴν καὶ πνευματικὴν παράδοσιν, προσεκήρυσαν διαγωνισμοὺς, πρὸς ἐπίτευξιν παρομοίων σκοπῶν, προσφέροντες ὕλικὴν καὶ ἠθικὴν βοήθειαν πρὸς τοὺς μέλλοντας ν' ἀσχοληθῶσι μὲ τὴν διατήρησιν ζωντανῆς τῆς ἱστορικῆς μνήμης τῶν δημοτῶν των, καὶ τὴν συνέχισιν τῆς παραδόσεως.

Δυστυχῶς ὑπῆρξεν ἀληθινὴ ἢ ἀδιαφορία τῶν ἐν τῷ Δήμῳ Σερρῶν, ἐνδιαφερομένων προφανῶς μόνον, πῶς νὰ ἐξαφανίζωσι χαρακτηριστικῶς ἱστορικὰ μνημεῖα τοῦ παρελθόντος, ἄξια παντὸς σεβασμοῦ καὶ διατηρήσεως, διὰ νὰ μεταβληθῶσιν εἰς προσοδοφόρα οἰκόπεδα, καὶ δολώματα ψηφοθηρίας. Εἰς τὰς ἀναφορὰς ἡμῶν, ἐλάβομεν ἀορίστους μόνον ὑποσχέσεις, οὐδ' ὀβολὸν δὲ δι' οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν ἢ καὶ ἀγορὰν ἔστω καὶ ἐνὸς ἀντιτύπου διὰ τὴν Δημοτικὴν Βιβλιοθήκην, ὡς τρανὸν δεῖγμα τοῦ κρατοῦντος πνεύματος καὶ νοοτροπίας.

Εὐτυχῶς, τὸ ἐκ τῆς πωλήσεως τευχῶν τοῦ Α' τόμου τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν» συγκεντρωθὲν χρηματικὸν ποσόν, ὅχι μόνον ἐκάλυψεν τὸ συναφθὲν δάνειον πρὸς ἔκδοσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ ἄφησεν καὶ περίσσευμα, τὸ ὁποῖον

μαζί με τὰς συνδρομὰς τῶν ἐταίρων, καὶ τὴν ἐκ 10.000 δραχμῶν Κρατικὴν ἐνίσχυσιν, ἐπιτρέπει ἤδη νὰ θέσωμεν εἰς κυκλοφορίαν τὸν Βοσ Τόμον.

Παρὰ τὰς ἀναποφεύκτους ἐλλείψεις του, ὁ Βοσ Τόμος ἔτυχεν ἐνθέρμου ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν εἰδικῶν καὶ ἐπληρέθη ἡ προσπάθεια ἡμῶν.

Ἐλπίζομεν ὅτι καὶ ὁ ἀνὰ χεῖρας Βοσ Τόμος θὰ ἰκανοποιήσῃ ἀπολύτως τὸν ἀναγνώστην, λόγῳ τῆς, σπουδαίου ἱστορικοῦ ἐνδιαφέροντος, πρωτοτύπου ὕλης του, ὀφειλομένης εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς συνεργάτας, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνονται καὶ ἐντεῦθεν θερμοὶ εὐχαριστίαι.

Ἀθῆναι Ἰανουάριος 1957

ΠΕΤΡΟΥ Θ. ΠΕΝΝΑ

ΕΡΙΔΕΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΙΝ
ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ
ΚΑΙ
ΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΝ ΣΕΡΡΑΙΣ ΕΞΑΡΧΙΑΣ ΤΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΕΡΒΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΖΑΝΗΣ
(1891-1892)

Συνοπτικὴν εἰκόνα τῆς κοινοτικῆς ὀργανώσεως τῶν Σερρῶν τῶν πρώτων χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας ἐδώσαμεν ἤδη εἰς τὴν περὶ Σερρῶν πραγματείαν μας (1), ἐξαχθεῖσαν ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐκ τῶν διασωθέντων ὑπὸ τοῦ Πέτρου Παπαγεωργίου (2) ἀποσπασμάτων ἐκ τοῦ ἀρχαίου Κώδικος τῆς Μητροπόλεως, τοῦ διαρπαγέντος ἀνυχῶς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατὰ τὸ 1918, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἐκ τῶν σχετικῶν σημειώσεων τοῦ περισπουδάστου «Χρονικοῦ» τοῦ Παπασυναδινοῦ καὶ ἐξ ἄλλων ἱστορικῶν πηγῶν.

Δυστυχῶς αἱ Σέρραι, ὅπως ἄλλως τε καὶ ὅλαι σχεδὸν αἱ Ἑλληνικαὶ Κοινοτικαὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας, δὲν εἶχον ἐπίσημόν τινα κανονισμόν, ὡς ἐκεῖνον τοῦ «Κοινοῦ Μελενίκου» (3), ὃ ὁποῖος ἐψηφίσθη κατὰ τὸ 1813 «κοινῇ ψήφῳ ἀπάντων τῶν πολιτῶν» καί, τοιοῦτοτρόπως, τὰ κοινοτικὰ αὐτῆς πράγματα ἐρρυθμίζοντο, μέχρι τοῦλάχιστον τοῦ 1860 (4), βάσει ἀτελεστάτων κανονισμῶν, οἱ ὁποῖοι ὅμως συχνὰ ἔδιδον λαβὴν καὶ εὐκαιρίας εἰς τοὺς πρῶχοντας καὶ τοὺς ἐκάστοτε Μητροπολίτας νὰ διοικῶσι κατὰ τὸ δοκοῦν.

(1) Π. Πέννα, «Ἱστορία τῶν Σερρῶν» σελ. 47—51. Ἀθῆναι 1938.

(2) Π. Παπαγεωργίου, «Αἱ Σέρραι καὶ τὰ Προάστεια» Λειψία 1894.

(3) Π. Πέννα, «Τὸ Κοινὸν Μελενίκου καὶ τὸ Σύστημα Διοικήσεώς του». Ἐκδοσις τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων. Ἀθῆναι 1946.

(4) Τὰ τῆς Διοικήσεως τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων ἐπισήμως ἐρρυθμίσθησαν μόνον μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Τότε μόλις, ἤτοι 427 ὁλόκληρα ἔτη ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Τουρκικὴ Διοίκησις ἠδύοκῆσε νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὴν ὀργάνωσιν τῶν ῥαγιαδῶν.

Τὸ πρῶτον σχετικὸν νομοθέτημα ἦτο τὸ Χάτι-Σερίφ τοῦ 1839, ἐπηκολούθησε τὸ Χάτι-Χουμαγιὸν τοῦ 1856 καὶ τέλος τὸ Βεράτιον τοῦ 1860, διὰ τῶν ὁποίων ἐρρυθμίσθησαν τὰ δικαιώματα καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων. Βάσει τούτων συνετάγησαν οἱ ἐφεξῆς Ἑθνικοὶ Κανονισμοί, οἱ ὁποῖοι διὰ τὸ κῦρος ἔδει νὰ ἐπικυροῦνται καὶ ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων. (Βλέπε καὶ Κ. Λαμέρα «Περὶ τοῦ θεσμοῦ τῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας Δημογεροντιῶν ἐν Γ' Τόμῳ Μικρασιατικῶν Χρονικῶν σελ. 1—73).

Ὡς πρῶτος επίσημος κανονισμὸς τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος τῶν Σερρῶν ἀναφέρονται ὁ ὑπὸ τοῦ ἐξόχου καὶ διαπρεποῦς, δεινοῦ δὲ τῆς ὀρθοδοξίας θεολόγου, Μητροπολίτου Φιλοθέου Βρυενίου, ἀρχιερατεύσαντος ἐν Σέρραις ἀπὸ τοῦ 1875 1877, καὶ ἀπὸ Σερρῶν γενομένου Νικομηδείας. Μὲ τὸν ὑπὸ τοῦ Φιλοθέου συνταχθέντα κανονισμὸν ἡ Ἑλληνικὴ Σερραϊκὴ Κοινότης διωκῆθη ἐπὶ δεκαπενταετίαν περίπου, ἤτοι μέχρι τοῦ 1891, ὅποτε, ὡς κατωτέρω θὰ ἀναφέρωμεν, ἐδημιουργήθη δεξύτατον Κοινοτικὸν καὶ Μητροπολιτικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἐγένετο ἀφορμὴ εἰς τὸ νὰ συνταχθῇ νέος ἐμπεριστατωμένος κανονισμὸς, ἐπικυρωθεὶς ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου, ἰσχύσας δὲ μέχρι τῆς κατὰ τὸ 1913 ἀπελευθερώσεως τῶν Σερρῶν.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας διοικήσεως τῶν Κοινοτικῶν πραγμάτων φυσικὸν ἦτο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ ἐμφανίζωνται ἀντιθέσεις μεταξὺ Λαοῦ καὶ τῶν διοικούντων τὰ κοινοτικὰ πράγματα, εἰς τοιοῦτον δὲ σημεῖον δεξυτήτος πολλάκις, ὥστε ἐπὶ μακρὸν νὰ φυγαδεύεται ἡ γαλήνη καὶ νὰ ἐκλείπη ἡ ἀπαραίτητος συνεργασία Ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων διὰ τὴν εὐόδωσιν καὶ ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τοῦ δουλεύοντος γένους.

Τοιαῦται δεξίαι ἀνιθέσεις καὶ διαφωνίαι, αἱ ὁποῖαι ὠδήγησαν εἰς πολλὰ δυσάρεστα ἀποτελέσματα, ἐμφανίζονται συχνά, ἰδίως κατὰ τὴν τελευταίαν ἑκατονταετίαν εἰς Σέρρας.

Ἡ θλιβερὰ διαμάχη μεταξὺ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθανασίου κατὰ τὸ 1844 καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς τῶν Σερρῶν, Ἐμμανουὴλ Φωτιάδου (1) ἐτερματίσθη μὲ τὴν ἐπέμβασιν τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν, τὴν ὁποίαν οἱ ὀραγιάδες κατὰ κανόνα ἀπέφευγον, καὶ τὴν ἀπομάκυνσιν ἐκ τῆς Σχολῆς τῶν Σερρῶν ἑνὸς ἐμπνευσμένου καὶ προοδευτικοῦ Διδασκάλου τοῦ γένους, ἀπαχθέντος σιδηροδεσμίου εἰς μίαν ἄδικον ἐξορίαν.

Ἡ διάλυσις τοῦ κατὰ τὸ 1870 ἰδρυθέντος Διδασκαλείου Μαρούλη καὶ ἡ ἀναχώρησις αὐτοῦ καὶ δύο ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερουσῶν οἰκογενειῶν ἐκ Σερρῶν ὑπῆρξεν, ἐπίσης, θλιβερὸν ἀποτέλεσμα ἐρίδων καὶ ἀντιθέσεων δεξυτάτων (2).

Ἄλλη προφανῶς ἀντίθεσις μεταξὺ Σερραίων καὶ Μητροπολίτου εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν, αἰτήσῃ τοῦ Πατριαρχείου, ἀπέλασιν ἐκ τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν Σερραίων πολιτῶν κατὰ τὸ ἔτος 1882. (3)

(1) Π. Πέννα, «Ἱστορία τῶν Σερρῶν» σελ. 142—144.—Ἐλληνικὸν Ἄγγελο-βλαχικόν «Ἡ παιδεία εἰς τὰς Τουρκοκρατούμενας Σέρρας» σελ. 23—27. Ἀθήναι 1935.—Ι. Θεοδώριδου, «Ἀνασκευὴ τῶν ὑπὸ τοῦ ἐν Σέρραις ἀρχιερατεύοντος Ἀθανασίου κατὰ τοῦ κ. Ἐμμανουὴλ Φωτιάδου γενομένων κατηγοριῶν». Ἐν Ἀθήναις 1845.

(2) Ἀθανασίου Ἀργυροῦ, Ἡ δρᾶσις καὶ τὸ ἔργον τοῦ Δημ. Μαρούλη (1870—1885). Διάλεξις Ἐκδοσις Ἐφημερ. «Ἐμπρός» τῶν Σερρῶν 1938.

(3) Εἰς τὰ Ἱστορικὰ Ἀρχεῖα Μακεδονίας τῶν ἐτῶν 1695—1912, τὰ ἐκδοθέντα ὑπὸ τῆς ἐταιρείας Μακεδονικῶν σπουδῶν ἐπιμελεῖα καὶ κατὰ μετάφρασιν Ἰωάν. Κ. Βασδραβέλλη καὶ ἐν σελίδι 545 τοῦ Α' τόμου ἀναγινώσκωμεν: *Αἰτήσῃ τοῦ Πατριάρχου*

Ἡ πάντων ὅμως ὀξυτέρα κοινοτικὴ διαμάχη, ἣ ὁποία ἐπὶ ὀλόκληρον περίου ἔτος κατετάραξε τὰ σπλάγχνα τῆς Κοινότητος, εἶναι ἡ ἀναφανείσα κατὰ τὸ 1891—1892, ἣ ὁποία, λόγῳ τῆς πείσμονος ἀναμίξεως τοῦ Μητροπολίτου Κωνσταντινίου Βαφείδου, κατέληξεν εἰς τὴν ἐπ' ἐκκλησίᾳ ἀποδοκιμασίαν του καὶ ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ ἐκ τῆς πόλεως.

Σπουδαῖα κατὰ ταῦτα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ ἐξαιρετικῆς ἱστορικῆς σημασίας διὰ τὴν κοινοτικὴν ἱστορίαν τῶν Σερρῶν τῆς περιόδου ταύτης εἶναι τὰ ἐν συνεχείᾳ τῆς παρούσης δημοσιευόμενα. «*Πρακτικὰ τῆς ἐν Σέρραις Ἐξαρχίας τῶν Μητροπολιτῶν Θεσσαλονίκης καὶ Σερβίων καὶ Κοζάνης*», Σωφρονίου καὶ Κωνσταντίου, ἀίνα ἐναπόκειται εἰς τὸ Τμῆμα χειρογράφων τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης Κοζάνης καὶ τὰ ὁποία μοὶ ἀπεστάλησαν, ἐν ἀντιγράφῳ, παρὰ τοῦ φίλου Διευθυντοῦ αὐτῆς κ. Ν. Δελιαλῆ.

Ἐκ τοῦ περιεχομένου τῶν πρακτικῶν ὁ ἀναγνώστης δύναται ἀκόπως νὰ παρακολουθήσῃ ἐν ταῖς λεπτομερείαις ὅλας τὰς φάσεις τοῦ δημιουργηθέντος κατὰ τὸ ἔτος 1891—1892 Κοινοτικοῦ καὶ Ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος, ὡς καὶ τῆς ἀγωνιώδους προσπαθείας πρὸς συμβιβασμὸν τῶν διίσταμένων μερίδων, τῶν ὡς Ἐξάρχων ἐν Σέρραις ἀποσταλέντων ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων δύο Μητροπολιτῶν. Ἔτι δὲ πλέον νὰ λάβῃ σαφῆ ἰδέαν τοῦ τρόπου τῆς ὀργανώσεως τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος, δεδομένου ὅτι οὔτε τὸ τελικῶς ψηφισθὲν Καταστατικὸν διεσώθη, οὔτε ἄλλο σχετικὸν ἔγγραφο ἐκ τοῦ Ἀρχείου τῆς Δημογεροντίας, λόγῳ τοῦ ἐμφορημοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς διαρπαγῆς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατὰ τὰ ἔτη 1913 καὶ 1916

Διὰ νὰ κατατοπισθῇ ὅμως ὁ ἀναγνώστης πληρέστερον, δίδομεν σύντομον ἱστορικὸν τοῦ ὅλου ζητήματος :

Ὁ ἀπὸ τοῦ 1888 ἀνεληθὼν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν θρόνον τῶν Σερρῶν Κωνσταντῖνος Βαφείδης, ἐπωφελοῦμενος τοῦ ἀτελεστάτου, ὡς ἐλέχθη, κανονισμοῦ τῆς Κοινότητος, παρέδωκεν ἐξ ὀλοκλήρου τὰ τῆς διοικήσεως τῶν Κοινοτικῶν, Σχολικῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, εἰς ὁμάδα Σερραίων πολιτῶν ἐκ τῶν εὐπόρων (ισορμπατζήδων) καὶ δι' αὐτῶν ἤσκει διοικήσιν ἀπολυταρχικὴν καὶ ἀπαρέσκουσαν εἰς τὴν μεγάλην μάζαν τῶν πολιτῶν.

Αἱ ἐπανειλημμένα διαμαρτυρίαι τοῦ Λαοῦ ὄχι μόνον οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἔφερον παρὰ τῷ Μητροπολίτῃ, ἀλλὰ, τοῦναντίον, ἡ ἀναφανδὸν ὑπὲρ τῶν προστατευομένων του ἀνάμιξις καὶ ἡ ἄρνησις του ὅπως ἐγκαταστήσῃ διοικήσιν τοῦ «Κο.νοῦ», ἀντιπροσωπευτικὴν ὅλων τῶν τάξεων, διήρесе βαθυτάτα τὸν Λοδὸν εἰς δύο κομματικὰς παρατάξεις: Τὴν τάξιν τῶν «*Τ σ ι π λ ἄ*

ἔξετοπίσθησαν ἐκ Σερρῶν οἱ ῥαγιαδες γουναρᾶς Μανώλης Φωτίου, Ἀντώνης καὶ Κώτσιος Μανώλη, διότι ἐνήργουν κατὰ παράβασιν τῶν θρησκευτικῶν κανόνων, διέσπειρον ραδιουργίας καὶ ἐδημοσίευσαν ἔγγραφα κατὰ τοῦ Μητροπολίτου. Ὁ Πρωθυπουργὸς ἐνέκρινε. Χρονολογία 23 Σαφὲρ 1260 (ἐγείρας).

κ η δ ω ν» (1), τοῦτέστιν τῶν Λαϊκῶν, καὶ τὴν τάξιν τῶν «Τ σ ο ρ μ π α τ ζ ἡ δ ω ν», δηλαδή τῶν πλουσίων, τῶν ἀριστοκρατῶν.

Καὶ τὴν μὲν τάξιν τῶν «Τ σ ι π λ ἄ κ η δ ω ν» ἀντεπροσώπευεν ἐπιτροπὴ ἀπορτιζομένη ἐκ τῶν Ἀναστασίου Κοντοῦ, Νικολ. Γραΐζιου, Ἡλία Μάτσκα, Δημητρίου Ι. Χατζηδήμου, Κωνστ. Ἰωάν. Πούπη, Δημ. Νανίδη, Θεοδώρου Παπάζογλου, Χρήστου Κασάπογλου, Νικολάου Θεοδώρου, Νικολάου Τζελέπη καὶ Πέτρου Λόγη.

Τὴν δὲ τάξιν τῶν «Τ σ ο ρ μ π α τ ζ ἡ δ ω ν» ἐπίσης πολυμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Κωνσταντίνου Καπέτη, Ἀθανασίου Παρίση, Κ. Χόνδρου, Γ. Κ. Σχοινᾶ, Ἰωάννου Πέτροβιτς, Ἀθανασίου Ἐμμανουήλ, Πέτρου Α. Πέντζου καὶ πολλῶν ἄλλων, ὧν τὰ ὀνόματα βλέπει ὁ ἀναγνώστης εἰς τὰ καθ' ἕκαστον πρακτικά (2).

Ὑβρεις καὶ λίβελλοι καὶ ἐπεισόδια καθημερινὰ χαρακτηρίζουν τὴν θλιβεράν κατάστασιν, τὴν ὁποίαν, δυστυχῶς, ὡς μοὶ ὄφειλε, ὑπεδαύλιζεν καὶ ὁ Μητροπολίτης. Συνεπεία τῶν ἐπεισοδίων αὐτῶν αἱ Κοινοτικαὶ Ἀρχαὶ εἶχον παραλύσει, ἡ Ἐφορὶα τῶν Σχολείων κατηργήθη, καὶ τὰ σχολεῖα ἀνέστειλαν τὴν λειτουργίαν των. Ἡ ἄστοχος ὁμως πολιτεία τοῦ Μητροπολίτου εἰς ὄλην αὐτὴν τὴν διαμάχην ἐδημιούργησεν, ἐκτὸς τοῦ Κ ο ι ν ο τ ι κ ο ῦ, καὶ Ἐ κ κ λ η σ ι α σ τ ι κ ὸ ν ζήτημα. Τόσος ὑπῆρξεν ὁ σάλος καὶ τόση ἡ ἀγανάκτησις τοῦ Λαοῦ, ὥστε ἤρχισε νὰ βοᾷ καὶ νὰ καταφέρεται κατὰ τοῦ Μητροπολίτου, ὁ ὁποῖος κατέστη τὸ κύριον θέμα τῶν καθημερινῶν συζητήσεων. Εἰς τὰς ἐπιθέσεις, κατὰ τοῦ Μητροπολίτου, τῶν «Λαϊκῶν» ἀπῆντων ἀναλόγως καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῦ προσιατευόμενοι «Τ σ ο ρ μ π α τ ζ ἡ δ ε ς». Καὶ ἡ ὀξύτης ἔφθασεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, ὅτε τὴν 26 Ἀπριλίου τοῦ 1891 τὰ συγκεντρωμένα καὶ ἀσφυκτικῶς πλημμυρίσαντα τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν τῶν Ἀγίων Θεοδώρων καὶ τὸ προαύλιον αὐτοῦ πλήθη ἤρχισαν τὰς ἀποδοκιμασίας φωνάζοντα Ἀνάξις, Ἀνάξις, καθ' ἣν ὥραν ἀκριβῶς ἱερουργῶν ἐνεφανίσθη οὗτος πρὸ τῆς Ὁραίας Πύλης ἐκφωνῶν τὸ «Κύριε, Κύριε, ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ . . .»

Τόσον μέγα ἦτο τὸ συγκεντρωθὲν πλῆθος, τόσος ὁ σάλος καὶ τὸ πανδαιμόνιον, τὸ ὁποῖον ἐδημιουργήθη, ὥστε ὁ μὲν Μητροπολίτης διακόψας τὴν λειτουργίαν ἀπεχώρησεν τοῦ ναοῦ ἐκ τῆς μικρᾶς ὀπισθίας θύρας κατησχυμένος, τὸ δὲ πλῆθος διελύθη τῇ ἐπεμβάσει τῆς Τουρκικῆς Ἀστυνομίας.

(1) Ἡ λέξις εἶναι Τουρκικὴ. Τ σ ι π λ ἄ κ σημαίνει γυμνός, ξεβράκωτος καὶ μεταφορικῶς πτωχός. Ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ Γαλλικὸν sans culotte μὲ τὸ ὁποῖον προσηγορεύετο ἡ μᾶζα τοῦ Ἐπαναστατήσαντος Λαοῦ κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν.

(2) Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν δύο πρακτικῶν ἐξάγεται τὸ καὶ ἄλλοθεν γνωστὸν συμπέρασμα ὅτι αἱ δύο παρατάξεις δὲν ἦσαν σαφῶς διεχωρισμέναι καὶ δὲν ἀπληροῦντο ἀποκλειστικῶς ἢ μία ὑπὸ μόνον τῶν πτωχῶν καὶ ἢ ἄλλη ὑπὸ μόνον τῶν πλουσίων.

Ἐκτοτε ὁ Μητροπολίτης οὐδαμοῦ ἀπετόλμησε νὰ ἐμφανισθῇ. τὰ δὲ Πατριαρχεῖα, κατόπιν τῶν ὑποβληθεισῶν ἀναφορῶν καὶ μηνύσεων τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν Λαϊκῶν, διέταξαν αὐτόν, ὅπως περιορισθῇ εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Προδρόμου.

Ἐξ ἄλλου, πρὸς διευθέτησιν τέσσον τοῦ Κοινοτικοῦ, ὅσον καὶ τοῦ ἀνακύψαντος Ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος, τὰ Πατριαρχεῖα ἀπέστειλαν ὡς Ἐξαρχον εἰς Σέρρας κατ' ἀρχὴς τὸν Μητροπολίτην Θεσβνίκην Σωφρόνιον.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Σωφρόνιος ἦτο γέρον καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὴν σοβαρότητα τῆς καταστάσεως, διωρίσθη ὡς Συνέξαρχος καὶ βοηθὸς αὐτοῦ ὁ νέος καὶ δραστήριος Μητροπολίτης Σερβίων καὶ Κοζάνης Κωνσταντῖος Ματουλόπουλος (1) Οὗτος ἔφθασεν εἰς Σέρρας τὴν 10 Ἰουλίου, μετὰ μελέτην δὲ τῶν πραγμάτων, ἐπελήφθη μετὰ τοῦ συνεξάρχου του Σωφρονίου, τοῦ ἔργου τοῦ συμβιβισμοῦ καὶ τῆς διευθετήσεως τῶν ἀντιθέσεων.

Τὸ πρῶτον πρακτικὸν τῶν κοινῶν προσπαθειῶν των ἐγένετο τὴν ἡμερομηνίαν 12 Ἰουλίου 1891. Ἐκτοτε ἐκλήθησαν ἐναλλάξ οἱ ἀποτελοῦντες καὶ τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Λαοῦ καὶ οἱ ἐκπροσωποῦντες τὴν Συμπολίτευσιν.

Δυστυχῶς, αἱ ἐπίμονοι προσπάθειαι τῶν δύο Ἀρχιερέων προσέκρουον εἰς τὴν πείσμονα καὶ ἐν πολλοῖς καὶ κακόπιστον ἄρνησιν ἢ ὑπεκφυγὴν ἐκατέρως τῶν μερίδων. Τὴν κατάστασιν ἐδυσχέραιεν, ἔτι περισσότερο, ἡ ἄρνησις ἀμφοτέρων τῶν μερίδων, κυρίως ὅμως τῆς τῶν «Τζορμπατζήδων», ὅπως συνέλθωσιν ἐπὶ τῷ αὐτῷ ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῶν Ἐξάρχων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀξίωσις τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Λαοῦ, ὅπως ἀφ' ἐὸς μὲν ἀπομακρυνθῇ ἀμέσως καὶ ἀντικατασταθῇ ὁ Μητροπολίτης Κωνσταντῖνος δι' ἄλλου Μητροπολίτου, ἀποκατασταθῶσι δὲ καὶ αἱ ἀργοῦσαι Κοινοτικαὶ Ἀρχαὶ διὰ προσωρινῶς ἐκλεγομένων, μέχρι τῆς συντάξεως Νέου Κανονισμοῦ καὶ κανονικῆς ἐκλογῆς αὐτῶν. Διὰ τοῦ ἀπὸ 26 Ἰουλίου 1891 ὑπομνήματός των πρὸς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ τοὺς δύο Ἐξάρχους, τὸ ὁποῖον ὑπογράφουν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Λαοῦ Ἀθ. Κονιός, Θεοδ. Παπάζογλου, Ν. Τσελέπης, Δημήτριος Ι. Χατζηδήμου, Ν. Γράτζιος, Κων. Παππᾶ καὶ Νικολ. Θεοδώρου καὶ εἰς τὸν ὁποῖον διαζωγραφίζεται μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα ἡ δημιουργηθεῖσα κατάσταση, ἐκ τῆς μεροληπτικῆς πολιτείας τοῦ Μητροπολίτου, τίθεται σαφῶς καὶ ἐπισήμως πλέον τὸ Μητροπολιτικὸν ζήτημα.

«Δι' ἐνυπογράφου κατηγορητηρίου, — γράφουν εἰς τὸ ὑπόμνημά των, — καταμηνύωμεν τὸν Κωνσταντῖνον Βαφείδην, ὡς περιβεβλημένον μετὰ τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος καὶ πάσας τὰς κακοηθείας τοῦ εὐτελεστεροῦ καὶ ἀσεβεστεροῦ ἀνθρώπου· ὡς εἰ μὴ ἦτο δι' αὐτὸν ἀρκετὸς κόσμος ἢ μέθη, τὸ ψεῦδος, ἡ ἀγροικία, ἡ ἀνομία, ἡ βαναυσότης, ἠθέλησεν ὁ ἀξιότιμος οὗτος Ἐπίσκοπος νὰ

(1) Περὶ Κωνσταντῖνου βλέπε Π. Διούφη «Ἱστορίαν Κοζάνης» σελ. 117—118.

νά έξωραΐση τὰ καλλύπτοντα αὐτὸν προτερήματα καὶ διὰ τῆς κομματαρχίας, τοῦ σιμωνισμοῦ (1) καὶ τῆς βεβηλώσεως τοῦ μυστηρίου».

Πρὸ τῆς πείσμονος ὅμως ἔμμονῆς εἰς τὰς ἀπόψεις των, τόσον τῆς Συμπολιτεύσεως ὅσον καὶ τῆς ἀντιπολιτεύσεως, θεωρήσαντες ὡς ἀποτυχοῦσαν τὴν ἀποστολὴν των, ἄσκοπον δὲ καὶ τὴν περαιτέρω παραμονὴν των εἰς Σέρρας, οἱ δύο Ἐξάρχοι ἐζήτησαν μόνοι των, δι' ἐπιμόνων ἀναφορῶν καὶ ἐκκλησιῶν των πρὸς τὰ Πατριαρχεῖα, τὴν ἀντικατάστασιν των καὶ τὴν ἄδειαν νὰ ἀναχωρήσωσι ἐκ Σερρῶν.

Τὰ δημοσιευόμενα κατωτέρω καὶ ἐν συνεχείᾳ πρακτικὰ περατοῦνται τοιούτοτρόπως μὲ τὰς ἐκθέσεις τῶν πεπραγμένων τῶν δύο Ἐξάρχων καὶ τὰς ἐκκλησίαις διὰ τὴν ἀντικατάστασιν των, ἀφίνοντα οὕτως ἡμιτελῆ ἐν τοῖς λεπτομερείαις τὴν εἰκόνα τῶν διαδραματισθέντων μετὰ τὴν ἀποχώρησιν των ἐκ Σερρῶν.

Ταύτην συμπληροῦμεν ἐν συντομίᾳ ἐκ τῶν ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» τῶν Πατριαρχικῶν εἰδήσεων καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν.

Μετὰ τὴν κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1891 ἀναχώρησιν καὶ τοῦ Σερβίων καὶ Κοζάνης Κωνσταντίου, δεδομένου ὅτι ὁ Θεσπικῆς Σωφρόνιος ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἔδραν του ἐνωρίτερον, τὰ Πατριαρχεῖα ἀπέστειλαν εἰς ἀντικατάστασιν των τὸν Προύσης Ν α θ α ν α ἡ λ καὶ Κασσανδρείας Κ ω ν σ τ α ν τ ῖ ν ο ν. Τούτων ὁ μὲν δεύτερος ἀφίχθη εἰς Σέρρας τὴν 6 Δεκεμβρίου, ὁ δὲ πρῶτος τὴν 20 Δεκεμβρίου τοῦ 1891.

Ὁ Προύσης Ναθιναὴλ διατελέσας προηγουμένως Μητροπολίτης Σερρῶν κατὰ τὰ ἔτη 1879-1886 (2) ἀπελάμβανε παρὰ τοῖς Σερραίοις μεγάλου σεβασμοῦ καὶ ὑπολήψεως. Ὡς ἐκ τούτου, ὁ διορισμὸς καὶ ἡ ἀφίξις του ἐχαροποίησεν τοὺς πάντας καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐν συντομωτάτῳ χρόνῳ διευθέτησιν τοῦ χρονίζοντος Κοινοτικῶ καὶ Μητροπολιτικῶ ζητήματος καὶ τὸν κατευνασμὸν τῶν πνευμάτων.

Τὸ ἔργον τῶν δύο Ἐξάρχων διηκόλυνεν καὶ ἡ ἀμέσως μὲ τὴν ἀφίξιν των ἐντολῇ τῶν Πατριαρχικῶν ἀπομάκρυνσις ἐκ τῆς Μονῆς Προδρόμου καὶ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Κωνσταντίνου Βαφείδου, ὁ ὁποῖος διευθύνων ἐκεῖθεν τὸν ἀγῶνα τῆς μερίδος τῶν «Τσορμπατζήδων» ὑπῆρξε τὸ κυριώτερον ἐμπόδιον καὶ ὁ συντελεστὴς τῆς ἀποτυχίας τῆς ἀποστολῆς τοῦ Σωφρονίου καὶ τοῦ Κωνσταντίου Ματουλοπούλου.

(1) Ἡ σιμωνία εἶναι ἀνομία κατεγνωσμένη παρὰ τε τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ Πάντων τῶν Θείων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων, ἐπισύρει δὲ ἀπαραιτήτως τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως.

Κατὰ τὸν ΚΘ'. Ἀποσταλικὸν Κανόνα «Εἴ τις Ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατῆς γένοιτο, ἢ Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος, καθαιρεῖσθω, καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπτέσθω παντάπασι καὶ τῆς κοινωνίας, ὡς Σίμων ὁ μάγος, ὑπ' ἑμοῦ Πέτρου». Κατὰ δὲ τὸν Λ'. Ἀποστολικὸν Κανόνα. «Εἴ τις Ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος δι' αὐτῶν ἐγκρατῆς Ἐκκλησίας γένοιτο, καθαιρεῖσθω καὶ ἀφοριζέσθω. Καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες».

(2) Π. Πέννα Ἱστορία τῶν Σερρῶν σελ. 176. Ἀθῆναι 1938.

Οἱ νέοι Ἐξαρχοὶ ἐργασθέντες δραστηρίως ἐπέτυχον τὸ ἀνοιγμα καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν Σχολῶν, τὸν καταρτισμὸν τῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ νέου «Κανονισμοῦ» καὶ τὴν προπαρασκευὴν τῶν ἐκλογῶν τῶν Κοινοτικῶν Ἀρχῶν. Συμφώνως δὲ πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῆς πόλεως, ἣτις ἐγένετο ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων, ἐγένετο ἡ ἐκλογή τῶν μελῶν τῆς «Ἐφορίας τῶν Σχολείων», τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Νοσοκομείου καὶ τῆς Δημογεροντίας.

Τέλος καὶ ὁ κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1892 διορισμὸς ὡς Μητροπολίτου Σερρῶν τοῦ Γρηγορίου Ζερβουδάκη, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ εἰς Θεσ)νίκην ἀπομακρυνθέντος Κωνσταντίνου Βαφείδου, καὶ ἡ κατὰ τὴν Συνεδρίασιν τῆς 17 Μαρτίου ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῶν Πατριαρχείων ἐπικύρωσις τοῦ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Συνταγέντος «Κανονισμοῦ» ἐσήμαινεν τὴν κατ' οὐσίαν λύσιν τοῦ τε Κοινοτικοῦ καὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος, διὰ τῆς πλήρους ἐπικρατήσεως τῶν ἀπόψεων τῶν «Λαϊκῶν».

Διὰ τοῦ ἐπικυρωθέντος Κανονισμοῦ καθιερώθη ὡς Ἀνωτάτη μὲν Κοινοτικὴ Ἀρχὴ ἡ εἰκοσιτετραμελὴς Γενικὴ Συνέλευσις ἀπαριτιζομένη ἐκ τῶν ἰσαριθμῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐνοριῶν, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου, καὶ ἐκλεγομένη ἀνὰ τριετίαν, καθωρίσθησαν δὲ κατὰ τρόπον σαφῆ αἱ δικαιοδοσίαι καὶ αἱ ἀρμοδιότητες τῆς Δημογεροντίας, τῶν Σχολικῶν Ἐφοριῶν καὶ τῶν Ἐπιτροπῶν τῶν Ναῶν.

Διὰ τοῦτο, ὅτε κατὰ Μάρτιον ἀφίχθη εἰς Σέρρας ὁ νεοδιορισθεὶς Μητροπολίτης Γρηγόριος Ζερβουδάκης (1) οἱ Σερραῖοι ὁμοοοῦντες πλέον ἐπεφύλαξαν εἰς αὐτὸν ἐξαιρετικῶς θερμὴν ὑποδοχὴν.

Τοιουτοτρόπως ἡ πρωτοφανὴς εἰς δξύτητα διχόνοια, ἡ ὁποία ἐπὶ μακρὸν ἐμάρανε τὸν ζῆλον τῶν Σερραίων, ἔληξε καὶ οἱ πάντες ἐπεδόθησαν καὶ πάλιν ἤσυχοι εἰς τὰ εἰρηνικά των ἔργα καὶ ἔργα προόδου, τὰ ὁποία ἔδωσαν εἰς αὐτοὺς τὸ κῦρος καὶ τὴν δύναμιν νὰ παρασκευασθῶσιν καὶ νὰ ἀνταπεξέλθωσιν ἐπιτυχῶς πρωταγωνιστοῦντες εἰς τὸν κατὰ τοῦ Σλαυῖσμοῦ Ἐθνικὸν Ἀγῶνα, ἰδίᾳ κατὰ τὴν κρισιμωτέραν καὶ δξύτεραν περίοδον αὐτοῦ τῶν ἐτῶν 1903—1908.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΝ ΣΕΡΡΑΙΣ ΕΞΑΡΧΙΑΣ ΤΩΝ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΕΡΒΙΩΝ ΚΑΙ ΚΟΖΑΝΗΣ

Α'

Σήμερον τῇ 12ῃ Ἰουλίου τοῦ 1891 ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος Παρασκευῆ καὶ ὥρα 8η μ.μ. προὔβη ἡ Σεβ. Ἐξαρχία εἰς τὸ ἐπόμενον Α' πρακτικὸν ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν κατωτέρω μνημονευομένων ἐντίμων πολιτῶν Σερραίων.

(1) Π. Πέ ν ν α Ἱστορία Σερρῶν. Ἀθήναι 1938 σελ. 176.

Κηρυχθείσης τῆς ἐνάρξεως τῆς συνεδριάσεως ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Κοσ Σωφρόνιος εἰσηγήσατο τὰ ἑξῆς :

Τῇ 8ῃ Ἰουλίου ἐ.ἔ. ἐλήφθη ἡ σεβαστ. ἐπιστολὴ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας συμφώνως προηγηθέντος τηλεγραφήματος τῆς 27ης Ἰουνίου ἐ.ἔ. δηλοῦντος ὅτι στέλλονται γράμματα καὶ ὅτι διορίσθη συνέξαρχος ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σερβίων καὶ Κοζάνης Κοσ Κωνστάντιος, ἔχουσα ἡμ. 28ῃ Ἰουνίου ἐ.ἔ. καὶ ἀρ. Πρωτ. 3191. Ἀφικομένης δὲ καὶ τῆς Αὐτοῦ Σεβασμιότητος κατὰ τὴν 10ην τρέχοντος μηνὸς περὶ τὴν 2αν ὥραν τῆς νυκτὸς τουρκιστί, ἐνεκρίθη, ὅπως πρῶτον περιέλθῃ εἰς γνῶσιν τοῦ κοινοῦ ὁ ἐπίσημος διορισμὸς τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης, ὡς συνεξάρχου, καὶ ἀκολούθως κοινοποιηθῇ τὸ γράμμα καὶ πνεῦμα τῆς ῥηθείσης σεβ. Ἐκκλησιαστικῆς ἐπιστολῆς τῆς διατυπώσεως τὸ πρόγραμμα τῆς ἐπιδιωκομένης λύσεως τοῦ κοινοτικοῦ ζητήματος, καθ' ἃ φαίνεται κατωτέρω. Καὶ δὴ κατ' ἰδίαν ἔξαιτησαμένων τῶν πρὸς ἀλλήλους ἀντιφρονούντων, ἵνα ἡ κοινοποίησις γίνηται ἰδιαιτέρως πρὸς ἑκατέρους, ἐπειδὴ ἡ Σεβ. Ἐξαρχία, καίτοι προέτρεψε πάντας, ὅπως ἐπὶ τῷ αὐτῷ καὶ κοινῇ τῇ παρουσίᾳ γίνηται ἡ ἀνακοίνωσις τῶν σεβαστῶν διαταγῶν τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ὅμως ἀπέτυχεν εἰς τοῦτο, ἀπεδείξατο, ἵνα κατ' ἰδίαν προσέλθωσι καὶ λάβωσι γνῶσιν ἀπὸ 5—12, οἱ μὲν κατὰ τὴν 8ην ὥραν μ.μ., οἱ δὲ κατὰ τὴν 9—11ην ὥραν μ.μ. τῆς σήμερον. Κατ' ἀκολουθίαν ἐνεφανίσθησαν σήμερον οἱ ἀξιότιμοι κ.κ. Ἀναστ. Κογιός, Ν. Γράτζιος, Ἡλίας Μάτσκας, Κωνστ. Ἰωάν. Πούπη, Δημ. Ναννίδης, Θεόδωρος Παπάζογλου, Χρηστος Κασάπογλου, Νικόλαος Θεοδώρου καὶ Πέτρος Λόγγης τὸ ὄλον 9 τὸν ἀριθμὸν, οἵτινες ἐδήλωσαν ὅτι παρίστανται ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ τῆς πόλεως καὶ ἀναλαμβάνουσι τὴν εὐθύνην, ἵνα αἱ ἐν λόγῳ διαταγαὶ τῆς Μεγ. Ἐκκλ. γένωνται γνωσταὶ πᾶσι τοῖς μετ' αὐτῶν ἐφ' ᾧ παρουσίας καὶ τῆς Σεβ. Ἐξαρχίας, ἀνεγνώσθη αὐτοῖς πρῶτον ἡ ὑπὸ ἡμ. 28 Ἰουνίου 1891 καὶ ἀριθ. Πρωτ. 3269 ἐπιστολὴ τῆς Μ. Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Σεβ. Μητρο. Σερβίων καὶ Κοζάνης, δι' ἣς διορίζεται ἡ Σεβασμιότης Του συνέξαρχος τοῦ Σεβ. Μητροπ. Θεσβ. Κοσ Σωφρόνιου. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτης ἀνεγνώσθη, δεύτερον, ἡ πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπ. Θεσσαλονίκης, ὡς ἀνωτέρω, μνησθεῖσα ἐπιστολὴ τῆς Μ. Ἐκκλ., δι' ἣς διατυπῶνται τὰ ἑξῆς, ὅτι, συνοδικῇ διαγνώμῃ ἐστὶν ἀνάγκη, ἵνα συνταχθῇ νέος κανονισμὸς τῆς κοινότητος ἐγκριθησόμενος καὶ παρὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ὅπως κατ' αὐτὸν τοῦ λοιποῦ διέπωνται τὰ τῆς κοινότητος Σερβῶν. Ἐπομένως δέον ἵνα συγκληθῇ γενικὴ τῶν πολιτῶν Σερβῶν συνέλευσις, ἣτις ἀμέσως νὰ προβῇ εἰς σύστασιν ἐπιτροπῆς πρὸς σύνταξιν σχεδίου τοῦ νέου κανονισμοῦ καὶ ἀφ' οὗ ἐπιψηφισθῇ ὑπὸ τῆς ἐν λόγῳ γεν. Συνελεύσεως καὶ ἐπικυρωθῇ παρὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τεθήσεται ἀκολούθως εἰς ἐνέργειαν καὶ γενήσονται ἀμέσως νέαι ἐκλογαὶ κατ' αὐτὸν πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ὑπαρχόντων Σωματείων. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξὺ χρονικῷ διαστήματι ἐνεκρίθη συνοδικῶς,

ἵνα ἐξακολουθῶσιν ὑφιστάμενα τὰ ὑπάρχοντα Σωματεῖα, ἢ τε Δημογεροντία καὶ αἱ Ἐφορίαι. Πρὸς τούτοις δ' ὅπως διευκολυνθῇ ἡ ὑπηρεσία καὶ ταχύτερον διεκπεραιωθῇ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐντολή, ἔγνω ἡ Μ. Ἐκκλ. διορίσαι ὡς συνέξαρχον τὸν Σεβ. Μητροπ. Σερβίων καὶ Κοζάνης Κων Κωνστάντιον, καθ' ἃ τηλεγραφικῶς ἐδηλώθη τῇ Σεβ. Του, μετὰ τῆς ἐντολῆς ἵνα ἄνευ ἀναβολῆς ἔλθῃ ἐνταῦθα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Τούτων συντελεσθέντων προϋτάθη πρὸς τοὺς παρόντας ὡς ἄνωτέρω, μετὰ προηγουμένην παρὰ τῆς Σεβ. Ἐξαρχίας ἱερὰν συμβουλὴν θέμα ἔχουσαν τὸ νομοταγὲς πρὸς τὰς ἱερὰς διακελεύσεις τῆς Μ. Ἐκκλ. ἵνα δηλώσῃ πρῶτον, ὅτι ἔλαβον γνῶσιν πλήρη τῶν ὡς ἄνω ἀναγνωσθέντων ἐγγράφων μετὰ τοῦ ὅρου ὅτι ὑπ' εὐθύνην των κοινοποιεῖται οὕτω τό τε γράμμα καὶ πνεῦμα τῶν ἐγγράφων τούτων καὶ τοῖς σὺν αὐτοῖς πᾶσι, καὶ δευτέρον νὰ δηλώσῃ ἐλευθέρως ὅ,τι ἂν σκέπτονται, εἴτε ἤδη, εἴτε ἐντὸς εἴκοσι τεσσάρων ὥρων (ἀρ. 24).

Μετὰ τοῦτο λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Ν. Γράτζιος εἶπεν: Εὐγνωμονοῦμεν θερμῶς τὴν Μητέρα Ἐκκλ. διὰ τὴν μητρικὴν Αὐτῆς μέριμναν ὑπὲρ ἡμῶν, παρακαλοῦμεν δὲ τὴν Ἐξαρχίαν ἵνα δώσῃ ἡμῖν διορίαν 24 ὥρων, ἵνα φέρωμεν τὴν ὀριστικὴν ἀπάντησιν, ἀφοῦ συνεννοηθῶμεν μετὰ τῶν ὁμοφρονούντων ἡμῶν.

Τὰ ἄνωτέρω ἀπεδέξαντο πάντες οἱ παρόντες καὶ ἡ Σεβ. Ἐξαρχία παρέχώρησε τὴν αἰτηθεῖσαν διορίαν.

Ἐπὶ τούτων προσκληθέντες οἱ παρόντες, ἵνα ὑπογράψωσιν ἐδήλωσαν ὅτι τὰ ἄνωτέρω πάντα εἰσὶν ἔγκυρα καὶ οὐδέποτε θὰ ἀρνηθῶσιν, εἶνε δὲ τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ὑπέγραψαν αὐτὰ καὶ ἐνῶ δὲν ὑπογράφουσιν.

† Ὁ Θεσσαλονίκης **Σωφρόνιος**

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης **Κωνσταντίος**

Β'.

Ἀποχωρησάντων τῶν προμνημονευθέντων ἀξιότιμων κυρίων τῶν ἐν τῷ Α'. πρακτικῷ, προσῆλθον οἱ Ἀξιότιμοι κ. κ. Κωνστ. Καπέτης, Ἀνθ. Παρίσης, Κ. Χόνδρος, Ἀναστ. Νάσιος, Γεώργιος Κωνσταντίνου Σχοινᾶς, Ἰωάν. Ἀθανασίου, Ἰωάν. Πέτροβις, Χρῆστος Στεργίου, Κωνστ. Δοῦρος, Β. Σταμούλης, Ἀναστ. Κοτοπούλης, Νικόλ. Στεργίου, Πέτρος Α. Πένιζου, Θεοχάρης Ἀσπρομάλλης, Στέργιος Φωκᾶς καὶ Ἀθ. Ἐμμανουήλ. Καὶ δὴ παρούσης καὶ τῆς Σεβ. Ἐξαρχίας ἐγένετο πρῶτον ἡ ἀνάγκη τῆς σεβ. ἐπιστολῆς τῆς Μεγ. Ἐκκλ. πρὸς τὸν σεβ. Μητροπολίτην Σερβίων καὶ Κοζάνης, δι' ἧς ἐπισήμως διορίζεται συνέξαρχος μετὰ τοῦ Σεβ. Μητροπ. Θεσ)νίκης καὶ ἀκολούθως ἀνεγνώσθη τὸ ἄνωτέρω πρακτικὸν Α'. ἐνῶ σημειοῦται, ὅτι οἱ λαβόντες γνῶσιν τῶν προκειμένων σεβ. ἐγγράφων ἀναλαμβάνουσιν ὑπ' εὐθύνην των ὅτι ἡ κοινοποίησις γίνεται καὶ πᾶσι τοῖς ὁμοφρονοῦσιν αὐτοῖς

καὶ ἐδήλωσαν ὅτι ὑπ' εὐθύνην των ἅπαντες οἱ σὺν αὐτοῖς ἔσονται κάτοχοι αὐτῶν τῆς γενομένης κοινοποιήσεως πρὸς αὐτοὺς τῶν μνησθέντων σεβ. ἐγγράφων. Πρὸς τούτῳ ὑπεδείχθη καὶ τοῖς ἐν τῷ πρακτικῷ τῷδε παροῦσιν, ἐὰν ἀποδέχωνται τὸν ἄνωτέρω ὅρον.—Ἀκολούθως ἀνεγνώσθη καὶ ἡ πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Θεσ)νίκης ἐπιστολὴ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ὑπὸ ἡμ. 28 Ἰουνίου 1891 καὶ ἀριθ. πρ. 3191, ἧς τὸ πνεῦμα καὶ γράμμα σαφῶς διατεύπεται καὶ ἐν τῷ προηγουμένῳ πρακτικῷ. Τουτέστιν ἡ Μήτηρ Ἐκκλ. συνοδικῶς διασκεψαμένη ἀπεφάνητο, συνοδικῆ διαγνώμη, ὅτι ἐστὶν ἀνάγκη, ἵνα συνταχθῇ νέος κανονισμὸς τῆς κοινότητος, ἐγκριθησόμενος καὶ παρὰ τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας, ὅπως κατ' αὐτὸν τοῦ λοιποῦ διέπωνται τὰ τῆς κοινότητος καὶ τὰ λοιπὰ ὡς φαίνονται ἐν σελ. 2 καὶ 3 ἀπὸ τῆς 23ης γραμμῆς καὶ ἐξῆς.

Συντελεσθέντων τῶν ἄνωτέρω, τοῦτέστι τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Σεβ. Μητρ. Σερβίων καὶ Κοζάνης ὡς συνέξαρχον καὶ τοῦ προηγουμένου πρακτικοῦ Α' καὶ τῆς σεβ. ἐκκλ. ἐπιστολῆς τῆς περιλαμβανούσης τὸ πρόγραμμα καθ' ὃ ἐντέλλεται ἐνεργῆσαι τὴν σεβ. Ἐξαρχίας πρὸς λύσιν τοῦ κοινοτικοῦ ζητήματος, προὔταθη τοῖς προμνημονευθεῖσι κυρίοις ἵνα δηλώσωσι πρῶτον, ὅτι ἔλαβον γνῶσιν τῶν ἄνωτέρω καὶ ἂν ἀποδέχωνται τὸν ἄνωτέρω ὅρον, ὅτι ἡ κοινοποίησις τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων ὑπ' εὐθύνην των ἔσεται καὶ τοῖς ὁμοφρονοῦσιν αὐτοῖς δι' αὐτῶν καὶ δεύτερον ἵνα ἀποδείξωσιν εἴτε τι ἔχουσιν εἰπεῖν ἐπὶ τούτων, εἴτε ἤδη, εἴτε ἐντὸς 24 ὡρῶν.

Ἐπὶ τούτων λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Κ. Καπέτης ἔλεξε τάδε: Ἐλάβομεν γνῶσιν, τῶν ἄνωτέρω πλήρη, ἥτοι τῶν ἀναγνωσθέντων ἐγγράφων ἐλάβομεν γνῶσιν, πρὶν δ' ἀποφανθῶμεν, ἐὰν ἀναλαμβάνωμεν, ὡς ἄνωτέρω εἴρηται, τὴν εὐθύνην τῆς κοινοποιήσεως τοῦ περιεχομένου τῶν ἀναγνωσθέντων σεβ. ἐγγράφων εἰς τοὺς συμφρονοῦντας ἡμῖν συμπολίτας ἡμῶν, θὰ παρατηρήσω μετὰ σεβασμοῦ, ὅτι τὸ μὲν γράμμα τῶν ἀναγνωσθέντων ἐγγράφων εἶναι σαφές, τὸ δὲ πνεῦμα ἐντισι σημείοις χρῆζει ἐξηγήσεών τινων, ὡς π.χ. ἐπὶ τῆς ἐπιτασσομένης συγκλήσεως τῆς γενικῆς συνελεύσεως, ἣν ἐπὶ τῇ βάσει κανονισμοῦ τινος ἢ ἄνευ κανονισμοῦ θὰ προσκληθῇ αὕτη. Ταῦτα δὲ λέγω οὐχὶ διὰ τὰ ζητήσω ἐξηγήσεις σήμερον· ἀλλὰ διότι ἐν τῷ πρακτικῷ ἄνω ἀναφέρεται ὅτι τὸ πνεῦμα καὶ γράμμα τῶν ἐγγράφων εἶναι σαφές, ἐνῶ καθ' ἡμᾶς εἶς τινα σημεία τὸ πνεῦμα εἶναι ἀσαφές.—Πάντες οἱ παρόντες ἀπεδέξαντο τοὺς λόγους τοῦ προλαλήσαντος, ὅστις ἐπὶ τέλους προσέθετο, ὅτι θὰ διατυπώσωμεν τὸ περιεχόμενον τῶν ἀναγνωσθέντων ἐγγράφων πᾶσι τοῖς ἀποῦσι συναδέλφοις ἡμῶν καὶ αὔριον κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν προθεσμίαν θὰ προσέλθωμεν, ὅπως δώσωμεν τὴν ἀπαιτουμένην ἀπάντησιν, τοῦτέστι θὰ ἀνακοινώσωμεν, συμπληρωμένως, ὅ,τι ἄνωτέρω ἀνεκοινώθη εἰς ἡμᾶς.

† Ὁ Θεσσαλονίκης **Σωφρόνιος**

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης **Κωνσταντῖος**

Γ'.

Σήμερον τῇ 13ῃ Ἰουλίου 1891 ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος Σαββάτῳ περὶ ὧραν ἕην ἐνεφανίσθησαν οἱ ἀξιότ. κ. κ. Ἀθ. Κοντός, Ν. Τζελέπης, Νικ. Γράτζιος, Ἀντ. Κοντός καὶ Θεόδωρος Παπάζογλου συμφώνως τῇ ὑποσχέσει τῶν τῇ ἀναφερομένῃ ἐν τέλει τοῦ Α'. πρακτικοῦ σελ. 4 καὶ ἐδήλωσαν τὰ ἑξῆς :

Ἡ ῥύθμισις τῶν κοινοτικῶν ἡμῶν πραγμάτων ἐπείγει, πᾶσα δὲ παράτασις τῆς ἐκκρεμοῦς τούτων καταστάσεως σπουδαίως θὰ βλάβῃ τὰ συμφέροντα τῆς ὀρθ. ἡμῶν κοινότητος· τοῦτο οὐχὶ μόνον σήμερον, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς ἐντόνως ἐτόνισεν ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἀνάγκην ταύτην κατέδειξε τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ. Ἡ ἐν τῇ τελευταίᾳ, ὑπὸ ἡμ. 28 Ἰουνίου ἐ. ἔ. σεβαστῇ ἐπιστολῇ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἧς ἐπίσημον γινῶσιν ἐλάβομεν χθὲς καὶ δι' ἡμῶν ἅπας ὁ λαός, ἡ κατάργησις τοῦ τελευταίου κανονισμοῦ καὶ ἡ σαφεστάτη διαρρηθὴν ἐντολὴ νὰ καταρτισθῇ νέος κανονισμὸς διὰ μεγάλῃς τοῦ λαοῦ γενικ. συνελεύσεως, εἶναι τὸ δικαιοτάτον ἀσφαλέστατον θεμέλιον ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἀσφαλὲς καὶ διαρκὲς δύναται νὰ ἀνεγερθῇ τὸ ὅλον κοινοτικὸν οἰκοδόμημα. Ἡ πλήρης ἐλευθερία τὴν ὁποίαν ἡ Μ. Ἐκκλ. παρέχει εἰς τὸν τρόπον τοῦ σχηματισμοῦ τῆς γενικ. συνελεύσεως μηδόλως δεσμεύσασα τὴν Σεβ. Ἐξαρχίαν δι' ὑποδείξεως τούτου, ἀλλ' ἐμπιστευθεῖσα εἰς τὴν σύνεσιν καὶ ἐμπειρίαν ταύτης καὶ τὴν καλὴν θέλησιν καὶ σύνεσιν τῆς κοινότητος τὴν ἐξεύρεσιν καὶ καθορισμὸν τῶν λεπτομερειῶν πρὸς σχηματισμὸν τῆς γενικ. συνελεύσεως, αἴρει ἐν τῷ πνεύματι τοῦ λαοῦ πᾶσαν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ταχείας λύσεως τῶν κοινοτικῶν ἡμῶν πραγμάτων. Ἐν τῇ ἐξευρέσει καὶ τῷ καθορισμῷ τῶν λεπτομερειῶν πρὸς τὸν σχηματισμὸν τῆς γεν. Συνελεύσεως ὁ λαὸς εὐχεται μὲν, ἀλλ' ἐν τῷ ἀδιαφιλονικήτῳ δικαιώματί του θὰ ἐπιμείνῃ ἀπαιτῶν εὐσεβᾶστως παρὰ τε τῆς Σεβ. Ἐξαρχίας καὶ τῆς ἐπιτροπῆς αὐτοῦ νὰ ἔχωσιν ἀρχὴν καὶ ἀξίωμα τὴν πλήρη ἐξασφάλισιν γνησίας ἀντιπροσωπείας καὶ τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος παντὸς πολίτου· διότι μόνον διὰ τοιαύτης καθολικῆς ψηφοφορίας δύναται νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῶν σπλάγγων τοῦ λαοῦ ἡ ἀληθὴς αὐτοῦ ἀντιπροσωπεία, διὰ τοιαύτης δὲ καὶ μόνον ἀντιπροσωπείας δύνανται στερεῶς καὶ διαρκῶς νὰ ἐξασφαλισθῶσι, τὰ ποικίλα τιμαλφῇ τῆς Ὄρθ. ταύτης κοινότητος συμφέροντα. Ὅστις τῶν πολιτῶν εἴτε μόνος, εἴτε ἐν ὀνόματι περισσοτέρων ἀνταχθῇ εἰς τὴν δικαίαν ταύτην τοῦ λαοῦ ἀπαίτησιν καταδεικνύει ἐκ τῶν προτέρων ὀπισθοβουλίαν καὶ ὅτι πᾶν ἄλλο ἔχει ὑπ' ὄψιν καὶ ἐπιδιώκει, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν ἀγαθὴν καὶ πατριωτικὴν ἐξασφάλισιν τῶν κοινοτικῶν ἡμῶν ἀγαθῶν. Ἡ ἐντολὴ τῆς Μ. Ἐκκλ. νὰ λειτουργῶσιν αἱ καθαιρεθεῖσαι πρὸ πολλοῦ ἀρχαὶ Ἐφορειῶν καὶ Δημογεροντίας μέχρι τῆς ἐπιψηφίσεως καὶ ἐπικυρώσεως τοῦ νέου κανονισμοῦ, προέρχεται ἐξ εὐχῆς καὶ μητρικῆς μερίμνης, ὅπως μὴ σπουδαίως πάθωσι τὰ κοινοτικὰ ἀγαθὰ ἡμῶν, ἀλλ' ἡμεῖς γινώσκοντες ἐκ τοῦ πλησίον τὰ πράγματα ἡμῶν καὶ τὴν π λ ῆ ρ η π α ρ α λ υ σ ί α ν τ ῶ ν π α ρ α ν ὀ μ ω ς ἀντιποιουμένων τὰς ἀρχὰς ὀλίγων συμ-

πολιτῶν μας, ἡμεῖς οἵτινες ἐπανελημμένως ἠκούσαμεν τούτους καυχωμένους ὅτι τὸ πᾶν θὰ ῥίψωσιν εἰς σύγχυσιν, ἡμεῖς οἵτινες ἠκούσαμεν τούτους ἀπειλοῦντας, ὅτι ἐπὶ ἓν ἔτος τοῦλάχιστον θὰ μείνωσι τὰ σχολεῖα κλειστά, διαβλέπομεν σπουδαιότατον κίνδυνον τελείας παραλύσεως ἀπάντων μὲν, ἰδίως μάλιστα τῶν ἐκπαιδευτηρίων ἐκ τῆς παρατάσεως ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον χρόνον τοιαύτης ἀνωμάλου καταστάσεως, ὥστε ἀναπόφευκτον καὶ ἀναγκαιότατον εἶναι ἡ Σεβ. Ἐξαρχία νὰ τροποποιήσῃ αὕτη, πρὸς τὸ ἀληθὲς συμφέρον τῶν καινοτικῶν ἡμῶν, συμφώνως πρὸς τὸ ἀληθὲς πνεῦμα καὶ τὴν ἀγαθὴν θέλησιν τῆς Μ. Ἐκκλ. τὴν ῥηθεῖσαν τῆς Ἐκκλ., ἐντολήν. Τοῦτο δὲ οὐ μόνον δικαιοτάτον, ἀλλὰ καὶ εὐκόλον, ἀρκεῖ νὰ χορηγηθῇ ἐκ τῆς Γεν. τοῦ λαοῦ Συνελεύσεως τὸ δίκαιωμα ὅπως ἀμέσως προβῇ εἰς τὸν διορισμὸν τῆς τε Δημογεροντίας καὶ τῶν Ἐφορειῶν. Ἐν τέλει, ὅπερ ἔπρεπε νὰ τεθῇ ἐν ἀρχῇ, ὁ λαὸς εὐχεται καὶ ἀπαιτεῖ εὐσεβάστως παρὰ τῆς Μ. Ἐκκλ. ὅπως εὐδοκῆσῃ *Αὕτη ἐν τῇ μητρικῇ Αὐτῆς μερίμνῃ, τὸν Ἀρχιερέα αὐτῆς νὰ ἀντικαταστήσῃ ταχέως διότι πᾶσα προσπάθεια πρὸς συμβιβασμὸν καὶ περαιτέρω συμβίωσιν μετ' αὐτοῦ οὐ μόνον θὰ ἀποτύχη, ἀλλὰ σπουδαιότατα θὰ βλάβῃ καὶ θρησκευτικῶς καὶ διοικητικῶς τὰ κοινοτικά ἡμῶν ἕνεκα ἀγόνου παρατάσεως. Ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα καὶ ὑπὸ τοιαύτας εὐχὰς ἢ ἐπιτροπῇ τοῦ λαοῦ περιμένει τὰς διαταγὰς τῆς Σεβ. Ἐξαρχίας, ὅπως συζητήσῃ καὶ καθορίσῃ μετὰ τούτων τὰς λεπτομερείας τοῦ τρόπου πρὸς σχηματισμὸν τῆς γεν. τοῦ λαοῦ συνελεύσεως.*

Διατυπωθέντων τῶν ἀνωτέρω καὶ ὡς ἐκ προσώπου ἀπάντων τῶν ὁμοφρονούντων αὐτοῖς, ἡ Σεβ. Ἐξαρχία ἀπέκρουσε τὰ περὶ Μητροπολιτικοῦ ζητήματος καὶ οὐδόλως ἀπεδέξατο αὐτὰ ὡς διαφεύγοντα τὴν ἀρμοδιότητα αὐτῆς, ἐζήτησε δὲ νὰ δηλωθῇ Αὐτῇ, ἐὰν ἐξαρτῶσι τὴν ἐκτέλεσιν τῆς τελευταίας διαταγῆς τῆς Μεγ. Ἐκκλ. περὶ καταρτισμοῦ τῆς Γεν. Συνελεύσεως κ.τ.λ. ἐκ τοῦ Μητροπολιτικοῦ ζητήματος, ἢ ἀπλῶς ἐπήγαγον τὰ περὶ τοῦ Μητρ. ζητήματος ὡς ἀπλῆν ὑπενθύμισιν τῇ Ἐκκλησίᾳ :

Οἱ δὲ παρόντες διὰ τοῦ κ. Ν. Γράτζιου ἀιήτησαν τὰ ἑξῆς :

Ἐκ τῆς ὅλης ἀνωτέρω ἀπαντήσεως καταφαίνεται προδηλότατα, ὅτι οὐδόλως ἐξαρτῶμεν τὴν λύσιν τῶν κοινοτικῶν ζητημάτων ἐκ τοῦ Μητροπολιτικοῦ, ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ Σεβ. προσώπῳ τῆς Ἐξαρχίας βλέπομεν τὴν Μητέρα ἡμῶν Ἐκκλησίαν, ἀναγκαιότατον καὶ δικαιοτάτον ἐθεωρήσαμεν, ἵνα ὑπενθυμίσωμεν ταύτην τὴν εὐχὴν καὶ ἀπαίτησιν τοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Ἀρχιερέως.

Ὑπογράφονται τὰ ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Γ'. ἐκτεθέντα ἄνω Μέλη τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ λαοῦ.

*Ἀθαν. Κοντός, Θ. Ν. Παπάξογλου, Ν. Γράτζις,
Ν. Γ. Τζελέπης, Ἀν. Κ. Κοντός*

† Ὁ Θεσσαλονίκης *Σωφρόνιος*

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης *Κωνσταντῖος*

Δ'.

Σήμερον τῇ 13ῃ Ἰουλίου ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος Σαββάτῳ περί ὥραν 10ην τοῦ ἔτους 1891 συνεπεία τοῦ ὑπὸ τὸ γράμμα Β'. προηγουμένου πρακτικοῦ συνῆλθον οἱ ἀξ. κ.κ. Ἄθ. Ἐμμανουήλ, Κ. Χόνδρον, Ἰωάν. Πέτροβιτς, Γεώργιος Κωνσταντίνου. Ἰωάν. Ἀθανασίου, Κ. Καπέτης, Ἄθα. Παρίσης, Ἄν. Νάστος, Ἰωάν. Θεοδωρίδης, Νικόλαος Σεργίου, Κ. Χόνδρος καὶ Ἰωάν. Παππᾶ Κωστίδης, οἵτινες διὰ τοῦ κ. Ἄθ. Ἐμμανουήλ, ἔλεξαν τάδε.

Σεβασμιώτατοι ἅγιοι Ἐξάρχοι,

Ἀκούσαντες χθὲς τῶν δημάτων τῆς Μ. τοῦ Χριστ. Ἐκκλ. διατετυπωμένων ἐν ταῖς δισὶν αὐτῇ σεπταῖς ἐπιστολαῖς, τῇ μὲν διορισούσῃ τὸν Παν. ἅγιον Σεργ. καὶ Κοζάνης Κον Κωνσταντίνον, ὡς συνέξάρχον τῆς Α.Σ. τοῦ τέως μόνου ἐξάρχου ἁγίου Θεσσαλονίκης, τῇ δὲ διορισούσῃ τὸ πρόγραμμα καθ' ὃ λυθῆσεται τὸ Κοινοτικὸν τῆς πόλεως ἡμῶν ζήτημα, ἔγνωμεν ταῦτα πάντα καὶ μετεδώσαμεν τοῖς ὁμοφρονοῦσιν ἡμῖν, παρ' ὧν εἶχομεν τὴν πληρεξουσιότητα μετὰ τῆς προσηκούσης εὐλαβείας ἀπαντῆσαι σήμερον τάδε ὡς πρὸς τὸ πρῶτον σεπτὸν γράμμα οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν εἰπεῖν ἢ ἐκφράσαι θερμὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν σεπτὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον, ὅτι ἐν τῷ ἀπλέτῳ αὐτοῦ ζήλῳ τοῦ ἐπαρκέσαι ὡς τάχιον καὶ ἄμυνον τῷ ἔργῳ, προσφυᾶ ἐπικουρίαν αὐτῷ ἐδώρησατο, τὸ δὲ πρόγραμμα τὸ καθορίζον τὸν τρόπον καθ' ὃν τὸ ἐπιλυτέον ζήτημα ἐπιδιαχθήσεται ἐν τισιν ἀσαφὲς εὐχεται. Χαλεπὸν ἔστιν ἐν γένει τὸ ἄλγος καὶ μόλις ἀνεκτόν, ὅταν ἐξ ἀβλεψίας τινός, ἢ ἐκ δικοπραγίας ἐπιγίγνεται, ἀλλ' ὅταν ὁ ἄνθρωπος σύνειδεν ἐαυτῷ ἀδικουμένῳ καὶ ἀναξιοπαθοῦντι, τότε δὴ τὸ πάθημα ἀνιαρώτατόν ἐστι καὶ ἐν τοῖς βαρύτερα ὑπομένεται, ὥστε ἐπιτρέψατε Σεβ. ἅγ. Ἐξάρχοι τῆς ἀείποτε εὐπειθέσι καὶ νομοταγέσιν ἀπαξ νὰ ὑψώσωσι παρατηρήσεως φωνήν, ἣν ὑπαγορεύει αὐτοῖς ἡ συναίσθησις, ὅτι πάντα ἀναμαρτήτως τόγε νῦν κολάζονται. Ὄκτειραμεν τὰς περιστάσεις, αἵτινες τὴν τάλαιναν ἡμῶν κοινότητα εἰς τοιαύτην ἀλγεινὴν κατάστασιν περιήγαγον, ἀλλ' ἀνομολογοῦμεν ὅτι εὕρομεν ταχέως παραμυθίαν, ὅταν ἡ σεπτὴ Μ. Ἐκκλ. ἀκούσασα τὰς παραστάσεις ἐκατέρωθεν εὐμενῆς ἀντιλήπτῳ προσέδραμεν ἀποστείλασα Σεβασμιώτατον ἐξάρχον τῇ ὀριστικῇ ἐντολῇ νὰ ἐπαναγάγῃ τοὺς παρεκτραπέντας εἰς τὴν τάξιν. Πολλὰς ἐπείδομεν ἔκτοτε χαλεπὰς ἡμέρας, ἐπείδομεν δὲ καὶ τοὺς παρεκτραπέντας λαύρους πρὸς τὴν παραιτέρω ἀταξίαν χωρήσαντας καὶ τοῦτο ἐνώπιον τοῦ Ἐξάρχου πρὸς πείσμα φεῦ! τῆς Μ. Ἐκκλ. Ἡ δὲ εἰς ἄγαν φιλόστοργος μήτηρ, ἄγνωστον ἡμῖν διατὶ ἀπολιποῦσα τὴν πρώτην Αὐτῆς ἐντολήν, ἐκέλευσε νὰ διενεργηθῶσι νέαι ἐκλογαὶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Σεβ. Ἐξάρχου κατὰ τὸν νέον τῆς Κοινότητος κανονισμόν. Καὶ πρὸ τοῦ κελεύσματος τούτου κλίνοντες γόνυ εὐπειθείας ὑπετάγημεν. Τί δὲ τὸ ἐκ τούτου κέρδος ἡμῶν; Ἐκτοτε πενθοῦμεν τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ δημοφιλοῦς Ἀρχιερέως ἡμῶν, ὅστις ὅλως ἀπταιστος

δεινὸν ὑφίσταται κολάφισμα, χάριμα μόνον τοῖς κατ' αὐτοῦ ἀσεβήσασιν. Τῶν ἐναντίον θρηνηθέντων καὶ πάλιν ὑπακοῦσαι ὡς αὐτοῖς εἴθισται, οὐκ οἶδαμεν ὅπως καὶ ἡ ἰδιαιτέρα διαταγὴ ἐναυάγησε καὶ τότε ἀνηρέθημεν τῇ Μ. τοῦ Χρ. Ἐκκλ. ὡς ἐξῆς—ἀναγνώσει Ἐξάρχου ἔγνωμεν κέλευσμα καὶ παραίνεσιν μητρὸς Ἐκκλ. νομοταγεῖς ἐν πᾶσι πανευλαβεῖς καὶ ἀνεπιφυλάκτως ἀπεδεξάμεθα τὰ σεπτὰ γράμματα· οὐχ' οὕτως οἱ ἀσεβήσαντες περὶ ἱερὰ καὶ δημοφιλέστατα Μητροπολίτης ἡμῶν μεθημοσύνη μητρὸς ἐκκλησίας κατέστησεν αὐτοὺς ἀτιθασσοτέρους, αἵτε δωρεὰν ἀσεβοῦνται, ἀλλὰ γνώτισαν, ὅτι πόλις ἀμετάκλητον ἔχει ἀπόφασιν μηδὲ κατὰ κεραίαν ἀνεχθῆναι τροποποίησιν Ἐκκλ. διαταγῆς εὐκρινῶς διατυπωθείσης—ὅπερ τηλεγράφημα ἐπηκολούθησαν 21 ἐνοριακαὶ ἀναφοραί, ὅσαι καὶ ἐνορίαὶ πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλ. 814 φέρουσαι ὑπογραφὰς πάντων οἰκογενειάρχων καὶ δικαίωμα ψήφου κεκτημένων· ἀλλ' ἰδοὺ καὶ τρίτη διαταγὴ τοῦ σεπτοῦ Πατριαρχείου, κελύουσα τοὺς Σεβ. Ἐξάρχους συγκαλέσαι Γεν. τῶν πολιτῶν Σερρῶν Συνέλευσιν, τίνι τρόπῳ τοῦτο καὶ ὑπὸ τίνα κανονισμόν ; Τοῦ νέου κανονισμοῦ ἐπιψηφισθέντος νομίμως καὶ ἀναγνωρισθέντος καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐναντίων, αἴρεται τὸ κῦρος τοῦ παλαιοῦ, ἀλλ' ἐν ἣ περιπτώσει θεωρηθῆ ὁ νέος ἄκυρος μείνει ἐν ἰσχύϊ ὁ πρῶτος, ὑφ' ὃν 15 ὅλα ἔτη ἀπροσκόπτως καὶ πᾶν δεξιῶς διωκῆθημεν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀνάγκη νὰ ὑφίσταται ὁ ἕτερος τῶν κανονισμῶν, ἄλλως ἐπέρχεται τὸ χάος, ἀνερμάτιστος δ' ἄνευ πηδαλίου καὶ ἄνευ πυξίδος, οὐδαμῶς ἐννοεῖ ἡ πόλις οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ μείνη.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω ἡ Σεβ. Ἐξαρχία ἠρώτησε τί ἐννοοῦσε διὰ τῶν τελευταίων φράσεων καὶ λέξεων, δι' ὧν διατυποῦται, ὅτι ἐν πᾶσι περιπτώσει πρέπει νὰ ὑπάρχη κανονισμός, ἄλλως ἡ πόλις δὲν ἐννοεῖ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ μείνη ἀνερμάτιστος καὶ ἄνευ πηδαλίου καὶ πυξίδος· καὶ ἐπιθυμεῖ ἡ Σεβ. Ἐξαρχία νὰ μάθῃ σαφῶς καὶ θετικῶς παρὰ τῆς εὐγενείας των, ἂν προτίθενται νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς σεβ. διαταγῆς τῆς Μ. Ἐκκλ. ἐντελλομένης τὸ συγκληθῆναι Γεν. Συνελ. πρὸς λύσιν τοῦ κοινοτικοῦ ζητήματος ὡς ἡ ἐπιστολή, μηδόλως λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν εἴτε τοῦ νέου, εἴτε τοῦ παλαιοῦ κανονισμοῦ, ἢ ἐννοοῦσιν νὰ ἀπόσχωσιν· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καὶ ἀξιούσιν ὅπως πρὸς τὸ προσχωρήσαι εἰς τὸν καταρτισμὸν τῆς Γεν. Συνελ. πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἐν ἐνεργείᾳ ὁ εἰς τῶν δύο κανονισμῶν, εἴτε ὁ νέος, εἴτε ὁ παλαιός. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ Σ. Ἐξαρχία ζητεῖ νὰ μάθῃ ἐὰν διανοῶνται νὰ προσχωρήσωσι πρὸς καταρτισμὸν Γεν. Συνελ. ἀσχέτως πρὸς πάντα κανονισμόν ἢ τᾶνάπαλιν.

Λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Κ. Καπέτης εἶπεν : Διὰ τῶν τελευταίων λέξεων ἐννοοῦμεν ὅτι δεχόμεθα τὴν ἐντολὴν τῆς Μ. Ἐκκλ. εἰς τὸ συγκληθῆναι Γεν. Συνελ. ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει καὶ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἑτέρου τῶν κανονισμῶν. Ὡς πρὸς τὴν δευτέραν δ' ἐρώτησιν τῆς Σεβ. Ἐξαρχίας, ἐὰν θὰ προσχωρήσωμεν ἢ οὐ πρὸς καταρτισμὸν Γεν. Συν. ἀσχέτως πρὸς πάντα κα-

νονισμόν, λέγομεν ὅτι, ἐν τῇ σεβ. τοῦ Πατρισρχείου ἐπιστολῇ δὲν ὑπάρχει τοιαύτη φράσις δὲν δυνάμεθα νὰ ἀπαντήσωμεν σήμερον.

Ἀκολουθῶς λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Κ. Χόνδρος ἀπὸ μέρους τῶν παρισταμένων προσέθετο, ὅτι καὶ χθὲς καὶ σήμερον πολλὴ ἐγένετο συζήτησις περὶ ἀσαφείας εἰς τινὰ μέρη τῆς σεπιῆς Πατριαρχ. (ἐπιστολῆς) διαταγῆς καὶ δὴ ἀκριβῶς ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ καταρτισμοῦ τῆς Γεν. Συνελ. διὰ ταῦτα ἐπειδὴ ἐν τῷ Πατριαρχ. γράμματι δὲν γίνεται λόγος περὶ κανονισμοῦ δὲν θὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν σύστασιν τῆς Γεν. Συνελ. διὰ ταῦτα δὲν δυνάμεθα νὰ ἀπαντήσωμεν ἐν ὅσῳ τὸ Σεβ. Πατριαρχεῖον ἢ Σεβ. ἀντιπρόσωποί του ἐνταῦθα οἱ ἄγ. Ἐξαρχοὶ δὲν δηλώσωσιν ἂν θὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν ἓνα τῶν κανονισμῶν τῆς πόλεως.

Ἡ Σεβ. Ἐξαρχία ἐδήλωσεν, ὅτι ἐν τῇ ἐπιστολῇ οὐδεμίαν μνείαν γίνεται τοῦ ληφθῆναι ὑπ' ὄψιν εἴτε τὸν παλαιὸν εἴτε τὸν νέον κανονισμόν καὶ τοῦτο σαφῶς φαίνεται ἐν αὐτῷ, ἐπομένως θὰ προβῆ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς.

Κ. Καπέτης

Κ. Χόνδρος

Ἄ. Παρίσης

Ἄ. Νάσιος

Ἰ. Πέτροβιτς

Γεώργ. Κωνσταντίνου

Ἰωάν. Ἀθανασίου

Ἰ. Δ. Παπακωστίδης

Κ. Δοῦρος

Νικ. Σεργίου

Ε'.

Τῇ 13ῃ Ἰουλίου 1891 αὐθωρῆ ἡ Σεβ. Ἐξαρχία σκεφθεῖσα ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἐνέκρινεν ὅπως ὑποδείξῃ τοῖς ἀξιότιμοις κυρίοις τοῖς ὑπογράψασιν τὸ πρακτικὸν Δ'. ὅτι ὀφείλουσιν ἵνα δηλώσωσι ῥητῶς, ἐὰν κατ' ἀρχὴν δέχωνται τὸ κέλευσμα τῆς Μ. Ἐκκλ. περὶ σχηματισμοῦ Γεν. Συνελ.—Προφορικῶς εἶπον, ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπιφυλάσσονται καὶ αὐριον θέλουσιν ἀπαντήσῃ.

† Ὁ Θεσσαλονίκης **Σωφρόνιος**

† Ὁ Σεργίων καὶ Κοζάνης **Κωνσταντίος**

ΣΤ'.

Σήμερον τῇ 14 Ἰουλίου 1891 ἡμ. τῆς ἐβδ. Κυριακῇ ἐνεφανίσθησαν οἱ κ. κ. Ἄντ. Παρίσης καὶ Ἰωάν. Θεοδορίδης καὶ παρουσίασαν τὸ κάτωθι ἐπισυναπτόμενον ἔγγραφον φέρον 11 ὑπογραφὰς ἐκ τῶν σὺν αὐτοῖς.

—Συμπλήρωσις τοῦ ἐν τῇ Ι. Μητροπόλει Σεργῶν συνταχθέντος τῇ 13ῃ Ἰουλίου πρακτικοῦ προεδρευόντων τῶν Σεβ. Ἐξάρχων Ἀγίου Θεσσαλονίκης Κου Σωφρονίου καὶ Ἀγίου Σεργίων καὶ Κοζάνης Κου Κωνσταντίου.

—Ἐπειδὴ ἡ Σεβ. Ἐξαρχία τὴν χθεσινήν μεθ' ἡμῶν συνεδρίασιν ἐπέγρανε δηλώσασα ὅτι θὰ προβῆ εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποστολῆς Αὐτῆς, ἐπειδὴ ἐν

ὄλοις τοῖς πρὸς ἡμᾶς σχετικοῖς λόγοις αὐτῆς κατεφάνη ὅτι ἐπιφυλάσσεται ἑαυτῇ ἐλευθερίαν ἐνεργείας, ἀπαντῶμεν ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πλήρους ἐκτελέσεως τοῦ Πατριαρχικοῦ περὶ τοῦ ζητήματος Σερρῶν προγράμματος εἰς ἔν τῷ ἀπὸ 28 Ἰουνίου ἐ. ἔ. σεπτῷ γράμματι τῶν Πατριαρχείων διατετύπεται ἀποδεχόμεθα τὴν σύγκλησιν Γεν. Συνελ. τῶν πολιτῶν Σερρῶν καὶ προσχωροῦμεν εἰς τὸν καταρτισμὸν αὐτῆς ἐπιφυλασσόμενοι πλήρη ἐλευθερίαν ἐνεργείας ἐν τοῖς καθέκαστα.

Σέρραις 14 Ἰουλίου 1891

<i>Νικόλαος Σεργίου</i>	<i>Κ. Καπέτης</i>
<i>Ἰωάν. Δ. Παπακωσιτίδης</i>	<i>Κ. Χόνδρος</i>
<i>Στέργιος Φωκᾶ</i>	<i>Ἄν. Παρίσης</i>
<i>Ἰωάν. Ἀθανασίου</i>	<i>Χρήσι. Ἀστερίνυ</i>
<i>Θεοχ. Κ. Ἀσπρομάλλης</i>	<i>Ἰ. Μ. Θεοδοωρίδης</i>
<i>Κων. Πέτροβιτς</i>	

† Ὁ Θεσσαλονίκης *Σωφρόνιος*

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης *Κωνσταντίος*

Ζ'.

Σήμερον τῇ 15 Ἰουλίου 1891 ἡμέρα τῆς ἐβδ. Δευτέρα ἢ Ἐξαρχία, συντελεσθέντων τῶν προηγουμένων ἀπάντων, ἀπεφάσισε ἵνα προβῇ εἰς τὴν σύνταξιν τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς συντέλεσιν τῆς Γεν. Συνελεύσεως καὶ πρὶν ἢ καταρτίσῃ τοῦτο τὸ ἔργον, ἐθεώρησε καλόν, ἵνα προσκαλέσῃ ἀνὰ 2 ἑκατέρωθεν τῶν πρὸς ἀλλήλους ἀντιφρονούντων καὶ ὑποδείξῃ αὐτοῖς, ὅτι εἶναι ἀνάγκη, ἵνα ἑκατέρωθεν προσέλθωσιν ἀνὰ πέντε ἐν κοινῇ συνεδρίᾳ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Ἐξαρχίας καὶ ἀπὸ κοινοῦ ὀρισθῇ τὸ πρόγραμμα, καθ' ὃ θὰ ὀδεύσει ἡ ἐργασία πρὸς ἐγκατάστασιν τῆς Γεν. Συνελ. κατὰ τὸ σεβ. κέλευσμα τῆς Μητρ. Ἐκκλ. Ἀλλὰ γενομένης τῆς ἀποπείρας ταύτης, ἐγνώσθη, ὅτι δὲν συγκατατίθενται εἰς τὴν ἀπὸ κοινοῦ διευθέτησιν τῶν ἀπαιτουμένων καὶ ἐδέησε, ἵνα ἀνὰ πέντε ἑκατέρωθεν ἰδίως προσέλθωσι καὶ λάβωσι γνῶσιν τοῦ σχεδίου τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῆς Γεν. Συνελ. καὶ ὠρίσθη, ὅπως σήμερον περὶ τὴν 10ην μ.μ. ἐμφανισθῶσιν οἱ τῆς μιᾶς μερίδος καὶ αὔριον π.μ. περὶ τὴν 1ην ὥραν οἱ τῆς ἐτέρας.

Η'.

Συμφώνως τῷ προηγουμένῳ πρακτικῷ ὑπὸ γράμμα Ζ'. προσῆλθον σήμερον τῇ 15ῃ Ἰουλίου 1891 ἡμ. Δευτέρα καὶ ὥρα 10η οἱ ἀξιότ. κ.κ. Ἀθ. Κοντός, Νικόλ. Ζελέπης, Νικόλ. Γράτζιος καὶ Ἄν. Χρυσάφης, τοῦ κ. Θεοδώρου Παπάζογλου κωλυθέντος παρασιτῆναι ἕνεκα εὐλόγου αἰτίας καὶ ἐδήλωσαν οἱ προσελθόντες, ὅτι οὐδόλως μειοῦται ἡ παρουσία των ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τοῦ ἐνός. Ἡ δὲ Σεβ. Ἐξαρχία ἐδήλωσεν ὅτι σήμερον πρόκειται

περὶ τοῦ καθορισμοῦ τοῦ προγράμματος καθ' ὃ συντελεσθήσεται ἡ ἀνάδειξις τῶν μελῶν τῆς παρὰ τῆς Μητρο. ἡμῶν Ἐκκλ. διατασσομένης γενέσθαι Γεν. Συνελεύσεως καὶ — α'. τίθεται ὑπὸ συζήτησιν τὸ περὶ τῶν προσόντων τῶν ἐκλογέων καὶ ἐκλεξιμῶν καὶ 1ον ἡλικία τῶν ἐκλογέων ὠρίσθη παρὰ τῶν παρισταμένων τὸ εἰκοστὸν ἔτος συμπληρωμένον, τῶν δὲ ἐκλεξιμῶν ἡλικία προϋτάθη παρὰ τῶν αὐτῶν κυρίων τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος συμπληρωμένον καὶ ἄνω, τὸ αὐτὸ ἐννοεῖται καὶ διὰ τοὺς ἐκλογεῖς, ἤτοι καὶ ἄνω τοῦ εἰκοστοῦ δευτέρου νὰ συνταχθῶσι κατάλογοι τῶν ἐκλογέων ἐν ταῖς ἐνορίαις, οἵτινες νὰ εἶναι ὑπογεγραμμένοι παρὰ τῶν ἐπιτρόπων ἐκάστης ἐνοριακῆς ἐκκλησίας, τῶν ἀζάδων τῆς ἐνορίας καὶ ἐξαμελοῦς ἐπιτροπῆς ὑπὸ τῆς ἐνορίας ἐκλεγομένης, νὰ εἶναι δὲ ἐπικεκυρωμένοι παρὰ τῶν ἱερέων καὶ τῶν μουχτάριδων ἐκάστης ἐνορίας. Ὅπου ὑπάρχωσι πλέον τοῦ ἑνὸς ἱερεῖς, ὁ πρεσβύτερος νὰ ὑπογράφη. Οὕτως ἀφοῦ καταρτισθῶσιν οἱ κατάλογοι θὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὴν Σεβ. Ἐξαρχίαν. Οἱ κατάλογοι νὰ γείνουν εἰς διπλοῦν. Αἱ ἐκλογαὶ θὰ γείνωσιν τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν, τὴν ὁποίαν θὰ ὀρίσῃ ἡ Σεβ. Ἐξαρχία δι' ἐγκυκλίου, θὰ γίνωσι δὲ αἱ ἐκλογαὶ εἰς τοὺς νάρθηκας τῶν Ἐκκλησιῶν. — Νὰ κοινοποιηθῇ ἡ ἐγκύκλιος αὕτη τοῦλάχιστον τρεῖς ἡμέρας πρὸ τῆς ἐκλογῆς, τοῦτέστι τὴν πέμπτην νὰ δωθῶσιν αἱ ἐγκύκλιοι καὶ τὴν κυριακὴν νὰ γείνωσιν αἱ ἐκλογαί, ὅποτε αἱ ἐγκύκλιοι ἀναγνωσθήσονται καὶ ἐπ' Ἐκκλησίαις συνυπονοουμένοι, ὅτι ἀπὸ τῆς Πέμπτης πρέπει νὰ εἰδοποιηθῶσιν οἱ ἐνορίται. — Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῆς Γεν. Συνελ. ὠρίσθη πέντε τοῖς $\frac{1}{10}$ ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἐνοριῶν δηλ. τῶν ἐχόντων δικαίωμα ψήφου ἐν αὐταῖς. Ἡ ἐγκύκλιος θὰ κοινοποιηθῇ παρὰ τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ Μουχτάρη ἀπὸ τῆς Πέμπτης μέχρι τῆς Κυριακῆς, ὅποτε καὶ θὰ ἀναγνωσθῇ ἐπ' ἐκκλησίαις ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη. — Αἱ ἐκλογαὶ ἐν ταῖς ἐνορίαις θὰ γείνωσι διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας. Οἱ κατάλογοι θὰ παρουσιασθῶσιν ὑπογεγραμμένοι ὑπὸ τῶν ἄνω, ὡς ἐρρήθη, πρὸς τὴν Σεβ. Ἐξαρχίαν, ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ τοῦ μουχτάρη καὶ τῶν ἐπιτρόπων καὶ ἀζάδων καὶ λοιπῶν ἕξ, οἱ ὅποιοι θὰ ὑπογράψωσι τοὺς καταλόγους. Ἐν ἐκάστη ἐνοριακῇ συνελεύσει ἀπαρτία θεωρεῖται, ὅταν παρίστανται ἐν αὐτῇ τὸ ἡμισυ πλέον ἑνὸς τῶν ὑπογεγραμμένων ἐν τῷ καταλόγῳ ἐκάστης ἐνορίας, ἐν ἀποτυχίᾳ δὲ τοιαύτης ἀπαρτίας τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν συγκαλοῦνται οἱ ἐνορίται εἰς νέαν συνέλευσιν, ὅποτε ἀπαρτία θεωρεῖται ὅταν παρίστανται καὶ μόνον τὸ τρίτον τῶν ἐχόντων δικαίωμα ψήφου ἐν τῇ ἐνορίᾳ. Οἱ ἐν ἐκάστη ἐνορίᾳ ἐκλεχθησόμενοι ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς γεν. Συνελ. πρέπει νὰ ἔχωσιν τὴν ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν. Ἀπόλυτος δὲ πλειονοψηφία θεωρεῖται τὸ ἡμισυ πλέον ἑνὸς τῶν παρόντων ἐν ἐκάστη ἐνοριακῇ συνεδριάσει. — Ἐκ τῶν παρεπιδημούντων θὰ ἔχωσιν δικαίωμα ψήφου ὅσοι Ὀρθόδοξοι ὁμογενεῖς ἐπὶ πενταετίαν εἶναι ἐγκατεστημένοι ἐνταῦθα, διευθύνουσιν ἔργον καὶ πληρῶνουσιν φόρον ἐπιτηδεύματος.

Διασάφησις

Ἡ ἐν λόγῳ ἐπιτροπὴ τῆς ἐνορίας καὶ οἱ ἀζάδες καὶ ὁ ἱερεὺς θὰ παρουσιάσωσι καὶ τὸ πρακτικὸν τὸ δηλωτικὸν τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐκλογῆς, παρουσιάζοντες συνάμα καὶ τὸν κατάλογον τῆς παρουσίας τῶν λαβόντων μέρος εἰς τὴν ἐκλογὴν ὑπογεγραμμένον ἰδιοχείρως.—Τὸ ἐν λόγῳ πρακτικὸν θὰ ὑπογράψωσιν οἱ ῥηθέντες ἔξ τῆς ἐνορίας, οἱ ἐπίτροποι, οἱ ἀζάδες, ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ μουχτάρης τῆς ἐνορίας.

Οἱ ἐκ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ λαοῦ

N. Γράτζιος

Ἄν. Χρυσάφης

Ἄθ. Κοντὸς

N. Ζελέπης

Θ'.

Συμφώνως τῷ προηγουμένῳ πρακτικῷ ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Ζ'. προσῆλθον σήμερον 16ῃ Ἰουλίου 1891 ἡμ. τῆς ἑβδ. Τρίτη καὶ ὥρα 3ῃ π.μ. οἱ ἀξιότ. κ.κ. Ἄναστ. Νάστος, Χρῆστος Στεργίου, Ἰωάν. Ἀθανασίου καὶ Κ. Χόνδρος ἦτοι τέσσαρες τὸν ἀριθ. δηλώσαντες ὅτι ὁ κ. Ἄθ. Ἐμμανουήλ, ὅστις ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ, ἔνεκα εὐλόγου αἰτίας ἐκωλύθη, τοῦτο ὅμως ἐδήλωσαν, ὅτι δὲν μειοῖ τὴν παρουσίαν των καὶ δύνανται ἐγκύρως νὰ ἐργασθῶσιν καὶ ἀπόντος τοῦ τελευταίου. Ἡ δὲ Σ.β. Ἐξαρχία προέτεινε τοῖς κυρίοις, ἵνα καθορίσωσι τὸ πρόγραμμα, καθ' ὃ φρονοῦσιν, ὅτι δέον νὰ γείνη ἡ ἐκλογὴ τῶν μελῶν τῆς Γεν. Συνελεύσεως, ἣς τὴν σύστασιν ἐνετείλαντο τὰ Σ.β. Πατριαρχεῖα διὰ τοῦ τελευταίου αὐτῶν σεπτιοῦ γράμματος.

Καθωρίσθησαν δὲ ὑπ' αὐτῶν ὡς ἑξῆς:

Προσόντα τῶν ἐκλογέων.

Οἱ ἐκλογεῖς δέον νὰ ᾧσιν ὁμογενεῖς καὶ ὁμόδοξοι· λόγῳ ὑπηκοότητος ξένης, ἐπειδὴ ἡ ἀρχὴ ἀνέλαβε τὸ ζήτημα τοῦτο ἡμεῖς οὐδὲν λέγομεν ἐπὶ τούτου. Νὰ εἶναι πολῖται Σερραῖοι, ἢ παρεπίδημοι οἰκογενειακῶς ἐνταῦθα, διαρκῶς ἐγκατεστημένοι ἀπὸ πενταετίας νὰ ἔχωσι συμπληρωμένον τὸ 25ον ἔτος τῆς ἡλικίας καὶ νὰ μὴ ὑπέπεσαν εἰς ποινὴν συνεπαγωγμένην τὴν ἀπώλειαν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, (νὰ μὴ εἶναι ὑπηρέται ἄνευ οἰκογενειῶν, τὸ νὰ μὴ εἶναι ὑπηρέται ἐξαλειπτέον). Τὰ αὐτὰ προσόντα νὰ ἔχωσι καὶ οἱ ἐκλέξιμοι.

—Νὰ συνταχθῶσι κατάλογοι τῶν ἐχόντων δικαίωμα ψήφου ἐν ταῖς ἐνορίαις, οὓς νὰ συντάξωσι καὶ ὑπογράψωσι τέσσαρες ἐκλεχθησόμενοι ὑπὸ ἐκάστης ἐνορίας καὶ ἐπικυρωθησόμενοι ὑπὸ τοῦ ἱερέως καὶ μουχτάρη, οἵτινες θὰ συνευθύνωνται μετὰ τῶν λοιπῶν τεσσάρων. Νὰ γείνη ἡ ψηφοφορία ἢ ἐν τῇ Ἰ. Μητροπόλει, προσερχομένων τῶν ἐκλογέων ἐκάστης ἐνορίας μετὰ τοῦ μουχτάρη καὶ τοῦ ἱερέως, ἢ ἐν ταῖς ἐνορίαις ἃς γείνη ἡ ψηφοφορία.

Χρόνος τῆς ψηφοφορίας ἀφίεται εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς Σεβ. Ἐξαρχίας. Ἀπαρτία ἐν ἐκάστη ἐνορίᾳ θεωρεῖται ὅταν παρίστανται οἱ ἡμίσεις πλέον ἐνὸς τῶν ἐχόντων δικαίωμα ψήφου· ἐν περιπτώσει μὴ ἐπιτεύξεως ἀπαρτίας κατὰ τὴν πρώτην φοράν, συγκαλοῦνται τὴν ἐπομένην ἡμέραν εἰς δευτέραν συνεδρίασιν καθ' ἣν ἀπαρτία θὰ λογίζηται ὅταν καὶ μόνον τὸ ἐν τρίτον τῶν ἐχόντων δικαίωμα ἐκλογῆς ἐν τῇ ἐνορίᾳ παρίσταται.

Ὁ ἀριθ. τῶν μελῶν τῆς Γεν. Συνελ. νὰ εἶναι 60, ἦτοι ἀντὶ 30, οἱ ὁποῖοι εἶχον ὀρισθῆ ἄλλοτε, νῦν νὰ εἶναι 60.

Τὸ πρακτικὸν τῆς ἐκλογῆς νὰ εἶναι ὑπογεγραμμένον ἀπὸ τοὺς 4 ὡς ἄνω τῆς ἐνορίας, τοῦ μουχτάρη καὶ τοῦ ἱερατικοῦ προϋσταμένου.

Κ. Χόνδρος

Ἄν. Νάστος

Χρῆστ. Στεργίου

Ἰωάννης Ἀθανασίου

I.

Συντελεσθέντων τῶν ἀνωτέρω ἢ Σ. Ἐξαρχία διασκεψαμένη ἐνέκρινε ὅπως διευκρινήσῃ τὰ ἐκατέρωθεν διατυπωθέντα καὶ σχηματίσῃ τὴν σημείωσιν ἐκείνων πρὸς ἃ ἀμέσως ἐπιφαίνεται ἡ συμφωνία ἐκατέρωθεν καὶ τῶν ἐπουσιωδῶς ἐχόντων, ὅπερ δύναται ἵνα συμπεριληφθῶσιν ἐν τῇ σημειώσει τῶν συμφωνούντων, ἐξαγάγη δὲ τὰ οὐσιωδῶς ἀντιθέτως ἔχοντα ἐκατέρωθεν. Καὶ δὴ μετὰ προσοχῆς ἐσχηματίσθη ἡ ἀπέναντι ὑπὸ σελ. 24 δῆλωσις ἐφ' ᾗ ἐγένετο ἡ παροῦσα πράξις.

Τῆ 17ῃ Ἰουλίου 1891

† Ὁ Θεσσαλονίκης **Σωφρόνιος**

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης **Κωνσταντῖος**

Ὅροι καθ' οὓς δέον γενέσθαι τὴν ἐκλογὴν τῶν μελῶν τῆς Γεν. Συνελεύσεως τῆς πόλεως Σερρῶν, ἣς τὴν σύστασιν διατάσσουσι τὰ Σεβαστὰ Πατριαρχεῖα.

A'. *Οἱ ἐκλογεῖς.* Ὅριστέον περὶ τούτων τὸ ἔτος τῆς ἡλικίας καὶ τὰ λοιπὰ προσόντα.

B'. *Οἱ ἐξ ἄλλων μερῶν ἐγκατεστημένοι ἐνταῦθα.* Τίνα προσόντα δέον νὰ ἔχωσιν οὗτοι, ὅπως ἔχωσι δικαίωμα ψήφου ;

Γ'. *Κατάλογοι ἐκλογέων.* Ὅποιοι δέον νὰ ᾧσι καὶ πῶς νὰ καταρτισθῶσι ;

Δ'. *Οἱ ἐκλέξιμοι.* Ὅριστέον περὶ τούτων τὸ ἔτος τῆς ἡλικίας καὶ τὰ λοιπὰ προσόντα.

E'. *Τόπος καὶ χρόνος ἐκλογῆς.*

ΣΤ'. *Τρόπος ἐκλογῆς.*

Z'. *Ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῆς Γεν. Συνελεύσεως.* Πόσα πρέπει νὰ εἶναι τὰ μέλη τῆς Γεν. Συνελεύσεως καὶ ἐπὶ τίνος βάσεως ληπτέα.

Η' Τὰ μετὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν μελῶν τῆς Γεν. Συνελεύσεως ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἥτοι τί δέον γενέσθαι, ἀφ' οὗ γείνωσιν αἱ ἐκλογαὶ καὶ τὰ πρακτικὰ αὐτῶν μετὰ τῶν λοιπῶν σχετικῶν ἐγγράφων παραδοθῶσι τῇ Σεβ. Ἐξαρχίᾳ ;

Α'. Δικαίωμα ψήφου ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν μελῶν τῆς Γεν. Συνελεύσεως ἔχει πᾶς πολίτης Σερραῖος, ὅστις :

1ον) τυγχάνει Ὁρθόδοξος καὶ ὁμογενής,

2ον) δὲν ἀπώλεσε τὰ πολιτικά του δικαιώματα ἔνεκα ἐγκληματικῆς πράξεως, ἀρμοδίως ἀποδεδειγμένης οὔσης,

3ον) μετέρχεται ἔντιμον βιοποριστικὸν ἔργον καὶ πληρώνει φόρον ἐπαγγέλματος καὶ

4ον) φέρει ἡλικίαν . . .

Σημείωσις : Ἀποκλείονται τῆς τάξεως τῶν ἐκλογέων καίτοι ἔχοντες τὰ ἀνωτέρω προσόντα οἱ ἱερεῖς καὶ ὅσοι πληρώνονται ἐκ τῶν δημοσίων τῆς κοινότητος ἀγαθῶν, ἥτοι Ἐκκλησιῶν, τῶν Σχολείων, τοῦ Νοσοκομείου, τοῦ Κηροποιείου, τοῦ Νεκροταφείου καὶ τῆς Δημογεροντίας.

Β'. Ἐκ τῶν παρεπιδημούντων ἔχουσι δικαίωμα ψήφου οἱ φέροντες τὰ ἐν τῷ στοιχείῳ Α, 1ον, 2ον, 3ον καὶ 4ον ἀναφερόμενα προσόντα, ὅταν εἶναι ἐγκατεστημένοι ἐνταῦθα πρὸ πενταετίας . . .

Γ'. Οἱ κατάλογοι τῶν ἐκλογέων δέον

1ον) νὰ καταρτισθῶσι κατ' ἐνορίας καὶ ἕκαστος τῶν ἐχόντων δικαίωμα ψήφου νὰ ἐγγραφῆ ἐν τῷ καταλόγῳ ἐκείνης τῆς ἐνορίας, ἐν ἣ διατελεῖ ἔφημερευόμενος παρὰ τοῦ αἰδεσιμ. κανονικοῦ αὐτῆς ἱερέως ὡς ἔφημερίου.

2ον) νὰ περιέχωσι τὸ ὄνομα, τὸ ἐπίθετον καὶ ἐπάγγελμα πάντων τῶν ἐν τῇ ἐκάστη ἐνορίᾳ φερόντων τὰ ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Α' (σελ. 2) προσόντα, ἐν σχέσει δὲ παρεπιδημοῦντας καὶ τὰ τοῦ στοιχείου Β' (σελ. 2).

3ον) Πρὸς καταρτισμὸν τῶν καταλόγων τούτων δέον νὰ συνέλθωσιν οἱ κάτοικοι ἐκάστης ἐνορίας, ἅμα τῇ πρὸς τούτῳ διαταγῇ τῆς Σεβ. Ἐξαρχίας καὶ νὰ διορίσωσι τέσσαρα μέλη φέροντα τὰ προσόντα τὰ ἐν τῷ στοιχείῳ Α' καὶ Β' (σελ. 2) ἐκ τῶν ἰδίων ἐνοριτῶν. Οὗτοι δὲ οἱ τέσσαρες μετὰ καὶ τοῦ αἰδεσιμ. ἱερέως, τοῦ μουχτάρη, τῶν ἀζάδων τῆς ἐνορίας καὶ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθόντες νὰ σχηματίσωσι τοὺς καταλόγους ὡς ἀνωτέρω καὶ ἀφοῦ ὑπογράψωσι καὶ σφραγίσῃ συνάμα ὁ μουχτάρης τῇ ἐπισήμῳ σφραγίδι ἐνώπιον αὐτῶν, ὁ Μουχτάρης καὶ ὁ ἱερεὺς τῆς ἐνορίας παραδίδουσι τὸν τῆς ἐνορίας τῶν κατάλογον τῇ Σεβ. Ἐξαρχίᾳ ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει εἰς διπλοῦν, ἐντὸς 48 ὡρῶν ἀπὸ τῆς ἐπισήμου πρὸς τοῦτο ἐγγράφου διαταγῆς τῆς Σεβ. Ἐξαρχίας.

- Δ'. Οἱ ἐκλέξιμοι δέον νὰ φέρωσι τὰ προσόντα τὰ ἀναφερόμενα ἐν τοῖς στοιχείοις Α' καὶ Β' (σελ. 2) πλὴν τῆς ἡλικίας, ἣτις παρ' αὐτοῖς δέον νὰ εἶναι τὸ 25ον ἔτος συμπληρωμένον καὶ ἄνω.
- Ε'. Αἱ ἐκλογαὶ τῶν μελῶν τῆς Γεν. Συνελεύσεως ὑπὸ τῶν ἐνοριῶν θέλουσι γείνην ἐν τῷ Νάρθηκι τῆς Ἐκκλησίας ἐκάστης ἐνορίας, ἡμέραν Κυριακὴν ἢ ἑορτὴν ἐντὸς διώρου χρονικοῦ διαστήματος πρὸ μεσημβρίας.
- ΣΤ'. Αἱ ἐκλογαὶ ἐν ταῖς ἐνορίαις δέον νὰ γείνωσι μέχρι τοῦ πέμπτου αὐτῶν 1ου) ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ στοιχείῳ Γ'. 3ον (σελ. 3) ἦτοι τῶν ὑπὸ τῆς ἐνορίας ἐκλεχθισομένων 4 μελῶν, τοῦ ἱερέως, τοῦ μουχτάρη καὶ τῶν ἀζάδων τῆς ἐνορίας καὶ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ναοῦ αὐτῆς. 2ον) διὰ μυστικῆς ψυφοφορίας, παρόντων ἐν τῇ ἐνοριακῇ συνεδριάσει κατ' ἐλάχιστον ὄρον τοῦ ἡμίσεως πλέον ἐνὸς τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς ἐνορίας ἐγγεγραμμένων συνενοριτῶν καὶ μόνον. 3ον) ἡ διαλογὴ τῶν ψήφων γενήσεται ὑπ' αὐτῶν τούτων οἵτινες ἀναφέρονται ἐν τῷ παρόντι στοιχείῳ ΣΤ'. 1ον, ἀμέσως δὲ μετ' αὐτῶν θὰ σημειωθῶσι τὰ ὀνόματα τῶν ἐκλεγέντων, ἐν τῷ πρακτικῷ ὅπερ ἐκ τῶν προτέρων ἔσεται συντεταγμένον εἰς χεῖρας τῆς μνησθείσης ἐπιτροπῆς, ἐν ᾧ θὰ ὑπάρχη κενὸν διὰ τὴν ἐγγραφὴν τῶν ὀνομάτων τῶν ἐκλεγέντων, θὰ ὑπογράψῃ ἢ αὐτὴ ἐπιτροπὴ, ἣτις ἀναφέρεται ἐν τῷ παρόντι στοιχείῳ (σελ. 4), ὃ δὲ μουχτάρης, καὶ θέλει σφραγίσῃ συνάμα κάτωθεν τῆς ὑπογραφῆς του. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐκλογεῖς προσερχόμενοι εἰς τὴν ἐνοριακὴν συνέλευσιν διὰ ψηφοφορίαν θὰ ὑπογράψωσιν ἰδιοχείρως κατάλογον παρουσίας, ἐν ᾧ οἱ μὴ γινώσκοντες γραφὴν θὰ ὑπογράφωνται διὰ τοῦ ἱερέως τῆς ἐνορίας των, αὐτοὶ δὲ θὰ θέτωσι τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐκλογῆς καὶ τῶν ὑπογραφῶν τοῦ πρακτικοῦ ὡς ἐρρήθη ἄνω, καὶ τὸ πρακτικὸν τοῦτο τῆς ἐκλογῆς καὶ τὸν κατάλογον τῆς παρουσίας καὶ τὰ ψηφοδέλτια τῶν ψηφοφορησάντων ἢ αὐτὴ ἐπιτροπὴ ἢ ἐπιτετραμμένη τὴν ἐποπτεῖαν θὰ θέσῃ πάντα ταῦτα ἐντὸς πανίου λευκοῦ καὶ θὰ σφραγίσῃ ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν παραμεινάντων ἐκ τῶν ψηφοφορησάντων μέχρι τέλους καὶ αὐτοστιγμῆ οὕτως ἐσφραγισμένα θὰ κομίσῃ καὶ θὰ παραδίδῃ τῇ Σεβ. Ἐξαρχίᾳ ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει ὃ τε ἱερεὺς, ὃ Μουχτάρης, εἰς ἀζὰς καὶ εἰς ἐκ τῶν ὡς εἴρηται ἐκλεγεσόμενων 4 μελῶν.—Ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας μετὰ τὴν διαλογὴν, αὐθωρεὶ νὰ ἐπαναλαμβάνηται ἢ ψηφοφορία κατὰ τὴν αὐτὴν ὡς ἀνωτέρω εἴρηται τάξιν.—Ἐὰν δὲ ἐντὸς τοῦ ὄρισμένου χρονικοῦ διαστήματος δὲν γίνῃ ἀπαρτία, νὰ ἐπαναλαμβάνηται ἢ συνεδριάσῃ τὴν ἐπιούσαν κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν, ὅποτε ἀπαρτία θὰ θεωρῆται, ἐὰν παρίσταται καὶ τὸ τρίτον μόνον τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ ἐγγεγραμμένων. Τὰ λοιπὰ θὰ γείνωσιν συμφώνως τοῖς ἀνωτέρω.

- Z'. Τὰ μέλη τῆς Γεν. Συνελεύσεως δέον νὰ φέρωσιν ἡλικίαν κατ' ἐλάχιστον ὄρον 25 ἐτῶν συμπληρωμένων καὶ τὰ λοιπὰ προσόντα, ὅσα ἐν τῷ στοιχείῳ Δ' (σελ. 4), ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τούτων ὠρίσθη ὡς ἐξῆς . . .
- H'. Μετὰ τὴν παράδοσιν τῇ Σεβ. Ἐξαρχίᾳ τῶν ἐκλογικῶν ἐγγράφων, τῶν καταλόγων παρουσίας καὶ τῶν ψηφοδελτίων ἐσφραγισμένων ἐντὸς πανίου, ὡς προεορήθη, ἡ Σεβ. Ἐξαρχία ὀφείλει αὐθημερόν νὰ προσκαλέσῃ, ἢ ἂν ἐγκρίνῃ δέκα ἀνὰ πέντε ἐξ ἑκατέρου τῶν πρὸς ἄλληλα ἀντιφρονούντων μερῶν καὶ ἀποσφραγίσασα διατάξῃ τὴν σύνταξιν τοῦ ἐπισημοῦ πρακτικοῦ, δι' οὗ νὰ δηλώνηται τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν, ἦτοι τὰ ὀνόματα τῶν μελῶν τῆς Γεν. Συνελεύσεως καὶ ἀμέσως νὰ ὑπογράφωσιν παρὰ τῶν ῥηθέντων δέκα καὶ ἡ Σεβ. Ἐξαρχία νὰ ἐπικυρώσῃ ἐνώπιον αὐτῶν καὶ ἀμέσως νὰ ἀπολύσῃ τὰ ἀπαιτούμενα πιτάκια πρὸς ἕκαστον τῶν ἐκλεγέντων, ὀρίζουσα τὴν ἡμέραν καὶ ὥραν τῆς πρώτης συνεδριάσεως τῆς Γεν. Συνελεύσεως πρὸς ἐξάσκησιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν.

Δ ἡ λ ω σ ι ς

Ἄπαντα τὰ ἀνωτέρω ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἑκατέρας τῶν μερίδων ἐνεκρίθησαν ἐκτὸς μικρῶν τινῶν ἐπουσιωδῶν σημείων πρὸς συμπλήρωσιν διατυπωθέντων παρὰ τῆς Σεβ. Ἐξαρχίας, ἄνευ ἀντιρρήσεως τῶν ἀναφερομένων καὶ περιεστάλη ἢ διαφωνία εἰς τὰ ἐξῆς :

α') Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκλεξιμῶν μελῶν τῆς Γεν. Συνελεύσεως (σελ. 1 Z').

β') Περὶ τῆς βάσεως ἐπὶ τῆς ὁποίας εὐρεθήσεται ὁ ἀριθμὸς οὗτος, τοῦτέστι κατ' ἐνορίας ἀτλῶς ὡς πρότερον ἢ ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ψηφοφόρων ἐκάστης ἐνορίας τόσα τοῖς % (σελ. 1 Z').

γ') Περὶ τῶν παρεπιδημούντων ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἂν πρέπει νὰ εἶναι οἰκογενειακῶς ἐγκατεστημένοι ἢ ἄνευ οἰκογενείας (σελ. 1 A').

δ') Περὶ τῆς ἡλικίας τῶν ἐκλογέων (σελ. 1 A').

† Ὁ Θεσσαλονίκης **Σωφρόνιος**

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης **Κωνστάντιος**

Θ'. Κατὰ συνέπειαν τῶν ἀνωτέρω ἐδέησεν, ἵνα γείνωσιν αἱ δέουσαι συστάσεις πρὸς τὸ ὁμοιοῦσαι καὶ περὶ τούτων, καὶ ὠρίσθη ἐντὸς 24 ὡρῶν νὰ δηλώσωσιν ἑκατέρωθεν ὀριστικῶς μέχρι τίνος σημείου χάριν τοῦ συμφέροντος τῆς πατρίδος αὐτῶν δύναται νὰ συγκαταβῶσιν, ὅπως δοθῇ πέρασ καὶ ἐνεργηθῶσι τὰ τῆς συγκροτήσεως τῆς Γεν. Συνελεύσεως.

Τὴν 18ην τοίνυν Ἰουλίου τοῦ 1891 ἡμέραν πέμπτην ἐνεφανίσθησαν περὶ τὴν προῖαν οἱ κ.κ. Ν. Γράτζιος, Νικόλαος Ζελέπης καὶ Ἄναγ.

Χρυσάφης καὶ ἐδήλωσαν ἐξ ὀνόματος καὶ τῶν λοιπῶν συμφρονούντων αὐτοῖς :

1ον) ὅτι οἱ ἐκλογεῖς χαίρουσι τὸ δικαίωμα τοῦ ψηφοφορῆσαι ἐὰν κατ' ἐλάχιστον ὄρον διατρέχωσι τὸ (21ον) εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας των.

2ον) ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκλογέων δεόν νὰ προκύψῃ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν τοῖς καταλόγοις δικαιούχων ψηφοφορῆσαι, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἐξῆς βάσεως 5 % ἐπὶ τῶν ἐκλογέων μετὰ τῆς προσθήκης, ὅτι ἐὰν ἐνορία τις ἢ τινὲς παρουσιάσωσι κατάλογον φέροντα 20 ἐκλογεῖς καὶ ὀλιγωτέρους τούτων, αὐτοδικαίως νὰ ἐκλέγῃ ἢ νὰ ἐκλέγωσιν ἓνα ἀντιπρόσωπον, εἰς πᾶσαν δ' ἐνορίαν, ἐν ἣ ὑπάρχουσι πλείονες τῶν 20 θέλει λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὁ ὄρος 5 %, τουτέστιν ὅπου 40 δύο, ὅπου 60 τρεῖς, μηδὲν λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν κλασμάτων.

3ον) Οἱ ἐξ ἄλλων μερῶν, ἐὰν ἐπὶ πενταετίαν εἶναι ἐγκατεστημένοι ἐνταῦθα, εἴτε οἰκογενειακῶς, εἴτε μὴ, δικαιούνται ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι μέλη τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως.

Ταῦτα ὑποδείξαντες προσέθησαν, ὅτι ἐμμένουσιν εἰς ταῦτα ὁριστικῶς καὶ ἀμέσως μετὰ τόνου ἐδήλωσαν, ὅτι ἐμμένουσι καὶ εἰς τὴν ἐξῆς πρότασιν των, ἣτοι ἅμα τῷ καταρτισμῷ τῆς Γεν. Συν. ἡ πρώτη προᾶξις αὐτῆς ἔσεται ὡς πρώτιστον καθήκον τῆς τὸ διορῆσαι νέα μέλη Δημογεροντίας β — Ἐφορίας σχολείων 4 — Ἐφορίας Νοσοκομείου 3, ὅπως ἀναλάβωσι τὰ καθήκοντά των πρὸς ἐνέργειαν τῶν δεόντων, ἵνα μὴ τὰ κοινὰ διακυμαίνωνται ἄνευ ἀρμοδιῶν διαχειριστῶν, διότι τὰ τέως σωματεῖα θεωροῦνται κατ' αὐτοὺς κατηρημένα καὶ μὴ ὑφιστάμενα καὶ ἐπὶ μᾶλλον, ὅτι ἡ ἐφορία τῶν σχολείων διατελεῖ διαλελυμένη, ὡς τοῦ ταμείου καὶ ἐνὸς ἐφόρου αὐτῆς λόγῳ ξένης ὑποκοότητος ἀποχωρησάντων πάσης ἀρμοδιότητος πρὸς τὸ λαμβάνειν μέρος τῇ ἐφοριακῇ ὑπηρεσίᾳ καὶ ἐτέρου ἀποδημήσαντος εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐνὸς μόνου ἐναπομείναντος. — Μετὰ δὲ τὴν ἀνάδειξιν τῶν νέων Σωματείων νὰ προβῇ ἡ Γεν. Συνέλ. εἰς τὸν διορισμὸν συντακτικῆς ἐπιτροπῆς νέου κανονισμοῦ καὶ ἐτέρας πρὸς ἐξέλεξιν τῶν λογαριασμῶν τῶν τέως 3 σωματείων καὶ ἀπήνησαν, ὅπως δηλωθῇ τούτοις, ὅτι ἐπισήμως ἀναδέχεται ἡ Σεβ. Ἐξαρχία τὴν ἐκτέλεσιν, ὡς διετυπώθη, τῆς προτάσεως αὐτῶν, τούναντιον προσέθησαν ὅτι ὁ λαὸς δὲν δύναται νὰ προσχωρήσῃ πρὸς ἐκλογὴν Γεν. Συνελεύσεως.

— Ἡ Σεβ. Ἐξαρχία ὑπέδειξεν αὐτοῖς ὅτι ἡ νέα αὕτη πρότασις οὐδὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν, ὡς μὴ δεδηλωμένη οὕσα ἐν τῇ Σεβ. Ἐκκλ. ἐπιστολῇ.

— Ἐκεῖνοι ἐμμένοντες εἶπον ὅτι θὰ παρουσιάσωσι τὴν πρότασιν ταύτην καὶ δι' ἐγγράφου καὶ ἀνεχώρησαν.

Ἄμέσως μετὰ ταῦτα ἐνεφανίσθησαν ἐκ μέρους τῆς ἐτέρας μερίδος οἱ κ.κ. Ἄναστ. Νάστος καὶ Ἰωάν. Ἀθανασίου καὶ ἐδήλωσαν καὶ ἐξ ὀνόματος τῶν ὁμοφρονούντων αὐτοῖς, ὅτι προσέρχονται εἰς τὸ συγκροτηθῆσαι τὴν Γεν. Συνέλευσιν οἱ τὴν μερίδα αὐτῶν ἀποτελοῦντες ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ὄρους ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐν ἀσυμφωνίᾳ 3 κυρίως ζητήματα :

1ον Οἱ ἐκλογεῖς δέον νὰ ἔχωσι συμπληρωμένον τὸ 25ον ἔτος τῆς ἡλικίας.

2ον Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῆς προκειμένης συγκροτηθῆναι Γεν. Συνελεύσεως νὰ εἶναι 60, ἥτοι ἀντὶ 30, οἱ ὅποιοι εἶχον ὀρισθῆ ἄλλοτε, νὰ εἶναι νῦν 60, τουτέστιν, ἐπειδὴ ὁ νέος κανονισμὸς προέβλεπε, 15 ἐνορῖαι νὰ ἐκλέγωσιν ἀνὰ ἕναν, τρεῖς ἀνὰ δύο — καὶ τρεῖς ἀνὰ τρεῖς, ἥδη νὰ διπλασιασθῆ ἀναλόγως, ἀναλόγως τὸ ποσὸν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν 60.

3ον Οἱ ἐξ ἄλλων μερῶν, κατ' ἀνάγκην νὰ ᾧ τιν ἐγκατεστημένοι πρὸ πενταετίας οἰκογενειακῶς, ὁπότε καὶ μόνον δικαιουῦνται εἶναι ἐκλογεῖς καὶ ἐκλέξιμοι.

Ταῦτα διατυπώσαντες, προσέθηκάν ὅτι, ἐὰν ταῦτα μὴ ληφθῶσιν ὑπ' ὅψιν δὲν δύνανται νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὸν καταρτισμὸν τῆς Γεν. Συνελ. καὶ ἀπεχώρησαν.

† Ὁ Θεσσαλονίκης **Σωφρόνιος**

† Σερβίων καὶ Κοζάνης **Κωνστάντιος**

Τῇ 20ῇ Ἰουλίου 1891 Π. Μ. ἐκομίσθη τῇ Σεβ. Ἐξαρχίᾳ τὸ ἀκόλουθον γράμμα :

Σέρραις 19 Ἰουλίου 1891

Πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας τὸν ἅγιον Θεσσαλονίκης Κον Κον Σωφρόνιον καὶ τὸν ἅγιον Σερβίων καὶ Κοζάνης Κον Κον Κωνστάντιον ἐξαρχικῶς εἰς Σέρρας ἀπεσταλμένους.

Ἐπειδὴ τὸ ἀπὸ 28ης Ἰουνίου ἐ.ἔ. σεβαστὸν Πατριαρχικὸν γράμμα ὑπῆρχεν ἔντισεν ἀσαφές, ὡς ἐπανειλημμένως ταῖς Υ.Σ. δεδήλωται, δυστυχῶς δὲ οἱ ἀντιφρονούντες εἰς οὐδεμίαν κατέληξαν συμφωνίαν, ἀνηνέχθησαν ἀρμοδίως πρὸς τὸ Σ. Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον παρακαλοῦντες ὅπως εὐδοκίησιν νὰ δώσῃ ταῖς Υ.Σ. εἴ τινας ἔχει διασαφήσεις καὶ ὁδηγίας.

Μέχρι τοίνυν τοῖς ἐλεύσεως νεωτέρων γραμμάτων, καὶ ἐπιφυλασσόμενοι ἐλευθερίαν ἐνεργείας ἐν τῷ μέλλοντι ἐπέχομεν τὸ γε νῦν, πᾶν δὲ περαιτέρω διάβημα παρακεκινδυνευμένον ἠγούμενοι ἀπεκδυόμεθα πᾶσαν εὐθύνην, πλήρη καὶ ἀκεραίαν ἀφιέμενοι ταύτην ταῖς ὑμετέραις Σεβασμιότησιν ὧν διατελοῦμεν μετὰ σεβασμοῦ τέκνα ἐν Κυρίῳ εὐπειθέστατα.

Χρῆστος Στεργίου

Ἀθ. Νικολάου

Ἰωάν. Ἀθανασίου

Ἀθ. Ἐμμανουήλ

Δ. Βασιακύρου

Νικ. Στεργίου.

Ἀθ. Στεργίου

Β. Σταμούλης

Κ. Χόνδρος

Α. Νάστος

Ι. Μ. Θεοδωρίδης

Τῇ 20ῇ Ἰουλίου 1891 Μ.Μ. ἐλήφθη παρὰ τῆς Σεβ. Ἐξαρχίας τὸ ἀκόλουθον γράμμα :

Πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἐξάρχους τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας Ἁγίου Θεσσαλονίκης Κ. Σωφρόνιον καὶ Ἁγίου Κοζάνης καὶ Σερβίων Κ. Κωνσταντίου.

Σεβασμιώτατοι,

Ἐπειδὴ ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ λαοῦ διὰ τῆς ὑπὸ ἡμ. 19 τρέχοντος ἀπαντήσεώς της πρὸς τὴν ἑξαρχίαν ἐπὶ τῆς ἀπὸ 28 παρελθόντος μηνὸς ἐντολῆς τῶν Πατριαρχείων διετύπωσε τὴν περὶ συγκροτήσεως τῆς Γεν. Συνελεύσεως δικαίαν θέλησιν τοῦ λαοῦ, εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Ἐντολῆς ταύτης, ἡ δὲ Σεβ. Ἐξαρχία, ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων λεπτομερειῶν ἤλθεν εἰς συζήτησιν καὶ διατύπωσιν μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς, ἐμμένει δὲ δυστυχῶς εἰς τὸ γράμμα τῆς ἐντολῆς καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν λειτουργίαν τῶν δῆθεν ἐπισταμένων ἀρχῶν μὴ προσχωροῦσα εἰς τὴν δικαίαν ἀπαίτησιν τοῦ λαοῦ ἵνα συγκροτηθῆσομένη συνέλευσις προβῇ κατὰ πρῶτον εἰς τὸν διορισμὸν τῶν κοινοτικῶν ἀρχῶν, Δημογεροντίας καὶ Ἐφοριῶν καὶ εἶτα εἰς τὸν διορισμὸν τῆς συντακτικῆς τοῦ Κανονισμοῦ ἐπιτροπῆς, ἐπειδὴ καίτοι κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ἔλειψε νὰ ἐπαναλάβῃ πρὸς τὴν Σ. Ἐξαρχίαν ὅτι ἀναπόφευκτον καὶ ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ ἐστὶν ὅπως ἐκλεγῶσιν ὑπὸ τὰς συνελεύσεις κατὰ πρῶτον αἱ κοινοτικαὶ ἀρχαί, δὲν ἠδυνήθη ὁμως νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐπὶ τούτου συγκατάθεσιν τῆς Σεβ. Ἐξαρχίας, ἐπειδὴ ἡ μὴ ἐκλογὴ τῶν ἀρχῶν τούτων ἀφίνει τὴν κοινότητα ἐκτεθειμένην εἰς ἀνεπανορθώτους ζημίας τῶν τιμαλφῶν αὐτῆς Συμφερόντων διὰ τῆς μέχρι τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ κανονισμοῦ ὑπὸ τῆς συνελεύσεως καὶ τῆς ἐπικυρώσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων μακρᾶς παρατάσεως, ἐπειδὴ ὁ λαὸς εἶναι ἀδύνατον ἀφ' ἐτέρου νὰ δεχθῇ τὴν λειτουργίαν ἀρχῶν κατηργημένων ἤδη πρὸ πολλοῦ καὶ κατὰ τῶν πράξεων τῶν ὁποίων ἔχει ἀπὸ μακροῦ δυσαρεσκείας καὶ κατηγορίας, ὁ δὲ Ταμίης τῆς Ἐφορίας τῶν σχολείων καὶ εἰς τῶν ἐφόρων εἶναι ἀπὸ πολλοῦ πεπαυμένοι καὶ ὑπὸ τῆς Σεβ. Αὐτ. Κυβερνήσεως, ἐπειδὴ ἐν γένει τὸ κοινοτικὸν ἡμῶν ζήτημα καὶ ἐν συναφείᾳ μετὰ τοῦ Μητροπολιτικοῦ καὶ ἀνεξαρτήτως τούτου στηρίζεται εἰς τὴν κατάργησιν ὀλεθρίου συστήματος ἐν τῇ διοικήσει τῶν κοινοτικῶν ἡμῶν ἀγαθῶν, ὅτερον σύστημα ἀντεπροσωπεύετο κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου κ. Κωνσταντίνου καὶ ομάδος προσώπων τηρούντων μὲν διαρκῶς τὰς ἀρχὰς ἐνεκα τῶν πλημμελῶν κανονισμῶν, μὴ χαιρόντων δὲ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν ἀπὸ μακροῦ χρόνου τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ ὡς ἐδείχθη τοῦτο τρανῶς καὶ πανηγυρικῶς κατὰ τὴν 26 Ἀπριλίου.

Διὰ ταῦτα πάντα ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ λαοῦ ἀναφερομένη καὶ πάλιν εἰς τὴν τελευταίαν αὐτῆς διατύπωσιν τῆς 13ης τρέχοντος μηνὸς δηλοῖ ὅτι ἡ ὀριστικὴ ἀπαίτησις τοῦ λαοῦ ἐν τῇ ρυθμίσει τῶν κοινοτικῶν πραγμάτων εἶναι τὸ ἀναπόφευκτον ὅπως αἱ κοινοτικαὶ ἀρχαί ἐκλεγῶσιν ὑπὸ τῆς Γεν. Συνελ.

ἅμα τῇ συγκλήσει αὐτῆς, προκηρυχθῆ δὲ τοῦτο σαφῶς ἐκ τῶν προτέρων διὰ τῆς περὶ τῶν ἐκλογῶν ἐκδοθησομένης ἐγκυκλίου τῆς Σεβ. Ἐξαρχίας. Ἄνευ τούτου δὲν δύνανται νὰ λάβωσιν χώραν αἱ ἐκλογαί, τοῦ λαοῦ μὴ προσελευσομένου εἰς αὐτάς.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ παράτασις τοιαύτης ἀνωμάλου καταστάσεως σπουδαίως παραβλάπτει, ὡς εἴπομεν ὑφ' ὅλας τὰς ἐπ' ὄψεις τὰ κοινοτικά ἡμῶν συμφέροντα, ἐὰν ἡ Σεβ. Ἐξαρχία ἀδυνατῇ νὰ ὤρση αὐτογνομόνως τὴν ἄμεσον ἐκλογὴν τῶν ἀρχῶν ὑπὸ τῆς Γεν. Συνελεύσεως ἅμα τῇ συγκλήσει αὐτῆς, παρακαλοῦμεν αὐτὴν νὰ προκαλέσῃ τὴν πρὸς τοῦτο διαταγὴν τῆς Μ. Ἐκκλησίας—Τηλεγραφικῶς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς λεπτομερείας περὶ τοῦ τρόπου τῆς συγκροτήσεως τῆς Γεν. Συνελ. διευτώσαμεν ἤδη αὐτάς τῇ Σεβ. Ἐξαρχίᾳ κατὰ τὰ γενικά αὐτῶν σημεῖα, ὑποδείξαντες τὸν ἀνώτατον καὶ κατώτατον ἐπ' αὐτῶν ὄρον μας. Ἐπειδὴ δὲ τὰ γενικά ταῦτα σημεῖα καὶ ἄλλοι σχετικοὶ πρὸς τὰς ἐκλογὰς τύποι θὰ ἀποτελέσωσι τὰς διατάξεις τῆς Σεβ. Ἐξαρχίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων θὰ διενεργηθῶσιν αἱ ἐκλογαὶ ἀνακεφαλαιοῦντες διαγράφομεν κατωτέρω τὸ ὅλον πρόγραμμα τοῦ τρόπου τῆς συγκροτήσεως τῆς Γεν. Συνελεύσεως, τῆς ὁποίας πρῶτον ἔργον ἔσεται ἡ ἐκλογὴ τῶν κοινοτικῶν ἀρχῶν. Καὶ ὅτι 1ον τὴν Γενικ. Συνέλ. θὰ ἀποτελῶσιν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν εἴκοσι καὶ μιᾶς ἐνοριῶν τῆς πόλεως, ὧν ἐκάστη διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, θέλει χορηγήσει ἀντιπροσώπους ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς λαμβανομένης 5 % ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκλογέων τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐκλογικῶν καταλόγων τῆς, οὗς τῇ ἐπιταγῇ τῆς Σεβ. Ἐξαρχίας θὰ συντάξῃ ἐκάστη ἐνορία εἰς διπλοῦν καὶ θὰ ὑπογράψῃ διὰ τοῦ ἱερέως, τοῦ Μουχτάρη καὶ ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν ἐνοριῶν τῆς. Τὸν ἕνα τῶν καταλόγων τούτων ἐπικεκυρωμένων παρ' Αὐτῆς θέλει ἀποστείλει μετὰ τῆς ἐγκυκλίου τῆς ἡ Σεβ. Ἐξαρχία εἰς τὸν ἐφημέριον τῆς ἐνορίας, ἵνα χρησιμεύσῃ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς.

2ον Ἐκλογεὺς καὶ ἐκλέξιμος εἶναι πᾶς πολίτης ὀρθόδοξος χριστιανὸς κατοικῶν ἐν τῇ ἐνορίᾳ καὶ ἄγων διὰ μὲν τὸ δικαίωμα ἐκλογέως τὸ 21ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, διὰ δὲ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλεξίμου τὸ 25ον ἔτος· ἐξαιροῦνται μόνον οἱ λαμβάνοντες μισθὸν ἐκ τῶν δημοσίων ἀγαθῶν καὶ ἐκ τούτων μόνον οἱ ἐν ἐνεργείᾳ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς ὑπάλληλοι διατελοῦντες. Οἱ ἐκ τῶν λοιπῶν μερῶν ἐν Σέρραις ἀποκατεστημένοι Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλογέως καὶ ἐκλεξίμου μόνον οἱ διανύοντες πενταετῆ ἐν τῇ πόλει διαμονὴν καὶ ἐξασκοῦντες ἔντιμον βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα.

3ον Προϊστάμενος τῆς ἐκλογῆς εἰς ἐκάστην ἐνορίαν εἶναι ὁ ἐφημέριος αὐτῆς. Ἐν ἐνορίᾳ ὅπου ὑπάρχουσι πλείονες ἐφημέριοι προΐσταται τῆς ἐκλογῆς ὁ γεροντότερος ἐξ αὐτῶν. Ἴνα ἐνεργηθῇ ἡ ἐκλογὴ δεόν νὰ παρίσταται ἡ ἀπόλυτος πλειοψηφία τῶν ἐκλογέων ἤτοι οἱ ἡμίσεις πλέον ἐνός. Ἀποτυγ-

χανομένης δὲ τῆς τοιαύτης ἀπαρτίας ἡ ἐκλογὴ ὀρίζεται εἰς ἄλλην ἡμέραν ὅτε καὶ τὸ τρίτον τῶν ἐκλογέων θὰ θεωρῆται ἀπαρτία. Τούτου ὑπάρχοντος ἀναγινώσκειται ὁ κατάλογος, ὑπογράφουσι πάντες οἱ παρόντες ἐν ἐπὶ τούτῳ ἐγγράφῳ τὴν παρουσίαν των καὶ ὁ προϋστάμενος κηρύττει τὴν ἔναρξιν τῆς ἐκλογῆς, προσερχόμενος δ' ἕκαστος ῥίπτει τὸ ψηφοδέλιόν του εἰς τὴν κάλπην. Μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῆς διαλογῆς ἔχει τὸ δικαίωμα πᾶς ἐκλογεὺς καθυστερήσας νὰ ψηφοφορήσῃ ἀφ' οὗ ἐγγραφῆ εἰς τὸ ἐγγραφον τῆς παρουσίας. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ψηφοφορίας ἢς τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ληφθῆ κατ' ἀπόλυτον πλειοψηφίαν κηρύσσει ὁ προϋστάμενος τὴν ἔναρξιν διαλογῆς, ἀφ' οὗ προσκαλέσῃ εἰς τὴν κάλπην τέσσαρας ψηφολέκτας οὓς ἐγκρίνουσιν οἱ παρόντες. Τοῦ ἀποτελέσματος γενομένου γνωστοῦ, ἀφ' οὗ ἀνακηρυχθῶσιν ὑπὸ τοῦ προϋσταμένου οἱ ἐκλεχθέντες ἀντιπρόσωποι ὑπογράφεται τὸ πρακτικόν, ὅπερ μετὰ τοῦ προϋσταμένου ἐπιτροπῆ τῶν ἐκλογέων ἐγχειρίζει εἰς τοὺς Ἐξάρχους ὡς προέδρους τῆς Συνελεύσεως, οἵτινες ἐντὺς εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν διευθύνουσι τὰ ἀναγκαῖα πιτάκια τοῦ διορισμοῦ εἰς τοὺς ἐκλεχθέντας ἀντιπροσώπους ὀρίζοντες καὶ τὴν ἡμέραν τῆς πρώτης συνεδριάσεως τῆς Γεν. Συνελεύσεως.

Διατελοῦντες μετὰ βαθυτάτου Σεβασμοῦ καὶ ἀσπαζόμενοι τὴν δεξιὰν ὑμῶν μένομεν.

Τῶν ὑμετέρων Σεβασμιότητων τέκνα ἐν Χριστῷ. Ἐν Σέρραις τῇ 20ῇ Ἰουλίου 1891.

Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ λαοῦ
Ἀναγνώστης Χρυσάφης
Ν. Γράτζιος
Δ. Ι. Χ. Δήμου
Ν. Ζελέπης
Θ. Ν. Παπάζογλου
Ν. Θεοδώρου.

Γ'.

Σήμερον τῇ 21ῃ μηνὸς Ἰουλίου 1891 σκεφθεῖσα ἡ Ἐξαρχία ἐφ' ὅλων τῶν ἐν τοῖς παροῦσι πρακτικοῖς, ἐνέκρινεν ἀπολυῖσαι ἕκθεσιν πρὸς τὴν Μητ. Ἐκκλησίαν δηλωτικὴν τῆς ἀποτυχίας τῆς ἐντολῆς τῆς διατετυπωμένης οὔσης ἐν τῇ τελευταίᾳ ἀπὸ 28ης τοῦ παρελθόντος μηνὸς Ἰουνίου σεβαστῆς Ἐκκλ. ἐπιστολῆς φερούσης ἀριθ. πρωτ. 3191. Ἐκδοθεῖσα δὲ ἡ ἐν λόγῳ ἕκθεσις παρεδόθη τῷ ἐνταῦθα Αὐτοκρατορικῷ ταχυδρομείῳ ἐπ' ἀσφαλείᾳ σημειωθείσης τουρκιστὶ τῆς λέξεως (μουστεζὲ) κατεπεῖγον ἐπὶ τοῦ φακέλλου.

† Ὁ Θεσσαλονίκης **Σωφρόνιος**
† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης **Κωνστάντιος**

Τῷ Παναγιωτάτῳ καὶ Θειοτάτῳ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῳ Κυρίῳ Κῶ Διο-
νυσίῳ καὶ τῇ περὶ Α. ἀγία καὶ ἱερᾷ Συνόδῳ

Παναγιώτατε Δέσποτα Ἁγία καὶ ἱερ. Σύνοδος,

Τῇ 8ῃ τοῦ τρέχοντος μηνὸς Ἰουλίου ἐλήφθη ἡ ἀπὸ τῆς 28ης παρελ-
θόντος μηνὸς Ἰουνίου καὶ ἀριθ. πρ. 3191 σεβασμία ἐπιστολὴ τῆς Μητροῦς
ἡμῶν ἐκκλησίας, τῇ 10ῃ δὲ τοῦ ἰδίου Ἰουλίου ἀφίκετο ὁ ἀδελφὸς Σερβίων
καὶ Κοζάνης καὶ τὴν ἐπιούσαν μελετηθέντων τῶν καθηκόντων τῆς ἀποστο-
λῆς, ἣν περ ἡ Μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία ἀνέθηκεν ἡμῖν τοῖς ταπεινοῖς, ἐσπεύ-
σαμεν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς νέας σεβαστῆς διαταγῆς Αὐτῆς, δι' ἧς ἐντελλόμεθα
ὅπως προβῶμεν εἰς τὴν συγκρότησιν Γεν. Συνελεύσεως, εἰς ἣν δέδωκεν ἐκ
τῶν προτέρων τὴν ἀρμοδιότητα πρὸς τὸ διορῆσαι συντακτικὴν ἐπιτροπείαν
εἰς τὸ συντάξαι σχέδιον νέου κανονισμοῦ, καθ' ὃν τούντεῦθεν τὰ ἐνταῦθα
κοινοτικὰ τῆς πόλεως Σερρών διοικηθήσονται μετὰ τὴν ἐπιψήφισιν τῆς ἰδίας
Συνελεύσεως καὶ ἐπικύρωσιν παρὰ τῆς Μητροῦς ἡμῶν Ἐκκλησίας. Ὅθεν τῇ
12ῃ Ἰουλίου προσεκαλέσαμεν ἀνὰ δύο ἑκατέρωθεν καὶ ὑπεδείξαμεν αὐτοῖς
συμπαραλαβεῖν μ' ἐκ τῶν ἑκατέρωθεν ἀνὰ 8 ἕως 15 καὶ ἐμφανισθῆναι ὁμοῦ
πρὸς τὸ ἀνακοινωθῆναι αὐτοῖς τὴν σεβαστήν, ὡς εἴρηται, Ἐκκλ. ἐπιστολὴν.
Δυστυχῶς, ὡς μὴ ὄφελον, οὐκ ἐπέισθησαν ἀπαιτήσαντες ἑκατέρου ἐλθεῖν
κατ' ἰδίαν, τοῦθ' ὅπερ ὑπέκοντες τῇ ἀνάγκῃ τῆς ὑπηρεσίας, παραδεξάμεθα,
τὴν δ' ἐπιούσαν ἀνεκοινώθη ἀμφοτέραις ταῖς μερίσι κατ' ἰδίαν, ἀλλ' ἀμφο-
τεραι ἐζήτησαν 24ωρον προθεσμίαν ἵνα σκεφθῶσιν εἴτε ἔχουσιν εἰπεῖν. Ἐλ-
θόντες οἱ τῆς ἀντιπολιτευομένης μερίδος ἐδήλωσαν ὅτι ἀποδέχονται τὴν ἐντο-
λὴν τῆς Μητροῦς ἡμῶν Ἐκκλησίας μετὰ προσθήκης ὅπως ἡ συγκροτηθησο-
μένη Γεν. Συνέλ. προβῇ ἀμέσως εἰς τὸν διορισμὸν νέων σωματείων Δημο-
γεροντίας καὶ Ἐφορίας ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τὰ ὑπάρχοντα Σωματεῖα πρὸ πολλοῦ
κατ' αὐτοὺς εἰσὶ κατηρημένα καὶ δὴ διότι τὰ μέλη τῆς Ἐφορίας τῶν σχο-
λείων ἰδίως ἀπώλεσαν ἀρμοδιότητα, ὡς τοῦ Ταμίου καὶ ἑνὸς μέλους ἀπο-
συρθέντων ἕνεκα ἐπιταγῆς τῆς Σεβαστῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ὡς ξένων ὑπηκόων,
τοῦ δὲ μεταβάντος εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ μείναντος τοῦ τετάρτου μό-
νον μέλους τῆς ἐν λόγῳ Ἐφορίας, ἀκολούθως ἵνα διορίσῃ τὴν συντακτικὴν
ἐπιτροπείαν διὰ τὰ περαιτέρω, ὅπερ ἀπαιτοῦσι πολὺ τὸ χρονικὸν διάστημα,
ὁ δὲ Σεπτέμβριος πρὸ θυρῶν κεῖται καὶ ἀπαιτεῖται προπαρασκευασθῆναι
ἐγκαίρως τὰς ἐνάρξεις τῆς διδασκαλίας τῶν ἐκπαιδευτηρίων, τοῦθ' ὅπερ ἀδύ-
νατον ἂν μὴ ὑπάρξωσιν οἱ ἀρμόδιοι πρὸς τὸ καταρτισθῆναι τὸ προσωπι-
κὸν διευθυντῶν, καθηγητῶν καὶ διδασκάλων, τοιαῦτα καὶ ἕτερα ἅτινα εἰπόν-
των καὶ περὶ τοῦ Μητροπολιτικοῦ ζητήματος εὐχὴν ἐκφρασάντων ὅπως ἀπαλ-
λαγῶσι τῆς Πανιεροότητός του, οἱ ταπεινοὶ τῆς ἀπεκρούσαμεν τὰς προτάσεις
ταύτας, ὡς τὸ μὲν διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἡμᾶς τοιαύτην ἀρμοδιότητα, τὸ δέ, διὰ
τὸ μὴ ἐν τῇ σεβ. Ἐκκλ. ἐπιστολῇ γίνεσθαι μνεῖα περὶ τούτων. Ἀποχωρη-
σάντων τούτων, παρέστησαν οἱ τῆς συμπολιτευομένης μερίδος ἡγέται, οἵτινες

σαφῶς λαβόντες γνῶσιν τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιστολῆς προηγάγοντο διατυπῶντες ἀσάφειαν ἐν τισιν ἐν τῇ σεβ. ἐπιστολῇ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἀξιοῦντες ὅτι ἄνευ κανονισμοῦ δυσχερῆς ἀποβαίνει ἡ συγκρότησις Γεν. Συνελεύσεως, ὡς ἄνευ βάσεως κανονιστικῆς. Πρὸς ταῦτα παρατηρήσαμεν δεόντως ὑποδείξαντες ὅτι πρόκειται περὶ συγκροτήσεως Συνελεύσεως, ἣς τὸ πρόγραμμα ὀρισθῆσεται ἀπὸ κοινοῦ καὶ ὀφείλουσιν ἵνα προσχωρήσωσιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, τούτων διατυπωθέντων ἀπεχώρησαν.—Τῇ 15ῃ Ἰουλίου ἐνεφανίσθησαν οἱ τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ ὑπέβαλον τοὺς ὅρους, οὓς ἐνέκριναν πρὸς συγκρότησιν τῆς Γενικ. Συνελεύσεως, τοῦτ' αὐτὸ δ' ἐποίησαντο καὶ οἱ τῆς συμπολιτευομένης μερίδος. Συσκεφθέντες ἀκολούθως προέβημεν εἰς τὴν διευκρίνησιν τῶν ἐκατέρωθεν διατυπωθέντων καὶ εὔρομεν τρία τινὰ σημεῖα οὐσιωδῶς ἀποτελοῦντα τὴν διαφωνίαν πρὸς τὸν καταρτισμὸν τοῦ προγράμματος τῆς Γεν. Συνελεύσεως καί, ἐπὶ τούτῳ, ἔγνωμεν προτρέψαι αὐτοῖς ἵνα μετριάσωσι τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν, διότι ἡ μὲν συμπολίτευσις ἀπῆται τὸν ἐκλογέα ἔχοντα ἡλικίαν συμπληρωμένην τοῦ 25ου ἔτους, οἱ παρεπιδημοῦντες ἐνταῦθα ἐξ ἄλλων μερῶν δύνανται ἔχειν δικαίωμα ψήφου ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι ἐὰν ὧσιν ἐγκατεστημένοι πρὸ πενταετίας οἰκογενειακῶς, τὰ δὲ μέλη τῆς προκειμένης συγκροτηθῆναι Γεν. Συνελ. νὰ ὧσιν 60α λαμβανόμενα κατ' ἐνορίας, τοῦτέστι κατὰ τὸν προσβαλλόμενον κανονισμὸν παρὰ τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἢ Γεν. Συνέλευσις ἔδει ἵνα ἀπετελεῖτο ἐκ 30α ἐνοριακῶς καὶ ἐπειδὴ εἰσὶν εἴκοσι καὶ μία ἐνορίαί, 15 ἐνορίαί ἐχορήγουν ἀνὰ ἓνα, τρεῖς ἀνὰ δύο καὶ τρεῖς ἀνὰ τρεῖς, ἤδη ἵνα διπλασιασθῇ τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐνοριακῶς ὅπως ἀποτελεσθῇ ὁ ἀριθ. 60α. Οἱ δὲ ἡγέται τῆς ἀντιπολιτεύσεως, τὸνναντίον, ἀπῆτουν τὴν ἡλικίαν τοῦ ἐκλογέως ἔχουσαν τὸ 21ον ἔτος, τοὺς δὲ παρεπιδημοῦντας ἐνταῦθα καὶ πρὸ πενταετίας ἐγκατεστημένους ἔχειν τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν ἐὰν καὶ μὴ οἰκογενειακῶς τυγχάνωσι πρὸ πενταετίας ἐγκατεστημένοι, τὸν δ' ἀριθμὸν τῶν μελῶν τῆς συγκροτηθησομένης συνελεύσεως ἐξήρτων ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκλογέων ἀνὰ πᾶσαν ἐνορίαν τεθειμένης ὡς βάσεως ἐκ πάσης ἑκατοντάδος ἐκλογέων ἵνα προκύπτῃ πενταμελῆς ἐπιτροπεία ἐν τῇ χορείᾳ τῆς Γεν. Συνελεύσεως, τοῦτέστιν πέντε 5% τῶν ἐκλογέων, σὺν τῇ συγκαταβάσει πρὸς τὸ ἐξαιρετικῶς χαίρειν τὸ δικαίωμα καὶ διορίζειν πᾶσαν ἐνορίαν ἔχουσαν ἐνοριακοὺς ἐκλογεῖς καὶ ἐλάττους τῶν εἴκοσιν, ἓνα ἀντιπρόσωπον, ὅσαι δ' ἔχουσιν ἄνω τῶν εἴκοσιν μέχρι τοῦ 39ου, ὡσαύτως ὀφείλουσι διορίζειν ἓνα, τοῦτέστιν, ἄνω τῶν εἴκοσιν ὅσοιδήποτε καὶ ἂν ὧσιν, ἐὰν δὲ ἀποτελῆται ἡ βᾶσις 5% δὲν δύναται νὰ διορίσῃ ἀντιπρόσωπον ὡς μηδόλως λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν κλασμάτων τῆς ἀρχικῆς μονάδος τοῦ 5%.

Τούτων γενομένων καὶ κατὰ καθῆκον διανοσομένων τῶν ταπεινῶν Αὐτῆς ὑποβαλεῖν ταῦτα τῇ Μητρὶ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ, χθὲς ἐνεφανίσθησαν οἱ ἀρμόδιοι τῆς συμπολιτεύσεως περὶ μεσημβρίαν καὶ ἐπέδωκαν ἡμῖν ἔγγρα-

φρον, δι' οὗ διατυποῦσιν ἐν ὄλῳ οὐσιωδῶς ὅτι, ἐπειδὴ ἀνευρίσκουσιν ἀσάφειαν ἐν τισιν ἐν τῇ σεβ. Ἐκκλ. ἐπιστολῇ, οἱ δὲ ἀντιφρονοῦντες αὐτοῖς εἰς οὐδεμίαν κατέληξαν συμφωνίαν, ἀνηνέχθησαν ἀρμοδίως εἰς τὸ Σ. Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐξαιτούμενοι δοθῆναι τῇ Ἐξαρχίᾳ διασαφήσεις καὶ ὁδηγίαι καὶ δηλοῦσιν ὅτι μέχρι τῆς ἐλεύσεως νεωτέρων γραμμάτων, ἐπιφυλασσόμενοι ἐλευθερίαν ἐνεργείας καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἐπέχουσι τό γε νῦν καὶ ἀπεκδύονται πᾶσαν εὐθύνην πλήρη δὲ καὶ ἀκεραίαν τῇ Ἐξαρχίᾳ ἀφιέμενοι διὰ πᾶν παρακεκινδυνευμένον περαιτέρω διάβημα. Τὸ ἐν λόγῳ ἔγγραφον φέρει ἡμερ. 19ης Ἰουλίου 1891 καὶ ὑπογραφὰς ἔνδεκα. Αὐθημερόν δὲ μετὰ μεσημβρίαν, ἐνεφανίσθησαν οἱ ἐκ τῆς ἀντιπολιτεύσεως μερίδος καὶ ἐπέδωκαν ἐπίσης ἔγγραφον φέρον ἡμερ. 20ῆς Ἰουλίου 1891 καὶ ὑπογραφὰς ἕξ, ἐν ᾧ καὶ οὗτοι ἐπαναλαμβάνοντες τὰ, ὡς εἴρηται, περὶ τοῦ ἀμέσως μετὰ τὸν καταρτισμὸν τῆς Γεν. Συνελεύσεως διορισμοῦ νέας Δημογεροντίας καὶ τῶν δύο Ἐφοριῶν Σχολείων καὶ Νοσοκομείου, τονίζουσιν ἐκ μέρους καὶ τῆς οἰκείας μερίδος τὴν ἐμμονὴν αὐτῶν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐν λόγῳ προτάσεως, ἧς τὸ ἀναπόφευκτον τῆς ἐκτελέσεως ἀξιοῦσιν ὅπως ἡ Ἐξαρχία ἐπισήμως δηλώσῃ καὶ προκηρύξῃ διὰ τῆς ἐγκυκλίου τῆς ἀπολυθησομένης παρ' Αὐτῆς πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς, ἐντελλομένους προβῆναι εἰς ἐντολὴν τῶν μελῶν τῆς Γεν. Συνελεύσεως, ἄλλως ὁ λαὸς ἀδυνατεῖ προσχωρῆσαι εἰς ἐκλογάς, ἐὰν δὲ ἡ Ἐξαρχία δὲν δύναται παραδεχθῆναι τοῦτο παρακαλοῦσιν ἵνα Αὕτη προκαλέσῃ τηλεγραφικῶς παρὰ τῆς Ἐκκλησίας τὴν πρὸς τοῦτο διαταγὴν, ὅπερ οὐκ ἀπεδέχθημεν ἵνα μὴ παρεξήγησιν τῆς ἀρμοδιότητος ἡμῶν ἡ Ἐκκλησία ποιήσεται, εἰπόντες αὐτοῖς, ὅτι δύναται ἀποταθῆναι οἱ ἴδιοι καὶ προκαλέσαι τὴν ἐξαιτουμένην ἔγκρισιν τῆς προτάσεως αὐτῶν. Ἀναφορικῶς δὲ πρὸς τοὺς ὄρους τοῦ προγράμματος ἐπαναλαμβάνουσι τὰ αὐτὰ ὅσα ἀνωτέρω διευτυπώθησαν λόγῳ διαφωνίας πρὸς τοὺς ἀντιφρονοῦντας αὐτοῖς προσθέντες καὶ νέον ὄρον καθ' ὃν ἀξιοῦσιν ὅτι οἱ λαμβάνοντες μισθὸν ἐκ τῶν κοινωτικῶν ἀγαθῶν ὑπάλληλοι δέον ἵνα ἀπόσχωνται τοῦ δοῦναι ψῆφον, μόνον οἱ ἐν ἐνεργείᾳ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς διατελοῦντες ὡς τοιοῦτοι, τοῦτέστι (προφορικῆ διασαφήσεως) διδάσκαλοι περατώσαντες τὸ σχολικὸν τοῦτο ἔτος δύνανται ψηφοφορῆσαι. Ταῦτα οὐσιωδῶς καὶ οὗτοι ἐν συνόλῳ διατυπώσαντες ἐν τῷ ὡς εἴρηται ἔγγράφῳ αὐτῶν ἐννοοῦσι παρεμφερῶς πρὸς τοὺς ἄλλους ὑπὸ τοῦ κράτους τῶν ἀξιώσεων αὐτῶν ἐξουδετερωῶσαι σὺν τοῖς συμπολιτευομένοις πᾶσαν ἐνέργειαν ἡμῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιταγῆς τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας. Ὅπου γὰρ παράγοντες οὐχ' ὑπάρχουσιν οὐδὲ πρᾶξις δύναται παρασχεῖν ἀποτέλεσμα. Τούτων οὕτω τοίνυν ἐχόντων Παναγιώτατε Δέσποτα καὶ ἁγία καὶ ἱερά Σύνοδος εὐσεβάστως ὑποβάλλομεν, ὅτι ἀδυνατοῦντες προχωρῆσαι πρὸς τὸ ἔργον ἡμῶν, δι' οὗς ἀνωτέρω διευτυπώσαμεν λόγους, μεθ' ὅλας τὰς προτροπὰς καὶ παρακλήσεις πρὸς τὸ ὁμονοεῖσαι, θερμῶς ἱκετεύομεν ὅπως ἡ Μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία ἐν τῇ περινοίᾳ καὶ πολυπειρίᾳ Αὐτῆς

διατάξῃ ὅ,τι ἂν ἐγκρίνη συντελεστικώτερον τηλεγραφικῶς πρὸς τὸ διευθετηθῆναι τὸ κοινοτικὸν ζήτημα, τὸ μετὰ πολλοῦ τοῦ κόπου καὶ μόχθου μέχρι τοῦ σημείου τούτου ἤδη περιελθόν, ἀποσοβουμένης πάσης ἀμέσου ἐνεργείας δυναμένης περιστέλλειν τὴν ἐλευθέραν ἐνεργεῖαν. Καὶ τοῦτο διατυποῦμεν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἀπὸ τῆς χθὲς οὐκ οἶδαμεν, εἴπερ ἔχει ἀλήθειαν, διεφημίσθη φήμη περὶ ἀναμενομένης σχετικῆς Ἐκκλ. ἐπιστολῆς συμπληρωματικῆς πρὸς τὴν ἔναγχος τελευταίαν σεβαστὴν ἐπιστολὴν καὶ εἰς χεῖρας ἡμῶν εὐρισκομένην. Οἱ ταπεινοὶ Αὐτῆς οὐδόλως, τολμῶμεν εἰπεῖν, ἀποδεχόμεθα τὴν τοιαύτην φήμην, ἀλλ' ἐὰν ἐπαληθεύῃ, νέας ἀδιεξόδους περιπλοκὰς δημιουργήσει καὶ δὴ τότε ἡ ὑπηρεσία εὐρεθήσεται ἐν διλημματικῇ θέσει, οὐχ' ἦττον ἡμεῖς τε καὶ ἡ ταπεινὴ ἡμῶν ἐργασία τῇ ἐπινεύσει τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἡμῶν οὐ παυσόμεθα προσκειμένως ἔχειν καὶ ἀφορῶμεν εἰς δύο καὶ μόνον σημεία, τὸ μὲν τὴν αἰσίαν λύσιν τῆς ὡς μὴ ὠφελεν ἀνωμάλου καταστάσεως τῶν ἐνταῦθα, τὸ δὲ ἀπαλλαγῆναι ἡμᾶς ὡς τάχος, διότι πολλαχῶς καὶ ποικίλως κατατριβόμεθα ὡς τῶν ἱερῶν ἡμῶν καθηκόντων ἐν ταῖς ταπειναῖς ἡμῶν παροικίαις, πολλὰ τὰ κενὰ καὶ τὴν περιπλοκὴν καταλιπόντων καὶ ἵνα μὴ παρεμφερῆ πρὸς τὰ ἐνταῦθα κοινοτικὰ αἴτια, ἐπὶ πλεόν παρασκευαζόμενα, ἡμῖν τε καὶ τῇ Μητρὶ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ παρεμβολὴν ὄλην δημιουργήσωσι καὶ πράγματα παράσχωσιν.

Ἐν τούτοις ἐξαιτούμενοι συγγνώμην ἐπὶ τῇ σαφεῖ ἀλλ' ἐν Σεβασμῷ ἀφηγήσει τῆς θέσεως ἡμῶν τε καὶ τῶν ἐνταῦθα πραγμάτων καὶ ἐπικαλούμενοι τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας διατελοῦμεν βαθυσεβάστως.

Ἐν Σέρραις τῇ 21ῃ Ἰουλίου 1891

Τῆς πανσεβάστου ἡμῖν καὶ θειοτάτης Α. Παναγιότητος ἐλάχιστοι ἐν Χῶ
ἀδελφοὶ καὶ θεράποντες.

† Ὁ Θεσσαλονίκης **Σωφρόνιος**

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης **Κωνσταντῖος**

ΙΑ'.

Σήμερον τῇ 25ῃ Ἰουλίου 1891 συνελθόντες καὶ λαβόντες ὑπ' ὄψει τὴν χθὲς Μ. Μ. ληφθεῖσαν ἐπιστολὴν τοῦ Πανασιολογιωτάτου Ἀρχιεπισκοπικῆς ὑπὸ ἡμ. 19ης τρέχοντος ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Σεβασμιώτατοι.

Κατ' ἐντολὴν τῆς ἱερᾶς Συνόδου προάγομαι ἵνα φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν τὰ ἑξῆς: ὅτι διὰ μὲν τῆς ὑπὸ ἡμ. 28ης Ἰουνίου ἐ.ἔ. Πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς ἐπαφίεσθε ἐλεύθεροι διὰ τὸν τρόπον τῆς συγκλήσεως τῆς γενικῆς τῶν πολιτῶν Συνελεύσεως πρὸς σύνταξιν τοῦ νέου κανονισμοῦ, οὐχ ἦττον ὅμως ἂν φρονῆτε ὅτι συμφερότερον ἔσται ἂν ἡ σύγκλησις τῆς τοιαύτης Συ-

νελεύσεως γένηται κατὰ τὰς σχετικὰς περὶ ἐκλογῆς διατάξεις τοῦ παλαιοῦ κανονισμοῦ τοῦ ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ νῦν Μητροπολίτου Νικομηδείας συνταχθέντος, δύνασθε ἵνα ἐπὶ τῇ βάσει τούτου ἐνεργήσητε ταύτην.

Ταῦτα κατ' ἐντολὴν ἀνωτέραν φέρων εἰς γνῶσιν ὑμῶν διατελῶ μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τῇ 19ῃ Ἰουλίου 1891

Τ.Σ. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

† ὁ Ἀρχιμανδρίτης *Κωστ. Ἀλεξανδρίδης*

Συσκευθέντες δ' ἐνεκρίναμεν ἀπολῦσαι τὸ ἐπόμενον τηλεγράφημα :

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον

Κωνσταντινουπόλιν.

Ἐπιστολῇ Ἀρχιεπισκοπῆς ἀδυνατοῦμεν συμμορφωθῆναι πρὶν λάβωμεν μελετημένην, ὀριστικὴν ἐντολὴν διαλύουσαν διαφωνίας ἀμφοτέρων μερίδων συμφώνως ἐκθέσει σταλείση παρελθοῦσαν κυριακὴν, παρακαλοῦμεν ταχεῖαν ἀπάντησιν.

Σέρραις 25 Ἰουλίου 1891

Μητροπολίται

Θεσσαλονίκης

Σερβίων

† Ὁ Θεσσαλονίκης *Σωφρόνιος*

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης *Κωνσταντῖος*.

Ὁ λαὸς τῆς πόλεως Σερρῶν, ὃν ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ ἀντιπροσωπεύωμεν ἐν τῇ δικαίᾳ αὐτοῦ ἐπὶ ταῖς φρικταῖς ἀσχημίαις, ἃς ἐσχάτως ἀπεκάλυψεν, ἀγανακτήσει, ἐπέβαλε σήμερον ὑμῖν τὴν βαρυτάτην ἐντολὴν ὅπως διὰ τελευταίαν φορὰν ὀριστικῶς ἐκθέσωμεν ὑμῖν τοῖς ἀντιπροσώποις τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τὰς τε ῥηθείσας ἀσχημίας καὶ τὰς τελευταίας ἀμετακλήτους τοῦ λαοῦ ἀποφάσεις.— Ἀδυνατοῦντες νὰ περιγράψωμεν τὴν κατέχουσαν αὐτὸν εὐνόητον ἀπελπισίαν καὶ δικαίαν ὀργὴν καὶ ἐν τῇ κατεχούσῃ ἡμᾶς συγκινήσει οὐδὲ πόθεν νὰ ἀρχίσωμεν οὐδὲ ποῦ νὰ καταλήξωμεν γνωρίζοντες, προβαίνομεν νὰ παραθέσωμεν αὐτολεξεὶ τηλεγραφικὴν τινὰ ἀλληλογραφίαν τοῦ Κυρ. Κωνσταντίνου Βαφείδου, τοῦ ὧς μὴ ὄφελεν ἔτι μητροπολίτου Σερρῶν καλουμένου καὶ τοῦ Κυρ. Ἀθανασίου Μητροπολίτου Σισανίου καὶ μέλους τῆς Ἁγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου.

Μητροπολίτην Σισανίου *Ἀθανάσιον*

«Πατριαρχικὰ γράμματα 28 Ἰουνίου κελεύουσιν Ἐξάρχους συγκαλέσαι γενικὴν Συνέλευσιν ἄνευ μνείας κανονισμοῦ τινος».

Τὸ ἀόριστον τοῦτο μέτρον μεγαλυτέρων περιπλοκῶν πρόξενον γενήσεται. Ὑποβάλλοντες τοῦτο Ἱερᾷ Συνόδῳ ζητήσατε ἐκδοθῆναι Ἐξάρχους τη-

λεγραφικὴν διαταγὴν ἐνεργῆσαι ἐπὶ βάσει κανονισμοῦ ὡς ἐγράψατε, ὅτι ἐλήφθη ἀπόφασις. Τηλεγραφήσατε.

Ἵπογρ. Σερρῶν *Κωνσταντῖνος*.

Μητροπολίτην Σερρῶν.

Ἐπιστολὴ στέλεται Ἐξάρχοις ἐπιδιορθωτικῇ.

Ἵπογρ. Ἰθανάσιος

Ποῖα ἐπίθετα νὰ ἀποδώσωμεν, Σεβασμιώτατοι Ἐξάρχοι, εἰς τὰ οἰκτρὰ ταῦτα τηλεγραφήματα; Πῶς νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν ἀπαισίαν καὶ καταχθόνιον ταύτην ἀλληλογραφίαν τῶν δύο Ἱεραρχῶν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας; Πῶς νὰ ἀποκαλέσωμεν τὴν κατὰ τοῦ ἀτυχοῦς λαοῦ τῆς πόλεως ταύτης φρικώδη ἀποτρόπαιον καὶ μυσαρὰν τοῦ φαύλου Κ. Βαφείδου καὶ τοῦ ἁγίου Σισανίου, μέλους ἐξέχοντος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, συνωμοσίαν; Ἀδύνατος εἰς ἡμᾶς ἡ ἐξεύρεσις καταλλήλων λέξεων πρὸς ἀκριβῆ χαρακτηρισμὸν τοιούτων βδελυρῶν ἀνοσιουργημάτων διαπραττομένων ὑπὸ Ἀρχιερέων κατὰ εὐσεβοῦς καὶ νομοταγεστάτου λαοῦ, οὐδὲ πιστεύομεν νὰ ἐνεγράφησαν μέχρι τοῦδε ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας τοιαῦται χαμερπεῖς κακοβουλῖαι.—Πικραὶ ἴσως φανῶσιν ὑμῖν Σεβασμιώτατοι καὶ ἀήθεις αἱ ἐκφράσεις μας, ἀλλ' ἡμεῖς τε καὶ ὁ ὑφ' ἡμῶν ἀντιπροσωπευόμενος λαὸς τοσούτας ἤδη ἐκ τῆς ψοφώδους καὶ μυσαρᾶς ταύτης τῶν ρηθέντων Ἱεραρχῶν πλεκτάνης ἐποτίσθημεν πικρίας ὥστε θεωροῦμεν ἀσθενεῖς, ἀνεπαρκεῖς καὶ ἀκαταλλήλους ὅλας τὰς γνωστὰς ἡμῖν ἐκφράσεις καὶ φρονοῦμεν ὅτι πάντῃ νέαι πρέπει νὰ ἐφευρεθῶσι πρὸς ἀληθῆ τοῦ ἀποτροπαίου πράγματος ἀναπαράστασιν.—Πῶς δὲ νὰ μὴ φρονῶμεν οὕτως; *Εἶναι τι σύνηθες τὸ ἀπὸ τριῶν μηνῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ συμβαῖνον*; Ἀναφέρονται καὶ ἄλλοῦ που παρόμοια χαμερπῆ ἀνοσιουργήματα διαπραχθέντα ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας καὶ παρὰ Ἱεραρχῶν; Ὑπέστησαν καὶ ἄλλαι Ὁρθόδοξοι Κοινότητες μαρτύρια παραπλήσια ἐκείνων τὰ ὁποῖα ὑποφέρει ἡ κοινότης ἡμῶν; Ἐγκατέλιπε καὶ ἄλλα Ὁρθόδοξα πληρώματα ἢ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ εἰς ἀπελπισίαν ὁμοίαν τῇ ἀπὸ πολλοῦ κατεχούσῃ ἡμᾶς;

Ὁ νομοταγῆς καὶ χριστιανικώτατος λαὸς τῆς πόλεως ταύτης ὑποστάς ἐπὶ ὀλόκληρον διεικνεία μετὰ παραδειγματικῆς καρτερίας ἀπάσας τὰς παρανομίας καὶ φαυλότητας τοῦ τρισαθλίου Βαφείδου καὶ τῶν ὀλιγίστων ὁμοφρόνων του σύσσωμος ἔρρηξε κραυγὴν ἀγανακτίσεως κατὰ τὴν ἀξιωματικὴν ἐπιτομήν τῆς 26 Ἀπριλίου ἡμέραν κατιδὼν πλέον, ὅτι ἔνεκεν τοῦ ἀδιορθώτου τοῦ ἀνθρώπου τούτου τὸν ἔσχατον κίνδυνον τὰ τιμαλφέστατα συμφέροντά του διατρέχουσιν.—Ἐνῶ δ' ἐδικαιοῦτο καὶ ἠδύνατο νὰ ἀποπέμψῃ οἰκτρῶς ἐκ τῆς Ἐπαρχίας ταύτης τὸν ἀνάξιον τοῦτον Ἀρχιερέα, θέλων νὰ διατελῇ πάντοτε ἐν νομιμότητι καὶ μὴ ἀμφιβάλλον οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον εἰς τὴν ἀμερόληπτον τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας δικαιοσύνην, ἀπηυθύνθη πρὸς

αὐτὴν ἐπανελημμένως ἐξαιτησάμενος τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ ἐνόχου Ἀρχιερέως. Ὑμεῖς μόνος Σεβασμιώτατε ἅγιε Θεσσαλονίκης γνωρίζετε κάλλιον παντὸς ἄλλου τὴν θλιβερὰν ἐντύπωσιν ἣν ἐνεποίησεν εἰς τὸν λαὸν τῆς πόλεως ταύτης ἢ μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ χρόνου ληφθεῖσα ἄδικος ἀπόφασις τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, περιοριζομένης νὰ ἀποστείλῃ τὴν Ὑμ. Παναγιότητα ἐνταῦθα μετὰ τῆς ἐντολῆς ὅπως ἐπαναγάγῃτε τὸ γόητρον τοῦ μητροπολίτου Κ. Βαφείδου, ὅπως τιμωρήσῃτε τοὺς θελήσαντας νὰ φροντίσωσι περὶ τῆς βελτιώσεως τῶν οὐσιωδεδεσμάτων συμφερόντων τῆς κοινότητος καὶ πειθαναγκάσῃτε αὐτοὺς ἵνα ἀσπασθῶσι πρὸς ἐξίλασμον τὴν χεῖρα τοῦ ἀναξίου τούτου ὄντος. Ἐπὶ τίνων πληροφοριῶν βασισθεῖσα καὶ ὑπὸ τίνων ἐπηρεασθεῖσα ἔλαβεν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τὴν ὄντως ἄσκοπον ταύτην ἀπόφασιν; Οὔτε τὸ ἠξεύρομεν οὔτε τὸ ἐξετάζομεν.

Γνωρίζομεν μόνον ὅτι ἡ ἀπόφασις ἐκείνη ἢ κατευχαριστήσασα καὶ ὑπερενθαρρύνασα τὸν ὑπερφίαλον Βαφείδην καὶ τοὺς ὁμόφρονάς του ἐγένετο ἀφορμὴ τῶν ὑπ' αὐτοῦ διαπραχθεισῶν ἀπεχθῶν ἀσχημιῶν καὶ βεβηλώσεων κατὰ τὴν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἀγίων Ταξιαρχῶν λειτουργίαν του, καὶ παρ' ὀλίγον θὰ ἐγένετο ἀφορμὴ ἀληθοῦς καὶ φρικώδους ἀδελφοκτονίας κατὰ τὴν ἐν τῇ Μητροπόλει ἡμέραν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου τελεσθεῖσαν λειτουργίαν.

Ἄμα τῇ ἐλεύσει ὑμῶν ἅγιε Θεσσαλονίκης τοῦ μόνου τότε ἀντιπροσώπου τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ διὰ τοῦ εὐλαβεστέρου καὶ τοῦ νομοταγεστέρου τρόπου νὰ καταδείξωμεν ὑμῖν τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων κατάστασιν.—Ἐδηλώσαμεν τότε τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι κατηγορητήριον περιέχον βαρυτάτας καὶ σοβαρωτάτας κατὰ τοῦ ἁνοσίου Βαφείδου κατηγορίας. Ὑπεδείξαμεν τὴν μόνην καὶ ἀληθῆ πρὸς διάσωσιν τῶν πολυτιμοτέρων συμφερόντων μας ὁδόν, ἐξελιπαρήσαμεν Ὑμᾶς ὅπως καθυποβάλητε τὰς θερμὰς ἐκείνας παρακλήσεις μος τῇ Μεγ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ καὶ προκαλέσητε τὰς δικαίας ἀποφάσεις καὶ τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας Αὐτῆς.

Οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν ὅτι τὸ πρὸς τε τὴν Μεγ. Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὴν κοινότητά μας Ἱερὸν Ὑμῶν καθῆκον ἐντίμως καὶ εἰλικρινῶς ἐξετελέσατε. Πλὴν φεῦ! Ὅποια ὑπῆρξαν καὶ πάλιν τὰ ἀποτελέσματα τῆς μεγάλης ὑπομονῆς καὶ τῆς χριστιανικωτάτης συμπεριφορᾶς ἡμῶν; Μακροτάτη δυστυχῶς παράτασις τῶν μετὰ τῆς Ὑμ. Παναγιότητος διαπραγματεύσεών μας ἔνεκεν ἀδικαιολογήτου ἐλλείψεως ὁδηγιῶν. Ἀπαραδειγμάτιστος ἀδράνεια τῆς Ἱερᾶς Συνόδου προκειμένου περὶ ζωτικωτάτων συμφερόντων. Οὐδόλως συγγνωστὴ ἀμέλεια δυναμένη καὶ Ἰώβειον ὑπομονὴν νὰ ἐξαντλήσῃ. Ἐπὶ τέλους δὲ καὶ αὐθις ἀτελής καὶ ἄσκοπος ἀπόφασις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διαταττούσης ὅπως τὸ παλλάδιον Αὐτῆς, ὁ φθοροποιὸς τῆς κοινότητος ἡμῶν Δαίμων, ὁ ἔσοχος Βαφείδης ἐξέλθῃ εἰς περιοδεῖαν ἀνὰ τὴν Ἐπαρχίαν ὡς εἶ ἦτο δυνατὸν νὰ μεταβῇ ἔστω καὶ εἰς τὸ μικρότερον χωρίον Αὐτῆς.

Αἱ ἐντυπώσεις ἡμῶν καὶ τοῦ λαοῦ ὃν ἀντιπροσωπεύομεν ὑπῆρξαν ὡς

εἰκὸς καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἀλγεῖναι καὶ θλιβερώταται. Ματαίως ἀπεπειράθημεν νὰ συγκρατήσωμεν τὴν ἐπὶ τῇ ἀμερολήπτῳ δικαιοσύνῃ τῆς Ἱ. Συνόδου κλονουμένην πεποίθησίν μας, οὐδ' ἠδυνάμεθα νὰ διίδωμεν τοὺς λόγους δι' οὓς Αὕτη καὶ πάλιν κατέφυγεν εἰς τοιαῦτα ἐπιβλαβῆ καὶ ἄσκοπα ἡμίμετρα. Δι' ἐνυπογράφου κατηγορητηρίου *κατεμηνύομεν τὸν Κ. Βαφείδην ὡς περιβεβλημένον μετὰ τοῦ Ἱερατικοῦ ἀξιώματος καὶ πάσας τὰς κακοθηρίας τοῦ εὐτελεστέρου καὶ ἀσεβεστέρου ἀνθρώπου. Ὡς εἰ μὴ ἦτο δι' αὐτὸν ἄρκουτος κόσμος, ἢ μέθη, τὸ ψεῦδος, ἢ ἀγροικία, ἢ ἀνομία, ἢ βαναυσότης, ἢ θέλησεν ὁ ἀξιότιμος οὗτος Ἱεράρχης νὰ ἐξωραΐσῃ τὰ καλλύνοντα αὐτὸν προτερήματα καὶ διὰ τῆς κομματαρχίας τοῦ σιμωνισμοῦ καὶ τῆς βεβηλώσεως τοῦ φοβεροῦ μυστηρίου.* Τὰς κατηγορίας ταύτας προσεφερόμεθα νὰ ἀποδείξωμεν ψηλαφητῶς ὀψέποτε ἢ Μήτηρ Ἐκκλησία μὴ ἄρκουμένη εἰς τὰς ἐν τῶν κατηγορητηρίῳ ἀναφερομένας ἀποδείξεις, ἢ θελε ζητήσῃ παρ' ἡμῶν λεπτομεροτέρας.

Πρὸς τί λοιπὸν ἢ Ἱ. Σύνοδος δὲν προσεκάλεσε τὸν Κ. Βαφείδην ὡς ὑπόδικον καὶ δὲν ἐζήτησε παρ' ἡμῶν τὰς δεούσας ἀποδείξεις, ἐλλείπει τῶν ὁποίων ἡμεῖς μὲν κατεδικαζόμεθα ὡς συκοφάνται, ὁ δὲ τοῦ ἁγίου Σισανίου προστατευόμενος διὰ τῆς ἄλλης τῆς ἀθωότητος θὰ περιεβάλλετο ; Μήτοι ἐθεώρησαν ὡς ἀνεπαρκεῖς καὶ ἀναξίας λόγου τὰς ἀνωτέρω καταγραφείσας κατηγορίας μας ; Ἄλλὰ τότε πρὸς τί διέταξε τὴν ἐκ τῆς πόλεώς μας ἀπομάκρυνσιν τοῦ ἀθώου τούτου Ποιμενάρχου ; Παρεδέχθη ἄρα γε ὡς ἄρκούντως βαρείας καὶ ἐπαρκεστάτας ὡς ἔδει τὰς ἐν τῷ κατηγορητηρίῳ ἀποδείξεις καὶ ἠθέλησε νὰ ἀποκρύψῃ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀσχημίας, αἵτινες ζωηρῶς καὶ πασιφανῶς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Κ. Βαφείδου θὰ κατεφέροντο ; Ἄλλὰ τότε διατὶ οὐχὶ μόνον δὲν καθήρσεν αὐτόν, ὡς ἀπητήσαμεν, ἀλλ' οὐδὲ κἂν ὀριστικῶς τὸν ἔπαυσεν, ὡς πᾶσα τῶν ἑαυτῆς καθηκόντων συνειδυῖα ἀρχὴ θὰ ἔπραττε ; Περιωρίσθη ὁμως εἰς τὴν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης ἀπομάκρυνσίν του. Τρανῆ τῇ ἀληθείᾳ ἱανοποίησις ἐφ' ἣ βεβαίως δὲν δυνάμεθα ἐκ καρδίας νὰ εὐγνωμονῶμεν.—Ἐχανόμεθα, Παναγιώτατε, εἰς τὸ χάος τοιούτων σκέψεων μὴ δυνάμενοι μηδὲ τὴν σύνεσιν μηδὲ τὴν δικαιοσύνην τῆς Ἱερᾶς Συνόδου νὰ κατανοήσωμεν, θὰ ἐλαμβάνομεν δὲ ἐν τῇ δικαιοτάτῃ ἡμῶν ἀπογνώσει ἔκτοτε τὰ ἀναγκαῖα καὶ κατάλληλα μέτρα ὅπως ἀποτινάξωμεν διὰ παντὸς ἀφ' ἡμῶν τὸ ἄχθος τοῦ ἀσεβεστάτου Κ. Βαφείδου καὶ περισώσωμεν οὕτω τὰ τιμαλφέστατα τῶν συμφερόντων μας, ἂν Ἐμεῖς ἅγιε Θεσσαλονίκης διὰ τῆς ἐξειδικασμένης Ἐμῶν συνέσεως καὶ τῶν ἀπίρων προσπαθειῶν σας δὲν μᾶς ἐπέιθετε ὅτι ἀνάγκη καὶ πάλιν νὰ ὑπομείνωμεν. Ὅλως περιττὸν θεωροῦμεν Σεβασμιώτατε νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν πρὸς Ἐμᾶς τί καὶ πάλιν ὑπέστημεν ὑποβληθέντες εἰς τὰς ἀτελευτήτους μεθ' Ἐμῶν διαπραγματεύσεις, αἵτινες ὅλως ἄκαρποι ἐχρησίμευσαν μόνον, ὅπως καὶ πάλιν μακρὸν χρόνον διάστημα ἀνωφελῶς παρέλθῃ. Πλήρεις ἐλπίδων καὶ χαρᾶς ἠκούσαμεν ἅπαντες τὸν ἀμέσως

μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα ἀκολουθήσαντα διορισμὸν τοῦ Ἁγίου Κοζάνης ὡς συνεξάρχου Ὑμῶν ἅγιε Θεσσαλονίκης. Νομίζοντες, ὅτι θ' ἀπαλλαχθῶμεν τέλος τῶν πιεζόντων ὑμᾶς δεινῶν, μετ' ἀγωνίας ἀνεμένομεν τὴν ἔλευσίν σας ἅγιε Κοζάνης πεποιθότες, ὅτι μετὰ ὀριστικῶν ὁδηγιῶν ἀφικνούμενος ἐνταῦθα θὰ διευκολύνετε τὸ ἔργον τοῦ προκατόχου Ὑμῶν καὶ θὰ παρείχετε τέλος τὴν ἡσυχίαν εἰς τὸν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον βασανιζόμενον λαὸν τῆς πόλεως ταύτης. Δυστυχῶς καὶ πάλιν ἀόριστοι ὁδηγίαι, οὐδαμῶς τὸ ζητήματα ἡμῶν λύοντα πατριαρχικὰ γράμματα. Νέα καὶ πάλιν καὶ δικαιοσύνη ἀπορία τοῦ λαοῦ ἐπὶ τοῖς παρὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου λαμβανομένοις παραδόξοις μέτροις ! Νέαι καὶ πάλιν προσπάθειαι ἡμῶν πρὸς ἀναζήτησιν τῆς δικαιοσύνης τῆς Ἱ. Συνόδου, νέαι καὶ πάλιν ἐπίμονοι ἀπαιτήσεις ἡμῶν Παναγιώτατοι Ἐξαρχοί, πρὸς συγκράτησιν τῆς ὁσημέραι ἐξαντλουμένης ὑπομονῆς μας, νέαι δ' ἐκκλησίες πρὸς τὰ χριστιανικὰ ἡμῶν αἰσθήματα. Μὲ αἰμάσσουσαν καρδίαν, ἀλλὰ καὶ χριστιανικὴν ὄντως καρτερίαν καὶ τυφλὴν ὑπακοήν, διήρχετο ὁ εὐσεβέστατος καὶ φιλειρηνικώτατος λαὸς τῆς πόλεως ταύτης τὰ ὀδυνηρὰ καὶ θλιβερώτατα χρονικὰ ταῦτα διαστήματα, καθ' ἃ δι' ἐγκληματικῆς καὶ ἀντιχριστιανικῆς συνεννοήσεως δύο Ἀρχιερεῖς ὤθουν τὴν Ἱ. Σύνοδον εἰς τὴν ἐπαναληπτικὴν διάταξιν μέτρων καὶ ἀποφάσεων ὅλως ἀσκόπων, συντελουσῶν δὲ μόνον εἰς τὸ νὰ ἐξωθήσῃ τὴν δύσμοιρον ἡμῶν κοινότητα εἰς ὀριστικὴν ἀπελπισίαν καὶ ἀληθῆ ὄλεθρον. Ματαιῶς ἀπασχολούμεθα νὰ ἐξεύρωμεν τὰ αἷτια τῆς τοιαύτης ἀναληψίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Εἰς μάτην διεπυρθανόμεθα πρὸς τί Ἐξαρχοί ἐνταῦθα, ἀφοῦ δὲν τοῖς δίδονται ὀριστικαὶ καὶ πλήρεις ὁδηγίαι ! Μήτοι δὲν χαίρουσι τελείας ἐμπιστοσύνης ; Ἀλλὰ τότε διατί δὲν μετακαλοῦνται, διατί δὲν ἀποστέλλονται ἕτερα πρόσωπα ἀπολαύοντα τῆς πλήρους ἐμπιστοσύνης τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς ἃ νὰ δοθῇ καὶ πλήρης ἐνεργείας ἐλευθερία ; Μήπως ὁμως οἱ Ἐξαρχοί καίτοι ἔχοντες δικαιώματα ἐνεργείας ἐλευθέρως κακῶς καὶ ἀναξίως ἐκπληροῦσι τὰ Ὑψιστα Αὐτῶν καθήκοντα ; Ὁμολογοῦμεν, ὡς βλέπετε, Παναγιώτατοι Ἐξαρχοί, ὅτι πολλὰς δικαίας τε καὶ ἀδίκους σκέψεις ἐποιησάμεθα, εἰς πολλὰς ἴσως καὶ ἀνυποστάτους ὑποθέσεις περιήλθομεν, ἀλλ' αὗται προεκλήθησαν ἐν ἡμῖν, μᾶς ὑπαγορεύθησαν ἐκ τοῦ ἀνεξηγήτου καὶ ἀκαταλήπτου τῶν μέτρων, δι' ὧν ἦ τε Ἱερὰ Σύνοδος καὶ Ὑμεῖς οἱ ἀντιπρόσωποι Αὐτῆς ἐνταῦθα, ἠθελήσατε νὰ ἐπαναφέρητε τὴν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν ἐν τῇ δεινῶς διασαλευθείσῃ κοινότητι ἡμῶν. Τίς χριστιανὸς δὲν θὰ περιήρχετο εἰς τὰ αὐτὰ συμπεράσματα βλέπων, ὅτι τὰ ληφθέντα καὶ λαμβανόμενα μέτρα ὁμοιάζουσι πρὸς μέτρα πυροσβέστου ὅστις μαινομένης φλόγας ἐπιχειρεῖ νὰ κατασβέσῃ ἐπιρρίπτων ἔλαιον ἀντὶ ὕδατος ; Φαίνεται, φεῦ, ὅτι οὕτως ἐλέπτρωτο ! Φαίνεται, ὅτι ὁ κακοδαίμων οὗτος λαὸς, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, ἔπρεπε νὰ ὑποστῇ ὅλας τὰς πικρὰς δοκιμασίας, ἃς ὑπέστη, ὅπως ἔλθῃ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου καὶ ἀποκαλυφθῇ αὐτῷ τε καὶ παντὶ τῷ μὴ ἐθελουφλοῦντι, τίνες οἱ ἀληθεῖς αἷτιοι τῶν βασάνων του, τίνες

οἱ τὴν καταστροφὴν τοῦ ὀρκισθέντες καὶ τὸν ὄλεθρόν τοῦ ἐπιδιώκοντες. Καὶ ἤδη τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἐπῆλθεν καὶ ἡλίου φαεινότερον καταδείκνυται, ὅτι ὁ Κ. Βαφείδης καὶ οἱ ὁμόφρονές του εἰς οὐδὲν λογιζόμενοι τὰς ὑπ' αὐτῶν μέχρι σήμερον ἐπενεχθείσας καταστροφὰς καὶ ἐν τῇ αἰμοχαρεῖ αὐτῶν φιλαρχίᾳ θέλοντες ἔστω καὶ ἐπὶ πτωμάτων νὰ στερεώσωσι τὴν ἔδραν τῆς ἐν τῇ Ἀρχῇ διαμονῆς των, πρὸς πλήρη βεβαίως καὶ ἐντελῆ καταστροφὴν τῆς δυστήνου ταύτης κοινότητος, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὴν ἀπαισίαν αὐτῶν πρὸς τὸν λαὸν σαγήνην ἐχαλάρωσαν. Δι' ὃ καὶ ὁ λυμεὼν οὗτος ὁ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας διαταχθεὶς νὰ ἐξέλθῃ εἰς περιοδείαν ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν ὅπως παύσῃ ῥαδιοῦργῶν καὶ συνωμοτῶν ἐν τῇ πόλει, γνωρίζων ὅτι ἐν οὐδενὶ χωρίῳ θὰ ἐγένετο δεκτὸς καταφεύγει εἰς τὴν μίαν περίπου ὥραν ἀπέχουσαν Μονὴν τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ μὴ ἐξαρκούμενος εἰς τὴν συνεννόησιν, ἣν διὰ τῶν ὀργάνων του καθ' ἑκάστην μετὰ τῶν ἐν τῇ πόλει ὁμοφρόνων του τηρεῖ, οὐδὲ εἰς τὴν συχὴν πρὸς αὐτὸν μετάβασιν τῶν τελευταίων τούτων, ἅμα ὡς πληροφορηθεὶς, ὅτι αἱ μηχανορραφίαι τῶν ὁμοίων αὐτῷ ὁπαδῶν ἀδυνατοῦσι νὰ συντηρήσωσι καὶ ὑποθάψωσι τὴν ἀλόγα, ἣν ἤναψε καὶ μαθὼν ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ συνεφώνησαν εἰς τὰ πλεῖστα σημεῖα μετὰ τῶν Ὑμετέρων Σεβασμοτήτων ἐπὶ συγκροτήσει καθολικῆς Γεν. Συνελεύσεως πρὸς ἀληθῆ ἀντιπροσώπενσιν τοῦ λαοῦ καὶ ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων του, ὁ ἀπειθής, βέβηλος καὶ πάντα νόμον καταπατῶν οὗτος Ἱεράρχης, λαμβάνει καὶ πάλιν ἀναφανδὸν τὴν σημαίαν τοῦ κομματάρχου ἀνὰ χεῖρας καὶ ἀπευθυνόμενος τηλεγραφικῶς πρὸς τὸν προσιάτην τοῦ Ἁγίου Σισανίου παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ ἐξαπατήσῃ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ ἀποσπάσας ἀποστείλῃ νέαν διαταγὴν τῆς, ὅπως καὶ πάλιν ἀναζωπυρωθῇ ἡ μέλλουσα νὰ σβεσθῇ φλόξ, ἐκτελεσθῇ δὲ τὸ μυσαρὸν τῆς καταστροφῆς ἔργον.

Καὶ ὅτι μὲν τοιοῦτος ὁ Κ. Βαφείδης καὶ οἱ ὁμόφρονές του ἡμεῖς τε καὶ ὁ λαὸς τῆς πόλεως Σερρών καλῶς ἀπὸ πολλοῦ τὸ ἐγνωρίζομεν, οὐδέποτε ὅμως ἠδυνάμεθα οὐδὲ νὰ φαντασθῶμεν, ὅτι ὁ ἅγιος Σισανίου ἐπὶ τοσοῦτον θὰ κατήρχετο, ὥστε καὶ νὰ συνωμότησῃ μετὰ φαύλου, οἷος ὁ Κ. Βαφείδης καὶ δὴ κατὰ πόλεως εὐσεβοῦς καὶ χριστιανικωτάτης ὡς ἡ ἡμετέρα. Καὶ τί ἕτερον εἰμὴ συνωμοσία εἶναι ἡ μυστικῶς ἀνταλλασσομένη ἰδιωτικὴ ἀλληλογραφία τῶν δύο τούτων ἱεραρχῶν; Δὲν συνωμοτεῖ κατὰ τοῦ ἀναξιοπαθοῦντος τούτου λαοῦ ὁ Ἅγιος Σισανίου, τὸ μέλος τοῦτο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ δικαστὴς τοῦ ὑποδίκου Κ. Βαφείδου διατηρῶν μυστικὴν μετ' αὐτοῦ ἀλληλογραφίαν καὶ ἀφαρπάζων τίς οἶδε πῶς καὶ διὰ τίνων μέσων τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου; Δὲν καταπατεῖ, δὲν ἐξευτελίζει τὴν ἱερωσύνην τοῦ ὁ συνοδικὸς οὗτος, ὁ ἅφ' ἑνὸς μὲν ὑπὸ τὴν ιδιότητα δικαστοῦ ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ παρακαθήμενος, ἅφ' ἑτέρου δὲ χρῆθῃ δικηγόρου τοῦ Κ. Βαφείδου ἐκκληρῶν; Πῶς λοιπὸν χαρακτηρίζεται ὁ δικαστὴς ὁ τηλεγραφικῶς ὑπὸ τοῦ ὑποδίκου παρακαλούμενος καὶ τηλεγραφικῶς πρὸς αὐτὸν ἀπαντῶν, ὅτι ὁ

πόθος του εξεπληρώθη; Εἶναι Σεβασμιώτατοι Ἐξαρχοὶ καὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας μετὰ τὰς ψηλαφητὰς ταύτας ἀποδείξεις τῶν αἰσθημάτων, φρονημάτων καὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ Κ. Βαφείδου καὶ τῶν ὁμοφρόνων του νὰ παράσχωμεν Ὑμῖν καὶ ἄλλας μαρτυρίας περὶ τοῦ ποιοῦ τῶν ἀνθρώπων τούτων; Δὲν ἐπέισθητε εἰσέτι ὅτι ἡ περαιτέρω διαμονὴ τοῦ ἀθλίου τούτου ὄντος ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ ταύτῃ οὐ μόνον ἀδύνατος εἶναι, ἀλλὰ καὶ θὰ ἀναγκάσῃ τὸν ἀτυχῆ καὶ ἀπεγνωσμένον λαὸν πρὸς ἀπαλλαγμὸν ἀπὸ τῶν βασάνων του, νὰ προβῆ εἰς μέτρα, ἅτινα ἐν τῇ χριστιανικωτάτῃ αὐτοῦ πίστει ἐγκατεργῶν ἀπέφυγε μέχρι σήμερον; Δὲν οἶσ ἀρκοῦσι ταῦτα, θέλετε καὶ ἄλλους λόγους καὶ ἄλλα ἐπιχειρήματα καὶ ἄλλας ἀποδείξεις; Ἐὰν τοῦτο, τότε ὁποιασδήποτε μαρτυρίας καὶ ἂν προσαγάγωμεν Ὑμῖν, ὁποιασδήποτε ἀποδείξεις καὶ ἂν παράσχωμεν δὲν θὰ πείσωμεν Ὑμᾶς καὶ προτιμότερον νὰ ἀπόσχωμεν πάσης ματαιοπονίας. Αὐτομάτως ἀνέρχεται ὁμως εἰς τὸ στόμα ἐκάστου ἡμῶν ἡ ἐρώτησις, πῶς ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, πειθομένη εἰς ψευδεῖς λόγους καὶ σαθρὰ ἐπιχειρήματα ἑνὸς τῶν μελῶν της, μετακαλεῖ ἀποφάσεις, ἃς μετὰ ὄριμον βεβαίως σκέψιν προηγουμένως ἐξέδωκε; Πῶς θὰ δικαιολογήσῃ τὴν μετατροπὴν τῶν διαταγῶν της, πεπεισμένη οὔσα ὅτι ἀπεφάσισε νὰ προβῆ εἰς τοῦτο μόνον καὶ μόνον ἵνα ἐξυληρευθῇ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ Ἁγίου Σισανίου χαριζομένου τούτου, ὡς γνωστὸν, τῷ ἐνταῦθα Κ. Βαφείδῃ; Πῶς δὲ καὶ οὗτος μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπὶ τοσοῦτον ἀπρονοησίας περιῆλθεν, ὥστε εἰς οὐδὲν τὸ γόητρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου λογιζόμενος ἀποφασίζει χάριν τοῦ προστατευομένου του νὰ ἀμαυρωθῇ τοῦτο;— Πῶς πρέπει νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ τοιαύτη τοῦ ἁγίου Σισανίου συμπεριφορὰ καὶ τίνι τρόπῳ δέον νὰ κωλυθῶσιν οἱ διὰ παρομοίας διαγωγῆς τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ ἐπιγιγνώμενοι ψόγοι, παραλείπομεν ν' ἀναφέρωμεν ἀφήνοντες περὶ τούτων νὰ λάβωσι τὰ κατάλληλα μέτρα οἱ ἀρμόδιοι. Ἐκφράζομεν ὁμως τὴν βεβαίαν πεποίθησιν ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος περὶ πολλοῦ τὴν ἑαυτῆς ἀξιοπρέπειαν ποιουμένη οὐδέποτε θέλει ἐπιτρέψει κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τοῦ κοινοτικοῦ καὶ Μητροπολιτικοῦ ἡμῶν ζητήματος νὰ παρακαθήσῃ ὡς δικαστῆς ὁ Ἁγιος Σισανίου, ὁ τοσοῦτον ἀπροκαλύπτως καὶ ἀσπλάγχως τὰ συμφέροντα ὀλοκλήρου πόλεως χάριν ἑνὸς ἀθλίου φίλου του θυσιάζων.

Αἰσχνόμεθα τῇ ἀληθείᾳ Σεβασμιώτατοι Ἐξαρχοὶ ἡμεῖς ἀντὶ τοῦ Κ. Βαφείδου καὶ Σισανίου, δὲν προβαίνομεν δὲ εἰς περαιτέρω σχόλια, ἐπὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τούτου σκανδάλου ὡς δυναμένου νὰ ἐκθέσῃ τὴν ὑπόληψιν καὶ αὐτῆς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἐφ' ᾧ περιοριζόμεθα μόνον νὰ ἐγγυηθῶμεν περὶ τῆς αὐθεντικότητος τῶν ἄνω δύο τηλεγραφημάτων, ὑποχρεούμενοι, ἐὰν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τὸ θελήσῃ νὰ ἀποδείξωμεν αὐτὰ δι' ἐπαρκῶν καὶ πειστικωτάτων ἀποδείξεων.— Αἰσθανόμενοι ἤδη θλίψιν ἀληθῆ καὶ ἴσην πρὸς ἐκείνην ἣν θὰ ἠσθάνετο πᾶν μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν κλήρου ἐπὶ ταῖς τοιαύταις ἐκκλησιαστικαῖς ἀσχημίαις ἵνα μὴ τι

ἄλλο εἴπωμεν, μετὰ μεγίστης δὲ δυσκολίας συγκρατοῦντες τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν καὶ ὀργὴν ἡμῶν τε καὶ τοῦ λαοῦ, προστρέχομεν διὰ τελευταίαν ὀριστικῶς φορὰν πρὸς Ἑμᾶς Σεβασμιώτατοι Ἐξάρχοι καὶ δι' Ἑμῶν πρὸς τοὺς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἀντιπροσωπεύοντας καὶ ἐκλιπαροῦμεν Ἑμᾶς τε καὶ ἐκείνους, ὅπως ἐν ὀνόματι τοῦ Ἐσταυρωμένου σπεύσῃτε ὡς τάχιστα ν' ἀπαλλάξῃτε τὴν χριστιανικωτάτην καὶ εὐσεβεστάτην ταύτην κοινότητα ἀπὸ τοῦ βαράθρου εἰς ὃ σκληρὰ ἀνάγκη πρόκειται νὰ τὴν ἐξωθήσῃ. Μὴ θελήσῃτε καὶ πάλιν νὰ παρατείνῃτε τὴν ἀγωνιώδη ταύτην κατάστασιν, μὴ σκεφθῆτε καὶ πάλιν δοκιμαστικῶς νὰ προβῆτε, μὴ ἀποπειραθῆτε καὶ πάλιν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἡμιμέτρων, μὴ ἐπηρεασθῆτε ἀπὸ ψεῦδη τοῦ Κ. Βαφείδου καὶ ὁμοίων του, μὴ ἀφήσῃτε νὰ ἀφαιρέσωσι τὰς ἀποφάσεις Σας Ἱεράρχαι ὡς ὁ Ἄγιος Σισανίου. Ἡ περίστασις εἶναι κρισιμωτάτη καὶ πᾶσα ἀναβολή, πᾶν σφάλμα ἀσύγγνωστον. Ἀπονέμοντες ταχεῖαν καὶ πλήρη δικαιοσύνην σῶζετε τὸ ὀρθόδοξον τοῦτο πλήρωμα, μὴ πράττοντες δὲ τοῦτο ὠθεῖτε αὐτὸ εἰς τελείαν ἀπόγνωσιν, εἰς πλήρη ἀπελπισίαν, ἧς ἄγνωστα τὰ ἀποτελέσματα.

Ἡ ὑπομονὴ τοῦ λαοῦ ἐντελῶς ἐξηντλήθη, αὕτη δὲ εἶναι ἡ τελευταία ἔκκλησις αὐτοῦ εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ σύνεσιν Σας. Ἐὰν καὶ πάλιν δι' οἰονδήποτε πλέον λόγον φανῆτε ἀνάλητοι πρὸς τὰ τόσα δεινοπαθήματά του, ἐὰν δὲν εἰσακούσῃτε τὰς δικαιοτάτας ἀπαιτήσεις του, αἵτινες εἶναι αἱ ἀκόλουθοι :

Α'. Ταχίστη μετὰ κλησιν ἐν τῇ Βασιλευούσῃ τοῦ Κ. Βαφείδου, οὐχὶ ὅπως ἐξετασθῆ ἂν δύναται καὶ πάλιν νὰ διατηρήσῃ τὸ μητροπολιτικὸν ἀξίωμα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, ἀλλ' ὅπως ἀποφασίσῃ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἂν πρέπει νὰ τὸν καθαιρέσῃ διὰ τὰς ἐπὶ τούτῳ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι προταθείσας κατηγορίας μας, ἃς εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ ἀποδείξωμεν ψηλαφητῶς ὁπῆποτε προσκληθῶμεν.

Β'. Συγκρότησιν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῶν Σεβασμιωτάτων Ἐξάρχων καθολικῆς γενικῆς Συνελεύσεως ἀπαρτισθησομένης ὑπὸ ἀντιπροσώπων ὄλων τῶν συνοικιῶν, ἐκλεγούσης ἐκάστης συνοικίας ὡς ἀντιπροσώπους τῆς 5 ἐπὶ τοῖς % ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἐκλογέων τῆς. Αἱ πρὸς συγκρότησιν τῆς ὀρθοδόξου συνελεύσεως ἐκλογαὶ γενήσονται σύμφωνα μὲ τὰ πρὸς τὰς Σεβασμιότητας Ἑμῶν διατυπωθέντα τὴν 20 τρέχοντος μηνός.

Γ'. Σκοπὸς τῆς συγκροτηθησομένης Συνελεύσεως ἔσται ἡ ἄμεσος ἐκλογή τῶν καθαιρεθεισῶν Ἀρχῶν ἤτοι τῆς Δημογεροντίας, τῆς Ἐφορείας τῶν σχολείων καὶ τοῦ Νοσοκομείου, ἡ ἐκλογή ἐξελεγκτικῶν ἐπιτροπῶν διὰ τὴν ἐξέλεξιν τῶν λογαριασμῶν τῶν παυθέντων ταμιῶν καὶ ἡ ἐκλογή συντακτικῆς τοῦ κανονισμοῦ ἐπιτροπῆς.

Δ'. Ἐὰν ἐπὶ τούτων δὲν δώσῃτε τὰς δεούσας ὁδηγίας ὡς τάχιστα καὶ διὰ τηλεγραφικῶς, ὃ λαὸς ἔχει ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν δη-

μοσίευσιν ὄλων τῶν μέχρι τοῦδε ἀπευθυνθεισῶν Ὑμῖν αἰτήσεών του, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς παρουσίας ἵνα παντὶ τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ καταδειχθῇ ἐπὶ τίνος πρέπει νὰ ἐπιπέση τὸ βάρος τῆς εὐθύνης διὰ τὰ συμβάντα καὶ συμβησόμενα.

Ἐν Σέρραις τῇ 26 Ἰουλίου 1891

Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ λαοῦ

Ὑπογρ. Ἀθανάσιος Κονίδς	<i>N. Γράτζιος</i>
Θ. Παπάζογλους	<i>Κωνστ. Παππᾶ</i>
<i>N. Ζελέπης</i>	<i>Νικολ. Θεοδώρου</i>
<i>Δημήτρ. Χ' Δήμου</i>	

Σεβασμιώτατοί μοι ἐν Χῳ ἀδελφοί,

Ἀναγνοὺς ἐσχάτως ἐν τῷ ἐπισήμῳ τῶν Σεβ. Πατριαρχείων ὀργάνῳ τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ τὰ περὶ τῆς τελευταίας ἀποφάσεως τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τῆς Κοινότητος Σερρῶν, πληροφορηθεὶς δὲ καὶ περὶ τοῦ περιεχομένου τῆς πρὸς τὰς Ὑμετέρ. Σεβασμιότητος Πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς καὶ μὴ δυνηθεὶς νὰ ἐξηγήσω τὴν ἐν ταῖς ῥηθεῖσιν ἐπισήμοις πηγαῖς ἐνυπάρχουσαν διαφορὰν διότι ἡ μὲν «Ἀλήθεια» ἔγραφεν ὅτι ἀπεφασίσθη νὰ συγκληθῇ γενικὴ τῶν πολιτῶν Σερρῶν Συνέλευσις ἐπὶ τῇ βάσει κανονισμοῦ τινος, τοῦτο δ' ὅλως παρελείπετο ἐν τῇ Πατριαρχικῇ ἐπιστολῇ, μὴ δυνηθεὶς λέγω νὰ ἐξηγήσω τοῦτο, ἐζήτησα διὰ τοῦ Ἁγίου Σισανίου κ. Ἀθανασίου τηλεγραφικῶς ἐξηγήσιν παρὰ τῶν Σεβ. Πατριαρχείων. Χθὲς δὲ τὸ ἔσπερας ἔλαβον παρὰ τοῦ ἐν Χῳ ἀδελφοῦ τηλεγράφημα, ἐξ οὗ δεῖλον καθίσταται ὅτι λάθος τι ἐπισυνέβη ἐν τῇ συντάξει τῆς πρὸς ὑμᾶς Σεβ. Πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς, καθόσον τοῦτο ῥητῶς λέγει, ὅτι στέλλεται Ὑμῖν ἐπιστολὴ ἐπανορθωτικὴ. Τὸ τηλεγράφημα τοῦτο, ἐπὶ ἐπιστροφῇ, ἐθεώρησα καθῆκόν μου νὰ περικλείσω ἐν τῇ παρουσίᾳ μου πρὸς γινῶσιν τῶν Ὑμ. περισπουδάστων μοι Σεβασμιότητων καὶ ἀπαλλαγὴν κόπων καὶ ἐνοχλήσεων πρὸς ἐξεύρεσιν βάσεων πρὸς σύγκλησιν Γεν. Συνελεύσεως.

Ἐπὶ τούτοις κατασπαζόμενος Ὑμᾶς ἐν φιλήματι Ἀγίῳ διατελῶ.

Ἐν τῇ Ἱερᾷ τοῦ Τ. Προδρόμου Μονῇ

τῇ 20 Ἰουλ. 1891

Τῶν Ὑμετέρων περισπουδάστων μοι Σεβασμιότητων

ἀγαπητὸς ἐν Χῳ ἀδελφὸς καὶ ὀλοπρόθυμος

† Ὁ Σερρῶν *Κωνσταντῖνος*

Α΄.

Σήμερον τῇ 5ῃ Αὐγούστου τοῦ 1891 ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος Δευτέρα συνεπεία Σεβαστῆς ἐπιστολῆς τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας ἀπὸ ἡμ. 30 Ἰουλίου 1891 καὶ ἀριθ. πρωτ. 3816 ληφθείσης περὶ μεσημβρίαν τῆς σήμερον, ἡ Σεβ. Ἐξαρχία συσκεφθεῖσα ἐνέκρινεν, ὅπως ἀνακοινώσῃ ταύτην, ἀπαντητικὴν οὖσαν εἰς τὴν προσταλεῖσαν ἔκθεσιν ὑπὸ ἡμερ. 21ης Ἰουλίου παρελθόντος, πρὸς ἀμφοτέρας τὰς μερίδας πρὸς ἐνέργειαν τῶν δεόντων καὶ πρὸς τοῦτο ἐνέκρινεν ὅπως αὐθημερὸν προσκληθῶσιν ἑκατέρωθεν τινες ὡς καὶ κατὰ τὰς προηγουμένας παρομοίας περιπτώσεις ἑκατέρους ἐν τακτικῇ ὥρᾳ. Διὸ διετάχθη ὁ γραμματεὺς ἵνα μεταβάς προσκαλέσῃ ἐξ ἑκατέρας μερίδος καὶ ἐμφανισθῶσι τῆς μὲν συμπολιτεύσεως ἀπὸ τῆς 9 1/2 μέχρι τῆς 10ης ὥρας τῆς σήμερον, τῆς δὲ δευτέρας μερίδος τὴν 11ην ὥραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι παρελθούσης τῆς ὥρας δὲν ἐνεφανίσθησαν, ἐκ δὲ τῶν ἐτέρων ἐνεφανίσθησαν οἱ ἀξιότιμοι κ. κ. Ἀθανάσιος Κοντὸς καὶ Νικόλαος Ζελέπης ἐξ ὀνόματος καὶ τῶν λοιπῶν συναδέλφων των καὶ ἐπομένως ἀνεγνώσθη ἡ μνησθεῖσα ἐπιστολή, δι' ἧς δηλοῦται ὅτι ἐλήφθη ἡ ἔκθεσις τῆς Ἐξαρχίας ἀπὸ 21ης Ἰουλίου ἐ. ἔ., ἐν ἣ ἐπάγει ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὅτι ἡ μνησθεῖσα ἔκθεσις περιέχει λεπτομερῆ ἀφήγησιν τῶν μετὰ τὸν διορισμὸν ὡς συνεξάρχου τοῦ Ἱερ. Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης διενεργηθέντων πρὸς συγκρότησιν Γενικῆς Συνελεύσεως συνωδᾶ τῇ προδιαβιβασθείσῃ τῇ Ἐξαρχίᾳ ἐντολῇ, ἐπὶ σκοπῷ διορισμοῦ ἐπιτροπῆς πρὸς σύνταξιν νέου κανονισμοῦ καὶ παρατίθενται αἱ ὑφ' ἑκατέρας τῶν μερίδων προβαλλόμεναι προτάσεις περὶ τε τοῦ τρόπου τοῦ καταρτισμοῦ τῆς Γεν. Συνελεύσεως καὶ τῶν προσόντων τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ περὶ τῆς ἀμέσου ἐκλογῆς Δημογεροντίας καὶ Ἐφορίας εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ὑφισταμένων Σωματείων καὶ ὅτι ἐξαιτεῖται ἡ Ἐξαρχία τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁδηγίας.— Ὅτι συνδιασκέψῃ συνοπτικῇ ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ἐν λόγῳ ἐκθέσεως ἀνακοινουῦνται τὰ ἐξῆς «αὐτοῖς λέξεσι» «περὶ μὲν τοῦ πρώτου ἦτοι τοῦ τρόπου τοῦ καταρτισμοῦ τῆς Γεν. Συνελεύσεως ἡ Ἐκκλησία ὡς προεγράφη ἐπαφῆκεν Ἰμᾶς (τοὺς Ἐξάρχους) ἐλευθέρους ὅπως καταρτίσῃτε ταύτην, δι' οὗ οἴδατε τρόπον καταλλήλου καὶ ἐπιτυχοῦς καταλιμπάνοντες τὸν διακανονισμὸν πρὸς καταρτισμὸν καὶ τῆς τοιαύτης Συνελεύσεως ἐν τῷ συνταχθησομένῳ νέῳ κανονισμῷ, καθ' ὅσον ἡ νῦν συγκροτηθησομένη Γεν. Συνέλευσις φέρει προσωρινὸν χαρακτῆρα καὶ ὅλως ἐξαιρετικὸν καὶ ἐντεῦθεν περιττὴ πᾶσα λεπτομέρεια περὶ τε τῶν προσόντων τῶν μελῶν καὶ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐκλογὴν νέων Σωματείων Δημογεροντίας καὶ Ἐφορίας, αὕτη δὲν δύναται ἵνα γίνηται νῦν καθ' ὅσον οὐδεὶς κανονισμὸς ὑφίσταται ἐν ἰσχύϊ, ἐπομένως δεόν νὰ ἐξακολουθῶσιν ὑφιστάμενα τὰ ὑπάρχοντα Σωματεῖα. Διὸ ἀναγκαῖον ἡγοῦμεθα ὅπως ἡ Ἰερότης διαβεβαιώσῃτε περὶ τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἐκκλησίας ἑκατέρας τῶν μερίδων καὶ πείσητέ ταύτας, ὅπως ἀπὸ

κοινοῦ συνεργασθεῖσαι ἐπιταχύνωσι παντὶ σθένει τὴν σύνταξιν τοῦ νέου κανονισμοῦ. Τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀνωτέρω ἀναμένει ἡ Ἐκκλησία παρὰ τῆς Ὑμετέρας συνέσεως καὶ δραστηριότητος. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις κ.τ.λ.»—Ἐν τῇ ἀναγνώσει ἐνεφανίσθησαν καὶ οἱ κ.κ. Νικόλαος Γράτζιος καὶ Ἡλίας Μάτσκας τῆς αὐτῆς μερίδος μὲ τοὺς πρώτους.—Ἡ δὲ Σεβ. Ἐξαρχία ἐκ καθήκοντος προὔβη εἰς τὸ ὑποδεῖξαι τὴν ἀνάγκην τοῦ συμμορφωθῆναι πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην ἀπόφασιν τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἀποσοβηθῇ ἡ ἀνώμαλος αὕτη κατάστασις καὶ μὴ ἀνεχθῶσι τὴν περαιτέρω παράτασιν αὐτῶν ἀντικειμένην οὔσαν πρὸς τὸ συμφέρον τὸ κοινὸν καὶ πρὸς τὰς τῆς Ἐκκλησίας Σεβαστὰς διαταγὰς καὶ ὅτι τὰς αὐτὰς προτροπὰς καὶ λόγους ὀφείλει νὰ φέρῃ εἰς γνῶσιν καὶ τοῖς προελεусομένοις ἐκ τῆς ἄλλης μερίδος προσκληθησομένοις τὸ δεύτερον αὖριον ὡς μὴ ἐμφανισθεῖσι σήμερον ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη. Προσέβηκε δὲ ἡ Ἐξαρχία, ὅτι εὐλαβῶς ὀφείλουσιν ἵνα ἐκτιμήσωσι δεόντως καὶ τὴν εὐχὴν καὶ ἐντολὴν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ συμπράξει ἑκατέρας τὰς μερίδας πρὸς τὴν ὅσον ἔνεστι ταχύτεραν σύνταξιν τοῦ περὶ οὗ πρόκειται συντελεσθῆναι κανονισμοῦ, διότι ἐν τῇ κοινῇ συμπράξει ἐγκείται σπουδαίως ἡ ἄρσις τῆς ἀνωμάλου καταστάσεως. Οἱ παρόντες κ. ἐδήλωσαν ὅτι εὐσεβᾶστως ἤκουσαν καὶ ἔγνων τὰ ἐν τῇ μνησθείσῃ ἐπιστολῇ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ παρεκάλεσαν ὅπως χορηγηθῇ τοῦλάχιστον 24ωρος προθεσμία, ἢ τὸ πλεῖστον μέχρι τῆς πρωίας τῆς Τετάρτης 7ης ἀρξαμένου μηνός, ὅπως ὀριστικῶς ἀπαντήσωσιν. Ἡ Ἐξαρχία ἀπεδέχθη τὴν αἴτησίν των καὶ οὕτως ὑπεγράφη τὸ παρὸν παρὰ τῶν ἀνωθι ἀναφερομένων.

Μέλη τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ λαοῦ.

† Ὁ Θεσσαλονίκης <i>Σωφρόνιος</i>	<i>Ἀθ. Κοντὸς</i>
† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης <i>Κωνσταντῖος</i>	<i>Ν. Γράτζιος</i>
	<i>Ν. Γ. Ζελέπης</i>
	<i>Ἡλίας Μάτσκας</i>

Β'.

Σήμερον τῇ 6ῃ Αὐγούστου 1891 ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος Τρίτη συμφῶνως τῇ γενομένῃ χθὲς προσκλήσει ἐνεφανίσθησαν ἐκ τῆς μερίδος τῆς συμπολιτεύσεως οἱ κ.κ. Ἀθαν. Ἐμμανουήλ, Ἀντώνιος Παρίσης, Βασίλειος Α. Γκέγκας καὶ Δημ. Βασιακύρου, ὅπως λάβωσι γνῶσιν τῆς χθὲς περὶ μεσημβρίαν περιελθούσης εἰς χεῖρας τῆς σεβ. Ἐξαρχίας σεβαστιῆς Ἐπιστολῆς τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ὑπὸ ἡμερ. 30 Ἰουλίου 1891 καὶ ἀριθ. πρ. 3816. Καὶ δὴ παρόντων ἐγένετο ἡ ἀνάγνωσις, τῆς ὁποίας τὸ περιεχόμενον περιστελλεται εἰς τὰ ἑξῆς : Ὅτι ἐλήφθη ἡ ἀπὸ 21ης Ἰουλίου ἔκθεσις τῆς Ἐξαρχίας ἐν ἣ παρατίθενται αἱ ὑφ' ἑκατέρας τῶν μερίδων προβαλλόμεναι προτάσεις περὶ τε τοῦ τρόπου τοῦ καταρτισμοῦ τῆς Γεν. Συνελ. καὶ τῶν προσόντων τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ περὶ τῆς ἀμέσου ἐκλογῆς Δημογεροντίας καὶ Ἐφορίας εἰς

ἀντικατάστασιν τῶν ὑφισταμένων Σωματείων. Ὅτι συνοδικῆ διασκέψει καὶ ἀποφάσει τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἐπάγονται τὰ ἑξῆς : « Προαγόμεθα ἀνακοινώσασθαι ὑμῖν ὅτι περὶ μὲν τοῦ πρώτου ἦτοι τοῦ τρόπου τοῦ καταρτισμοῦ τῆς Γεν. Συνελεύσεως ἡ Ἐκκλησία ὡς προεγράφη ἐπαφῆκεν Ὑμᾶς ἐλευθέρους, ὅπως καταρτίσητε ταύτην, δι' οὗ οἴδατε τρόπον καταλλήλου καὶ ἐπιτυχοῦς, καταλιμπάνοντες τὴν διακανόνισιν πρὸς καταρτισμὸν καὶ τῆς τοιαύτης Συνελεύσεως ἐν τῷ συνταχθισμένῳ νέῳ κανονισμῷ, καθ' ὅσον ἢ νῦν συγκροτηθησομένη Γεν. Συνέλευσις φέρει προσωρινὸν χαρακτῆρα καὶ ὅπως ἔξαιρετικὸν καὶ ἐντεῦθεν περιττὴ πᾶσα λεπτομέρεια περὶ τε τῶν προσόντων τῶν μελῶν καὶ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐκλογὴν νέων Σωματείων Δημογεροντίας καὶ Ἐφορίας, αὕτη δὲ δύναται ἵνα γένηται νῦν καθ' ὅσον οὐδεὶς κανονισμὸς ὑφίσταται ἐν ἰσχύϊ, ἐπομένως δεόν ἵνα ἐξακολουθῶσιν ὑφιστάμενα τὰ ὑπάρχοντα Σωματεῖα. Διὸ ἀναγκαῖον ἡγούμεθα ὅπως ἡ Ὑμῶν Ἱερότης διαβεβαιώσητε περὶ τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐκατέρας τῶν μερίδων καὶ πείσητε ταύτας ὅπως ἀπὸ κοινοῦ συνεργασθεῖσαι ἐπιταχύνωσι παντὶ σθένει τὴν σύνταξιν τοῦ νέου κανονισμοῦ. Τὴν ἐκτέλεσιν τοίνυν τῶν ἀνωτέρω ἀναμένει ἡ Ἐκκλησία παρὰ τῆς Ὑμετέρας συνέσεως καὶ δραστηριότητος. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις κ.τ.λ. ».

— Κατὰ συνέπειαν ἡ Ἐξαρχία, ἐπομένη τῇ ἀποφάσει καὶ ἐντολῇ τῆς Ἐκκλησίας ἐμμερίμως ἐχούσης ὑπὲρ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐπ' ἀγαθῆς εὐσταθείας τῶν ἐνταῦθα πραγμάτων, κατὰ καθῆκον ὑπέδειξε τοῖς ἀξιοτίμοις παροῦσι κυρίοις τὴν ἀνάγκην πρὸς τὸ συμμορφωθῆναι τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ Σεβαστῇ ἀποφάσει καὶ δὴ καλῶς ἐκτιμήσασθαι τὴν τελευταίαν τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας σπουδαίαν ἐντολὴν πρὸς τὸ ὁμοφώνως μετὰ τῆς ἄλλης μερίδος συνεργασθῶσι πρὸς ταχεῖαν σύνταξιν τοῦ προκειμένου συντελεσθῆναι νέου κανονισμοῦ, καθ' ὃν ἐν τῷ μέλλοντι τὰ τῆς εὐλογημένης ταύτης πόλεως κοινοτικὰ θὰ διέπωνται, ἐπαγαγοῦσα δὲ μετὰ τὴν ἐν λόγῳ προτροπὴν καὶ τὰς παρακλήσεις της, ἡ Ἐξαρχία ἠρώτησεν ὅπως δηλώσῃ τὴν συγκατάθεσιν αὐτῶν πρὸς τὴν περαιτέρω ἐνέργειαν.

Οἱ παρόντες κύριοι ἐδήλωσαν ὅτι ἔλαβον γνῶσιν τοῦ περιεχομένου τῆς ἄνω ῥηθείσης ἐπιστολῆς. — Ὁ δὲ κύριος Ἀντ. Παρίσης, ἐπειδὴ ἐν τῇ Πατριαρχικῇ ἐπιστολῇ ἀναφέρεται ἡ λέξις « ὡς προεγράφη » παρακαλῶ, ἵνα σημειωθῇ ἡ χρονολογία τῆς ἐπιστολῆς ἢ τῶν ἐπιστολῶν εἰς τὰς ὁποίας προεγράφησαν τὰ ἀναφερόμενα καὶ ἐν τῇ ὡς ἄνω τελευταίᾳ Πατριαρχικῇ Ἐπιστολῇ διότι ἐκ τῆς λέξεως αὐτῆς ἐννοῶ ὅτι εἰς τὰς ἐπιστολάς ἢ τὴν ἐπιστολήν, ἧς θὰ σημειωθῇ ἡ χρονολογία, ἐμπεριέχονται ὁδηγίαι, ἃς δηλώσῃ ἡ Ἐξαρχία ὁποῖαν χρονολογίαν ἐννοεῖ σχετικῆν. — Ἡ Σεβ. Ἐξαρχία ἐδήλωσεν ὅτι ἑτέρα Πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ περὶ συγκροτήσεως τῆς Γεν. Συνελεύσεως πλὴν τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἀπὸ 28ης Ἰουνίου ἐ.ἔ. καὶ τῆς ἡδη ἀναγνωσθείσης ἀπὸ 30 Ἰουλίου οὐδεμίαν ἑτέραν ἐπιστολὴν τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας εἰς χεῖρας της ἔχει.

—“Ο αὐτὸς Κοσ Ἀντώνιος Παρίσης προσέβηκεν, ἐρωτῶν τὴν Σεβ. Ἐξαρχίαν νὰ εἴπῃ ἂν τὴν πρὸ ὀλίγου ἀναγνωσθεῖσαν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὑπὸ ἡμ. 19 Ἰουλίου ἐ.ξ., ληφθεῖσαν δὲ τὴν 24ην Ἰουλίου, σχετίζη ἢ οὐ, πρὸς τὰς σημερινὰς ὁδηγίας τὰς ἀναφερομένας ἐν τῇ τελευταίᾳ, ὡς ἄνω, ἐπιστολῇ τῶν Πατριαρχείων, ἐν ᾗ ἐπιστολῇ τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ι. Σ. ὁ Ἀρχιγραμμ. λέγει διὰ μὲν τῆς ἀπὸ ἡμ. 28ης Ἰουνίου ἐ. ξ. Πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς ἐπαφίενται ἐλεύθεροι οἱ Ἐξαρχοὶ διὰ τὸν τρόπον τῆς συγκλήσεως τῆς Γεν. Συνελεύσεως τῶν πολιτῶν πρὸς σύνταξιν τοῦ νέου κανονισμοῦ, οὐχ ἥτιον ὁμως ἂν φρονῶσιν ὅτι συμφερότερον ἔσται ἢ σύγκλησις τῆς τοιαύτης Συνελεύσεως κατὰ τὰς σχετικὰς περὶ ἐκλογῆς διατάξεις τοῦ παλαιοῦ κανονισμοῦ τοῦ ἐπὶ τῆς Ἀρχ. τοῦ νῦν Σεβ. Μητροπολίτου Νικομηδείας, δύνανται οἱ Ἐξαρχοὶ ἵνα ἐπὶ τῇ βάσει τούτου ἐνεργήσωσι τὴν σύγκλησιν, τὰ ὁποῖα ἔγραψεν ὁ Ἀρχιγραμματεὺς κατ' ἐντολὴν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὡς αὐτὸς λέγει.

—“Ἡ Σεβ. Ἐξαρχία, ἐδήλωσεν ὅτι ἢ ἐν λόγῳ ἐπιστολῇ φέρει ἡμ. ὁποῖαν φέρει καὶ ἢ δοθεῖσα παρὰ τῆς μερίδος τοῦ ἐρωτήσαντος ἐπιστολῇ πρὸς τὴν Σεβ. Ἐξαρχίαν, τουτέστι 19ην Ἰουλίου ἐ.ξ., ἐλήφθη δὲ ἢ ἐπιστολῇ τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῇ 24ην Ἰουλίου ἐ.ξ., ἢ δὲ ἐκθεσις τῆς Ἐξαρχίας ἀπελύθη τῇ 21ην Ἰουλίου περιεκτικὴ οὔσα τοῦ πνεύματος καὶ γραμματος τῆς ὑποβολῆς τῆς μερίδος του, τὴν 25ην δὲ τοῦ Ἰουλίου τηλεγραφικῶς ὑπέβαλεν ἢ Ἐξαρχία τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ ὅτι ἀδυνατεῖ ἢ Ἐξαρχία συμμορφωθῆναι τῇ ἐν λόγῳ ἐπιστολῇ τοῦ Ἀρχιγραμματέως πρὶν λάβῃ ὀριστικὴν ἐντολὴν διαλύουσαν διαφωνίας μερίδων συμφώνως προαποσταλεῖσιν ἐκθέσει. Ἡ δὲ ἀναγνωσθεῖσα ἐπιστολῇ τῆς Ἐκκλησίας φέρει ἡμ. 30ῆ Ἰουλίου ἐ.ξ., ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι ἢ Μ. Ἐκκλησία τὴν ἐν λόγῳ ἐπιστολὴν εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὴν ὑποβληθεῖσαν ὑπὸ τῆς μερίδος του, τὴν λέγουσαν ὅτι ἀνεφέρθησαν πρὸς τὸ Σεβ. Οἴκουμ. Πατριαρχεῖον, ὅπως δώσῃ τῇ Ἐξαρχίᾳ εἴτινας ἔχει διασαφήσεις καὶ ὁδηγίας, μέχρι δὲ τῆς ἐλεύσεως νεωτέρων γραμμάτων ἐπέχουσι καὶ ἐπαφίουσι πᾶσαν εὐθύνην ἐπὶ τῆς Ἐξαρχίας, καὶ μὴ προβῆῃ πρὶν λάβῃ τὰς ἀναμενομένας διασαφήσεις καὶ ὁδηγίας. Ἐπίσης εἶχεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἀρχιγραμματέως, ὡς καὶ τὸ τηλεγράφημα τῆς Ἐξαρχίας ἀπὸ 25ης Ἰουλίου καὶ οὐδεμίαν μνεῖαν ποιεῖται οὔτε περὶ τηλεγραφήματος, οὔτε περὶ ἐκτελέσεως τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.—“Ἡ Ἐξαρχία ὅθεν ἔχουσα ἀνὰ χεῖρας τὴν Σεβ. ἐπιστολὴν τῆς Α. Θ. Παναγιώτητος τοῦ Οἴκουμηνικοῦ Πατριαρχείου τοῦ μηδόλως σημειοῦντός τι περὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀρχιγραμμ. οὐδόλως ἐννοεῖ νὰ σχετίσῃ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην πρὸς τὰς προσφάτους ἀποφάσεις καὶ ὁδηγίας τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας.

—“Ο κ. Ἀντώνιος Παρίσης ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ἔχει ἐτέραν παρατήρησιν.

—“Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐν λόγῳ ἀναγνωσθείσης ἐπιστολῆς 30 Ἰουλίου ἢ; ἔλαβον γνῶσιν, ἐδήλωσαν οἱ παρόντες : «κατὰ πρόσκλη-

σιν τῆς Σεβ. Ἐξαρχίας προσήλθομεν ὡς ἄτομα καὶ λαβόντες γνῶσιν τῆς εἰρημένης ἐπιστολῆς, κατ' ἐντολὴν τῆς Σ. Ἐξαρχίας, θὰ ἀνακοινώσωμεν εἰς τοὺς συμπολίτας μας καὶ θὰ φέρωμεν ἀπάντησιν μέχρι τῆς προσεχοῦς Παρασκευῆς, ἥτοι 9ης τρέχοντος μηνός».

† Ὁ Θεσσαλονίκης **Σωφρόνιος**

Ἀντώνιος Παρίσης

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης **Κωνστάντιος**

Βασίλειος Ἡ. Γκέγκας

Σχετικῶς πρὸς τὰ ῥηθέντα ὑπὸ τοῦ Α. Παρίση ὡς πρότασίν του δὲν σχετίζει τὴν ὑπογραφήν του ὁ Δ. Βασιακύρου.

Σ η μ ε ί ω σ ι ς :

Ὁ Ἐξοχώτατος κ. Ἀθανάσιος Ἐμμανουὴλ ἀποχωρήσας ἐν τῷ μέσῳ τῆς συνεδριάσεως ὑπεσχέθη νὰ ἐπανακάμψῃ καὶ ὑπογράψῃ ὡς ἔχων ἰατρικὴν ἐπίσκεψιν, μὴ ἐμφανισθεὶς δὲ μέχρι σήμερον 11η Αὐγούστου ὥρα πρωῆν ἢ 3 1/2.

† Ὁ Θεσσαλονίκης **Σωφρόνιος**

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης **Κωνστάντιος**

Γ'.

Σήμερον τῇ 7η Αὐγούστου 1891 συνελθοῦσα ἡ Ἐξαρχία ἀνέγνω τὴν χθὲς κατὰ τὴν 12ην ἑσπερινὴν ὥραν ἐπιδοθεῖσαν ἔγγραφον ἀπάντησιν τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἀναφορικῶς τῆς ὑποσχέσεως αὐτῶν εἰς τὸ πρακτικὸν ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Α τῆς 5ης Αὐγούστου φέρουσας ὑπογραφὰς πέντε ἕξ ἧς καταφαίνεται, ὅτι ἐμμένοντες εἰς τὰς προηγουμένας αὐτῶν ἀξιώσεις, αἵτινες ἐν τῇ ἀπὸ 21ης Ἰουλίου ἐκθέσει τῆς Ἐξαρχίας πρὸς τὴν Μεγ. Ἐκκλησίαν ἀποσταλείση καταφαίνονται, ὑποβάλλουσιν ὀριστικῶς ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει ἐκείνων καὶ μόνον παραδέχονται ἐφαρμοσθῆναι τὴν ἐν τῇ παρὰ τῶν Σεβ. Πατριαρχείων τελευταίως σταλείση σεβ. ἐπιστολῇ περιεχομένην ἐντολήν· ἄλλως ἀποκηρύττουσιν ὅτι οὐδόλως ἀνέχονται τὸ ὧς εἴρηται κέλευσμα τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἀπεκδυόμενοι πάσης εὐθύνης ἐπὶ τῇ παρατεινομένη ἐκρυθμότητι τῶν τῆς κοινότητος πραγμάτων καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐνεκρίθη, ὅπως ἀντίγραφον τῆς ἐν λόγῳ ἀπαντήσεως ἀποσταλῇ τῇ Ἐκκλησίᾳ.

† Ὁ Θεσσαλονίκης **Σωφρόνιος**

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης **Κωνστάντιος**

Δ'.

Σήμερον τῇ 11η Αὐγούστου 1891 ὥρα τρίτη καὶ ἡμισεῖα π.μ. ἡ Ἐξαρχία συνελθοῦσα καὶ μελετήσασα πρὸς ὑπογραφήν τὴν ἀπάντησιν πρὸς τὴν Μητέρα ἡμῶν Ἐκκλησίαν ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐν τῇ σεβ. ἐπιστολῇ ὑπὸ ἡμ. 30α Ἰουλίου παρελθόντος, παρατηρήσασα δὲ καὶ τὸ ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Β πρακτικὸν ἐν ᾧ ἐν τῷ τέλει ὑπόσχονται οἱ ἐκ τῆς ἀντιπολιτεύσεως προσελ-

θόντες ὅτι θὰ φέρωσιν ἀπάντησιν μέχρι τῆς προσεχοῦς Παρασκευῆς, ἤτοι 9ης τρέχοντος μηνός, ἀναφορικῶς, ὡς φαίνεται ἐν τῷ αὐτῷ πρακτικῷ τῆς ἐν τῇ μνησθείσῃ σεβ. Ἐκκλ. ἐπιστολῇ καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης εἰ καὶ τρεῖς προσεκλήθησαν ἀπὸ τῆς παρελθούσης Τρίτης (6ης Αὐγούστου) ἀπαξ μὲν διὰ τοῦ κλητῆρος τῆς Μητροπόλεως, δις δὲ διὰ τοῦ ἱεροδιακόνου τῆς Α.Σ. τοῦ ἁγίου Σεργῶν οὐκ ἐνεφανίσθησαν, τοῦ δὲ ταχυδρομείου δεχομένου ἐπιστολὰς μόνον μέχρι τῆς τετάρτης ὥρας π.μ. τῆς σήμερον, συναχθεῖσα ἡ Ἐξαρχία καὶ κατιδοῦσα ὅτι οἱ ἐν λόγῳ κύριοι διὰ λόγους οὓς αὐτοὶ οἶδασιν ἐδημιούργησαν κενὰ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ καὶ μὴ θελήσαντες, ἵνα διατυπώσωσιν εὐλογοφανῶς αἰτίαν τῆς ἀποχῆς αὐτῶν τοῦ συμμεροφωθῆναι τῇ ὡς εἴρηται ἐγγράφῳ αὐτῶν ὑποσχέσει, ἐκ μέρους δὲ τῆς ἀντιπολιτεύσεως μαθοῦσα ὅτι πᾶσα ἀναβολὴ ἀδικαιολόγητος παρακωλύουσα τὴν πρὸς τὰ πρόσω ἐνέργειαν τῆς ὑπηρεσίας τῆς Ἐξαρχίας δημιουργεῖ εὐθύνην. Ἡ Ἐξαρχία μὴ δυναμένη φέρειν ἀναιτίως ὅλως οἰανδήποτε σχετικὴν τοιαύτην εὐθύνην ἀπορρέουσαν ἐκ τῆς ἀδιαφορίας τῶν ἐκ τῆς ὡς εἴρηται συμπολιτεύσεως κυρίων, ἄλλως τε δὲ ἐὰν καὶ ἡ ἀπάντησις αὐτῶν ἤθελεν εἶσθαι δηλωτικὴ πρὸς τὸ συγκληθῆναι Γεν. Συνέλευσιν καὶ παρ' αὐτῆς διορισθῆναι συντακτικὴ ἐπιτροπὴ κατὰ τὴν σεβ. ἐπιστολὴν τῆς Μ. Ἐκκλησίας 30 Ἰουλίου διωρᾷ ὅτι ἀποσοβήσεται ἡ σύγκλησις τῆς Συνελεύσεως μονομερῆς καὶ ἀλυσιτελῆς ὡς ἡ ἐγγραφὸς ἀπάντησις ὑπὸ ἡμ. 6 Αὐγούστου τῆς ἀντιπολιτεύσεως οὐδαμῶς διανοεῖται συμμετασχεῖν πρὸς τὸν καταρτισμὸν τοιαύτης μονομεροῦς Συνελεύσεως, ἐπομένως διὰ ταῦτα πάντα ἐνέκρινεν ὑπογράψαι τὴν ἐκθεσιν καὶ συναποστεῖλαι αὐτὴν μετὰ τῶν ἀντιγράφων τῶν πρακτικῶν καὶ ἀντιγράφου τῆς ὑπὸ ἡμερ. 6ης Αὐγούστου 1891 ἀπαντήσεως ἐκ μέρους τῆς ἀντιπολιτεύσεως.

† Ὁ Θεσσαλονίκης *Σωφρόνιος*

† Ὁ Σεργίων καὶ Κοζάνης *Κωνστάντιος*

Τῷ Παναγιωτάτῳ καὶ Θειοτάτῳ Οἰκουμενικῷ
Πατριάρχει Κυρίῳ Κφ Διονυσίῳ καὶ τῇ περὶ Α. Ἁγία καὶ ἱερᾷ Συνόδῳ.
Παναγιώτ. Δέσποτα - Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος.

Εὐσεβάστως προαγόμενοι ὑποβαλεῖν ταπεινῶς τῇ προσκυνητῇ ἡμῖν Αὐτῆς Θειοτάτῃ Παναγιότητι καὶ τῇ περὶ Α. Ἁγία καὶ ἱερᾷ Συνόδῳ τὴν τε παραλαβὴν τῆς σεπτῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς ὑπὸ ἡμερ. 30ῆς Ἰουλίου καὶ ἀριθ. πρ. 3816 καὶ συνεπῶς τὴν πρὸς ἐκτέλεσιν ἐνέργειαν τῶν ἐν αὐτῇ ἐπιταγῶν, ἀγγέλλομεν ὅτι ἡ εἰρημένη ἐπιστολὴ ἐλήφθη τῇ 5ῃ ὀδευόντος μηνός καὶ αὐθωρεὶ ἐπελήφθημεν τοῦ καθήκοντος ἡμῶν, ὡς φαίνεται, ἐκ τοῦ ἐπισυνημμένου ἀντιγράφου τῆς ταπεινῆς ἡμῶν ἐργασίας ἐξ οὗ καταδηλοῦται τὸ προῖον καὶ τῆς τελευταίας ταύτης ἀποπείρας πρὸς τὸ ἀποσοβηθῆναι τὴν ὡς μὴ ὄφελεν ἀτασθάλως ὁσημέραι προαγομένην κατάστασιν τῶν ἐνταῦθα συμβαι-

νόντων, καὶ ἀντικείμενον κατὰ μὲν τὸ πνεῦμα τῶν ἐπιταγῶν τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας Κοινοτικὸν μόνον ζήτημα ἔχόντων, κατὰ δὲ τὸ πνεῦμα τῶν δύο μερίδων καὶ δὴ καὶ τοῦ ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ Ἁγίου Σερρών, τὸ ἰθὺνον τὴν πορείαν τῶν ἐνταῦθα ἐνεργειῶν αὐτῶν, δύο εἰσὶ ζητήματα τὰ συναφῶς καὶ συμφυῶς συμπεπεφυρμένα καὶ ἐν ἀδιασπάστως ἀποτελοῦντα ζήτημα, «τὸ Κοινοτικο· Μητροπολιτικόν» εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε κατ' ἀναπόδραστον ἀνάγκην «ἡ Μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία ὡς ἀρμοδιωτάτη δύναται ὀρῆσαι τὴν προτεραιότητα τῆς λύσεως τοῦ ἐνὸς τῶν δύο ζητημάτων, εἴπερ διορθῶ διευκόλυνσιν τινὰ καὶ ἀκολούθως προβῆναι εἰς τὴν λύσιν τοῦ ἑτέρου, εἰ δὲ βούλεται ἐν τῇ περινοίᾳ Αὐτῆς ἐπιληφθῆναι συγχρόνως τῆς λύσεως ἀμφοτέρων τῶν ζητημάτων ὡς συναφῶν ὄντων καὶ τοῦτο Αὐτῇ καὶ Μόνη ἀποκείται, οὐχ' ἦρτον, ἐὰν προτιμηθῇ ἢ κατ' εἶδος λύσις, σπουδαία ἀπαιτεῖται ἐνδελέχεια πρὸς τὸ ὀρισθῆναι κατὰ προτεραιότητα τὴν λύσιν τοῦ ἐνὸς ζητήματος καὶ ἐπακολουθῆσαι τὴν τοῦ ἑτέρου, διότι ἐκ τῆς ἀκαταλλήλου προτεραιότητος, καθ' ἡμετέραν ταπεινὴν γνώμην, ἐξαρτᾶται ἡ ἐπιτυχία ἢ ἀποτυχία τῆς ὀλικῆς ἀποσοβήσεως τῆς δυσαρέστου τῶν ἐνταῦθα πραγμάτων καταστάσεως. Καὶ περὶ τούτου ἐξηγούμεθα, Α' — Οἱ μὲν περὶ τὸν Ἀρχιερέα ἐννοοῦσιν ὅτι ἐὰν τὸ ἐμβασιλεῦον μέχρι τῆς στιγμῆς ἀφ' ἧς ἤρξατο ἡ διατάραξις τῶν ἐνταῦθα πραγμάτων καθεστῶς ἐπικρατήσῃ, τότε καὶ μόνον τὰ κατὰ τὴν πόλιν ταύτην εὐθυδρομοῦσι, τοῦτέστιν ἐὰν κατὰ τὸν ἐπιψηφισθέντα κατ' αὐτοὺς κατὰ Μάρτιον παρελθόντα νέον κανονισμόν διευθετοῦντα τὰ κοινὰ καὶ ἐνεργῆται ἐν γένει ἡ λεπτοργία τούτων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν καὶ προεδρείαν καὶ ποιμαντορίαν τῆς Σεβασμιότητός του, μετ' ἀξιώσεως ὅπως οἱ παρεκραπέντες εἰς διαβήματα, ὡς γνωστόν, τῇ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τῆς 26 παρελθόντος Ἀπριλίου καὶ ἐφεξῆς, ὑποστῶσι τὰ ἔννομα ἀντίποινα αὐτῶν. Ταῦτα ἐν συνόλῳ ἀποτελοῦσι τὴν ἀρχικὴν ἀφετηρίαν τῶν περὶ τὸν Ἀρχιερέα ἐξ ἧς ἀποχωροῦντες καὶ δι' ἧς τὰ κατ' αὐτοὺς κανονίζοντες ἐν τῷ κύκλῳ τῆς πορείας τῶν ἄχρι τοῦδε ἐνεργειῶν αὐτῶν διακατέχονται ἐν πεποιθήσει ὑπὸ τῆς ἰδέας ὅτι αὐτοῖς καὶ μόνοις ἢ ἀπονομῇ τῆς δικαιοσύνης μετὰ τῆς νομιμότητος προσήκει καί, ἐπομένως, πᾶν τὸ ἀντικειμένως ἔχον καὶ θίγον ἰδέας καὶ πορείας καὶ διαταγὰς καὶ ὁδηγίας καὶ ἀποφάσεις καὶ σκέψεις μὴ συναδούσας ἐν ὅλῳ τοῦλάχιστον πρὸς τάς, ὡς εἴρηται, πεποιθήσεις αὐτῶν τὰς ἀποτελούσας τὸ ῥηθὲν πρόγραμμα τοῦ ὡς μὴ ὄφειλε λόγῳ τῆς διασαλευθείσης εὐσταθίας τῶν ἐνταῦθα κοινοτικῶν πραγμάτων δυσαρέστου ἀγῶνος αὐτῶν, τὸ τοιοῦτον θεωροῦσι πολέμιόν τε καὶ ἀτελὲς καὶ ἐνόχως πλήρες ἐπὶ τῇ ἄχρι τοῦδε παρατάσει τῆς παρ' αὐτοῖς ἀφιμένης καὶ κατ' αὐτοὺς ὀσίας καὶ δικαίας λύσεως τοῦ ζητήματος, ἡ δὲ παράτασις δι' ἀποπείρας ἀλυσιτελοῦς δημιουργεῖ χρονίαν πάθησιν κοινοτικοθηθικήν, κατὰ πόσον δὲ αἰ τοιαῦται σκέψεις καὶ πεποιθήσεις αὐτῶν οὐσιωδῶς οὕτως ἢ ἄλλως ἔχουσιν ἀπέχομεν ὡς ἀναρμόδιοι γνωματεῦσαι, ὡς Μόνης τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας ἀρμο-

δίας ούσης ἐκτιμῆσαι ταύτας. Ἄλλως δὲ καὶ μομφῇ ἡμῖν περιβάλλουσι λέγοντες ὅτι καὶ ἐνοχῆς ἄξιοι ἐσμέν ὡς μὴ δῆθεν προνοοῦντες ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς αὐτῶν ἐκ τῆς δυσφόρου, ὡς διαφημίζουσιν, ἐφιαλτικῆς χρονίας καθισταμέσης ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτῶν καταστάσεως, ὅπερ ψευδέστατον, διότι κατ' οὐδὲν ἢ ὑπηρεσία ἄχρι τοῦδε παρεξετράπη ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης, ἣν ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία διεχάραξε καὶ ἐγκαίρως ἅμα καὶ συμπεπληρωμένας τὰς ἐκθέσεις τῆς Ἐξαρχικῆς ἐνεργείας ἔσχε, τὰς καταδηλούσας τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῶν σεβ. Ἐκκλ. ἐπιταγῶν καὶ τὴν μὴ προσχώρησιν ὅτε μὲν τῆς μιᾶς ὅτε δ' ἀμφοτέρων τῶν μερίδων πρὸς τὰς ἐν λόγῳ ἐπιταγὰς, τοῦθ' ὅπερ παρήγαγε τὴν ἀναβολὴν καὶ τὴν πολυστένακτον δυσθυμίαν καὶ ἀνησυχίαν καὶ δὴ καὶ ταπεινῶσιν ἡμῶν μεθ' ὅλας τὰς προτροπὰς καὶ παρακλήσεις ἐπὶ τὸ συμμορφωθῆναι τοὺς ἀλληλομαχοῦντας τῷ εἰρηνικῷ τῆς Ἐκκλησίας πνεύματι. Ἐπομένως ἡ παράτασις τῆς ἀνωμάλου ταύτης καταστάσεως ἐδημιουργήθη καὶ δημιουργεῖται ὑπ' αὐτῶν τῶν κατ' ἀλλήλους ἀντιφρονούντων καὶ οὐχὶ παρ' ἡμῶν τῶν ταπεινῶν Αὐτῆς. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἐν οἷς καὶ δι' ὧν κατὰ φρένας ἔχοντες οἱ περὶ τὸν ἐν Χῶ ἀδελφὸν μεθ' οὗ συνεργαζόμενοι ἴστανται ἕως τοῦ πεδίου τοῦ ἀγῶνος αὐτῶν.—Βον. *Οἱ δὲ τούτοις ἀντιφρονούντες οἱ καὶ τὴν ἀντιπολίτευσιν ἀποτελοῦντες, παρωθούμενοι ὑπὸ τῶν πεποιθήσεων ὅτι τοῦ Ἀρχιερέως αὐτῶν ἀρχῆθεν ἐγκολπωσαμένου τοὺς περὶ αὐτὸν καὶ ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ πρόγραμμα κομματιστικὸν ὡς πυξίδα ἔχοντος, πολλὰ δὲ πρὸς τοῦτο διαπραξαμένους ἕξ ἄλλης ἀφετηρίας ὁρμῶνται καὶ ἀξιώσεις ἀντικειμένας ὅλως πρὸς τὴν ἐπιδιωκομένην λύσιν τῆς ὑφισταμένης ἀνωμάλου καταστάσεως ἔχουσι, διὸ καὶ ὁ ἀντιστρατευόμενος ἀγὼν αὐτῶν πρὸς τὸν περιγραφέντα ἀγῶνα τῆς ὡς εἴρηται ἐτέρας μερίδος σκοπεῖ τὴν ἄρσιν τοῦ κατ' αὐτῆς μονοπωλίου, οὕτως εἰπεῖν, τῆς διαχειρίσεως τῶν κοινοικῶν ἀγαθῶν καὶ τὴν καταστολὴν τοῦ κομματιστικοῦ προγράμματος τῆς Σεβασμιότητός του, οὕτως ὥστε πρὸς τὸ δημιουργηθῆναι κατάστασιν νομοταγῆ συνυπουργούσης τῆς Σεβασμιότητός του πατρικῶς καὶ ποιμαντορικῶς ἀφ' ἑνός, καὶ συμπονοῖα ἀδελφικῆ καὶ φιλοπάτριδι ἀφ' ἐτέρου τῶν τούτοις ἤδη ἀντιφρονούντων, ἀδύνατον θεωροῦσι καὶ κατ' οὐδένα τρόπον διανοοῦνται ἀποχωρῆσαι τοῦ προμελετημένου αὐτῶν προγράμματος, ὅπερ καταφαίνεται ἐκ τῆς ἄχρι τοῦδε αὐτῶν ἐπιμονῆς, καὶ ἀξιοῦσιν ὅσα ἐν τοῖς πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν ὑποβληθεῖσιν ἐγγράφοις διατειτυπώμενα ὑπάρχουσι καὶ τὴν παρ' Αὐτῆς νομοταγῆ ἐκτίμησιν ἀμερίμνως ἀναμένουσιν, ἐφ' ὅσον μάλιστα, ὡς διασαλπίζουσι, καὶ ὁ Σεβ. ἅγιος Σερρῶν ἐν εἴδει ἀλληλοδικίας κατ' αὐτῶν ἀγωγὴν καὶ ὑποβολὰς διατυπώσας τῇ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ ἀπέλυσεν. Ἐκ τούτων τοίνυν, τῶν ἀπὸ γενικὴν ἔποψιν καὶ κατ' αὐτοὺς χαρακτηριζόντων τὴν καθ' ὅλου ἔκρυθμον κοινοτικὴν κατάστασιν εὐχερῶς ἐξάγεται, ὅτι ἀμφοτέραι αἱ μερίδες καὶ ἡ Πανιερότης του σαφῶς κυρύττουσιν, ὅτι δύο μὲν ζητήματα ὑφίστανται, ἀλλ' ἡ ὑπαρξὶς τοῦ ἐνός συνεπάγεται καὶ τὴν τοῦ ἐτέρου ἀνπο-*

δράστως, δυστυχῶς ὅπως ἡ λύσις τοῦ ἐνὸς δὲν συνεπάγεται οὐδὲ διευκολύνει τὴν τοῦ ἄλλου, διότι οἱ ἀντιπολιτευόμενοι προφορικῶς τε καὶ ἐγγράφως ἴση μοῖρα πεπαρησιασμένως συγκεντροῦσι τὸ ὅλον τοῦ ἀγῶνος αὐτῶν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς συναφέσι ζητήμασι καὶ οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἐν φρεσὶν ἔχουσι ἀποχωρῆσαι τῆς προγεγραμμένης πορείας αὐτῶν, οὐχ' ἦτιον καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄρχιερέα μετὰ τῆς αὐτῆς ἐντάσεως καὶ ἐπιμονῆς ἐξακλουθοῦσι προαγόμενοι εἰς τὰ ἄπερ διαβουλεύονται αὐτῶν διαβήματα, κέντρον ἔχοντα ἐπίσης ἀμφοτέρωθεν τὰ ζητήματα ὡς ἀλληλέγγυα κατ' αὐτούς. Ὅθεν τὸ συμπέρασμα τῆς ταπεινῆς ἡμῶν διαγνώσεως, ὡς διατετύπεται προῖον ἐστὶν ἐξ αὐτῶν τῶν σπλάγχνων τῆς ὅλης ἀλληλουχίας τῶν ἐκατέρωθεν διαμειβομένων ἐνεργειῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ ἄχαρι τῆς ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις δυσχεροῦς στάσεων ἀμφοτέρων τῶν μερίδων καὶ ἐγκυμονοῦσι πλείονα τῇ πατρίδι αὐτῶν οὐκ εὐάρεστα ἔκλογα, ἐξ ὧν τὸ πρῶτιστον ἔσεται, εἴγε μὴ ἀπατώμεθα, ἐὰν μὴ ταχέως καὶ προσηγόντως καὶ ὅλως ἐκτάκτως παρὰ Μόνης τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας κατ' ἄμεσον αὐτόθεν ἐγκρινόμενον πρὸς τοῦτο μέτρον ληφθῆ πρόνοια, ὃ καταρτισμὸς τῆς ἐπὶ θύραις οὔσης ἐνάρεξως τῆς λειτουργίας τῶν σχολείων, τοῦθ' ὅπερ ἀναμφιλέκτως ὁ χρόνος καὶ ἡ ἐποχὴ προσεπιβάλλει πρὸς ἀποφυγὴν οὐχὶ ἐλαφρᾶς εὐθύνης, ἥτις ἀφεύκτως συντελεσθήσεται ἐὰν μὴ τὰ σχολεῖα ἐγκαίρως λειτουργήσωσι. Τούτων τοίνυν οὕτως ἐχόντων καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐδραζομένων, οἱ ταπεινοὶ θεράποντες τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας ἀδυνάτως ἔχομεν πρὸς τὸ συνεχίσει τὴν καταβασανίσασαν ἡμᾶς μέχρι τοῦδε Ἐξαρχικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἰδίως τὸν ταπεινὸν Αὐτῆς τὸν ὑπὸ τῶν γηρατειῶν καταπονούμενον καὶ τὸν ἀπὸ παρελθόντος μηνὸς Μαΐου ἐνταῦθα διαμένοντα καὶ τοῦ ὁποίου τὴν σωματικὴν αὐτοῦ ὑγιάν σπουδαίως μειώσασαν. Οὐ μὴν, ἀλλ' ἐν τέλει ἐκπροσώπως καὶ ἐν ἀληθείᾳ ἄνευ τινὸς περιστροφῆς διατυποῦμεν, ὅτι ἀδύνατόν ἐστι δι' ἡμῶν ἀποσοβηθῆναι τὴν δυσάρεστον ταύτην κατάστασιν τῶν ἐνταῦθα πραγμάτων, ἥς τὴν σύστασιν πόρρω ἀπέχομεν ἀποδοῦναι ταύτην ἢ ἐκείνη τῇ ἀφειτηρίᾳ, διότι ἡ τοιαύτη ἐτυμηγορία Αὐτῆ καὶ Μόνη τῇ Ἐκκλησίᾳ προσήκει καὶ παρ' Αὐτῆ καὶ Μόνη λαμβανομένη ὑπ' ὅψει, δύναται ὀρισθῆναι καὶ οὐχὶ ἐπιτοπίως ἐνταῦθα, διότι ἀνικάνως ἔχει ἡ ταπεινὴ ἡμῶν διάνοια πρὸς τοῦτο. Ἐπομένως θερμῶς ἐκλιπαροῦμεν τυχεῖν τῆς ἐπιεικοῦς καὶ περὶ ἡμῶν μερίμνης καὶ ἰδίως τῶν εὐλογημένων χριστιανῶν τῶν ἀνὰ τὰς ἡμετέρας Παροικίας καὶ τῆς τοῦ Ἐπισκόπου Ἀρδαμερίου ὡς ἐκτελοῦντος χρέη ἐπιτρόπου ἐν Θεσσαλονίκῃ, δυσανασχετούντων δέ, ὡς μὴ εἰδότεων καὶ ἀκηδεῖαν ἡμῖν καταψηφιζομένων, ἐφ' ᾧ παριστάμενοι ὡς ἰκέται ἐνώπιον τῆς τε Προσκυνητῆς ἡμῖν Θειοτάτης Παναγιότητος καὶ τῆς περὶ Αὐτὴν Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου μετὰ δακρύων ἐξαιτούμεθα τηλεγραφικὴν ἄδειαν ἀποχωρῆσαι ἐντεῦθεν, ὅπου καὶ ἂν μείνωμεν εἰσέτι οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον συντελέσωμεν, ὡς ἔχουσι τὰ πράγματα καὶ ὡς ἡ ταπεινὴ αὕτη ἔκθεσις ἡμῶν ἀνακηρύττει, καὶ πεποιθό-

τες ἐν τῇ πανθομολογουμένη συγκατοβάσει τῆς Πολυσεβάστου ὑμῖν Θειοτάτης Παναγιότητος εὐελπιζόμεθα ὅτι εἰσακουσθήσεται ἡ τελευταία ὑμῖν αὕτη δέησις, ἣς περὶ μὴ εἰσακουσμένης, μὴ γένοιτο! δοιμεῖσι εὐθῦναι περιμένουσιν ἡμᾶς ἐν ταῖς ταπειναῖς ἡμῶν παροικίαις, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκτέλεισιν τῶν καθηκόντων τῆς ἐκεῖ ἀποστολῆς ἡμῶν, ὡς περὶ δεόμεθα μὴ ἀνεχθῆναι τὴν Μητέρα ἡμῶν Ἐκκλησίαν κατιδεῖν διασταυρούσας ἡμᾶς.

Κατασπαζόμενοι δ' ἐν τούτοις τὴν παναγίαν Αὐτῆς δεξιὰν καὶ ἔξαιτούμενοι τὰς θεοπειθεῖς Αὐτῆς εὐχὰς καὶ εὐλογίας πανευλαβῶς διατελοῦμεν.

Ἐν Σέρραις τῇ 11 Αὐγούστου 1891

Τῆς πανσεβάστου ἡμῖν καὶ Θ. Α. Παναγιότητος
ἐλάχιστοι ἐν Χῶ ἀδελφοὶ καὶ θεράποντες

† Ὁ Θεσσαλονίκης **Σωφρόνιος**

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης **Κωνστάντιος**

Υ.Γ. Συναποστέλλονται ἀντίγραφον τῶν πρακτικῶν ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Α συνιστάμενον ἐκ τῶν στοιχείων Α—Β—Γ καὶ Δ καὶ ἀντίγραφον τῆς ἀπαντήσεως ἐκ μέρους τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Β.

† Ὁ Θεσσαλονίκης **Σωφρόνιος**

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης **Κωνστάντιος**

Τῶ Παναγιωτάτῳ Θειοτάτῳ καὶ Οἰκουμενικῶ Πατριάρχῳ Κυρίῳ Κυρίῳ Διονυσίῳ καὶ τῇ περὶ Αὐτὸν ἁγία καὶ ἱερᾷ Συνόδῳ
Παναγιώτατε Δέσποτα Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος

Τῇ 10ῃ ὀδευόντος ἐπ' ἀσφαλείᾳ ἀποστειλάντες διὰ τοῦ ταχυδρομείου ταπεινὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἀπὸ 30ῆς παρελθόντος μηνὸς Ἰουλίου σεβαστὴν ἐπιστολὴν τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἐγκλείσαντες ἐν ἀντιγράφοις καὶ τὰ σχετικὰ πρακτικὰ τῆς ἐργασίας ἡμῶν καὶ τὴν παρὰ τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὑποβολὴν ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Α καὶ Β ὑποβάλλομεν ὅτι μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης οἱ συμπολιτευόμενοι ἀπέσχον δοῦναι ἀπάντησιν σχετικὴν τῇ ἐν λόγῳ τελευταίᾳ ἐπιταγῇ τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας· χθὲς δὲ ἐσπέρας ἐμφανισθέντες ἐκ τῆς συμπολιτεύσεως τρεῖς ἐπέδωκαν τὴν ἐγκλειστον ὑποβολὴν ἐν ὀνόματι αὐτῶν καὶ τῶν τούτοις ὁμοφρονούντων πρωτοτύπως εἰς διπλοῦν ἀξιοῦντες ὅπως τὸ ἐν τούτων διαβιβασθῇ ἰῆ Πανσεβάσῳ ἡμῖν Παναγιότητι καὶ τῇ περὶ Α. Ἱερᾷ Συνόδῳ. Ὅθεν ἐπόμενοι τῇ ἀξιώσει αὐτῶν ἀποστέλλομεν διὰ τῆς ταπεινῆς ἡμῶν ταύτης τὴν ἐν λόγῳ ὑποβολὴν φέρουσαν ἡμερομ. 13 Αὐγούστου 1891 καὶ ὑπογραφὰς 27—εἴκοσιν ἐπτά. Ἐν τούτοις ἔξαιτούμενοι τὰς θεοπειθεῖς εὐχὰς καὶ εὐλογίας Αὐτῆς διατελοῦμεν βαθυσεβάστως.

Ἐν Σέρραις τῇ 14 Αὐγούστου 1891

Τῆς πανσεβάστου ἡμῖν καὶ Θειοτάτης Α. Παναγιότητος
ἐλάχιστοι ἐν Χῶ ἀδελφοὶ καὶ θεράποντες

† Ὁ Θεσσαλονίκη **Σωφρόνιος**

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης **Κωνστάντιος**

Τῷ Σεβασμιωτάτῳ Ἀγίῳ Βελεγράδιον Κυρίῳ Δωροθέῳ Τοποτηρητῇ τοῦ
Οἴκουμενικοῦ Θρόνου καὶ τῇ σεβαστῇ ἀγίᾳ καὶ ἱερᾷ Συνόδῳ

Σεβασμιώτατε καὶ Ἀγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος

Ἀναφερόμενοι εἰς τὴν τελευταίαν ταπεινὴν ἡμῶν ἐκθεσιν ὑπὸ ἡμερ.
11ην παρελθόντος μηνὸς Αὐγούστου καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης παρ' ἐλ-
πίδα στερούμενοι δυστυχῶς ἀπαντήσεως ἐν σχέσει πρὸς τὴν μετὰ δακρύων
ὑποβληθεῖσαν παράκλησιν ἡμῶν ἐξαιτουμένων τὴν ἄδειαν τῆς εἰς τὰς ταπει-
νὰς ἡμῶν παροικίας ἐπανόδου διὰ τοὺς ὡς εἴρηται ἐν τῇ ταπεινῇ ἡμῶν ἐκ-
θέσει λόγους, τοὺς ὁσημέραι ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐπιμαρτυρούμενους,
συνεχίζομεν καὶ ἤδη τὴν ἐν λόγῳ παράκλησιν ἡμῶν καὶ θερμῶς ἐκλιπαροῦ-
μεν, ὅπως τηλεγραφικῶς εὐδοκήσασα ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία ἰλέῳ τῷ ὄμματι
ἐπιβλέπουσα ἐφ' ἡμᾶς καὶ τοὺς ἀνὰ τὰς παροικίας ἡμῶν εὐλογημένους χριστιαν-
οὺς χορηγήσῃ τὴν ζητουμένην ἄδειαν, διότι ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων καθο-
δηγοῦμενοι σαφῶς ὑπεδείξαμεν ὅτι ἡ ἐνταῦθα διαμονὴ ἡμῶν ἀποβαίνει ἐντελῶς
ἀλυσιτελής καὶ ἡ ἀσθενὴς ἡμῶν διάνοια ἀνικάνως ἔχει, ὡς ἔφθημεν ἀπότες,
μετὰ τοιαύτας καὶ τηλικαύτας ἀποπείρας πρὸς τὸ συντελέσαι κατὰ τῆς ἐκρύθμου
καταστάσεως τῶν ἐνταῦθα καὶ ἐπομένως ἐξ ἀντικειμένου ἐξουδετεροῦται πᾶ-
σα ταπεινὴ ἡμῶν ἐνέργεια. Ὅθεν λίαν εὐσεβάστως καὶ ἤδη ἐν τῇ ἱερότητι
τῆς ἀποστολῆς ἡμῶν, ἥτοι ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ποιμαντορίας καὶ τῶν ἐκ ταύτης
ἐξηρητημένων ἱερῶν καθηκόντων πρὸς τὸν περιούσιον τοῦ νυμφίου τῆς ἐκκλη-
σίας Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λαόν, ἐξαιτούμεθα τὴν ἐν λόγῳ ἄδειαν,
διότι ἡ τοιαύτη κατάστασις ἡμῶν τραφεῖσα ἱκανῶς ὑπὸ τῆς ἀοριστίας καὶ
παρατεινομένη, συμπαραμαρτοῦντος καὶ τοῦ νοσηροῦ τῆς ὑγιείας ἡμῶν καὶ
δὴ καὶ τῶν ἀνὰ τὰς Ἐπαρχίας ἡμῶν εὐλογημένων χριστιανῶν ἀγανακτούν-
των καθ' ἡμῶν, περιάγει ἡμᾶς εἰς λίαν δυσχερῆ ἀπὸ πολλὰς ἐπόψεις θέσιν
καὶ περὶ τούτου ἱκανῶς ἄχρι τοῦδε ἐξηγήθημεν τῇ Μητρὶ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ.
Ταῦτα ἐν παρηγοίᾳ ἀληθείᾳ τε καὶ σεβασμῷ ἱερῷ προσυποβάλλοντες ἐπὶ τε
τῷ διατελεῖν ἐνήμερον τὴν Μητέρα ἡμῶν Ἐκκλησίαν περὶ ἡμῶν τῶν ταπει-
νῶν καὶ τῶν χριστιανῶν ἀνὰ τὰς παροικίας ἡμῶν καὶ πρὸς τὸ συγκαταβῆναι
καὶ χορηγήσαι τὴν θερμῶς ζητουμένην ἄδειαν διατελοῦμεν βαθυσεβάστως.

Ἐν Σέρραις τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1891

Τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος ταπεινοὶ καὶ ὀλοπρόθυμοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ

† Ὁ Θεσσαλονίκης **Σωφρόνιος**

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης **Κωνσταντῖος**

Τῷ Σεβασμιωτάτῳ Γέροντι Ἀγίῳ Ἡρακλείᾳ Κυρίῳ Γερμανῷ
Εἰς Βασιλεύουσαν

Τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα ὡς εἰκὸς προσκυνῶ

Δι' ἐκτενοῦς ἐκθέσεως πρότινος καὶ διὰ τῶν ὑποβολῶν ἑκατέρων τῶν

ἐνταῦθα μερίδων σαφῶς ὑπεδείχθη τῇ Ἐκκλησίᾳ ὅτι οὐδεμία ἐλπίς λύσεως τοῦ ζητήματος ὑφίσταται καὶ μάλιστα ἤδη, τούτου ἕνεκα, θερμῶς καθικετεύομεν ὅπως ἐπιτραπῇ ἡμῖν ἢ εἰς τὰς ταπεινὰς ἡμῶν παροικίας ἐπάνοδος καὶ μὴ μάτην χρονοτριβῶμεν ἐνταῦθα. Τῷ μὲν Σεβασμιωτάτῳ Ἀγίῳ Θεσσαλονίκης ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος ἐπιτραπέντι ἀπῆλθεν, ἐγὼ δὲ μένω ἐνταῦθα ἄνευ τινὸς σκοποῦ, τολμῶ εἰπεῖν, διότι εἰς ὃ σημεῖον ἀφίκοντο τὰ πράγματα καὶ μάλιστα ἤδη, ἀδύνατον πάντη ἐπελθεῖν λύσις τις, βραδύτερον ἐνδεχόμενον. Τὸ ζήτημα τοῦτο, κατ' ἐμὴν ταπεινὴν γνώμην, ἦν ἀπλούστατον, ἀλλὰ δυστυχῶς ἄδηλον πῶς περιεπλάκη καὶ ἔλαβε τοιαύτας διαστάσεις αἵτινες κατέστησαν τὴν λύσιν ἀδύνατον. Ἐπειδὴ δ' οὕτως ἔχουσι τὰ πράγματα, ἡ δὲ ἐμὴ ἐνταῦθα διαμονὴ ματαία ὅλως καὶ ἄσκοπος, καθικετεύω θερμῶς τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα ἵνα εὐαρεστηθεῖσα ὑποδείξῃ ἐν τῇ Συνόδῳ τὴν ἀλυσιτελῆ ἐνταῦθα διαμονήν μου καὶ ἕνεκα τούτου ἐπιτραπῇ μοι ἐπανελθεῖν εἰς τὰ ἴδια, τοσοῦτῳ μᾶλλον καθόσον σπουδαῖα συμφέροντα ἐν τῇ ταπεινῇ μου παροικίᾳ διακιβεύονται καὶ ὀλοτελῶς καταστρέφονται, ἦν εὐρῶν ἐν οἴκτρᾳ καταστάσει καὶ μεγίστη παραλύσει ἠρξάμην μόλις ἀνεγείρειν αὐτὴν ἐκ τοῦ βαρᾶθρου καὶ ρυθμίζειν ὅπως οὖν τὰ κατ' αὐτήν, ἅτινα μετὰ τὴν ἐνταῦθα ἔλευσίν μου ἐτράπησαν καὶ πάλιν τὴν προτέραν πορείαν· αἱ κοινότητες ἔμειναν ἄνευ ἐφοριῶν, τὰ σχολεῖα ἄνευ διδασκάλων, διὸ καὶ κατακραυγαὶ κατ' ἐμοῦ ἠγέρθησαν καὶ βλάβαι εἰς τοιαύτας ἀνεπανόρθωτοι προὔκυψαν. Εἰδὼς τὰ εἰλικρινῆ αἰσθήματα, ἅτινα ὑπὲρ ἐμοῦ, κολακεύομαι εἰπεῖν, τρέφει καὶ τὴν εὐγενῆ Αὐτῆς καρδίαν, ἔχω δι' ἐλπίδος ὅτι κατορθώσει τὴν ταπεινὴν ταύτην αἰτησίαν μου καὶ ἀπαλλάξει με ἐντεῦθεν πρὸς διηνεκῆ εὐγνωμοσύνην μου καὶ μεγίστην ὑποχρέωσίν μου ἔχουσα μάλιστα ὑπ' ὄψει τὴν γιγνομένην μοι καὶ γενησομένην ἐντελῆ καταστροφὴν μου. Ἐπὶ τούτοις διατελῶν ἐξαιτοῦμαι συγγνώμην διὰ τὴν ἐνόηλησιν ταύτην, ἀλλ' ὠθεῖ με τὸ πολὺ θάρρος εἰς τοῦτο καὶ ἡ πρὸς Αὐτὴν ἀφοσίωσις.

Ἐν Σέρραις τῇ 15 Σεπτεμβρίου 1891

Τῆς Ὑμετέρας περισπουδάστου μοι Σεβασμιότητος ὀλοπρόθυμος

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης *Κωνσταντῖος*

Τῷ Σεβασμιωτάτῳ Τοποτηρητῇ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ τῇ σεβαστῇ ἀγίᾳ καὶ ἱερᾷ Συνόδῳ

Σεβασμιώτατε καὶ Ἀγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος

Ἐκθέσαντες δι' ἐκτενοῦς ἐκθέσεως πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν τοὺς ἰσχυροὺς λόγους δι' οὓς ἀδυνάτως ἔχουσιν ἐκάτεροι αἱ ἐνταῦθα ἀλληλομαχοῦσαι μερίδες παραδεχθῆναι λύσιν τινὰ τοῦ ὧς μὴ ὄφειλεν ἀναφυνέτος καὶ καταβιβρώσκοντος τὰ σπλάγχνα τῆς κοινότητος ταύτης κοινοτικοῦ ζητή-

ματος, μὴ συνάδουσιν τοῖς φρονήμασι καὶ τοῖς συμφέρουσιν αὐτῶν ὡς καὶ διὰ τῶν ὑποβληθεισῶν καὶ σταλεισῶν τούτων ὑποβολῶν τρανῶς δεικνύουσιν, ἐξηγησάμεθα ἔνεκα τούτων εὐσεβάτως τὴν ἄδειαν ἐπανακάμψαι εἰς τὰς ταπεινὰς ἡμῶν παροικίας, μὴ τυχόντες δὲ ταύτης ἐπανελάβομεν καὶ διὰ ταπεινῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν ἰῆς τοῦ ἤδη ὑπερμεσοῦντος μηνὸς τοῦτ' αὐτό, τὴν παρελθοῦσαν δὲ Τετάρτην τηλεγραφικῶς ἐπετράπη τῷ Σεβασμιωτάτῳ Ἁγίῳ Θεσσαλονίκης ἐπανελθεῖν εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ, ὅστις καὶ αὐθημερὸν ἀπῆλθεν ἐντεῦθεν. Μένων δ' αὐτὸς ὁ ταπεινὸς ἐνταῦθα διατελῶ ἐν τινι δωματίῳ περιορισμένος ἄνευ λόγου καὶ ἄνευ σκοποῦ τινος, τολμῶ εἰπεῖν, διότι, καὶ ἐὰν μικρὰ τις ἐλπίς ὑπέφωσκε πρὸς ἐξεύρεσιν τρόπου τινὸς ἱκανοποιούντος τὸ ἄκαμπτον καὶ ἄτεγκτον τῶν ἐριζουσῶν μερίδων, μετὰ τὰ τελευταῖα δὲ γεγονότα ἐξέλιπε δυστυχῶς καὶ τὸ ἐλάχιστον τεκμήριον καὶ ἡ ἐλαχίστη ἰδέα ἐξηφανίσθη, ἅτε τῶν πάντων ἄρδην ἀνατραπέντων καὶ τῶν μέχρι τουτουῖ μόχθων ἡμῶν ὀλοτελῶς ματαιωθέντων, διὸ καὶ ἡ ἐμὴ ἐνταῦθα περαιτέρω διαμονὴ οὐ μόνον πάντη ἀλυσιτελής ἀλλὰ καὶ ἄσκοπος καὶ ἀνωφελὴς λίαν, καθόσον ἐμοῦ ἀπομακρυνομένου, βαθμηδὸν οὐδόλως παράδοξον ἵνα οἱ ἤδη διαπληκτιζόμενοι συνέλθωσι πρὸς ἑαυτούς, συσπειρωθῶσι καὶ συνεννοηθῶσι καὶ οὕτω πέρας πρὸς ἴασιν τῆς φαγεδαίνης ταύτης δώσουσι. Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, παρακαλῶ ὁ ταπεινὸς καὶ θερμῶς καθικετεύω, ὅπως ἀναγνωρίζουσα ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία τὸ μάταιον καὶ ἀνωφελὲς τῆς περαιτέρω ἐνταῦθα διατριβῆς μου καὶ ὑπ' ὄψει ἔχουσα τὴν προσγενομένην τῇ ταπεινῇ μου παροικίᾳ καταστροφὴν ἐν ἅπασιν τοῖς ἐκεῖ ἐκ τῆς τριμήνου ἤδη ἐκεῖθεν ἀπουσίας μου, πρὸς δὲ καὶ τῇ ταπεινῇ μου ὑγιεῖα προσβληθείση ἱκανῶς ὑπὸ τοῦ νοσηροῦ τούτου κλίματος, παράσχη κάμοι τὴν σεβαστὴν Αὐτῆς ἄδειαν ἀπελθεῖν ἐντεῦθεν καὶ τοσοῦτω μᾶλλον καθόσον, ὡς ἐρρήθη, ἢ εἰς τὰ ἴδια ἐπάνοδος μου τυγχάνει ἀναπόφευκτος καὶ ἀναγκαῖα, μεινᾶσῶν πολλῶν κοινοτήτων ἄνευ ἐφοριῶν, ἄνευ διδασκάλων καὶ ἐντεῦθεν τῶν σχολείων κεκλεισμένων. Πεποινθῶς εἰς τὰ φιλεύσπλαγχνα αἰσθήματα τῆς σεβασμίας μοι Μητρὸς Ἐκκλησίας μὴ ἀνεχομένης τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν παντελῆ ὄλεθρον ἐνὸς ἐλαχίστου τῶν τέκνων Αὐτῆς, ἔχω δι' ἐλπίδος ὅτι ἡ θερμὴ αὕτη παράκλησίς μου καὶ ταπεινὴ ἱκεσία μου εἰσακουσθήσεται καὶ τηλεγραφικῶς ἐπιτραπήσεται ἢ ὅσον τάχος εἰς τὰ ἴδια ἐπάνοδος μου.

Ἐν Σέρραις τῇ 17ῃ 7/βρίου 1891

Τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος ταπεινὸς καὶ ὀλοπρόθυμος

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης **Κωνσταντῖος**

Πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας τὸν Ἁγιον Θεσσαλονίκης Κύριον Κον Σωφρόνιον καὶ τὸν Ἁγιον Σερβίων καὶ Κοζάνης Κύριον Κον Κωνσταντῖον ἐξαρχικῶς ἐν Σέρραις ἀπεσταλμένους.

Λαβόντες γνῶσιν τοῦ περιεχομένου τῶν ἀπὸ 30 Ἰουλίου Πατριαρχι-

κῶν γραμμάτων πρὸς τὰς Ὑ. Σεβασμιότητας, ἀνεκοινώσαμεν τοῦτο τοῖς ὁμοφρονοῦσιν ἡμῖν, ἐν ὀνόματι δὲ ἡμῶν αὐτῶν καὶ ἐκεῖνων ἀπαντῶμεν.

Ἐξ ἀνατροφῆς καὶ πεποιθήσεώς ἐσμεν ἀφωσιωμένοι τῇ Ἱερᾷ ἡμῶν Μητρὶ τῇ Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, τῆς δ' εὐπειθείας ἡμῖν εἰς τὰ κελεύσματα Αὐτῆς ἀναμφισβήτητα παρέσχομεν τεκμήρια πάντοτε μὲν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς 26 Ἀπριλίου ἔ.ἔ. μέχρι σήμερον.

Καὶ νῦν πανευλαβῶς ὑποτασσόμενοι τῷ κελεύσματι αὐτῆς πρὸς συγκρότησιν προσωρινῆς πολιτῶν Σερραίων συνελεύσεως, μόνην δικαιοδοσίαν ἐχούσης νὰ ἐκλέξῃ ἐπιτροπὴν πρὸς ἐκπόνησιν σχεδίου Κανονισμοῦ καὶ ἐπιψηφίσασα ἀποστείλῃ αὐτὸ πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλ. πρὸς ἔλεγχον καὶ ἐπικύρωσιν, εὐπειθέστατα καὶ εἰς τοῦτο προσχωροῦμεν ἐπὶ τῇ ἀμετατρέπτῳ ὅμως βάσει τῶν τελευταίων γνωστῶν ταῖς Ὑ. Σεβασμιότησιν παραχωρήσεων, αἵτινες ἄλυσ πλέον καὶ ὑπεράλυσ ἐγένοντο.

Αἱ Ὑ. Σεβασμιότητες, ἰδίᾳ δὲ ὁ Ἅγιος Θεσσαλονίκης δὲν ἀμνημονοῦσιν ἡλικίην ὑποχώρησιν ἀπέδειξεν ἢ πόλις κατὰ τὰς ἐκάστοτε νῦν μὲν τροποποιημένας, νῦν δὲ καὶ ἄρδην παρηλλαγμένας τῆς Μ. Ἐκκλησίας διαταγὰς. Βαθεῖαν ὄντως ἠσθανόμεθα τὴν θλίψιν ἐπὶ ταῖς οὐκ οἶδαμεν ὅμως μετατροπαῖς ταύταις, ἀλλ' ὁ πολὺς σεβασμὸς πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν καὶ ἡ ἄκρατος ἔφεσις τοῦ ἐπανιδεῖν ἀποκατασταθεῖσαν τὴν εἰρήνην ὑπερεκράτησε τῆς ἀλγηδόνης καὶ παρώρμησεν ἡμᾶς εἰς τὰ ἔσχατα τῶν ὑποχωρήσεων, καίτοι καλῶς εἰδότας καὶ αἰσθανομένους ὅποσον ἐκ τούτου ὑπετιμήθησαν, ναὶ μὲν καὶ προῦπηλακίσθησαν οἱ θεσμοὶ καὶ τὰ νόμιμα ἐκεῖνα, ὑφ' ἃ ἡ πόλις ἡμῶν ὑπεράνω τῶν ὁμόρων αὐτῆς ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἔτων ἐν παραδειγματικῇ εἰρήνῃ μέχρι πρὸ τεσσάρων μηνῶν εὐωδοῦτο καὶ ἤκμαζε.

Θλίβει δ' οὐκ ὀλίγον ἀξίως τὴν καρδίαν τῆς πόλεως καὶ ἡ τοῦ σεπτοῦ ἡμῶν Ἀρχιερέως ἀπομάκρυνσις. ἥτις παρατεταμένη τοσοῦτον παρεμφερῆς ἐστὶ σκληρᾷ καταδίκη αὐτοῦ τε καὶ τῆς πόλεως. Τοῦτο βαρέως φέρει τὸ ποιμνιον οὐ μόνον διότι στερωῶς πεπεισμένον ἐστὶ περὶ τῆς ἀθωότητος καὶ ἀναξιοπαθείας του, ὅπερ καὶ τὰ σεπτὰ Πατριαρχεῖα ἀνεγνώρισαν, ἀλλὰ καὶ διότι ἀσχάλλει βλέπον χαμαὶ ἐκτάδην κείμενα καὶ καταπατούμενα τὰ τε πνευματικὰ καὶ ὑλικά τῆς Κοινότητος συμφέροντα. Πολλὰ μὲν καὶ νῦν προσεγένοντο καὶ προσγίνονται βλάβαι ἐλλείψει τοῦ Ἀρχιερέως ὡς προέδρου τῶν Σωματείων, πλείονες δὲ καὶ ἀπροῦπολόγιστοι εἰς τὸ μέλλον ἐπιφυλάσσονται.

Ἴδου προσεχῆς πρόκειται ἡ ἔναρξις τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Ἄνευ τοῦ κανονικοῦ Μητροπολίτου τίς δύναται νὰ καταρτίσῃ τὸ προσωπικὸν τῶν Παιδευτηρίων μας; Τίς ἄλλος θὰ ἐπικυρώσῃ τὰ προγράμματα καὶ θὰ ἐποπτεύσῃ τὴν ἄλλην ἐκπαιδευτικὴν ἐργασίαν, ἣν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προνομίων ἡ Πατριαρχικὴ ἐγκύκλιος τοῖς Μητροπολίταις ἐπιβάλλει; Ἀπατῶνται φρικτὴν ἀπάτην οἱ πιστεύοντες ὅτι ἄλλως πως δυνατὸν νὰ διευθετηθῶσι τὰ ἔργα ταῦτα ἀκινδύνως.

Δι' ὃ παρακαλοῦμεν θερμῶς τὰς Ὑ. Σ. ἵνα διαβιβάσῃτε πρὸς τὸν σεπτὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, καὶ ὑποστηρίξῃτε τὴν εὐχὴν τῆς Κοινότητος, ὅπως ὁ ἐπὶ μεγίστη βλάβῃ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοινοτικῶν συμφερόντων ἐν τῇ Ἱερᾷ τοῦ Τ. Προδρόμου Μοιῆ ἄνευ λόγου εἰς ὑπεροχίαν οὕτως εἰπεῖν διατελῶν Μητροπολίτης Σερρῶν Κύριος Κωνσταντῖνος ἐπανέλθῃ ἀνυπερθέτως εἰς τὴν ἑαυτοῦ Μητρόπολιν καὶ μετὰ τῶν καθεστηκυϊῶν κοινοτικῶν Ἀρχῶν, αἵτε δὴ κανονικὸς ὢν Μητροπολίτης καὶ πρόεδρος, συνεργάζῃται.

Τούτων μὴ ἐπιτελουμένων δηλοῦμεν ὅτι ἀπεκδυόμεθα πάσης εὐθύνης διὰ πᾶσαν τῇ Κοινότητι ἐνδεχομένην συμβῆναι βλάβην. Παρακαλοῦμεν δὲ τὰς Ὑ. Σ. νὰ εὐαρεστηθῆτε ὅπως τὸ διπλοῦν ταύτης ἡμῶν τῆς δηλώσεως διαβιβάσῃτε πρὸς τὸ Σ. Οἶκ. Πατριαρχεῖον.

Ἐν Σέρραις τῇ 13 Αὐγούστου 1891.

Εὐπειθέστατοι

Ἰωάννης Νικολάου

Γεώργιος Δημητρίου

Ἰωάν. Ἀθανασίου

Κ. Χόνδρος

Στέργιος Φωκά

Γεώργιος Κ. Σχιναῖς

Στέργιος Γραμμένου

Γεώργιος Δημητρίου

Δημήτριος Ἀθανασίου

Ἡλίας Σμυλιαῖς

Ἰωάν. Στεργίου

Γ. Χαρίσης

Θ. Κ. Ἀσπρομάλης

Ἀθ. Δαραβίγκας

Ἰωάν. Κωνσταντίνου

Ἀθ. Ἐμμαγουήλ

Δ. Βασιακῦρος

Βασίλειος Α. Γκέγκας

Ἰω. Θεοδοωρίδης

Ἀντώνιος Παρίσης

Α. Νάστος

Χρῆστος Μάρας

Χατζῆ - Αν. Στεργίου

Χ' Κ. Ἀγγέλου

Ἰωάν. Αὐξεντιάδης

Φίλιππος Νικολάου

Μ. Κ. Βαλάνης

Ἐλήφθη τῇ 13ῃ Αὐγούστου 1891, περὶ τὸ ἐσπέρας καὶ τὴν ἐπιοῦσαν 14ῃ Αὐγ. συμφώνως τῇ αἰτήσει των, ὡς φαίνεται, ἐν τῷ ἰδίῳ τὸ ἕτερον τῆς παρούσης εἰς διπλοῦν ἐπιδοθείσης διεβιβάσαμεν τῇ Μ. Ἐκκλ. δι' ἐπιτολῆς μας ἐπ' ἀσφαλείᾳ.

Ἀριθ. πρωτ. 3816. Διονύσιος ἐλέφ Θεῶ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.τ.λ.

Ἱερῶτατοι Μητροπολίται κ.τ.λ. ὅτε Θεσσαλονίκης κύρ. Σωφρόνιος καὶ Σερβίων καὶ Κοζάνης κύρ. Κωνσταντῖνος οἱ ἐν Σέρραις ἐξαρχικῶς διατε-

λοῦντες. Λαβόντες διεξήλθομεν Συνοδικῶς τὴν ἀπὸ κα' φθίνοντος μηνὸς Ἰουλίου ἐκθεσιν τῆς Ὑμῶν Ἱερότητος, ἐν' ἧ, μετὰ λεπτομερῆ ἀφήγησιν τῶν μετὰ τὸν διορισμὸν ὡς συνεξάρχου τοῦ Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης διενεργηθέντων πρὸς συγκρότησιν Γενικῆς Συνελεύσεως, συνωδὰ τῇ προδιαβιβασθείσῃ ὑμῖν ἐντολῇ, ἐπὶ σκοπῷ διορισμοῦ ἐπιτροπῆς πρὸς σύνταξιν νέου κανονισμοῦ, παρατίθενται αἱ ὑφ' ἑκατέρας τῶν μερίδων προβαλλόμεναι προτάσεις περὶ τε τοῦ τρόπου τοῦ καταρτισμοῦ τῆς συνελεύσεως καὶ τῶν προσόντων τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ περὶ τῆς ἀμέσου ἐκλογῆς Δημογεροντίας καὶ Ἐφορίας εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ὑφισταμένων Σωματείων, καὶ ἐξαιτεῖσθε τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁδηγίας. Διασκεψάμενοι τοίνυν Συνοδικῶς ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ἡμετέρας ἐκθέσεως προαγόμεθα ἀνακοινώσασθαι ὑμῖν ὅτι περὶ μὲν τοῦ πρώτου, ἦτοι τοῦ τρόπου τοῦ καταρτισμοῦ τῆς γενικῆς Συνελεύσεως, ἡ Ἐκκλησία, ὡς προεγράφη, ἐπαφῆκεν ὑμᾶς ἐλευθέρους ὅπως καταρτίσῃτε ταύτην δι' οὐ οἴδατε καταλλήλου καὶ ἐπιτυχοῦς τρόπου, καταλιμπάνοντες τὴν διακανόνισιν πρὸς καταρτισμὸν καὶ τῆς τοιαύτης Συνελεύσεως ἐν τῷ συνταχθησομένῳ νέῳ κανονισμῷ, καθόσον ἡ νῦν συγκροτηθησομένη Γενικὴ Συνέλευσις φέρει προσωρινὸν χαρακτῆρα καὶ ὅπως ἐξαιρετικὸν καὶ ἐντεῦθεν περιττὴ πᾶσα λεπτομέρεια περὶ τε τῶν προσόντων τῶν μελῶν καὶ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν. Καθόσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐκλογὴν νέων Σωματείων Δημογεροντίας καὶ Ἐφορίας, αὕτη δὲν δύναται ἵνα γένηται νῦν, καθόσον οὐδεὶς κανονισμὸς ὑφίσταται ἐν ἰσχύϊ, ἐπομένως δεόν ἵνα ἐξακολουθῶσιν ὑφιστάμενα τὰ ὑπάρχοντα Σωματεῖα. Ἀπ' ἀναγκαῖον ἡγοῦμεθα ὅπως ἡ Ὑμῶν Ἱερότης διαβεβαιώσῃτε περὶ τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἐκκλησίας ἑκατέρας τῶν μερίδων καὶ πείσῃτε ταύτας ὅπως ἀπὸ κοινοῦ συνεργασθεῖσαι ἐπιταχύνωσι παντὶ σθένει τὴν σύνταξιν τοῦ νέου κανονισμοῦ. Τὴν ἐκτέλεσιν τοίνυν τῶν ἀνωτέρω ἀναμένει ἡ Ἐκκλησία πρὸς τῆς ὑμετέρας συνέσεως καὶ δραστηριότητος. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν.

< ,αωⓈ α'. Ἰουλίου λ'

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χῳ ἀδελφός.

Ἀντίγραφον.

Ἀριθ. Πρωτ. 3191. Διονύσιος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἱερώτατε Μητροπολίτα Θεσσαλονίκης, ὁ ἐν Σέρραις ἐξαρχικῶς διατελῶν, ὑπέριμε καὶ Ἐξαρχε πάσης Θεσσαλίας ἐν Ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὴ ἀδελφὴ καὶ συλλειτουργὴ τῆς ἡμῶν Μετροίτητος κύρ. Σωφρόνιε, χάρις εἴη τῇ Αὐτῆς Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. Λαβόντες τὸ ἀδελφικὸν αὐτῆς γράμμα τὴν ἡ' τοῦ λήγοντος μετὰ τῶν ἐπισυνημμένων σχετικῶν πρακτικῶν εἶδομεν ὅσα εἰς ἀπάντησιν τῶν προγραφέντων αὐτῇ κατὰ τὴν ια'. τοῦ αὐτοῦ ἀναφέρει τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀνακοινουμένη τὰ αὐτόθι λαμβάνοντα χώραν μετὰ

τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ πρὸς τοὺς χριστιανοὺς Ἐκκλησιαστικοῦ γράμματος. Ὅθεν σκεψάμενοι Συνοδικῶς ἐπὶ τῶν ἐν τῷ ἀδελφικῷ αὐτῆς τούτῳ ἐκτιθεμένων ἀποφαινόμεθα Συνοδικῆ διαγνώμῃ, ὅτι ἀνάγκη ἵνα συνταχθῇ νέος Κανονισμὸς τῆς Κοινότητος ἐγκριθησόμενος καὶ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ὅπως κατ' αὐτὸν τοῦ λοιποῦ διέπωνται τὰ τῆς Κοινότητος. Κατὰ ταῦτα δ' ὀφείλει ἡ Αὐτῆς Ἱερότης συγκαλέσαι ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτῆς γενικὴν τῶν πολιτῶν συνέλευσιν, ἣτις ἀμέσως δεόν ἵνα προβῆ εἰς σύστασιν ἐπιτροπῆς πρὸς σύνταξιν τοῦ σχεδίου τοῦ νέου Κανονισμοῦ, ὅστις, ἀφοῦ ἐπιψηφισθῇ ὑπὸ τῆς ἐν λόγῳ γενικῆς Συνελεύσεως καὶ ἐπικυρωθῇ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἀκολούθως τεθήσεται εἰς ἐνέργειαν καὶ ἀμέσως γενήσονται νέαι ἐκλογαὶ κατ' αὐτὸν, πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ὑπαρχόντων Σωματείων. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξὺ χρονικῷ διαστήματι ἐνεκρίθη Συνοδικῶς ἵνα ἐξακολουθῶσιν ὑφιστάμενα τὰ ὑπάρχοντα σωματεῖα, ἥτε δημογεροντία καὶ Ἐφορία. Πρὸς δὲ τούτοις, ὅπως διευκολύνωμεν αὐτὴν εἰς τὴν ταχύτεραν διεκπεραίωσιν τῆς ἀνατεθείσης αὐτῇ ἐντολῆς, ἔγνωμεν ἵνα διορίσωμεν ὡς συνέταρχον αὐτῆς τὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸν Ἱερώτατον Μητροπολίτην Σερβίων καὶ Κοζάνης κύρ. Κωνσταντῖον, καθὰ καὶ τηλεγραφικῶς ἐδηλώσαμεν αὐτῇ τοῦτο, ἐντειλάμενοι τῇ Αὐτῆς Ἱερότητι ἵνα ἄνευ ἀναβολῆς μεταβῇ εἰς Σέρρας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετ' αὐτῆς.

< ,αωϞα'. Ἰουνίου κη'.

Ἀντὶ τῆς Α.Θ. Παναγιότητος ἀσθενούσης

Ὁ ἐπιτροπεύων.

† Ὁ Ἡρακλείας Γερμανὸς ἀγαπητὸς ἐν Χῳ ἀδελφὸς

Ὁ Θεσσαλονίκης Σωφρόνιος βεβαιοῖ τὸ γνήσιον τῆς ἀντιγραφῆς

Τῷ Παναγιωτάτῳ καὶ Θειοτάτῳ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ Κυρίῳ Κυρίῳ Νεοφύτῳ καὶ τῇ περὶ Α. Ἀγία καὶ Ἱ. Συνόδῳ.

Παναγιώτατε Δέσποτα Ἀγία καὶ Ἱερά Σύνοδος

Τὴν 28ην τοῦ παρελθόντος μηνὸς Ἰουνίου τηλεγραφικῶς ἡ Σ. Μητρη Ἐκκλησία ἀνετείλατό μοι ὅπως ἄνευ ἀναβολῆς σπεύσας μεταβῶ εἰς Σέρρας ἔνθα καὶ ὁ Σ. Μητρ. ἅγιος Θεσσαλονίκης διαμένει ἐξαρχικῶς παρ' ᾧ εὐρήσω ἐπιστολὰς περιεχούσας τὸν σκοπὸν τῆς μεταβάσεώς μου. Πειθόμενος δὲ τῇ Σεβ. ταύτῃ κелеύσει ἠψάμην τῆς ὁδοῦ πάραυτα καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀφικόμην εἰς τὰ ἐνταῦθα εὐρῶν τὴν ὑπὸ ἡμερ. 28 τοῦ ῥηθέντος μηνὸς ἐπιστολὴν καὶ ἀριθ. πρωτ. 3119, ἐν ἣ εὐσεβάστως ἀνέγγων ὅτι δεόν ἵνα συνεργασθῶ μετὰ τοῦ εἰρημένου ἐν Χῳ ἀδελφοῦ πρὸς εἰρήνευσιν τῆς ὡς μὴ ὄφελε διχασθείσης ταύτης κοινότητος καὶ εἰς δύο ἀντιμαχομένας μερίδας διαιρεθείσης. Συνωδὰ ταῖς ὁδηγίαις τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐπελαβόμεθα ἅμα τῇ ἀφίξει μου τῆς δεούσης ἐνεργείας καὶ ἐντὸς ἡμερῶν τινῶν γενομένης τῆς

προσηκούσης εργασίας ἀφίκοντο ἑκάτεραι αἱ μερίδες εἰς βαθμὸν τινα συνεννοήσεως διαφωνήσασαι μόνον εἰς τρία σημεῖα, ἐπιμένουσαι δ' ἑκάτεραι εἰς τὸ φρόνημα αὐτῶν καὶ μὴ ἐννοῦσαι παρεκκλίνειν οὔτε κατὰ κεραίαν ἐξηνάγκασαν ἡμᾶς καθυποβαλεῖν τῇ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ ἅπασαν τὴν ἐργασίαν ταύτην δι' ἐκτενοῦς ἡμῶν ἐκθέσεως ἀπὸ ἡμερ. 21ης Ἰουλίου ὡς καὶ τὰ σημεῖα τῆς διαφωνίας ἑκατέρων τῶν μερίδων καὶ τὰς ὑποβολὰς αὐτῶν καὶ ἐξαιτήσασθαι τὴν λύσιν τῶν τριῶν τούτων σημείων, ἣν παραδεχθῆναι ἔμελλον καὶ αὐται, ἦρκει ἵνα ἡ Σ. Μ. Ἐκκλησία αὐτοβούλως προὔβαιεν εἰς τοιαύτην ἢ τοιαύτην λύσιν, ἀλλὰ, παρ' ἐλπίδα, ἀντὶ ἀναμενομένης λύσεώς τινος, ἐλάβομεν σεβ. διαταγὴν ὑπὸ ἡμ. λ'. Ἰουλίου καὶ ἀριθ. πρωτ. 3816, διατάσσουσαν ἡμᾶς ἵνα ἀπλῶς προβῶμεν εἰς τὴν σύγκλησιν γενικῆς Συνελεύσεως πρὸς ἐκλογὴν συντακτικῆς ἐπιτροπείας κανονισμοῦ τινος δι' οὗ ἔμελλον τὰ τῆς κοινότητος ταύτης διοικεῖσθαι τοῦντεῦθεν, διότι, ἔλεγεν ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, «ἡ νῦν συγκροτηθησομένη γενικὴ Συνέλευσις φέρει προσωρινὸν χαρακτῆρα καὶ ὅλως ἐξαιρετικὸν καὶ ἐντεῦθεν περιττὴ πᾶσα λεπτομέρεια περὶ τε τῶν προσόντων τῶν μελῶν καὶ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν. Καθόσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐκλογὴν νέων σωματείων Δημογεροντίας καὶ Ἐφορίας, αὕτη δὲ δύναται νὰ γένηται νῦν, καθ' ὅσον οὐδεὶς κανονισμὸς ὑφίσταται ἐν ἰσχύϊ, ἐπομένως δεόν νὰ ἐξακολουθῶσιν ὑφιστάμενα τὰ ὑπάρχοντα σωματεῖα», τὰ δὲ ὑποδειχθέντα σημεῖα τῆς διαφωνίας ἐλύοντο κατόπιν αἵτε μὴ ἐπιστάσης τῆς ἀρμοδίας ὥρας τούτων. Πῶς δ' ἂν ἡ σύγκλησις τῆς συνελεύσεως ἐγένετο καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τίνος, οὐδεὶς λόγος, οὐδεμία ὁδηγία, ἐνῶ, εἴ γε ἡ διαφωνία τῶν ὑποδεικνυμένων σημείων ἐλύετο ὑπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἣν ἐτόίμως εἶχον ἀμφοτέραι αἱ διαφωνοῦσαι μερίδες παραδέξασθαι, ἠνοίγετ' ἂν πάραυτα ἡ ὁδὸς τῆς συνεννοήσεως καὶ ἡ σύγκλησις κατωρθοῦτο διὰ τοῦ τρόπου, ὃν ἐν τῇ, ὡς εἴρηται, ἐκθέσει ἡμῶν ὑπεδεικνύετο, τὸ δὲ ζήτημα ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν λελυμένον ἦν, πλὴν ἀλλ' ὅμως ἄλλως ἔδοξε τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ. Οὐχ ἤττον καὶ τὴν τελευταίαν ταύτην σεβ. διαταγὴν εἰς ἐνέργειαν θέντες εἰργασάμεθα ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν καὶ πολὺ ἐμοχθήσαμεν εἰς τὸν καταρτισμὸν τῆς ποθητῆς ἐκείνης Συνελεύσεως, ἀλλὰ δυστυχῶς οὐδὲν κατωρθώσαμεν, καθόσον ἑκάτεραι αἱ μερίδες ἐμμένουσαι εἰς τὰς ἰδέας αὐτῶν ἀκλονήτως καὶ βλέπουσαι τὸ ἀκατόρθωτον ἤρξαντο ἀναφανδὸν λέγειν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀδυνάτως ἔχει ἐπιβλεῖν ἡμῖν τὴν θέλησιν Αὐτῆς, ἄλλως δὲν ἀντέφασκε πρὸς ἐκυτὴν διὰ τεσσάρων ὅλως ἀντιφατικῶν διαταγῶν Αὐτῆς, διὸ καὶ παρεξετράπησαν εἰς μομφὰς ἀνοικίῳ τῷ τρόπῳ κατὰ τῆς Ἐξαρχίας προέβησαν καὶ ἔκτοτε διαρρήδην ὑπέδειξαν ὅτι οὐδεμίαν ἑτέραν λύσιν παρεδέχοντο μὴ συνάδουσαν τοῖς φρονήμασι, τοῖς συμφέρουσι καὶ ταῖς διαθέσεσιν αὐτῶν, ὡς φαίνεται ἐν τῇ ὑπὸ ἡμ. 11ης Αὐγούστου ἐκτενεῖ ἡμῶν ἐκθέσει καὶ ταῖς ὑποβολαῖς αὐτῶν, ἄσπερ τῇ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ ἐξαπεστείλαμεν καὶ τὴν κανονικὴν ἄδειαν τῆς εἰς τὰ ἴδια ἡμῶν ἐπανόδου ἐξηγησάμεθα, αἵτε μὴ δυνάμενοι περαιτέρω ἀσκόπως

ἐνταῦθα διαμένειν. Τούτων οὕτως ἔχόντων μέχρις οὗ ἡ διαληφθεῖσα ἄδεια πεμφθῆ ἡμῖν οὐκ ἐπαυσάμεθα τοῦ ἐργάζεσθαι παντὶ σθένει πρὸς σύναξιν τῶν διεστῶτων, ἀλλὰ δυστυχῶς βάσκανος δαίμων ἐμφωλεύσας ἐν τῇδε τῇ τεθλιμμένῃ κοινότητι μισεῖ πᾶν καλὸν καὶ καταδιώκει τοῦτο. Μετὰ τὰ τελευταῖα δὲ γεγονότα ἔτι μᾶλλον τὰ πράγματα ἐξετραχύνθησαν διὸ καὶ πᾶσα ἰδέα ἐπιτυχίας ἐξέλιπε, καὶ τὰ πάντα ἄρδην ἀνετράπησαν καὶ οἱ μόχθοι καὶ οἱ κλυχρόνιοι κόποι ἡμῶν φρουδοὶ ἀπέβησαν καὶ πᾶν ἴχνος τῆς ἐνεργείας ἡμῶν ταύτης ὀλοτελῶς ἐξηφάνισται, διότι ἡ μὲν συμπολίτευσις ἐκ τούτων νομίσασα ὅτι ἡ Ἐκκλησία πλέον δὲν ὑφίσταται καὶ ἔχουσα ἐν χερσὶν αὐταῖς τὰς ἀρχάς, ἄσπερ ἡ Ἐκκλησία, ὡς εἴρηται, ῥητῶς ἀποφνημαμένη ἀνεγνώρισε κελεύουσα, ὅτι τὰ ὑφιστάμενα σωματεῖα ἔσονται ἐν ἐνεργείᾳ, ἀπέσχεν ἔκτοτε καὶ οὔτε κἂν προσήγγισεν ἀδιαφοροῦσα καὶ τὴν Ἐξαρχίαν ὡς μὴ ὑφισταμένην θεωροῦσα. Ἡ δὲ ἀντιπολίτευσις ἐκ τῶν γεγονότων τούτων ἐξεγερθεῖσα καὶ ἔτι μᾶλλον ἐξαφθεῖσα καὶ νομίζουσα ὅτι πρὸς πλείονα καταφρόνησιν αὐτῆς ἢ εἶπειν πρὸς τιμωρίαν καὶ σωφρονισμόν παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ταῦτα ἐπεβλήθησαν καὶ βλέπουσα ὅτι καίτοι, καιρὸς τῆς ἐνάρξεως τῶν σχολιακῶν πάρεστιν, οὐδενὶ δὲ τὴν πρωτοβουλίαν δέδωκεν Αὕτη προβῆναι εἰς τὸν διορισμὸν διδασκάλων, διότι τὰ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀναγνωριζόμενα σωματεῖα καθεῖλε πρὸ πολλοῦ καὶ οὐδόλως ἀναγνωρίζει αὐτὴ καὶ ὡς μὴ ὑπάρχοντα θεωρεῖ ἅτε τῆς Ἐφορίας ἀποτελουμένης ἐκ τεσσάρων προσώπων, τὰ δύο τούτων ἐπαύθησαν ὑπὸ τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς ὡς ὄντων ξένων ὑπηκόων καὶ δὴ ὑπαλλήλων τοῦ ἐνὸς Ἀγγλου προξένου καὶ τοῦ ἑτέρου διερχομένου αὐτοῦ, ἐτράπη τὴν πρὸς τὸ διοικητήριον ἄγουσαν καὶ τὴν περαιτέρω διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος αὐτῆς τῷ διοικητῇ ἀνέθηκε καὶ δὴ τὸ ἀνοιγμα τῶν σχολείων παρ' αὐτοῦ ἐξήρτησεν, ὅστις, ὡς ἄνθρωπος νουεχῆς καὶ συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ ἔχων, ἐβάδισε περιεσκεμμένως καὶ ὑπέσχετο μὲν τὴν ἐνέργειαν τῶν δεόντων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διὰ τῆς προϋσταμένης αὐτοῦ Ἀρχῆς, ἀλλ' οὐδέν, φαίνεται, κατώρθωσε. Τὰς δυσκολίας ταύτας ἔχουσα ὑπ' ὄψει ἀφ' ἐνὸς ἢ Ἐξαρχία, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ τὴν τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐπιμονήν, μὴ ἀναγνωρίζουσης παντελῶς τὴν ἀρμοδιότητα τούτων, ὡς εἶπον, εἰς τὸ προβῆναι εἰς τὸν διορισμὸν διδασκάλων, ὑπέδειξε τῇ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ ὅτι ἔδει παρασχεῖν τὸ δικαίωμα τῇ ἐκλεγησομένῃ συντακτικῇ ἐπιτροπείᾳ τοῦ διορισμοῦ καὶ Ἐφορίας τινός, ἀλλὰ δυστυχῶς οὐδὲν τούτων ὑπ' ὄψει ἐλήφθη, τὰ δὲ σχολεῖα ἔμειναν ἔκτοτε καὶ μένουσι κεκλεισμένα. Βλέποντες δὲ τὴν ἐνταῦθα διαμονὴν ἡμῶν εἰκῆ ἀποβαίνουσας ὅλως, ἐξητησάμεθα τὴν ἄδειαν τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας ἐκ τῆς ἐντεῦθεν ἀναχωρήσεων ἡμῶν, ἀλλ' ἐπετράπη μόνον τῷ Σεβ. Ἀγίῳ Θεσσαλονίκης, οὐχὶ δὲ καὶ ἐμοὶ τῷ ταπεινῷ, ὅστις ἄνευ σκοποῦ τινος ἔμεινα καὶ μένω ἔκτοτε, ἐνῶ, ὡς ἔχουσι τὰ πράγματα, τόγε νῦν ἀδύνατον κατορθωθῆναί τι, ὡς ἐξέθηκα καὶ ἐν τῇ ὑπὸ ἡμερ. 17 τοῦ παρωχημένου Σεπτεβρίου καὶ διὰ ταπεινῆς μου ἐπιστολῆς τὴν ἀπροσδόκη-

τον τροπήν, ἦν τὰ πράγματα ἔλαβον μετὰ τὸ γνωστὸν γεγονὸς καὶ τῆς ἥκιστα εὐαρέστου καταστάσεως αὐτῶν ἀπορροεύσης ἐκ τούτου καὶ τῆς πάντη ἀδυνατοῦ τῆς περαιτέρω ἐνεργείας εἰς τὸ προκῦψαι εὐάρεστόν τι. Νομίσας δ' ἄσκοπον εἶναι ὅλως καὶ ἀλυσιτελῆ τὴν διαμονήν μου καὶ ἄνευ τινὸς λόγου ἐξηγησάμην τὴν σεβ κανονικὴν ἄδειαν τῆς εἰς τὴν ταπεινὴν μου παροικίαν ἐπανόδου, δὲν εἰσηκούσθην δυστυχῶς, ἀλλ' ἔμεινα καὶ μένω θλιβόμενος καὶ κακουχούμενος καὶ πολλὰ ὑφιστάμενος ἄνευ νοήματός τινος λυσιτελοῦς. Προβάντων δὲ καὶ τῶν τῆς παροικίας μου ἐν γένει εἰς οὐκ εὐάρεστον θέσιν, ὡς ἐκείθην ἀκαταπαύστως, γράφουσί μοι, διὰ τῶν ζοφερωτέρων χρωμάτων ταῦτα παριστῶντες καὶ δὴ τὰ τῶν σχολείων, ὧν πολλὰ ἔμειναν κλεισμένα, ἅπερ ἀναμφιβόλως παρέξουσίν μοι πράγματα, ἐὰν μὴ ταχέως προληφθῶσιν, ἐξαιτούμαι καὶ αὐθις εὐσεβάστως καὶ θερμῶς καθικετεύω μετὰ τεσσάρων ὀλοκλήρων μηνῶν ἀνωφελῆ διαμονὴν ἐνταῦθα ὅπως ἐπιτραπῆ μοι πλεόν τηλεγραφικῶς ἢ εἰς τὰ ἴδια ἐπάνοδος, διότι καὶ ἡ κατάστασις τῆς ταπεινῆς υἰείας μου δὲν ἐπιτρέπει περαιτέρω διαμεῖναι ὡς καὶ ὁ ἐπὶ θύραις ἀφικόμενος χειμῶν. Πεποιθὼς δ' ὡς ἐλάχιστον τέκνον τῆς γεραρᾶς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἣτις ἀναμφερῶς φεῖδεται, ὡς φιλόστοργος Μητήρ, καὶ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοτάτου Αὐτῆς ἱκέτου καὶ ἐλαχίστου λειτουργοῦ καὶ πνευματικοῦ τέκνου, ἔχων δι' ἐλπίδος ὅτι αἱ θερμαὶ καὶ ταπειναὶ αὐταὶ μετὰ δακρῶν ἱκεσίαι μου οὐκ ἐκποδῶν γενήσονται πλεόν, ὡς καὶ πρότερον, ἀλλ' εἰσακουσθήσονται καὶ ἀπαλλαγῆσομαι τῆς δυσφόρου ταύτης θέσεως καὶ τῶν βασάνων καὶ τῶν ἀνεκφράστων θλίψεων καὶ στενοχωριῶν, ἃς ἐπὶ τετραμῆνον ὄλον ὑπέστην καὶ ὑφίσταμαι, πρὸς διηνεκῆ εὐγνωμοσύνη μου.

Ἐπὶ τούτοις κατασπαζόμενος τὴν χαριτόβρυτον Αὐτῆς δεξιάν καὶ ἐπικαλούμενος ἀρωγὸς τὰς θεοπειθεῖς εὐχὰς Αὐτῆς καὶ εὐλογίας διατελῶ.

Ἐν Σέρραις τῆ (1)

Τῆς πανσεβάστου μοι Θ.Α. Παναγιότητος κ.τ.λ.

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης **Κωνστάντιος**

Ἀριθ. πρωτ. 5310

Πανιερώτατε καὶ Θεοπρόβλητε Μητροπολίτα Σερβίων καὶ Κοζάνης, ὁ ἐν Σέρραις ἐξαρχικῶς διατελῶν, ἐν Χῶ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἡμῖν ἀδελφὲ κύριε Κωνστάντιε, τὴν φίλην ἡμῖν Αὐτῆς Πανιερότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμεθα. Συνοδικῆ διαγνώσει προαγόμεθα διὰ τῆς ἡμετέρας τῆσδὲ ἀδελφικῆς ἐπιστολῆς ἐντέλασθαι τῇ αὐτῆς Πανιερότητι ὅπως ἐν ἐκθέσει αὐτῆς πληροφορήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν περὶ τῆς καταστάσεως,

(1) Τὸ πρωτότυπον ἄνευ ἡμερομηνίας. Πάντως ἐκ τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιστολῆς, ἐμφαίνεται ὅτι ἐστάλη κατὰ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου.

ἐν ἧ διακείνται τὰ νῦν τὰ τῶν σχολείων ἐν Σέρραις. Εἶεν δὲ τὰ ἔτη αὐτῆς ὅ,τι πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ σωτήρια. < ,αωϞα' Ὀκτωβρίου ιη'.

Ὁ τοποτηρητῆς τοῦ Οἴκουμ. Θρόνου < Βελεγράδων Δωροθέος ἀγαπητὸς ἐν Χῶ ἀδελφός.

Ἄ π ά ν τ η σ ι ς. Τῶ Παναγιωτάτῳ καὶ Θειοτάτῳ Οἰκουμεικῶ Πατριάρχῃ Κυρίῳ Κῶ Νεοφύτῳ καὶ τῇ περὶ Α. Ἁγία καὶ Ἱερῶ Σύνοδῳ.

Παναγιώτατε Δέσποτα καὶ ἅγια καὶ Ἱερὰ Σύνοδος. Τὴν ἀπὸ 15ης τοῦ ἡδὴ φθίνοντος μηνὸς καὶ ἀριθ. πρωτ. 5310 ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Χῶ ἀδελφοῦ Ἁγίου Βελεγράδων κ. Δωροθέου τέως τοποτηρητοῦ τοῦ Οἰκουμεικοῦ Θρόνου κομισάμενος ἀνέγγων ἐν αὐτῇ ὅτι Συνοδικῇ διαγνώσει ἐντέλλομαι ἵνα ἐκθέσω τὴν κατάστασιν τῶν σχολείων Σερρών. Προαγόμενος εἰς ἀπάντησιν ἐκδηλῶ εὐσεβάστως ὅτι ἐν τῇ τελευταίᾳ καὶ μόλις πεμφθείσῃ πρὸς τὴν σεβαστὴν μητέρα Ἐκκλησίαν ταπεινῇ μου καὶ περιληπτικῇ μου ἐκθέσει, ἐν ἧ ἀνελίσσονται κομιδῇ τὰ ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς μου εἰς τὰ ἐνταῦθα μέχρι τοῦ νῦν διενεργηθέντα καὶ εἰς οὐδὲν λυσιτελεῖς καταλήγοντα ἀναφορικῶς τοῦ ἀναφύεντος ζητήματος ἐν τῇ τλήμονι ταύτῃ κοινότητι, τῇ, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, δυσπραγούση καὶ ἐν οὐκ εὐαρέστῳ καταστάσει διατελούση, ἐξέθετον τὰ προκαλέσαντα αἷτια τὴν ἄχρι τοῦ δεῦρο ἀργίαν τῶν σχολείων τούτων πρὸς ἀνυπολόγιστον βλάβην, αἷτινα διατελοῦσιν εἰσέτι κεκλεισμένα. *Τινὲς δὲ τῶν μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου ἐκ τῶν περὶ τὴν πόλιν ταύτην τῶν εὐπραγούντων ἀναγκασθέντες ἐκ τῆς ἀνεργίας τούτων ἀπῆλθον εἰς τὸ τῆς Θεσσαλονίκης Γυμνάσιον, τῶν δὲ κατωτέρων σχολείων καὶ δὴ τῶν γειτνιαζουσῶν συνοικιῶν τῇ βουλγαρικῇ παρασυναγωγῇ προσῆλθον τοῖς σχολείοις ταύτης, οἱ δὲ ἄλλοι περιφέρονται ἀνὰ τὰς ἀγυῖας τῆς πόλεως πρὸς ἀγανάκτησιν καὶ θλίψιν τῶν γονέων αὐτῶν καὶ τῶν εὐφρονούντων πολιτῶν.* Ἴνα μὴ δὲ καὶ αὐθις ἐν τῇδε μακρογορῶ καὶ τὸν πολύτιμον χρόνον τῆς ἐριτίμου μοι Κορυφῆς καὶ τῆς περὶ Αὐτὴν Ἁγίας καὶ Γεραρῶς Συνόδου περισπῶ, οὐδὲν πλεόν, οὐδὲν ἔλαττον ἔχω εἰπεῖν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἢ ὅ,τι ἐν τῇ, ὡς εἴρηται, ἐκθέσει μου. Ἐν αὐτῇ ταύτῃ δὲ βαθυσεβάστως ἐπεκαλεσάμην τὴν τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας κανονικὴν ἄδειαν πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὴν ταπεινὴν μου παροικίαν καὶ διὰ τοὺς ἀποχωρῶντας μὲν λόγους ἀφορῶντας τῶν εἰς ἔκρουθμον κατάστασιν ἀποβάντων τῶν ταύτης, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τὰ μάλιστα ἀνησυχούσάν με δυσάρεστον κατάστασιν τῆς παθούσης ταπεινῆς ὑγείας μου καὶ ὀσημέραι ἐπὶ τὰ χεῖρω βαινούσης. Καταληφθεὶς δ' ἀπὸ τινος καὶ ὑπὸ σφοδρῶν ρευματισμῶν ὑφίσταμαι πόνους δριμεῖς καὶ φοβοῦμαι μὴ προϊόντος τοῦ ἐνσκήψαντος βαρέος χειμῶνος κλινήρης καταντήσω καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οὐαὶ μοι! ἄτε στερούμενος καὶ τῆς ἐλαχίστης περιποιήσεως. Ἐπαναλαμβάνων δὲ καὶ αὐθις ἐκλιπαρῶ καὶ θερμῶς καθικετεύω τὴν θεσπεσίαν μοι Κορυφὴν ἵνα, μὴ ἀνεχομένη τὴν περαιτέρω τάλαιπωρίαν μου τὴν

τὴν ἄνευ λόγου βασανίζουσάν με, φεισθῆ τοῦ ταπεινοτάτου Αὐτῆς ἰκέτου καὶ παράσχη μοι τὴν ἄδειαν τῆς ἐντεῦθεν ἀναχωρήσεώς μου πλέον ἰκανά μοι τὰ βάσανα, αἱ θλίψεις καὶ ἡ στενοχωρία, ἃς ἐπὶ τετράμηνον ὄλον ὑπέστην. Τὴν δυσχερεστάτην ὅλως θέσιν μου καὶ ἀναξιοπάθειάν μου ταύτην καὶ δὴ τὴν τῆς ἀσθενείας μου κατάστασιν λαμβάνουσα ὑπ' ὄψει ἡ φιλόστοργος Μήτηρ Ἐκκλησία ἐπιτρέψει μοι ἀπελθεῖν δι' ἣν διηνεκῶς εὐγνωμονῶν ἔσομαι.

Ἐπὶ τούτοις ἐπικαλούμενος τὸ ἔλεος Αὐτῆς καὶ πεποιθὼς ὅτι ἡ θερμὴ καὶ ταπεινὴ ἐπανελημμένη ἰκεσία μου συγκινήσει τὴν μητρικὴν καρδίαν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ καμφθῆσεται πλέον εἰς τὸ παρασχεῖν μοι τηλεγραφικῶς τὴν ἄδειαν Αὐτῆς τῆς ἐντεῦθεν ἀπαλλαγῆς μου ἐκ τῆς ἀνυποφόρου θέσεως ἐν ἣ εὐρίσκομαι διατελῶ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ ἐπικαλοῦμαι ἄρωγός μοι τὰς θεοπειθεῖς εὐχὰς Αὐτῆς καὶ Εὐλογίας.

Ἐν Σέρραις τῇ 30 Ὀκτωβρίου 1891

Τῆς ὑμετέρας πανυπερσεβάστου μοι καὶ προσκυνητῆς Παναγιότητος κτλ.

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης **Κωνστάντιος**

(Τέλος τῶν πρακτικῶν).

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ

Ο ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΑΛΛΑΤΙΔΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΤΟΥ

Ἐνῶ καθ' ὅλην τὴν μακροαίωνα ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ Ἔθνους, κατὰ σταθερόν κανόνα, ὁ Ἕλλην διὰ τῶν θαλασσιῶν ὁδῶν ἀναζητεῖ τόπους εὐφορωτέρους τῆς ἀγόνου πατρῶας γῆς, κατὰ φυσικὴν ἀντίθεσιν, ὁ Ἕλλην Μακεδὼν, ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς Μακεδονίας, ἐτρόπη πρὸς βορρᾶν καὶ ἴδρυσεν ἀποικίας εἰς τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην, ἤτοι εἰς τὴν Αὐστρουγγαρίαν καὶ εἰς τὰς γειτονικὰς πρὸς αὐτὴν χώρας, τὴν Τρανσυλβανίαν καὶ τὴν Βλαχίαν. Εἶναι γεγονός ὅτι οἱ Μακεδόνες δὲν ἔρρετον πρὸς μετανάστευσιν. Διότι ἔνεκα τῆς τότε ἐν Μακεδονίᾳ εὐκόλου διαβιώσεως, ὡς ἐκ τοῦ εὐφόρου τοῦ ἐδάφους, δὲν παρίστατο ἀνάγκη πρὸς συντήρησίν των ἢ καὶ πρὸς πλουτισμόν, νὰ ἀπομακρύνωνται αὐτῆς.

Ἐν τούτοις, τοπικοὶ ἰδιάζοντες οἰκονομικοὶ ὄροι καὶ συνθῆκαι ζωῆς διάφοροι, οἷον καταδιώξεις καὶ καταδυναστεύσεις ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ, ἠνάγκασαν πολλοὺς ἀπὸ τοὺς κατοίκους ὀρισμένων Μακεδονικῶν πόλεων, νὰ ἐκπατρίζωνται. Διὰ τοῦτο, ἀνευρίσκομεν πολυπληθεστέρας τὰς ἐκ τῶν ὀρισμένων ἐκείνων πόλεων ἀποικίας ἢ μᾶλλον ἀνευρίσκομεν, εἰς τὰς ἀναφερθείσας χώρας, ἀποικίας ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν πόλεων τούτων. Ὁ Μελενίκος, ἡ Κοζάνη, ἡ Δοϊράνη, ἡ Σιάτιστα καὶ τὸ Βυγατσικὸν εἶναι σχεδὸν τὰ ἀποκλειστικὰ μακεδονικὰ κέντρα, τὰ ὁποῖα τροφοδοτοῦν διαρκῶς τὰς πρὸς βορρᾶν ἀποικίας τῶν Μακεδόνων, σπανιώτερον δὲ αἱ Σέρραι, τὸ Μοναστήριον καὶ ἡ Θεσσαλονίκη.

Μολονότι ἀποικίαι Μακεδόνων ἀναφέρονται ἐν Αὐστρίᾳ καὶ Οὐγγαρίᾳ καὶ κυρίως ἐν τῇ Τρανσυλβανίᾳ, τῇ ἀνατολικῇ ταύτῃ ἐπαρχίᾳ τῆς Οὐγγαρίας, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1629—1648, ἀποτελούμεναι ἐκ Μακεδόνων ἐργαζομένων εἰς τὰ ἀπέραντα κτήματα τοῦ οἴκου Γεωργίου Ρακότση, ἀποίκους Μελενικίους εὐρίσκομεν μόνον ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, ἀφ' ἧς ἐποχῆς δηλαδὴ τὰ ὑπὸ τῆς Αὐτοκρατείας Θηρεσίας χορηγηθέντα προνόμια παρέσχον μεγαλυτέραν ἐξασφάλισιν ὄρων διαβιώσεως καὶ ἐργασίας εἰς τοὺς ἀποίκους (1).

(1) Βλέπε Α. Παλλατιδοῦ περὶ τῆς Ἀρχῆς καὶ Προόδου τοῦ ἐν Βιέννῃ Ἑλληνικοῦ Συνοικισμοῦ. Βιέννη 1845. σελ. 5—12.—Σωφρονίου Ἐυστρατιάδου Μητροπολίτου Λεοντοπόλεως: Ὁ ἐν Βιέννῃ Ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ

Εἰς ἀπογραφικὸν πίνακα τῶν ἐν Οὐγγαρία Τούρκων ὑπηκόων τοῦ ἔτους 1769, ὁ ὁποῖος συνετάγη κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Σουλτάνου, σημειοῦνται οἱ Ἐμμανουὴλ Χατζῆς ὡς τὸ πρῶτον εἰσελθὼν ἐν τῇ χώρᾳ τῷ 1750, ὁ Ἀλέξανδρος Ρόζης ὡς εἰσελθὼν τῷ 1754, ὁ Ἀντώνιος Στογιάννης καὶ ὁ Ἰωάννης Γεωργίου ὡς εἰσελθόντες κατὰ τὸ 1768, οὗτοι δὲ εἶναι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, καὶ οἱ ἀρχαιότεροι Μελενίκιοι ἀποικοὶ ἐν Οὐγγαρία (1).

Ἐν Αὐστρίᾳ καὶ κυρίως ἐν Βιέννῃ ὅπου ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος συνιστῶνται δύο Ἑλληνικαὶ Κοινότητες, ἡ τῶν Τούρκων ὑπηκόων καὶ ἡ τῶν Αὐστριακῶν ὑπηκόων, εἰς τὴν ὁποίαν βραδύτερον προστίθενται καὶ οἱ ἐν Βιέννῃ ἐγκατεστημένοι ὑπήκοοι τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, οἱ Μελενίκιοι ἀποικοὶ εὐρίσκονται μεταξὺ τῶν πρωταγωνιστούντων εἰς τε τὴν σύστασιν, ἀλλὰ καὶ τὴν διοίκησιν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τῶν Τούρκων ὑπηκόων, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκεν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Οὕτω εἰς τὴν κατὰ τὴν 25 Μαρτίου τοῦ 1776 γενομένην «*Συνέλευσιν κοινὴν τῶν ἐν Βιέννῃ πραγματευομένων τουρκομεριῶν*», εἰς τὴν ὁποίαν «*κοινῇ γνώμῃ ἀπεφασίσθη ἡ χρῆσις τῶν κλήρων διὰ τῶν ὁποίων ἐκλέγονται ἐπιστάται καὶ Κυβερνήται τῆς διὰ περιβλεγίου βασιλικῆς δοθείσης ἐνοριακῆς καπέλλας τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου*» κατὰ τὸ σχετικὸν πρακτικόν, ἐκ τῶν ἐκλεγέντων, μεταξὺ τεσσαράκοντα ἕξ ἐν συνόλῳ ψηφοφορησάντων Ἑλλήνων, 18 Ἐπιτρόπων, ἐξελέγησαν καὶ δύο ἐκ Μελενίκου καταγόμενοι, ἦτοι οἱ Κωνσταντῖνος Ποποβίκης καὶ Σλάτκος Θεοδώρου. Περὶ αὐτῶν ἀτυχῶς οὐδὲν γνωρίζομεν ἄλλοθεν. Ἀναμφισβητήτως ὅμως θὰ πρόκειται περὶ εὐκαταστάτων καὶ εὐυπολήπτων πραγματευτῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἐκλογή, τὸ πρῶτον ἤδη γενομένη διὰ κλήρων, ἦτο ἄκρως τιμητικὴ καὶ διὰ τὸ Μελενίκον.

Ἐπίσης κατὰ τὸ 1784, γενομένης Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν μελῶν τῆς αὐτῆς Κοινότητος τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅπως ἀποφανθῆ περὶ τῆς ἐνώσεός της ἢ μή, μετὰ τῆς ἄλλης Ἑλληνικῆς Κοινότητος, τῶν Ρωμαίων ὑπηκόων τοῦ Καίσαρος τῶν Ρωμαίων, καὶ περὶ τῆς ἀγορᾶς μιᾶς κοινῆς ἐκκλησίας, τὸ σχετικὸν πρακτικὸν τῶν ληφθεισῶν ἀποφάσεων ὑπογράφει καὶ ὁ Μελενίκιος Ραϊσβήτζης Θεόδωρος.

Ἡ παροιμία ὅμως τῶν Μελενικίων ἐν Βιέννῃ μικρὰ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, εἶναι πολυπληθεστάτη κατὰ τὰς ἀρ-

ἡ Κοινότης τῶν Ἑλλήνων Ὀθωμανῶν ὑπηκόων.—Ἀλεξάνδρεια, ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου, 1913—Θ. Νάτσινα: Οἱ Μακεδόνες πραγματευτῆδες εἰς τὰς χώρας Αὐστρίας καὶ Οὐγγαρίας. Θεσ/νίκη 1932.—Ἀνδρέα Χόρβατ: Δύο ἄρθρα εἰς ἐφημ. Καθημερινὴν τῆς 15ης Αὐγούστου καὶ 4η, Σεπτεμβρίου 1938.—Π. Πέννα, Ἀνατολικομακεδόνες Ἀποικοὶ ἐν Αὐστρουγγαρίᾳ. Καθημερινὴ τῆς 12 Σεβρίου 1938.

(1) Σ π υ ρ. Λάμπρο: Νέος Ἑλληνομνήμων, τόμος 18ος σελ. 51,

• *Αναστάσιος Παλλατίδης*

χὰς τοῦ δεκάτου ἐννάτου αἰῶνος, ἂν ὄχι ἡ πολυπληθεσιτέρα τῶν παροικιῶν τῶν ἄλλων Μακεδονικῶν πόλεων. Εἰς τὰ ἀρχεῖα καὶ πάλιν τῆς αὐτῆς ἐν Βιέννῃ Κοινότητος τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ εἰς πρακτικὸν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν μελῶν αὐτῆς τῆς 17 Μαρτίου 1816 φέρονται, ἄνευ ὀνομάτων ἀτυχῶς, ὡς ψηφίσαντες 37 Μελενίκοι, ἐκ τῶν ὁποίων τριάκοντα πέντε μὲν ὑπὲρ τῆς τεθείσης εἰς ψηφοφορίαν προτάσεως, δύο δὲ κατ' αὐτῆς. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος εἶναι ἀρκετὰ ἐνδεικτικὸς τῆς ἀκμῆς τῆς ἐκ Μελενικίων παροικίας. Δὲν ἦτο ὅμως μόνον ἡ Βιέννη, ἡ ὁποία συνεκέντρωνε τὴν μεγαλυτέρα, μερίδα τῶν Μελενικίων ἀποίκων. Τὸ Βουκουρέστιον ἦτο ἡ δευτέρα πόλις, ἡ ὁποία συνεκέντρωνε πολλὰ καὶ ἐκλεκτὰ τέκνα τοῦ Μελενίκου ὅπως θὰ ἀναφέρωμεν ἀλλαχοῦ τῶν σημειωμάτων τούτων, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ Μελενίκου ἠκούετο καὶ ἐν Βουδαπέστη (1) ἐν Βρασοβῶ (Kronstant), Σιμπίνφ (Hermanstadt), Βελιγραδίφ, Τάμεσβαρ, Γιουργέβφ καὶ βραδύτερον καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀγγλίᾳ.

Τὸ πτωχὸν τοῦ ἐδάφους, τὸ περιορισμένον τῶν προϊόντων τῆς γῆς, ὁ στενὸς ὀρίζων τῆς ἐπαγγελματικῆς δράσεως, ἡ ἀνάγκη δημιουργίας ἀγορῶν πρὸς ἔξαγωγήν τῶν ἐλαχίστων προϊόντων, πολλάκις ἡ πρόθεσις μαθήσεως καὶ σπουδῶν, ἀλλὰ καὶ ὀλίγη κληρονομικὴ προδιάθεσις, δεδομένου ὅτι οἱ πρόγονοι αὐτῶν ἀποικοὶ ἦσαν ἐκ Φιλιππουπόλεως (2), εἶναι τὰ αἷτια τὰ ὠθοῦντα τοὺς Μελενίκους πρὸς ἐκπατρισμὸν κατὰ τε τὸν 18 αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ βραδύτερον ὅτε ἀθρόως ἐνίσχουν δι' ἀποίκων τὰς γειτονικὰς Ἑλληνικὰς Κοινότητας τοῦ Σιδηροκάστρου καὶ Πετριτσίου.

Φαίνεται ὅτι αἱ ἀνωτέρω βιωτικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ συνθῆκαι τοῦ Μελενίκου δὲν ἦσαν πρόσφατοι τῶν χρόνων ἐκείνων, ἂν κρίνη κανεὶς καὶ ἀπὸ τὰ ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰωάννου Κατακουζηνοῦ λεγόμενα : «Μελενίκος γὰρ οὐχ ὅτι γε ἡμᾶς ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἐνοικοῦντας δύναται τρέφειν ἀνεπιδόως» καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ πρὸς ἄλλας χώρας καὶ πόλεις ἀποδημία τῶν κατοίκων θὰ ἔχη τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ ὑπὸ Φιλιππουπολιτῶν οἰκισμοῦ τοῦ Μελενίκου.

Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον συνετέλεσεν εἰς τὴν μεγαλυτέραν πύκνωσιν τῆς ἐν Βιέννῃ καὶ τῶν ἄλλων παροικιῶν, ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19 αἰῶνος ἐπικρατοῦσα ἀφόρητος κατάστασις, ἐκ τῆς σκληρᾶς διοικήσεως τοῦ Τοπάρχου τοῦ Μελενίκου Μουστᾶ μπέη, περὶ οὗ ἐν τοῖς κατωτέρω.

Βεβαίως διὰ τῆς διαρκοῦς διαρροῆς, ὁ Μελενίκος ἐστερεῖτο τῶν ζωτικωτέρων, ἴσως, στοιχείων του, ἀλλ' εἶναι πάλιν ἐκτὸς συζητήσεως τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἀπόδημοι, μὴ λησμονοῦντες τὴν γενέτειραν, παντοιοτρόπως τὴν ὠφέ-

(1) Τεσσαράκοντα τέσσαρες περίπου Ἑλληνικαὶ Κοινότητες ἦσαν κατεστραμμένοι ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἀνατολικὰς αὐτῆς ἐπαρχίας (βλ. καὶ Πέτρου Σπανδωνίδου : Μελενίκος, ὁ νεκρὸς Μακεδονικὸς Ἀκρίτας» Θεσ/νίκη 1930.

(2) Ἀκροπολίτης I, 80—83.

λησαν, πρὸ παντὸς κατὰ τοὺς μαύρους χρόνους τῆς δουλείας, γενναίως δὲ ἐβοήθησαν εἰς τὴν γενικὴν προσπάθειαν τοῦ συνόλου τῶν συμπατριωτῶν τῶν διὰ τὴν ἔν γένει πρόοδον καὶ πνευματικὴν καὶ ἐκπαιδευτικὴν ἀναγέννησιν, ἀφοῦ περὶ ἄλλης τινὸς προσπαθείας δὲν ἦτο τότε δυνατὸν νὰ γίνῃ σκέψις.

Εἰς τοιαύτην συμβολὴν ὀφείλεται καὶ ἡ συστηματικωτέρα ὀργάνωσις τοῦ Κοινοῦ Μελενίκου, διὰ τῆς συντάξεως κατὰ τὸ 1813 Διοικητικοῦ Συστήματος ἧτοι Καταστατικοῦ αὐτοῦ, περὶ ἧς διεξοδικώτερον διελάβομεν ἀλλαγῆς (1) ὡς καὶ ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἀκμὴ τῶν Σχολῶν τοῦ Μελενίκου, εἰς τὰς ὁποίας ἐδίδαξαν ἄνδρες διακριθέντες ἐν τοῖς γράμμασι καὶ γνωστοὶ ὡς διδάσκαλοι τοῦ Γένους, ὡς ὁ Ἰωάννης Φιλιτᾶς, ὁ Ἀδὰμ Τσαπέκος, ὁ Μηνᾶς Μινωῖδης καὶ ἄλλοι.

Εἰς τὸ κτηματολόγιον τοῦ «Κοινοῦ» Μελενίκου, τὸ ὁποῖον διεσώθη(2) ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων διαρπαγῆς καὶ πολτοποιήσεως τῶν Ἀρχείων τοῦ «Κοινοῦ» κατὰ τὴν εἰσβολὴν αὐτῶν εἰς Σιδηρόκαστρον καὶ τὴν λοιπὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν κατὰ τὸ 1941, ὑπάρχει μακρὸς κατάλογος συνδρομητῶν καὶ εὐεργετῶν, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ 1791 καὶ τερματίζων τὸ 1819.

Ἐκ τοῦ καταλόγου τούτου, ἐξάγεται κατ' ἀναμφισβήτητον τρόπον, ὅτι οἱ μεγαλύτεροι καὶ σπουδαιότεροι συνδρομηταὶ καὶ Εὐεργεταὶ τοῦ «Κοινοῦ» καὶ τῶν Σχολῶν τοῦ Μελενίκου ὑπῆρξαν οἱ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ Μελενίκῳ οἱ ὁποῖοι, μνήμονες τῆς πατρώας γῆς, ἀφιέρωσαν εἰς αὐτήν, ἕκαστος κατὰ δύναμιν, μέρος ἢ τὸ ὅλον τῆς περιουσίας των, ὑπὲρ τῆς προόδου καὶ τῆς εὐημερίας τῶν συμπατριωτῶν των.

Ἐπειδὴ δὲν στερεῖται ἱστορικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἐπιφυλασσόμεθα εἰς ἐπόμενον τεῦχος τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν», νὰ δημοσιεύσωμεν τοῦτον καὶ νὰ διαλάβωμεν ἐκτενέστερον περὶ τῶν ἐν αὐτῷ μνημονευομένων προσώπων.

Σήμερον θὰ ἀσχοληθῶμεν μόνον μὲ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἐν Βιέννῃ ἐγκατεστημένου καὶ κατὰ τὸ 1848 ἀποβιώσαντος, Μεγάλου Εὐεργέτου τοῦ Κοινοῦ Μελενίκου, Ἀναστασίου Παλλατίδου, ἱατροῦ καὶ μέλους τῆς ἐν Βιέννῃ Αὐτοκρατορικῆς Ἱατρικῆς Συνδιδασκατορίας.

Ὁ Ἀναστασιος Παλλατίδης ὑπῆρξεν, ἀναμφισβητήτως, εἷς ἐκ τῶν πλέον ἐπιλέκτων μελῶν τῆς ἐν Βιέννῃ παροικίας τῶν Μελενικίων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης ἐν γένει Ἑλληνικῆς Παροικίας. Ἄνηρ ἀνωτέρας πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς συγκροτήσεως, μὲ πλούσια πατριωτικὰ αἰσθήματα καὶ μὲ ἔντονον τὸ αἴσθημα τῆς φιλαλληλίας, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἔπαυσε μοχθῶν καὶ ἐρ-

1) Π. Πέννα: Τὸ Κοινὸν Μελενίκου καὶ τὸ Σύστημα Διοικήσεώς του. Ἔκδοσις τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων. Ἀθῆναι 1946.

2) Τὸ κτηματολόγιον τοῦτο, παραδοθέν μοι πρὸ τοῦ 1940 πρὸς μελέτην, διέφυγε τὴν καταστροφὴν καὶ ἤδη εὐρίσκεται εἰς χεῖράς μας, ὡς μοναδικὸν ὑπόλειμμα τοῦ πλουσιωτάτου Ἀρχείου καὶ βιβλιοθήκης τοῦ Κοινοῦ Μελενίκου.

γαζόμενος και ενδιαφερόμενος δια την τύχην της ιδιαίτερας του πατρίδος, μολονότι εγκατέλειπεν αυτην εις νεαρωτάτην ηλικίαν.

Διακονών τον Λόγιον και όχι τον Κερδώνον Έρμη, ως οι πλειστοι των εν Βιέννη συμπατριωτών του, απέβλεπε μαζί με τους άλλους Λογάδες του Γένους τους εγκατεστημένους εν Βιέννη (1) εις την άνοδον του πνευματικού επιπέδου της νέας γενεάς. Διά τουτο και η προσφορά του ήτο ανάλογος και πνευματική, διότι η περιουσία την όποιαν κατέλιπεν δια διαθήκης, σκοπόν αποκλειστικόν ειχεν τον φωτισμόν της νεολαίας. «Η θέλησίς μου είναι—εγραφεν εις την διαθήκην του—ότι άπασα η περιουσία μου η εύρισκομένη εις την έξουσίαν μου, συνισταμένη εις τα κάτωθι Τριβαίρικά, ειδίσματα και όμολογίας και όλα τα κινητά πράγματά μου, και τα όσα έχω να λάβω άπ' έξω, αυτά όλα, ως αγαθοεργόν κληροδόστημα, να πέσουν εις τό εν Μελενίκω της Μακεδονίας Έλληνικόν Σχολείον, διότι με τουτο θέλω να άποδείξω εμπράκτως την ενδόμυχον ευγνωμοσύνην μου, δια την όποιαν άπήλαυσα εκεί προκοπήν, ένταυτώ με την επιθυμίαν ότι συνεισφέρω κατά δύναμιν προς φωτισμόν της νεολαίας»(2).

Την έφεσίν του αυτην, δια την μόρφωσιν της σπουδαζούσης νεολαίας, ό Παλλατίδης δέν την ξεδήλωσε μόνον δια του προς την Σχολήν Μελενίκου κληροδοτήματος. Ζών έτι και παρά τον επαγγελματικόν του φόρτον, εν τή επιθυμία του όπως καταστήση αυτην κοινωόν και της Κλασικής Ρωμαϊκής φιλολογίας, ησχολήθη εις την συγγραφην τριτόμου Λατινικής Γραμματικής, Λατινικού Έλληνικού Λεξικού και «Στοιχείων της Λατινικής Γλώσσης προς χρήσιν των Έλληνικών Σχολείων, έξαιρέτως δέ των αυτοδιδάκτων μαθητών» δι' ών συγγραμμάτων του κατεπλημύρισε τα σχολεία και τας βιβλιοθήκας της τε έλευθέρας αλλά και της δούλης Έλλάδος. Η πνευματική και συγγραφική αυτη δραστηριότης δίδει, εν ταυτώ, εις τον Παλλατίδην την άφορμήν και την ευκαιρίαν να συνάπτη σχέσεις και διατηρηή άλληλογραφίαν μεθ' όλων σχεδόν των προσωποικιτήτων του Έλληνικού πνεύματος, του έξωτερικού, του Έλληνικού Πανεπιστημίου και του Υπουργείου Παιδείας του έλευθέρου Κράτους και των Μητροπολιτών, καθηγητών και διδασκάλων του υποδούλου Έλληνισμού.

Ανδρωθείς εις τό περιβάλλον των άποτελούντων την εν Βιέννη Έλ-

1) Η Βιέννη υπήρξεν η πόλις εις την όποιαν κατόχουν τα πλείστα των μελών της Φιλικής Έταιρίας και έδρασαν, ό Νεόφυτος Δούκας, ό Ανθιμος Γαζής, ό Θεόκλητος Φαρμακίδης και άλλοι λόγιοι και πατριώται. Εν αυτη δέ ξεεδίδοντο πλείστα Έλληνικά βιβλία, έφημερίδες και περιοδικά, ως ό «Τηλέγραφος» ό «Λόγιος Έρμης» «η Καλλιόπη», η Έφημερίς κλπ. τα όποια εξαπολύοντο προς όλας τας κατευθύνσεις προς φωτισμόν του δουλωμένου Έθνους.

2) Βλέπε όλόκληρον την διαθήκην δημοσιευομένην εν συνεχεία της παρούσης μελέτης και μετά τας έπιστολάς του Παλλατίδου.

ληνικὴν Κοινότητα, φιλογενῶν ὁμοεθνῶν του, οἱ ὅποιοι τὸν τιμίως ἀποκτώμενον πλοῦτον δὲν ἐχρησιμοποιοῦν μόνον διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀτομικῶν των ἀναγκῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἐν τῇ ὑποδούλῳ πατρίδι Σχολῶν καὶ μόρφωσιν τῶν νέων, δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ παραδειγματισθῇ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸ παραδειγμα ἐκείνων καὶ νὰ ἀποβῇ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μέγας εὐεργέτης καὶ προστάτης τῆς γενετείρας του.

Ὁ ἀναγινώσκων τὸ περισπούδαστον ἔργον του «περὶ τῆς Ἀρχῆς καὶ τῆς προόδου τοῦ ἐν Βιέννῃ Ἑλληνικοῦ Συνοικισμοῦ» (1) θὰ ἴδῃ, ὡς εἰς καθέπτην ἀντανακλωμένην, πλήρη τὴν εἰκόνα τῆς ὥραίας του ψυχῆς, εἰς κάθε σελίδα, εἰς κάθε γραμμὴν καὶ φράσιν.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον αὐτός, ἐν τῷ θαυμασμῷ του πρὸς τὰς εὐπραγίας τῶν εὐεργετῶν τοῦ Γένους καὶ τῆς Πατρίδος, λέγει ἐν τῷ συγγράμματί του (2), ὅτι, δηλαδή, «τὰ ὀνόματα αὐτῶν διὰ στόματος τῶν συμπατριωτῶν του θὰ φέρονται διηγεκῶς μετ' εὐγνωμοσύνης, μνημονεύόμενα καὶ ἐπ' ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ, μέχρι συντελείας τοῦ κόσμου, ὥστε καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι τὸ μνημόσυνον αὐτῶν θὰ εἶναι ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ἀνεξάλειπτον καὶ ὁ στέφανος τῶν φιλανθρωπικῶν πράξεων των ἀμάραντος», εἶναι μία προφητικὴ διαίσησις καὶ πρόρρησις ὅσον ἀφορᾷ καὶ τὴν ἰδικὴν του ὑστέραν μνήμην, μεταξὺ τῶν συμπατριωτῶν του Μελενίκων.

Καὶ πράγματι. Μολονότι ἡ γῆ τοῦ Μελενίκου, ὡς πτώμα προσφιλοῦς νεκροῦ, εὐρίσκειται εἰς χεῖρας ἐχθρικής, ἡ μνήμη αὐτοῦ διαιωνίζεται κάτω ἀπὸ τὸν αἴθριον καὶ ἐλευθρον Ἑλληνικὸν οὐρανὸν τῆς μὴ δουλευούσης Μακεδονίας. Ὁ Σύνδεσμος «Εὐελπίδων Μελενίκου», ἐνσωματῶν τὸ παλαιὸν «Κοινὸν» μὲ μέλη τοὺς ἐπιλεκτοτέρους τῶν ἀπογόνων, ἀποτελεῖ τὴν σύγχρονον Κιβωτόν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐναποθηκεύθη ὡς ἱερὰ παρακαταθήκη τὸ προγονικὸν πνεῦμα, ὄχι ὡς στεῖρον ἱστορικὸν ὑπόλειμμα, ἀλλὰ ὡς πηγὴ ἀνεξάντλητος εὐγενοῦς ἀμίλλης καὶ ἐκδήλου παραδειγματισμοῦ. Καὶ δι' αὐτό, παρὰ τὴν πάροδον αἰῶνος καὶ πλέον ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Παλλατίδου καὶ παρὰ τὸν τραγικὸν ἐκπατρισμὸν κατὰ τὸ 1913 ἐκ τοῦ πατρίου ἐδάφους, οἱ ἐν Σιδηροκάστρῳ Μελενίκοι, ὅπου ἐγκατεστάθη ὁ κύριος ὄγκος αὐτῶν, πρωτοστατοῦντος τοῦ Συνδέσμου των, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἔπαυσαν τιμῶντες καὶ θαυμάζοντες καὶ γεραίροντες τὴν μνήμην αὐτοῦ, ὡς Μεγάλου Εὐεργέτου των.

Τὴν 31 Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους, συγκεντρούμενοι εἰς πάνδημον

(1) Ὁ πλήρης τίτλος τοῦ συγγράμματός του εἶναι : Ὑπόμνημα ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἀρχῆς καὶ Προόδου καὶ τῆς σημερινῆς ἀκμῆς τοῦ ἐν Βιέννῃ Ἑλληνικοῦ Συνοικισμοῦ, αὐτοσχεδιασθὲν ἀφορμῇ τῆς νεωστὶ γενομένης μεταρρυθμίσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς εἰς τὸ τετράφωνον. Ὑπὸ Ἀ ν α σ τ α σ ί ο υ Π α λ λ α τ ῖ δ ο υ, ἱατροῦ, Μέλους τῆς ἐν Βιέννῃ αὐτοκρατορικῆς ἱατρικῆς Συνδιδακτορίας κ.λ.π. ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας. Ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἀντωνίου Μπένκου 1845.

(2) ἐν Σελίδι 11 παρ. 12 αὐτοῦ.

Θρησκευτικὸν καὶ Ἐθνικὸν μνημόσυνον, εὐλόγως ἐξαίρουν τὴν μνήμην αὐτοῦ, μὲ ὀμιλίαν καὶ ὕμνους, καὶ προβάλλουν τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον του ὡς τὸ ὠραιότερον παράδειγμα πρὸς τὰς νεωτέρας γενεάς.

Περὶ τῶν παιδικῶν χρόνων τοῦ Ἀναστασίου Παλλατίδου ἐλάχιστα γνωρίζομεν. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Μελενικὸν τὸ 1800, ἀπὸ γονεῖς ὡς φαίνεται εὐκαταστάτους, χωρὶς περὶ αὐτῶν νὰ ἔχωμεν πληροφορίας. Τὸ μόνον γνωστὸν εἶναι ὅτι ἡ μήτηρ του ἔζη ἐν Μελενίκῳ καὶ ὅτι εἶχεν ἀδελφὴν ὑπανδρευμένην ὀνόματι Παλούνα, διότι περὶ ἀμφοτέρων ποιεῖται μνείαν καὶ λαμβάνει πρόνοιαν εἰς τὴν κατὰ τὸ 1848 δημοσιευθεῖσαν εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατόν του διαθήκην (1). Ἐπίσης, ἐκ τῆς ἐν συνεχείᾳ δημοσιευομένης ἀλληλογραφίας του, πληροφοροῦμεθα ὅτι ὁ πρὸς μητρὸς πάππος του Κωνσταντῖνος Βουκάρας καὶ ὁ θεῖός του Ζαχαρίας Βουκάρας ἦσαν ἐγκατεστημένοι εἰς Βουκουρέστιον, διεξάγοντες ἐμπόριον ὡς οἱ περισσότεροι τῶν ἀποδήμων Μελενικίων.

Προφανῶς τὸ γεγονός τῆς ἐν Βουκουρεσίῳ ἐγκαταστάσεως καὶ παραμονῆς τοῦ πάππου του, ἔδωκεν εἰς τὸν Παλλατίδην τὴν δυνατότητα νὰ συνεχίσῃ τὰς σπουδὰς, διότι, ἀφοῦ ἐγεύθη τὰ πρῶτα γράμματα εἰς τὴν Σχολὴν τοῦ Μελενικού, ἀπεστάλη εἰς Βουκουρέστιον, ὅπου καὶ ἐπεράτωσε τὰς γυμνασιακὰς του σπουδὰς.

Ἡ ἐξαιρετικὴ ἐπίδοσίς του εἰς τὰ γράμματα καὶ ἡ πρὸς μελέτην καὶ μάθησιν ἔφεσίς του ἔδωκεν, ἐξ ἄλλου, ἀφορμὴν εἰς τὸν διάσημον διδάσκαλον, τοῦ Γένους, τὸν ἐξ Ἰωαννίνων Λάμπρον Φωτιάδην, διδάσκοντα τότε εἰς τὴν Σχολὴν τοῦ Βουκουρεστίου, νὰ συστήσῃ εἰς τὸν πάππον του καὶ ἀποστείλῃ τοῦτον εἰς Βιέννην, ἵνα παρακολουθήσῃ τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην εἰς τὸ ἐκεῖ Πανεπιστήμιον.

Περατώσας τὰς σπουδὰς του, ἔτυχε τὴν 26 Ἰουνίου 1870 καὶ διδακτορικῷ διπλώματι τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης (2), ἐπὶ τῇ ὑποβληθείσῃ διατριβῇ του, γεγραμμένη ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν Λατινικὴν «*De vita Somatica*» (3)

Ἐκτοτε καὶ μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος τὴν 26 Ἰουλίου 1848, ἔζη διὰ τῆς ἐπιστήμης του καὶ τοῦ ἐπαγγέλματός του, ὡς καὶ ἐκ τῶν εἰσοδημάτων του, τὰ ὅποια εἰσέπραττε ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν συγγραμμάτων του.

(1) Βλέπε ταύτην δημοσιευομένην ὀλόκληρον ἐν συνεχείᾳ μετὰ τὰς ἐπιστολάς.

(2) Εὐρίσκεται κατατεθειμένον, μεταξὺ τῶν ἄλλων χειρογράφων του, εἰς τὸ τμήμα χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης. Ἐπὶ τοῦ διπλώματος ἀπηρώρηται σφραγίς ἐκ βουλοκερίου ἐντὸς θήκης ξυλίνης. Πρὸ ἀψίδος μορφῆς γυναικὸς (πιθανῶς ἁγίας, ἧς ἡ κεφαλὴ ἐφθαρμένη), κυκλοτερῶς δὲ ἡ ἐπιγραφή. S* Sapientiae ** Studii ** Viennensis.

(3) Disertatio de Vita Somatica. Anastasius Pallatides. Craecus. Macedo. Vintobonae. 1830. Typis I. B. Zweekii Viduae.

Εὐθύς ἅμα τῷ πέρατι τῶν σπουδῶν του καὶ τῇ λήξει τῆς μαθητείας του παρὰ τοῖς νοσοκομείοις τῆς Βιέννης προσελήφθη ὡς βοηθὸς παρὰ τοῦ Καθηγητοῦ Βαρώνου Grager, ἱατροῦ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῶν Ἀψβούργων, τὸν ὁποῖον καὶ διεδέχθη μετὰ τὸν θάνατόν του, ὅτε καὶ ἀνηγορεύθη καὶ μέλος τῆς αὐτοκρατορικῆς ἰατρικῆς Συνδιδακτορίας. Ταῦτοχρόνως διωρίσθη Δημόσιος ἱατρὸς τοῦ τετάρτου, τῆς μεγάλης πόλεως τῆς Βιέννης, ἣν θέσιν κατεῖχεν ἐπὶ 18 ἔτη περίπου, ἥτοι μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἄλλὰ καὶ ἡ ἄλλη αὐτοῦ πελατεία δὲν ἦτο εὐκαταφρόνητος, διότι ξένοι καὶ ἡμέτεροι ἐξεδήλωσαν εὐθύς ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τὴν πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνην των καὶ ἐπωφελήθησαν τῶν ἐπιστημονικῶν του γνώσεων καὶ τῶν ἐπαγγελματικῶν του ἱκανοτήτων (1).

Μεταξὺ τῶν πελατῶν τοῦ Παλλατίδου συγκαταλέγεται καὶ ἡ Ἡγεμονικὴ Οἰκογένεια Σάμου, ἥτοι τοῦ Στεφάνου Βογορίδου, ὅστις διὰ πολλοὺς μῆνας ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν τὴν θεραπείαν τοῦ ἐκ τῶν υἱῶν του Ἰωάννου Βογορίδου, πάσχοντος ἐκ μακροχρονίου νόσου (2).

Εὐλικρινὴς ἀγάπη καὶ στενὴ φιλία τῆς ὑγιεστέρας μερίδος τῶν ἐν Βιέννῃ ὁμογενῶν περιέβαλλε τὸ πρόσωπον τοῦ Ἄν. Παλλατίδου. Καὶ ὅπως ὁ ἴδιος ἀναφέρει εἰς τὸ σύγγραμμά του «Περὶ τῆς Ἀρχῆς καὶ τῆς Προόδου τῆς ἐν Βιέννῃ Ἑλληνικῆς Παροικίας» (3), τὴν ἀγάπην καὶ τὴν φιλίαν τούτων, τῶν ὁμογενῶν δηλαδὴ τῆς Βιέννης, ὑπελόγιζε πολὺ περισσότερον καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν φανεράν καὶ δημοσίαν ἐκδήλωσιν τῆς πρὸς αὐτὸν καλῆς ὑπολήψεως πολλῶν ξένων καὶ ἀλλοφύλων ἀνθρώπων.

Ἡ σημερινὴ γενεὰ τῶν Μελενικίων εὐλόγως καὶ δικαίως θαυμάζει, ἐξυμνεῖ καὶ τιμᾷ τὸν Ἄν. Παλλατίδην ὡς τὸν Μέγαν Εὐεργέτην τῆς ἰδιαιτέρας τῆς πατρίδος. Διότι διὰ τοῦ πρὸς τὰς Σχολὰς τοῦ Μελενίκου κληροδοτήματός του ἐβοήθησε τότε, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παιδείας, ἀλλὰ καὶ διότι τοῦτο παρὰ τὴν διαδρομὴν αἰῶνος καὶ πλέον, παρὰ τὰς περιπετείας τῶν πολέμων καὶ παρὰ τὴν ἐν μέρει ἐξανέμισίν του, ἀποτελεῖ καὶ σήμερον σοβαρὸν ἐτήσιον πόρον διὰ τὸ ἐν Σιδηροκάστρῳ Γυμνάσιον, ὅπου φοιτῶσιν σὺν τοῖς ἄλλοις τὰ τέκνα τῶν Μελενικίων.

Ἄγνοεῖ, ὅμως, τελείως, ἡ σημερινὴ γενεὰ μίαν ἄλλην πτυχὴν τῆς ἰδίας τῆς ἱστορίας καὶ τὸν ὅλον, τὸν ὁποῖον διεδραμάτισεν ὁ Παλλατίδης, βοηθῶν, παραινῶν καὶ συμβουλεύων τοὺς συμπατριώτας του, ὅπως ἀπαλλαγῶσι

(1) Ἀπὸ ἐπιστολὴν του τῆς 15)27 Σεβρίου 1842 πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀλέξ. Θεολόγου πληροφορούμεθα ὅτι ἦτο διωρισμένος ἱατρὸς καὶ τῆς ἐν Βιέννῃ Τουρκικῆς Πρεσβείας, ἐπὶ μηνιαίῳ μισθῷ.

(2) Βλέπε ἐνδιαφέρουσαν ἐπ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἡγεμόνος ἀλληλογραφίαν, εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 1270 χειρόγραφον τῆς Ἑθνικῆς μας Βιβλιοθήκης, περὶ οὗ κατωτέρω.

(3) Ἐν σελίδι 54 καὶ 55.

τοῦ ἐπὶ τριάκοντα δύο ἔτη τυραννικῶς διοικήσαντος τὸ Μελένικον καὶ τὴν ἑπαρχίαν, Τοπάρχου (Ἀγιάνη) Μουσιᾶ μπέη.

Καὶ μόνη ἢ ἐν γένει συμβολὴ τοῦ Παλλατίδου, εἰς τὸ νὰ ἀπαλλαγῇ ἡ ἀγαπημένη του πατρίς, τὴν ὁποῖαν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἔλησμόνησε, τοῦ συγγνοῦ καὶ ἀδιστάκτου τυράννου, Μουσιᾶ μπέη, ἀναδεικνύει τὸν Παλλατίδην μίαν φυσιογνωμίαν ἡγετικὴν καὶ ἓνα τῶν ὄντως ἐθνικῶν ἀνδρῶν τοῦ Γένους.

Εἴμεθα εὐτυχεῖς διότι εἰς ἡμᾶς ἔλαχεν ἡ τύχη νὰ φέρωμεν εἰς φῶς τῆς δημοσιότητος καὶ νὰ ἐρευνήσωμεν, τὸ πρῶτον ἤδη, τὸ τμήμα ἐκεῖνο τῆς ἀλληλογραφίας του, τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ τὴν περίπτωσιν Μουσιᾶ μπέη, καὶ νὰ παρουσιάσωμεν μίαν ἄλλην ὄψιν, ἓνα τελείως ἀγνωστον μέχρι τοῦδε Παλλατίδην, τόσον εἰς τὴν προλαβοῦσαν, ὅσον καὶ εἰς τὴν σύγχρονον γενεὰν τῶν Μελενικίων.

Εἰς τὸ τμήμα χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης ἐναπόκεινται διάφορα ἀνέκδοτα χειρόγραφα τοῦ Παλλατίδου. Ἐκ τούτων μεγίστης σπουδαιότητος εἶναι τὰ ἀντίγραφα ἢ, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Παλλατίδης τὰ χαρακτηρίζει, ἀ π ὄ γ ρ α ἐπιστολῶν του, τὰς ὁποίας κατὰ καιροὺς ἀπέστειλε πρὸς διάφορα πρόσωπα καὶ τὰ ὁποῖα, συρραφέντα κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν, ἀποτελοῦσι τόμον χαρτόδετον ἐξ 10 πυκνογραμμένων φύλλων κοινοῦ χάρτου ἠριθμημένων δι' ἐρυθρᾶς μελάνης, φέροντα δὲ ἀριθ. 1270.

Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἄλλαι μὲν ἀφορῶσιν ὑποθέσεις ἰδιωτικῆς φύσεως (1) καὶ ἄλλαι εἶναι γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος (2). Ὅλαι ὁμως σπου-

(1) Ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι καὶ τοῦ τρίτου φύλλου, καταχωροῦνται ἐπιστολαὶ πρὸς τοὺς ἐν Ναυπλίῳ διαμένοντας Πανοσιώτατον Ἰωάννην τῆς 27 Ἰουλίου 1833 καὶ 3 Αὐγούστου 1833. Εἰς τὰς ἐπιστολάς αὐτάς ἀναφέρει καὶ χαιρετισμοὺς πρὸς τὸν Πρόεδρον Πολυζωίδην καὶ τὸν Ταγματάρχην Τιμολέοντα, Μελενικίον, παρὰ τοῦ ὁποίου σημειοῖ ὅτι ἀναμένει νεώτερα διὰ τὴν ἐνημέρωσίν του περὶ τῶν ἐν τῇ ἐλευθέρῳ Ἑλλάδι. Εἰς τὸ 4ον φύλλον καταχωρεῖται ἀπαντητικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ταγματάρχην Τιμολέοντα, τὸν ὁποῖον προσαγορεύει φίλιτον συμπολίτην, καὶ ἡ ὁποία εἶναι πολλοῦ ἐνδιαφέροντος, διότι ἐν αὐτῇ ὁ Παλλατίδης ἐκφράζει τὰς ἐπὶ τῶν τότε ἐν τῇ ἐλευθέρῳ Ἑλλάδι συνταγματικῶν ἐρίδων ἀντιλήψεις του. Ἐπίσης ἐπιστολὴ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας εἰς Ναύπλιον, διὰ τῆς ὁποίας γνωστοποιεῖται ἡ ἀποστολὴ 150 τευχῶν τῆς Λατινικῆς Γραμματικῆς του ὡςπροσφορὰ διὰ τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν, τῆς 12)24 Ἰουνίου 1834.

(2) Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 5 ἕως καὶ 7 φύλλον, καταχωρεῖται τὸ πρὸς τὸν Σουλτάνον Μαχμούτ τὸν Βον Ὑπόμνημα τῶν ἐν Βιέννῃ Μελενικίων, τὸ ὁποῖον προτάσσεται τῶν ἐπιστολῶν, διότι ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ἐπίσημον ἐκδήλωσιν καὶ ἀνάμειξιν εἰς τὴν ὑπόθεσιν Μουσιᾶ μπέη. Ἀπὸ τοῦ 7ου καὶ ἐφεξῆς φύλλου μέχρι καὶ τοῦ 27 καταχωροῦνται αἱ 24 ἐπιστολαὶ τοῦ Παλλατίδου. αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν τὴν ὑπόθεσιν Μουσιᾶ μπέη, πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσωπεῖαν τῶν Μελενικίων, τὸν Μητροπολίτην Μελενικίου Διονύσιον, πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον, πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Σάμου Στέφανον Βογορίδην, πρὸς τοὺς ἐν Μελενίκῳ Θεοφάνην Καρυῦδαν καὶ Ἀρχιερατικὸν ἐπίτροπον Ἰωακείμ καὶ ἄλλα ἐπίσημα πρόσωπα.

Τέλος ἀπὸ τοῦ 27 φύλλου, καταχωροῦνται ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα Σάμου

δαίας σημασίας καὶ σοβαρότητος διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς προσωπικότητος τοῦ Παλλατίδου καὶ διὰ τὴν ἱστορικὴν σύνθεσιν καὶ γνῶσιν μιᾶς τελείως ἀγνώστου περιόδου τῆς ζωῆς τοῦ Μελενίκου καὶ τῆς Μακεδονίας γενικώτερον.

Ἐὰν οἱ μετεπαναστατικοὶ χρόνοι διὰ τοὺς Ἕλληνας τοὺς παραμένοντας ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν ἦσαν δύσκολοι, ὅσον ποτὲ ἴσως ἄλλοτε, λόγῳ τοῦ ἑξαφθέντος θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ τῶν Τούρκων, φαντάζεται πᾶς τις ποία ἦτο ἡ ζωὴ τῶν κατοίκων τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἀπομεμακρυσμένοι ἀπὸ τὸ κέντρον εὐρίσκοντο ὑπὸ διοίκησιν αὐθαίρετον, ἀσυνειδήτων Ἀγιάννηδων.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους βρίθει τοιούτων τοπαρχῶν, οἱ ὁποῖοι, ἐκφεύγοντες ποικιλοτρόπως τὸν ἔλεγχον τοῦ Σουλτάνου, ἄλλοι μὲν εἰργάζοντο νὰ ἀνεξαρτοποιηθῶσι τελείως καὶ ἀνακηρυχθῶσι ἡγεμονίσκοι τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν μερῶν (1), ἄλλοι δὲ χωρὶς θόρυβον, χωρὶς στρατοὺς καὶ ἀνταρσίας καὶ ἐπαναστάσεις, ἀπεμύζων ἀνενόητοι καὶ δι' ἴδιον λογαριασμὸν τοὺς ὑπηκόους των, ἐξαπατῶντες ἐντέχνως τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχήν (2).

Τοιοῦτος τυραννίσκος ἀνεδείχθη καὶ ὁ ἐπὶ τριάκοντα δύο ἔτη σατραπικῶς διοικήσας τὸν Καζὰν Μελενίκου, Μουσιᾶ μπέης, ἀντάξιος καθ' ὅλα τοῦ ἐν Σέρραις συναδέλφου του Ἰσμαήλ Μπέη καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Γιουσούφ μπέη, καὶ τὴν ζοφεράν, τοῦ ὁποίου εἰκόνα μᾶς δίδει ἐν ὄλαις ταῖς λεπτομερείαις τὸ πρὸς τὸν Σουλτάνον Μαχμούτ τὸν Β. Ἀρτζοχάλι (3) (ὑπόμνημα) τῶν ἐν Βιέννῃ ἀποδήμων Μελενικιωτῶν.

Ὡσὰν νὰ μὴ ἦτο ἀρκετὴ ἡ καταθλιπτικὴ φορολογία, τὴν ὁποίαν βάσει μὲν τῶν ἐκ τοῦ Κέντρου νόμων καὶ διαταγῶν ἐφήρμοζεν ἐπὶ ζώντων καὶ τεθνεώτων, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἀφίνοντα εἰς αὐτὸν περιθώρια ἀτομικοῦ πλουτισμοῦ, ἐφεῦρε σειρὰν ὄλην καὶ ἄλλων φορολογιῶν καὶ προστίμων (τζερεμέδων)

Στέφανον Βογορίδην, δι' ὧν ἐνημερώνει αὐτὸν συνεχῶς περὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς υγείας τοῦ ἐμπιστευθέντος αὐτῷ πρὸς θεραπείαν υἱοῦ του Ἰωάννου. Ὡς ἐπίσης καὶ πρὸς διάφορους ἄλλους εἰς διάφορα μέρη, ἀφορῶσαι τὴν διάθεσιν τῶν βιβλίων του.

Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἐξ αὐτῶν καὶ ἡ ἀπὸ 3)20 Ἀπριλίου 1841 ἀποσταλεῖσα ἐπιστολή του πρὸς τὸν Μελενίκιον διδάσκαλον καὶ λόγιον, Δημήτριον Καλαμβακίδην, διορισθέντα πρὸς ὀργάνωσιν τῶν σχολείων τῆς Ἀλιστρατής καὶ τὸν ὁποῖον πληροφορεῖ, ὅτι ἔλαβε τὴν ἀπὸ 25 Φεβρουαρίου ἐπιστολήν του, δι' ἧς τοῦ ζητεῖ νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀγορὰν διαφόρων ὀργάνων καὶ βιβλίων διὰ τὴν Σχολήν.

(1) Τοιοῦτοι ἀναφέρονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὁ Ἀλῆ Πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων, ὁ Μωχάμετ Ἄλυ τῆς Αἰγύπτου, ὁ Πασβάνογλου τοῦ Βιδινίου, ὁ Σουλεϊμάν Τζαζάρ τῆς Συρίας κ. ἄ.

(2) Ὁ Ἰσμαήλ Μπέης, τῶν Σεργῶν, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γιουσούφ Πασᾶς, ὁ Μαχμούτ πασᾶς ἡ Δράμαλης τῆς Δράμας, ὁ Ἐβρενδὸς τῆς Θεσβόνικης, οἱ Καραοσμάνογλου εἰς τὴν Μαγνησίαν, Τσαπάνογλου εἰς Ἰσογάτην, Τεκέογλου εἰς Ἀιτάλειαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

(3) Ὅρα ὑπ' ἀριθ. 1 δημοσίευμα ἐν συνεχείᾳ τῆς παρούσης μελέτης.

διὰ τὰ ὅποια οὐδένα πρὸς οὐδένα ἔδιδε λογαριασμὸν καὶ τὰ ὅποια εἰσέπραττε διὰ τῶν πλέον ἀπανθρώπων μεθόδων.

Ἄνδρας καὶ γυναῖκας σιδηροδεσμίους ἔρριπτεν εἰς φυλακὴν ἕως ὅτου ἐξοφλήσουν τὸ ἀδικὸν πρόστιμόν των καὶ ἔφθανεν ἀκόμη νὰ ἀφαιρῇ καὶ τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν, ὥστε διὰ τῆς πωλήσεως τῶν κεράμων, τῆς ξυλείας καὶ τῶν καρφίων νὰ πληρωθῇ τὴν ἀπαίτησίν του.

Δικαιοσύνης οὐδὲ σκιά ὑπῆρχεν εἰς τὴν δύστηνον ἐπαρχίαν Μελενίκου. Κατὰ τὸ κέφι τοῦ τυράννου Μουσιᾶ μπέη ἐρρυθμίζοντο τὰ πάντα. Ὁ ἴδιος «ἔψηνεν», ἐσκότῳνε καὶ ἀπηγχόνιζεν ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι τοῦ ἀπήρεσκον καὶ ἦσαν ἐμπόδιόν του. Ἄλλὰ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἀχμέτ μπέης καὶ Σαδίκ μπέης, ἄρπαγες καὶ μέθυσοι, συνηγωνίζοντο αὐτὸν εἰς ὠμότητα. Ἔδερον καὶ ἀπεγύμωνον ὡς οἱ τελευταῖοι τῶν ληστῶν τοὺς δυστυχεῖς ῥαγιάδες τοῦ Μελενίκου, χωρὶς νὰ δίδωσι λόγον τῶν πράξεών των εἰς κανένα.

Ἐν τούτοις ὅμως τακτικώτατα ἔστελλεν ἀναφορὰς πρὸς τὴν ὑψηλὴν Πύλην, με ψευδεῖς ὑπογραφὰς καὶ σφραγίδας διὰ τῶν ὁποίων ἐξιμνεῖτο ἡ χρησιτὴ διοίκησίν του. Ἄν δέ ποτε ἔφθανε μέχρι τοῦ Μελενίκου ἀπεσταλμένος τις τῆς Κεντρικῆς Διοικήσεως, καταλλήλως δωροδοκούμενος, συνέτασε τὰς ἐκθέσεις του, βάσει τῶν ὑποδείξεων τοῦ Μουσιᾶ μπέη. Ὁ πλοῦτος, τὸν ὁποῖον συνέλεξεν, ἦτο μυθώδης, ὁ δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει τραπεζίτης του, Ἀρμένιος Πατρόζης, δὲν ἐφύλαττε μόνον τοὺς θησαυροὺς του, ἀλλὰ εἶχε τὴν ἐντολὴν νὰ διοχέτευῃ χρήματα ὅπου ἦτο ἀνάγκη πρὸς καθυσύχασιν καὶ διαφθορὰν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνειδήσεων, διὰ νὰ τὸν ἀφίνουν ἀνενόχλητον.

Ἐξ αἰτίας ὅμως τῆς τοιαύτης σκληρᾶς καὶ ἀπανθρώπου διοικήσεως τοῦ Μουσιᾶ μπέη, ὁ τόπος ἐρημώθη, ἐκ δὲ τῆς πώλεως τοῦ Μελενίκου, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, περὶ τοὺς 180 ἐμπορευόμενοι ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκπατρισθῶσι καὶ νὰ μὴ τολμῶσι νὰ ἐπιστρέψωσιν. Ἡ τρομοκρατία ἦτο ἀπόλυτος.

Ἐπὶ τοιαύτας συνθήκας δὲν εἶναι ἀπορίας ἄξιον διὰ τὴν ἐπὶ τόσα ἔτη ἀδράνεια καὶ ἀντοχὴν τῶν κατοίκων τοῦ Μελενίκου. Ἄλλὰ ἡ κατάστασις κάποτε ἔφθασεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, ὥστε οὗτοι ἐν ἀπελπισίᾳ εὗρισκόμενοι, ἠναγκάσθησαν νὰ κινηθῶσιν.

Ὅθεν, τὴν 3ην Ἰανουαρίου τοῦ 1939 πλέον τῶν δύο χιλιάδων ἀνθρώπων, ἀπὸ ἀπελπισίαν καταληφθέντες, με ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἀρχιερέα των, τὸν Μητροπολίτην Διονύσιον, ἐγκατέλειψαν τὸ Μελένικον, τὰς οἰκίας των καὶ τὰ τέκνα των καὶ ἐν μέσῳ χειμῶνι γυμνοὶ καὶ πεινῶντες, ἤρχισαν μίαν ἀνευ προηγουμένου εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας, πορείαν διαμαρτυρίας καὶ ἀπογνώσεως πρὸς Κωνσταντινούπολιν.

Θορυβηθεὶς ἐκ τοῦ ἀνελπίστου δι' αὐτὸν γεγονότος ὁ Μουσιᾶ μπέης, ἔσπευσε νὰ θέσῃ εἰς ἐνέργειαν τὴν προσφιλεῖν μέθοδον τῆς δωροδοκίας. Τοιούτοτρόπως ἐπέτυχε ὅπως τὰ καθ' ὁδὸν καὶ μέχρι Καβάλας καδιλίκια μὴ δώσουν

διαβατήριον καὶ ἰλάμια εἰς τοὺς καταδιωκόμενους. Παρὰ ταῦτα καὶ πρὶν προφθάσῃ παραμορφωμένοι αἱ εἰδήσεις καὶ ὁ χρυσὸς τοῦ Μουστᾶ μπέη εἰς Κωνσταντινούπολιν, δύο ἕξ αὐτῶν κατώρθωσαν νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτῆς. Ἄλλοι δὲ εἴκοσι ἕκ τῶν προσφύγων, ἐκλεγέντες ὡς πληρεξούσιοι καὶ ἀντιπρόσωποι τῆς πόλεως καὶ πάσης τῆς ἐπαρχίας Μελενίκου, ἀπεστάλησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ ἐκθέσωσιν εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλῃν τὰς κακουργίας τοῦ τυράννου των.

Τὴν τραγωδίαν τῶν ἐν τῇ πατρίδι μαθόντες τότε, οἱ ἐν Βιέννῃ καὶ τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ ἀπόδημοι Μελενίκιοι ἔσπευσαν νὰ ταχθῶσιν ἀλληλέγγυοι μετ' αὐτοὺς καὶ μετ' ὅλας τὰς δυνάμεις αὐτῶν νὰ βοηθήσωσιν εἰς τὸν κατὰ τοῦ Μουστᾶ μπέη ἀγῶνα των διὰ τὴν ἀπομάκρυνσίν του καὶ τὴν τιμωρίαν του.

Ἐξουσιοδοτημένος τότε παρ' ὄλων τῶν συμπολιτῶν του, ὁ Παλλατίδης ἐπωμίσθη τὸ μέγα ἔθνικόν τοῦτο βᾶρος. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης μέχρι τῆς εὐχαρίστου εἰδήσεως, ἣ ὁποία τοῦ ἀνηγγέλθη διὰ τῆς ἀπὸ 13 Σεπτεμβρίου 1839 ἐπιστολῆς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πληρεξουσίων, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἔμεινεν ἀδρανῶν. Ἐκίνητοποίησε τὸν Εὐρωπαϊκὸν τύπον, ὥστε ἡ τραγωδία τῶν Μελενικίων νὰ γίνῃ γνωστὴ καὶ ἰὰ συγκινήσῃ τὴν Εὐρωπαϊκὴν κοινὴν γνώμην καὶ ὅλας ἐκεῖνας τὰς προσωπικότητας, ἐπισήμους καὶ ἀνεπισήμους, μετ' ὧν συνεδέετο, ὁμογενῶν καὶ Τούρκων, διαμενόντων ἐν Τουρκίᾳ ἢ ἐν Εὐρώπῃ, ὥστε, μετὰ δεκάμηνον περίου ἀγῶνα, νὰ ἀχθῇ ἡ ὅλη ὑπόθεσις εἰς αἴσιον πέρας καὶ νὰ ἀπαλλαγῇ τὸ Μελενικὸν καὶ ὀλόκληρος ἡ ἐπαρχία, τοῦ ἀνθρωπομόρφου τέρατος καὶ τῆς ἀκολουθίας του.

Μετ' ὑπομονήν, μετ' ἐπιμέθοδον, μετ' ἀσφρασίαν, κινήσει πάντα δυνάμενον νὰ βοηθήσῃ διὰ τῶν πρὸς τὸ Διβάνιον σχέσιν καὶ ἐπιρροήν του. Ἐν ταῦτῳ δὲ συνεβούλευε καὶ ἐνεθάρρυνε τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπους, μετ' ὧν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐκεῖ παραμονῆς των καὶ τῶν ἀγῶνων των, εὐρίσκετο εἰς στενὴν ἐπαφὴν καὶ συνεχῆ δι' ἀλληλογραφίας ἐπικοινωνίαν. Τοσοῦτῳ δὲ μᾶλλον εὐεργετικὴ καὶ ἀποτελεσματικὴ ὑπῆρξεν εἰς τὴν ὅλην ὑπόθεσιν τῆς ἀποπομπῆς τοῦ Μουστᾶ μπέη ἡ συμβολὴ τοῦ Παλλατίδου, καθόσον ὁ ἀγὼν πολλὰς παρουσίασεν περιπετείας καὶ πολλὰς ἀπογοητεύσεις προσεπόρισεν εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπους, ὥστε καὶ τὴν ἀπρακτικὴν ἐπιστροφὴν ἐσκέφθησαν πρὸς στιγμὴν, ἂν μὴ ἡ ἐκ Βιέννης φωνὴ τοῦ Παλλατίδου δὲν συνεχράτει αὐτούς.

Ἡ τελευταία ἐπιστολὴ τοῦ Παλλατίδου, πρὸς τοὺς ἐπανακάμψαντας ἤδη εἰς Μελενικὸν ἀντιπροσώπους, φέρει χρονολογίαν 13 Ὀκτωβρίου 1839.

Δι' αὐτῆς, ἐπιλαίρων διὰ τὸν τερματισμὸν τῶν δεινῶν τῶν συμπατριωτῶν του, συμβουλεύει αὐτοὺς ὅπως διατηρήσωσι καὶ ἐφεξῆς ἀρραγῆ τὴν ἐπιτευχθεῖσαν ἐνότητά των κατοίκων, διότι οὕτω μόνον καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιμετωπίσωσι τυχὸν ἀνυπαίρετον διάθεσιν καὶ ἐνέργειαν τοῦ νέου των διοικητοῦ. Τοῦτο θὰ ἐπιτευχθῇ ἂν δὲν θελήσωσι νὰ ἐπιδιώ-

ξωσιν ἕκαστος κεχωρισμένως καὶ δι' ἴδιον λογαριασμόν τὴν εὐνοίαν τοῦ νέου διοικητοῦ, διότι οὕτω θὰ δώσωσιν εἰς αὐτὸν ἔρεϊσματα τῶν αὐθαιρέτων πράξεών του.

Ἐπίσης τοὺς συμβουλεύει νὰ διατηρήσωσι τὰς μετὰ τῆς πρωτευούσης σχέσεις καὶ ἐπαφάς, πρὸς ὄφελος τοῦ ΚΟΙΝΟΥ, διὰ νὰ μὴ εὐρεθῶσιν εἰς οἶαν, κατὰ τὴν ἐπάρατον περίοδον τῆς ὑπὸ τοῦ τυράννου Μουσιτᾶ μπὲν διοικήσεως τοῦ Καζὰ Μελενίκου, δεινὴν θέσιν.

Ἵσραῖται ὑποθῆκαι ἐνὸς ἰδεολόγου ὁραματιστοῦ.

Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Παλλατίδου εἶναι γεγραμμέναι μὲ σαφήνειαν, καὶ εἶναι τόσοσιν ἐπαγωγοὶ καὶ ἐνδιαφέρουσαι, ὥστε εὐκόλως ἀνασυνθέτει τις τὰ γεγονότα καὶ σχηματίζει ἀκόπως τὴν εἰκόνα τῶν διαδραματισθέντων ἐν Μελενίκῳ. Παραδίδομεν, λοιπόν, ταύτας εἰς τὴν δημοσιότητα κατωτέρω, ἄνευ περαιτέρω ἀναλύσεως μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι ὁ ἀναγνώστης δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀνάγνωσίν των χωρὶς νὰ διεξέλθῃ καὶ τὴν τελευταίαν γραμμὴν καὶ τῆς τελευταίας ἐπιστολῆς ἕξ αὐτῶν.

1

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΩΝ ΕΝ ΒΙΕΝΝΗ ΜΕΛΕΝΙΚΙΩΝ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΟΥΛΤΑΝΟΝ ΜΑΧΜΟΥΤ ΤΟΝ Β^{ον}(¹)

Κραταιότητα Βασιλεῦ, ἡμεῖς οἱ πιστοὶ ὑπήκοοί σου, οἱ κάτοικοι Μελενίκου προσκυνοῦμεν τὸ ὕψος σου.

Ὁ ἕνας ἀληθῆς θεὸς σοὶ ἔδωκεν δύναμιν, ἐνίκησες τοὺς ἐχθρούς σου καὶ ἔβαλες τὸ βασίλειόν σου εἰς τάξιν. Σὺ εἶσαι τὴν σήμερον ὁ κάλλιστος ἀπὸ ὅλους τοὺς βασιλεῖς τοῦ κόσμου, καὶ λάμπεις, ὡς ἀδάμας μετὰ τῶν ἄλλων πολυτίμων λίθων, ἐπειδὴ τοὺς ἀχρεῖους καὶ ἀτάκτους ἀγιάννηδες τοῦ

(1) Ὁ πρὸς ὃν ἀπευθύνεται τὸ ὑπόμνημα τῶν Μελενικίων Σουλτᾶνος Μαχμούτ ὁ Βος, ὁ ἐπικληθεὶς καὶ Γαζῆς (1785—1839) ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀβδουλ Χαμίτ τοῦ Α', διεδέχθη δὲ τὸν ἀδελφόν του Μουσταφᾶν τὸν Δ', εἰς περίοδον ἀναρχίας τοῦ τότε Τουρκικοῦ Κράτους. Προικισμένος μὲ ἀναμφισβήτητα προσόντα, ἀπέβλεψεν εἰς εὐρυτάτας διοικητικὰς καὶ στρατιωτικὰς μεταρρυθμίσεις. Αἱ ἐπαναστατικαὶ ὅμως διαθέσεις τῶν διαφόρων τοπαρχῶν του, ὡς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τῆς Ἡπείρου, Πασβάνογλου τοῦ Βιδινίου, τοῦ Σουλεϊμᾶν Τζατζάρ τῆς Συρίας καὶ τοῦ Μαχάμετ Ἄλυ τῆς Αἰγύπτου, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ αἱ διαφοροὶ διπλωματικαὶ καὶ ἄλλαι περιπλοκαὶ μὲ τὰς Δυνάμεις, δὲν τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ δείξῃ ὅλην τὴν ἰκανότητά του.

Ἀπαλλαγίς ἐξωτερικῶν περισπασμῶν κατώρθωσε νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὸν Ἀλῆ Πασᾶν. Ἀλλὰ ἐνώπιον τῆς ἐξεγέρσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ἑπταετῶν ἔξαντλητικῶν πρὸς αὐτοὺς ἀγῶνων, καὶ μετὰ τὴν Ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου, ἠναγκάσθη νὰ ὑπογραψῇ τὴν ταπεινωτικὴν συνθήκην τῆς Κιουταχείας διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Αἰγύ-

βασιλείου σου παιδεύεις καθ' ἡμέραν καὶ ἀγαπᾶς νὰ εἶναι ὅλοι οἱ ὑπῆκοοί σου εὐχαριστημένοι καὶ εὐτυχεῖς εἰς τὸ βασιλείόν σου. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς οἱ πιστοὶ τοῦ βασιλείου σου δοῦλοι λαμβάνομεν τὸ θάρρος διὰ τοῦ παρόντος μας νὰ προσπέσωμεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ ὑψηλοῦ Θρόνου σου καὶ νὰ περιγράψωμεν τὰς τυραννίας (ζορμπαλίκια) καὶ τὰ κακὰ, τὰ ὁποῖα εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστοὺς ὑπηκόους τοῦ βασιλείου σου κάμνει ὁ ἀγιάννης τοῦ τόπου μας Μουσιτᾶ μπέης διὰ νὰ μᾶς εὐσπλαχνισθῆς καὶ νὰ σηκώσης αὐτὸν τὸν τύραννον ἀπὸ τὴν Πατρίδα μας καὶ νὰ μᾶς στείλῃς ἀπὸ τὴν Πόλιν ἄλλον τίμιον καὶ καλὸν Διοικητὴν.

Ὁ Μουσιτᾶ μπέης, ὁ κακὸς δοῦλος τοῦ βασιλείου σου, παίρνει ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς ὑπηκόους σου δοσιμάτα εἴκοσι φοραῖς μεγαλύτερα ἀπὸ ὅσα στέλνει εἰς τὴν Πόλιν.

Ἴδου ὁ κατάλογος τῶν δοσιμάτων, τὰ ὁποῖα μᾶς ῥίπτει κάθε χρόνον.

1. ἀπὸ δόσιμον ἤτοι ζευγὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου	9.500
2. ἀπὸ δόσιμον ἤτοι ζευγὶ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου	9.000
3. ἀπὸ ῥουτιφ παρασί, ἤτοι διὰ τὸ τακτικὸν	7.500
4. ἀπὸ ὄρφιν ἱστιρὰ καὶ ἄλλα ἔξοδα	100.000
5. ἀπὸ χαράτσια	280.000
εἰς δὲ τὸ ντοβλέτι φανερῶνει ἀπὸ τοὺς 5 μόνον ἕνα ἄνθρωπον καὶ πληρῶνει εἰς τὸν Βασιλικὸν Χαζνὲν μόνον 3.600 χαράτζια, τὰ δὲ ῥέστα τρώγει αὐτός.	
6. ἀπὸ τεντίσι, δηλ. ἀπὸ χαράτσια τῶν παιδίων, τὰ ὁποῖα καθὸ ἀνήλικα δὲν πληρῶνουν ὀλόκληρον χαράτσια	200.000
7. ἀπὸ τὰ τὰκ παρασί, δηλ. κεφαλιάτικον, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο συνηθισμένον ἔκκαλαι, παίρνει ἀπὸ ὄσους πληρῶνουν χαράτσια σωστὸν πρὸς 18 ἕως 20 γρόσια κάποτε καὶ διπλοῦν	120.000

πτου, ὑποκύψας εἰς τὴν πίεσιν τῶν εἰς Μ. Ἀσίαν προελαυνόντων Αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων.

Ἐπιχειρήσας τὸ 1839 νὰ ἐκδικηθῆ τὸν Μωχάμετ Ἄλυ, ἠττήθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Νετζίπ κατ' Ἰούνιον τοῦ 1839, τὴν δὲ 1ην Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἤτοι μετὰ τινὰς ἡμέρας, ἀπέθανεν. ἀφήσας τὴν Αὐτοκρατορίαν εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου.

Ἐν τούτοις παρὰ τοὺς τόσους πολεμικοὺς καὶ ἄλλους περισπασμούς, ἔβαλε ὄντως τάξιν τινὰ εἰς τὰ πράγματα τῆς Αὐτοκρατορίας, διωργάνωσε δὲ καὶ τακτικὸν στρατὸν κατὰ τὰ Εὐρωπαϊκὰ πρότυπα. Τὰ πλεονεκτήματα ἄλλως τε ἑνὸς τακτικοῦ στρατοῦ, τὰ ἀνελήφθη, λαβὼν πικρὰν πεῖραν ἐκ τῆς ἐπαφῆς του εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ. Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ὁμοῦς τοῦτο, ἐχρειάσθη νὰ καταπνίξῃ εἰς τὸ αἷμα τὴν ἐκδηλωθεῖσαν τὴν 14 Ἰουνίου 1826 ἔνοπλον ἀντίδρασιν τοῦ ἐπαναστατήσαντος Σώματος τῶν γενιτσάρων, διὰ τῆς ἐξολοθρεύσεως ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ 8.000 ἐξ αὐτῶν. Ὁ Μαχμουτὶ εἰς τὴν προσπάθειάν του αὐτὴν ἐστάθη εὐτυχέστερος τοῦ προκατόχου του Σελίμ τοῦ Γ, ὅστις πρῶτος ἠθέλησε νὰ διαλύσῃ τὸ Σῶμα τῶν γενιτσάρων, τοῦ ὁποῖου ὁμοῦς ἡ ἀπόπειρα εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐκθρόνισιν καὶ τὸν φόνον αὐτοῦ.

Ἄλλα ζορμπαλίτικα δοσίματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἤμποροῦν νὰ λογαριασθοῦν ἀκριβῶς, εἶναι τὰ ἐξῆς :

1. Τὸ δέκατον τῶν σιταρίων του, τὰ ὁποῖα συνάζει ἀπὸ τὰ χωριά τοῦ Καζᾶ Μελενίκου 2.000 ἕως 3.000 χιλιάδες κιλᾶ, τὰ ῥίπτει εἰς τὴν πολιτείαν εἰς τοὺς πραγματευτὰς καὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς ῥαγιαδες πέρνωντας διπλὴν τιμὴν εἰς κάθε κιλόν, ἀπὸ ὅσον τρέχει εἰς τὸ παζάρι.

2. Ὅσα σταφύλια εὐγάζει ἀπὸ τὰ ἀμπέλια του, ὁμοίως τὰ ῥίπτει εἰς τὴν πολιτείαν μὲ μίαν καὶ μισὴν τιμὴν ἀπὸ τὴν τρέχουσαν τιμὴν τῶν πωλουμένων σταφυλίων.

3. Τὰ βαμβάκια του ῥίπτει εἰς τοὺς μετρεπάζηδες τῶν βαμβακίων ὁμοίως μὲ διπλὴν τιμὴν.

4. Τὸ βούτυρόν του, τὰ κρομμύδια, τὰ φασούλια του κλπ. τὰ ῥίπτει εἰς τοὺς μπακάληδες μὲ διπλὴν τιμὴν, ἀπὸ ὅ,τι τρέχουν, ὕστερον δὲ ὅταν χρειάζεται παρόμοιον ζαχιρέν, τὸν ἀγοράζει ἀπὸ αὐτοὺς μὲ μισὴν τιμὴν.

5. Ὅσα τζεφλίκια ἔχει, πρέπει ὁ Καζᾶς νὰ τὰ γεωργήσῃ, νὰ τὰ σπείρῃ, νὰ τὰ θερίσῃ καὶ νὰ τὰ ἀλωνίσῃ χωρὶς ἕναν παράν, δηλ. ὅλα ἀγγαρεία. Ἡ ἀγγαρεία δὲν λείπει σχεδὸν οὔτε μίαν ἐβδομάδα. Τρεῖς χρόνους ἔκτιζε τὰ σεράγια του, καὶ ἔπρεπε νὰ δουλεύουν καθημερινῶς ἀπὸ 200 ἄνθρωποι χωρὶς πληρωμὴν ἕως νὰ τελειώσουν.

6. Ὅταν ἀποθάνῃ κανεὶς ῥαγιαῆς ὅστις ἔχει ὀλίγην κατάστασιν παίρνει τζερεμὲν ὅσα ἤμπορέσει καὶ ἂν εἶναι ἄνδρας, εἴτε γυναῖκα. Εἰς τὸν τόπον μας ὡς καὶ οἱ ἀποθαμένοι πρέπει νὰ πληρώνουν τζερεμὲν.

7. Ἐὰν λείπῃ τινὰς ἀπὸ τὸ Μελενίκον εἰς κανένα ἄλλον τόπον τοῦ Τουρκικοῦ βασιλείου καὶ πληρώνη εἰς τὸν τόπον ὁποῦ εὐρίσκεται χαράτζι, πρέπει πάλιν καὶ εἰς τὸ Μελενίκον νὰ πληρώνουν δι' αὐτὸν οἱ συγγενεῖς θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες.

8. Ἐξω ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω δοσίματα ῥίπτει καὶ ἄλλα, ὅσα θέλει, καὶ τὰ ὀνομάζει ὅπως θέλει, π.χ. καλὲμ παρασί, κιὰτ παρασί καὶ τὰ παρόμοια, σχεδὸν 13 δοσίματα εἰς 12 μῆνες, ὥστε οἱ ἄνθρωποι δὲν προφθάνουν νὰ πληρώσουν τὸ ἕνα δόσιμον καὶ ἔρχεται ἄλλο καινούριον.

Τὰ Σέρρας ὁποῦ εἶναι δέκα φοραῖς μεγαλύτερον καὶ κατὰ τὴν πολυανθρωπίαν καὶ καθ' ὅλα τὰ λοιπὰ πληρώνει εἰς ὅλα τὰ δοσίματα ὀλιγώτερον, ὡς καὶ εἰς τὸ ῥαουτιφ παρασί πληρώνει μόνον 50.000 γρόσια, ὁ δὲ Μελενίκος 75.000.

Εἰς κανὲν μέρος τῆς ἐπικρατείας τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας δὲν πληρώνει χαράτσι σῶον ἕν παιδί, ὁποῦ μόλις εἶναι 10 ἢ 12 ἐτῶν, εἰς Μελενίκον ὁμως πρέπει νὰ πληρώνη χαράτζι ὁλόκληρον. Σήμερον ἂν γεννηθῇ ἕν παιδί ἄρσε νικὸν πρέπει νὰ πληρώνη χαράτζι ἕως τὸ ἐπόμενον ἔτος διπλοῦν καὶ οὔτως ἀκολούθως.

Ὅποιοι ἀποθάνει εἰς τὸν καιρὸν ἐνῶ γράφονται τὰ χαράτζια, καὶ ἀποθαμένους πρέπει νὰ πληρώσῃ χαράτζι.

Τὰ ζολουμούκια τὰ ζορπαλούκια ὅπου κάμνει εἰς τὴν πολιτείαν καὶ εἰς τὸν Καζᾶν Μελενίκου εἶναι ἀναρίθμητα. Καὶ δὲν φθάνει ὅπου ὁ ἴδιος Μουσιᾶ μπέης ψήνει, σκοτώνει, κρεμνᾶ ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι ἴσως κατὰ τὸ κέφι του, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀδελφοί του Ἀχμέτ μπέης καὶ Σαδικ μπέης κάμνουν ἀπειρα κακὰ εἰς τοὺς πτωχοὺς ῥαγιάδες. Ὁ Ἀχμέτ μπέης παίρνει ἀπὸ τοὺς πραγματευτὰς πρᾶγμα καὶ δὲν τὸ πληρώνει ἢ ἂν τὸ πληρώσῃ τὴν μιστὴν τιμὴν μόνον δίδει· καὶ ὁ πραγματευτὴς δὲν τολμᾷ νὰ εἰπῇ οὐδὲ γρῦ.

Ὁ Σαδικ μπέης συνηθίζει νὰ μεθᾶ καὶ ὅταν μεθύσῃ κρούει, ἀρπάζει καὶ ξεγυμνώνει τοὺς ῥαγιάδες. Τὸ αὐτὸ ἔκαμε καὶ εἰς δύο καλογήρους ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος, τοὺς ὁποίους μεθυσμένος ὦν ἔπιασεν, ἔδειρεν, ἐξεγύμνωσε καὶ ἐπῆρε 13.000 γρόσια, τὰ ὅποια ἤρθε εἰς αὐτούς. Δὲν ἀρκοῦν τόσα κακὰ, ὅπου κάμνουν οἱ ἀδελφοί του, ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ ἀνθρωποὶ του κάμνουν ἀφόβως ἀπειρα ζολουμούκια, σκοτώνουν ἀνθρώπους, ὅπου τοὺς ἐχθρεύονται, μέσα εἰς τὸ τζαρσί χωρὶς νὰ παιδευθοῦν δι' αὐτό. Οἱ ἀνθρωποὶ του, ὅπου περιφέρονται ἔξω εἰς τὸν Καζᾶν συνάζοντες τὰ δοσίματα, ὑβρίζουν, κρούουν τοὺς δυστυχεῖς ῥαγιάδες, πηγαίνουν δυναστικῶς εἰς ὅποιο κορίτζι τοὺς ἀρέσει καὶ τῷ παίρνουν τὴν τιμὴν. Εἰς Μελένικον καὶ εἰς τὸν Καζᾶν Μελενίκου δὲν ἔλειψαν ἀκόμη τὰ γενιτζαρλίικα καμώματα. Ἡ λέξις πεζβεγκ, κερατᾶ, γκιαούρ, ντομοὺς εἶναι καθημερινῶς εἰς τὰ στόματα τῶν ἀνθρώπων τοῦ Μουσιᾶ μπέη.

Ἴσως οὔτε οἱ γενιτζάρου δὲν ἔκαμαν τόσα κακὰ ὅσα κάμνει εἰς τοὺς πτωχοὺς ῥαγιάδες ὁ Μουσιᾶ μπέης. Ἄνδρας καὶ γυναῖκας χωρὶς ἐξαίρεσιν φυλακώνει εἰς φυλακὴν μὲ σίδερα εἰς τὰ πόδια καὶ χέρια καὶ τοὺς ἀφίνει εἰς μίαν τοιαύτην τρομερὰν κατάστασιν πολλάκις ν' ἀποθάνουν, ἂν δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ πληρώσουν τὰ δοσίματα καὶ τοὺς τζερεμέδες, τὰ ὅποια ἀδίκως καὶ παραλόγως ζητεῖ ἀπὸ αὐτούς. Διὰ τὰ πλέον μικρὰ πταίσματα ξεγυμνώνει τοὺς πτωχοὺς ῥαγιάδες μὲ τζερεμέδες μεγάλους. Ὅσους ἀνθρώπους δὲν ἠμποροῦν νὰ πληρώσουν τοὺς τζερεμέδες καὶ τὰ δοσίματα ἀπὸ πτωχείαν τοὺς ξυλίζει ἀνηλεῶς, τοὺς φυλακώνει καὶ τέλος πάντων χαλνᾶ καὶ τὸ ὀσπῆτιόν των καὶ πωλεῖ τὰ κεραμίδια, τὸν κερσετὴν καὶ τὰ καρφιά, διὰ νὰ πληρωθῇ ὁ ἄδικος τζερεμέδες καὶ τὸ ὑπέρογκον δόσιμον. Ἀπὸ τὴν κακίαν του ἄφησε τοὺς κλέπτας Ἀλβανοὺς εἰς τὸ 1829 καὶ ἐλεηλάτησαν τὴν πολιτείαν Μελενίκου, καὶ δὲν ἔφθανε τοῦτο, ἀλλὰ ἀφοῦ ἔφυγαν οἱ κλέπται ἐξεγύμνωσε καὶ αὐτὸς ἐκ νέου τοὺς ῥαγιάδες μὲ τζερεμέδες ἐπὶ προφάσει, ὅτι ἔδωσεν εἰς τοὺς κλέπτας χρήματα διὰ νὰ φύγουν. Καὶ αὐτὴν τὴν δυστυχίαν τῶν ῥαγιάδων τὴν μετεχειρίσθη πρὸς ὄφελός του καὶ ἐπῆρε διπλᾶ καὶ τριπλᾶ ἀπὸ ὅσα τῷ ὄντι ἔδωσεν εἰς τοὺς Ἀλβανοὺς κλέπτας. Αὐτὰ καὶ ἄλλα ἀπερίγραπτα κακὰ κάμνει εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυ-

χεις θαγιάδες ὁ σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος Μουσιᾶ μπέης. Ἐξ αἰτίας του ἐρημώθη ὁ τόπος μας καὶ φεύγουν ὅλοι οἱ θαγιάδες, ὅσοι ἠμποροῦν, ἄλλοι εἰς τὴν Βλαχίαν, Ῥωσσίαν καὶ ἄλλοι εἰς Αὐστρίαν καὶ εἰς διάφορα ἄλλα μέρη. Ἀπὸ μόνην τὴν πολιτείαν Μελενίκου 180 πραγματευταὶ ἐσκορπίσθησαν εἰς τὴν ξενιτείαν ἔξω τοῦ Ὀθωμανικοῦ βασιλείου καὶ δὲν τολμοῦσαν πλέον νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των φοβούμενοι τὴν λύσσαν καὶ τὰ ζολούμια τοῦ Μουσιᾶ μπέη, ἀπὸ δὲ τὸν Καζᾶν Μελενίκου ἔφυγαν τὰ δύο τρίτα σχεδὸν τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ ἀποφύγουν τὰς ἀγχαρείας, τοὺς τζερεμέδες, τὰ ζολούμια καὶ τὰς λοιπὰς ἀδικίας τοῦ Μουσιᾶ μπέη. Ὅλους τοὺς Κοιζαμπάσηδες τοῦ Καζᾶ τοὺς ἔχει κερδημένους εἰς τὸ μέρος του καὶ με αὐτοὺς καθημερινῶς κατατρώγει τοὺς πτωχοὺς.

Ὅσοι τίμιοι πραγματευταὶ ἢ Κοιζαμπάσηδες ἠθέλησαν νὰ ὑπερασπισθῶσι τοὺς πτωχοὺς, τούτους τοὺς ἔχασεν ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ὥστε ἄλλους κρυφά, ἄλλους φανερά ὡς πταίστας ἐφόνευσε.

Μέσα εἰς τὴν πολιτείαν Μελενίκου ἔχει τοὺς γεροντοτέρους πραγματευτὰς φίλους του καὶ διὰ μέσου αὐτῶν ξεγυμνώνει καὶ κατατυραννεῖ τοὺς λοιποὺς θαγιάδες.

Τοιοῦτοι εἶναι ὁ Κοιζάμπασης Κωνσταντῖνος Καρύδα, ὁ Μῆτζος Ζανλῆς, ὁ γέρον Μανόλτζος καὶ ὁ υἱὸς του Κωνσταντῖνος Μανόλτζος, ὁ ἱατρός του Δημοκίδης καὶ ἄλλοι ὀλίγοι τινὲς ὅσοι κολακεύονται ἀπὸ τὸν Μουσιᾶ μπέη, τὸν βοηθοῦν εἰς τὸ νὰ ἐκτελῆ τὰ κακὰ του θελήματα. Ὅταν ἐρχεται βασιλικὸς ἀνθρωπος διὰ νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ γράψῃ πόσος λαὸς εὐρίσκεται εἰς τὸν Καζᾶν καὶ εἰς τὴν πολιτείαν Μελενίκου, ὁ Μουσιᾶ μπέης διὰ νὰ μὴ μάθῃ ἢ Ὑψηλὴ Πόρτα πόσες χιλιάδες ἀνθρωποὶ εἶναι καὶ διὰ νὰ κλέπτῃ αὐτὸς τὰ περισσότερα χαράτζια καὶ τὰ λοιπά, δίδει εἰς τὸν ἀνθρωπον τοῦτον ὀλίγας χιλιάδας εἰς τὸ χέρι κρυφίως καὶ τὸν στέλλει ὀπίσω με τοιαύτας πληροφορίας περὶ τοῦ τόπου καὶ τῶν ἐγκατοίκων αὐτοῦ, ὅ,τι λογῆς συμφέρει εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Τὰς δὲ βασιλικὰς προσταγὰς, ὅσας ἀποβλέπουν εἰς τὴν περίθαλψιν καὶ τὴν εὐτυχίαν τῶν θαγιάδων τῆς ὕψηλης Πόρτας, δὲν τὰς κοινολογεῖ ποτέ, ἂν εἶναι κανὲν νέον δόσιμον τὸ φανερῶναι ἀμέσως. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τυραννεῖ τοὺς πτωχοὺς θαγιάδες, ἀπατᾶ καὶ τὴν ὕψηλὴν Πόρταν, ὅτι ὁ Καζᾶς Μελενίκου εἶναι εὐχαριστημένος με αὐτόν καὶ πρὸ ὀλίγον ἔτι ἔκαμε ἔτι χειρότερον:

Ἔστειλε δηλαδὴ εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μεζάρια πλαστὰ με βούλλας πλαστὰς καὶ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἔγραψε χωρὶς νὰ ἔχη τις εἶδησιν, γράφωντας ὅτι οἱ θαγιάδες τοῦ Καζᾶ του εἶναι εὐχαριστημένοι με αὐτόν. Εἰς δὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔχει σαράφην τὸν Κοιζᾶ Πετρόζη, ὅστις ἐνεργεῖ ὅλα του τὰ κακὰ θελήματα καὶ δίδει χρήματα δι' αὐτόν, ὅπου εἶναι χρεῖα, διὰ νὰ μὴ τὸν σηκώσουν ἀπὸ τὸ Μελένικον.

Αὐτὰ καὶ ἄπειρα ἄλλα κακὰ τρέχουν εἰς Μελένικον καὶ εἰς ὅλον τὸν

Καζᾶ Μελενίκου, πλὴν κανεῖς ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ δὲν τολμᾷ ν' ἀνοίξῃ στόμα ἐναντίον τοῦ τυράννου Μουστᾶ μπέη, διότι κινδυνεύει εὐθύς τὸ κεφάλι του καὶ ὅλη ἡ φαμίλια του. Οἱ δὲ εὐρισκόμενοι ἔξω ὁμοίως δὲν ἐτολμοῦσαν ἕως τώρα νὰ δώσουν ἀγγὰν εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν φοβούμενοι μήπως ὁ Μουστᾶ μπέης διὰ τῆς δωροδοκίας του εἰς τὰ μέρη τοῦ Διβανίου νικήσῃ καὶ μείνῃ ἀγιάννης εἰς Μελένικον πάλιν, καὶ τότε θέλει ἐκδικηθῆ ἀνηλεῶς ἐναντίων ἐκείνων οἵτινες ἐτόλμησαν νὰ τὸν προσηλώσουν καὶ νὰ εἰποῦν τὰ πάθη τῶν ἔμπροσθεν τοῦ δικαίου καὶ μεγαλοψύχου Σουλτάνου, τοῦ ἀληθινοῦ προστάτου ὅλων τῶν πτωχῶν ῥαγιαδῶν. Περὶ πάντων τούτων δύναται νὰ πληροφορηθῆ ἡ ὑψηλὴ Πόρτα, ἂν στείλῃ ἀνθρώπους πιστούς, οἱ ὅποιοι δὲν φθείρονται ἀπὸ τὰ δῶρα τοῦ Μουστᾶ μπέη, ὡς κατασκόπους νὰ ἔξετάσουν κρυφίως, χωρὶς νὰ ἔχῃ εἶδῃσιν ὁ Μουστᾶ μπέης καὶ οἱ Κοτζαμπάσηδες του, τοὺς πτωχοὺς ῥαγιαδες τοῦ Καζᾶ καὶ τῆς πολιτείας. Περὶ δὲ τῶν δοσιμάτων ἢμπορεῖ νὰ πληροφορηθῆ κάθε ἀνθρώπος ἀπὸ τὰ κατάστιχα τῆς πολιτείας καθὼς καὶ περὶ τῶν χαρατρίων ἀπὸ τὰ κατάστιχα τῶν ἱερέων τῆς πολιτείας διὰ τὴν πολιτείαν, διὰ δὲ ὅλον τὸν Καζᾶν ἀπὸ τὰ κατάστιχα τοῦ Μουλᾶ Ἀλῆ καὶ τοῦ Μουράτ χατζῆ Σινάνι.

Τοῦτο μόνον ἀρκεῖ νὰ δείξῃ εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν, πόσον μέγας κλέπτῃς καὶ ἀπατεῶν τοῦ ντοβλετίου εἶναι ὁ Μουστᾶ μπέης. Αὐτὸς διὰ νὰ μὴ πηγαίῃ εἰς τὸν πόλεμον, ὅταν ἡ Ὑψηλὴ Πόρτα προστάξῃ, προσποιεῖται ὅτι πάσχει ἀπὸ ποδάγραν καὶ περιπατᾷ πάντοτε μὲ τὰ δεκανίκια. Ὅταν εὐδοκήσῃ ἡ Ὑψηλὴ Πόρτα νὰ τὸν φέρῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, τότε θέλει πληροφορηθῆ κάλλιστα περὶ πάντων τούτων. Ὅλοι οἱ πιστοὶ ῥαγιαδες τοῦ ντοβλετίου καὶ ὀλόκληρος ὁ Καζᾶς Μελενίκου θὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀλήθειαν.

Τώρα ὅλοι τρέμουν καὶ σιωποῦν ἐνόσφ εὐρίσκεται εἰς Μελένικον καὶ ἢμπορεῖ κρυφὰ καὶ φανερὰ νὰ σφάξῃ καὶ νὰ κρεμάσῃ ὅλους, ὅσοι δὲν ὑποτάσσονται εἰς τὰ τυραννικά του θελήματα. Καὶ ἡμεῖς οἱ ἐνταῦθα ὑπογεγραμμένοι πιστοὶ δοῦλοι τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας τρέμομεν καὶ φοβούμεθα μήπως καὶ πάθουν οἱ συγγενεῖς μας καὶ αἱ φαμίλιαί μας εἰς Μελένικον ἂν μάθῃ ὁ Μουστᾶ μπέης, ὅτι ἐκινήθημεν ἐναντίον του, πρὶν τὸν σηκώσῃ ἡ Ὑψηλὴ Πόρτα ἀπὸ Μελένικον καὶ στείλῃ ἄλλον διοικητὴν εἰς τὸν τόπον του, δίκαιον καὶ φιλάνθρωπον.

Ὅθεν παρακαλοῦμεν θερμῶς καὶ προσπέφτομεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ὑψηλοῦ θρόνου τοῦ μεγάλου ἡμῶν βασιλέως Σουλτὰν Μαχμούτ, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα ὁ ἀληθὴς Θεὸς εἰς τὰς ἡμέρας μας τόσον ἐλάμπρυνε καὶ ἐδόξασεν, νὰ εὐσπλαγχνισθῆ καὶ ἡμᾶς τοὺς πτωχοὺς καὶ κατατυραννημένους ῥαγιαδες καὶ πιστοὺς δούλους τοῦ ντοβλετίου του καὶ νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ὅσον τάχιστα ἀπὸ τὸν σκληρὸν τύραννόν μας, τὸν Μουστᾶ μπέην, διὰ νὰ ἢμπορέσωμεν νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὰ ὀσπήτια μας καὶ νὰ ζήσωμεν εἰς τὸ εὐλογημένον βασίλειον τῆς Τουρκίας μὲ τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς μας, ὥστε κατ'

αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ γίνωμεν καὶ εἰς τὸ ντοβλέτι ὠφέλιμοι καὶ νὰ μὴ φεύγωμεν πλέον ἀπὸ τὴν πατρίδα μας εἰς ξένην γῆν. Ἡμεῖς δὲ δὲν θέλομεν παύσει νὰ παρακαλοῦμεν τὸν Παντοδύναμον Θεὸν νὰ στερεώη καὶ νὰ λαμπρύνῃ τὸν Ὑψηλὸν θρόνον τοῦ Σουλτὰν Μαχμουτ καὶ ν' ἀφανίσῃ ὅλους τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ντοβλετίου του· ἀμήν.

Οἱ πιστοὶ ὑπήκοοι τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας

Ἄν. Παλλατιδῆς Ιατροῦς

Ἄναστ. Χρηστομάνου

Παναγ. Ραϊκοβιτς

Ἄντων. Κ. Τιμολέων

Κωνστ. Ἄναστ. Χρηστομάνου

καὶ οἱ λοιποί.

2

Σεβασμιώτατε, Πανιερώτατε ἅγιε Διονύσιε :

Δὲν εὐρίσκομεν ἐπίθετα προσφυῆ εἰς τὸ γενναῖον καὶ θεῖον τῷ ὄντι πρόσωπον τῆς πανιερότητός σας, οὐδ' ἔχομεν λόγους ἱκανοὺς νὰ ἐκφράσωμεν τὰ πρὸς τὴν Πανιερότητά σας εὐγνωμοσύνης αἰσθήματα πάντων ἡμῶν, τῶν ἀπὸ τῆς Πατρίδος, διὰ τὴν ἀπάνθρωπον τυραννίαν τοῦ Μουστᾶ μπέη, μακρὰν ἀποδημούντων Μελενικίων. Τεσσαράκοντα περίπου ἔτη καταθλίβει τοὺς αὐχένας μας ἀνηλεῶς ὁ βαρὺς ζυγὸς τοῦ τυραννίσκου Μουστᾶ μπέη καὶ μόλον τοῦτο τοιαύτην γενναίαν ἀπόφασιν τοῦ ν' ἀποσειῶσιν τὸν ἀφόρητον ζυγὸν καὶ νὰ ἀποβάλωσι ἐκ τοῦ μέσου των τὸν δειλὸν τυραννίσκον οὐδεὶς τῶν προκατόχων Ἀρχιερέων συνέλαβεν, ἂν ἐξαιρέσης μικρὰς τινὰς ἀποπείρας, τὰς ὁποίας οἱ πολῖται καὶ ὁ λαός, βαρυνθεὶς ἀπὸ τοὺς ὑπερόγκους φόρους τοῦ ἀπανθρώπου Μουστᾶ μπέη, ἔκαμαν πρό τινων ἤδη ἐτῶν, ἀπέτυχον δὲ μὴ ὄντες ὁμόφρονες καὶ συνεννοημένοι ἀπαξάπαντες ἐναντίον τοῦ σκληροῦ καὶ πονηροῦ δούλου τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας Μουστᾶ μπέη. Φαίνεται ὅτι ἡ θεία Πρόνοια ἐπεφύλαξε τὸ ἔνδοξον τοῦτο τῆς ἀπελευθερώσεως ἔργον εἰς μόνον τὸ γενναῖον ὑποκείμενόν σας, διὰ νὰ σώζηται καὶ δοξάζεται τὸ σεβαστὸν τῆς Πανιερότητός σας ὄνομα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα καὶ εἰς τὰ στόματα τῶν μεταγενεστέρων. Ἄπασα ἡ Μακεδονία ἐχειροκρότησε καὶ ἐλήνεσε τὴν φρόνησιν καὶ γενναιότητα τοῦ Ἀρχιερέως ἡμῶν Διονυσίου, πανταχόθεν ἐπιστέλλοντα πρὸς ἡμᾶς γράμματα ἔμπλεα ἐπαίνων καὶ θαυμασμῶν τῆς γενναιοφροσύνης τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μελενίκου κηρύττοντος στεντορεῖα φωνῆ καθ' ὅλον τὸ εὐρύχωρον βασίλειον τῆς Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος τὰ μεγάλα προτερήματα τοῦ Μελενίκου Διονυσίου. Μέγας τῷ ὄντι ἀπεδείχθης, θεῖε ἄνερ· ὡς ἄλλος Μωϋσῆς, ὅστις ἐξήγαγε τοὺς Ἑβραίους ἐξ Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας, ἐξήγαγες καὶ Σὺ τοὺς Μελενικίους ἐν μέσῳ χειμῶνος, ἀντιμαχόμενος πρὸς ἐχθρούς, πενίαν καὶ πᾶσαν ἄλλην κακοπάθησιν, ἐκ Μελενίκου, ἀποσύρας τὸ λογικὸν ποιμνιόν σου ἀπὸ τὸν ἀφόρητον ζυγὸν ἐνὸς χα-

μερποῦς Τυραννίσκου, ὅστις ἱκανὰς δεκάδας ἐτῶν, βοηθούμενος πάντοτε ἀπὸ δύο-τρία κνώδαλα τοῦ Μελενίκου, ἀπατᾷ τὴν ἐν Κωνσταντιπόλει διοίκησιν καὶ βυζαίνων τὰ αἵματα τῶν πτωχῶν χριστιανῶν κατατυραννεῖ τοὺς πιστοὺς ὑπηκόους τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας. Ἄλλ' ἐξεχείλισε τὸ μέτρον τῶν κακῶν καὶ ἔπεμψεν ὁ Θεὸς τὸν ἐν ἀρετῇ ἀπτότητον Διονύσιον, διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς ἀναξιοπαθοῦντας χριστιανοὺς τὸ νὰ ζητήσωσιν ἀπὸ τὸν φιλόνομον, τὸν νῦν δικαίως διοικοῦντα καὶ βασιλεύοντα Μέγαν Σουλτάνον τὰ δίκαιά των καὶ νὰ γίνῃ ἀπροσωπώληπτος κρίσις καὶ ἀνταπόδοσις εἰς τὸν παράνομον Μουστᾶ μπέην. Τὸ πνεῦμα τῆς νῦν διοικήσεως τοῦ Μεγάλου Σουλτάνου εἶναι τοῦ νὰ ζῶσιν οἱ εἰς τὰς ἐπαρχίας ὑπήκοοί του εὐχαριστημένοι καὶ νὰ μὴ δυναστεύωνται καὶ καταθλίβωνται ἀπὸ τοὺς Σατράπας του, ὡς ποτὲ ἐπὶ Γενιτσάρων συνέβαινεν. Ἄν ὁ Μέγας Σουλτάνος ἐγνώριζε μέχρι τοῦδε τὰς κατὰ τῶν ὑπηκόων του παρανομίας καὶ κακοπραγίας τοῦ καταράτου Μουστᾶ μπέη, πρὸ πολλοῦ ἤθελεν ἐκλείπει ἀπὸ Μελένικον, ἴσως καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ὁ ληστής τῶν ὑπηκόων του, ὁ ἄπιστος δοῦλος τοῦ βασιλείου του. Διὰ τοῦτο θαρρεῖτε καὶ μὴ ἀμφιβάλλετε παντελῶς, ὅτι τὰ δίκαια αἰτήματά σας θέλουσι εἰσακουσθῆ, ὅταν φθάσητε νὰ καταθέσητε τὰ παράπονά σας εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ὑψηλοῦ Θρόνου τοῦ Μεγάλου Βασιλέως Σουλτάν Μαχμούτ. *Ἡ Ὑψηλὴ Πόρτα εἶναι ἐντεῦθεν, δι' ἰκετηρίου γράμματος τῶν ἐκ τῆς πατρίδος διὰ τὴν τυραννίαν τοῦ Μουστᾶ μπέη φυγόντων Μελενικίων, προἰδεασμένη περὶ πάντων τῶν ἐν Μελενίκῳ διατρεχόντων.* Ὁ Σερὶμ ἐφέντης, ὁ πρῶτον πρέσβυς Τουρκικὸς τῆς Ἀγγλίας, νῦν δὲ Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ Ὀθωμανικοῦ βασιλείου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔχει ἀνὰ χεῖρας καταγραφὴν τῶν ἀδίκων φόρων, τοὺς ὁποίους ὁ Μουστᾶ μπέης κατ' ἔτος συνάξει δυναστικῶς εἰς Μελένικον καὶ περιγραφὴν τινῶν ἄλλων ἀνοσιουργημάτων, τὰ ὁποῖα ὁ ἴδιος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τολμῶσι νὰ πράττωσιν ἐναντίον τῶν πιστῶν ὑπηκόων τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας Μελενικίων. Ὅθεν μικρὸν κίνημα ἐκ μέρους τῶν κατοίκων Μελενίκου καὶ τῆς Πανιερότητός σας, ὡς πνευματικοῦ αὐτῶν ἀρχηγοῦ καὶ ὡς δικαίωμα ἔχοντος τοῦ προτείνειν τὰ παράπονα τῶν ὑπηκόων τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας εἰς τὴν Διοίκησιν διὰ τοῦ Πατριαρχείου καὶ διὰ τοῦ Ἐθνάρχου, Ἡγεμόνος τῆς Σάμου Βογορίδου, ἀρκεῖ νὰ φέρῃ τὰ πράγματα τοῦ Μελενίκου εἰς τὸ ἐπιθυμητὸν τέλος. Δὲν ἔχετε νὰ φοβηθῆτε τὸ παραμικρὸν, δὲν θέλει πειραχθῆ οὔτε τρίχα τῆς κεφαλῆς σας, διότι δὲν ζητεῖτε ἄλλο τι, ἀπὸ τὴν πατρικὴν διοίκησιν τοῦ Σουλτάνου, παρὰ δικαιοσύνην, διὰ τὴν ὁποίαν μόνον αὐτὸς ὁ Μέγας Σουλτάνος κατέστρεψε τὸ τρομερὸν τάγμα τῶν Γενιτσάρων καὶ τόσους ἄλλους ἀδίκους καὶ πονηροὺς δούλους του, πολὺ ἰσχυροτέρους ἀπὸ τὸν ψωρομουστᾶ μπέην. Ἐπιμείνετε μόνον φρονίμως καὶ καθημερινῶς μέχρι τέλους, εἰς ὅπερ παρὰ Θεοῦ ἐκλήθητε φιλόανθρωπον καὶ θεάρεστον ἔργον, καὶ μὴν ἐπανέλθητε εἰς Μελένικον ἐν ὅσῳ δὲν ἐξωσθῆ ἐκεῖθεν ὁ βρωμερὸς

Μουσιᾶ μπέης καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ. Πρὶν ὅμως ἐξορισθῆ καὶ λάβῃ τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας του ἀπὸ τὴν Ὑψηλὴν διοίκησιν τοῦ Σουλτάνου νὰ τὸν ἐνάξῃτε εἰς κριτήριον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ νὰ ζητήσητε παρ' αὐτοῦ ὄσας γαίας (τσιφλίκια) καὶ ὅσα ἄλλα ὑποστατικά, αὐτὸς καὶ οἱ πρόγονοί του ἤρπασαν ἀπὸ τοὺς δυστυχεῖς Μελενικίους, ἐξ ὧν πολλοὶ ἀκόμη καὶ τὰ ἐπίσημα τῆς ἰδιοκτησίας ἔγγραφα (χοτζέτια) ἀνὰ χεῖρας ἔχουσιν. Ἐπειτα νὰ ζητήσητε ἀκριβῆ λογαριασμὸν ἀπὸ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς διοικήσεώς του, ἕως τὸ ἔσχατον δι' ὅσα δοσίματα περιττὰ καὶ τζερεμέδες ἀδίκους τοὺς ὁποίους ἔκαμεν εἰς τοὺς χριστιανούς καὶ μόνον τοῦτο δὲν ἐχόρταινεν τὴν ἀκόρεστον φιλαργυρίαν του.

Τὰ χρήματα ταῦτα εὐρίσκονται χωρὶς ἀμφιβολίαν ἐπισωρευμένα καὶ καλῶς φυλαγμένα εἰς τὰ θησαυροφυλάκιά του· ὅθεν νὰ ζητήσητε ἀπὸ τὴν πατρικὴν διοίκησιν τοῦ Σουλτάνου, ἀφοῦ ἀφαιρεθοῦν ἀπὸ τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ Μουσιᾶ μπέη, νὰ δοθοῦν εἰς τὴν πόλιν Μελενίκου, ὡς ἐκ τῆς ἰδίας πόλεως κατὰ καιροὺς ἀφαιρεθεῖσα ἰδιοκτησία.

Ταῦτα σᾶς γράφω, Πανιερώτατε Πάτερ, ἐκ μέρους ὄλων τῶν ἐν Βιέννῃ νῦν εὐρισκομένων Μελενικίων, οἵτινες εὐγνωμονοῦσι μεγάλως διὰ τὴν εἰλικρινῆ ἀφοσίωσιν, τὴν ὁποίαν ἡ Πανιερότης σας δεικνύετε ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος καὶ τῆς εὐτυχίας Μελενίκου καὶ παρακαλοῦμεν θερμῶς σύμπαντες νὰ ἐπιμείνητε καρτερικῶς μέχρις ἀποπερατώσεως τοῦ θεαρέστου καὶ φιλανθρώπου ἐπιχειρήματός σας. Ὁ δὲ Οὐράνιος Πατὴρ ὁ τὴν ἀρετὴν κάλλιστον διαγιγνώσκει, δώῃ Ὑμῖν πᾶν ἀγαθόν.

Ἡμεῖς δὲ ὡς εὐγνωμονοῦντες συνυπογραφοῦμεθα.

Ἐν Βιέννῃ τῆ 3 Φεβρουαρίου 1839

Α. Π. Ἰατρός. Εὐγνωμονῶν
καὶ τῶν λοιπῶν αἱ ὑπογραφαὶ

3

Φίλιππε κύριε Γεώργιε Ζιγέρη,

Ἐκ Βιέννης εἰς Κωνσταντινούπολιν
τῆ 7 Φεβρουαρίου 1839

Ἐξυπνήσατε τέλος πάντων ἀπὸ τὸν πολυχρόνιον καὶ βαθὺν λήθαργον ὅστις ἐσκότιζε τὰς αἰσθήσεις σας, διὰ νὰ ὑποφέρητε τὰς ἀδικίας καὶ τὰ ἀφόρητα κακὰ τοῦ παρανόμου Μουσιᾶ μπέη. Δόξα καὶ τιμὴ εἰς τὸν πνευματικὸν Ποιμένα σας Διονύσιον, ὅστις ἐφώτισε τὰς καρδίας ἡμῶν καὶ προσηγηθεῖς σᾶς ἔδειξε τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, δι' ἧς πρὸ πολλοῦ ἠδύνασθε νὰ θέσητε τέλος εἰς τὰς παρανομίας τοῦ τυραννίσκου σας, ἂν ἀγάπη ἀδελφικὴ καὶ ὁμόνοια χριστιανικὴ ἐβασίλευεν εἰς τὰς καρδίας πάντων ὑμῶν. Νῦν δὲ ἀφοῦ ἐξεχείλισε τὸ μέτρον τῶν κακῶν σας καὶ ἡ σιδηρὰ ἀνάγκη σᾶς ἐξώθη-

σεν ἀπὸ Μελενίκον εἰς Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ ζητήσητε ἐνταῦθα δικαιοσύνην καὶ ἔλεος ἀπὸ τὴν πατρικὴν διοίκησιν τοῦ τὴν εἰρήνην καὶ εὐτυχίαν τῶν πιστῶν ὑπηκόων του ἀγαπῶντος βασιλέως, μεγάλου Σουλτάνου Μαχμούτ, δειχθῆτε σύμφωνοι, φρόνιμοι καὶ σταθεροὶ εἰς τὰ δίκαια αἰτήματά σας, προσκαρτεροῦντες μὲ γενναιότητα εἰς τὰς καταδρομὰς τῶν ἀντιπάλων σας καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα περιστάσεις ἐναντία, ἢ κακόνοια δύναται νὰ στήσῃ εἰς τὸν δρόμον Ὑμῶν. Φυλαχθῆτε, μὴν ἀποκάμητε πρὶν τῆς τελείας ἀπολυτρώσεως τῆς πατρώας ἡμῶν πόλεως ἀπὸ τὴν αὐθαίρετον καὶ ἄδικον διοίκησιν τοῦ σκληροῦ Μουσιᾶ μπέη καὶ πάντων τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, διότι ὁ σατράπης οὗτος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν εἶναι ἄνθρωποι ἐν κακοῖς γηράσαντες καὶ δὲν διορθῶνται πλέον, ἀλλὰ θέλουν ζητήσει εἰς τὸ μέλλον πᾶσαν εὐκαιρίαν νὰ ἐκδικηθοῦν καὶ νὰ σᾶς ἀφανίσουν, εἰ δυνατόν σύμπαντας. Ἐπιμείνατε σταθεροὶ μέχρις ἀποπερατώσεως τοῦ ἐπιχειρήματός σας καὶ ὑπομείνατε πρὸς τὸ παρὸν ὀλίγην κακουχίαν, ἀντιμαχόμενοι πρὸς τὴν πενίαν καὶ ἀποπλανηθέντες ἀπὸ τὸς ἐστίας τῆς πατρίδος καὶ τὴν περίθαλψιν τῶν προσηκόντων σας.

Ἄν λάβητε χρημάτων χρεῖαν διὰ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀναγκαῖα σας, ἕως ὅτου νὰ τελειώσητε τὴν μετὰ τοῦ Μουσιᾶ μπέη κρισιολογίαν σας, δύνασθε ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς πόλεώς σας νὰ δανεισθῆτε ἐπ' ὀνόματι τῆς πόλεως Μελενίκου ἀπὸ τινος τραπεζίτην τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μετὰ ταῦτα τὰ πληρῶνετε εὐκόλα ἀφοῦ ληφθοῦν ἀπὸ τὴν πόλιν σας τὰ ὑπέρογκα καὶ ἄδικα τοῦ Μουσιᾶ μπέη δοσίματα. Μὴ διστάζετε ποσῶς, ὅτι θέλετε δικαιωθῆ· μάλιστα ἡ ὑψηλὴ διοίκησις τοῦ Σουλτάνου θέλει σᾶς γνωρίσει χάριν διὰ τὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας λαμβάνει νῦν παρ' Ὑμῶν, περὶ τοῦ πονηροῦ δούλου, τοῦ Μουσιᾶ μπέη. Ἡ σταθερὰ καὶ εὐκρινὴς θέλησις τοῦ νῦν βασιλεύοντος Σουλτάνου καὶ τῆς διοικήσεως αὐτοῦ εἶναι νὰ ἐκλείψουν ἀπὸ τὸ Ὄθωμανικὸν κράτος τοιοῦτοι ἄδικοι καὶ σκληροὶ σατράπαι, ὥστε νὰ εὐτυχῆ καὶ νὰ διαμένῃ εὐχάριστον τὸ ὑπῆκοον τοῦ βασιλείου, ἀλλ' ὅχι ν' ἄδικῆται καὶ νὰ τυραννῆται ὡς τὸ πάλαι ἐπὶ Γενιτσάρων. Ὅθεν θαρρεῖτε προχωροῦντες φρονίμως καὶ ἐπιμόνως εἰς τὸ ἔργον σας, ἀφοῦ ζητήσητε προσέτι καὶ τὴν συνδρομὴν ὄλων τῶν δυναμένων νὰ συνεργήσουν τι διὰ τὴν αἰσίαν ἔκβασιν τοῦ πατριωτικοῦ ἐπιχειρήματός σας. Τούτου χάριν σᾶς πέμπω σήμερον, σὺν τῇ παρουσίᾳ μου, ἐπιστολὴν τινά, πρὸς τὸν Σερίμ ἐφέντην, νῦν σύμβουλον ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν τοῦ Ὄθωμανικοῦ κράτους, παρακαλεστικὴν, νὰ σᾶς δεχθῆ εὐμενῶς καὶ νὰ ἀκούσῃ τὰ παρὰ πονά σας. *Ὁ Σερίμ ἐφέντης ἔχει ἀνὰ χεῖρας σημείωσιν τῶν ἀδίκων δοσιμάτων καὶ τῶν λοιπῶν κακουργιῶν τοῦ Μουσιᾶ μπέη, ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ διαβαίνοντι ἐντεῦθεν ἐκ τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ εἶναι, ὡς φαίνεται, ἀνὴρ φρόνιμος καὶ φιλόανθρωπος. Διὰ τοῦτο παραστήσατε εἰς αὐτὸν ἐνθέρμως τὰ πάθη σας ὥστε νὰ σᾶς εὐσπλαγχνισθῆ καὶ νὰ συνερ-*

γήση πρὸς ἀπολύτρωσιν ὑμετέρων καὶ τιμωρίαν τοῦ Μουσιᾶ μπέη. Ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ νὰ παρουσιασθῆτε καὶ εἰς τὸν Ἐθνάρχη Βογορίδη, Ἡγεμόνα τῆς Σάμου, νὰ ἐξετήσητε παρ' αὐτοῦ συνεργίαν καὶ συνδρομὴν εἰς τὰ δίκαια ζητήματά σας καὶ νὰ ἐνθυμίσητε τὴν ἐκλαμπρότητά του ὅσα κατὰ τὸ 1831 καὶ 1832 καὶ ὁ συμπατριώτης μας τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει δι' ἄλλας ὑποθέσεις διατρίβων Δημ. Μαγειρίδης (ἄλλως Δημ. Χ' Γεωργίου ζῶν νῦν εἰς Βουκουρέστιον) περὶ τῆς δυστυχοῦς πόλεως Μελενίκου ὠμίλησε παρακαλῶν τὴν Πανευγένιάν του νὰ συνεργήσῃ ὅπως δύναται πρὸς βελτίωσιν τῆς ἐλεινῆς πατρίδος μας. Ὁ δὲ λαμπρὸς Ἡγεμὼν Βογορίδης ἔδειξε συμπάθειαν καὶ προθυμίαν εἰς τὸ νὰ συνεργήσῃ, ἐπειδὴ ὅμως τότε ἔλειπον αἱ ἀπὸ μέρους τῶν ἐγκατοίκων Μελενίκου ἀναγκαῖαι ἔγγραφοι ἀποδείξεις τῆς δυσαρεσκείας των ἐναντίον τοῦ Μουσιᾶ μπέη, δὲν ἠδυνήθη νὰ βοηθήσῃ τὴν πατρίδα μας κατὰ τὴν προθυμίαν του. Ἐννοεῖται ὅτι πρέπει νὰ ζητήσητε τὴν σύμπραξιν τοῦ Πατριαρχείου, τοῦ Ἀρχοντος Λογοθέτου Ἀριστάρχου καὶ τῶν λοιπῶν, κατὰ τὰς ὁδηγίας, τὰς ὁποίας ἐλάβετε ἀπὸ τὸν σεβαστὸν Ἀρχιερέα ἡμῶν Διονύσιον καὶ κατὰ τὴν συμβουλὴν ἀνδρῶν καλοβούλων καὶ ἐμπείρων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πραγμάτων. Ἀφοῦ σὺν Θεῷ κατορθώσητε νὰ ἐξορισθῆ ἔκ τῆς πόλεως Μελενίκου ὁ Μουσιᾶ μπέης νὰ μὴ μείνητε μὲ τοῦτο μόνον εὐχαριστημένοι, ἀλλὰ νὰ τὸν ἐγκαλέσητε εἰς δικαστήριον τῆς Κων(π)όλεως καὶ νὰ ζητήσητε παρ' αὐτοῦ διὰ κριτηρίου ὅλα τὰ ὑποστατικά, τσιφλίκια ὡς καὶ πᾶν ἄλλο ὅτι αὐτὸς καὶ οἱ προκατόχοί του μπέηδες ἤρπασαν μέρος μὲν ἀπὸ τοὺς καταδιωχθέντας πολίτας, μέρος δὲ ἀπὸ αὐτὴν τὴν πόλιν κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ ὑπὸ παντοίας προφάσεις. Παρόμοια ἄρπαχθέντα κτήματα, ὡς τὰ τσιφλίκια τοῦ Χ' Ἰωάννη, αἱ εἰς τὸ χωρίον Ζιγβιλὶ γαῖαι τοῦ πάππου μου Βουκάρρα κτλ. εἶναι γνωστὰ τοῖς πᾶσι καὶ πολλὰ ἔξ αὐτῶν μαρτυροῦνται τριπῶς διὰ τῶν ἀνὰ χεῖρας τῶν παλαιῶν κλητόρων εὐρισκομένων εἰσέτι ἐπισήμων τῆς ἰδιοκτησίας ἐγγράφων (χοτζεϊών). Ἐνὶ λόγῳ χρεωσιεῖ ὁ Μουσιᾶ μπέης δικαιωματικῶς ν' ἀποδείξῃ ἐνώπιον κριτηρίου τῆς Κων(π)όλεως πόθεν ἔλαβε τὰς γαίας καὶ τὰ κτήματα, ὅσα εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μελενίκου ἔχει καὶ ἂν τινὰ ἔξ αὐτῶν ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τοὺς προγόνους του, πόθεν οὗτοι καὶ ἀπὸ ποῖον ἠγόρασαν τὰ κτήματα ταῦτα, ἢ μήπως ἀδίκως καὶ παραλόγως τὰ ἤρπασεν ἀπὸ τοὺς δυστυχεῖς ὑπηκόους των; Προσέτι νὰ ζητήσητε λογαριασμὸν ἀπὸ τὸν ληστὴν Μουσιᾶ μπέην δι' ὅλα τὰ περιττὰ δοσίματα καὶ τζερμέδες, τὰ ὁποῖα ἀδίκως καὶ παρανόμως ἤρπασεν ἀπὸ τοὺς δυστυχεῖς ὑπηκόους τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας καθ' ὅλον τὸ τριακονταετὲς περίπου διάστημα τῆς κυβερνήσεώς του. Τὰ χρήματα ταῦτα εὐρίσκονται βεβαίως ἐπισωρευμένα εἰς τὰ διάφορα θησαυροφυλάκιά του καὶ πρέπει νὰ δοθοῦν ὀπίσω εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μελενίκου, ὡς κτῆμα ἀναμφισβήτητον τῆς ἐπαρχίας, ἀφοῦ δηλονότι δικασθῆτε προσηκόντως μετὰ τοῦ Μουσιᾶ μπέη καὶ γίνῃ ἀπόφασις κριτηρίου δικαίου. Τοῦτο ἐλπίζομεν νὰ

κατορθωθῆ σὺν Θεῷ ἀγίῳ καὶ διὰ τῆς φρονίμου δραστηριότητος καὶ ὑπομονῆς τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἐπαρχίας Μελενίκου.

Ταῦτα, φίλιτατε Γεώργιε, γράφω πρὸς σὲ καὶ πρὸς πάντας τοὺς λοιποὺς Μελενίκους ἀπὸ μέρους πάντων τῶν ἐν Βιέννῃ ἡμετέρων, τῶν ὁποίων ἡ καρδιά ἐσκίρτησεν ἀπὸ χαρᾶν, ὅταν τὴν εὐαγγελίων πλήρη ἐπιστολὴν σου ἀνέγνωσαν καὶ ἐδόξασαν τὸν παντοδύναμον Θεόν, ὅστις εὐσπλαγνισθεὶς τοὺς πτωχοὺς ἐξαπέστειλε τὸν γενναῖον Ἀρχιερέα Διονύσιον εἰς Μελένικον νὰ μᾶς ἐξεγείρῃ ἀπὸ τὸν ναρκωτικὸν ὕπνον, διὰ νὰ κινηθῶμεν καὶ ἡμεῖς τέλος πάντων ἐναντίον τῆς ἀδικίας καὶ νὰ δείξωμεν εἰς τὸν κόσμον ὅτι καὶ ἡμεῖς εἴμεθα ἄνθρωποι ζῶντες καὶ ὄχι σκώληκες νὰ μᾶς πατᾶ καὶ νὰ μᾶς ἐξολοθρεύῃ ὅπως καὶ ὁπόταν θέλει ἕνας μηδαμινὸς Μουστᾶ μπέης.

Ἐπιμένετε πάντες καὶ εὐδαιμονεῖτε ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Πατρίδος.

(Ἀκολουθεῖ τὸ ἀπὸ 19 Φεβρουαρίου 1839 συστατικὸν γράμμα τοῦ Παλλατίδου πρὸς τὸν κ. Σερίμ ἐφέντη, Ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν τῆς Τουρκίας).

4

Φίλιatoi συμπαιριῶται

Ἐκ Βιέννης εἰς Κων[πολιν 7 Μαρτίου 1839

Τὴν ἀπὸ 15ην τοῦ παρελθόντος ἤδη Φεβρουαρίου ἐπιστολὴν σας ἔλαβον ἐν καιρῷ τῷ δέοντι καὶ μὲ λύπην μου κατακάρδιον ἀνέγνωσα τὰ πάθη σας. Εἰς τὰς 7 τοῦ παραλήξαντος μηνὸς σᾶς ἔγραφον διεξοδικῶς τὰ δέοντα, πέμπων ὑμῖν συγχρόνως καὶ ἐπιστολὴν συστατικὴν παρὰ τῷ Σερίμ ἐφέντη, συμβούλῳ ἐπὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐσωτερικῶν. Ἐλπίζω, ὅτι μέχρι τοῦδε ὠφελήθητε ὅσον οἶόν τε ἀπὸ τὰς ὁποίας σᾶς ἐπεμψι ὀδηγίας, καὶ ὅτι ἐμβήκατε πλέον εἰς τοὺς σκοποὺς σας τὸν δρόμον, ἀποσοβήσαντες τὰ ἀσθενῆ προσκόμματα, τῶν παρανόμων ἀντιπάλων, τῶν ἐκεῖ ἀνταγωνιζομένων πρὸς τὰ ἀπαραβίαστα δίκαιά σας καὶ τῶν ἀναιδῶς σκιαμαχοῦντων ἀπέναντι τῆς ἱερᾶς καὶ θείας Δικαιοσύνης.

Ἐγὼ δὲν κατανοῶ καὶ πᾶς τις θαυμάζει, πῶς ἠδυνήθη ὁ Ἀρμένιος Πατρόζης καὶ δεσμεύσῃ τὴν συνείδησιν πάντων, ὥστε νὰ μὴ δοθῆ τὸ κατὰ χρέος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας εἰς ὑμᾶς ὀφειλόμενον Τακίρι. Τοῦτο ἀκούσας ὁ ἐνταῦθα Ὀθωμανικὸς πρέσβυς Ῥιφὰτ Μπέης ἐξεπλάγη καὶ μὲ ἀγανάκτησιν ἐξεφώνησεν Ἀρτζοχάλι! Ἀρτζοχάλι νὰ δοθῆ ἀμέσως εἰς χεῖρας τοῦ φιλονόμου Σουλτὰν Μαχμουτ ἄταξ, δῖς, τρῖς καὶ πλέον, ἂν αἱ περιστάσεις καὶ χρεῖαι τὸ ἀπειτήσωσιν. Αὐτὸς δὲ εἰς οἶκτον κινηθεὶς, ἀκούσας τὰ ἀθέμιτα καὶ ἄρρητα ἀνοσιουργήματα τοῦ Μουστᾶ μπέη, ἔγραψε διὰ τῆς αὐτῆς ταχυδρομίας εἰς τὰς ἀρμοδίας ἐν Κων]τόλει ἀρχάς, ὥστε νὰ ἐπιμεληθῶσι τὴν ἐξομάλυνσιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης ὅσον τάχιστα. Ὁ Σερίμ ἐφέντης ἔλαβε παρ' ἡμῶν τῶν ἐν Βιέννῃ Μελενικίων διὰ χειρὸς μου καὶ διὰ χειρὸς

τοῦ Ῥιφάτ μπέη ἀναφορὰν πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὸν
 Σουλτάνον, ἐν ἧ ἔξεικονίζετο ἡ τυραννικὴ καὶ παράνομος κυβέρνησις τοῦ
 Μουστᾶ μπέη, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἡμεῖς καὶ πολλοὶ ἄλλοι Μελενίκιοι ἀπεπλα-
 νήθημεν μακρὰν ἀπὸ τὸ ποθητὸν ἔδαφος τῆς φίλης πατρίδος. Παρακαλέ-
 σατε λοιπὸν τὸν Σερίμ Ἐφέντιν νὰ φροντίσῃ τὴν εἰς τὸ Τουρκικὸν πιστὴν
 μετὰφρασιν τῆς εἰρημένης ἀναφορᾶς καὶ νὰ ἐγχειρήσῃ αὐτὴν εἰς τὸν κρα-
 ταιὸν Σουλτάνον. Καὶ ὑμεῖς ὅμως ἐξ ἄλλου μέρους νὰ κάμνητε μνεΐαν τῆς
 ἡμετέρας ἀναφορᾶς εἰς τὰ ἀρτζοχάλια σας, ὥστε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ
 προληφθῇ πᾶς οἰοσδήποτε δόλος ἢ παρόραμα ἐκ μέρους τῶν Κυβερνητικῶν
 τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας. Τὴν παρελθούσαν Πέμπτην, ἧτοι δευτέραν Μαρτίου
 ἐμίσειυσεν ἐντεῦθεν διὰ Κωνσταντινούπολιν, διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου, Μουχ-
 τὰρ μπέης, ὁ συνεργάτης καὶ φίλος ἐπιστήθιος τοῦ ἐν Βιέννῃ ὁ Ὄθω-
 μανικοῦ πρέσβευς Ῥιφάτ μπέη, καὶ ἐλπίζω νὰ φθάσῃ συγχρόνως με-
 τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν μου εἰς Κωνσταντινούπολιν. Οὗτος ἄκουσε συχνά-
 κισ ἀπὸ στόματός μου τὰ ἐκ τῆς τυραννικῆς κυβερνήσεως τοῦ Μουστᾶ μπέη
 γεννηθέντα δεινὰ τῆς πατρίδος μου Μελενίκου καὶ συνελυπήθη μετ' ἐμοῦ
 πάντοτε τοὺς ἀναξιοπαθοῦντας πτωχοὺς Μελενίκιους. Ὄθεν ἀναχωροῦντα
 διὰ Κων]τολιν παρεκάλεσα αὐτὸν ἐντόνως νὰ δώσῃ χεῖρα βοηθείας εἰς τοὺς
 πτωχοὺς ἀντιπροσώπους τῆς πατρίδος μου καὶ νὰ τοὺς συνδράμῃ ὥστε ν'
 ἀποσεΐσωσι τὸν ἄδικον ζυγὸν τοῦ ἀπανθρώπου Μουστᾶ μπέη, ὅπερ ὑπεσχέ-
 θη εὐχαρίστως νὰ συνεργήσῃ ὅσον αὐτῷ δυνατόν. Διὰ τοῦτο ἅμα λάβητε
 τὴν παροῦσαν μου νὰ ἐξετάσητε ἐὰν ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ
 νὰ ὑπάγητε πρὸς αὐτὸν θαρροῦντες καὶ προσφέροντες αὐτῷ τὰς ἐκ μέρους
 μου προσκυνήσεις, νὰ τὸν παρακαλέσητε θερμῶς καὶ ἐντόνως ν' ἀναδειχθῇ
 εὐεργέτης ὑμῶν καθ' ὃν καιρὸν οἱ ὁμογενεῖς καὶ ὁμόθησσοι κωφοὶ καὶ
 ἀναίσθητοι ἔμειναν εἰς τὰ ἀλγεινὰ πάθη σας. Πολὺ πλέον ἐλπίζω ἀπὸ τὴν
 εὐαίσθητον καρδίαν τοῦ Ὄθωμανοῦ τούτου ἢ ἀπὸ τὰς διεφθαρμένας ψυχὰς
 ἡμετέρων τινῶν ἀρχόντων. Ὁ Μουχτὰρ μπέης μοι εἶναι προσέτι πολλὰ ὑπό-
 χρεως διὸ εὐέλπις εἶμι ὅτι θέλει συνεργήσῃ ὅτι δύναται διὰ τὸ αἷσιον τοῦ
 ἔργου σας τέλος, ἂν παραστήσητε ἐνώπιόν του φρονίμως καὶ παθητικῶς
 τὴν σκληρὰν τοῦ Μουστᾶ μπέη τυραννίαν, καὶ τὰ δι' αὐτῆς ἐμποιηθέντα
 ἡμῖν ἀφόρητα ἄλλα. Ἡδυνάμην νὰ σαῖ πέμψω ἐντεῦθεν συστατικὰ γράμ-
 ματα πρὸς τὸν ἔκλαμπρον Ἡγεμόνα τῆς Σάμου Βογορίδην, τὸν Παναγιώ-
 τατον Οἰκουμενικὸν καὶ τοὺς λοιπούς, ἀλλ' ἐπειδὴ νομίζω ὅτι ἤδη πλέον
 μακρὰν προχωρημένοι εἴσθε εἰς τὰς ἐργασίας σας καὶ ὅτι αὐτοὶ οἱ Ὄθωμα-
 νοὶ πολὺ κάλλιον καὶ δραστηριώτερον τῶν ἡμετέρων θέλουσι προαιρεθῆναι ν'
 ἀναδείξουν ἑαυτοὺς ἀντιλήπτορας καὶ προστάτας τῆς ἀδίκως καταδιωκομένης
 καὶ ἀναξιοπαθούσης ἀνθρωπότητος, διὰ τοῦτο ἐπρόκρινα πρὸς τὸ παρὸν νὰ
 περιμένω εἰσέτι ἀπόκρισίν σας εἰς τὴν προσηγηθεῖσαν ἐπιστολήν μου καὶ νεω-
 τέρας πληροφορίας περὶ τοῦ ἀποβησομένου μετὰ τὴν ἄμεσον πρὸς τὸν κρα-

ταῖον Σουλτάνον ἀναφορὰν Ὑμῶν, ὥστε οὕτω πως νὰ μὴ ματαιοπονῶμεν ἀμφότερα τὰ μέρη καὶ νὰ βαδίσωμεν συστηματικῶς καὶ βασίμως εἰς τὸν προτιθέμενον σκοπόν.

Ἡ ἀπηνὴς τυραννία τοῦ Μουστᾶ μπέη καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς πηγάσαντα ἡμέτερα πάθη ἔγιναν ἤδη πρὸ πολλοῦ γνωστὰ διὰ τῶν ἐφημερίδων τῆς Εὐρώπης εἰς τὸν πολιτισμένον κόσμον καὶ μετ' ὀλίγον θέλει λάβει τὸ Διβάνι καὶ αὐτὸς ὁ φιλόνομος Σουλτάνος δημόσια Εὐρωπαϊκὰ φύλλα εἰς χεῖρας εὐχοῦντα καὶ θεατρίζοντα τὸν κακὸν δαίμονα τῆς δυστήνου πόλεως Μελενίκου, ὥστε ἡ ἔλειπνὴ ὑπόθεσις τῆς πατρίδος ἡμῶν ἀπέβη πλέον ἀντικείμενον ἐλέους καὶ συμπαθείας τοῦ πεφωτισμένου κόσμου. Ἡ Δικαιοσύνη ὅταν ἀπαντᾷ προσκόμενα εἰς τὸν δρόμον της, τότε ἀντηχεῖ λαμπρότερον ἢ φωνὴ αὐτῆς εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς ἀνθρωπότητος καὶ θριαμβεύει ἐπὶ τέλους πολὺ ἐνδοξότερον ἐναντίον τῆς βδελυρᾶς ἀδικίας καὶ τῶν δούλων ταύτης. Διὰ τοῦτο, ὅλα τὰ μηχανορραφήματα καὶ αἱ ἀπάται τῶν παρανόμων ἀνταγωνιστῶν σας, διαλυθήσονται ὡς ἱστοὶ ἀράχνης, ὅταν ἡ γλυκεῖα τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀληθείας φωνὴ κατακλήη τὰς ἀκοὰς πάντων. Οὐδεὶς λοιπὸν φόβος, οὐδεμίαν ὑπόνοιαν ὅτι τὰ δικαιότατα παρὰποιά μας, κατατεθειμένα προσηκόντως εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ὑψηλοῦ Θρόνου, τοῦ νῦν ἐνδόξως βασιλεύοντος Σουλτάν Μαχμούτ, θέλουν εἰσακουσθῆ.

Οὐδ' ἔχομεν λόγους ἀποχωρῶντας νὰ ὑπονοήσωμεν, καθ' ἃς ἀρχὰς ὁ δίκαιος Σουλτάνος καθ' ἡμέραν ἔθιμίξει τὸ μέγα βασίλειόν του, ὅτι ἡ ἐπαγωγὸς κλαγγὴ τοῦ χρυσοῦ ἐνὸς ληστοῦ δύναται νὰ πνίξη, διόλου, τοὺς γοεροὺς φθόγγους ἀνθρώπων ἐξ ἀπανθρώπου τυραννίας ἀναξιοπαθούντων. Οἱ μὲν ἐκ τῆς πατρίδος, οἱ δὲ ἔξωθεν καὶ μακρόθεν τῆς πατρῴας γῆς θεία βουλήσει συνελάβομεν συγχρόνως τὴν αὐτὴν ἰδέαν τῆς ἀπολυτρώσεως ἡμῶν ἀπὸ τὸν ζυγὸν δειλοῦ καὶ ἀσθενοῦς τυράννου. Ὅθεν, ἐλπίζοντες εἰς τὸν ἐμπνεύσαντα ἡμῖν τὴν ὑψηλὴν βούλησίν του Παντοδύναμον, δὲν πρέπει διὰ μικροψυχίας ν' ἀποκάμωμεν πρὶν διατρέξωμεν τὸ μέχρι σκοποῦ στάδιον. Προσκόματα ἱκανὰ καὶ ἀποκλεισμοὺς δολίους θέλουσι στήσει εἰς τὸν δρόμον ὑμῶν ὁ δόλος καὶ ἡ ἀπάτη, ἀλλ' ἡμεῖς ἐν συνειδήσει τῶν δικαίων ἀπαιτήσεων σας δύνασθε, ἂν μέχρι τέλους ἐπιμείνητε σταθεροὶ καὶ σύμφωνοι, νὰ κατανικήσητε ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ νὰ καταισχύνητε τοὺς ἀναιδεῖς ἀντιπάλους, οἵτινες διὰ τὰ χαμερπῆ καὶ ταπεινὰ αὐτῶν τέλη ἐβουλήθησαν νὰ παραβιάσωσι τὰ ἀπαραβίαστα θεῖα καὶ ἀνθρώπινα δικαιώματα ἐνὸς δυστυχοῦς λαοῦ. Ἀλλὰ παρῆλθον οἱ Γενιτσαρικοὶ καιροὶ τῆς ἀνομίας, ὁ δὲ φιλοδίκαιος Σουλτάν Μαχμούτ θυσιάζει ἀφειδῶς τὴν σήμερον δέκα ἀδίκους δι' ἓνα δίκαιον καὶ χρηστὸν ὑπήκοόν του, δὲν ἀνέχεται πλέον, ὡς τὸ πάλαι κακῆ τύχῃ συνέβαιναν ἐπὶ Γενιτσάρων, νὰ κατατυραννῶνται οἱ πιστοὶ ὑπήκοοί του. Ὅθεν, γνωρίζοντες καὶ ἡμεῖς τὴν ἀμετάθετον θέλησιν καὶ καλὴν προαίρεσιν τοῦ κραταιοτάτου Κυρίου ἡμῶν, ἀπεφασίσαμεν γνώμη κοινῇ νὰ μὴν ἡσυ-

χάσωμεν πρὶν ἀπαλλαχθῶμεν διόλου ἀπὸ τὸν παλαιὸν ἀδιόρθωτον καὶ ἐν κοιῶν γηράσαντα τύραννόν μας Μουστᾶ μπέην. Εἰς τοῦτο εἴμεθα σύμφωνοι ὅλοι οἱ ἐξ αἰτίας τῆς ἀφορήτου τυραννίας τοῦ τοπικοῦ Κυβερνήτου μας Μουστᾶ μπέην εἰς τὰ διάφορα βασίλεια τῆς Εὐρώπης διεσπαρμένοι Μελενίκιοι καὶ δίδομεν καὶ ἡμεῖς πλήρη ἐξουσίαν εἰς τοὺς ἐκ Μελενίκου διὰ Κων]πολιν ἀπεσταλμένους συμπατριώτας μας κ. Κωνστ. Μανώλιζου, κ. Γεώργιον Ζιγέρη, κ. Κωνστ. Ζανλῆν, κ. Μιχαλάκην Κυπούδη, κ. Νικόλαον Μ. Πετκούση καὶ ἅπαντας τοὺς λοιπούς, νὰ ἐνάξουν εἰς τακτικὸν δικαστήριον τῆς Κων]πόλεως τὸν γυμνώσαντα καὶ ἀδικήσαντα τὴν πατρίδα μας Μουστᾶ μπέην, νὰ φροντίσωσι διὰ τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας νομίμως τὴν ἐξωσιν αὐτοῦ ἀπὸ Μελενίκου καὶ νὰ ζητήσωσι παρ' αὐτοῦ λογαριασμὸν τῆς τριακονταετοῦς καὶ ἐπέκεινα ἀδίκου Κυβερνήσεώς του. Πρὸς πλείονα δὲ πίστιν, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέση, νὰ δείξητέ που τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν, συνυπογράφοντες ἅπαντες οἱ ἐν Βιέννῃ Μελενίκιοι, σᾶς πέμπομεν προσέτι καὶ τὰ ὀνόματα ὅλων ἐκείνων τῶν συμπατριωτῶν, οἵτινες ἐκ τῆς Βλαχοβογδανίας, Τρανσυλβανίας, Οὐγγαρίας καὶ Σερβίας μᾶς παρεκάλεσαν νὰ κινηθῶμεν ἐντεῦθεν διὰ τῆς Ὀθωμανικῆς πρεσβείας ἐναντίον τοῦ ὀλετήρος τῆς Πατρίδος μας Μουστᾶ μπέην. Οὗτοι εἰσὶν :

Μιχαλάκης Ζάχου, Ἀντώνιος Πανταζῆ, Μανώλης Κωνσταντίνου, Ἰωάννης Ζάχου Τάτζαλη, Κωνσταντῖνος Ἀγγελῆ Τοιμπουκιζῆ, Δημὸς Μελέγκου, Μανώλης Πιουτοβάνου, Κωνστ. παπᾶ Θωμᾶ, Φιλιππάκης Ἀντωνίου, Μιχ. Κωνστ. Ζάχου, Ἀντώνιος Σταμπούλη, Δημ. Π. Ζάχου, Μιχαλάκης Π. Ζάχου, Ἀθανάσιος Ἡλία, Δημήτριος Ἡλία, Στέριος Ζεγκιάρη, Κωνστ. Βουκάρρα, Ζαχαρίας Βουκάρρα, Ζαχαρίας Μιχ. Ζάχου, Κωνστ. Μάντζογλου, Εὐθύμιος Γεωργίου, Ἰωάννης Δημ. Καλούσα, Δημ. Ζιάκαρης, Ἡλίας Στογιάννη Γκιουρτζῆ, Ἀναστάσιος Σταθάρη, Δημήτριος Κ. Μαγειρίδης, Θεοχάρης Ζανλῆ, Θεόδωρος Ζανλῆ, Μιχαλάκης παπᾶ Θωμᾶ, Παναγιώτης Ζ. Παπᾶ Νάκου, Ἐμμανουὴλ Χρήστου Μάνου, Ἀργυρὸς Δημητρίου, Ἐλισάβετ Ἐμμ. Χρήστου Μάνου, Αἰκατερίνη Κωνστ. Χατζημιχαήλ, Θωμᾶς Μιχ. Παπᾶ Θωμᾶ, Ἀντώνιος Μιχ. Παπᾶ Θωμᾶ, Ἐμμ. Π. Ζάχου, Ἀλέξανδρος Ἐμμ. Ζάχου, Ἰωσήφ Χαντιά, Κωνστ. Χαντιά, Ἐμμανουὴλ Κωνστ. Χατζημιχαήλ, Θωμᾶς Ζλάτκου, Ἐμμανουὴλ Ζλάτκου, Χατζηθωμᾶς Χατζηπαναγιώτου, Παναγιώτης Χαντιά.

Ἡμεῖς δὲ οἱ ἐνταῦθα συνυπογεγραμμένοι Μελενίκιοι σᾶς παρακαλοῦμεν θερμῶς, ἐν ὀνόματι πάντων τῶν μακρὰν τῆς πατρίδος περιπλανημένων συμπολιτῶν μας, νὰ μὴν ἀπαντήσητε πρὶν τῆς τελείας ἀποπερατώσεως τοῦ κοινωφελοῦς καὶ νομίμου ἐπιχειρηματός σας, διότι ἡμεῖς ἐξωθεν ἔχομεν τρόπους πολλοὺς καὶ τὰ πλέον δραστήρια μέσα πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ νομίμου κινήματος τῆς ἐπαρχίας Μελενίκου κατὰ τῆς παρανομίας τοῦ Μουστᾶ μπέην καὶ δὲν διστάζομεν καθόλου, ὅτι δυνάμεθα μέχρι τέλους ὅλας τὰς ἔα-

διουργίας τῶν παρανόμων φίλων τοῦ Τυραννίσκου νὰ ἐξορκίσωμεν, ὥστε νὰ τιμωρηθῇ τέλος πάντων αὐστηρῶς καὶ αὐτὴ ἡ λυκοφιλία τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ Μουστᾶ μπέη «Ἀφοβία μεγίστη φοβεῖσθαι τοὺς νόμους». Ἔρωσθε καὶ κραταιοῦσθε ἐν ἀγάπῃ καὶ δημοσίᾳ.

(Σημ. Ἐκδ. : Δυστυχῶς δὲν ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα τῶν ὑπογραψάντων Μελενικίων τῆς Βιέννης).

5

Ἀγαπητὲ θεῖε κύριε Θεοφάνη.

ἐκ Βιέννης εἰς Μελένικον τῇ 10 Μαρτίου 1839

Συγγενικὴ ἀγάπη καὶ χρέος χριστιανικὸν μὲ παρεκίνησαν σήμερον νὰ λάβω τὸν κάλαμον εἰς χεῖρας καὶ νὰ σᾶς γράψω τὰ ἀκόλουθα, διὰ νὰ λάβητε φρόνιμα μέτρα μὲ τὸν καιρὸν σας, ὥστε νὰ μὴ κακοπάθητε σεῖς καὶ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς μας, ὅσοι εἰς Μελένικον ἔμειναν. Καὶ ἂν μερικοὶ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς μας, καθὼς ὁ θεῖος Κωνσταντῖνος, ἐπλανήθησαν διὰ ματαιοδοξίαν καὶ αἰσχροκέρδειαν, νὰ ἐπιστρέψωσι, μὲ τὸν καιρὸν τους, εἰς τὸν ὀρθὸν δρόμον, διὰ νὰ μὴ γίνῃ ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης καὶ τότε, καθὼς ἤξεύρετε, οὐκ ἔστι μετάνοια ἐν τῷ Ἄδῃ καὶ ἀλλοίμονον ἀπὸ τὰ πεπλανημένα ἔξω τοῦ ποιμνίου πρόβια, τὰ ὁποῖα μέλλει νὰ ξεσχίσῃ καὶ νὰ καταπίῃ λύκος τρομερός.

Ἡ ἀδελφικὴ καὶ χριστιανικὴ ἔνωσις τῶν πιστῶν ὑπηκόων τοῦ μεγάλου βασιλέως Σουλτὰν Μαχμουτ, τῶν γνησίων τέκνων τῆς πόλεως καὶ πάσης τῆς Ἐπαρχίας Μελενίκου ἔγινε γνωστὴ πλεον εἰς ὅλον τὸν τετραπέρατον κόσμον διὰ τῶν ἐφημερίδων τῆς Εὐρώπης καὶ ὅλοι οἱ καλοὶ ἄνθρωποι χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι Μελενικιοὶ καὶ ξένοι ἐπιθυμοῦν νὰ διωχθῇ καὶ νὰ παιδευθῇ δικαίως ὁ παράνομος τύραννος τῆς δυστυχεστάτης Πόλεως Μελενίκου, ἀπὸ τὸν ἀπροσωπόληπτον καὶ δικαιοτάτον κριτὴν, τὸν σεβαστὸν κύριον ἡμῶν Σουλτὰν Μαχμουτ. *Μόνον ὁ θεῖος Κωνσταντῖνος Καρύδας, ὁ ἀδελφός του, ὁ πάλαι ποτὲ καλὸς χριστιανὸς κύριος Θεοφάνης, ὁ ἀνεψιὸς του Γεώργιος Ἀγγ. Τσιμπουκιζῆ, ὁ σύγαμβρός του Ζάφκος* καὶ ἓνας ἢ δύο ἀκόμη συγγενεῖς τοῦ κ. *Κωνσταντῖνου Καρύδα* κηρύττονται ἀπὸ τὰς ἐφημερίδας, ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, χριστιανοὺς καὶ Τοῦρκους, ὡς ἄνθρωποι ἀντίθεοι καὶ ἀντίχριστοι, μιαιοὶ αἰσχροκερδεῖς, οἱ ὁποῖοι ζητοῦν κέρδος καὶ ὠφέλειαν πρόσκαιρον ἀπὸ τὴν δυστυχίαν τῶν συναδελφῶν των καὶ ὅλης τῆς Πατριδος. Ἐναντιώνεσθε καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ὑψηλὴν προσταγὴν τοῦ κραταιοτάτου καὶ δικαιοτάτου βασιλέως ἡμῶν Σουλτὰν Μαχμουτ, τοῦ ὁποίου ἡ πατρικὴ θέλησις εἶναι, οἱ χριστιανοὶ ὑπήκοοι νὰ μὴ πληρώνωσι περισσότερα δοσίμα-εἰς τοὺς Ἀγιάννηδες τοῦ τόπου των, παρὰ ὅσα εἶναι διωρισμένα ἀπὸ τὴν Ἐψηλὴν Πόρταν. Δὲν ἤξεύρετε ὅτι αὐτὸς ὁ κραταιότατος Σουλτάνος ἔχυσε

ποταμούς αϊμάτων, ἐθυσίασε μυριάδας τῶν ὁμογενῶν καὶ ὁμοπίστων του Γενιτσάρων, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μὴ δυναστεύονται πλέον οἱ ὑπήκοοί του, νὰ μὴν ἀδικῆται κανεὶς, οὔτε χριστιανὸς οὔτε Τοῦρκος ; Διατὶ λοιπὸν θέλετε σεῖς, ἂν εἴσθε πιστοὶ ὑπήκοοι τοῦ Σουλτάνου, νὰ ὑπερασπισθῆτε ἓνα δοῦλον πονηρὸν τοῦ Σουλτάνου, τὸν θεομπαίκτην Μουσιᾶ μπέην, τὸν παραβάτην τοῦ ἱεροῦ νόμου τῶν Ὀθωμανῶν, τοὺς ὁποίους προστάζει τὸ προφητικὸν Κοράνιον νὰ μὴν ἀδικοῦν ποτὲ τοὺς πιστοὺς ὑπηκόους τοῦ βασιλείου των, ἀλλὰ νὰ τοὺς ὑπερασπίζονται καὶ νὰ τοὺς φυλάττουν ὡς ὑποθήκην ἀπὸ Θεοῦ δεδομένην εἰς αὐτούς; Αἱ ἀδικίαι, αἱ ἀρπαγαὶ καὶ οἱ δόλοι τοῦ Μουσιᾶ μπέη ἔγιναν πρὸ πολλοῦ γνωστὰ εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν, τῶρα δὲ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Σουλτάνον. Ὅθεν, ἂν ἔχη ὁ Τύραννος καὶ τοῦ Κροίσου τοὺς θησαυροὺς καὶ ἂν ἀποφασίσῃ νὰ τοὺς στείλῃ ὅλους εἰς Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ τὸν ἀφίσουν πάλιν εἰς τὸν τόπον του, δὲν εἶναι πλέον δυνατόν. Ἐκατὸν ὀγδοῆντα Μελενίκιοι σκορπισμένοι ἔξω καὶ φυγάδες ἔξ αἰτίας τῆς τυραννίας τοῦ Μουσιᾶ μπέη παρεκάλεσαν μὲ ἀρτζοχάλι των τὸν Μέγα Σουλτάνον, νὰ σηκώσῃ ἀπὸ Μελένικον τὸν Μουσιᾶ μπέη καὶ νὰ τὸν πάρῃ λογαριασμὸν δι' ὅσας ἀδικίας καὶ ἀρπαγὰς ἔκαμεν εἰς τὸν τόπον εἰς διάστημα τριάντα δύο ἐτῶν. Τοῦτο θέλει ἐκτελεσθῆ ἔντοσ ὀλίγου καὶ ἀλλοίμονον εἰς ἐκείνους τοὺς χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται πλανημένοι καὶ ὑπερασπίζονται λόγῳ ἢ ἔργῳ τὸν Μουσιᾶ μπέην. Διὰ τοῦτο σᾶς παρακαλῶ, δι' οἰκτιρμοὺς Θεοῦ, μὴ λάβητε μέρος τοῦ παρανόμου καὶ τοῦ προδότου τοῦ ντοβλετίου Μουσιᾶ μπέη, διότι ὅταν ἔλθῃ ἡ ὀργὴ τοῦ δικαιοτάτου Σουλτάν Μαχμουτ εἰς αὐτὸν μέλλει νὰ πέσῃ κεραυνὸς καὶ εἰς τὰς κεφαλὰς ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἰς μὲν τὸν παράνομον τύραννον ἔδειξαν φιλίαν, εἰς δὲ τοὺς δυστυχεῖς συμπατριώτας των, τοὺς ἀληθεῖς καὶ πιστοὺς ὑπηκόους τοῦ Σουλτάνου, ἐφέρθησαν μὲ μῖσος καὶ ἔχθραν. Ἄν κανεὶς λοιπὸν ἀπὸ ἐσᾶς ὡς πρόβατον ἀπολωλὸς ἐξεπλανήθῃ ἀπὸ τὸ ποίμνιον, καιρὸς εἶναι ἀκόμη νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν ὀρθὸν δρόμον πρὶν φθάσῃ ἡ θεία δίκη καὶ πέσῃ εἰς τὴν κεφαλὴν του ἡ ὀργὴ τοῦ δικαίου καὶ τρομεροῦ Σουλτάνου, τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Ταῦτα σᾶς συμβουλεύω, ἀγαπητοὶ μου θεῖοι, ὡς φίλος, συμπατριώτης, συγγενῆς καὶ χριστιανὸς καὶ καθὸ εἰδήμων τῶν πραγμάτων καὶ ἐλπίζω νὰ μὲ ὑπακούσητε καὶ νὰ μὴ θελήσητε νὰ περιπλεχθῆτε κακοὶ κακῶς εἰς τὸν ὀλεθρὸν σας, ἀλλὰ νὰ συνεννοηθῆτε καὶ νὰ συμφωνήσητε μὲ τοὺς ἀδελφούς σας, οἱ ὁποῖοι τῶρα εὐρίσκονται εἰς Σέρρας, Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀλλαχοῦ μακρὰν τῆς πατρίδος, μὴν ἠμποροῦντες νὰ ὑποφέρωσι πλέον τὴν τυραννίαν τοῦ Μουσιᾶ μπέη.

Μένω εἰς τὴν ἀγάπην σας ὁ συγγενῆς καὶ φίλος

Α. Π.

6

Εὐγενέστατε Ἄρχον Μαυρογένη (¹).

ἐκ Βιέννης εἰς Παρίσια τῇ 11)23 Μαρτίου 1839

Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι διὰ τῶν ἑφημερίδων ἔγιναν γνωστὰ καὶ ἐνταῦθα τὰ οἰκτρὰ συμβάντα τῆς πατρίδος μου, τῆς ἐν Μακεδονίᾳ πόλεως Μελενίκου, τὰ ὅποια ἢ τῆς Βιέννης καὶ ἢ γενικῆ ἑφημερὶς τῆς Αὐγούστης ἐξιστόρησεν εἰς τὴν Γερμανίαν.

Μόλον τοῦτο, σὰς τὰ διηγοῦμαι καὶ ἐγὼ ἤδη ἐν περιλήψει, διὰ νὰ ἐνεργήσητε καὶ ἢ Εὐγενεία σας ἐντεῦθεν τὰ δέοντα, ἔχοντες ἰδέαν τοῦ πράγματος σαφεστέραν.

Εἰς τὰς 3 Ἰανουαρίου τοῦ παρόντος ἔτους ἔφυγαν ἐκ τῆς πόλεως Μελενίκου ἀπὸ ἀπελπισίαν, χωρὶς διαβατήριον καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τῆς τοπικῆς Ἀρχῆς, δύο χιλιάδες καὶ ἐπέκεινα πτωχοὶ ἄνθρωποι πεινῶντες, ἐν μέσῳ χειμῶνος, γυμνοὶ καὶ τετραχλισμένοι, μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ ὑποφέρωσι τὴν τυραννίαν καὶ τὰς ἀρπαγὰς τοῦ τοπικοῦ κυβερνήτου τοῦ Μουσιᾶ μπέη. Οὗτος κυβερνῶν ἤδη λησιτικῶς 32 ἔτη, φορολογεῖ παρανόμως, ὅσον καὶ ὅταν θέλῃ, τοὺς πτωχοὺς μὲν ἀλλὰ πιστοὺς ὑπηκόους τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας, Μελενικίους. Ἀρπάζει τὰ κτήματα τῶν ὑπηκόων τοῦ Μεγάλου Σουλτάνου, φονεῖ καὶ ἐξολοθρεύει μὲ πῦρ καὶ μάχαιραν ὄσους ἐχθρεύεται, χωρὶς νὰ δώσῃ ποτὲ λόγον τῶν πράξεών του εἰς τὴν Ὑψηλὴν τοῦ Σουλτάνου Διοίκησιν. Ὡν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων ἀρπαγῶν ὑπέρπλοτος, ἤξευρε πάντοτε νὰ εὐρίσκη τοὺς ὑπερασπιστὰς καὶ προστάτας του, εἰς τὴν Πρωτεύουσαν, καὶ νὰ ἐκδικῆται ἀνηλεῶς μετὰ ταῦτα ἐναντίον ἐκείνων τῶν δυστυχῶν Μελενικίων, οἵτινες ἐτόλμησαν νὰ παραπονεθοῦν κατὰ τῶν παρανομιῶν του, ἐ ν ὡ π ι ο ν τῆς Ὑψηλῆς διοικήσεως τοῦ Κραταιοῦ Σουλτάνου. Τοῦτ' αὐτὸ ἔδοκίμασε νὰ πράξῃ καὶ ἐσχάτως, ἐνῶ ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐπαρχίας Μελενίκου μετὰ τοῦ Ἀρχιερέως αὐτῶν ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς οἰκίας καὶ τέκνα καὶ γονεῖς των εἰς χεῖρας τοῦ τυράννου των καὶ νὰ ὑπάγωσιν ὁμοθυμαδὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν νὰ ἐξαιτήσωσι τὸ ἔλεος τοῦ φιλονόμου Σουλτάν Μαχμούτ.

Ὅθεν ὁ πονηρὸς τύραννος ἐδωροδόκησε τὰ εἰς τὸν δρόμον διὰ Κωνσταντινούπολιν καδιλίκια, μέχρι Καβάλας, αἵτινα δὲν ἠθέλησαν νὰ δώσουν διαβατήρια καὶ ἰλάμια εἰς τοὺς καταδιωκομένους Μελενικίους. Μόλον τοῦτο δύο ἄνθρωποι ἐξ αὐτῶν ἠδυνήθησαν νὰ προχωρήσωσι δρομαίως ὡς προάγγελοι τῆς δυστυχίας των εἰς τὴν πρωτεύουσαν, πρὶν φθάσωσι αἱ παραμορφωμένα ἀγγελίαι καὶ ὁ χρυσὸς τοῦ Μουσιᾶ μπέη εἰς τὴν καθέδραν τοῦ Σουλτάνου. Ἄλλοι δὲ εἴκοσι τὸν ἀριθμόν, ἐκλεχθέντες εἰς Σέρρας ὡς ἀντιπρόσωποι καὶ

(1) Διερμηνεὺς καὶ σύμβουλος τῆς ἐν Παρισίοις Πρεσβείας τοῦ Ὄθωμανικοῦ Κράτους.

πληρεξούσιοι τῆς πόλεως καὶ πάσης τῆς ἐπαρχίας Μελενίκου, ἐπέμφθησαν ἀκολούθως διὰ Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ καταθέσωσιν τὰ δίκαια παράπονά των εἰς τοὺς πόδας τοῦ θρόνου τοῦ δικαιοτάτου Σουλτάνου. Ἄλλ' οὗτοι μετὰ πολλὰς ἡμέρας καὶ ἀναρίθμητα ἐμπόδια φθάσαντες μόλις εἰς τὸ Μπιούκ Τσεκμετζέν, δὲν ἠδύναντο νὰ προβῶσι περαιτέρω, ἐπειδὴ δὲν ἔδόθη ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἄδεια, τὴν ὁποίαν ἐζήτησαν μὴ ἔχοντες διαβατήρια· διότι εἶχαν φθάσει πλέον εἰς τὴν πρωτεύουσαν εἴκοσι πέντε χιλιάδες φλωριά ὀλλανδικὰ τοῦ Μουστᾶ μπέη, διὰ νὰ μοιρασθῶσι διὰ χειρὸς τοῦ ἐκεῖ Ἀρμενίου Τραπεζίτου Χοτζᾶ Πατρόζη εἰς διάφορα μέρη πρὸς καταδίωξιν τῶν δυστυχῶν Μελενικίων ἀντιπροσώπων, ὅπερ καὶ ἐξετελέσθη πιστῶς. Ἄλλὰ τέλος πάντων ὁ Ἀγιάννης τοῦ Μπιούκ Τσεκμετζὲ εὐσπλαγχνισθεὶς τοὺς δυστυχεῖς τούτους ἀνθρώπους, ἀκούσας τὰ ἄρρητα πάθη των, τοὺς εἰσήγαγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τῇ 3)15 Φεβρουαρίου, παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα τοῦ Χοτζᾶ Πατρόζη, τοῦ σαράφη καὶ φίλου τοῦ Μουστᾶ μπέη.

Τώρα, ἀφοῦ καθ' ὅλους τοὺς τρόπους μὲ ὑποσχέσεις τοῦ Μουστᾶ μπέη καὶ δῶρα μεγάλα ἐδομίμασε νὰ μεταπείσῃ τοὺς δυστυχεῖς ἀπεσταλμένους Μελενικίους, ὁ πονηρὸς Ἀρμένιος, διὰ νὰ ἐπιστρέψωσιν ἄπρακτοι εἰς τὰ ἴδια καὶ χωρὶς νὰ κινηθοῦν ἐναντίον τοῦ Μουστᾶ μπέη, καὶ δὲν κατώρθωσε τίποτε, ἤρχισε νὰ πλανᾷ καὶ νὰ φθείρῃ μὲ δωροδοκίας ὅλους τοὺς δυναμένους νὰ βοηθήσωσι λόγῳ ἢ ἔργῳ τοὺς πτωχοὺς καὶ καταδιωγμένους Μελενικίους.

Ἐπλάνησε—πραῖγμα παράδοξον, ἀληθὲς δὲ—καὶ αὐτὸ τὸ Πατριαρχεῖον σὺν τῇ ἱερᾷ Συνόδῳ· διότι ὁ ἴδιος Πατριάρχης ἐσυμβούλευε τοὺς δυστυχεῖς τούτους ἀνθρώπους νὰ ἐπιστρέψωσιν ἄπρακτοι εἰς τὰς οἰκίας των καὶ δὲν ἠθέλησεν νὰ δώσῃ οὐδὲ τὸ ἐκ μέρους τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ὀφειλόμενον εἰς τοιαύτας περιστάσεις, καὶ κατὰ χρέος διδόμενον Τακίρι εἰς τοὺς χριστιανοὺς ὑπηκόους τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας, τοὺς εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν διοίκησιν ἀναφερομένους διὰ ὑποθέσεις πολιτικὰς τοῦ τόπου των. Ὅθεν ἀπελπισθέντες οἱ δυστυχεῖς οὗτοι ἀνθρώποι, νὰ παραιτηθῶσι δὲ ἐκ τοῦ δικαίου καὶ νομίμου ἐπιχειρήματός των μὴ δυνάμενοι, ὡς δῆθεν φοβούμενοι τὴν σκληρὰν ἐκδίκησιν καὶ τὸν παντελῆ ἀφανισμόν των ἐκ μέρους τοῦ Τυράννου Μουστᾶ μπέη, ἀπεφάσισαν νὰ ζητήσωσι τὸ ἔλεος καὶ τὴν ἄμεσον προστασίαν τοῦ δικαίου καὶ ἀπροσωπολήπτου Κυρίου αὐτῶν Σουλτάν Μαχμούτ, διὸ ἐμελλον τῇ 1ῃ Μαρτίου νέου νὰ παρῶρησιασθῶσι καὶ νὰ καθικετεύσωσι γονυπετῶς τὸ βασιλικὸν αὐτοῦ Ὑψος, ἔξαιτοῦντες ἔλεος καὶ λύτρωσιν ἀπὸ τὴν ἀπάνθρωπον καὶ πολυχρόνιον τυραννίαν ἑνὸς δούλου πονηροῦ καὶ παρανόμου τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας.

Ἡμεῖς δὲ οἱ διὰ τὴν τυραννίαν τοῦ Μουστᾶ μπέη ἐκ Μελενίκου φυγόντες καὶ εἰς Βιέννην ζῶντες πιστοὶ ὑπήκοοι τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας, ἀκούσαντες τὰ ἐκ τῆς δωροδοκίας γεγονότα ἐν Κωνσταντινουπόλει προσκόμματα

εἰς τὸ νομιμώτατον κίνημα τῶν συμπολιτῶν καὶ συγγενῶν μας, σκοποῦμεν νὰ πέμψωμεν ἐντεῦθεν διὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Πρεσβείας ἰδιαίτερον ἀρτζοχάλι εἰς τὸν δίκαιον καὶ κραταῖον Σουλτάνον, ἔξαιτούμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς πατρίδος μας, ἀπὸ τὴν ἄδικον Κυβέρνησιν τοῦ Μουστᾶ μπέη, διὰ νὰ δυνηθῶμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἐπιστρέψωμεν ὡς ἐπιθυμοῦμεν πρὸ πολλοῦ εἰς τὸ εὐλογημένον βασίλειον τῆς Τουρκίας. Ἀλλὰ διὰ νὰ παύσωσι τὰς ῥαδιουργίας των οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τὸν πράκτορα τοῦ Μουστᾶ μπέη Χοιζᾶ Πατρόζη δωροδοκημένοι ἐχθροὶ τῆς δικαιοσύνης, παρακαλοῦμεν θερμῶς τὴν Ὑμετέραν Εὐγένειαν νὰ συνεργήσῃ διὰ τῶν ἐν Παρισίοις καὶ Λονδίνῳ ἔξοχωτάτων Πρέσβεων τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας Ἀχμέτ καὶ Ρεσίτ πασιάδων, παριστάνων εἰς αὐτοὺς τὴν γενομένην μεγάλην ἀδικίαν εἰς ἓνα πιστὸν λαὸν τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας καὶ τὴν προερχομένην ἐντεῦθεν μεγάλην κατασχύνην διὰ τὴν τιμὴν καὶ ὑπόληψιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, ἂν δὲν εὐθετηθῇ ἢ ὑπόθεσις αὕτη ὅσον τάχιστα μὲ θρίαμβον τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀληθείας, ἐνῶ μάλιστα αἱ ἐφημερίδες τῆς Εὐρώπης ἠρέθισαν τὴν περιέργειαν τοῦ πολιτισμένου κόσμου καὶ ἡ Εὐρώπη ἐλπίζει καὶ περιμένει νὰ ἀκούσῃ τὴν δικαίωσιν τοῦ ἀδικηθέντος λαοῦ καὶ τὴν δικαίαν τιμωρίαν τοῦ παρανόμου κυβερνήτου τῆς Ἐπαρχίας Μελενίκου, Μουστᾶ μπέη. Ὡστε ἀμφοτέρω οἱ ἐνδοξοὶ Πασιάδες νὰ φιλοτιμηθῶσι καὶ νὰ γράψωσι εἰς τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρμοδίας Ἀρχὰς τὰ ἀδόμητα διὰ τῶν ἐφημερίδων καὶ τὰ ὅποια ἀνωτέρω σᾶς ἐξιτόρησα ἐν περιλήψει, διὰ νὰ θεωρηθῇ ἢ ὑπόθεσις αὕτη μὲ πίστιν καὶ μὲ δικαιοσύνην καὶ νὰ μὴ ταλανίζωνται ἀδίκως οἱ δυστυχεῖς καὶ πτωχοὶ Μελενίκιοι, περιπλανώμενοι ἄλλοι μὲν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἄλλοι δὲ εἰς Σέρρας καὶ τὴν λοιπὴν Μακεδονίαν, περιμένοντες τὴν Ὑψηλὴν τῆς δικαιοσύνης ἀπόφασιν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Πολὺ ἐλπίζομεν μάλιστα ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τῆς φωνῆς τοῦ ἐνδόξου καὶ πολυθρυλήτου Ρεσίτ Πασιᾶ, τοῦ ὁποίου ἡ ψῆφος ἰσχύει τὰ μέγιστα μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ Ὑψηλοῦ Διβανίου. Ὅθεν πάλιν καὶ πάλιν παρακαλοῦμεν θερμῶς τὴν Ὑμετέραν Εὐγένειαν νὰ δεχθῇ εὐμενῶς τὴν παράκλησίν μας ταύτην καὶ νὰ συνεργήσῃ ὅπως δύναται καὶ ὅπως ἡ Ὑψηλὴ αὐτῆς φρόνησις ὑπαγορεύει πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ δικαιοτάτου καὶ νομίμου ἐπιχειρήματος τῶν δυστυχῶν Μελενικίων.

Ταῦτα πρὸς τὴν Ὑμετέραν Εὐγένειαν γράφει ἐν ὀνόματι καὶ κατὰ παράκλησιν τῶν συμπολιτῶν του, μετὰ προσήκοντος σεβασμοῦ ὁ ταπεινότητος τῶν δούλων σας.

Α. Παλλατίδης

7

Φίλιπτε συμπαιριῶτα κύριε Κωνσταντῖνε Μανόλτζου,
εἰς Κωνσταντινούπολιν

ἐκ Βιέννης τῇ 14 Μαρτίου 1839

Πρὸ ὀκτώ ἡμερῶν σᾶς ἔγραφον διεξοδικώτερον ἀποκρινόμενος εἰς τὴν

πρώτην καὶ τελευταίαν ἀπὸ 15 Φεβρουαρίου ἐπιστολήν σας· νῦν δὲ σπεύδω-
πάλιν νὰ σᾶς σημειώσω, ὅσα τότε δὲν ἠδυνάμην ἔτι, ἢ ἐξεπίτηδες παρέτρεξα
νὰ γράψω, διὰ νὰ ἐκφρασθῶ ἀκολούθως εἰς ταύτην τὴν ἰδιαιτέραν πρὸς
Ἑμᾶς, καὶ ἰδίως πρὸς σὲ κύριε Κ., ἐπιστολήν μου ἐλευθεριώτερον.

Ἐν πρώτοις σᾶς γνωστοποιῶ ὅτι σήμερον πέμπομεν καὶ ἡμεῖς ἐντεῦ-
θεν διὰ τῆς Ὁθωμανικῆς Πρεσβείας ἀρτσοχάλι τουρκιστὶ γεγραμμένον πρὸς
τὸν Κραταῖον Σουλτάνον, μὲ ὅλας ἐκείνας τὰς ὑπογραφάς, τὰς ὁποίας προ-
λαβόντως εἰς τὸ πληρεξούσιον, πεμφθὲν ὑμῖν, γράμμα ἔχομεν, ὅπερ ἐλπίζο-
μεν, συστηνόμενον μάλιστα καὶ ἀπὸ τὸν ἐνταῦθα Πρέσβυν Ριφὰτ μπέην, νὰ
κάμῃ ἐντύπωσιν εἰς τὰ μέλη τοῦ Διβανίου καὶ νὰ συντείνῃ πολὺ πρὸς ἐπί-
τευξιν τοῦ σκοποῦ Ἑμῶν. Πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἔγραψα διὰ τοῦ *Πρεσβευτικοῦ*
συμβούλου τῶν Ὁθωμανῶν κυρίου Μαυρογένῃ εἰς τοὺς Πρέσβεις Παρισίων
καὶ Λονδίνου Ἀχμέτ καὶ Ῥεσίτ πασιάδες τὰς καταδρομὰς καὶ τὰ πάθη τῶν
Μελενικίων καὶ παρεκάλεσα αὐτοὺς νὰ γράψωσιν εἰς τὰς ἐν Κων[πόλει
ἀρμοδίας Ἀρχάς, διὰ νὰ ἐξετάσωσιν ὅσον τάχιστα καὶ νὰ κρίνωσι πιστῶς τὰ
παράπονά σας κατὰ τοῦ Μουσιᾶ μπέην, ὥστε νὰ εὐθετηθῇ ἡ ὑπόθεσις σας
αὕτη κατὰ τὸ μέτρον τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀληθείας. Τὴν προλαβοῦσαν
ἐβδομάδα ἔγραψα καὶ εἰς Μελένικον τῷ Θεοφάνῃ Καρύδα, παρακαλῶν
αὐτῷ φιλικῷ καὶ συγγενικῷ τῷ τρόπῳ ν' ἀφέξῃ ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Μουσιᾶ
μπέην ἀφοσίωσίν του καὶ δυνατὸν νὰ καταπέσῃ τὸν ἀδελφόν του καὶ τοὺς
λοιποὺς συγγενεῖς του εἰς τοῦτο, ὥστε νὰ μὴ μετανοῶσι ματαίως μετὰ ταῦτα,
ὅταν φθάσῃ ἡ φρικτὴ ὥρα τῆς διὰ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀπιστίαν των τι-
μωρίας, διότι ἡ πτώσις καὶ ἡ κατάρρασις τῶν εἰδώλων των ἀπέβη ἤδη ἀνα-
πόφεκτος καὶ ἀλλοίμονον εἰς ἐκείνους τοὺς κακοδόξους χριστιανούς, ὅσοι
γονυπετῶντες ἐνώπιον αὐτοῦ διαμένουσι μέχρι τέλους.

Ἐπεθύμουν νὰ ἐπισημειώσετε ὀνομαστὶ εἰς τὰς πρὸς ἐμὲ ἐπιστολάς
σας, ποῖοι εἰσὶν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει καταδιώξαντες Ἑμᾶς, ἢ μὴ συγ-
κατανεύσαντες νὰ παρέξωσιν βοηθητικὴν χεῖρα εἰς τοὺς δυστυχεῖς Μελενι-
κίους, διὰ νὰ εὐφημισθῶσιν ὡς πρέπει διὰ τῶν ἐφημερίδων τῆς Εὐρώπης.
Ἄλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἐκδότην τῆς ἐν Ἀθήναις ἐφημερίδος Ἀθηναῖς δύνασθε
νὰ γράψῃτε ἀνωνύμως διὰ τινος φίλου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὰ πάθη σας,
ὥστε νὰ στηλιτευθῇ ἡ κακόνοια καὶ ἡ παρανομία τῶν φιλαργύρων Ἰου-
δαίων καὶ τῶν μιαρῶν τῆς θείας δικαιοσύνης καὶ αὐτῆς τῆς ἀναξιοπαθούσης
ἀνθρωπότητος ἐχθρῶν.

Φίλτατε κύριε Κωνσταντῖνε, ὁ ὑμέτερος ἀγὼν δύστροπος μὲν, ἀλλ'
οὐχὶ καὶ ἀνυπέρβλητος. Διὰ τοῦτο ὑπομονή, φρόνησις καὶ γενναιότης ἀντι-
παρατακτέα, εἰς τὰς ἐναντιότητας τῶν περιστάσεων. Ὁ δὲ πατὴρ ὁ οὐράνιος,
ὁ ὕψιστος τῆς δικαιοσύνης προστάτης θέλει εὐλογῆσαι τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρι-
δος κόπους καὶ μόχθους ὑμῶν. Ἐρρωσθε.

Ὁ Ἑμέτερος συμπατριώτης

Α. Π.

8

Ἐν Βιέννῃ τῇ 21 Μαρτίου 1839

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον Ἡγεμόνα τῆς Σάμου

κύριον Στέφανον Βογορίδην

εἰς Κωνσταντινούπολιν

Ἐκλαμπρότατε,

Αἱ μεγάλοι ἀρεταὶ καὶ ἑξαιρέτως ὁ διακαὴς πρὸς τὴν δικαιοσύνην ἔρως τῆς ἐκλαμπρότητος ἐγιναν ἤδη πρὸ πολλοῦ γνωστὰ καὶ εἰς ἡμᾶς.

Ἄλλὰ καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ εὐκαιρία ὁ ἐν Βιέννῃ Ὀθωμανὸς Πρέσβυς ἐξοχώτατος Ῥιφὰτ μπέης, ἐξυμνῶν τὴν ἀφιλοκέρδειαν, τὰ λοιπὰ πλεονεκτημάτων καὶ τὰς εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος ἐκδουλεύσεις τῆς ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος, μᾶς ἔδωκεν ἀφορμὴν ἐλπίδος πολλὰ γλυκείας ὥστε ἐλάβομεν τὸ θάρρος νὰ ἐμφανισθῶμεν διὰ τῆς παρουσίας μας ἐνώπιον αὐτῆς μετὰ τὴν ταπεινὴν παρακλήσιν μας.

Οἱ παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ πάντων τῶν κατοίκων τῆς πόλεως καὶ Ἐπαρχίας Μελενίκου ἐκλελεγμένοι καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπεσταλμένοι ἀντιπρόσωποι Μελενίκιοι, διὰ νὰ καθικετεύσωσι τὸ ἔλεος καὶ τὴν εὐσπλαγγνίαν τοῦ φιλονόμου καὶ κραταιοῦ Σουλτάνου ἐναντίον τοῦ τυραννικοῦ καὶ ληστρικοῦ τοπάρχου των Μουσιᾶ μπέη, *καταδιώκονται ἀπὸ τινος τῶν ἡμετέρων*, οἵτινες ὤφειλον κατὰ χρέος ἀπαραίτητον τοῦ ὑπουργήματος καὶ τῆς ὑψηλῆς θέσεώς των νὰ ὑπερασπισθῶσι τὰ ἀπαραβίαστα δίκαια τῶν πιστῶν ὑπηκόων τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας Μελενικίων. Διότι ὁ ἐξ ἀρπαγῶν καὶ ληστείας ἀπειρος θησαυρὸς τοῦ τυραννίσκου τῆς πατρίδος μας Μουσιᾶ μπέη σπαρεῖς ἀφθόως διὰ τοῦ Ἀρμενίου ντελῆ Πατρόζης ἐγοήτευσε πολλὰς χριστιανικὰς καρδίας τῶν ἐν τοῖς πράγμασι ταπεινῶν ἀνθρώπων, ὅπερ πρὸ πολλοῦ ἴσως καὶ ἡ ἐκλαμπρότης Ὑμῶν κατέμαθε περιστατικώτερον. Διὰ τοῦτο παρακαλοῦμεν αὐτὴν θερμῶς προσφεύγοντες ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν της νὰ μᾶς ἀξιῶσθαι τῆς εὐνοίας της εἰς τὴν κρίσιμον ταύτην περίστασιν δίδουσα χεῖρα βοηθείας εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει δυστυχεῖς συμπολίτας καὶ συγγενεῖς ἡμῶν καὶ ἐνεργοῦσα τὰ δέοντα πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ νομίμου καὶ δικαίου ἐπιχειρήματός των. Καθ' ὃν τρόπον ἡ ὑμετέρα Ἐκλαμπρότης ἐνεργοῦσα τὰ δίκαια εἰς μὲν τὸ ὀθωμανικὸν Κράτος καὶ τὸν φιλοδίκαιον Βασιλέα Σουλτὰν Μαχμουτὸν θέλει ἀναδείξει νέα δείγματα πιστῶν ἐκδουλεύσεων, εἰς δὲ τοὺς δυστυχεῖς καὶ ἀπελπισμένους ἀπὸ ζυγὸν ἀφόρητον ἐνὸς ποιηροῦ καὶ παρανόμου δούλου τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας συμπολίτας καὶ συγγενεῖς ἡμῶν θέλει ἀναφανῆσαι τὴν εὐεργέτην μέγαν. Ἡμεῖς δὲ οἱ ἐξ αἰτίας σκληρᾶς τυραννίας τοῦ Μουσιᾶ μπέη καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην διεσπαρμένοι Μελενίκιοι δὲν θέλομεν ὀκνήσει, ὑμνοῦντες τὰ λαμπρὰ τῆς Ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος πλεονε-

κτήματα, νὰ κηρύξωμεν γραφῆ καὶ λόγῳ καθ' ὅλον τὸν πολιτισμένον κόσμον τὸν ζῆλον αὐτῆς καὶ τὸν ἀληθῆ ἔρωτα πρὸς τὴν δικαιοσύνην ὅθεν καὶ τὰς σημαντικὰς ἐκδουλεύσεις πρὸς τὴν πάσχουσαν καὶ καταθλιβομένην ἀνθρωπότητα.

Ἐπογραφόμεθα μεθ' ὅλης τῆς προσηκούσης ὑποκλίσεως εἰς τὰ νεύματα τῆς Ἑμετέρας Ἐκλαμπρότητος

ἄφωσιωμένοι Α.Π.

9

Φίλιπτε συμπατριῶτα κύριε Κωνσταντῖνε Μανόλτζου καὶ λοιποί.

Ἀπὸ Βιέννης εἰς Κωνσταντινούπολιν τῇ 21 Μαρτίου 1839

Ἀποκρινόμενος εἰς τὴν ἀπὸ 1ης τοῦ τρέχοντος μηνὸς ἐπιστολὴν σας, δὲν ἐπαναλαμβάνω ὅσα τὴν παρελθοῦσαν καὶ προπαραελθοῦσαν ἐβδομάδα διεξοδικώτερον σᾶς ἔγραψον. Ἐλπίζω, ὅτι μέχρι τοῦδε ἐξωμαλύνετε τὰς πλείστας τῶν δυσκολιῶν καὶ ἐμποδίων, ἅπερ ἡ κακία καὶ ἡ χαμέρπεια τῶν ἀπανθρώπων σᾶς ἔστεισαν εἰς τὸν δρόμον. Μόλα ταῦτα σᾶς πέμπω τὸ κατὰ τὴν αἰτησίαν σας πρὸς τὸν ἐκλαμπρον Ἡγεμόνα Βογορίδην συστατικόν.

Πρὸς δὲ τὸν Σαρίφ Ἐφένδην γράφει ἐντεῦθεν ὁ Ῥιφὰτ μπέης. Σᾶς πέμπω καὶ ἄλλην μίαν συστατικὴν ἐκ μέρους τοῦ συμπολίτου μας κυρίου Ἀντωνίου Κ. Τιμολέοντος, ὅστις ἐγνώρισε καλῶς τοῦτον καὶ τὸν ἀδελφόν του. Μεγάλως ἐθαύμασα ὅτι δὲν ἐφροντίσατε νὰ συστηθῆτε ἐγκαίρως παρὰ τῷ ἐνδόξῳ Ἡγεμόνι τῆς Σάμου, ἀφοῦ ἐννοήσατε ὅτι οὗτος δύναται καὶ προαιρεῖται νὰ σᾶς ὠφελήσῃ ἐνῶ μάλιστα καὶ ἐγὼ ἐντεῦθεν σᾶς ἔκαμα περὶ τούτου εἰς τὴν πρώτην ἐπιστολὴν μου προσεκτικούς καὶ ἔτι μᾶλλον ἐνῶ ὁ ἀνὴρ οὗτος χαίρει τὴν καλλίστην φήμην πρὸ πάντων τῶν ἐν Κωνσταντινούπολει ὡς καλοκάγαθος καὶ μὴ ἰδιοτελής. Ἐλπίζω, ὅτι ὠφελήθητε καὶ ἐκ τῆς πρὸς Ἑμᾶς πεμφθείσης ὡς πληρεξουσίου ἐπιστολῆς ἡμῶν, ἐκφραζούσης τὴν ἄκραν κατὰ τοῦ τυραννικοῦ Τοπάρχου Μουστᾶ μπέη δυσαρέσκειαν πάντων τῶν ἐκ Μελενίκου κακῶν κακῶς φυγόντων, δείξαντες αὐτὴν εἰς τὰς ἀρμοδίας Ἀρχάς. Πολὺ πλέον ὁμως ἐπεβάρυνε τὴν πλάστιγγα τῶν δικαίων ἀπαιτήσεών σας τὸ πρὸς τὸν Κραταῖον Σουλτάνον *πολυσφράγιστον καὶ πολύκροτον ἐκ μέρους ἡμῶν ἀριζοχάλι, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἐνέργειαν πολὺ ἐλπίζομεν πάντες.* Διὰ τὸν δὲν ἐζητήσατε ἐν καιρῷ τὴν γνωριμίαν καὶ προστασίαν τοῦ Λογοθέτου Ἀριστάρχου, ὅστις μόνος σχεδὸν διευθύνει καλῶς καὶ κακῶς τὰς πράξεις τοῦ Πατριαρχείου; Οὗτος εἶναι, ὡς ἀκούω, ἀνθρώπος αἰσχροκερδῆς μὲν καὶ ῥαδιοῦργος, ἀλλὰ καὶ εὐκαμπτος, ἄστατος, παράφορος. Διὰ τοῦτο εὐκόλον ἦθελε εἶσθαι νὰ τὸν ἐλκύσητε εἰς τὸ μέρος σας, καὶ ἔτι μᾶλλον, ἐνῶ ὑμεῖς εἴσθε ὠπλισμένοι μετὰ τὴν ἀσπίδα τῆς δικαιοσύνης καὶ τὸν θώρακα τῆς νομιμότητος, οἱ δὲ ἀντίπαλοί σας στηρίζονται μόνον εἰς τὴν προσωρι-

νήν καὶ ἄστατον δύναμιν χρυσοῦ ἐξ ἄρπαγῆς καὶ ἀδικίας συνηγμένου.

Εἴπατε τὰς ἐκ μέρους πάντων ἡμῶν προσρήσεις εἰς τὸν χριστιανικώτατον, φιλόανθρωπον, τὸν εὐεργέτην ἡμῶν κύριον Ἀλέξανδρον Δούτζεβιτς καὶ ὅτι εὐγνωμονοῦμεν πολὺ διὰ τὴν καλοκάγαθον πρὸς τοὺς συμπολίτας ἡμῶν προστασίαν του, παρακαλοῦντες αὐτὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς πρὸς Ὑμᾶς εὐεργεσίας του, μέχρις αἰσίου ἀποπεραιώσεως τοῦ Θεῶ καὶ ἀνθρώποις εὐαρέστου ἐπιχειρήματός σας. Ὅμοίως καὶ πρὸς τὸν ἔνδοξον προστάτην ὑμῶν Σαῖτ μπέην θέλετε προσφέρει ταπεινάς ἡμῶν προσκυνήσεις, καὶ ἀναγγεῖλει ὅτι τὸ ἔνδοξον διὰ τὴν καλοκαγαθίαν καὶ δικαιοσύνην ὄνομά του ἐνθουσιασμόν μᾶς ἐνέπνευσε, ἀφοῦ ἠκούσαμεν μάλιστα καὶ τὸν Ῥιφὰτ μπέην νὰ ἐπαινῇ καὶ νὰ ἐκθειάζῃ τὰς χάριτας καὶ τὰ πλεονεκτήματα τοῦ ἀνδρός. Ἡμεῖς δὲ δὲν θέλομεν βραδύνει νὰ κηρύξωμεν τὰς ἀρετάς του διὰ τῶν ἐφημερίδων τῆς Εὐρώπης ἐντεῦθεν, ὥστε νὰ λαμπρυνθῇ καὶ ν' ἀναδειχθῇ τὸ ὄνομα τοῦ ἀξίου τούτου ἀνδρός ἱστορικόν. Διὰ τοῦτο σᾶς παρακαλοῦμεν, ἐξαιρέτως τὸν κύριον Κωνσταντῖνον Μανόλτζου, τοῦ ὁποίου ὁ κάλαμος ἄριστα ἐπιτηδεύεται τὰ τοιαῦτα, νὰ μᾶς σημειῆτε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὰ οὐσιώδη τῶν πρακτικῶν σας, μὲ μελάνην ὅμως μελανωτέραν ἐκείνης τῶν δύο προηγηθεισῶν ἐπιστολῶν σας, διὰ νὰ μὴ ἀναγκασώμεθα νὰ παρατρέχωμεν πολλὰ τῶν γεγραμμένων σας ὡς δυσανάγνωστα καὶ δυσκατάληπτα.

Ἐν πρᾶγμα ἔτι ἔχω σήμερον νὰ σᾶς ὑπομνήσω, φίλτατοί μου συμπατριῶται, ὅπερ ἔστιν. Ὑμεῖς διατρίβετε νῦν διὰ τὴν τραγικὴν ὑπόθεσιν σας εἰς μίαν πόλιν, ἣτις ἐξ ἄρχῆς καὶ ἄνωθεν ὑπῆρξεν ἡ καθέδρα τοῦ δόλου, τῆς πονηρίας, τῆς ἀπάτης καὶ πάντων τῶν κακῶν δαιμόνων καὶ ἐρινύων. Ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀγίων καὶ λειτουργῶν τοῦ Χριστοῦ, ὑπηρεταί τοῦ καταχθονίου Σατανᾶ εὐρίσκονται κατὰ διαφόρους καιροὺς εἰς ταύτην τὴν πόλιν. Ὅθεν φυλαχθῆτε ἀπὸ ἀρχιερεῖς, γραμματεῖς, φαρισαίους, ὑποκριτὰς· καὶ μὴ πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζετε πρῶτον. Φυλαχθῆτε μὴ τις τῶν ψευδαγίων ἐνσπίρη ζιζάνια εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ σᾶς βιάσῃ ἐπὶ τέλος νὰ διχογνωμήσητε, διὰ νὰ σᾶς διαιρέσῃ καὶ νὰ σᾶς παραδώσῃ χωρὶς πολλὰς δυσκολίας εἰς τὴν ἀπώλειαν. Πολλοὶ τῶν ψευδωνύμων ἀγίων, ὡς δῆθεν ὑπηρεταί τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τοῦτο ποιοῦσι μόνον καὶ κύριον αὐτῶν ἔργον, ὥστε πολλὰ μωρὰ καὶ ἐναπάτητα πρόβατα ἔρχονται αὐτόμολα εἰς τὸ χάσμα τῶν ὀδόντων τῶν ἀπηνῶν τούτων λύκων καὶ ἀποβαίνουσι τέλος πάντων ἔρμαιον ἔλεεινὸν τῆς ἀπανθρωπίας ἀνθρώπων καπηλευόντων τὴν θρησκείαν καὶ τὸ Θεῖον.

Ὅθεν μὴ πιστεύετε, ἀλλὰ σκέπτεσθε, ἐξετάζετε καὶ δοκιμάζετε πρῶτον. Ὑμεῖς, φίλτατοί μου, θεῖω βουλευμάτι, συνεσωματώθητε ἤδη, τοῦτέστιν ἠνώθητε εἰς ἓν ἀδιαίρετον, σύμμετρον καὶ ἁρμονικὸν σῶμα.

Τοῦτο δὲ ἦν ἀποτέλεσμα τοῦ κοινοῦ κινδύνου καὶ τῆς κοινῆς δυστυχίας ὑμῶν, ἡμεῖς δὲ εὐχόμεθα νὰ διαμείνῃ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἡ αὐτὴ

σύμπνοια καὶ ἄρμονία μεταξὺ πάντων τῶν συμπολιτῶν ὑμῶν. Διότι τότε δύναται νὰ εὐτυχήσῃ ἀληθῶς ἡ πατρις ἡμῶν.

Ὅθεν, ταῦτα λαβόντες εἰς σκέψιν καὶ ἐννοήσαντες, ὅτι πᾶν σῶμα ζῶν καὶ ἄρμονικῶς διατιθέμενον μίαν μόνην κεφαλὴν φυσικῶ τῷ λόγῳ ἔχει, νομίζομεν ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον καὶ ἀπαραίτητον εἰς Ὑμᾶς νὰ ἐκλέξετε τὸν συνειτώτερον Ὑμῶν καὶ κατὰ πάντα λόγον ἐμπειρότερον ὡς πρῶτον καὶ κορυφαῖον εἰς πᾶσαν σκέψιν καὶ πᾶν ἐπιχείρημα ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος, διὰ νὰ εὐοδοῦνται αἱ ἐργασίαι ὑμῶν εὐκολώτερον. Ἄξιον δὲ ν' ἀναδεχθῇ ἐν τοιοῦτον βᾶρος γνωρίζομεν ἡμεῖς οἱ ἐν Βιέννῃ ἅπαντες συμπατριῶται Ὑμῶν καὶ ἐγκρίνομεν τὸν κύριον Κωνσταντῖνον Μανόλτζου, τὸν ὁποῖον παρακαλοῦμεν νὰ ὀδηγῇ καὶ νὰ κινήσῃ εἰς τὸ μέλλον τὴ μηχανὴν τοῦ ἔργου σας, διὰ τὸ ὁποῖον ἤλθατε εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὅθεν παρακαλοῦμεν θερμῶς ἅπαντας τοὺς λοιποὺς συμπατριώτας νὰ ὑπακούσωσι καὶ νὰ πείθωνται εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ προρρηθέντος κυρίου Κ. Μανόλτζου, ὥστε ἡ ψῆφος αὐτοῦ νὰ ἰσχύῃ τὰ μέγιστα εἰς πᾶν τοῦ Κοινοῦ ἔργον. Μετὰ τὸν κύριον Κ.Μ. νὰ εἰσακούηται ὁ κύριος Γεώργιος Α. Ζιγέρης, καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς περινοίας καὶ φρονήσεως τοῦ καθενός. Διότι οὕτω πως μόνον δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν τὸν εὐκταῖον σκοπόν, τὴν κοινὴν εὐδαιμονίαν τῆς πατρίδος.

Ὅπως ὑμέτερος

Α. Π.

10

Ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας τῇ 10 Ἀπριλίου 1839.

Πρὸς τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κύριον Γρηγόριον καὶ ἅπασαν τὴν σεβαστὴν ἱερὴν Σύνοδον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

εἰς Κωνσταντινούπολιν

Παναγιώτατε,

Ἀφοῦ πάντα τὰ πολιτικὰ καὶ ἀνθρώπινα ἔργα τῶν πατέρων ἡμῶν κατεστράφησαν ἀπὸ τὰς περιπετείας τῆς τύχης, τὰ θρησκευτικὰ καὶ θεῖα, βουλῇ καὶ προνοίᾳ πανσόφῳ διεσώθησαν μόνα ἐκ τῶν προγονικῶν μνημείων. Ἡ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἔμεινε μόνη ἀδιάφθορος ἀπὸ τὸν πανδαμάτορα χρόνον, ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τὴν ἀστασίαν τῆς τύχης, ἀκλόνητος καὶ γενναία πρὸς τὰς διαβολὰς καὶ προσβολὰς τῶν πολεμίων ὥστε καὶ οἱ ἀκαταμάχητοι δορυκτῆτορες τοῦ Βυζαντίου, ἀναγνωρίσαντες τὴν θεῖαν αὐτῆς ὑπεροχὴν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ σεβασθέντες αὐτήν, ἀνέδειξαν προσιτάτιδα τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ οὕτω πως προσέτι καὶ δύναμιν πολιτικὴν τῇ Θεόθεν ἐκκλησιαστικῇ.

Ὅθεν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν οἱ δυστυχεῖς καὶ βεβαρημένοι ὀρθόδοξοι

χριστιανοὶ ἀπὸ ἀδικίας Τοπαρχῶν ἢ ἄλλων τυραννικῶν ἀτόμων κατέφευγον εἰς τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν τῆς κοινῆς καὶ φιλοστόργου ἡμῶν μητρὸς, τῆς θεοσηρίκτου Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ πάντοτε εὕρισκον παραμυθίαν δραστήριον καὶ ἴασιν τῶν παθῶν των.

Ταῦτα σκεψάμενοι καὶ ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι, καίτοι ζῶντες ἀποπεπλανημένοι διὰ τὴν τυραννίαν τοῦ Τοπάρχου μας, μακρὰν τῆς οὐρανοῦ ἡμῶν Τροφοῦ, τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, διεσπαρμένοι πρὸς δυσμὰς, βορρᾶν, καὶ μεσημβρίαν τῆς Εὐρώπης, θαρροῦντες εἰς τὰ μητρικὰ καὶ εὐαίσθητα σπλάγγνα τῆς πνευματικῆς ἡμῶν μητρὸς, προστρέχομεν ἐν καιρῷ διωγμοῦ καὶ ἀνάγκης, ὡς εἰς ἀσφαλέστατον λιμένα, εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς καὶ παρακαλοῦμεν ἐνθέρμως τὴν τε Παναγιότατα Ὑμῶν καὶ ἅπασαν τὴν ἱερὰν καὶ σεβαστὴν Σύνοδον, νὰ εἰσακούσει τὰς δεήσεις τῶν πτωχῶν καὶ τεθλιμμένων ἀντιπροσώπων τῆς πατρώας ἡμῶν Πόλεως Μελενίκου εὐμενῶς, καὶ συνεργήσῃ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἰσχυρᾶς δυνάμεώς της παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πόρτᾳ καὶ αὐτῷ τῷ Μονάρχῃ Σουλτάνῳ, πρὸς τελείαν ἀπολύτρωσιν τῆς Ἐπαρχίας Μελενίκου ἀπὸ τὸν ἐν κακοῖς γηράσαντα μὴ ἐπιδεχόμενον διόρθωσιν τύραννον Μουσιᾶ μπέην, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν καὶ ἡμεῖς, ὅπερ πρὸ πολλοῦ ἐπιθυμοῦμεν, καὶ οἱ λοιποὶ ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου διεσπαρμένοι Μελενίκιοι, νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὰς οἰκίας μας καὶ νὰ ζήσωμεν μεταξὺ τῶν ὁμοθρήσκων συγγενῶν καὶ ὁμογενῶν μας, λατρεύοντες καὶ δοξάζοντες τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καθ' ὃν τρόπον ἀνετράφημεν καὶ εἰς τὴν νεότητά μας ἐποτίσθημεν μὲ τὸ οὐράνιον γάλα τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως. Εἶθε, εἶθε γένοιτο ὡς τάχιστα πρὸς δόξαν τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς καύχημα τῶν πιστῶν καὶ πρὸς παρηγορίαν τοῦ δυστυχοῦς καὶ γεγυμνωμένου λαοῦ τῆς Ἐπαρχίας Μελενίκου. Ἡμεῖς δὲ πρὶν ἐπιστρέψωμεν εἰς Μελένικον θέλομεν κηρύξῃ πρότερον, γραφῇ καὶ λόγῳ, κατὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην τὰς μεγάλας ἀρετὰς τοῦ νῦν ἐνδόξως πατριαρχέοντος Παναγιωτάτου, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ παντὸς τοῦ σεβαστοῦ Κλήρου τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, ὥστε ἅπας ὁ κόσμος νὰ γνωρίσῃ ὅτι ὁ Παναγιώτατος ἡμῶν Πατριάρχης καὶ ὁ ἡμέτερος Κλήρος δὲν φροντίζει μόνον διὰ τὰ πνευματικὰ τῶν Ὁρθοδόξων, ὡς οἱ ποιμένες ἄλλων ἑτεροδόξων χριστιανῶν, ἀλλὰ φέρουσι καὶ ἄλλα βάρη, βιωτικὰ καὶ δυσβάστακτα, τῶν λογικῶν προβάτων των.

Μᾶς γράφουσιν ἐκ Σερρῶν, ὅτι ὁ Μουσιᾶ μπέης λυσσᾶ καὶ πράττει ἄρρητα καὶ ἀθέμιτα εἰς Μελένικον κατὰ τῶν Χριστιανῶν. Παντοίας δολοφονίας ἐπιχειρεῖ καὶ δὲν ἀποτυγχάνει τῶν κακούργων σκοπῶν του· νεωστὶ ἐφαρμάκευσεν ἐνάρετον τινὰ ἱερέα, τὸν Οἰκονόμον τοῦ Ἀρχιερέως ἡμῶν Διονυσίου, συνεργεῖα τοῦ κοτζάμπαση Κωνστ. Καρύδα καὶ τοῦ ἀνοσίου ἱερέως παπᾶ Γιοβάντζη, τοῦ θεομπαίκτη καὶ ἄκρου φίλου τοῦ τυράννου Μουσιᾶ μπέη. Μισεῖ καὶ ἐπιβουλεύεται κατ' ἐξοχὴν τὸν σεβαστὸν καὶ φιλόχρηστον ἡμῶν Ἀρχιερέα Διονύσιον. Διὰ τοῦτο θεομῶς παρακαλοῦμεν τὴν Ὑμετέραν

Παναγιότητα καὶ ἄπασαν τὴν ἱερὰν Σύνοδον νὰ προστατεύσῃ δραστηρίως τὸν ἀγαπητὸν καὶ σεβαστὸν ἡμῶν Ἀρχιεπίσκοπον ἐναντίον τῶν ἐπιβουλῶν καὶ συκοφαντιῶν τοῦ τυράννου καὶ τῶν βδελυρῶν αὐτοῦ φίλων. Οἱ δὲ ἀνόσιοι κακοῦργοι καὶ συμπράκτορες τοῦ Μουσιᾶ μπέη νὰ τιμωρηθῶσιν ὡς εἰκός. Ὅτι δὲ ὁ ἐνάρετος ἱερεὺς, πατὴρ οἰκογενείας πολυαρίθμου, ἐφαρμακεύθη, οὐδεμία πρόκειται ἀμφιβολία· παρῆσαν γὰρ ἐν τῇ ὀξείᾳ αὐτοῦ νόσῳ ὅλα τὰ συμπτώματα δηλητηρίου φαρμάκου, οἷον ἀρσενικοῦ.

Πεπεισμένοι ὅτι αἱ ταπειναὶ ἡμῶν δεήσεις καὶ αἱ παρακλήσεις τῶν συναδελφῶν μας τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἤδη διατελούντων εἰσακουσθῆσονται εὐμενῶς, συνυπογραφοῦμεθα μετὰ τῆς προσηκούσης εὐλαβείας.

Τῆς Υ.Π. καὶ πάσης τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
τέκνα πνευματικὰ καὶ εὐπειθῆ

Α. Π. κ.λ.π.

11

Τῷ Εὐγενεστάτῳ Ἀρχοντι μεγάλῳ Λογοθέτῳ
κυρίῳ Νικολάῳ Ἀριστάρχῳ.

Εὐγενέστατε Ἀρχον, Λογοθέτη,

Εἰς Κωνσταντινούπολιν

Ἐκ Βιέννης τῇ 10 Ἀπριλίου 1839

Ἐκ φήμης καὶ διηγήσεως μόνον τοῦ κοινοῦ ἡμῶν φίλου κυρίου Ἰωάννου Μαυρογένη γνωρίζω τὸν χρηστὸν γόνον τοῦ κλεινοῦ πατρὸς Ἀριστάρχου, τοῦ ὑπὲρ πίστεως μάρτυρος, τὴν Εὐγένειάν σας λέγω. Καὶ μὴ διστάζων ποσῶς νὰ εὖρω πιστὸν κληρονόμον τῶν πατρικῶν ἀρετῶν εἰς τὸ εὐγενὲς ὑποκείμενόν σας, λαμβάνω τὸ θάρρος διὰ τῆς παρουσίας μου νὰ σᾶς παρακαλέσω ἐκ μέρους τῶν ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης πεπλανημένων συμπολιτῶν μου Μελενικίων, ἵνα συντελέσητε καὶ ἡ Εὐγένειά σας διὰ τῆς ἰσχυρᾶς προστασίας Ὑμῶν τὰ δέοντα πρὸς ἀπολύτρωσιν τῆς ἀνηλεῶς ἤδη πολλὰ ἔτη τυραννομένης Ἐπαρχίας Μελενίκου, ἀπὸ σκληρὸν καὶ παράνομον τινα Τοπάρχην Ὀθωμανόν, Μουσταφᾶ μπέην καλούμενον. Ἡ εὖνοια καὶ ὑπόληψις τὴν ὁποίαν ὁ Αὐτοκράτωρ Σουλτὰν Μαχμουτ χαρίζει εἰς τὴν Εὐγένειάν σας, εἶναι προφανῶς δείγματα τῶν χαρίτων καὶ τῶν προσωπικῶν ἀρετῶν σας καὶ ὅτι ἡ Εὐγένειά σας τὴν εὐθειαν ὁδὸν βαδίζετε καὶ μόνον εἰς τὰ μέρη τῆς δικαιοσύνης τὸν πολιτικὸν σας βίον ἐφαρμόζετε. Ἐκ ταύτης ἄρα τῆς θεωρίας ὁρμώμενοι, θαρροῦντες προστρέχομεν εἰς τὴν εὐαίσθητον καρδίαν τῆς ἡμετέρας Εὐγενείας καὶ παρακαλοῦμεν ἐνθέρμως ν' ἀκούσητε εὐμενῶς τὰ δίκαια παράπονα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει δυστυχῶν συμπολιτῶν μας, καὶ νὰ τοὺς συστήσητε εἰς τὸν κραταῖον Αὐτοκράτορα καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς δυνατοῖς, διὰ νὰ ἀπαλλαγθῶσιν ὅσον τάχιστα ἀπὸ τὰ ἀνήκουστα

πάθη των, ὥστε νὰ ὑμῶσι μετὰ τὰῦτα αὐτοὶ καὶ ἡμεῖς, ἔξω τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους κατὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην διεσπαρμένοι Μελενίκιοι, τὸ ἀξιάγαστον Ἀρισταρχικὸν ὄνομα. Τοῦτο πράξαντες εἰς μὲν τὸν φιλοδίκαιον καὶ φιλόνομον Σουλτάνον θέλετε δώσει, νέα δείγματα πιστῶν ἐκδουλεύσεων, εὐεργετοῦντες τὰ δίκαια κατὰ τὴν ὑψηλὴν θέλησίν του, ἡμᾶς δὲ εὐγνωμονοῦντας θέλετε ὑποχρεώσει διὰ βίου καὶ ἀναδείξειν κήρυκας πολυφθόγγους τῶν λαμπρῶν πλεονεκτημάτων σας.

Τῆς Ὑμετέρας Εὐγενείας πρόθυμος καὶ εὐπειθὴς δοῦλος,

Α. Π.

12

Φίλιπποι συμπατριῶται,

Ἐκ Βιέννης εἰς Κωνσταντινούπολιν τῇ 11 Ἀπριλίου 1839

Τὰ γράμματά σας ἀπὸ 21 Μαρτίου ἔλαβον ἐν καιρῷ καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἔγνω, ἐπομένως δ' ἐλπίζω νὰ λάβω ἀπόκρισίν σας καὶ εἰς ἄλλας δύο ὑστερωτέρας ἐπιστολάς μου πρὸς ὑμᾶς καὶ ν' ἀκούσω αἰσιώτερα περὶ τῆς ὑποθέσεώς σας. Ἐλπίζω ἔτι, ὅτι ὠφελήθητε ὅσον τὸ δυνατὸν ἀπὸ ὅλας τὰς εὐκαιρίας καὶ τὰ πρόσφορα μέσα καὶ ὅτι ἤγγικεν ἤδη τὸ αἴσιον τοῦ ἔργου σας πέρας.

Μόλα ταῦτα σᾶς πέμπω κατὰ τὴν αἴτησίν σας τὰ συστατικὰ πρὸς τὴν Παναγιότητά του καὶ τὸν Ἀρχοντα Λογοθέτην καὶ εὐελπὶς εἶμαι, ὅτι δι' αὐτῶν καὶ τῶν λοιπῶν, ἔξαιρέτως ὅμως διὰ τῆς ὑμετέρας φρονήσεως, ἐπιμονῆς καὶ ὁμονοίας θέλετε ματαιώσει τοὺς ἀθεμίτους ἀγῶνας τῶν παρανόμων ἀντιπάλων σας. Ἀλλὰ σπεύδετε βραδέως καὶ μὴ βιάζεσθε, ὥστε ἐκ τῆς ἀκαίρου βίας μὴ λησμονήσητε καὶ παραβλέψητε μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ποθομένου σας ὠφέλιμόν τι καὶ εἰς τὸ μέλλον ἀναγκαῖον διὰ τὴν εὐτυχίαν ἐνὸς ἐκάστου καὶ συμπάσης τῆς πατρίδος σας. Μὴ λυπεῖσθε ἂν πρὸς τὸ παρὸν ἀμελοῦνται ἢ πάσχουσι μικρὰν τινα βλάβην τὰ ἐν τῇ πατρίδι ἔργα ἐνὸς ἐκάστου· διότι ἡ ἀσθένεια αὕτη οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἐνῷ αἱ τυραννικαὶ πληγαὶ ἐκ μέρους τοῦ Ἀρχοντος καὶ τῶν Ἀρχοντίσκων ἡμῶν ἦσαν ἀνίατοι καὶ θανατηφόροι. Ἀφοῦ καταφθάσητε εἰς τὸν κύριον σκοπὸν σας μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ ζητήσητε ἐντόνως καὶ τὰς ἀνηκούσας τιμωρίας τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἑξωτερικῶν ἀντιπάλων σας, ὡς τοῦ Πατρόζη, Καρύδα καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων.

Εἰς δὲ τὸν κακοῦργον καὶ βλεδυρὸν παπᾶ Γιοβάντζον νὰ ἐπιθέσητε διὰ τῆς Ἐκκλησίας ποινὴν παραδειγματικὴν καὶ νὰ τὸν ἐξώσητε διὰ παντὸς ἔξω τῶν ὁρίων τῆς Ἐπαρχίας Μελενίκου, ὥστε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἐμπνεύσητε σέβας τῶν δικαιωμάτων σας εἰς μέλλοντας ν' ἀναδειχθῶσι δημόσια τῆς πατρίδος ἔργα καὶ εἰς πάντας τοὺς μεταγενεστέρους Καρύδας καὶ

νά μὴ τολμήσῃ τις νὰ ἐναντιωθῆ οὐδὲ κἂν τὸ παραμικρὸν εἰς τὴν κοινὴν θέλησιν καὶ τὰ συμφέροντα τῆς Πατρίδος γενικῶς.

Πρὸ τινων ἡμερῶν εἶχα εἰδήσεις ἐκ Παρισίων, ὅτι ὁ Ὀθωμανὸς Πρέσβυς τῆς πόλεως ταύτης Ἀχμέτ Πασιᾶς καὶ ὁ ἐν Λονδίῳ Ρεσίτ Πασιᾶς ἔγραψαν ἤδη τὰ δέοντα πρὸς τὰς ἀρμοδίας ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχὰς περὶ τῆς ἡμετέρας ὑποθέσεως· ὅθεν, ἔτι μᾶλλον θαρροῦντες δύνασθε εἰς τὸ μέλλον νὰ προσδεύσητε εἰς τὸν προτιθέμενον σκοπὸν καὶ νὰ μὴ φοβηθῆτε οὐδὲ ποσῶς τὰς ἀπειλὰς τῶν ὑποκρυπτομένων ἐχθρῶν σας, τῶν ὑπὸ τὸ πρόσχημα φιλίας παρουσιαζομένων καὶ νουθετούντων δῆθεν ὑμᾶς. Τοιούτων φίλων πληθὺς μεγάλη εὐρίσκεται εἰς τὴν μητρόπολιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους καὶ εἶναι πολὺ πλεον ἐπικίνδυνος τῶν φανερῶν καὶ ἔγνωσμένων ἐχθρῶν, τῶν ὁποίων τὰς ἐνέδρας καὶ τὰ βέλη γνωρίζων φεύγει τις εὐκολώτερον. Ὅθεν περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι ἀλλὰ ὡς σοφοί· καὶ ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσίν.

Κατὰ προτροπὴν ἡμετέραν, πρὸ πολλοῦ ἤδη προσηγηθεῖσαν, μᾶς γράφουν οἱ ἐν Βουκουρεστίῳ ὁμοπάτριδες, ὅτι καὶ αὐτοὶ ἔγραψαν ἤδη παρακλητικὴν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, ὥστε νὰ εὐσπλαγχνισθῆ τοὺς ἐν Μελενίκῳ ἀναξιοπαθοῦντας καὶ νὰ συντελέσῃ τὰ δυνατὰ πρὸς ἀπολύτρωσιν ἐκ τῆς τυραννίας. Περὶ τούτου δὲν μᾶς ἐσημείωσε μέχρι τοῦδε οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν· κατέφθασε λοιπὸν ἡ εἰρημένη ἐπιστολή; Ἐκαμε τὴν ἀπαιτουμένην ἐνέργειαν;

Ἐκ Μελενίκου καὶ Σερρῶν δὲν μᾶς γράφει οὐδεὶς, οὐδεποσῶς, οὐδέποτε· διατί; Ἐνῶ ἀναγκαῖον εἶναι νὰ ἠξεύρωμεν πῶς φέρεται πρὸς αὐτοὺς ὁ Μουσιᾶ μπέης καὶ οἱ ὁπαδοὶ του, ἂν ἔλαβε τὸν παρελθόντα Μάρτιον κατὰ τὸ σύνηθεσ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὸν μπουχιζᾶν τῶν χαρατζίων καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἴσως αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι μᾶς νομίζουσι, καθὸ ἀμετόχους τῶν παθῶν καὶ κινδύνων των, ἀδιαφόρους καὶ εἰς τὴν οἰκτρὰν κατάστασίν των, ἢ διόλου ἀσθενεῖς εἰς τὸ νὰ συντελέσωμεν καὶ νὰ συναγωνισθῶμεν καὶ ἡμεῖς μεθ' ὑμῶν ὑπὲρ τῆς ἐκ τῆς τυραννίας ἀπολυτρώσεως τῶν πατρικῶν ἐστιῶν.

Ἐκτὸς μιᾶς ἀποκριτικῆς πρὸς τὴν εὐχαριστήριον ἡμῶν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀρχιερέως Διονυσίου, δὲν ἐλάβομεν ἄλλην παρ' οὐδενός· ὅθεν οὐδ' οἶδαμεν τὰ ἐκεῖσε διατρέχοντα, ἂν ἐξαιρέσῃ; ὅσα ὀλίγα ὑμεῖς ἐντεῦθεν μᾶς σημειοῖτε ἐνίστε κ.λ.π.

Ἐρωσθε καὶ κραταιοῦσθε ἐν ὁμοσίᾳ.

Α. Π.

13

Πρὸς τὸν Ἐκλαμπρότατον Ἡγεμόνα
τῆς Σάμου κύριον Στέφανον Βογορίδην.

Ἐκλαμπρότατε,

Ὁ διακαεὶς πρὸς τὴν δικαιοσύνην ἔρως, ἢ πρὸς τοὺς δυστυχοῦντας ὁμογενεῖς εὐμένεια καὶ ἅπασαι αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ τῆς Ἐκλαμπρότητός της ἔγιναν ἤδη πρὸ πολλοῦ καὶ εἰς ἡμᾶς γνωστά· ὅθεν πεπειθότες εἰς τὸν γενναῖον καὶ ἡγεμονικὸν τῷ ὄντι χαρακτῆρα τῆς Υ.Ε. ἐτολήσαμεν νὰ ἐμφανισθῶμεν μὲ τὴν παροῦσαν παρακλητικὴν μας ἐνώπιον αὐτῆς, ἔξαιτούμενοι τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν της ἐναντίον τοῦ σκληροτάτου τυράννου τῆς Πατρίδος μας Μουσταφᾶ μπέη.

Ὁ τύραννος οὗτος, συλλέξας ἀπειρον θησαυρὸν ἐν διαστήματι 32 ἐτῶν ἀπὸ τοὺς δυστυχεῖς κατοίκους τῆς χώρας Μελενίκου δι' ἀρπαγῆς καὶ ληστείας, ἐλπίζει καὶ νῦν, ὡς ἄλλοτε ἔπραξε, διὰ τῆς δωροδοκίας νὰ κατασιγάσῃ τὴν φωνὴν τῆς ὑπ' αὐτοῦ κατακτηθείσης δικαιοσύνης καὶ νὰ τυραννῇ καὶ εἰς τὸ μέλλον ἀτιμωρητί, ὡς μέχρι τοῦδε, τὴν δυστυχῆ ἐπαρχίαν Μελενίκου. Διὰ τοῦτο λοιπὸν παρακαλοῦμε θερμοῶς τὴν Ὑμετέραν Ἐκλαμπρότητα νὰ καταδεχθῇ νὰ μᾶς ἀξιῶσῃ τῆς εὐνοίας της εἰς τὴν κρίσιμον ταύτην περίστασιν καὶ νὰ δώσῃ χεῖρα βοήθειας εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει δυστυχεῖς συμπολίτας καὶ συγγενεῖς ἡμῶν, ἐνεργοῦσα τὰ δέοντα, πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ δικαίου καὶ νομίμου ἐπιχειρήματός των. Κατὰ τοιοῦτον τινὰ τρόπον ἢ Υ.Ε. εἰς μὲν τὸ Ὄθωμανικὸν κράτος θέλει ἀναδείξει νέα δείγματα πιστῶν ἐκδουλεύσεων, εἰς δὲ τοὺς δυστυχεῖς καὶ ἀπελπισμένους, ὑπὸ ζυγὸν ἀφόρητον, τοὺς πιστοὺς ὑπηκόους τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας, τοὺς συμπολίτας καὶ συγγενεῖς ἡμῶν θέλει κηρυχθῆ πατὴρ καὶ εὐεργέτης μέγας. Ἡμεῖς δὲ οἱ ἕνεκα τῆς ἀπανθρώπου τυραννίας τοῦ Μουσταφᾶ μπέη καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην διεσπαρμένοι Μελενίκιοι δὲν θέλομεν παύσει κηρύττοντες γραφῇ καὶ λόγῳ καθ' ὅλον τὸν πολιτισμένον κόσμον τὰ μεγάλα καὶ λαμπρὰ προτερήματα τῆς Ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος.

Ὑπογραφομένα μεθ' ὅλης τῆς προσηκούσης ὑποκλίσεως
τῆς Υ.Ε. εὐπειθεῖς καὶ ἀφωσιωμένου πηρέται.

Ἐν Βιέννῃ τῇ 9 Μαΐου 1839

14

Φίλιταί μοι συμπατριῶται,

εἰς Κωνσταντινούπολιν

Ἐκ Βιέννης εἰς Κωνσταντινούπολιν τῇ 9 Μαΐου 1839

Ἐχω ἀνὰ χεῖρας τὴν ἀπὸ 4, χθὲς δὲν ἔλαβον καὶ τὴν ἀπὸ 19 καὶ 26 τοῦ παρελθόντος Ἀπριλίου ἐπιστολήν σας, ἣτις μᾶς ἐνέπλησε μὲ χαρὰν ἀνέκφρα-

στον διὰ τὰ ἐμπεριεχόμενα Εὐαγγέλια. Ἐχετε ἐνταῦθα ἐσώκλειστον καὶ τὴν διὰ τὸν Βογορίδην ἀπαιτηθεῖσαν συστατικὴν ἐπιστολήν. Ἄλλὰ διατί, ὦ εὐλογημένοι, μόλις τώρα περὶ αὐτῆς γράφετε; Ἐγὼ δὲν ἤξεύρω πῶς—ἀδημονῶν καὶ ἐν ἀθυμίᾳ ὢν διὰ τὰ τότε πάθη σας, ἢ παρομοίαν δηκτικὴν ἔκφρασιν, ἔκρινα ἀναγκαῖον κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν—ἔγραψα τὴν μὴ ἐγκριθεῖσαν παρ' ὑμῶν περίοδον· ἀλλ' ὑμεῖς ἔπρεπε νὰ μοὶ τὸ γράψητε ἀμέσως, διὰ νὰ σᾶς πέμψω ἄλλην καὶ νὰ μὴ χάνεται ματαίως ὁ καιρὸς καὶ συναντιᾶτε προσκόμματα εἰς τὰς ἐργασίας σας. Βλέπω ἤδη ὅτι συντρέχουσιν ἅπαντες ἐκ Μελενίκου καὶ φιλοτιμῶνται νὰ συνεργήσωσι μεθ' ὑμῶν πρὸς ἀπολύτρωσιν τῆς Πατρίδος, ἀφοῦ πέντε ἤδη μῆνας σιγηλοὶ θεσταὶ καὶ ἐπίσκοποι τῶν πράξεών σας οἱ πλεῖστοι ἀργοὶ ἔμειναν ὥστε μέχρι τοῦδε οἱ πλεῖστοι ἦσαν ἀμφιρρεπεῖς καὶ ἐπισηφαεῖς (τὸ εἶχαν δίπορτον). Τώρα βέβαια καθεὶς ἤξεύρει ποῦ πρέπει νὰ κλίνη· διότι δρυὸς πεσοῦσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. Ἄλλὰ τοῦτο ἀπόκειται εἰς τὴν ὑμετέραν φρόνησιν, ὥστε ἐν ἀρχῇ τῆς ἀπολυτρώσεώς σας νὰ διακρίνητε τὰ σκύβαλα ἀπὸ τὸν σῖτον καὶ νὰ ἐξαλείψητε πᾶν ζιζάνιον ἐκ τοῦ μέσου ὑμῶν πρόρριζα, διὰ νὰ δύνασθε εἰς τὸ μέλλον ἐν ἀγάπῃ καὶ ἡσυχίᾳ νὰ νέμεσθε τοὺς καρποὺς τῶν ἀγώνων καὶ πόνων σας. Ὁ Καρύδας γράφει ἐκ Μελενίκου ἀπάντησιν εἰς μίαν πρὸς Θεοφάνην παραινειτικὴν ἐπιστολήν μου, ὅτι ὁ φθόνος καὶ ἡ κακόνιοι ἀδίκως τὸν διαβάλλει καὶ συκοφαντεῖ ὡς ἐχθρόν, ὄντα φίλον τῶν κοινῶν συμφερόντων τῆς Πατρίδος, καὶ ἀκολούθως ἀρνεῖται τὸν Κύριόν του ὡς ἄλλος Πέτρος λέγων «οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον». Τί πρὸς ταῦτα λέγετε; Ἐγὼ δὲ εἰμι ὅλως Ὑμέτερος.

A. Π.

15

Φίλτατοί μου συμπατριῶται εἰς Μελένικον

τῇ 19 Μαΐου 1939, ἀπὸ Βιέννης

Εὐχαρίστως ἀπαντῶ εἰς τὴν τιμίαν σας τῆς 26 τοῦ προηγηθέντος Ἀπριλίου ἐκ Σερρών καὶ ἐλπίζω νὰ σᾶς εὖρη ἢ παροῦσά μου εἰς Μελένικον καὶ οὐχὶ πλέον εἰς Σέρρας, διότι ἀφοῦ ἐπῆραν τὸν ἀλιτήριον τύραννόν σας διὰ Κωνσταντινούπολιν, δὲν ἔχετε πλέον αἰτίας φόβου καὶ ἡμπορεῖτε ἐν τῷ μεταξὺ νὰ ἐξακολουθήσητε τὰ ἔργα σας χωρὶς μακροτέραν διακοπὴν καὶ νὰ φροντίσητε ὁμοίως καὶ διὰ τὰ ἔργα τῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπεσταλμένων συναδέλφων σας. Δὲν ἔμεινε πλέον ἀμφιβολία, ὅτι ἡ ὑπόθεσίς σας, ὅταν κριθῇ εἰς τὰ δικαστήρια τῆς Κωνσταντινουπόλεως, θέλει λάβη εὐτυχὲς τέλος. Ὅθεν μὴ φοβεῖσθε ποσῶς, ἀλλ' ἐνεργεῖτε καὶ σεῖς ἐντεῦθεν, καθὼς οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀδελφοί μας ἐνεργοῦσι φρονίμως, διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν δικαιωμάτων σας καὶ τὴν παντελεῖ ἔξόντωσιν τῆς τυραννίας.

Ἐναφοραὶ δραστήριοι, συστάσεις ἰσχυραὶ καὶ ὅλα τὰ δυνατὰ μέτρα ἐλήφθησαν ἐκ μέρους ἡμῶν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων ἀπαιτήσεών σας, τὰ ὅποια δὲν ἔμειναν χωρὶς ἐνέργειαν, καθὼς ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν πληροφοροῦμαι. Ὅθεν ὡς πρὸς τοῦτο ἀμεριμνήσατε.

Ποῖοι εἶναι αὐτοὶ οἱ ὁμογενεῖς καὶ ὁμοπάτριδες—διατί δὲν τοὺς ὀνομάζετε ;—οἵτινες κατατρέχουσι τοὺς ἀδικημένους καὶ πτωχοὺς συμπατριώτας των, συμβοηθοῦσι δὲ τὸν τρισκατάρατον τύραννον ; Εἶναι τάχα ὁ Κ. Καρούδας ; Πῶς εἶναι τοῦτον δυνατόν ; Αὐτὸς μοὶ ἔγραφε προλαβόντως ὅτι ἀδίκως τὸν συκοφαντοῦσι τινές, ὅτι εἶναι ἐχθρὸς τῶν πτωχῶν ὁμογενῶν του καὶ φίλος τοῦ θεομπαίκτου Μουσιᾶ μπέη καὶ τὰ λοιπὰ. Ἐνῶ φροντίζετε νὰ τιμωρηθῶσιν ὅλοι οἱ κακότεροισι καὶ οἱ συντύραννοι τοῦ Μουσιᾶ μπέη, διὰ νὰ δώσητε παράδειγμα καὶ εἰς τὰς μεταγενεστέρας γενεάς, φυλαχθῆτε μήπως ἀδικηθῆ ἀθῶός τις ἐξ ἀπροσεξίας ἢ διαβολῆς διὰ πάθη ἄλογα καὶ ταπεινά. Βέβαια, ὄχι μόνον διὰ τὴν μέλλουσαν ἀσφάλειαν τῆς κοινῆς εὐτυχίας τῆς Πατρίδος εἶναι τοῦτο ἀναγκαῖον, ἀλλὰ καὶ χρέος ἠθικὸν καὶ χριστιανικὸν εἶναι τὸ νὰ τιμωρῶνται οἱ ἄδικοι καὶ οἱ κακοὶ· παιδεύετε τοὺς ἀτάκτους, λέγει ἡ γραφή, ἵνα μὴ ὑπεραίρωνται.

Τὸν πανιερώτατον, τὸν σεβαστὸν ἡμῖν Διονύσιον προσκυνοῦμεν καὶ εὐγνωμονοῦμεν πολὺ διὰ τὰς προσπαθείας του καὶ δι' ὅλας τὰς πρὸς τὴν Πατριδα εὐεργεσίας του. Ἡ πρὸς ἡμᾶς καλοκάγαθος ἐπιστολὴ τῆς Πανιερότητός του ἀπὸ 15 Μαρτίου ἐκ Σερρών ἤλθεν ἐν καιρῷ τῷ δέοντι εἰς χεῖράς μας.

Παρακαλῶ τὴν Πανιερότητά του νὰ δεχθῆ τὸ μικρὸν δῶρον, ὡς ἀσθενὲς δεῖγμα τῆς μεγάλης μου πρὸς αὐτὴν εὐγνωμοσύνης, τὸ ὁποῖον κομίζει ἐκ μέρους μου ὁ προδρομίτης ἱερομόναχος Ἄζαρίας Δούγκας, δηλαδὴ μίαν γραμματικὴν Λατινικὴν καὶ δώδεκα ποτήρια· ἐξ αὐτῶν πρέπει νὰ πίωσιν εἰς ὑγίαν τῆς Πανιερότητός του, ὅταν οἱ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπεσταλμένοι ἐπιστρέψωσι σὺν Θεῷ εὐτυχῶς εἰς Μελένικον, ἐκτελέσαντες τὰ πάντα κατ' εὐχὴν καὶ ἐπιθυμίαν πάντων καὶ πρὸς συμφέρον τῶν πτωχῶν συναδέλφων των καὶ πάσης τῆς ἐπαρχίας Μελενίκου, ὥστε διὰ τοῦτο αὐτὸ νὰ ὑμνῆται τὸ ὄνομα τῆς Πανιερότητός του καὶ τὸ τῶν συνεργατῶν του εἰς τὰ στόματα τῶν μεταγενεστέρων διὰ πάντα.

Τὸν δὲ σεβάσιμον γηραιὸν τὸν Πανιερώτατον Ἰωακεῖμ τιμῶμεν, δοξάζομεν καὶ εὐχαριστοῦμεν τῇ Πανιερότητί του διὰ τὴν ἀκραιφνῆ πρὸς τοὺς πτωχοὺς συμπολίτας ἡμῶν ἀγάπην του, ὅστις πρὸς χάριν τῶν δυστυχῶν Μελενικίων συνεκινδύνευσε καὶ συνηγωνίσθη μετὰ τῶν λοιπῶν συμπατριωτῶν τὰ μέγιστα. Καὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἡ μνήμη θέλει διαιωνισθῆ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀπογόνων ἡμῶν, ὡς ἐκείνη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Διονυσίου.

Ταῦτα, φίλιτατοί μου συμπατριῶται, σᾶς γράφει ὁ ἐξ ὅλης καρδίας ὅπως Ὑμέτερος συμπατριώτης.

Α. Π.

16

Πρὸς τοὺς κυρίους

Δημήτρ. Π. Ζανλῆ, Ἀναστ. Χ' Λασκάρεως, Λάσκαριν Βαγγέλη, Ἰάκωβον
Ζωγράφου, Πάνον Α. Ζιέρη κ.λ.π.

Φίλιatoi μου συμπατριῶται εἰς Κωνσταντινούπολιν,

τῆ 30 Μαΐου 1839. ἐκ Βιέννης

Εἰς τὰς 9 τοῦ τρέχοντος ἀποκρινόμενος εἰς τὴν ἐσχάτην σας, ἔγραψα ἐν συντομίᾳ τὰ τότε δέοντα. Ἐκτοτε ποθεινόν μοι γράμμα σας μὴ λαβών, δὲν εἶχα αἰτίαν μέχρι τῆς δε τοῦ γράφειν. Ἡ δὲ χθεσινὴ τῶν Σερρῶν ταχυδρομία μᾶς ἔφερε τὴν ἀγγελίαν τῆς ἐκεῖθεν πορείας καὶ παραπομπῆς τοῦ Μουσιᾶ μπέη διὰ Κωνσταντινούπολιν, ὅστις ἐκόμιζεν μεθ' ἑαυτοῦ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τρία φορτώματα χρυσοῦ. Πρὸς τί ταῦτα; ἴσως φέρει ἀργύρια μαζί του διὰ νὰ πληρώσῃ τὰς ζημίας καὶ ληστείας του μὲ μετρητά, ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἐξαρκοῦσιν. Αἱ ἡμέτεραι ἀπαιτήσεις εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλῆτεροι τούτων καὶ ἡ ἀποζημίωσις μας πρέπει νὰ γίνῃ λαμπρὰ ὥστε νὰ λάβῃ ἕκαστος ὅσα ποτὲ ληστρικῶς καὶ ἀδίκως ἀπὸ τὸν Μουσιᾶ μπέην ἐζημιώθη καὶ τὸ κοινὸν τῆς Πατρίδος νὰ πλουτίσῃ ὁπωσοῦν. Ὅφειλετε ἡμεῖς οἱ δυνατώτεροι καὶ νουνεχέστεροι νὰ προκαλέσητε ὅλους τοὺς πτωχοὺς, ἀσθενεῖς καὶ δειλοὺς, χήρας καὶ ὄρφανὰ τῆς Πατρίδος νὰ προβάλωσι τὰς ἀπαιτήσεις των καὶ νὰ ζητήσωσι τὰ δίκαιά των, ὅσα ὁ ληστής Μουσιᾶ μπέης; καὶ οἱ προκάτοχοί του ἤρπασαν ἀπ' αὐτούς, ἢ ἀπὸ τοὺς πατέρας αὐτῶν. Νὰ διορισθῇ ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπὴ καὶ νὰ γίνῃ ἐξέτασις αὐστηρὰ ἐπάνω εἰς τὰ ἀκίνητα κτήματά του, ὥστε νὰ φανερωθῇ ποίας γαίας ἔχει ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ληστείας, εἴτε κληρονομικῶς, εἴτε ἀμέσως, ποίας δὲ δικαίῳ τῷ τρόπῳ ἀγοραστῆς καὶ μὲ μαρτυρίας ἐννόμους (χοτζέτια). Ἐκεῖνα δὲ τὰ κτήματα καὶ αἱ γαῖαι τῶν ὁποίων ἰδίαν κυριότητα δὲν δύναται νὰ ἀποδείξῃ ὁ Μουσιᾶ μπέης καὶ τῶν ὁποίων ἄλλος ἴδιος κτήτωρ πρὸς τὸ παρὸν δὲν εὐρίσκεται, ἀνήκουσι κατὰ δίκαιον λόγον εἰς τὸ κοινὸν τῆς Πατρίδος. Ἀλλὰ τί περιττολογῶ; Ὑμεῖς οἴδατε καὶ γνωρίζετε πολὺ κάλλιον ἐμοῦ τὰ πρὸς ἐκδίκησίν σας ἐναντίον τοῦ σκληροῦ τυράννου καὶ τῶν ἀλιτηρίων φίλων αὐτοῦ ποιητέα.

Μανθάνω, ὅτι καὶ ὁ κύριος Καρύδας σὺν τῷ σεβαστῷ Ἀρχιερεῖ Διονυσίῳ ἔρχεται εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλὰ πῶς, σωφρονήσας καὶ δεξάμενος τὰ τῆς Ὁρθοδοξίας δόγματα ἢ μόνον ὡς δορυφόρος καὶ ῥαδιοῦργος τοῦ Κυρίου του ἔρχεται αὐτοῦ διὰ νὰ σπείρῃ σπόρον κακίας καὶ ζιζανίων; Οὐαὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς πάντα ἄλλον, ὅστις ἤθελε φωραθῆ δόλιος καὶ ἐπιβουλος εἰς τὴν κοινὴν γνώμην καὶ εἰς τὰ γενικὰ συμφέροντα τῆς Πατρίδος. Ἄς τρέμῃ ὁ τοιοῦτος ἐνώπιον τῆς Δικαιοσύνης. Ὅλοι αἱ σκληραὶ καταδίκαι θέλουσι πέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του.

Ἐπῆρε μεθ' ἑαυτοῦ πολλοὺς μπαλντιρι τζεκλάκιδες ὁ τύραννος πρὸς ὑπεράσπισίν του· δὲν μᾶς μέλλει, ἅς τοὺς χαίρεται. Παράστασις κωμικὴ θέλει εἶσθαι, ὅταν ἀντιπαραταχθῆτε εἰς τὸ ὑψιστον δικαστήριον (σιουρά), ἀξία νὰ καταχωρισθῆ—εἰς τὰ Χρονικά—δὲν ἤξεύρω εἰς ποῖα. Βεβαίως θέλει κινήσει πάντα λίθον ὁ τύραννος καὶ αὐτοπροσώπως διὰ τοῦ εἰς τὴν πρωτεύουσαν νεωστὶ μετακομισθέντος χρυσοῦ του· νὰ σᾶς νικήσῃ καὶ ν' ἀνοίξῃ δι' αὐτοῦ καὶ τὰς πύλας τοῦ Ἄδου. Καὶ θέλει τὰς ἀνοίξῃ, ἀλλὰ οὐχὶ διὰ νὰ ἐξέλθῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ εἰσέλθῃ αὐτὸς εἰς αὐτὸν καὶ νὰ εἰσδύσῃ ἔτι βαθυτέρον εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον τὸ ἠτοιμασμένον ἰδίως δι' αὐτόν.

Ἐμεῖς δὲ ἄτρομοι, ἀπτόητοι, ἐπερειδόμενοι εἰς τὴν θεῖαν δύναμιν τῆς Δικαιοσύνης ἐν παρησίᾳ, μὲ λόγους φῶς καὶ πνεῦμα ἀληθείας πέμποντας, θέλετε διασκεδάσει τὰ ζοφώδη, ἀλλ' ἀθνητὴ καὶ εὐδιάλυτα νέφη τοῦ ψεύδους. Θέλετε δὲ διαρρήξει σὺν Θεῷ ὅλα τὰ καταχθόνια μηχανορραφήματα τῶν ἀπανθρώπων ἀντιπάλων σας.

Πρὸ τριῶν περίπου ἑβδομάδων μοὶ ἐκοινοποιήθη ἐνταῦτα ἐπισήμως διὰ πρὸς τὸν Πρόεδρον Ρεφὰτ μπέην Κυβερνητικοῦ γραμματος ἀπὸ μέρους τῆς ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν αὐτόθεν γραμματείας, ὅτι δηλαδὴ τὰ Ἐμέτερα παρόνα κατὰ τοῦ Μουσιᾶ μπέην ἠκούσθησαν καὶ αἱ κατ' αὐτοῦ κατηγορίαι ἐλήφθησαν ἔγγραφοι καὶ κατετέθησαν ἐν τοσοῦτῳ εἰς τὰ ἀρχεῖα ἕως οὗ φθάσῃ καὶ ὁ Μουσιᾶ μπέης εἰς Κωνσταντινούπολιν, διὰ ν' ἀπολογηθῆ εἰς τὰ κατηγορούμενα αὐτῷ ὑφ' ὑμῶν, καὶ τότε θέλει πράξῃ ἡ ὑψηλὴ διοίκησις κατὰ τὴν ὑψηλὴν θέλῃσιν τοῦ Μεγάλου Σουλτάνου, ἐνεργοῦσα τὰ δίκαια πρὸς εἰρηνοποίησιν καὶ εὐχαρίστησιν τελείαν τῶν ὑπηκόων καὶ τῶν κατοίκων τοῦ Ὀθωμανικοῦ Βασιλείου ὁποιοῦδήποτε γένους καὶ θρησκείας.

Ἐν τοσοῦτῳ ἔρρωσθε καὶ εὐοδοῦσθε ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Πατρίδος

Ὁ Ἐμέτερος συμπατριώτης

Α. Π.

17

Προσφιλέστατοί μοι συμπατριῶται,

Ἀπὸ Βιέννης εἰς Κων)πολιν τῇ 13ῃ Ἰουνίου 1839.

Μόλις χθὲς περὶ τὸ ἑσπέρας μοὶ ἐνεχειρίσθησαν ἕκ μιᾶς τρεῖς ὑμέτεραι ἐπιστολαὶ δηλαδὴ ἀπὸ 17, 24 καὶ 31 τοῦ παρελθόντος Μαΐου, διὰ τοῦ ἐνταῦθα ἐμπορικοῦ οἴκου Δούμπα. Καὶ τοῦτο φαινόμενον παράξενον. Δὲν ἤξεύρω τίνας εἶναι τὸ σφᾶλμα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἢ τοῦ ἐν Βιέννῃ φίλου; Διὰ τοῦτο καλὸν εἶναι νὰ πέμπονται τὰ πρὸς μὲ γράμματά σας, διὰ φίλων προθυμοτέρων εἰς δουλεύσεις φίλων καὶ μὴ ἐπικερδεῖς. Ἐγὼ δὲ

καὶ ἄνευ ποθεινῆς μοι γραφῆς ἔγραφον πρὸς ὑμᾶς τὴν 30 Μαΐου ὅσα τότε εὐκαιρα εἶχον· Νῦν δὲ μὴ ἔχων πλέον εὐλογον γραφῆς ὕλην, σᾶς ὑπενθυμίζω μόνον ἐν γένει ὅσα προηγουμένως σᾶς ἔγραφον καὶ τρέφω σὺν τοῖς ἐνταῦθα λοιποῖς συμπατριώταις τὰς χρηστοτάτας, περὶ τῆς εὐτυχοῦς ἀποβάσεως τοῦ σκοπομένου, ἐλπίδας. Θαρρῶ δὲ πολὺ εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν φίλων καὶ προσδοκῶ μεγάλα ἀπὸ τὴν ἡμετέραν περινοίαν, ἐνῶ μάλιστα ἤδη ἐπροικίσθητε πλέον μὲ πείραν ἱκανὴν καὶ γνώσεις πολλὰς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πολιτικῆς, κατὰ τὴν ἐξάμηνον περίπου αὐτῶσε, διατριβῆς σας.

Ἡ οἰκρὰ αὕτη περίστασις τῆς Πατρίδος ἐνήργησε πολὺ πρὸς ἀνάπτυξιν ὅχι ὀλίγην τῶν νοερῶν δυνάμεων καὶ πολλαπλασίασιν τῶν γνώσεών σας ἀποπλανηθέντες ὀλίγον καὶ ἐκτὸς τοῦ κρημονοῦ Μελενίκου. Ὡστε διὰ τῆς νέας πείρας ἐκ τῶν νέων γνώσεών σας, δύνασθε εἰς τὸ μέλλον νὰ ὠφελήσῃτε πολὺ ἑαυτοὺς καὶ τὴν πατρίδα, καὶ διὰ τοῦτο νὰ γνωρίσῃτε ποτὲ χάριτας εἰς τὸν Τύραννον Μουσιᾶ Μπέην. Τοὺς καρπούς τῆς ἀποδημίας σας ταύτης θέλετε αἰσθανθῆ ἡ ζωηρῶς μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἐτῶν, ἀφοῦ ἀποκατασταθῆ εἰρήνη καὶ γενικὴ εὐχαρίστησις τῶν κατοίκων τῆς Μελενίκου Ἐπαρχίας. Ὅθεν πρέπει νὰ σᾶς κακοφανῆ οὐδὲ ποσῶς διὰ τὴν πρὸς καιρὸν ἀμέλειαν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν λοιπῶν ἔργων σας. Ἐκατονταπλασίους δρέψασθε τοὺς παντοίους καὶ γλυκεῖς καρπούς τῆς νῦν κακοπαθείας σας ὑμεῖς καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν. Ταῦτα πολλάκις καθ' ἑμαυτὸν ἀναπολῶν, σικριτᾶ ἢ καρδία μου διὰ τὴν μέλλουσαν τῶν συμπατριωτῶν μου εὐδαιμονίαν. Ταῦτα καὶ ὑμεῖς ὑπ' ὄψιν ἔχοντες ἄπτεσθε μετὰ χαρᾶς καὶ καρτερίας τῶν Ἀτλαντείων πόνων πρὸς ἐκπεραίωσιν τοῦ λαοσωτηρίου ἔργου σας, καταβαίνετε εἰς τὸ στάδιον τῆς πάλης ἐνδεδυμένοι τὴν λεοντῆν ἀπέναντι τῆς ἄλωπεκῆς. Περιοριζόμενοι προσέτι μὲ τὴν ἀκαταμάχητον ἰσχὺν τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου, ὡς σκεύη κεραιμῶς καὶ μὲ Ἡράκλειον γενναϊότητα θέλετε συντρίψῃ τὰς ὀλίγας ἐπιλοίπους τερατώδεις κεφαλὰς τῆς θεοηλάτου Ὑδρας. Τὴν ὀρῶμεν. Τὸ πέρας τῶν ἄθλων μας ἤγγικεν, φίλτατοι.

Ἴδου τέλος πάντων ἀνοίγεται στάδιον ἐνδόξου ἀγῶνος καὶ διὰ τὸν κύριον Κ. Καρύδαν. Ἴδου περίστασις ἀρμόδια, δι' ἧς δύναται νὰ ἀποπλύνῃ πάντα ῥυῖπον τῆς μέχρι τινὸς ἀντιπατριωτικῆς διαγωγῆς του. Ἄς ὑψώσῃ τώρα τὴν βροντώδη φωνήν του κατὰ τῆς παρανομίας τοῦ τυράννου, ἃς ὀργμῆση ὡς λέων ὠρυόμενος κατὰ τοῦ ἀναιδεστάτου ληστοῦ, τοῦ πρώην κυρίου του Μουσιᾶ μπέη, ἃς στηλιτεύσῃ ἐνώπιον κριτηρίου τῆς δικαιοσύνης τὸς ἀνομίας καὶ τὰ κακουργήματα τοῦ τυραννικοῦ τέρατος. Ἴδου καιρὸς εὐπρόσδεκτος νὰ ἐξιλεώσῃ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, νὰ ἐξιλεώσῃ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀδικηθεῖσαν Πατρίδα, νὰ συνδιαλλαχθῆ μετὰ ἀδελφῶν του, νὰ εὐαρεστήσῃ τέλος πάντων θεῶ καὶ ἀνθρώποις.

Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος, φίλοι μου συμπατριῶται· ἡμεῖς δὲ μὲ πάλ-
λουσαν τὴν καρδίαν περιμένομεν καθ' ἡμέραν ν' ἀκούσωμεν τὴν ἀφιξίν τοῦ
τυράννου εἰς τὴν πρωτεύουσαν, τὴν ἔναρξιν τῆς πολυθρουλήτου δίκης σας
καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς.

Ἔρρωσθε ἅπαντες.

Π. Α.

18

Πανιερώτατε καὶ σεβασμιώτατέ μοι πάτερ Ἰωακείμ.

Ἐξαιτοῦμαι συγγνώμην ὅτι πρὸ πολλοῦ ἤδη δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐκπλη-
ρώσω τὰ πρὸς τὴν ἡμετέραν πανιερότητα φιλικὰ καθήκοντά μου γράφων αὐτῇ.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ ἔλλειψίς μου αὕτη οὐδ' ἐξ ἀμελείας, οὐδ' ἐξ ὀλογορίας
τῆς πολυτίμου ὑμῶν φιλίας προῆλθεν, ἐλπίζω ἔτι μᾶλλον νὰ τύχω τῆς ἀπαι-
τουμένης συγγνώμης καὶ νὰ συγκαταίθεμαι καὶ ἀκολούθως εἰς τὸν κατάλο-
γον τῶν φίλων τῆς ὑμετέρας Πανιερότητος.

Ἡ στεντορεία φωνὴ τῆς φήμης ἀπὸ Μελενίκου ἕως Βιέννης καὶ ἔτι
πύρρω διεκήρυξε τρανῶς τὰς πρὸς ἀπολύτρωσιν τῶν δυστυχῶν συμπατριω-
τῶν μας φιλανθρωπικὰς προσπαθείας τῆς ὑμετέρας πανιερότητος, τὴν ἀν-
δρείαν ἀντίστασιν ἐναντίον τοῦ βδελυροῦ τυράννου Μουστᾶ μπέη καὶ τοὺς
κινδύνους τοὺς ὁποίους ἡ Ὑμετέρα Πανιερότης ἐκουσίως διὰ τὴν κοινὴν εὐ-
τυχίαν τῶν πτωχῶν Χριστιανῶν ὑπεδύθη.

Τὸ ὄνομα τῆς Πανιερότητός σας μὲ τὰ ὀνόματα τῶν λοιπῶν τῆς πα-
τρίδος εὐεργετῶν εἶναι ἐντεινωμένα βιθέως εἰς τὰς καρδίας τῆς παρούσης
γενεᾶς τῶν Μελενικίων καὶ θέλει μνημονεύεσθαι εὐχαρίστως εἰς αἰῶνα τὸν
ἅπαντα ἀπὸ τὰς μελλούσας γενεὰς τῆς Μελενικίου ἐπαρχίας. Καὶ ἡμεῖς μα-
κρόθεν καὶ ἔτι κάλλιον οἱ ἐκ τοῦ προσεχοῦς συμπατριῶται μας ἐγνώρισαν
καὶ κηρύττουσι μετ' εὐχαριστίας τὰς πρώην καὶ νῦν πρὸς τὴν κακοδαίμονα
ἡμῶν Πατρίδα εὐεργεσίας τῆς Ὑμετέρας Πανιερότητος. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς οἱ
ἐν Βιέννῃ εὐγνωμονοῦντες εἰς τὴν ὑμετέραν Πανιερότητα, παρακαλοῦμεν
αὐτὴν νὰ μὴ παύσῃ καὶ εἰς τὸ μέλλον, λόγῳ καὶ ἔργῳ, διὰ τῆς φρονήσεως
καὶ τῆς ἰσχύος της νὰ συντρέχῃ εἰς τὰς ἀνάγκας καὶ ἀπορίας τῶν πτωχῶν ἐν
Μελενίκῳ συμπολιτῶν μας.

Ἐγὼ δὲ ἰδίως παρακαλῶ νὰ χαρίζητε καὶ ἀκολούθως τὴν εὐνοιάν σας
εἰς τὴν μητέρα μου καὶ ἐπειδὴ, θεία βουλήσει καὶ ἀντιλήψει τῶν φίλων, ἠ-
δυνήθημεν νὰ ἐξορίσωμεν τὸν τύραννον ἀπὸ τὴν πατρίδα μας, νὰ προσκαλέ-
σητε αὐτὴν εἰς τὴν θείαν μου Σουλτάναν Βουκάρρα καὶ νὰ τὰς ἐνθυμήσητε,
ἂν ἐλησμόνησαν, τὸ ὁποῖον ἐγὼ συχνάκις ἤκουσα ἀπὸ τὴν βάβω μου τὴν
Βουκαροῦν, ὅτι δηλαδὴ ὁ πάππος μου Βουκάρρας εἶχε γαίας (τσιφλίκια) εἰς
τὸ χωρίον Ζεγβελί, τὰς ὁποίας ἀδίκως καὶ παραλόγως ἤρπασε καὶ ἐσφειτε-
ρίσθη ὁ πατήρ, ἡ δὲ θεῖος τοῦ Μουστᾶ μπέη. Ἐὰν ἀκριβῶς ἐρευνήσητε θέ-

λετε εὑρεῖν ἴσως ἔγγραφα καὶ αὐτὰ τὰ χοτζέτια ἴσως τῶν γαιῶν εἰς τὰ διάφορα χέρια καὶ τὰ παλαιὰ κατάστιχα τοῦ πάππου μου καὶ τοῦ θείου μου Βουκάρα.

Ἡ θεία μου Σουλτάνα καὶ ἡ μήτηρ μου εἶναι οἱ νόμιμοι κληρονόμοι τοῦ πάππου μου. Ὅθεν αὐταὶ καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ Μελενίκοι δύνανται νὰ ἀπαιτήσωσι τώρα ὅλα τὰ κτήματα καὶ χρήματα, τὰ ὁποῖα ὁ Μουσιτᾶ μπέης, ἢ οἱ προκάτοχοι καὶ πρόγονοι αὐτοῦ ἤρπασαν ἀπὸ τοὺς τυραννηθέντας συγγενεῖς καὶ προγόνους ἡμῶν. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ νὰ τὰς ὀδηγήσετε διὰ νὰ πέμψωσι καὶ αὐταὶ σὺν τοῖς ἄλλοις τὴν σημείωσιν τῶν ἀπαιτήσεων τῶν πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀδελφούς, οἵτινες ἐπροστάθησαν νὰ παρρησιάσωσιν ἀκριβῶς ὅλας τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἀδικηθέντων Μελενικίων εἰς τὸ ὑψηλὸν Διβάνι, διὰ νὰ ἀποδοθῶσιν μετὰ ταῦτα εἰς καθένα, ὅσα βιαίως καὶ ἀδίκως ἤρπάχθησαν μέχρι τῆς σήμερον ἀπὸ τοὺς Ἀγιάννηδες τῆς Ἐπαρχίας Μελενίκου.

Πρὸ δέκα ἑβδομάδων ἔστειλα διὰ τοῦ παπᾶ Ἀζαρία Προδρομίτου ἐν ἀμανέτι βουλωμένον εἰς τὴν μητέρα μου εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκοντο 25 γροσάρια καὶ δύο τάληρα αὐστριακά, ἐν ζευγάρῳ σκουλαρίκια χρυσᾶ, ἐν δακτυλίδι χρυσοῦν μὲ κόκκινα πετράδια καὶ δύο ζευγάρια ὀματοῦάλια. Ἐδιώριζα τὸν ἐν Σέρραις κύριον Νεκίδην νὰ παραλάβῃ τὸ εἰρημένον ἀμανέτι μὲ ἄλλα δύο πρὸς τὸν Ἀρχιερέα Διονύσιον ἀμανάτια μου, καὶ νὰ ἐξαποστείλῃ αὐτὰ εἰς Μελένικον. Μέχρι τῆς ὥρας ὅμως δὲν ἔλαβα καμμίαν περὶ τούτου ἀπόκρισιν. Ταῦτα καὶ ἄλλα τινὰ ἔγραφα καὶ πρὸς τὸν κύριον Θεοφάνην ἀλλ' οὐδὲ παρ' αὐτοῦ ἔλαβον ἀπόκρισιν. Ἐλπίζω λοιπὸν νὰ μοὶ ἀποκριθῶσιν ὅσον τάχιστα πάντες περὶ πάντων, ὅσα τότε πρὸς αὐτοὺς ἔγραφον. Ἡ δὲ μήτηρ μου χρεωστεῖ νὰ μοὶ γράψῃ εὐθὺς ὅταν τῇ στέλλω τι, ἂν δηλαδὴ τὸ ἔλαβε σῶον ὡς τὰ λοιπά. Οὕτω φερ' εἰπεῖν τῇ ἔστειλα πέρυσιν ἐν τόπι καρτόνι καὶ ἄλλα τινὰ πράγματα· μοὶ ἔγραψε μόνον ὅτι ἔλαβε τὰ πράγματα, χωρὶς νὰ μοὶ γράψῃ καταλεπτῶς τι ἔλαβε. Παρακαλῶ λοιπὸν νὰ τὴν ὀδηγήτε τὰ πρακτέα, ἐγὼ δὲ θέλω εὐγνωμονεῖ διὰ τὰς πρὸς αὐτὴν καλωσύνας τῆς Ὑμετέρας Πανιερότητος.

Ἦκουα ὅτι ὁ διδάσκαλος κύριος Ἀδάμος μετέβη πάλιν εἰς Μελένικον· ἐγὼ δ' ἔγραφα εἰς Φιλιππούπολιν πρὸς τὴν σοφολογιότητά του τὸν παρελθόντα μῆνα διὰ τοῦ ἐνταῦθα φίλου του Ἀποστόλου Σιτσάνη. Ἐν ἀληθῶς ἔχη χαίρομαι διὰ τὴν εἰς Μελένικον ἐπάνοδόν του, συγχαίρω καὶ τὴν Πανιερότητά σας διὰ τὴν ἀνάκτησιν τοῦ παλαιοῦ καὶ στενοῦ φίλου σας.

Παρακαλῶ νὰ προσφέρητε πρὸς τὴν μητέρα μου, τοὺς συγγενεῖς μου καὶ πάντας τοὺς λοιποὺς συμπατριώτας τὸς ἐκ μέρους μου προσκυνήσεις καὶ προσρήσεις.

Τῆς ὑμετέρας Πανιερότητος ὅλος πρόθυμος καὶ εὐσεβής

Ἐν Βιέννῃ τῇ 30 Ἰουνίου 1839. Α. Π.

19

Φίλιταί μοι συμπατριῶται,

Ἐκ Βιέννης εἰς Κωνσταντινούπολιν 11 Ἰουλίου 1839.

Τὴν ἀπὸ 14 τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου φίλην μοι ἐπιστολήν σας ἔλαβον ἐν καιρῷ, τὴν δὲ ἀπὸ 21 τοῦ ἰδίου μηνὸς στεροῦμαι εἰσέτι, ἐνῶ τὴν ἀπὸ 28 τοῦ προρρηθέντος Ἰουνίου ἔλαβον ὁμοίως χθὲς ἐν καιρῷ τῷ δέοντι. Ὅθεν παρακαλέσατε τοὺς φίλους νὰ προσέξωσι κάλλιον εἰς τὴν ἑξαποστολήν καὶ ἀπόδοσιν τῶν ἐπιστολῶν σας, διὰ νὰ μὴ στεροῦμαι αὐτάς.

Μὲ μεγάλην μας χαρὰν βλέπομεν τέλος πάντων συναγωνιζόμενον ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος καὶ τῆς κοινῆς εὐτυχίας τῆς πατρίδος καὶ τὸν κ. Κων. Καρούδαν. Καὶ σᾶς βεβαιῶ ὅτι δὲν ἐχάρημεν τόσον περὶ τῆς αἰσίας ἀποβάσεως τῆς πολυθρῦλῆτοῦ μετὰ τοῦ χαμερποῦς τυράννου δίκης ἡμῶν, ἥς τὸ εὐτυχὲς τέλος εἶναι εἰς ἡμᾶς δι' ὅλον γνωστὸν καὶ μηδεποσῶς ἀπροσδόκητον, ὅσον διὰ τὴν ἀδελφικὴν ἔνωσιν, χριστιανικὴν ἀγάπην, τὸν σύμφωνον καὶ ἀρμονικὸν πατριωτισμὸν τῶν συμπολιτῶν μας. Εὗγε φίλιταί μοι. Εὐδαίμων καὶ εὐτυχὴς ἡ πατρίς ἡ μέλλουσα νὰ σᾶς δεχθῆ μετὰ τὴν ἐκπεραίωσιν τῶν ἄθλων σας εἰς τοὺς ἑαυτῆς κόλπους. Τρισευδαίμων καὶ μακαρία διὰ τὸν μέγαν πνευματικὸν πατέρα της, τὸν γενναῖον καὶ φιλοδίκαιον ἀρχιεπίσκοπον Διονύσιον, τὸν ἐκουσίως πάντα κίνδυνον ὑποδυθέντα, τὸν καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ βουλόμενον θῦσαι ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τοῦ λογικοῦ ποιμνίου του.

Ποία γῆ ἄγονος νὰ μὴ καρποφορήσῃ; Ποία χώρα ἀγρίων νὰ μὴ ἐξημερωθῆ καὶ ποία ἐπαρχία, ὅσον ἀτυχὴς καὶ ἂν ἦν πρότερον, νὰ μὴ ὑπερευτυχίσῃ τέλος πάντων ἔχουσα τοιοῦτον τινὰ πνευματικὸν ἀρχηγὸν καὶ τοσοῦτον ἀξίους καὶ φιλοκάλους υἱούς;

Ἐν τέλει, παρακαλῶ νὰ μοὶ σημειώσητε τὰ ὀνόματα ἐκείνων τῶν μελῶν τοῦ Διβανίου καὶ τῶν λοιπῶν φιλανθρώπων ἀνδρῶν, οἵτινες ἔδειξαν ἀγάπην εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ ἐφάνησαν ὑπέρμαχοι τῆς ἀναξιοπαθείας ὑμῶν, διὰ νὰ εὐφημισθῶσιν ἐν καιρῷ διὰ τῶν ἐφημερίδων καὶ νὰ ἐνθαρρυνθῶσι περαιτέρω εἰς τὸν ἔρωτα τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀρετῆς. Ἐγὼ δὲ ἀσπαζόμενος ὑμᾶς ἀδελφικῶς ἕνα ἕκαστον ἀσπάζομαι καὶ τὴν δεξιὰν τῆς πολυσεβάστου μοι Πανιερότητός του, τοῦ Ἀρχιερέως ἡμῶν κυρίου Διονυσίου, καὶ τῆ εὐχομαι εὐτυχῆ ἐπάνοδον εἰς τὴν ἐπαρχίαν της, ὅπου μέλει νὰ ἀκούσῃ τὰς γλυκείας φωνὰς τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν πνευματικῶν τέκνων της καὶ νὰ εὐφρανθῆ ἡ καρδία της. Ἐρρωσθε.

Α. Π.

Φίλοι μου συμπατριῶται εἰς Κωνσταντινούπολιν,

Ἐκ Βιέννης τῆ 1ῃ Αὐγούστου 1839.

Τὰς ἐπιστολάς σας ἀπὸ 12 καὶ 19 τοῦ λήξαντος Ἰουλίου χθὲς ἔλαβον καὶ μιᾶς περικλεισμένης εἰς ἓν ἄγραφον χαρτίον διὰ τοῦ κ. Α.Δ. Δουδούμη, ὅστις τὴν ἰδίαν στιγμὴν μοὶ τὰς ἔπεμψε μὲ τὸ αὐτὸ περικλεῖον χαρτίον μὲ τὴν πληροφορίαν, ὅτι οὐδεμίαν ἐκ μέρους του πάσχουσιν αἱ πρὸς με ἐπιστολαὶ σας ἀργοπορίαν.

Ἡ παρέκτασις τοῦ αἰσίου τέλους τῆς οἰκτρᾶς ὑποθέσεως σας εἶναι φυσικὸν ἀποτέλεσμα τῶν νεωστὶ ἐπισυμβάντων περισπασμῶν τοῦ Ὀθωμανικοῦ βασιλείου, ὡς νομίζω καὶ οὐχὶ ἀντενέργεια τοῦ κακοτρόπου ἀντιδίκου σας, τοῦ ὡς ληστοῦ καὶ παραβάτου τοῦ θείου καὶ ἀνθρωπίνου νόμου στηλιτευθέντος ἤδη χαμερποῦς τυράννου σας Μουσιᾶ μπέη.

Διότι οὔτε ὁ χρυσὸς του, οὔτε αἱ καταχθόνιαι σκευωρίαι του ἰσχύουσι πλέον εἰς τὸ μέλλον ἐνώπιον τῆς παροργισθείσης Δικαιοσύνης.

Ὁ Χουσερὲφ Πασιάς, ὁ Νέστωρ καὶ Μέντωρ τοῦ νέου ἀνακτος, εἶναι εἰς ἄκρον φιλόνομος καὶ φιλοδίκαιος καὶ δὲν ἀνέχεται κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ὑποσκελιζῆται ἡ δικαιοσύνη, πολὺ ὀλιγώτερον δὲ θέλει ἀφήσει νὰ καταπατηθῶσι τὰ ὑμέτερα δικαιώματα ἀφοῦ ἅπαξ καὶ πολλάκις ἐδοκιμάσθησαν, ἔγιναν πασίδηλὰ καὶ ἐκέρδησαν τὴν πλειοψηρίαν, ἴσως καὶ αὐτὴν τὴν παμψηφίαν τοῦ ὑψηλοῦ Διβανίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἄλλα ἐμβριθέστερα ἔργα ἐνησχόλησαν τοὺς κρατοῦντας καὶ δὲν ἠδυνήθησαν ἴσως μέχρι τοῦδε νὰ παρέξωσιν εἰς πέρας τὸ πολλὰ μισρὸν τοῦτο ἔργον ὡς πρὸς τὰς λοιπὰς ὑποθέσεις τοῦ μεγάλου κράτους. Τύχη κακῆ ἐμεσολάβησαν τόσα ἄλλα ἱστορικὰ συμβάντα, τῶν ὁποίων ἡμεῖς αὐτοὶ εἴσθε αὐτόπται καὶ αὐτήκοοι μάρτυρες. Ὅθεν θαυμαστὸν καὶ τοῦτο, ὅτι μόλα ταῦτα ἠδυνήθησαν νὰ λάβωσιν εἰς σκέψιν ἐνίοτε καὶ τὴν ὑμετέραν ὑπόθεσιν οἱ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἀρεοπαγῖται. Ἡ δὲ ἀπειλή, τὴν ὁποίαν προβάλλεται νὰ γένη διὰ ξένων δυνάμεων, εἶναι πρὸς τὸ παρὸν πάντῃ ἀνάρμοστος. Διότι οἱ ὑμετέροι δικασταὶ ὑμᾶς μὲν, ὡς ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γραφομένων σας φαίνεται, παντὶ λόγῳ καὶ τρόπῳ ἐδικαίωσαν, τὸν δὲ ἀντίδικόν σας καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν κατεδίκασαν ὡς εἰκόσ. *Ὅτι δὲ ἡ τελευταία ἀπόφασις καὶ ἡ κατὰ τοῦ κακούργου Μουσιᾶ μπέη καταδίκη μέχρι τοῦδε ἀνεβλήθη*, δὲν εἶναι ἐπόμενορον διὰ πρόκειται κίνδυνος ν' ἀθειηθῶσι τὰ ἅπαξ καὶ πολλάκις ἀναγνωρισθέντα ἀναντίρροτα ὑμῶν δίκαια, ἀλλ' εἶναι, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, παρακολούθημα τῶν δυσχερῶν περιστάσεων τῶν ἐπαπειλουσῶν τὴν ἡσυχίαν παντὸς τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους. Ἡ δυστυχία αὐτὴ εἶναι γεικὴ εἰς τὴν Τουρκίαν, ἡ νόσος ἐλιδημική, καὶ τὸ μόνον καὶ κάλλιστον φάρμακον ἐναντίον αὐτῆς εἶναι

ἀνοχή, καρτερία καὶ ὑπομονή ἕως οὗ αἱ ἀνωμαλίας βελτιωθῶσιν. Οἱ προστάται καὶ φίλοι τῆς οἰκτρᾶς ὑμῶν ὑποθέσεως σχεδὸν καθ' ἡμέραν πληθύνονται. Πρὸς τί λοιπὸν ὁ ἄκαιρος φόβος καὶ ἡ ἀνησυχία ; Προσφέρατε τὰς προσρήσεις μου εἰς τὸν νέον προστάτην σας, τὸν ὁμότεχνόν μου κύριον Κωνσταντῆν. Δὲν δύναμαι νὰ γράψω σήμερον ἰδίως πρὸς αὐτόν, διότι δὲν μοὶ ἐσημιώσατε ἐντελῶς τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμόν του. Ἄν δὲν σφάλλω, εἶναι ἡ ἐξοχότης του ὁ γαμβρὸς τοῦ Ἄρχοντος Λογοθέτου κυρίου Ἀριστάρχου, τὸν ὁποῖον γνωρίζω ἐκ δηλώσεως τοῦ γυναικαδέλφου του ἐν Βιέννῃ κυρίου Ἰωάννου Ἀριστάρχου ὡς καὶ τῆς μετ' ἐγκωμίων πολλάκις γενομένης μνείας τῆς ἐξοχότητός του, ὑπὸ τοῦ πρώην Πρέσβευος Ἀχμέτ Πασιᾶ, τοῦ νῦν ἐν Παρισίοις διάγοντος.

Ἄν μέχρι τῆς ὥρας δὲν ἀνηγορεύθῃ ὁ νέος Μελενίκου διοικητής, δὲν εἶναι καλὸν ἄρα γε νὰ προβάλλητε καὶ νὰ ζητήσητε ἀπὸ τὸ ὑψηλὸν Διβάνι μὲ τρόπον παρακλητικὸν τὸν ἐπὶ καλοκαγαθίᾳ φημιζόμενον Ὅσμαν μπέην Μελενίκιον; Διότι οὗτος αὐτόχθων ὢν καὶ πλούσιος, καὶ ἐπιθυμῶν νὰ διαμείνῃ εἰς τὴν πατρίδα του ἐφ' ὄρου ζωῆς, θέλει προσφέρεσθαι συμπαθητικῶς πρὸς ὑμᾶς καὶ δὲν θέλει τολμήσει ποτὲ νὰ ἐπιθέσῃ βάρη περιττὰ εἰς τοὺς ἐγκατοίκους τῆς ἐπαρχίας, εἰδὼς μάλιστα ὅτι κατ' ἐκλογὴν καὶ ζήτησιν ὑμετέραν προβιβάζεται εἰς τὴν ἀξίαν διοικητοῦ τῆς πατρίδος του.

Ταῦτα μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος, οἱ δὲ λοιποὶ συμπατριῶται σὺν ἐμοὶ σᾶς ἀσπάζονται ἀδελφικῶς, τοῦ δὲ Πανιερωτάτου Διονυσίου τὴν δεξιὰν κατασπαζόμενοι εὐλαβῶς, εὐχόμεθα καὶ τὸ εἰς Μελένικον εὐτυχὲς κατευόδιον.

Οἱ ὑμέτεροι συμπατριῶται.

21

Ἄπὸ Βιέννης εἰς Κωνσταντινούπολιν τῇ 22 Αὐγούστου 1839.

Φίλιτατοι,

Ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἀπὸ 1ης τοῦ τρέχοντος πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολήν μου, ἀπαντῶ εἰς τὰς ἀνὰ χεῖρας μου ἀπὸ 26 Ἰουλίου καὶ 2 Αὐγούστου ὑμετέρας συνάμα ἐλθούσας. Μὲ λύπην τῆς ψυχῆς μου θεωρῶν ἐν αὐταῖς τὸ ἀτελεσφόρητον εἰσέτι τῆς οἰκτρᾶς ὑμῶν ὑποθέσεως, σπεύδω νὰ σᾶς προμηθεύσω μὲ τὴν πρὸς τὸν μέγαν Βεζύρην ἀπαιτουμένην συστατικὴν συμπερικλειστον ἐνταῦθα. Δι' αὐτῆς παρακαλεῖται τὸ ὕψος του νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς Μελενικίους καὶ νὰ εὐδοκήσῃ νὰ προσαγορεύσῃ νέον διοικητὴν διὰ τὴν ἑλεεινὴν ἐπαρχίαν Μελενίκου καὶ νὰ ζητήσῃ λόγους τῆς τριακονταδιετοῦς ληστρικῆς διοικήσεως ἀπὸ τὸν παλαιόν. Πρὸς δὲ τὴν ἐξοχότητά του, τὸν Ἰατρὸν τοῦ μεγάλου Βεζύρη δὲν ἠδυνήθην σήμερον νὰ γράψω μὴ ἔχων ἐντελῆ τοῦ ὀνόματός του γνῶσιν. Ὅθεν ἀναγγείλατε αὐτῷ τὰς ἐκ μέρους μου προσκυνήσεις καὶ τὰ ζωηρὰ αἰσθήματα τῆς εὐγνωμοσύ-

νης πάντων ἡμῶν διὰ τὴν πρὸς ὑμᾶς εὖνοιαν καὶ φιλάνθρωπον προσπάθει-
 ἄν του πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ σας. Παρακαλέσατε καὶ ἐκ μέρους ἡμῶν
 τὴν ἐξοχότητά του νὰ ἐγχειρίσῃ πρὸς τὸ ὕψος του, τὸν Μέγαν βεζύρη, τὴν
 ἱκετήριον ἡμῶν ἐπιστολὴν καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς καθ' ὃν
 τρόπον γονυκλινῶς ἱκετεύομεν διὰ νὰ εὐσπλαγχνισθῇ τὴν ἀναξιοπαθοῦσαν
 ἀνθρωπότητα καὶ νὰ θέσῃ ὄρον εἰς τὰ ἀνήκουστα παθήματα καὶ τὸς κακου-
 χίας ὑμῶν, ὥστε νὰ δυνηθῆτε ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἐπιστρέψῃτε εἰς τὰς οἰκίας
 ὑμῶν πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν εἰρηνικῶν ἔργων σας.

Ὁ δὲ κύριος Ἄναστ. Δουδούμης σᾶς ἐμβάξει σήμερον κατὰ τὴν αἴ-
 τησί σας χρήματα πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν ἀναγκαίων ἐξόδων σας. Ἀνήγ-
 γειλα καὶ πρὸς τοὺς κυρίους Ἀναστάσιον Χρηστομάνου καὶ Παναγ. Θ. Ρα-
 ἰκοβίτζην τὰ περὶ τοῦ πρὸς τὸ Κοινόν σας χρέους του γραφόμενά σας, οἵ-
 τινες λόγους πλὴν ἀνωτέρας τῶν ἀπαιτήσεων σας προέφερον, δικαιολογοῦν-
 τες τὴν πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἤδη γενομένην κατακράτησιν τῶν δημοσίων χρη-
 μάτων σας.

Ἔρρωσθε.

A. II.

Ἀκολουθεῖ γαλλιστὶ γραμμένη ἢ συναρτοσταλεῖσα ἀπὸ 3 Σ)βρίου 1839
 ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Μέγαν Βεζύρη Χουσερ Πασᾶν, τῆς ὑψηλῆς Πύλης.

22

Ἀπὸ Βιέννης; εἰς Κωνσταντινούπολιν, τῆ 19 Σεπτεμβρίου 1839.

Ἀξιέραστοι συμπατριῶται,

Τὴν ἀπὸ 6 τοῦ ἐνεσιῶτος ἐπιστολὴν σας χθὲς ἔλαβον εἰς τὴν ὁποίαν
 ἀποκρινόμενος σήμερον σᾶς ἐγκλείω ἐνιαῦθα τὴν πρὸς τὸν ἱατρὸν κύριον
 Κ. Μαρκόπουλον ἀπαιτηθεῖσαν εὐχαριστήριον ἐπιστολὴν μου. Ἐχάρημεν
 πολὺ διὰ τὸ ἐγγίζον τέλος τῶν ἀγώνων σας, εἴθε νὰ ἀκούσωμεν ὡς τάχι-
 στα περιστατικώτερον καὶ τὴν εὐτυχῇ ἀποπεράτωσιν τοῦ δυσχεροῦς ἐπιχει-
 ρήματός σας. Ἐλυπήθην διὰ τὴν ἐκ μέρους τοῦ κυρίου Δουδούμη
 ἔλλειψιν χρηματικῆς πρὸς ὑμᾶς ἀποστολῆς του, ἐνῶ τότε ὁ ἴδιος μὲ ἐβεβαί-
 ωσεν ὅτι ἀμέσως φροντίζει νὰ σᾶς ἐμβάσῃ τὰ ἀπαιτηθέντα χρήματα χάριν
 τῶν ἀναγκαίων ἐξόδων σας. Δι' ἀμέλειαν καὶ ῥαθυμίαν ὅμως, ὡς φαίνεται,
 ἐλησμόνησε τότε καί, καθὼς ἐπληροφορήθην, φροντίζει σήμερον μόλις νὰ
 πέμψῃ πρὸς Ὑμᾶς διὰ συναλλαγματικῆς τὸ ἀπαιτηθὲν χρηματικὸν ποσόν.
 Ὑπομονὴ καὶ ὄχι ἄλλα.

Ἔρρωσθε.

A. II.

23

Πρὸς τὸν ἑξοχώτατον κύριον Κωνσταντῖνον Μαρκόπουλον,
Ἄρχίατρον τῆς αὐτοῦ Ἑψηλότητος τοῦ Μεγάλου Βεζύρη Χουσερέφ Πασιᾶ.
Εἰς Κωνσταντινούπολιν
τῇ 19 Σ/βρίου 1839 ἐκ Βιέννης.

Φιλογενέστατε ἑξοχώτατε κύριε,

Πρὸ πολλοῦ μᾶς διεκοινοποίησαν οἱ ἐν τῇ πρωτευούσῃ, διὰ τὴν οἰκτρὰν τῆς πατρίδος ὑπόθεσιν, παρεπιδημοῦντες συμπατριῶται μας τὸ εὐγενές καὶ εἰς ἄκρον ἀγαθοεργὸν ἦθος τῆς ὑμετέρας ἑξοχότητος, ἥις ἀπὸ μόνον φιλογενίας καὶ καλοκαγαθίας αἴσθημα ὀρμωμένη, ἀνεδέχθη συμπαθῶς καὶ φιλανθρώπως τὴν προστασίαν τῶν δυστυχῶν συμπατριωτῶν μας Μελενικίων. Ὁ δὲ ὑπογεγραμμένος ὁμότεχνος, ἐπιτετραμμένος ἐκ μέρους τῶν ἐν Βιέννῃ παρεπιδήμων συμπολιτῶν του ν' ἀναγγέλλῃ τῇ ἑξοχώτητί σας τὰ ζωηρὰ τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτῶν αἰσθήματα, λαμβάνει τόσον εὐχαρίστως τὴν γλυκεῖαν ἀφορμὴν νὰ ἐκφράσῃ καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εὐγνωμοσύνην διὰ τὰς πρὸς τοὺς ταλαιπώρους συμπατριώτας του ἀγαθοεργίας σας, καθόσον μάλιστα ἀποτείνεται εἰς ἄνδρα ὁμότεχνον καὶ εἰς υἱὸν περικλεῆ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τῆς Ἑγείας. Δεχθῆτε λοιπὸν φιλοφρόνως τὰς ἐγκαρδίους εὐχαριστίας πάντων τῶν ἐνταῦθα Μελενικίων καὶ ἑξαιρέτως τοῦ ὑπογεγραμμένου, διὰ τὰς μέχρι τοῦδε πρὸς ἀπολύτρωσιν τῆς δυστυχοῦς πατρίδος ἡμῶν προσπαθείας σας καὶ παρακαλοῦμεν θερμῶς μὴ παύσητε μέχρι τέλους καὶ τοῦ λοιποῦ συμβουλευόντες τὰ δέοντα καὶ συντρέχοντες κατὰ δύναμιν τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πτωχοὺς καὶ ἀπόρους συμπατριώτας μας. Ἡμεῖς δὲ δὲν θέλομεν παύσει οὐδέποτε κηρύττοντες τὰ φιλάνθρωπα αἰσθήματα καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν τῆς Ἑμετέρας ἑξοχότητος κατὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην· οἱ δὲ ἐν Μελενίκῃ δυστυχεῖς καὶ ἄποροι συμπατριῶται μας θέλουσιν εὐλογεῖ καὶ μνημονεύει εἰς αἰῶνα τὸν ἄπαντα τὸ ὄνομα τοῦ φιλανθρώπου εὐεργέτου των.

Ὁ δὲ γράψας διατελῶ εἰς τὰς ἐπιταγὰς τῆς ὑμετέρας ἑξοχότητος, ὄλος πρόθυμος.

A. Π.

24

Πρὸς τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κύριον Γρηγόριον
καὶ ἅπασαν τὴν ἱεράν Σύνοδον τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας
Εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ παρόντος ἔτους ἐπαρρησιάσθημεν ἐνώπιον τῆς ὑμετέρας Παναγιότητος καὶ τῆς σεβαστῆς Ἱερᾶς Συνόδου, διὰ ταπεινοῦ ἡμῶν ἱκετηρίου γράμματος, ἑξαιτούμενοι τὴν συνέργειαν καὶ ἀντίληψιν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχῆς κατὰ τοῦ τυραννικοῦ καὶ ἀδίκου Τοπάρχου τῆς πατρίδος μας Μουστᾶ μπέη. Ἡ δὲ πνευ-

ματική ὑμῶν Μήτηρ, ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ προηγουμένως δίχα τῆς ἡμετέρας δεήσεως, συνέπρατιε τὰ δέοντα καὶ δυνατὰ τοῖς τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπ' αὐτῷ τούτῳ διατελοῦσι Μελενικίοις. Ὡστε ἀναμφίβολον ἦν τὸ αἴσιον τῆς οἰκτρᾶς ἡμῶν ὑποθέσεως τέλος, ὅπερ καὶ ἐγένετο εὐλογία καὶ ἀντιλήψει τῆς ἡρωϊκῆς καὶ προσιάτιδος τῶν ὑπὸ τὸ Ὀθωμανικὸν σκῆπτρον δυστυχῶν Χριστιανῶν Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ὅθεν ἡ καρδία πάντων τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην διεσπαρμένων Μελενικίων, τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς πατρίδος εὐαγγελισθέντων, ἐσκήρτησε, καὶ πλήρης αἰσθημάτων εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν φιλόστοργον πνευματικὴν μητέρα, τὴν μεγάλην καὶ ὀρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν, δὲν δύναται νὰ μὴ διαλαλήσῃ τοὺς εὐγνωμονικοὺς στοχασμοὺς τῆς. Ἡμεῖς δὲ οἱ ἐν Βιέννῃ παρεπιδημοῦντες Μελενικιοὶ ἐπιτετραμμένοι παρὰ τῶν λοιπῶν ἀλλαγῆς τῆς Εὐρώπης παρεπιδήμων συμπολιτῶν μας νὰ γίνωμεν πιστοὶ διερμηνεῖς, ἐκ μέρους πάντων, τῶν εὐγνωμονικῶν αἰσθημάτων πρὸς τὴν κοινὴν ἡμῶν μητέρα, τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, ἀσμένως δραττόμεθα τῆς εὐκαιρίας νὰ ἐκφράσωμεν πρὸς τοὺς τῶν λοιπῶν συμπατριωτῶν μας καὶ τὰ ἡμέτερα εὐγνωμονικὰ καὶ ὑπὲρ πάντα λόγιον εὐχάριστα αἰσθήματα.

Διὰ τὸν ζῆλον, τὰς ἐναγωνίους προσπαθείας καὶ τὴν ἰδιάζουσαν ἀγάπην πρὸς τὴν Μελενικὴν ἐπαρχίαν τοῦτε Παναγιωτάτου Πατριάρχου Κυρίου Γρηγορίου καὶ παντὸς τοῦ συλλόγου τῶν Ἀρχιερέων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἀλλ' ἐνῶ εὐγνωμονοῦντες ὑμνοῦμεν καὶ κηρύττομεν τὸ ἀγοασθεργὸν καὶ εὐεργετικὸν πνεῦμα τῆς Οὐρανίου ἡμῶν μητρὸς, τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, θερμῶς παρακαλοῦμεν αὐτήν, ἵνα καὶ τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν πτερυγῶν τῆς ὑποθάλη καὶ ζωογονῆ τὰ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Μελενικὴν ἀσθενῆ καὶ ἀδύνατα πνευματικὰ τέκνα τῆς.

Ἡμεῖς δέ, διὰ παντὸς εὐχάριστοι, συνυπογραφοῦμεθα διαμένοντες τῆς πολυσεβάστου ἡμῶν πνευματικῆς μητρὸς, τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας,

Εὐπειθέστατοι υἱοί.

Ἐν Βιέννῃ τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1839.

25

Φίλτατοί μου συμπατριῶται,

Εἰς Μελένικον

τῇ 13ῃ Ὀκτωβρίου 1839 ἐκ Βιέννης

Τὴν χαριεστάτην ἀπὸ 13 Σ]βρίου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τελευταίαν ἐπιστολήν σας, τὴν εὐαγγελίστριαν τοῦ αἰσίου τῶν ἀγώνων σας τέλους καὶ τοῦ μισεμοῦ σας διὰ τὴν φίλην πατρίδα, ἔλαβον ἐν καιρῷ.

Προηγουμένως δὲ (19 Σεπτεμβρίου) σᾶς ἔγραφον καὶ σᾶς ἔπεμπον εἰς Κωνσταντινούπολιν εὐχαριστήριον διὰ τὸν ἱατρὸν τοῦ Μεγάλου Βεζύρη κύ-

ριον Κ. Μαρκόπουλον, τὴν ὁποίαν πρέπει πρὸ πολλοῦ οἱ ἐκεῖ ἐπίτροποί σας νὰ ἔλαβον καὶ νὰ ἔπραξαν κατὰ τὰς εἰς αὐτοὺς ἀφεθείσας διαταγὰς σας. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν (19 Σ|βρίου) μετ' ἐβεβίωσεν ὁ Α. Δ. Δουδούμης, ὅτι σὰς ἔγραψε καὶ συγχρόνως ἐφρόντισε διὰ νὰ σὰς ἐμβίση τὰ ἀταιτηθέντα χρήματα, τὸ ὁποῖον πρὸ πολλοῦ μοὶ ὑπεσχέθη, ὅμως δὲν ἔπραξεν. Ἐσχάτως δὲ ὅτε ἠθέλησα νὰ παραστήσω τὴν ἀνάγκην σας καὶ νὰ τῷ ὑποδείξω, ὅτι πεποιθότες εἰς τὴν δι' ἐμοῦ ὑπόσχεσίν του, ὅτι εὐθύς, καθὼς τότε ἔλεγε, θέλει σὰς ἐμβάσει τὰ εἰρημένα χρήματα πρέπει νὰ εὐρίσκεσθε εἰς θέσιν δεινὴν καὶ ἀμήχανον, μοὶ ἀπεκρίθη «οἱ συμπατριῶται σας εἶναι ἀδιάκριτοι καὶ ἀχάριστοι καὶ τοῦτο ὅπερ κάμνω δὲν εἶναι χρέος μου» καὶ τὰ λοιπά, τὰ ὁποῖα ἐγώ, ὡς μὴ εἰδὼς τὰς μεταξὺ ὑμῶν καὶ αὐτοῦ σχέσεις, ἄγνοῶ. Τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην ἐπέμφθη καὶ πρὸς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡ ἐκ μέρους ἡμῶν εὐχαριστήριος διὰ τὴν εἰς Ὑμᾶς χορηγηθεῖσαν προστασίαν. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι καὶ Ὑμεῖς ἀναχωροῦντες ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εὐχαριστήσατε αὐτοπροσώπως τοὺς προστάτας τῆς δικαίας ὑποθέσεώς σας, ὡς τὸν Σαρίφ Ἐφέντην, τὸν Μουχτάρ μπέην, ὡς καὶ τοὺς λοιποὺς Τούρκους τε καὶ Χριστιανούς. Καλὸν καὶ ὠφέλιμον θέλει εἶσθαι μάλιστα διὰ τὸ μέλλον, ἂν καὶ Μελενίκοθεν ὡς ἐκ μέρους ὅλης τῆς ἐπαρχίας διευθύνετε πρὸς τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχὰς καὶ ἄρχοντας, οἵτινες τὰ δίκαια ὑμῶν ἐπροστάτευσαν, εὐχαριστήρια μετ' πληθὺν μεγάλην ὑπογοσφῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐλκύετε τὴν προσοχὴν καὶ ἀγάπην τῆς Κυβερνήσεως καὶ δὲν διακόπτεται δι' ὅλου ἢ μετὰ τῆς πρωτευούσης σχέσις σας, ἣτις πολλὰ ἀναγκαῖα εἶναι διὰ τὴν μέλλουσαν τύχην τῆς πατρίδος.

Διότι, ἂν ἐπὶ Μουστᾶ μπέη ἦσθαι ὀλίγον πως σχετισμένοι μετὰ τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχὰς, δὲν ἠδύνατο ὁ τύραννος κατ' οὐδένα τρόπον εἰς τοσοῦτον ἀναιδεΐας νὰ καταντήσῃ ἄλλὰ ἢ μόνωσίς σας καὶ τὸ ἄσχετον μετὰ τὴν Μητρόπολιν τὸν ἐνεθάρρυνεν εἰς τὴν τυραννίαν καὶ τὴν ἀρπαγὴν. Βέβαια τὰ παλαιὰ παθήματά σας ἔγιναν ἀνεξάλειπτα ἀπὸ τὴν μνήμην σας μαθήματα. Ὅθεν περιττὸν νομίζω τὸ νὰ σὰς ἐνθυμίσω, πῶς πρέπει νὰ προσφερθῆτε εὐθύς ἀπ' ἀρχῆς πρὸς τὸν νέον διοικητὴν σας, ὥστε ν' ἀναχαιτίζεται ὑφ' ὑμῶν πάντοτε καὶ νὰ μὴ δύναται νὰ ἐξοκείλῃ οὐδ' εἰς τὴν ποραμικρὰν κατάχρησιν τῶν δικαιωμάτων σας. Διὰ τοῦτο ὑμεῖς αὐτοὶ πρέπει νὰ ἀναδειχθῆτε Ἀρχὴ πολιτικὴ, ἔχοντες ὡς κεφαλὴν τὸν Ἀρχιερέα σας, καὶ χωρὶς γνώμην καὶ συγκατάνευσιν ὑμετέρων νὰ μὴ δύναται ὁ διοικητὴς νὰ ἐκτελέσῃ οὐδὲ τὸ παραμικρὸν, ὅ,τι ἀνήκει εἰς τὰ συμφέροντα τῆς πόλιτος καὶ πάσης τῆς ἐπαρχίας Μελενίκου. Ἀλλὰ τοῦτο τότε μόνον ἐπιτυχῶς γίνεται ἂν πάντοτε ὅλοι σύμφωνοι ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ λαλήτε πρὸς τὸν διοικητὴν σας καὶ δὲν δοκιμάζῃ οὐδεὶς ἐν μέρει καὶ κατ' ἰδίαν διὰ σκοποὺς ἰδίου νὰ ἐλκύσῃ εἰς αὐτὸν τὴν εὐνοίαν του. Τοῦτο ὅστις πράττει φανερὸς ἐχθρὸς τῆς

πατρίδος, ἐχθρὸς τῶν ἀδελφῶν του, ἐπικατάρατος προδότης τοῦ Κοινοῦ.

Μὲ πόθον τῆς ψυχῆς μου περιμένω ἐπομένως καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ μετὰ τοῦ Μουσιᾶ μπέη λογαριασμοῦ σας, ἐξ οὗ ἱκανὸν ὄφελος μέλλει νὰ προκύψῃ διὰ τὸ πτωχὸν Κοινὸν τῆς Πατρίδος. Ἄν δὲν ἔχη μετρητὰ ὁ τύραννος νὰ σᾶς πληρώσῃ, γενικὴν κατάσχεσιν πρέπει νὰ κάμητε ἐπάνω εἰς τὰ κινητὰ καὶ ἀκίνητα ὑπάρχοντά του. Ἀκούω ὅτι ἔχει βαμπάκια πολλὰ συναγμένα. Ἄφοῦ τὰ λάβητε διὰ τὰ πρὸς ὑμᾶς χρέη του, πέμψατε αὐτὰ εἰς Βιέννην καὶ θέλω φροντίσῃ τὴν ἐξαργυρωσίν των.

Ἀναγγεῖλατε τὰς εὐλαβεῖς προσκυνήσεις μου εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον καὶ ἅγιον Ἰωακείμ πρὸς ὃν δεύτερον ἔγραψα κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰούνιον, ἀποκρίσεώς του ὅμως μέχρι τῆσδε δὲν ἔτυχον.

Ὑγιαίνειτε εὐδαιμονοῦντες

Ὁ ὑμέτερος συμπατριώτης καὶ φίλος. Α.Π.

Η Δ Ι Α Θ Η Κ Η

Ὁ ὑπογεγραμμένος, σώας ἔχων τὰς φρένας μου, διέταξα τὰ ἑξῆς περὶ τῆς περιουσίας μου :

Α) Ἡ θέλησίς μου εἶναι, ὅτι ἡ περιουσία μου ἅπασα εὐρισκομένη εἰς τὴν ἐξουσίαν μου, συνισταμένη εἰς τὰ κάτωθι καταγεγραμμένα Τζιβαϊρικά, εἰδίσματα καὶ ὁμολογίας, δηλ. 20 κομμάτια ἀνώνυμοι Μετοχαὶ τῆς Βασιλικῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, 5 κομμάτια ὅμοιοι διελαμβάνουσαι εἰς τὸ ὄνομα Ἰωάννου τοῦ Ἀνιξίου καὶ παρ' αὐτοῦ εἰς ἐμὲ παραχωρημένοι, 2 ἀκέραια λάξια, ἦτοι λαχοί, 3 τοῦ Βασιλικοῦ δανείου τοῦ ἔτους 1839, 6 κομμάτια πολωνικοὶ λαχοί, 3 κομμάτια τοῦ Ἐμπορχάζη καὶ 2 ἀκέραιοι τοῦ Βασιλικοῦ δανείου 1834 παρακατεθένται εἰς τὴν Αὐστριακὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ἀπέναντι προκαταβολῆς μετρητῶν Φιορινίων 1000 ἀργυρῶν καὶ εἰς μετρητὰ φιορίνια 250, τελευταῖον καὶ ὅλα τὰ κινητὰ πράγματά μου καὶ τὰ ὅσα ἔχω νὰ λάβω ἀπ' ἔξω, αὐτὰ ὅλα ὡς ἀγαθοεργὸν κληροδότημα νὰ πέσουν εἰς τὸ ἐν Μελενίκω τῆς Μακεδονίας Ἑλληνικὸν Σχολεῖον, διότι μὲ τοῦτο θέλω ν' ἀποδείξω ἐμπράκτως τὴν ἐνδόμυχον εὐγνωμοσύνην μου, διὰ τὴν ὁποῖαν ἀπήλαυσα ἐκεῖ προκοπήν, ἐν ταῦτῳ μὲ τὴν ἐπιθυμίαν, ὅτι συνεισφέρειν κατὰ δύναμιν πρὸς φωτισμὸν τῆς νεολαίας. Δι' ὃ διορίζω τοὺς ἐνταῦθα ἐμπόρους Γραικοὺς τοὺς κ.κ. Κωνσταντῖνον Χριστομάνον καὶ Βασίλειον Σπύρου ἐκτελεστὰς τῆς διαθήκης μου μὲ τὴν παράκλησιν, ἵνα ἀναλάβωσι τὸ ἔργον τοῦτο μὲ φιλικὴν δραστηριότητα καὶ νὰ φροντίζωσι ἰδίως διὰ τὴν ἐξαργύρωσιν τῶν κινητῶν πραγμάτων μου καὶ εἰδισμάτων εἰς τὸ ἐπωφελέστερον καὶ διὰ τὴν εἰσπραξίν των ἀπαιτήσεών μου μὲ τὸν κατάλληλον τρόπον, ὅ,τι δὲ ἐκκαθαρίσωσι ἀφοῦ ἀφαιρεθοῦν ὅλα τὰ ἔξοδα καὶ ἡ προμήθεια διὰ τοὺς κόπους των, ὁμοῦ μὲ τὰς ἄνω ἀναφερομένας ὁμολογίας μου, νὰ ἐγχειρισθῶσιν εἰς τὴν ἐνταῦθα Καπέλλην τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Ὀθωμανικῶν ὑπηκόων

πρὸς αἰωνίαν φύλαξιν. Ἄφινω εἰς τὴν σύνεσιν τῶν κυρίων ἐπιτρόπων νὰ κάμωσι καρποφόρον τὸ ἐξαργυρωθὲν κεφάλαιον ἢ δι' ἀγορᾶς χαρτίνων τοῦ Κράτους, ἢ δι' ἐξασφαλίσεως ὑποθηκῶν εἰς τὸν ἐπωφελέστερον τρόπον, καὶ πρὸς τοῦτο διορίζω μόνον διὰ νὰ ἀποδίδωνται κάθε χρόνον τακτικῶς οἱ ἐκ τούτων προερχόμενοι τόκοι εἰς τὸ ἐν Μελενίκῳ Σχολεῖον καὶ παρακαλῶ τοὺς κατὰ καιροὺς ἐπιτρόπους (ἐξάδα) τῆς Καπέλλης τοῦ Ἁγίου Γεωργίου διὰ νὰ ἐπαγρυπνῶσιν εἰς ταῦτα.

Β) Ἄπὸ τὰ προειρημένα κληροδοτήματα νὰ πληρωθῶσι τὰ ἀκόλουθα:

Ἡ μήτηρ μου Κομνηνὴ νὰ λαμβάνη ἐν ὄσῳ ζῆ μηνιαίως δέκα πέντε τάλληρα καὶ παρακαλῶ τοὺς κυρίους ἐκτελεστάς τῆς διαθήκης νὰ ἀφαιρέσωσι ἐκ τῶν εἰς τὴν ἐν Μελενίκῳ Σχολῆν στελλομένων εἰσοδημάτων.

Γ) Τῇ δούλῃ μου Ἀλουίτζα Ἐξερ ἀναγνωρίζων τὴν πιστὴν καὶ εὐδη-
λον δούλευσίν της ἀφίνω 800 φιορίνια ἀργυρᾶ.

Δ) Τῇ ἀδελφῇ μου Παλούνα ὑπανδρεμένην ἀφίνω τὸ εἰς χεῖρας μου εὐρισκόμενον μεγάλο μπριλαντένιον δακτυλίδι ἀξίας ὡς ἔγγιστα φιορινίων 300 ἀργυρῶν ἢ ὅ,τι ἐξαργυρωθῶσιν ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὸ τοῖς κυρίοις ἐπιτρό-
ποις δοκοῦν.

Τελευταῖον διορίζω ὅτι πᾶσα τυχὸν εἰσέει εὐρισκομένη προτέρα Δια-
θήκη νὰ εἶναι κατὰ πάντα ἄκυρος. Προσέτι διορίζω, ὅτι ὅλα τὰ τοῦ μαγει-
ρείου σκεύη καὶ φορέματα νὰ δοθοῦν κατὰ τὴν κρίσιν τῶν κυρίων ἐπιτρό-
πων εἰς τὴν ρηθεῖσαν δούλῃν μου Ἀλουίτζαν Ἐξερ. Ὅλα τὰ Διπλώματά
μου, χειρόγραφα καὶ ἀσημικὰ εἶναι ἰδιοκτησία τοῦ κ. Κων[τίνου] Ἀντ. Χρι-
στομάνου, ὅστις δύναται νὰ διαθέσῃ κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν, εἰς τὰ ὁποῖα
ἀνήκουσι καὶ αἱ εἰκόνες μου, σφραγιδες καὶ τὰ κάδρα μου.

Εἰς πιστοποίησιν τούτων ὑπέγραψα ἰδιοχείρως τὴν προκειμένην Δια-
θήκην ἐπὶ παρουσίᾳ τριῶν παρακληθέντων μαρτύρων.

Βιέννη τὴν 18 Ἰανουαρίου 1848 Δόκτωρ Α. Παλατίδης

Μάρτυς Διαθήκης : Ζύκη Χαρσομοῦν, Ἀναστάσιος Καζάσης, Θ. Ραϊκο-
βίτσς, Δόκτωρ Κάρολος Φέλδερ

Ἡ παροῦσα διαθήκη ἐδημοσιεύθη νὰ φυλάττηται καὶ νὰ δίδωνται ἀν-
τίγραφα αὐτῆς ὅταν ζητήσῃ τις παρὰ τοῦ Κ. Β. Δικαστηρίου Λάνδραχτ.

Τῇ 28 Ἰανουαρίου 1848. Βαρῶνος Καλπούρ.

Ἡ παροῦσα μετάφρασις εἶναι αὐτολεξεί, ἴση καὶ ἀπαράλλακτος τῇ
πρωτοτύπῳ Διαθήκῃ φυλαττομένη εἰς τὸ καταχωριστήριον τοῦ Κ. Β. Λάν-
δραχτ καὶ πρὸς πιστοποίησιν ἢ κατωτέρω ἐξ ἐπαγγέλματος ὑπογραφή μου
καὶ σφραγίς.

Βιέννη τῇ 6 Μαρτίου 1848. Γιώργιος Γκιλάκης

Κ. Β. ἔνορκος ἐρμηνευτὴς διὰ τὴν γραικικὴν γλῶσσαν.

Η ΚΤΙΣΙΣ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ

Πότε και ποῦ πρωτοκτίστηκαν οἱ Σέρρες ἀπ' τοὺς πρώτους πιθανοὺς οἰκιστάς, τοὺς Παίονες, εἶναι ἐρωτήματα εἰς τὰ ὁποῖα δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀπαντήσῃ σήμερα μὲ βεβαιότητα.

Οἱ ἱστορικοὶ τῆς πόλεως Στράτης καὶ Πέννας, γιὰ λόγους ἐμφάσεως μᾶλλον, — ἄλλωστε ὁ δεύτερος ἠσχολήθη μόνον μὲ τὴν Τουρκοκρατία — ταυτίζουν τὴν Σίριν τοῦ Ἡροδότου, ἡ ὁποία ὑπῆρξε — αὐτὸ εἶναι γεγονός — ἡ μακρυνὴ πρόγονος τῶν σημερινῶν Σερρῶν, μὲ τὴ σημερινὴ πόλη.

Γράφουν δὲ σχετικὰ ὁ μὲν πρῶτος (1) «Ἐκ τῶν μεταξὺ Νέστου καὶ Στρουμόνος ἐπισήμων πόλεων τῆς ἀρχαιότητος ἡ μόνη ἐν τῷ μέσῳ τῶν λαϊλάπων, καταιγίδων τῶν αἰῶνων περισθεῖσα μέχρι σήμερον καὶ τὴν ἀρχικὴν θέσιν μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν διατηρήσασα εἶναι ἡ παναρχαία Σίρις, αἱ νῦν ἐρατεινὰ Σέρραι, κειμένη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Παιονίᾳ, ἔξ ὧν καὶ Σίρις τῆς Παιονίας ἢ Σίρις ἢ Παιονικὴ ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον ὀνομάζεται».

Ὁ δὲ δεύτερος (2) «Σπανίως συναντᾷ κανεὶς πόλιν διαρκῶς ὑφισταμένην τὰς καταιγίδας πολεμικῶν περιπετειῶν, ἀλλὰ καὶ διαρκῶς ἐκ τῶν ἐρείπιων ἀναγεννωμένην καὶ ἀναθάλλουσαν ἐκάστοτε ὠραιότεραν, ὡς ἡ πόλις τῶν Σερρῶν . . . Πόλις παναρχαία κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐκ Φρυγίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μεταναστευσάντων Παιόνων πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, μνημονεύεται ἱστορικῶς τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου κατὰ τὸ 400 π. Χ. ὡς Σίρις ἢ Παιονικὴ καὶ πόλις ἀξιόλογος».

Ἄλλ' αὐτὰ δὲν ἔχουν βάσιν, ὅπως φαίνονται εὐκόλα ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι, ἐνῶ σώζονται πολλὰ μνημεῖα τῆς Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, ποὺ βρίσκονται ἄτακτα στιβαγμένα στὸ ὑπόγειο τοῦ Γυμνασίου, δὲν ἔχουμε κανένα μνημεῖο ποὺ νὰ ἀνάγεται σὲ χρόνους πρὶν ἀπ' τὸν β' π. Χ. αἰῶνα. Τὰ ἀρχαιότερα ἴσως εὐρήματα εἶναι δύο κακότεχνα ἀνάγλυφα ποὺ τὸ ἓνα — γιὰ τὴν ἀκρίβεια δύο θραύσματα αὐτοῦ — παριστᾷ κυνήγιον, τὸ δὲ ἄλλο παριστᾷ εἰς τὸ μέσον ἓνα βωμόν, ἀριστερὰ αὐτοῦ ἄνδρα ὄρθιον κρατοῦντα ἀγγεῖον, δεξιὰ δὲ ἓνα δυσδιάκριτον ἀντικείμενον καὶ ἄλλον ἄνδρα κρατοῦντα ἵππον (3). Καὶ τὰ τε-

(1) Εὐαγ. Στράτη. Ἱστορία τῶν Σερρῶν, Σέρραι 1926 σελ. 9.

(2) Π. Πέννα. Ἱστορία τῶν Σερρῶν, Ἀθῆναι 1938 σελ. 11.

(3) Μαργ. Δήμητρα. Ἡ Μακεδονία ἐν μνημείοις σωζομένη καὶ λίθοις φθεγγομένη, Ἀθῆναι 1896 σελ. 665.

λευταῖα αὐτὰ εὐρήματα, πού εὐρίσκονται μαζί με τὰ ἄλλα στὸ ἰσόγειο τοῦ Γυμνασίου, δὲν ἔχουν τίποτε ἄλλο γιὰ νὰ χρονολογηθοῦν.

Συντηρητικώτερος εἶναι ὁ Π. Ν. Παπαγεωργίου, ὁ ὁποῖος γιὰ ὅλα τὰ παραπάνω, ἂν καὶ στὶς ἀρχὲς τῆς ἀξιολογώτατης μελέτης του «Αἱ Σέρραι, τὰ προάστεια καὶ ἡ Μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου» (1) γράφει : «Τῆς ὀχυρᾶς καὶ περιμαχήτου πόλεως τῶν Σερρών, κειμένης τὸ πάλαι ἔνθα καὶ ἡ νῦν κεῖται», παρακάτω, σὲ παραπομπή, βάζει τὰ πράγματα στὴ θέση τους, σημειώνοντας :

«Πάντως κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους, αἱ Σέρραι ἔκειντο ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, ὡς δεικνύουσι τὰ σύγχρονα μνημεῖα. Ἄλλο ζήτημα ἐννοεῖται ἂν ἡ Σίρις τοῦ Ἡροδότου (Υ.115) ἔκειτο ἀλλαχοῦ πού πλησίον».

Τὴν ὀρθὴ ἀπάντηση στὰ ἀνωτέρω τεθέντα ἐρωτήματα θὰ πρέπει νὰ τὴν ἀναζητήσουμε σὲ μιὰ ἀπ' τὶς δύο παρακάτω ἐκδοχάς, σχετικὰ μὲ τὸ σημεῖο τὸ ὁποῖο ὑπῆρξε τὸ πρῶτο λίκνο τῶν Σερρών.

Ἡ πρώτη ἐκδοχὴ στηρίζεται στὴν πιθανὴ ἔλευση τῶν πρώτων κατοίκων Παιόνων κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ὅπως γράφει ὁ Στρατή (2) καὶ παίρνει, ὅπως εἶδαμε, ὡς γεγονὸς ὁ Πέννας.

Μιὰ πιθανὴ λοιπὸν χρονολογία γιὰ τὴν κτίση, θεωροῦμε τὶς ἀρχὲς τοῦ IB' ἢ τέλη τοῦ IG' π. Χ. αἰῶνα. Ἄν αὐτὸ εἶναι ἀληθές, τότε δεδομένου ὅτι ὅλες οἱ πόλεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, γιὰ λόγους ἀμύνης κυρίως, κτίζονταν ἐπάνω σὲ λόφους καὶ περιβάλλονταν μὲ γερὰ τείχη (3), θὰ πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε τὴν ἀρχαία Σίρι πάνω στὴν Ἀκρόπολη, διότι εἶναι ὁ πιὸ δυσκολοκατάκτητος λόφος ἀπὸ ὅλους τοὺς γύρω πού ὀρθώνονται σὰν φυσικὸ τεῖχος πρὸς τὰ βορρινὰ τῆς σημερινῆς πόλης.

Ἡ ἐπιβεβαίωση μπορεῖ νὰ γίνῃ μόνον ἀπὸ στοιχεῖα πού μποροῦν νὰ ἔρθουν σὲ φῶς ἀπὸ ἀνασκαφές, ὁπότε ἡ παραπάνω θεωρηθεῖσα πιθανὴ χρονολογία (IG'—IB' π. Χ. αἰῶνες) θὰ εἶναι πλέον βεβαία. Ἡ πολυθρόλητη στοὰ πού λέγεται ὅτι συνδέει τὸ ὑπόγειο τοῦ Ἁγίου Νικολάου πάνω στὴν Ἀκρόπολη μὲ τὴν παλιὰ—τὴν καμένη—Μητρόπολη καὶ θυμίζει τὴν ἀντιστοιχὴ ἔξοδο στὶς Μυκῆνες, δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶναι δημιούργημα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ νὰ διευρύνθηκε καὶ ἐνισχύθηκε ἀργότερα ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς.

Ἡ ἔλλειψη μεγαλιθίνων κατασκευῶν—κυκλώπεια τείχη—ἀναλόγων τῆς

(1) Π. Ν. Παπαγεωργίου εἰς *Byzantinische Zeitschrift* Leipzig 1894 σ. 22.

(2) Εὐαγ. Στρατὴ σ. 12. «Ἴσως δὲ καὶ πολλῷ πρότερον ἢ πόλις ὑφίστατο, ἔκτισαν δὲ ταύτην οἱ Παῖονες πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκ Φρυγίας ἔλευσιν αὐτῶν εἰς τὴν ἡμετέραν χώραν ἄλλὰ περὶ τούτου οὐδενὸς συγγραφῆως ρητὴν μαρτυρίαν ἔχομεν».

(3) Παραδείγματα τέτοιων πόλεων ἔχουμε πολλὰ ὅπως π.χ. ἡ Τροία, οἱ Μυκῆνες, ἡ Τίρυνθα κ.ἄ.

ἐποχῆς αὐτῆς, πού θά μπορούσε νὰ προταχθῆ ὡς ἀντίθετο ἐπιχείρημα, δικαιολογεῖται ἀπ' τὸ γεγονός τῆς μὴ ὑπάρξεως τέτοιων ὑλικῶν σὲ μεγάλη ἀκτῖνα γύρω ἀπ' τὴν Ἀκρόπολη. Εἰς τὴν ὑπόθεση αὐτὴ συνηγορεῖ ἡ μέχρι τοῦ Μεσαίωνα διασωζομένη ὀνομασία τῆς Ἀκροπόλεως ὡς «ἄστεως»⁽¹⁾.

Κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος 1956, ἡ ἀνακάλυψις ὑπὸ τοῦ κ. Π. Κυπαρισιάδου τεμαχίων Ἀττικῶν ἀγγείων ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τὰ ὅποια χρονολογήθηκαν ἀπ' τὴν ἀρμόδια ὑπηρεσία τῆς Θεσσαλονίκης ἀνήκοντα εἰς τὸ 530 π. Χ. ἔρχεται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ὅλα τὰ παραπάνω.

Ἡ δεύτερη ἐκδοχὴ εἶναι ὅτι τὸ πρῶτο λίκνο τῶν Σερρῶν, ἦταν πρὸς τὸ Ντίβρι, τὴν παλῆὰ τσιγγάνικη συνοικία.

Τὴν παράδοσιν αὐτὴν τὴν διέσωσε ὁ Π. Παπαγεωργίου στὴ μελέτη του πού ἀναφέραμε καὶ γράφει σχετικὰ :

«Δὲν ἠδυνήθη νὰ εὔρω ἀφορμὴν φήμης καθ' ἣν ἡ Πόλις τὸ πάλαι ἔκειτο ἐν τῇ νῦν (1894) Ἀθιγγανικῇ συνοικίᾳ τοῦ Ντίβρι παρὰ τῇ συμβολῇ τοῦ ἀνατολικοῦ χειμάρρου, καταχωσθεῖσα δὲ ἐκ τῆς ἰλύος, κατέλαβε εἶτα τὴν νῦν θέσιν».

Ἡ μία ἐκδοχὴ ἀποκλείει φυσικὰ τὴν ἄλλη, χωρὶς νὰ ἀποκλείεται καὶ οἱ δύο νὰ μὴν εἶναι σωστές.

Πάντως καὶ ἡ δεύτερη δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἀνεξέταστη. Ἴσως ἐκεῖ νὰ ὑπῆρξε κανένας συνοικισμὸς ἀπ' τοὺς πρώτους Τούρκους—γιατὶ ὅπως εἶναι γνωστὸ οἱ Τούρκοι μετὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Σερρῶν ἐγκαταστάθηκαν ἔξω ἀπ' τὰ τείχη τῶν Μεσαιωνικῶν Σερρῶν—καὶ νὰ ἐγκατελείφθῃ λόγῳ καμμιάς ἐπιδημίας, πρᾶγμα πού ἦταν πολὺ συνηθισμένον στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας.

Τέτοιαις ἐπιδημίαις ἀναφέρονται πολλὰς στὸ χρονικὸ τοῦ Παπασυναδινου⁽²⁾ καὶ ὡς μόνον μέτρο ἀντιμετωπίσεώς της ἀπ' τοὺς κατοίκους ἦταν νὰ φεύγουν καὶ νὰ πηγαίνουν ἄλλοῦ.

Κλείνουμε τὸ μικρὸ αὐτὸ σημεῖωμα μὲ τὴν εὐχὴ ὅπως μελλοντικὰς ἀνασκαφάς, τίς ὅποιαις δικαιούται ἡ πόλις καὶ ἀπ' τίς ὅποιαις θὰ ἀποκαλυφθῆ ἡ ἀλήθεια, γίνουν σύντομα.

(1) Γ. Ἀκροπολίτου. Χρονικὴ Συγγραφή. Ἐκδοσις Βόννης 1837 σ. 80—82 Προβλ. Εὐαγ. Σιράτη σ. 44—45.

(2) Χρονικὸν Παπασυναδινου μὲ πρόλογο Π. Πέννα. Ἀθῆναι 1938 σ. 36, 42, 46, 68.

ΝΑΤΑΛΗ ΕΜΜ. ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ

ΣΔΡΑΒΗΚΙ, Η ΑΡΧΑΙΑ ΔΡΑΒΗΣΚΟΣ

*«Ὅσον ἐπικίνδυνον εἶναι τὸ παραδέχσθαι τὸ ξενικὸν
ὡς ἡμέτερον, τοσοῦτο πλημμελὲς καὶ ἄδικον τὸ ἐκλαμ-
βάνειν τὸ ἡμέτερον ὡς ἄλλοδαπὸν».*

Ι. ΤΣΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

(Μελέτη περὶ λεξικοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς δημῶδους, Ἀθῆναι 1892)

Ὁ Ἄγγλος W. Leak, εἷς ἐκ τῶν σπουδαίων νομισματολόγων καὶ με-
λετητῶν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν καὶ τοπωνυμίων τῆς Ἑλλάδος, ἀναφέρει ὅτι ἡ
κατάληξις **-ί σ τ α** ὠρισμένων τοπωνυμίων τῆς Μακεδονίας,

εἶναι ἀξία παρατηρήσεως, ὅπως ἡ κατάληξις τῆς λέξεως Τζερπίστα,
ὁμοία τῆς Πραβίστας καὶ Ἀγγίστας ὁμοιάζει μὲ τὰς καταλήξεις
ἐκείνας τὰς ὁποίας ἐπροτίμων οἱ **Ἀ ρ χ α ῖ ο ι Μ α κ ε δ ὄ ν ε ς** (1).

Οὕτω, ἐνῶ ὑπὸ τοῦ W. Leak ἡ κατάληξις **-ί σ τ α** ἀναγνωρίζεται ὡς
συνήθης κατάληξις ἀρχαίων Μακεδονικῶν τοπωνυμίων, ἡμέτεροι νεώτεροι
συγγραφεῖς δὲν διστάζουν νὰ τὴν χαρακτηρίσουν «ὡς σλαυϊκὴν ἢ ἀπλῶς
σλαυοφανῆ».

Καὶ ἐπειδὴ πρόκειται περὶ περιοχῆς τῆς γύρω τῆς ἀποξηρανθείσης
λίμνης Ἀχινοῦ μέχρι τοῦ Παγγαίου, περιοχῆς κινούσης τὸ ἐνδιαφέρον παν-
τὸς Ἑλλήνος καὶ ἐχούσης ἱστορίαν μὴ ἐπαρκῶς ἐρευνηθεῖσαν ἀπὸ τῆς ἐπο-
χῆς τοῦ Θουκυδίδου μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, καθαρῶς Ἑλληνικῆς, παρ' ὅλας
τὰς γενομένας ἐπιδρομάς, ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ ἐρευνηθοῦν ἀπὸ πάσης πλευ-
ρᾶς τὰ τοπωνύμιά της.

Μεταξὺ τῶν χωρίων Τσάνος, Μυρκίνου, Ροδολείβους καὶ Μυρίνης τῆς
ἐπαρχίας Φυλλίδος τοῦ Νομοῦ Σερρῶν, εὐρίσκεται τὸ χωρίον **Σ δ ρ α β ῆ κ ι**
—τοπωνύμιον ὄχι σλαυϊκόν—τὸ ὁποῖον σήμερον ὀρθῶς φέρει τὴν ὀνομασίαν
ἢ **Δ ρ ᾶ β η σ κ ο ς**.

Διὰ τὸ τοπωνύμιον **Σ δ ρ α β ῆ κ ι** δὲν ἐδόθη ἡ ὀρθὴ ἐρμηνεῖα εἰς
τὸ παρελθόν. Οὕτως εἰς τὰ «Θεσσαλονίκια μελετήματα» Στιλπ. Κυριακίδη,
Θεσ|νίκη 1939, σ. 12 ἀναφέρονται τ' ἀκόλουθα :

(1) W. Leak, Travels in Northern Greece. London 1835, Τόμ. 3ος σ. 198,
Δελτίον ἑλληνικῆς λαογραφικῆς ἐταιρίας, Τόμος γ', Ἀθῆναι 1912, σ. 612. Ἄρθρον
Ἀθαν. Μπούτουρα : καὶ ἡ κατάληξις **-ί σ τ α** ἀκόμη ἢ ὑπὸ πολλῶν ὡς σλαυϊκὴ θεωρου-
μένη εἶναι Ἑλληνικῆ.

«Αφήνω κατά μέρος τὴν Χαλκιδικήν, διὰ τὴν ὁποίαν πλὴν τινῶν τοπωνυμίων οὐδεμίαν ἐκ τῶν συγγραφέων εἶδησιν ἔχομεν ὅτι ἐδέχθη σλαυϊκὰς ἐποικήσεις καὶ ἔρχομαι εἰς τὸν Στρυμόνα ὅστις θεωρεῖται κέντρον σλαυϊκόν. Ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων προκύπτει ὅτι ἀπὸ Ἀμφιπόλεως μέχρι τοῦ βορείου ἄκρου τῆς λίμνης τοῦ Ἀχινοῦ τὰ ἐκατέρωθεν χωρία κατὰ μεγίστην ἀναλογίαν φέρουν ὀνόματα Ἑλληνικά οἱ δὲ κάτοικοι εἶναι Ἑλληνες καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα εἶναι σλαυϊκόν.

... Πρεβίστα, Ζαβερνίτσα, Σδραβῆκι, Βελτζίσθα, Ροδολίβος ; Κορομίστα ; Δεκαλίστα ; σλαυϊκὰ ἢ ἀπλῶς σλαυοφανῆ ...

... Ἐκ τῶν πηγῶν προκύπτει ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τῶν περὶ τὸν Στρυμόνα χωρίων, καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἦσαν σλαυϊκὰ ἦσαν ἤδη κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἀπαξάπαντες Ἑλληνες.

... Ὡς παράδειγμα λαμβάνω τὸ χωρίον Ζ δ ρ α β ἰ κ ι, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα φαίνεται ἀναντιρρήτως σλαυοφανές».

Καὶ ἐνῶ μετὰ τὴς πειστικότητος διὰ τοῦ δημοσιευομένου ἐγγράφου ὑπ' ἀρ. 39 τοῦ ἔτους 1318 τῆς μονῆς Χελανδαρίου ἀποδεικνύει λαμπρῶς τὴν Ἑλληνικότητα τῶν τότε κατοίκων τοῦ Σδραβηκίου, παραθέτων λεπτομερῆ κατάλογον ὑπερεκατὸν ὀνομάτων αὐτῶν, καθαρῶς Ἑλληνικῶν, μὲ τὸ σκεπτικὸν ὅτι κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἢ ἐθνολογικὴ ὄψις τῶν θεμάτων Στρυμόνος καὶ Θεσσαλονίκης φαίνεται ὅτι ἦτο περισσότερον Ἑλληνικὴ ἢ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, ἀντιπαρέρχεται τὸ λίαν οὐσιῶδες ζήτημα τῆς Ἑλληνικότητος τοῦ τοπωνυμίου «Σδραβῆκι» ἀναφέρων ὅτι τοῦτο φαίνεται «ἀναντιρρήτως σλαυοφανές».

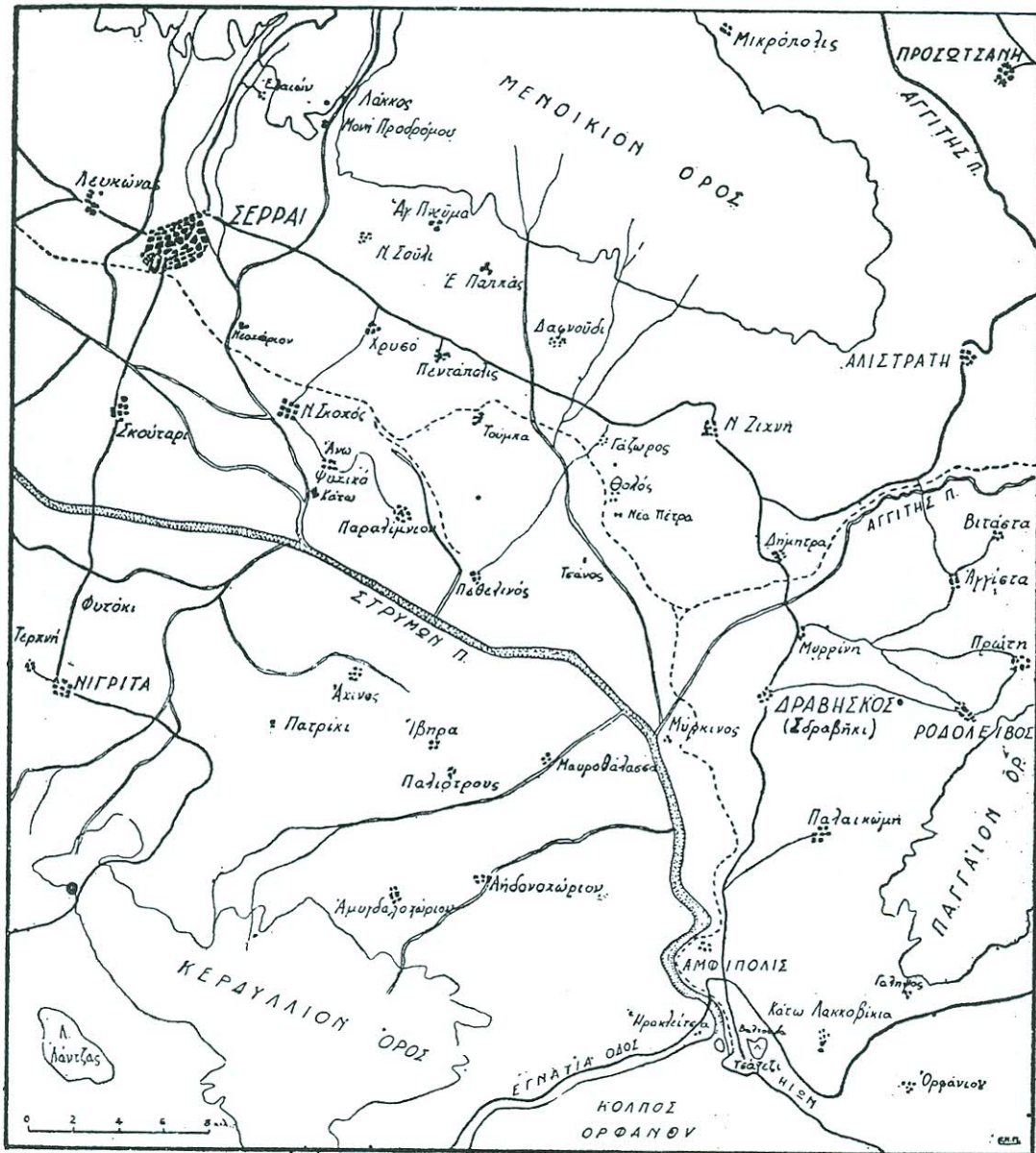
Ἦδη ὄχι μόνον ἐκ τῆς πλευρᾶς τῆς Ἑλληνικότητος τῶν ὀνομάτων τῶν κατοίκων τοῦ ἀποδεικνύεται ὅτι Ἑλληνες ἦσαν οἱ κάτοικοί του, ἀλλὰ καὶ τὸ τοπωνύμιόν του θ' ἀποδειχθῆ ὅτι ἦτο καὶ εἶναι παλαιόθεν καθαρῶς Ἑλληνικὸν προερχόμενον ἀπὸ παραφθορὰν τῆς ἀρχαίας ὀνομασίας τῆς ἰδίας τοποθεσίας «Δ ρ ἄ β η σ κ ο ς».

Κατωτέρω παραθέτομεν τὰς πλέον ἐγκρίτους γνώμας ἡμετέρων καὶ ξένων συγγραφέων μὲ ἱστορικὰς ἀποδείξεις καὶ λεπτομερείας τῆς ἐξελίξεως τῆς παραφθορᾶς τοῦ τοπωνυμίου εἰς «Σ δ ρ α β ἦ κ ι»

1ον) Ὁ ἐκ Ροδολείβου Εὐάγγελος Στράτης, καθηγητῆς τῆς φιλολογίας καὶ βαθὺς γνώστης καὶ μελετητῆς τῆς ἱστορίας καὶ τοπογραφίας τῆς πατρίδος του, τῆς χώρας τοῦ Παγγαίου, ἀναφέρει διὰ τὸ Σ δ ρ α β ἦ κ ι τὰ ἐξῆς : (1)

«Ἐν πρώτοις ἡ Δράβησκος ἀναφέρεται εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Θουκυδίδου κεφ. 10 100 κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀτυχήματος τῶν πέντε Ἀθη-

(1) Εὐαγγέλου Στράτη. Ἡ Δράμα καὶ ἡ Δράβησκος, Σέρραι 1924 Β' σ. 2.

Η ΜΕΤΑΞΥ ΣΕΡΡΩΝ & ΑΜΦΙΠΟΛΕΩΣ ΧΩΡΑ

ναίων στρατηγῶν, Λυσιστράτου, Λυκούργου, Κρατίνου, Λεάγρου καὶ Σωφάνους.

Κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν εἰς ἔγγραφα ἀναφέρεται ὡς Ἀστραβίκιον, Δραβήσκιον καὶ κατὰ μετὰθεσιν τοῦ σ Σδραβήκιον καὶ τῶν Βυζαντινῶν Ἀστραβίκιον ἐπὶ τὸ κομψότερον καὶ ἀρχαικώτερον, ἀγνοούντων προφανῶς τὴν ἀρχαίαν του ὀνομασίαν Δράβησκος.

«Ἄλλη πόλις ἦτο ἡ Δράμα καὶ ἄλλη ἡ Δράβησκος. Ἡ Δράβησκος ἢ Ἡδονικὴ πραγματικῶς ἔκειτο ἐπὶ τοῦ σημερινοῦ χωρίου «Σδραβήκι» εἰς τὰς Ν.Δ. ὑπώρειας τοῦ Παγγαίου καὶ πλησίον τοῦ Ἀγγίτου ποταμοῦ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, ἢ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἀναφερομένη 1.100—4.10».

Ἐπίσης παραθέτομεν ἀπόσπασμα χρυσοβούλλου τοῦ ἔτους 1118 τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ σχετικὸν μὲ τὴν ἐπικρατήσασαν ὀνομασίαν τῆς τοποθεσίας κατὰ τὸν μεσαίωνα.

«... Ἀστραβίκιον γῆν μοδίων χιλίων τριακοσίων ἄνευ τῆς γονικῆς γῆς τῶν παροίκων. Ταῦτα τοίνυν πάντα ὀφείλει κατέχειν ἢ ρηθεῖσα Μονὴ Βατοπεδίου καθὼς καὶ προκατεῖχον αὐτὰ αὐτούργια καὶ ιδιόκτητα, ἐλεύθερα καὶ παντὸς βάρους ἐκτός, ἦτινι τὸ παρὸν ἡμέτερον Σιγιλλιώδες γράμμα ἐπεδόθη δι' ἀσφάλειαν μηνὶ Ἀπριλίῳ Ἰνδ. ι'.

Ὁ δοῦλος τοῦ Κραταιοῦ καὶ Ἀγίου ἡμῶν Αὐθέντου καὶ Βασιλέως, ἀπογραφεὺς τοῦ θέματος Βολεροῦ καὶ Μοσυνοπόλεως, Σερρῶν καὶ Στρυμόνος

Ἰωάννης Πανάρετος». (1)

Ἀπεδείξαμεν προηγουμένως ὅτι ἡ Δράμα δὲν εἶναι ἡ ἀρχαία Δράβησκος τοῦ Θουκυδίδου, οὐδὲ ὀνομάσθη ποτὲ Δράβησκος, ἐσφαλμένως δὲ οἱ Πευτιγγεριανοὶ Πίνακες ἐσημείωσαν ἐπὶ τῆς θέσεως Δράμας τὴν ἀρχαίαν Δράβησκον, ρυμουλκήσαντες εἰς τὴν πλάνην ταύτην καὶ τοὺς νεωτέρους ἐρευνητὰς τῶν μερῶν τούτων ἐν οἷς καὶ τὸν Χάμμερ, συγγραφέα τῆς ἱστορίας τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ὀνομάζοντα καὶ τοῦτον Δράβησκον τὴν Δράμαν (Ἰστ. Σερρῶν σ. 81), λαβὴν δὲ εἰς τὴν σύγχυσιν ταύτην ἔδωκε προφανῶς ἢ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς λέξεσι κοινὴ συλλαβὴ ΔΡΑ καὶ ἡ γειτνίασις τῶν δύο πόλεων. Ὁ δὲ Desdévisses. Du Desert ζητῶν διέξοδον ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ ὀρίζοντος τῆς ἀμφιβολίας ἐπιχειρεῖ νὰ πείσῃ ἑαυτὸν περὶ τῆς ὑπάρξεως δύο Δραβήσκων τῆς μιᾶς ἐν Δράμα καὶ τῆς ἄλλης τῆς μόνης πραγματικῆς ἐν Ἡδωνίδι ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ σημερινοῦ χωρίου Σδραβήκι ἐπαγαγὼν καὶ τὸν ἡμέτερον Μαργαρίτην Δήμιτσαν.

Μόνος, ὡς προείπομεν, ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὁ Tafel (Thessalon. Egnat. σ. 10) ὀρθῶς ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ ἀρχαία Δράβησκος κειμένη ἐπὶ τοῦ σημερινοῦ χωρίου Σδραβήκι δὲν εἶναι ἡ Δράμα.

Εἶναι ἀξιοθαύμαστον ὄντως ὅτι μετὰ τόσους θελλῶδεις αἰῶνας μόνη ἐκ τῶν ἀρχαίων καὶ ἤδη κατοικουμένων πολισμάτων τῆς κλασσικῆς Ἑλληνικῆς ἐποχῆς, ἡ πόλις αὕτη μετὰ τῶν Σερρῶν καθ' ἅπασαν

(1) Ε. Στράτη Δράμα καὶ Δράβησκος, Σέρραι 1924, σελ. 1

τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν διετήρησε τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ὄνομα, ἔστω καὶ παρεφθαρμένον πῶς, τῶν σεμνῶν ὀνομάτων Ἀμφιπόλεως καὶ Φιλίππων ἀποπνιγέντων εἰς τὰ Τουρκικὰ Γενῆ - Κιόϊ καὶ Ντικιλῆ - Τᾶς, τῶν δὲ λοιπῶν παμπόλλων, οἷα Μύρκινος, Δάτος, Γαληψὸς κ.τ.λ. τέλειον ἐξαερωθέντων εἰς τὴν ἀχανῆ τοῦ χρόνου ἀτμόσφαιραν.

Περαιτέρω ὁ Στράτης ἀναφέρει τὸν Tafel ὡς δίδοντα ἐκ τῶν ξένων τὴν ὀρθοτέραν ἐρμηνείαν διὰ τὸ τοπωνύμιον «Σδραβήκι» :

«Ἐκ τῶν ξένων ὀρθότερον πάντων ἀποφαίνεται περὶ τῆς τοποθεσίας τῆς ἀρχαίας Δραβήσκου διαστέλλων καθαρῶς αὐτὴν ἀπὸ τῆς Δράμας, ὁ ἐμβριθῆς τῆς Θεσσαλονίκης ἱστοριογράφος Tafel λέγων : Ἡ Δράβησκος ἔκειτο πραγματικῶς μεταξὺ Μύρκινου καὶ Ἀμφιπόλεως καὶ φαίνεται ὅτι τὸ ὄνομα αὐτῆς διετηρήθη ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ χωρίου «Δράβηκ». Tafel Thessalon, 499 Egnatia σ. 10 Strab. Fragm. σ. 25. «Ἡ Δράβησκος εἶναι τὸ σημερινὸν Δράβηκ οὐχὶ ἡ Δράμα».

Ἐδῶ λοιπὸν ἀπὸ ὁμολογίαν τοῦ Tafel ἔχομεν τὸν τύπον «Δράβηκ» μὲ τὴν βεβαίωσίν του ὅτι τὸ «Δράβηκ» τῆς ἐποχῆς του—1835—εἶναι ἡ ἀρχαία «Δράβησκος». Ἀλλὰ διὰ νὰ τὸ ἀναφέρῃ εἰς τὴν ἐποχὴν του ὁ Tafel ὡς «Δράβηκ» καὶ ὄχι ὡς «Σδραβήκ» σημαίνει ὅτι κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἠκούετο ἐν χρήσει εἰς τὴν ὁμιλουμένην ὑπὸ τῶν τότε κατοίκων τῆς περιφερείας ἐκείνης ὁ τύπος «Δράβηκ», ὁ ὁποῖος τόσον πολὺ πλησιάζει τὴν ἀρχαίαν Δράβησκον.

2ον) Τὸ χρυσόβουλλον τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1118 μ.Χ. ὡς ἴδομεν, ἀναφέρει τὸ τοπωνύμιον «Σδραβήκι» ὡς «Ἀστραβίκιον», ἀλλὰ κατὰ τὸ 1083, ἦτοι 35 ἔτη ἐνωρίτερον τούτου, εὗρισκομεν ἀναγεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου τούτου ὡς «Σραβήκιον» εἰς ἔγγραφον Ἰωάννου Καταφλορῶντος ἐπὶ ὑποθέσεως Γρηγορίου Πακουριανοῦ :

«Τὸ χωρίον Πριλόγκιον ἐν τῷ θέματι Θεσβνίκης, κατὰ τὴν ἀρχοντείαν τὴν ἐπονομαζομένην Στεφανιανὰ, καὶ τὸ χωρίον Σραβήκιον σὺν τῇ Καισαροπόλει τῇ διακειμένη ἐν τῷ θέματι τῶν Σερρῶν ἐν τῇ τοποθεσίᾳ τοῦ βάνδου Ζαβάλτας» (1).

3ον) Μετὰ μεγαλυτέρας ἀκριβείας, ὡς καλὸς γνώστης τῆς τοπογραφίας τῆς περιοχῆς ἐκείνης, ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως κατόπιν ἐπὶ τόπου μελέτης τοποθετεῖ τὴν ἀρχαίαν «Δράβησκον» μεσημβρινῶς τοῦ σημερινοῦ Σδραβηκίου καὶ εἰς εἰκοσάλεπτον, ἦτοι ἐνὸς περίπου χιλιομέτρου, ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ Σδραβήκι ἕτερος σοφὸς μελετητὴς τῶν τοπωνυμίων τῆς περιφερείας τοῦ Παγγαίου καὶ συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας τῶν «Φιλίππων» ὁ Στ. Μερτζίδης καὶ ἀναφέρει τὰ ἑξῆς :

(1) Lemerle. Philippes et la Macedoine Orientale Paris 1945 σ. 163.

«... ὅπως καὶ ὁ Δράβησκος, πλησίον τοῦ ὁποῦ ἐντελῶς κατεστράφησαν οἱ μύριοι, δὲν ἦτο ἡ Δράβησκος τῆς Δράμας ἀλλὰ τὸ σημερινὸν Σδραβῆκι κείμενον εἰς ὠριαίαν ἀπόστασιν πρὸς Βορρᾶν τῆς λίμνης Ἀχινοῦ (Κερκινίτιδος), ἣτις πόλις συγκατεριθμεῖτο μεταξύ τῶν παραστρουμονίων μεσογειῶν πόλεων, ὑπάρχουσα κατὰ τὴν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην εἰς εἰκοσάλεπτον ἀπόστασιν (μεσημβρινῶς) τοῦ Σδραβηκίου καὶ εὐρισκομένη πλησιέστερον πρὸς τὸ Γιλὰν Κουλέ καὶ τὴν παρακειμένην λίμνην τοῦ Ἀχινοῦ ἢ Ταχουοῦ». (1)

4ον) Καὶ ὁ Μαργαρίτης Δήμιτσας καθαρῶς τοποθετεῖ τὴν ἀρχαίαν Δράβησκον εἰς τὸ σημερινὸν Σδραβῆκι, εἶναι δὲ ἀπορίας ἄξιον πῶς ὁ Εὐ. Στράτης ἀναφέρει, ὡς ἴδομεν, καὶ θεωρεῖ «ρυμουλκηθέντα» ἀπὸ τὸ λάθος τῶν Πευτιγγεριανῶν πινάκων τὸν πολὺν Μαργ. Δήμιτσαν, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ Βιβλίον του «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ» σ. 780 ἐνισχύει τὴν ἄποψιν τοῦ Εὐ. Στράτη ἀναφέρων ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς :

«Τὰ μνημονευθέντα ὑπὸ Θουκυδίδου περὶ Δραβήσκου οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὴν ἀπωτάτην μεσογειακὴν θέσιν Δράμας, ἀλλὰ πρὸς τὴν παρὰ τὴν Κερκινίτιν λίμνην θέσιν τῆς ἀρχαίας Δραβήσκου, ἔνθα νῦν κεῖται τὸ χωρίον Δράβηκ καὶ Σδράβηκ καλούμενον, ὅπερ διετήρησε καὶ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα, ὡς οἱ Φίλιπποι—Φιλίππετις... ὁ δὲ Ἀππιανὸς λαμπρῶς περιγράφων τοὺς Φιλίππους (4—105) ἀκριβέστατα ὀρίζει τὴν θέσιν τῆς Δραβήσκου : Ἐκ δὲ τῆς δύσεως τῶν Φιλίππων πεδῖον μέχρι Μυρκίνου τε καὶ Στρυμόνος».

Οὕτω καὶ ἐκ μέρους τοῦ Μαργ. Δήμιτσα, τοῦ τόσον αὐστηροῦ καὶ φιλαλήθους ἐπιστήμονος, ἔχομεν τὸν τύπον «Δράβηκ» καὶ «Σδράβηκ». Ἡκούετο δηλ. ἐν χρήσει κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Δήμιτσα (1880—1890) ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου ὁ τύπος «Δράβηκ» ὅπως καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Tafel (1825—1835). Καὶ ὁ τύπος αὐτὸς εἶναι τόσον συγγενῆς πρὸς τὴν ἀρχαίαν Δράβησκον. Εἶναι περιττὸν νὰ τονίσωμεν ὅτι πᾶσα συγγραφὴ τοῦ παγκοσμίου κύρους Μακεδονολόγου Μαργαρίτου Δήμιτσα ἐστηρίζετο πάντοτε εἰς ἐπιτόπιον μετάβασιν καὶ ἀμερόληπτον ἐξέτασιν παντὸς στοιχείου, τὸ ὁποῖον ἐφρόντιζε νὰ κρατῆ ἀμετάβλητον καὶ ἀδιαστρέβλωτον πρὸς εὐρεσιν καὶ ἐξακρίβωσιν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας.

5ον) Εἰς τὸν μεσαιωνικὸν τύπον «Σραβήκιον» εἶναι φυσικὸν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ «Σ» προέρχεται ἀπὸ παραφθορὰν τοῦ «Δ» ἥτοι Σραβήκιον ἀπὸ Δραβήκιον. Ἐκτὸς ὅμως τούτου ὁ Tafel καὶ ὁ Δήμιτσας προσεγγίζουν παντὸς ἄλλου εἰς τὴν πραγματικότητα ἀναφέροντες τὴν τοποθεσίαν ὡς «Δράβηκ» προερχομένην ἀπὸ συγκοπὴν τῆς ἀρχαίας ὀνομασίας Δράβησκος, ἐνῶ τὰ συγγράμματά των χρονολογικῶς μεταξύ των ἔχουν διαφορὰν 55 ἐτῶν.

(1) Στ. Μερτζίδου. Οἱ Φίλιπποι, Κων]πολις 1897 σ. 67.

6ον) Ἡ ὄνομασία Δράβηκ φαίνεται ὅτι ἦτο ἐν χρήσει μέχρι τῆς παραχωρήσεως τοῦ κτήματος εἰς τοὺς Ἀλβανούς Ἀμπιτῆ Ἀγαῖ κ.λ. ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα.

Οἱ Ἀλβανοὶ αὐτοὶ ἰδιοκτῆται τοῦ Σδραβηκίου ἀφῆκαν κακὴν ἀνάμνησιν εἰς τοὺς γείτονας γαιοκτῆμονας καὶ χωρικοὺς διὰ τὸν σκαιὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἐξήσκουν τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ ἀγροκτήματός των, φονεύοντες διὰ τὴν παραμικρὰν αἰτίαν τοὺς γείτονας Χριστιανούς.

Κατὰ τὸ 1927 ἀπεμακρύνθησαν οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἀλβανῶν τούτων ἀπὸ τὸ ἀγρόκτημα Σδραβήκι κατόπιν ἀπαλλοτριώσεως τούτου ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου καὶ τῆς ὀριστικῆς διανομῆς του εἰς τοὺς γηγενεῖς καὶ τοὺς ἐγκατασταθέντας ἐκεῖ ἀκτῆμονας πρόσφυγας.

Διὰ τὴν ἀπὸ Δράβηκ εἰς Σδράβηκ μεταβολὴν τῆς ὀνομασίας τοῦ χωρίου τούτου πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς τοῦτο συνετέλεσεν καὶ ἡ ἐπ' αὐτοῦ ἀλβανικὴ κυριαρχία, διότι εἰς τὴν Ἀλβανικὴν γλῶσσαν ὑπάρχουν λέξεις ἀρχόμεναι ἀπὸ «Σδρ», προφανῶς δὲ οἱ Ἀλβανοὶ ἰδιοκτῆται προσέθεσαν τὸ «Σ» εἰς τὴν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅπως εἶδομεν, ἐπικρατοῦσαν ὀνομασίαν «Δράβηκ», ἔκτοτε δὲ ἔμεινε καὶ ἐπεκράτησεν ὡς «Σδραβήκι» ὡς εὐκολώτερον προφερομένη ἀπὸ Ἀλβανικὰ χεῖλη.

7ον) Ἐτέρα ἀληθοφανὴς ἐκδοχὴ εἶναι ἡ ἀκόλουθος :

Ἡ ἀρχαία ὀνομασία μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἀπὸ τοὺς ἐγχωρίους ἔλαβε τὴν μορφήν «τὸ Δ ρ α β ῆ σ κ ι», διότι εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν ἔχομεν πολλὰ τοπωνύμια μὲ τὴν κατάληξιν κ ι οὐδέτερα, π. χ. τὸ Π ο τ ό κ ι (χειμαρρὸς Μελενίκου), τὸ Φ υ τ ό κ ι (χωρίον παρὰ τὴν Νιγρίταν), τὸ Πα τ ρ ί κ ι (χωρίον παρὰ τὸν Ἀχινόν), τὰ Λ α κ κ ο β ί κ ι - α (χωρίον τοῦ κάτω Παγγαίου).

Μὲ τὴν χρῆσιν καὶ τὴν παραφθορὰν ἔπαθε μετὰθεσιν τὸ «σ» καὶ τὸ τοπωνύμιον ἀπὸ Δ ρ α β ῆ σ κ ι ἔγινε Σ δ ρ α β ῆ κ ι.

Ἡ μετὰθεσις αὐτῆ τοῦ «σ» δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἀπίθανος διότι εἰς τὴν τοπικὴν διάλεκτον τῶν γειτονικῶν πρὸς τὴν Δράβησκον Δ α ρ ν α - κ ο χ ω ρ ί ω ν ἡ μετὰθεσις συμφώνων εἰς διαφόρους λέξεις εἶναι συχνὴ καὶ συνήθης, π. χ. ἄ σ π ρ η - ἄ σ π η ρ, τ ρ ε λ λ ό ς - τ ε ρ λ ό ς, μ α ύ ρ η - μ α ύ η ρ κ. ἄ. μ ο ὦ - ο ὦ μ (βλέπε σελ. 142 σημ. 18 τοῦ ἀνα χειῖρας τόμου).

8ον) Ἡ λέξις Σ δ ρ α β ῆ κ ι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει, κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, μὲ τὴν σλαυκικὴν λέξιν «S d r a v» σημαίνουσαν «ὑγίαν», ἀφοῦ μάλιστα καὶ ἡ τοποθεσία εἶναι ἐλώδης καὶ ἄκρως ἀνθυγιεινὴ, γνωστὴ ὡς «βάλτα Σδραβηκίου». Ἐκτὸς τούτου δέον νὰ σημειωθῆ ὅτι τὸ χωρίον Σ δ ρ α β ῆ κ ι εὐρίσκετο ἀπὸ μιᾶς πλευρᾶς μεταξὺ τῶν Τουρκοφώνων Ἑλληνικῶν χωρίων τῆς περιφερείας Ζίχνης καὶ ἐκ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς μεταξὺ τῶν καθαρῶς Ἑλληνικῶν χωρίων Πεθελινός, Πλιάκος, Τούμπα, εἰς περιφέρειαν

δηλαδή ἀπὸ αἰώνων καθαρῶς Ἑλληνικήν, ὡς τοῦτο καὶ ἐκ τῶν πινάκων Α Synvet καταφαίνεται.

Ὅρθῶς, λοιπόν, σήμερον φέρει τὴν ἀρχαίαν του ὀνομασίαν Δ ρ ά β η - σ κ ο ς τὸ ἄλλοτε τοπωνύμιον Σ δ ρ α β ἦ κ ι τὸ ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἐκ παραφθορᾶς Ἑλληνικὸν καὶ ὄχι σ λ α υ ο φ α ν έ ς.

Οὕτως, ἐκ τῶν γνωμῶν τῶν εἰδικωτέρων μελετητῶν περὶ τὰ Μακεδονικά, Μαργ. Δήμιτσα, G. Tafel, Εὐαγ. Στράτη καὶ Σταύρ. Μερτζίδου, προκύπτει ὅτι τὸ μέχρι πρό τινος τοπωνύμιον Σ δ ρ α β ἦ κ ι, τὸ ὁποῖον συχνὰ ἀκούεται καὶ σήμερον ἀκόμη, οὐδόλως πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς «ἀ ν α ν - τ ι ρ ρ ή τ ω ς σ λ α υ ο φ α ν έ ς» ὅπως ἀναφέρεται εἰς «τὰ Θεσσαλονίκια μελετήματα», ἀλλὰ διασωθεῖσα παραφθορὰ τῆς ἀρχαίας ὀνομασίας Δ ρ ά - β η σ κ ο ς, δικαίως δὲ ὁ λόγιος Ἰ. Τσικόπουλος ἐν τῇ μελέτῃ του περὶ «λεξικοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς δημόδους» ἐτόνιζεν ὅτι :

«Ὅσον ἐπικίνδυνον εἶναι τὸ παραδέχεσθαι τὸ ξενικὸν ὡς ἡμέτερον, τοσοῦτον πλημμελές καὶ ἄδικον τὸ ἐκλαμβάνειν τὸ ἡμέτερον ὡς ἀλλοδαπὸν».

Β Α Ρ Ο Σ Ι

Μὲ τὴν λέξιν «Βαρόσι» ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ Σερραῖοι τὸ κέντρον τῆς πόλεως ὅπου τὰ κοινοτικά καταστήματα καὶ ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῶν ἁγίων Θεοδώρων. (1)

Οἱ κάτοικοί του ἐλέγοντο «Βαροσινοί» μὲ δόσιν κάποιας ζήλειας ἐκ μέρους τῶν ἄλλων περιοίκων διὰ τὴν ἀνωτέραν κοινωνικὴν των θέσιν ὅπως κατ' ἀντιστοιχίαν διὰ τὰς Ἀθήνας : τὸ Κολωνάκι καὶ οἱ Κολωνακιῶτες.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Τουρκοκρατίας ἡ ἔκτασις του περιελάμβανε τὰς συνοικίας Ἁγίων Θεοδώρων, Ταξιαρχοῦδι, Ἁγίου Προδρόμου, Ἁγίου Ἀντωνίου καὶ Μαρίνας, Ἁγίας Φωτεινῆς, Ἁγίου Νικολάου, Ἁγίου Γεωργίου (τῶν Γουναράδων), Ἁγίας Κυριακῆς, Ἁγίας Βαρβάρας, Ἁγίου Ἀθανασίου, Δώδεκα Ἀποστόλων, Ταξιαρχῶν, Ἁγίου Βλασίου καὶ Ἀγ. Ἐλεούσης.

Διὰ τὴν λέξιν «Βαρόσι» γλωσσολογικῶς καὶ ἱστορικῶς παρατηροῦμεν τὰ ἀκόλουθα :

Εἰς γλωσσάριόν του ὁ Πέτρος Παπαγεωργίου ἀναφέρει : Varoush = Faubourg εἰς τὴν Ἰλλυρικὴν καὶ παρὰ Τούρκους καὶ παρὰ Βλάχους καὶ παρ' Ἀλβανοῖς καὶ παρὰ Βουλγάρους. (2)

(1) Μ. Γ. Δήμιτσα. Μακεδονία Β' τόμος σ. 656 Ἀθήναι (ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Cousinery) : «ὀφείλω δὲ νὰ παρατηρήσω ὅτι ἡ νέα καὶ ἀρχαία πόλις περιβλήθησαν διὰ δευτέρου τείχους, τοῦ ὁποίου αἱ πύλαι κλείουσι καθ' ἐσπέραν. Ἡ μητροπολιτικὴ ἐκκλησία ἐμπερικλείεται ἐντὸς τῆς μητροπόλεως (κατοικίας τοῦ μητροπολίτου) κειμένης ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ Βαροσίου 1813».

(2) Byzantinische Zeitschrift 1894 σ. 245.

Város, εἰς τὴν Οὐγγρικὴν σημαίνει «ἄστου»: Temesvár—Város δηλ. Κεντρικὴ πόλις Τέμεσβαρ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Βιομηχανικὴν εἰς ἑτέραν ἐπέκτασιν τῆς πρώτης.

Βαροῦσι (τὸ) Ἐν Πελοποννήσῳ, μεγάλα κτήματα, πλοῦτος καὶ κατ' ἐπέκτασιν εὖπορος οἰκογένεια. «Σὲ καλὸ βαροῦσι ἔπεσε ἡ νύφη». (1)

Βαροῦσι μὲ τὴν ἔννοϊαν κεντρικὴ πόλις, ἄστου, τὴν εὐρίσκομεν κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1821 εἰς ἔγγραφον τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς πολιορκίας τῆς Μονεμβασίας πρίγκιπος Καντακουζηνοῦ. (2)

«Ἀγάδες Μουσουλμάνοι τῆς Μονεμβασίας, θὰ ἤθελα πολὺ νὰ θέσω τέρμα εἰς τὰ βάσανα τῶν κατοίκων τῆς Μονεμβασίας. Γνωρίζω τὴν οἰκτρὰν κατάστασίν σας καὶ εἰξεύρω ὅτι ἀφ' ὅτου τὰ τρόφιμα μετακομίσθησαν εἰς τὸ ἀπάνω Κάστρο, ἀποθνήσκουν πλέον τῶν ἑκατὸν ἡμερησίως. Δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται ὅμως χάριν τῆς ἰδίας σας σωτηρίας νὰ ἐκθέσω εἰς κίνδυνον τοὺς συμπατριώτας μου καταλαμβάνων τὸ Βαροῦσι—ἐννοεῖ τὴν ὑπὸ τὸ φρούριον πόλιν—χωρὶς νὰ εἶμαι κύριος τοῦ ἐπάνω Κάστρου . . .»

Ὡστε καὶ ἐδῶ, μίαν πόλιν Βυζαντινῆς μορφῆς, οἷα ἡ Μονεμβασία τοῦ 1821, εὐρίσκομεν νὰ διαιρῆται εἰς δύο μέρη: Τὸ Κάστρον καὶ τὸ Βαρόσι.

Εἰς τὰς Σέρρας δὲ ἡ λέξις «Βαρόσι» ἐσήμαινεν τὸ «κεντρικὸν ἄστου» χωρὶς νὰ περιλαμβάνῃ καὶ τὰ προάστεια, τὰ ὁποῖα εὐρίσκοντο καὶ ἐκεῖνα κάτωθεν τοῦ Κάστρου.

Ἡ λέξις Βαρόσι φαίνεται ὅτι εἶναι μεταγενεστέρα τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, ἐπεκράτησε δὲ ἴσως κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, διότι εἰς ἔγγραφον τοῦ Μανουὴλ Παλαιολόγου ἀπευθυνθὲν πρὸς τὸν Μωάμεθ τὸν Β' ὅταν κατῆλθε νὰ καθυποτάξῃ τὴν Πελοπόννησον ἀναφέρεται:

« . . . εἶπατε ταῦτα τῷ Ἀμηρᾷ, ὅτι πᾶν ἄστου καὶ φρούριον κτισθὲν μετὰ μηχανῆς καὶ τέχνης ἀνθρωπίνης καὶ διορθωθὲν καὶ ἀσφαλισθὲν . . . » (3)

Ἐδῶ λοιπὸν συναντῶμεν ἀντὶ «Βαρόσι» τὴν λέξιν «ἄστου» καὶ ἀντὶ «Κάστρον» τὴν λέξιν «φρούριον».

Ἄλλὰ καὶ 200 ἔτη μετὰ τὴν ἐποχὴν Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ἤτοι μέχρι τοῦ 1650, δὲν εὐρίσκομεν ἐν χρήσει τὴν λέξιν «Βαρόσι». Εἰς ὀλόκληρον τὸ «Χρονικὸν τοῦ Παπασυναδινοῦ» (4) ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1598—1642 δὲν ἀναγράφεται οὔτε ἀναφέρεται ἡ λέξις «Βαρόσι» ἂν καὶ ἐγράφη εἰς τὴν Σερραϊκῇ διάλεκτον, ἐξ αὐτοῦ δὲ καταδεικνύεται ὅτι ἡ λέξις «Βαρόσι» θὰ ἐπε-

(1) Ἐγκυκλ. Λεξ. Ἐλευθερουδάκη 2ος τόμος σ. 957.

(2) Διον. Κοκκίνου. Ἡ ἑλλην. Ἐπανάστασις Ἀθῆναι 1932 τόμος Β' σ. 263.

(3) Διον. Κοκκίνου. Ἱστορία τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως Ἀθῆναι 1932 Τόμος Β' σελ. 246.

(4) Π. Πέννα. Σερραϊκὰ Χρονικὰ Τεῦχος Α' Ἀθῆναι 1938.

κράτησε κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα, ἄγνωστον ἂν ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐν Οὐγγαρία ἐγκατεστημένων πολυπληθῶν Ἑλλήνων Σερραίων καὶ Μελενικίων, ἢ ἀπὸ ἄλλην αἰτίαν, ἢ ὁποία ἐγενίκευσε τὴν ὀνομασίαν τοῦ «ἄστεως» εἰς «Βαρόσι» ἀπὸ τοῦ Ὁρβήλου μέχρι τοῦ Ταινάρου ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς Κύπρου διότι καὶ εἰς τὴν Κύπρον ὑπάρχει συνοικισμὸς με ὀνομασίαν «Βαρώσια».

Ἄλλα τοπωνύμια συγγενῆ με τὴν λέξιν «Βαρόσι» ὑπάρχουν :

Βάρος χωρίον τῆς Λήμνου.

Βαροῦσι » τῆς Ναυπακτίας

Βαρούσια » παρὰ τὸ Οἴτυλον τῆς Λακωνίας.

Εἰς τὴν Περσικὴν εὐρίσκομεν τὴν λέξιν «ΒΑΡ» σημαίνουσαν ὀνομασίαν χώρας, ὅπως Ζανζιβάρ, Μαλαβάρ.

Ἡ πλέον πιθανὴ ἐκδοχὴ πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἢ ἐκ τῆς Οὐγγρικῆς γλώσσης καὶ ἐκ τῶν λέξεων «Βάρ» καὶ «Βάρος» προέλευσις τῆς λέξεως «Βαρόσι».

Ἐκ τοῦ γεγοτότος ὅτι ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις εἰς τὰ βιβλία αὐτῆς ἀνέγραφε τὰς ἐντὸς τοῦ κάτω φρουρίου Ἑλληνικὰς συνοικίας με τὴν λέξιν «βαρὸς» εἰς ἀντιδιαστολὴν τῆς λέξεως «μαχαλέ», (1) τὴν ὁποίαν μετεχειρίζετο διὰ τὰς Τουρκικὰς συνοικίας, δὲν ἐξάγεται συμπέρασμα ὅτι ἡ λέξις «βαρὸς» εἶναι Τουρκικῆς προελεύσεως διότι πολλοὺς ὄρους καὶ ὀνομασίας βυζαντινοὺς ἢ γειτονικῶν χωρῶν οἱ Τοῦρκοι μετεχειρίζοντο συχνὰ καὶ με ἕλαφρὰν παραφθορὰν ἀκόμη, ὅπως μετέτρεψαν εἰς «Κατακονόζ» τὸ τοπωνύμιον «Καντακουζηνού», τὸ κείμενον Α τῶν Σερρῶν πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων, καὶ τὸ περίεργον εἶναι ὅτι ἐπεκράτησε μέχρι σήμερον καὶ εἶναι ἐν χρήσει τὸ ὑπὸ τῶν Τούρκων παρεφθαρμένον τοπωνύμιον «Κατακονόζι» εἰς τὰ χεῖλη τῶν Ἑλλήνων Σερραίων ἀντὶ τοῦ ὄρθου «Καντακουζηνού».

(1) Γλωσσολογικὸν ἄρθρον Ι. Δ. Μακρῆ εἰς Ροδιακὸν ἡμερολόγιον 1913 Συλλόγου Διαγόρα, Ρόδος 1913 σ. 32.

«Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῆς τὰς χριστιανικὰς συνοικίας ὠνόμαζε «βαρούς» ἀντὶ τῆς λέξεως «μαχαλέ» ἢν πρὸς διαστολὴν ἐχρησιμοποίει διὰ τὰς ἐντὸς τοῦ φρουρίου Μουσουλμανικὰς καὶ Ἰουδαϊκὴν συνοικίαν».

Ἐπίσης ὁ Cousinery (Voyagesdans la Macedoine Paris 1831) σελ. 159 ἀναφέρει : «Ἡ παλαιὰ πόλις φέρει τὸ ὄνομα «Varouch» ποὺ σημαίνει προάστειον εἰς τὴν ἄλβανικὴν γλώσσαν. Οἱ Τοῦρκοι χρησιμοποιοῦν τὴν λέξιν «Varouch» εἰς διαφόρους εὐρωπαϊκὰς πόλεις ὅταν πρόκειται περὶ συνοικίας κατοικουμένης ἀπὸ Χριστιανούς : Εἰς τὰς Σέρρας αὐτὴν τὴν συνοικίαν τὴν κατοικοῦν Ἑλληνας . . .»

ΣΕΡΡΑΪΚΗ ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ

Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Πανταζίδου εἰς τὸ φιλολογικὸν περιοδικὸν «Φιλίστωρ» κατὰ τὸ 1862 συλλογὴ λέξεων Σεραϊκῆς διαλέκτου, ἔκτοτε δὲ ἔκτος τοῦ Ἰ. Τσικοπούλου εἰς τὴν «Μελέτην περὶ Λεξικοῦ» 1892, τοῦ Πέτρου Παπαγεωργίου εἰς τὰ Βυζαντινὰ Χρονικὰ τῆς Λειψίας τοῦ 1894 καὶ τοῦ Ἀνθίμου Α. Παπαδοπούλου εἰς τὴν Γραμματικὴν του τῶν βορείων ἰδιωμάτων τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσης 1927, δὲν ἠσχολήθη ἄλλος μὲ ἐυρυτέραν μελέτην τῆς διαλέκτου τῶν Σερρῶν, ἡ ὁποία ὁμολογουμένως δὲν ἔχει μελετηθῆ οὔτε ἐρευνηθῆ δεόντως ἀκόμη.

Ὁ Χατζηδάκης σποραδικῶς καὶ αὐτὸς ἀναφέρει εἰς ἀραιὰ παραδείγματα ὀλίγας λέξεις συναντωμένας εἰς τὴν Σεραϊκὴν διάλεκτον.

Ἡ διάλεκτος αὐτή, ὁμιλουμένη ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας εἰς τὰς λαϊκὰς τάξεις τῶν Ἑλληνικῶν Συνοικιῶν τῆς παλαιᾶς πόλεως μέχρι τοῦ 1912, ἀκούεται καὶ σήμερον ἀκόμη ἀπὸ τὸ στόμα τῶν πλεόν ἡλικιωμένων Σεραϊῶν.

Τὸ διήγημα—διάλογος «Πετροπόλεμος» τὸ ὁποῖον παραθέτομεν κατωτέρω, ἔχει ὡς ἀφορμὴν τὴν ἀρπαγὴν χαρταετῶν τῶν Ἑλληνοπαίδων ἀπὸ Τουρκόπαιδας τῶν παλαιῶν Σερρῶν, δίδει ζωντανὴν ἀναπαράστασιν τῆς ἐποχῆς 1905—1911, τῆς ἱστορίας τῶν συνοικιῶν τῶν Σερρῶν καὶ ἔχει βαθυτέραν λαογραφικὴν ἔννοιαν καὶ ἐθνικὴν σημασίαν, διότι εἰς τὸ ὑποσυνείδητον τῆς δουλωμένης φυλῆς δὲν ἠσύχαζε ποτὲ τὸ μῖσος πρὸς τὸν ἀσιάτην κατακτητὴν μὲ κατὰ καιροὺς ἐκδηλώσεις τοὺς διαπληκτισμοὺς τῶν ζωηρῶν Ἑλληνοπαίδων μὲ τοὺς Τουρκόπαιδας—τὰ «Τουρκέλια»—τῶν πέραν τῶν ὑψωμάτων «Μουσάλα» τουρκικῶν συνοικιῶν ἀπὸ βαθύτερα αἷτια τὴν φυλετικὴν διαφορὰν.

Ἄξιον παρατηρήσεως ἐπίσης εἶναι τὸ γεγονός ὅτι, ὅταν ἔπαυον οἱ διαπληκτισμοὶ μὲ τὰ «Τουρκέλια», ὡς γνήσιοι Ἕλληνες τὰ παιδιὰ τῶν Ἑλληνικῶν συνοικιῶν ἤρχιζαν μετὰξὺ των τὸν ἐμφύλιον πόλεμον.

Τὸ φαινόμενον τοῦ πετροπολέμου συναντῶμεν κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν καὶ εἰς ἄλλας περιφερείας τῆς Ὀθωμανικῆς Ἀυτοκρατορίας, ὅπως εἰς τὸν Πόντον μὲ ἄλλας ἀφορμὰς, τὸ ψάρεμα ἢ τὴν χρῆσιν παραλίας διὰ κολύμβημα (1).

1) Θ. Μ. Παπαθεοδωρίδου. «Ἀξέχαστα ἀπὸ τὸν Πόντον» Ἀθήναι 1953 σ. 10. «Μερικοὶ ἀπὸ ἐμᾶς ἀφήνουν τὸ κολύμπι καὶ ἐπιδίδονται εἰς τὸ ψάρεμα μὲ ἀγκίστρια ἢ συλλογὴ καβουριῶν. Τοὺς φωνάζουμε οἱ πιὸ φρόνιμοί μας νὰ μὴ πλησιάσουν στὴν παραλία τῆς Τουρκικῆς συνοικίας γιὰ νὰ μὴ τοὺς ἐπιτεθοῦν οἱ Τουρκόπαιδες. Μᾶς ἀπαντᾶνε καὶ αὐτοὶ «εἰρήνη ἔγινε, εἰρήνη». Πραγματικά, οἱ Τουρκόπαιδες ἐδοκίμαζαν νὰ μᾶς διώξουν ἄλλοτε ἀπὸ τὴν παραλία τους ὅσες φορὲς πλησιάσαμε σ' αὐτὴν κολυμπώντας ἢ ψαρεύοντας. Μὰ ἐμεῖς πιανόμασταν μ' αὐτοὺς οὐδὲ πετροπόλεμο ποὺ κατέληγε σὲ αἱματηρὰ ἀποτελέσματα γιὰ τίς δυὸ ἀντιμαχόμενες παρατάξεις. Σὲ τέτοιου εἴδους συμπλοκὰς κερδίζοντας τίς περισσότερες φορὲς τὴ νίκη οἱ Ἑλληνόπαιδες, ἐμεγάλωνε ἀκόμη περισσότερο ἢ ἐπιρροή μας ἐπάνω στὴν γειτονικὴ τουρκικὴ παραλία τῆς Κερασσοῦντος».

Εἰς τὴν Τουρκοκρατουμένην Ἡπειρον καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν γίνεται ὁ πετροπόλεμος μεταξὺ τῶν ἐκεῖ Ἑλληνοπαίδων καὶ Τουρκοπαίδων διὰ παρομοίας ἀφορμᾶς, εἰς τὸ πλησίον τῆς πόλεως «Βουνὸ τῆς Καραβατιᾶς» ὅπου ἦσαν θαμμένα «τὰ δ ὄ ο ἄ δ ἔ λ φ ι α » (1).

Τὸν πετροπόλεμον αὐτοῦ τοῦ εἴδους συναντῶμεν μόνον εἰς πολὺ ὀλίγας τουρκοκρατουμένας τότε πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας ἔζη κατὰ κοινοτικὰς συμπαγεῖς ομάδας ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς μὲ σθένος καὶ ἰδιάζουσαν ἀτμόσφαιραν ἐπιτρέπουν τὸν λιθοβολισμὸν τῶν Τουρκοπαίδων, χωρὶς τὸ παράπτωμα τοῦτο διὰ τοὺς Ἑλληνοπαίδας νὰ συνεπάγεται ποινικὰς κυρώσεις ἐκ μέρους τῆς τότε νωχελοῦς Τουρκικῆς ἀστυνομίας.

Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν μέχρι τοῦ 1908 διεξήγετο εἰς τὴν ὑπαιθρον τῆς Μακεδονίας ὁ ἀγὼν τῶν Ἑλληνικῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων κατὰ τῶν Βουλγάρων Κομιτατζήδων καὶ κατὰ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ ὁσάκις τὰ κατεδίωκε.

Ὁ πετροπόλεμος αὐτὸς εἴμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἓνα ψυχικὸν προανάκρουσμα τῆς συγκρούσεως τῶν φυλῶν, μὲ μοιραίαν ἐπαλήθευσιν τὴν ἐκδήλωσιν, κατὰ ἐπίσημον τρόπον, τῶν συναισθημάτων ἀρχομένου κατὰ ἀρχοντος εὐθὺς ὀλίγον ἀργότερον κατὰ τὸν ἀκολουθήσαντα πόλεμον τοῦ 1912 (2).

(1) Κατὰ μαρτυρίαν τῆς κ. Ἑλπίδος Δ. Μισογλῆ, τὸ γένος Χρυσοχοῦδου, ἐξ Ἰωαννίνων.

(2) Ὁ κ. Πέτρος Πέννας εἰς ἓνα λογοτεχνικὸ χρονικὸ γιὰ τὴν παλαιὰ πόλιν τῶν Σερρών μὲ τὸν τίτλο «Ταξίδι στὰ περασμένα» ποὺ δημοσιεύθηκε τελευταίως εἰς τὸ λογοτεχνικὸ περιοδικὸ «Σερραϊκὰ Γράμματα» Ν. Ἀθ. Βοζούκα Σερρών (Χρόνος Α' Τεύχος 5—6 σ. 151—152) Μάρτιος 1956, μὲ τὴν γλαφυρότητα ποὺ τὸν διακρίνει, σχετικὰ μὲ «τὸν πετροπόλεμον» τῶν Σερρών γράφει :

«... Χωρὶς νὰ θυμηθοῦμε, πῶς στὸ Κάστρο τοῦτο τὸ ρημαγμένο καὶ στὴν πλαγιά τούτη τοῦ Κουλαῖ, τὴν κατάφορτη ἀπ' τὰ ἰδιότροπα «μπουρδόνια», ὁ πετροπόλεμος ἔδινε κι' ἔπαιρνε στὰ παιδικὰ μας χρόνια. Ἦταν ἐξ ἄλλου τὸ πιὸ κατάλληλο καὶ ὑποβλητικὸ τοπεῖο γιὰ τὸ ἀγαπημένο αὐτὸ σπὸρ τοῦ μικρόκοσμου τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς, ποὺ κληροδοτημένο σὰν ὑπόλειμμα τῆς πρωτόγονης πολεμικῆς τέχνης ἀπὸ τοὺς μεγάλους στοὺς μικροὺς, εἶχε κάποτε καὶ ἀνυπολόγιστα τραγικὲς συνέπειες.

Πόσοι τάχατες ἀπὸ μᾶς, ποὺ ζήσαμε ἔστω καὶ λίγο στὰ χρόνια ἐκεῖνα, δὲν φέρνουμε στὸ κούτελό μας ὀλοφάνερα καὶ ἀνεξάλειπτα τὰ σημάδια τοῦ πολεμικοῦ μας ἐκεῖνου μένους, σὰν παράσημα καὶ δείγματα παλληκαρισμοῦ καὶ ἀνδρείας ;

Γιὰ ἓνα πετροπόλεμον μεταξὺ τοῦ μικρόκοσμου, δὲν χρειάζονται σπουδαῖες ἀφορμῆς. Παντοῦ καὶ πάντοτε σ' ὄλους τοὺς αἰῶνες καὶ γιὰ τὴν ὁποιαδήποτε ἀμάχη ἀνάμεσα σὲ μικροὺς καὶ μεγάλους κάποιο πρόσχημα βρίσκεται μὲ τὴν μεγαλύτερη εὐκολία. Καὶ συνέβαινε τότε, μὲ τοὺς θριαμβευτικὸς ἀλαλαγμοὺς τῶν νικητῶν καὶ τὶς κραυ-

Τὸ μοιραῖον τότε συνετελέσθη. Ὁ πετροπόλεμος τῶν παιδιῶν τῶν συνοικιῶν ἔλαβε τὴν τραγικὴν μορφήν πολέμου τῶν λαῶν μὲ τὰ γνωστὰ ἀποτελέσματα.

Τὸ κατωτέρω διήγημα ἐν εἴδει διαλόγου μεταξὺ δύο γειτονισσῶν λαϊκῆς Σερραϊκῆς συνοικίας, μᾶς δίδει τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρουσιάσωμεν δεῖγμα πιστὸν τῆς ἄλλοτε εἰς μεγάλην κλίμακα ζωντανῆς καὶ ἐκφραστικῆς διαλέκτου τῶν Σερρῶν μὲ σφαιρικὰς ὑποσημειώσεις γλωσσάρου.

ΠΕΤΡΟΠΟΛΕΜΟΣ 1911

—"Ἄλλο πάλ' αὐτό. Κι σὺ (1) Βαγγελουῶδα, ποῦ εἶσι ; "Ἐτσ' νὰ ζήης (2). "Ἐλα νὰ στὰ πῶ, δὲν βασιτῶ γιατί. (3) "Ἀπόψι πάλι, παραμονὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, μαζώθ'καν (4) ὅλα τὰ χαϊνταμακούδια (5) ἀπ' τοῦ Ταξιαρχοῦδ' (6) γιὰ πετροπόλεμο, πλαλοῦν (7) κατὰ τοῦ «Βουβοῦ τὴ Τρύπα» (8) κι ρίχνουν πέτρεις μὴ εἰς σφιντιγκόνις (9) ὅπου φτάσουν. Τρέμουν τὰ Σέρρας (10) ἀπ' τὶς πετριές. Τὶ νὰ σὶ πῶ, σφυρίζουν ἢ πέτρεις ἀπάν' (11) ἀπ' τὰ κιραμίδια κι' ἀπὸν ἀπ' τὰ κιφάλια μας κι' ὅποιον πάρ' οὐ χάρους.

Μαζώθ'κι κούπου - κουβάρ (12) ἢ ψυχὴ μ', θλυκῶνουμι (13) ὥρα κι

γὲς τῶν πανικοβλήτων καὶ τῶν νικημένων, ν' ἀναστατώνονται ὅλες οἱ γύρω συνοικίες, ποῦ τ' ἀνύποπτα σπίτια τῶν ἦταν μοιραῖο νὰ δεχθοῦν τῶν λιθαριῶν τὸ ἀναπάντεχο χαλάζι.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἦταν σπάνιο πρᾶγμα νὰ δῆς στοὺς Ἑλληνικοὺς μαχαλάδες τὸν Τζαντηρμᾶ. Ἐδῶ γύρω καὶ κάτω ἀπ' τὴν σκιὰ τοῦ προγονικοῦ τούτου λόφου μόνο Ἑλληνες ζοῦσαν κι' ἀνάπνεαν καὶ τὰ Ἑλληνικὰ σπίτια μονάχα τὸν περιέζωναν μὲ στοργή . . .

Σήμερα τὸ παλῆο αὐτὸ ἔθιμο, καθὼς καὶ τόσα ἄλλα, χάθηκε ἀπ' τὴν πόλι μας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τ' ἄλλα μέρη. Γιατὶ στ' ἀλήθεια ὁ πετροπόλεμος καὶ ἡ σφενδόνα δὲν ἦταν μονάχα Σερραϊκὸ προνόμιο.

Ὁ νέος αἰώνας ἀνάγκασε καὶ τὰ παιδιά ἀκόμα νὰ φιλοσοφοῦν περισσότερο ἐπάνω στὴ ζωὴ παρὰ στὰ ἀποτελέσματα ἐνὸς ἀβέβαιου πετροπολέμου».

1) Κι σὺ=ἐπὶ κλησὶς, καλὲ Βαγγελουῶδα. 2) "Ἐτσ' νὰ ζήης = νὰ χαρῆς. 3) Τὸ «γιατί» εἰς τὴν χρῆσιν τῆς Σερραϊκῆς διαλέκτου τίθεται εἰς τὸ τέλος τῆς προτάσεως, ὅπως τὸ «γάρ» εἰς τὴν ἀρχαίαν 4) Μαζώθ'καν=μαζεύθηκαν. 5) Ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ «χαϊνταμάκ» δηλ. ἀγυιόπαις, μάγκας. 6) Ταξιαρχοῦδ'=Παλαιὰ συνοικία τῶν Σερρῶν πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς τοῦ 1913, μεταξὺ συνοικιῶν Μητροπόλεως καὶ Προδρόμου. 7) Τρέχουν. 8) «Τοῦ Βουβοῦ ἢ Τρύπα» : τοποθεσία τοῦ κάστρου τῶν Σερρῶν ἐν χρῆσει καὶ σήμερον. 9) Σφιντιγκόνια=σφενδόνη. 10) Τὰ Σέρρας, ἀντὶ αἱ Σέρραι, ὅπως τὰ Γρεβενά, τὰ Σούρμενα, τὰ Δολιανά. 11) Ἐπάνω. 12) Ἐσφίχθηκε ἢ καρδιά μου ὅπως τὸ κουβάρι. 13) Θ'λυκῶνουμι=συμπλέκω τὰ δάκτυλα τῶν χειρῶν μου ἀπὸ ἀπελπισίαν.

στιγμή, κὶ ἔτσ' λέω νὰ πααίνω κατὰ στὸ Βαρόσ' (1) στὴ ξαδέρφη μ' τὴ Θανασὴ νὰ ἡσυχάσ' τοῦ κιφάλι μ', ζαβουτραλίσ' κὶ (2) γιατί.

Ἦλ' αὐτὴ τὴν ἀνηκατουσοῦρα (3) ξέρ'σ ποιὰ προκουμένα (4) τὴν κάνον; Ἰκείνους οὐ ἀνυπρόκουπους, (5) οὐ κατέβα νὰ φᾶμι, (6) οὐ λιὸν τρανὸς (7) γυιὸς τῆς Μαχαιροῦς, κὶ ἀποὺ κουντὰ τ' λουγιῶν τοῦ λουγιού (8) βαθρακόσπουρους, ἰκείν' ἢ ἀφουρισμέν' (9) παρέα τ' μὶ κάτ' τουάφ' κα (10) παραουνόματα (11) «ἢ Μανιά», «ἢ Γαλλία», τοῦ «Πιτάτς», κὶ ἔνα σωρὸ ἄλλα παραουνόματα. Τ' ἀχαίρευτα (12) ἀντὶς νὰ πααίνουν στ' ἀργαστήρια (13) νὰ δουλέψουν, νὰ βγάλουν κανέναν παρᾶ, δὲν καταπιάνουντι μὶ τίπουτις, μόν' ρούμπ' ἰδῶκὶ ρούμπ' ἰκεῖ (14) σαβουρντοῦν (15) πέτρις κὶ ταράζουν (16) τοῦ κουσμακ' τὰ τζάμια κὶ τὰ κιραμίδια, τρυποῦν πότι πότι κὶ κανένα κιφάλ'. Γιὰ πιγνίδ' τοῦ θαρροῦν αὐτὸ κὶ χασκογιλοῦν. (17)

Τὶ νὰ σὶ κάνω, ἰκίνους οὐ γυιὸς ουμ (18) οὐ Θανασάξ γυρνᾶ (19) τ' ἀνάβραδα (20) μὶ τίς μαῦρες νύχτες ἀπ' τὴ δουλειά τ', κὶ ἔτσ' δὲν τὰ προφταίν'. Ἀλλιῶς, ἀν ἤρχουνταν νουρίτερα (21) θὰ τοὺν ἔβαζα νὰ τὰ κυνηγήσ' κὶ θᾶπαιρναν τὴ μάχνατ'ς (22) κατὰ τοῦ Μπαίρ, (23) γιὰ νὰ γλυτώσ' οὐ μαχαλᾶς (24) ἀπ' αὐτὰ τὰ παραχώματα. (25)

Γιὰ τα! (26) πάλι, τὰ κυττάεις; (27) ξαπουλύθ'καν κὶ ξικίν'σαν κατὰ τὰ Σπιτάλια. (28) Πααίνουν (29) νὰ βαρέσουν τὰ πιδιά τοῦ Ἀἰπαντελέμονα (30) στοῦ Χατζητζίκ (31) τὴ βρούσ'.

—Κουρῆ (32) Φανοῦδα, τί κάθησι κὶ σκανιάτς' (33) εἶν' ἀνάγκ' νὰ ἀνακατώησ' (34) τοὺν γυιόκα σ' μ' αὐτουνοὺς τοὺς λουγγούρδεις; (35) Νά! κυττάεις' ξισγκαρίζουν, (36) πλαλοῦν κατὰ σαπάν, (37) χαλοῦν τοὺν κόσμο, τρεῖ

(1) Βαρόσ'—τὸ κέντρον τῆς παλαιᾶς πόλεως τῶν Σερρών. (2) Ζαλίσθηκε. (3) Ταρραχή. (4) Εἰρωνικῶς τὰ προκομένα. (5) Αὐτὸς ποὺ δὲν ἐπρόκοψε. (6) Ὁ ὑψηλός, περιφραστικὸς τύπος τῆς διαλέκτου. (7) Δηλ. «λίαν τρανός», μεγαλύτερος. Παραφθορὰ τοῦ «λίαν» (8) Λογῆς λογῆς. (9) Ἀφωρισμένη ἀπὸ τὴν θρησκείαν. (10) Λέξεις τουρκικῆ, παράξενα. (11) Παρατσούκλια. (12) Λέξεις ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν «χαίρ», δηλ. προκοπή. (13) Καταστήματα. (14) Χαρακτηριστικὴ ἔκφρασις διὰ τὸν περιφερόμενον ἀσκόπως. (15) Ρίπτουν, πετοῦν. (16) Προξενοῦν ζημίαν, σπάζουν. (17) Γελοῦν μὲ χαιρεκακία. (18) Οὐμ ἀντὶ «μου» τὸ μ ἀντιστρέφεται, ἠθελημένος ἀναγραμματισμός. (19) Ἐπιστρέφει. (20) Πρὸς τὸ βράδυ. (21) Ἐνωρίτερα (22) Φόρα, θὰ ἐφευγαν. (23) Λέξεις τουρκικῆ, λόφος. (24) Λέξεις τουρκικῆ, συνοικία. (25) «Παράχωμα» ὕβρις πρὸς ἄτομον μὲ τὴν κατάραν νὰ «παραχωθῆ», δηλ. νὰ ἐνταφιασθῆ. (26) Νά τα. (27) τὸ κυττάζω μὲ τὴν σημασίαν τοῦ βλέπω. (28) Συνοικία τῶν Σερρών παρὰ τὴν Ἀγ. Βαρβάραν ὅπου τὸ Νοσοκομεῖον τῆς κοινότητος, τὸ νῦν Γυμνάσιον θηλέων. (29) Πηγαίνουν. (30) Ἀγίου Παντελεήμονος. (31) Βρῶση τὴν ὁποίαν ἔκτισε πλησίον τοῦ Νοσοκομείου ὁ ἄλλοτε Τοῦρκος δήμαρχος «Χατζητζίκ». (32) «Κουρῆ», ἐπίκλησις, καλέ, ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον «Κοῦρος—Κοῦρη». (33) Στενοχωρεῖσαι. (34) Ἀνακατώσης, ἀναμίξης. (35) Λογγούρης, μέγας τὸ σῶμα νεαρὸς χωρὶς κρίσιν καὶ ἄχαρις. (36) Φωνάζουν πολὺ. (37) τρέχουν πρὸς τὰ ἑπάνω.

ζάλ¹ κί τραβοῦν κατὰ στοὺν Κουλᾱ² κί κανέναν δὲν χαμπαρίζουν. ³ Προυχίτς πάλι, δὲν θυμάσι, πού βάρισαν στοὺ κάφκαλου ⁴ τοὺν γυιό τῆς Πουρλίδου κί ἔπαρτον κάτ⁵, ⁶ λίγου ἔλειψι νὰ τοὺν γκαβώσουν. ⁷ Τοὺν πῆραν τὰ σερπέτια ἀπ' τοῦ γλέφαρου τ⁷ κί τσίριζι τοῦ ρημάδ⁸ κί σήκουσι τῆ γειτουριά στοὺ πόδ⁸. Τι, πουλὺ ἦθιλι νὰ τεντώσ⁹ τὴν ἀρίδα τ⁹; ⁹ ἦθηλα νὰ ἄκουγισ ἀπὸ μιὰ μεριά τὴν Πουρλίδου πῶς τὰ ἔβριζι, κί μι τοῦ δίκηου τ⁹. Εἶχι ἡ κουριμάδα ¹⁰ πλύσ¹¹ ἰκείν¹¹ τὴν μέρα κί ὅταν τῶμαθι ἀφῆκι τὴν κουπάνα ¹² τ¹² κί βγῆκι μι τὰ γαλέτσια ¹³ μι τὰ σκαματίδια ¹⁴ κί μι τὶς γαλαζάδις ¹⁵ σιὰ χέρια. Τί νὰ σί κάνω πλύνεσκι ¹⁶ κί δὲν τὰ πρόφτασι. Νόμο τρόπο ἔκανι ¹⁷ νὰ περιαδράξ¹⁸ κανένα ἄν τοῦ πρόφταيني "Ι! . . . ἀμὰ ¹⁹ δὲν τοῦ κατάφιρι. Καλλίτερα, γιατί ξέρ¹⁹ς μπουροῦσι για μιᾶς ²⁰ νὰ τοῦ σγκάξ²⁰ ἀπὸ καταῆς ²¹ σὰν καρπούς. Ἦταν πουλὺ θυμουμέν²¹ γιατί.

Ἰκείνους οὐ μαύρους κί ἄραχνους ²² οὐ Θωμάς τῆς Κυράνας, ἰκείνους φταίει τοῦ περισσότερο. Ἰκείνους τὰ μαζώνει ὅλα τὰ χαίνταμακούδια κάθι βράδ²² κάτ²² ἀπ' τὸν Κουλᾱ σιτὴν Ἀρμενόπετρα ²³ κί ἄρχινοῦν μι τὶς σφιντιγκόνις τοῦ ταλίμ ²⁴. Βάζουν για σημάδ²⁴ μιὰ τρανὴ στρόγγυλ²⁴ πέτρα κί δές του, ἄν δὲν τὴν ἰπιτύχ²⁴ σαράνια φουρὲς τοῦ καθένα ἀπ' τὰ πιδιά, κί νὰ νυχτώσ²⁴ δὲν πααίνουν νὰ κοιμ²⁴θοῦν.

Ὡς πού ἦταν τοῦ τσίρκουλου ²⁵ στοῦ Βαργεμεξ ²⁶ τῆ μεριά ὅλες αὐτὲς ἦ μάγγες ²⁷ κατάσακεῖ πάαιναν κί χάζευαν τὰ θηρία τοὺς παλιατσέους κί ἄκουγαν κί μουσική. Κατὰ τοὺν Μάρτ²⁷ ἀπ' τὴν Καθαρὴ Δευτέρα ἄρχινοῦσαν ²⁸ ν' ἀπουλνοῦν παμπόρια ²⁹ ἀπ' τοὺς καλιάδις ³⁰. Ἄμ σταματοῦσαν κί τότε οἱ

(1) Μεγάλη φασαρία. (2) Τὸ Κάστρο, ὁ πύργος τῆς Ἀκροπόλεως Σερραῶν. (3) Λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν. (4) Κρανίον. (5) Πάρτον κάτω (6) Τυφλώσουν. (7) Βλέφαρον, κατ' ἐπέκτασιν μέτωπον. (8) Κοσμητικὸν ἐπίθετον καὶ τέλος οὐσιαστικόν, τὸ «ρημάδι» ἐνέχει τὴν κατάραν «νὰ ρημάξῃ». (9) Περιφρασις Σερραϊκῆ, δηλ. νὰ πεθάνῃ. (10) Ἡ καῦμένη, ἡ ἀξιολύπητη. Ἀπὸ τὸ κουρεῦμα. Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν εἰς περίπτωσιν πένθους «ἔκηρον τὴν κόμην» ἐξ οὗ κουριμάδα, δηλαδή «κεκοσμημένη», ἀξιολύπητη. (11) Πλύση, μπουγάδα. (12) Σκάφη. (13) Τσόκαρα. (14) Σοπουνάδες. (15) Λουλάκια. (16) Θαμιστικὸς παρατατικὸς τοῦ πλύνω, ἔπλυε. Συναντᾶται εἰς τὸν Ὅμηρον «Ποιμένεςκε πρόβατα». (17) Προσεπάθησε πολύ. (18) Νὰ συλλάβῃ. (19) Μά, ἀλλά. (20) Διὰ μιᾶς. (21) Σερραϊκῆ περιφρασις, νὰ τὸ κτυπήσῃ σιτὴ γῆ μὲ ὀρμή. (22) Κατάμαυρος, μελαχροινός. (23) Μεγάλη πέτρα εἰς τὴν πλαγιά τοῦ Κάστρου ἐπάνω ἀπὸ τὴν παλαιὰν Μητρόπολιν. Τὴν ἀναφέρει ὁ Π. Παπαγεωργίου, Byz. Zeit. 1894. (24) Γύμνασμα, λέξις τουρκικῆ. (25) Τὸ τσίρκο, τὸ Ἰπποδρόμιον. (26) Τοποθεσία παλαιᾶς προπολεμικῆς ἐποχῆς παρὰ τὴν γέφυραν τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων. (27) Εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν διάλεκτον εἶναι «ὁ μάγγας», εἰς τὴν Σερραϊκὴν «ἡ μάγγα», ἀπὸ τὴν Βυζαντινὴν λέξιν «μάγκιψ», δηλ. ὁ ἀμόρφωτος, ὁ ἄξεστος, ὁ ἄνευ ἀνατροφῆς, ἐκ τῶν κατωτέρων λαϊκῶν στρωμάτων. (28) Ἦρχιζαν. (29) Πετοῦσαν χαρταετοὺς. (30) Καλιᾶς, ὑπόλειμμα μεσαιωνικοῦ τείχους τοῦ Κάστρου.

καυγάδες ; Ἐπιζαν ἀσήκια (1) κὶ πῆλιου (2), τοῦ μεγαλοβδόμαδο πάλι ἀνέβαιναν στὸν Κουλά κὶ μάζευαν μπουρδόνια (3) κὶ σημάδευαν τ' ἀνάβραδα ὄλου τοὺν κόσμο στὶς ἀγρυπνίες παίζοντας στὶς αὐλὲς ἔξω ἀπ' τὶς ἱκκλησίες. Πότι πάλι τραβοῦσαν κατὰ τοῦ Χατζηστεργίου (4) κὶ ἔκοβαν ἀπ' τὶς ζαμπουκιές (5) φιάκις (6) ἔπαιζαν ὄλι μέρα κὶ ἠσύχαζε οὐ τόπους. Ἄμ' τώρα, μ' αὐτὸν τὸν πετροπόλεμο πὸν βρῆκαν, κираμίδ' γιὰ κираμίδ' κὶ τζιάμ' γιὰ τζιάμ' δὲν ἀπομνει (7). Κὶ νὰ σταματοῦσι τοῦ κακοῦ ὡς ἰδῶ . . . κὶ κιαφάλια τρουποῦν. Ὡς πὸν νὰ ξαπλώσουν καταῆς κανέναν κ' ὕστερα θὰ τρέχουν στὰ καρακόλια (8) στὸ Βαρόσ' (9), θὰ τὰ χαλεύουν (10) ἢ μαννάδες κὶ δὲν θὰ τὰ βρίσκουν.

Αἴ ! κὶ ν' ἀρπάξουν κανένα παμπόρ' τὰ Τουρκέλια. Γιὰ πότι τὰ δικὰ μας ἀπ' τοῦ Ταξιαρχοῦδ' κάνουν συμμαχία μὶ τὰ πιδιὰ τοῦ Ἀϊπαντελέμονα, γιὰ πότι περνοῦν τὴν Κλουποτίτσα (11) κὶ τοῦ Μπαζτιάρ (12) κὶ γιὰ πότι χυμοῦν (13) τοὺν ἀνήφορο κὶ κυνηγοῦν τὰ Τουρκέλια ὡς τὰ Ἐβραϊκά μνήματα, ὡς πὸν νὰ πάρουν πίσου τὰ παμπόρια ! Ὡς ἰκεῖ φτάν' ἢ χάρι τ' εἰς. Προυχτὲς τὴ Τετράδ (14), δὲν ἄκουσις ταβατούρ' (15) ; Εἶχαν μαζουχτῆ τὰ δικὰ μας ἀπ' τοῦ Ταξιαρχοῦδ', ἄλλα ἀπ' τὴν Ἀγιά Φωτίδα, ἀπ' τοὺν Ἀϊάντων, ἀπ' τὴν Ἀγιά Βαρβάρα, ἀπ' τὸν Ἀϊβλάσ' κὶ ἀπ' τοὺν Ἀϊπαντελέμονα (16) κὶ ὄλα μαζὶ παραμάζωξαν τὰ Τουρκέλια πέρ' ἀπ' τὰ μνημόρια (17) ὡς πὸν πῆραν πίσου τὰ παμπόρια. Κὶ τὰ πιάν' πὸν λὲς μιὰ βρόχα (18) καθόρ' (19). Ὅταν γύρσαν ὄλα ἦταν μουσκίδ' (20) ὡς τοῦ κόκκαλου, νὰ τὰ λυπᾶσι. Ἡ Κόνα (21) Λένκω χάλευει νὰ βρῆ τοὺν προουκουμένου τ' εἰς κὶ ποῦ νὰ τοὺν βρῆ. Μὶ τ' ἄλλα τ' ἀζντέρια (22) ἀναψαν μπουμπούνα (23) σὶ μιὰ σπηλιὰ κὶ στιγνώνουνταν.

(1) Τὰ κότσια, τοὺς ἀστραγάλους. (2) Φίτσουλας, τὸ παιγνίδι μὲ πέτρες. (3) Μπουρδόνια, σβερδούκλια, ἀσφόδελοι, ὄμιμοι κατὰ Ἀπρίλιον, εἰς μέγεθος κερασίου, πράσινα σκληρὰ ἀκατάλληλα πρὸς βρῶσιν μὲ κίτρινοπράσινον ἀνεξίτηλον ὑγρὸν. Φύονται εἰς τὰς πλαγιάς τοῦ Κάστρου τῶν Σερρῶν. (4) Τοποθεσία παρὰ τὸν ἅγιον Γεώργιον τὸν Κορνερίτη. (5) Κουφοξυλιά. (6) Παιγνίδι ἀπὸ κουφοξυλιά μὲ ἔμβολον. (7) Ἀπέμεινε. (8) Ἀστυνομικὸν τμήμα. (9) Βαρόσ' χαρακτηριστικὴ μεσαιωνικὴ ὀνομασία τοῦ κέντρου τῆς πόλεως Σερρῶν. Οἱ κάτοικοι τοῦ κέντρου τῆς πόλεως ἐλέγοντο Βαροσινοὶ ὁδῶς οἱ Κολωνακιῶτες τῶν Ἀθηνῶν. (10) Χαλεύουν, ζητοῦν ἐπιμόνωσ' προφανῶς ἀπὸ τὸ «ἀλιεύω» ἢ δασεῖα παρέμεινε ὡς Χ. (11) Κλουποτίτσα, χείμαρρος χωρίζων τὴν Τουρκικὴν ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς συνοικίας. Σήμερον ἔχει καλυφθῆ κατὰ τὴν διαδρομὴν του διὰ μέσου τῆς πόλεως. (12) Μπαζτιάρ ἢ Τσεμπλέκ Ντερέ, ἢ ἀρχὴ τῆς Κλουποτίτσας ὅπου ὁ Ἅγιος Συμεών. (13) Χυμοῦν, ὄρμου. (14) Τετάρτη. (15) Φασαρία. (16) Συνοικία τῆς παλαιᾶς πόλεως πυρποληθεῖσαι ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊὰν τοῦ 1913. (17) Τουρκικὰ μνήματα εἰς τὸν λόφον «Μουσόλα», Δυτ. τοῦ Κάστρου. (18) Βρόχα, μεγάλη βροχὴ ἢ κατάληξις α ἀντὶ η συναντᾶται καὶ εἰς ἄλλας λέξεις τῆς διαλέκτου Σερρῶν, κατάλοιπον τῆς Δωρικῆς διαλέκτου. (19) Κρουνηδόν, μὲ τὸ τουλοῦμι. (20) Μουσκίδ' ἄλλος τύπος τοῦ «μούσκεμμα» (21) Κόνα, ἀντὶ Κοκόνα, δηλ. Κυρά. (22) Ἄσσοι, ἀτσιδες ὑπάρχει καὶ ρῆμα «ἀζντεύω» εἰς τὴν Σερρ. διάλεκτον μὲ τὴν σημασίαν «διψῶ πρὸς ἐνέργειαν, πρὸς δρᾶσιν». (23) Φωτιὰ μὲ μεγάλες φλόγες.

Τζάμπα (1) κατελοῦν (2) τὰ ρουῖχα τ'ς, κατελοῦν κὶ τὰ κορντούρια (3) τ'ς κὶ οἱ δόλι' οἱ πατεράδες κ' ἢ κουριμάδες ἢ χῆρες ἢ μαννάδες ἄς πλερώνουν τὶς μιντζισόλες (4).

Τί νὰ σὶ πῶ Βαγγελοῦδα μ'. Μακάρ' νὰ σταματήσ' αὐτὸ τοῦ κακό, γιὰτὶ ἄλλοιῶς πουλλὰ κακούδια (5) θὰ δγῆ (6) ἢ γειτουριά μας.

Δὲν κυττάεις, μόλις σταματήσ' οὐ πετροπόλεμος μὶ τὰ Τουρκέλια ἀρχινοῦν (7) κὶ τρώγουντι ἀναμιταξὺ τ'ς οἱ μαχαλάδεις.

Τὰ Σέρρας ἡσυχία δὲν ἔχουν ἀπ' αὐτὰ τὰ παραχώματα.

ΠΑΡΟΙΜΙΩΔΕΙΣ ΦΡΑΣΕΙΣ

ΜΕ ΤΟ ΧΡΩΜΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ ΣΕΡΡΩΝ

Ἄλλο ξἄλλο	Τὸ ἔκαμε ἀγνώριστο, μὲ ἀλλαγὴν χρώματος ἢ μὲ καθάρισμα.
Βγάλ' τὸ λαιμό σ'	Φύγε.
Κατέβα νὰ φᾶμε	Λέγεται δι' ἓνα πολὺ ὑψηλόν. Εἶναι ἓνας «κατέβα νὰ φᾶμε».
Μαζώθκι κούπου κουβάρ'	Μαζεύθηκε σᾶν τὸ κουβάρι.
Κούπους εἶν' ἢ ψυχὴ μ'	Φοβοῦμαι πολὺ. (Κούπους=σωρός,
Κατάπινε βατράχες	Ἐσιωποῦσε κατ' ἀνάγκην.
Ἔτσ' νὰ ζήης	Νὰ χαρῆς.
Ἐφαγε ἓναν νταραμώ	Ἐφαγε μιὰ κατσάδα.
Στὰ ἔμπατα καὶ στὰ ἔβγατα	Στὰ μέσα καὶ στὰ ἔξω. Δηλ. εἰς θέσιν κεντρικῆν.
Τριξ' ζάλ'	Μεγάλῃ φασαρία.
Βλάχικες κουρκουβέτες	Αὐτὰ εἶναι βλάχικες κουρκουβέτες, δηλ. λόγια τοῦ ἄερος.
Πάρ' τὴ μάχνας'	Φύγε ἀμέσως. (Μάχνα=φόρα στὸ πῆδημα)
Τ' ἀφῆκες μισὸ κὶ μισοκούτελο	Τὸ ἀφῆκες ὅλως διόλου στὴ μέση.
Λογιῶν τοῦ λογιοῦ	Λογῆς λογῆς.
Μᾶς πέρασες γιὰ Λιαλιοβαλῆδες;	Οἱ Λιαλιοβαλῆδες ἐφημίζοντο διὰ τὴν ἀφελειάν των. Μᾶς πέρασες γιὰ τόσο ἀφελεῖς;
Τέντωσε τὴν ἀρίδα τ'	Ἀπέθανε (περιφρονητικῶς).
Σαλὰ καὶ παρμένα	Σαχλαμάρες.

(1) Δωρεάν, λέξεις Τουρκική. (2) Καταλύουν, χαλοῦν. (3) Παπούτσια λέξεις τουρκική. (4) Πρόσθετες σόλες, πιθανὸν ἀπὸ τὸ ἰταλικὸν mezzosola. (5) Θλιβερὰ γεγονότα, δοκιμασίαι. (6) Θὰ ἰδῆ. (7) Ἀρχίζουν.

Μαῦρος κι' ἄραχνος

Ρούμπ' ἐδῶ κι' ρούμπ' ἐκεῖ

Νόμο τρόπο ἔκανε

ἽΟνειροκύτταγμα

Ταχειὰ τὴν ἄλλ' . .

Τσίμσε τὸ σπυρί.

ἽΕναν καιρό...

ἽΑδειος παράδειος περίμενε

Τὸν ἔστειλε γιὰ πράσινο χαβιάρ'

ἽΑ... ἽΑξινοὺς κι' ταπούξινοὺς

κι' ἀπὸ ξαναρχῆς σούξινο

Τὸν ἔκανε δυὸ παραδιοῦ

ἽΕπαρτον κάτ'

ἽΑμ' πῶς κι' δέν!

Τᾶκαναν λαπᾶ καπᾶ...

Τζούγκ τὸ κρομμυδοκέφαλο

Σκόρδα κι' παληὰ κρομμύδια

Ποδάρια σᾶν τ' λιγάδια

Ποδάρια σᾶν τσάννα.

Κᾶν καὶ κᾶν . . .

Δῶ πατῆ' κεῖ βρίσκεται

Χέρ' γιὰ τὰ Μαρικώσταινα...

(Μαρικώσταινα, λουτρὰ μὲ ζε-

στά, θειοῦχα λουτρὰ καὶ λασπό-

λουτρα παρὰ τὸ Μελένικον, ὅ-

που ἐθεραπεύοντο οἱ ἄρθρι-

τικοί)

Τὸν ἔκανα σοῦλφι

ἽΕδωσε γνώρα. (1)

«Μαύρη κι' ἄραχνη ζωὴ ἔκανε ἡ δυστυχησμέ-
νη μὲ τὸν ἄντρα της». ἽΕπίτασις τοῦ μαύρου.

Πότε ἐδῶ καὶ πότε ἐκεῖ λέγεται εἰς ἄτομον
ἀσχολούμενον μόνον μὲ διασκεδάσεις

Μετεχειρίσθη ὅλα τὰ μέσα.

Μὲ ἔκπληξι, τὸ εἶδες στὸ ὄνειρό σου;

Αὔριο μεθαύριο...

ἽΑπέκτησε ἀνδρισμόν. ἽὈπως μεγαλώνει τὸ
πουλί καὶ ἀρχίζει νὰ τρώγῃ σπυρί κριθάρι.

Τὸν παληὸ καιρό...

Σᾶν δὲν ἔχεις ἄλλη δουλειὰ περίμενε.

Τὸν ἐγέλασε

ἽΑ... ἽΑξ καὶ ξερό σου.

Τὸν ἔκανε σκουπίδι.

Πάρτον κάτω

Ναί, τὶ λές!

ἽΕκάλυψαν τὸ σκάνδαλον.

Μ' ἐπιμονὴ τὸ ἴδιο καὶ πάλι τὸ ἴδιο

Σκόρδα νὰ μὴ βασκαθῆ

Πόδια ρεβᾶ.

Πόδια πολὺ λεπτὰ σᾶν ξυλάκια.

Τόσοι καὶ τόσοι . . .

ἽΕπὶ μεγάλης εὐκινήσιας.

Νὰ κουλαθῆ τὸ χέρι του . . .

(ἽὩστε νὰ ἔχῃ ἀνάγκην λασποθεραπείας).

Τὸν ἐξώφλησα. (Φράσις τοῦ 1635 εἰς τὸ
Χρονικὸν τῶν Σεργῶν τοῦ Παπασυναδινοῦ,
ἔκδοσις Π. Πέννα, 1938 ἽΑθῆναι σ. 50)

ἽΕκαμε τὴν γνωριμία. (Φράσις τοῦ 1598
ἐνθ' ἄνωτ. σ. 27)

(1) Τὴν λέξιν «γνώρα» συναντῶμεν εἰς τὸ ποίημα «Μούχρωμα» τοῦ Μαβίλη.

« . . . καὶ ἀγναντεύει σὰ γιὰ στερνὴ φορὰ κάθε της γνώρα»

Βλέπε ἽΑνθολογία. Η. Ν. ἽΑποστολίδη 1708—1933 ἽΑθῆναι σ. 204.

Εἶναι πολὺ περιέργον τὸ ὅτι διετηρήθη εἰς τὴν Κερκυραϊκὴν διάλεκτον ἡ λέξις
«γνώρα», ἐνῶ εἰς τὴν Σεργαϊκὴν κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν εἶχεν ἀτονῆσει.

Προχοῦ καιροῦ	Πολὺ ἔνωρίς.
Ἐπὶ μοναχό μ'	Μόνος μου
Ἐπὶ μοναχό σ'	Μόνος σου
Ἐπὶ μοναχό τ'	Μόνος του
Ἐπὶ μοναχή τ' ς	Μόνη της.
	Ἐπὶ ἄπο μοναχό μ' (χωρὶς νὰ μὲ παρακινήση κανεὶς).
Χαμπὰρ δὲν παίρνει ἀπὸ τίποτα	Πρὸς ἀφηρημένον, ἢ πρὸς μὴ θέλοντα νὰ συμμορφωθῆ.

“Τ Α Σ Ε Ρ Ρ Α Σ,,

Μία τεσσάρων αἰώνων ὀνομαστικὴ

Μὲ τὸν τίτλο «Τὰ Σέρρας», μιὰ ἀπροσδόκητη ὀνομαστικὴ, ὁ κ. Βασ. Φόρης εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 655 τεῦχος τῆς «Νέας Ἑστίας», τῆς 15—3—55, μὲ μεγάλη προσοχὴ καὶ ἐπιτυχεῖ παρατηρητικότητά διερευνᾷ τὴν περίπτωσιν τῆς ὀνομασίας τῶν Σερρῶν εἰς τὴν τοπικὴν διάλεκτον μὲ τὴν ὀνομαστικὴν οὐδετέρου «τὰ Σέρρας».

Ἡ ὀνομαστικὴ αὕτη «ἀπροσδόκητη» δὲν εἶναι δι' ὅλους τοὺς Ἀνατολικομακεδόνας, διότι, ὅπως θὰ ἴδωμεν, εὐρίσκεται ἐν χρήσει ἐκεῖ ἐπὶ τέσσαρας ὀλοκλήρους αἰῶνας καὶ μέχρι σήμερον ἀκόμη.

Ὁ τύπος «τὰ Σέρρας» ἤρχισε νὰ ἐπικρατῆ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος καὶ ἔκτοτε παρέμεινεν ἐν χρήσει μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, ἀφοῦ καὶ σήμερον ἀκόμη, ὅταν ἕνας ἑτεροδημότης συνομιλήσῃ, ἐπὶ δέκα λεπτά μὲ γηγενῆ Σερραῖον, συχνὰ καὶ αὐθόρμητα θ' ἀκούσῃ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Σερραίου τὸν τύπον «τὰ Σέρρας» ὡς οὐδέτερον.

Ἄλλ' ἄς ἐξετάσωμεν μὲ ἐπιμελῆ κατὰ τὸ δυνατόν ἔρευναν ἀπὸ γραπτὰ μνημεῖα τῆς διαλέκτου Σερρῶν καὶ περιφερειῶν Κοζάνης, Μελενίκου καὶ Νιγρίτας τὴν χρῆσιν τῆς αἰτιατικῆς «τὰς Σέρρας» καὶ τῆς ὀνομαστικῆς «τὰ Σέρρας».

Ὁ λόγιος Ἰωάννης Γ. Βασματζίδης εἰς τὴν ἐθνογραφικὴν του διατριβὴν «Ἡ Μακεδονία καὶ οἱ Μακεδόνες πρὸ τῆς τῶν Δωριέων καθόδου», Μόναχον 1867, διὰ τὴν ὀνομασίαν τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν ἀναφέρει τὰ ἑξῆς :

«Ἡρόδοτος III 115. Οἱ μεθ' Ἡρόδοτον διαφόρως αὐτὴν ὀνομάζουσιν. Οὕτω Στέφανος μὲν «Σίρραν» ἢ «Σιρραίων πόλιν» Ἱεροκλητιανὸς δὲ (639) «Σέρραν» καὶ Λίβιος (55,4) «Σίρρας».

Ὁ Abel (Makedonien σ. 195) «Σίρραν». Ὁ Fick (KZ 234) «Σίριν».

Ὁ Σιράβων «Σίρραν» ὀνομάζει τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀρύντου.

Πρὸ 63 ἐτῶν ὁ Πέτρος Παπαγεωργίου, σπανίας μορφώσεως καὶ ἀριστος μελετητὴς τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῶν Σερρῶν,

εἰς εἰδικὸν ἄρθρον τοῦ «Αἱ Σέρραι καὶ τὰ προάστεια αὐτῶν» (1) διὰ τὴν γραφὴν καὶ χρῆσιν κατὰ τὴν ὁμιλίαν τῆς ὀνομασίας τῶν Σερρῶν ἀναφέρει : ὡς «Σιρραίων πόλιν», «Σῆριν» τοῦ Ἡροδότου, Siras τοῦ Λιβίου XLV 4, «Σίρος» τοῦ Τούρκου Γεωγράφου, «Σίρραν» Στεφ. Βυζαντίου καὶ «Σίρρα», Σέρ(ορ)α, Σέρραι, Φερραὶ κ.λ. ὡς καὶ ξενικὰ Sarra, Serre, κατὰ Δήμιτσαν, «Σέρραι» δι' ἑνὸς ρ εἰς κώδικα τῆς ἐν Φλωρεντία Λαυρεντιανῆς βιβλιοθήκης, Plat LVII 26 γεγραμμένον κατὰ τὸν Gardthausen, «Griech. Palaeogr». σ. 333 κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα καί, τέλος, ἐγγίζει τὴν περίπτωσιν τῆς ὀνομαστικῆς «Τὰ Σέρρας» καὶ προθέτει :

(1894) «Ὁ νῦν εὐχρηστος τύπος «Σέρρας» μετὰ τοῦ οὐδετέρου ἄρθρου «Τ ἄ Σ ἔ ρ ρ α ς ε Ἴ ν α ι κ α λ ἄ» πλασθεὶς ἐκ τῆς αἰτιατικῆς τοῦ πληθυντικοῦ «τὰς Σέρρας» κατὰ συνεκφώνησιν τῶν δύο φθόγγων»(2)

Ἡ ἐξέτασις καὶ ἀνάλυσις τῆς λογίας αἰτιατικῆς «τὰς Σέρρας» καὶ τοῦ τύπου τῆς ὀνομαστικῆς καὶ αἰτιατικῆς τοῦ οὐδετέρου «τὰ Σέρρας» θὰ γίνῃ ἀντικείμενον τῆς ἐρεῦνης μας κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐμφανισεῶς των εἰς γραπτὰ κείμενα.

1) Ὁ τύπος «τὰς Σέρρες» ἀνευρίσκεται εἰς ἀγιορειτικὸν κώδικα τῆς Μονῆς Δοχειαρίου ὅπου εὐρίσκεται χρονικὸν σημεῖωμα, τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατάληψιν τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν.

«Ἐπαρέλαβαν οἱ Τοῦρκοι τὰς Σέρρες ἐν ἔτει ρωήβ (1383) μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ιθ».(3)

Ὁ τύπος «εἰς τὰς Σέρρας» συναντιᾶται εἰς χειρόγραφον σημεῖωσιν χρονικοῦ εἰς κώδικα τῆς Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου Σερρῶν, ἡ ὁποία ἐγράφη εἰς τὴν Δημοτικὴν.

«Ὅταν ἔγινεν ἡ αἰχμαλωσία εἰς τὰς Σέρρας τῶν κερῶν ὅπου ἐπάρτην ἡ ἀρμάδα τὸν Τουρκὸν εἰς τὸν ἔπακτον».(4)

Καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις οἱ γράφοντες, μικρᾶς μορφώσεως, μεταχειρίζονται τὴν αἰτιατικὴν τὴν λογίαν «τὰς Σέρρες» καὶ «τὰς Σέρρας», ἡ ὁποία ἀντέχει καὶ εἰς τὸν προφορικὸν λόγον τοῦ λαοῦ.

2) Διὰ τὸν τύπον «τὰ Σέρρας» ὁ Π. Παπαγεωργίον ἀναφέρει :

«Τὰ παλαιότατα γραπτὰ μαρτύρια τοῦ τύπου τούτου εὐρέθησαν ἐν τῷ κώδικι τῆς Μητροπόλεως σελ. 30 ἔτει 1589 :

(1) Byzantinische Zeitschrift 1894 Λειψία σελ. 233.

(2) ἐνθ' ἄνωτ. σ. 234.

(3) Π. Πέννα «Ἱστορία τῶν Σερρῶν», Ἀθῆναι 1938 σ. 28.

(4) Σ. Λάμπρου «Νέος Ἑλληνομνημῶν» Τόμ Ζ' σ. 178. Κ. Ζησίου Μακεδονίας Χριστιανικὰ Μνημεῖα» Ἀθῆναι, 1914 σ. 43. Π. Πέννα «Ἱστορία τῶν Σερρῶν», Ἀθῆναι 1938 σελ. 41.

«γνωστῶ ἔστω εἰς πάντας ὅτι τὸν Καρβασαρά ὅπου ἔχομεν εἰς τὰ Σέρρας».(¹)

3) Γραπτὸν μνημεῖον τῆς Σερραϊκῆς διαλέκτου ἔχομεν καὶ τὸ Χρονικὸν τῶν Σερρῶν τοῦ Παπασυναδινοῦ τῆς ἐποχῆς 1598—1642 (²) ὅπου ἀναφέρεται συχνὰ «εἰς τὰς Σέρρας» καὶ στὰς «Σέρρας», οὐδέποτε ὅμως «σταῖς Σέρραις», ἐνῶ ἄλλοῦ γράφει «ταῖς εἰκόνας».

Ἐδῶ ὁ Παπασυναδινὸς διατηρεῖ τὸν τύπον «τὰς Σέρρας» ὡς ἰσχυρότερον, ἐνῶ εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν αἰτιατικῆς πρωτοκλίτου μεταχειρίζεται τὸν δημοτικὸν τύπον.

4) Κατὰ τὸ 1679 εὑρίσκομεν τὸν τύπον «τὰ Σέρρας» εἰς αὐτόγραφον σημείωμα τοῦ Μητροπολίτου Σερρῶν Ἀνθίμου :

«... εἰς τὰ σέρρας καὶ εἰς ἐνθήμυσιν ἔγραψα».(³)

5) Κατὰ τὸ 1798 εἰς ἐπιστολὴν τοῦ ὁ Κοζανίτης ἰατροῦ Μιχαὴλ Περδικάρης γράφει ἀπὸ τὴν Κοζάνην πρὸς τὸν ἐν Βολωνίᾳ υἱὸν του :

»ἔνα της γράμμα ἔλαβα ἀπὸ τὰ Σέρρας...

... « ἐγὼ εἶμον εἰς τὰ Σέρρας.

> ἔφυγα καὶ ἦλθα εἰς τὰ Σέρρας...».(⁴)

6) Κατὰ τὴν διαδρομὴν τοῦ 19ου αἰῶνος εὑρίσκομεν γραπτὴν χρῆσιν τοῦ τύπου «τὰ Σέρρας» εἰς ἔγγραφον γραμμένον εἰς τοπικὴν διάλεκτον τοῦ Μελενίκου. Μεταξὺ σειρᾶς χειρογράφων τοῦ Ἀ. Παλατίδη, ἰατροῦ Μελενικίου ἐγκατεστημένου ἐν Βιέννῃ, τῶν εὑρισκομένων εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην, ὑπάρχει Ἑλληνιστὶ συντεταγμένη ἀναφορὰ τοῦ 1839 διὰ τῆς ὁποίας οἱ πρόκριτοι τοῦ Μελενίκου Ἀναστ. Χρηστομᾶνος, Κωνστ. Χρηστομᾶνος, Ἀντ. Κ. Τιμολέων καὶ ἄλλοι μὲ προφανῆ κίνδυνον ἐνυπογράφως ἀπευθύνονται πρὸς τὸν Σουλτᾶνον καὶ παρακαλοῦν αὐτὸν νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν τυραννίαν καὶ αὐθαιρεσίαν τοῦ κακοῦ ἐπάρχου των Μουστᾶ μπέη καὶ περιγράφουν λεπτομερῶς καὶ μὲ ζωηρὰ χρώματα τὴν δυστυχίαν των καὶ τὴν οἰκονομικὴν των ἐξάντλησιν ἀπὸ τοὺς ἀδίκους βαρεῖς φόρους.

Εἰς τὸ ἔγγραφον αὐτὸ ἀναφέρεται : (⁵)

«Τὰ Σέρρας ὅπου εἶναι δέκα φοραῖς μεγαλύτερον καὶ κατὰ πολυανθρωπίαν καὶ καθ' ὅλα τὰ λοιπὰ πληρῶνει εἰς ὅλα τὰ δασίματα (⁶) ὀλιγώτερον ὡς καὶ εἰς τὸ ραουτὶφ παρασι πληρῶνει μόνον 50.000 γρόσια, ὁ δὲ Μελενίκος 75.000».

(1) Byzant. Zeitschr, Λειψία 1894 σ. 279.

(2) Π. Πέννα «Σερραϊκὰ Χρονικά». Ἀθήναι 1938 τεῦχος Α' σ. 28, 30, 36, 41, 42, 46, 49 κ. ἑ.

(3) Byzant. Zeitschr, Λειψία 1894 Κεφ. VI, α 1 7 σ. 234.

(4) «Νέα Ἑστία» ἀρ. 655 15—3—55 Β. Φόρη «Τὰ Σέρρας» ἐν ὑποσημειώσει.

(5) Βλέπε σ. 82 τοῦ τόμου τούτου.

(6) Φόροι.

7) Εἰς σελ. 88 χειρογράφου κώδικος τῆς Μονῆς Προδρομοῦ Σερρών τοῦ ἔτους 1775, τοῦ εὑρισκομένου σήμερον ὑπ' αὐξ. ἀρ. 2626 εἰς τὸ τμῆμα χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, ἀναγράφεται τὸ περιστατικὸν τῆς μεγάλης πυρκαϊᾶς τῶν Σερρῶν τοῦ 1849: (1)

«Εἰς τὸ 1849 Ἰουνίου 29 ἔγινεν πυρκαϊὰ καὶ ἐκάηκαν ὅλον τὰ Σέρρας».

Εἰς τὰ παραδείγματα 6 καὶ 7 εὑρίσκωμεν «τὰ Σέρρας μεγαλήτερον» καὶ «ὅλον τὰ Σέρρας». Δηλαδὴ τὴν ιδιότυπον περίπτωσιν μὲ τὸ κατηγορούμενον καὶ τὸν κατηγορηματικὸν προσδιορισμὸν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν ἐνικοῦ καὶ τὸ ὑποκείμενον (τὴν ὀνομασίαν τῆς πόλεως) εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ συμφωνοῦν κατὰ γένος ἀριθμὸν καὶ πτώσιν καὶ ὄχι μόνον κατὰ γένος καὶ πτώσιν, ὅπως ἀναγράφονται εἰς τὸ τοπικὸν ἰδίωμα. Μὲ ἄλλα λόγια οἱ Μελενίκιοι καὶ οἱ Προδρομίται ἔφθασαν σχεδὸν εἰς τὸν τύπον: «Τὸ Σέρρας» πού ἰσοδυναμεῖ μὲ τό: «Τὸ (ἄστν ἢ βαρόσι) Σέρρας».

8) Οἱ παλαιότεροι Σερραῖοι οἱ γεννηθέντες ἐπὶ Τουρκοκρατίας, αὐτοὶ πού ἔζησαν καὶ ζοῦν τὸ ἰδίωμα τοῦ τύπου των αἰσθάνονται τὸν τύπον «τὰ Σέρρας» ὡς οὐδέτερον πληθυντικοῦ (τὰ Τρίκκαλα, τὰ Χανιά) καὶ συχνὰ λέγουν:

«Ὅλα τὰ Σέρρας τὸ ξέρουν.
 Ὅλα τὰ Σέρρας βούϊξαν
 Ὅλα τὰ Σέρρας γύρ'σα κι' ἔφαξα
 Ὅλα τὰ Σέρρας λυπήθ'καν
 Ὅλα τὰ Σέρρας καταστράφ'καν
 Τὰ Σέρρας φαίνονται ἀπ' τὸν Κουλαῖ
 Ὅταν κάηκαν τὰ Σέρρας
 Τὰ Σέρρας τὰ ἔκαψαν οἱ Βουργάρ'
 Τὰ Σέρρας εἶναι καταπράσινα» (2).

Κατὰ τὸ 1913 οἱ παλαιοὶ Σερραῖοι, καὶ ὁ γράφων, ἔβλεπαν νὰ παραλάυνουν οἱ στρατιῶται ἀπὸ τοὺς κεντρικοὺς δρόμους τῶν Σερρῶν μὲ τὸ τραγοῦδι:

«Ἐπήραμε καὶ τὴν Καβάλα μας
 τὰ ἔμορφα τὰ Σέρρας καὶ τὴ Δράμα».

καὶ ὄχι «τὰς ὠραίας Σέρρας» ὅπως ἀνσφάξει ὁ κ. Β. Φόρης, πού ἀσφαλῶς ἀπὸ γραπτὸ θὰ τὸ παρέλαβε, ἐνῶ τὸ βεβαιώνουν αὐτήκοι καὶ ἐπαληθεύεται ὡς ὀρθότερον καὶ ἀπὸ τὴν ἀναλογίαν τοῦ μέτρου τοῦ ἐμβατηρίου.

10) «Στὶς Σέρραις».

Ὁ τύπος αὐτὸς θεωρεῖται πολὺ ἀποκρουστικὸς εἰς ὅλους τοὺς βορείους

(1) Ἐφημερίς ἢ «Πρόοδος» Σερρῶν 28-6-52 ἀρθρον Π. Πέννα «Τὸ Χρονικὸν τῆς φωτιᾶς».

(2) Βλέπε: «Τὰ Σέρρας τρέμουν» σελ. 141. «Τὰ Σέρρας ἡσυχία δὲν ἔχουν» σελ. 145 τοῦ ἀνά χειρᾶς τόμου.

Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ δὲν εὐσταθεῖ καὶ ἀκουστικῶς, ὅπως δὲν εὐσταθεῖ ὁ ἀντίστοιχος τύπος «στὶς Πάτραις», «στὶς Θήβαις», «στὶς Ἀθήναις». Ἀφοῦ ἡ Δημοτικὴ ἐχθρεύεται τὸν πληθυντικὸ τοῦ θηλυκοῦ θὰ σεβασθῆ «τὶς Σέρραις»;

Οἱ Σερραῖοι καὶ οἱ λοιποὶ Μακεδόνες μὲν ἀκούσουν κατὰ τὴν διάρκειαν συνομιλίας «στὶς Σέρραις» ἀμέσως καὶ ἐξ ἀποστάσεως ἀναγνωρίζουν τὸν ὁμιλοῦντα ὡς μὴ Μακεδόνα χωρὶς νὰ κάμουν λάθος.

Δὲν εἶναι γνωστὸν ἂν ἐπικρατήσῃ ὁ λανθασμένος τύπος «στὶς Σέρραις», ἢ γλῶσσα ἔχει καὶ τὰ παράξενά της, πρὸς τὸ παρὸν ὅμως εἶναι ἀπαράδεκτος εἰς τὸ αἰσθητήριον τῶν βορείων ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν μὲ τὴν ὀρθὴν παρατήρησιν ὅτι ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν ἀπαράδεκτον τύπον τῆς Δημοτικῆς «στὶς Πάτραις», «στὶς Θήβαις», ὁ ὁποῖος δὲν εὐσταθεῖ εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα.

Ὁ τύπος «στὶς Σέρραις» θεωρεῖται τραβηγμένος, ἀσχέτως ἂν μερικοὶ θέλουν νὰ συμβαδίσῃ μὲ κάποιον καλοῦπι τῆς νεωτέρας Δημοτικῆς. Ἀλλὰ ἡ ὀρθὴ Δημοτικὴ στηρίζεται ἐπάνω εἰς ὀρθοὺς ἀκουστικοὺς φθόγγους καὶ τὰ ἀκουστικῶς ἀπαράδεκτα τὰ ἀπορρίπτει ὅπως ἀπέρριψε τὸν τύπον «στὶς Ἀθήναις», «στὶς Καλάμαις».

11) Οἱ Νιγριτινοί, περισσότερο πιστοὶ εἰς τὰ προγονικὰ παλαιὰ ἦθη, ἔθιμα καὶ ἐνδυμασίαν, δὲν ἔβλεπαν μὲ εὐχαρίστησιν τοὺς εὐρωπαϊκοὺς τρόπους νὰ γίνωνται μὲ εὐχέρεια παραδεκτοὶ ἀπὸ τὴν ἐξειλιγμένη νεολαία τῶν Σερρῶν καὶ εἰς κάθε εὐκαιρίαν μὲ ἐλαφρὰν ἀπέχθειαν καὶ εἰρωνεῖαν ἐχαρκτηρίζαν τοὺς Σερραῖους ὡς «Φράγκους», δηλαδὴ «μιμητὰς τῶν Φράγκων».⁽¹⁾

Παραθέτω ἀνεκδότους λαϊκοὺς σατιρικοὺς στίχους διασωθέντας ἀπὸ στόμα Νιγριτινῆς ἠλικιωμένης (συγγενοῦς τοῦ κ. Π. Πέννα).

Οἱ στίχοι αὗτοὶ εἶχαν διαδοθῆ εἰς τὴν Νιγρίταν, εὐθὺς ὀλίγον μετὰ τὴν πυρπόλησιν τῶν Σερρῶν ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1913:

Νιγρίτα καὶ περίχωρα
ἐβγάτε γιὰ νὰ διῆτε ⁽²⁾
τὰ Σέρρας ὅπου καίγονται
καὶ νὰ τὰ λυπηθῆτε,
Κι' αὐτοὶ οἱ Φράγκοι τῶν Σερρῶν
κι' αὐτὲς οἱ Φραγκοπούλες
στὴ γῆς δὲν καταδέχονταν
τὰ πόδια νὰ πατήσουν ⁽³⁾
καὶ τώρα πῶς κατάντησαν
σακκιά νὰ κουβαλήσουν ⁽⁴⁾.

(1) «Φράγκικα» ἔλεγαν τὴν εὐρωπαϊκὴν ἐνδυμασίαν, τὸ παντελόνι καὶ τὸ σακκάκι, τὴν μπλούζαν καὶ τὴν φούσταν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἐγχώρια «άντερί», «μπενεβρέκι», «λιμπαντέ».

(2) Ἰδῆτε (ὅπως Ἰθάκι - Θιάκι, ἰδῆτε, διῆτε).

(3) Εἰς τοὺς ὁμαλοὺς δρόμους τῶν Σερρῶν ἐκυκλοφοροῦσαν οἱ Σερραῖοι τὸν παλαιὸν καιρὸν, καὶ μάλιστα οἱ εὐτορώτεροι, μὲ ἀμάξια ἱππήλατα τύπου «Φαέθων» καὶ «Δαντῶ» μέχρι τῆς ἐμφάνισεως τοῦ αὐτοκινήτου.

(4) Δινάτσε νὰ φορέσουν (ἀντὶ μεταξωτῶν τῆς καλῆς ἐποχῆς).

Ἐκ τῶν λαϊκῶν αὐτῶν στίχων φαίνεται ὅτι ἐκτὸς τῆς περιοχῆς τοῦ Μελενίκου καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Νιγρίτας κατὰ προτίμησιν εἶχαν ἐν χρήσει συχνὰ τὴν ὀνομαστικὴν «τὰ Σέρρας» ὡς οὐδέτερον.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παραδείγματα ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ αἰτιατικὴ «στὸς Σέρρας» δὲν παρέμεινεν ὡς *Accusativum Tantum* ⁽¹⁾ ὅπως ἄλλου, ἀλλὰ μὲ τὴν καθημερινὴν χρῆσιν τοῦ τύπου αἰτιατικῆς «τὰς Σέρρας» κατέληξεν ὡς φωνητικὸς τύπος «τὰ σέρρας» διὰ τὴν φθάσιν τελικῶς, ὅπως διαπιστώνει ὁ κ. Β. Φόρην, 62 χρόνια μετὰ τὸν Πέτρον Παπαγεωργίου, εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ οὐδετέρου «τὰ Σέρρας» καὶ ἀντικαταστήσῃ πλήρως τὸν λόγιον τύπον «αἱ Σέρραι».

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐξετάζομεν καὶ τὸν τύπον «ἡ Σέρα» καὶ ἡ «Σέρρα» :

α) Κατὰ τὸ τέλος τοῦ περασμένου αἰῶνος ὁ Μαργ. Δήμιτσας ἐξετάζων τοὺς διαφόρους τύπους τῆς ὀνομασίας τῶν Σερρῶν ἀναφέρει καὶ τὸν τύπον «ἡ Σέρα».

β) Εἰς τὴν μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ 1912 αὐστηρῶς καθαρευουσιάνικη ἀτμόσφαιρα τῶν Σερρῶν δὲν εὐδοκίμησε ποτὲ ὁ τύπος τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ ἐνικοῦ «ἡ Σέρα» ὅπως ἡ Θήβα, ἡ Ἀθήνα, ἡ Πάτρα διότι ὡς κακόηχο δὲν τὸ ἐδέχτο τὸ ἐντόπιον λαϊκὸ αἰσθητήριον, οὔτε καὶ ἀκούεται ὁ τύπος αὐτός.

Ἐξαίρεσι συναντοῦμε μόνον εἰς τὸν Κωστῆ Παλαμᾶ, πού χωρὶς νὰ ζῆσῃ τὸ Σερραϊκὸ ἰδίωμα, διὰ τὴν ἀποφυγὴν τὸν λόγιον πληθυντικὸν «αἱ Σέρραι», ποιητικῆ ἀδείᾳ, γράφει :

«... τὴν πόρτα τῆς τοῦ ἀνοίγει
καὶ ἡ Σέρρα ἢ λαγκαδόκλειστη.» ⁽²⁾

Οἱ Σερραῖοι ἰδιαιτέρως εὐχαριστοῦμεν τὸν κ. Β. Φόρην διότι εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἐπρόσεξε καὶ ἐμελέτησε αὐτὴν τὴν καὶ σήμερον διατηρουμένην παμπάλαιαν ἰδιοτυπίαν τῆς Σερραϊκῆς διαλέκτου καὶ ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἀρθροῦ του μᾶς ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ ἐρευνήσωμεν εἰς τὸ παρελθὸν βαθύτερα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ παραθέσωμεν ἐνισχυτικὰ παραδείγματα γραπτὰ καὶ ἐκ παραδόσεως διὰ τὸν ἐν χρήσει καὶ σήμερον ἀκόμη τύπον τοῦ οὐδετέρου «τὰ Σέρρας», πού τόσοσιν συμπαθῆς καὶ ἀκατάλυτος εἶναι εἰς τοὺς παλαιούς Σερραῖους καὶ Μακεδόνας καὶ ἴσως μὲ τὸν καιρὸ γίνῃ παραδεκτὸς καὶ ἀπὸ τοὺς Νοτίους Ἑλληνας.

⁽¹⁾ Ὅπως παρέμεινεν ὡς *Accusativum Tantum* ἡ τοπωνυμία ὁ Ἅγιος Νικόλαος «στὸς Πάλους» (μετὰ τὸν Κοβουρίου καὶ Βούλας Ἀττικῆς) πλησίον τῆς τοποθεσίας «Πηγαδάκι» ὅπου ἡ διασταύρωσις Βάρκιζας—Βουλιαγμένης—Καβουρίου—Βούλας, χωρὶς ποτὲ νὰ συναντᾶται ὡς ὀνομαστικὴ «οἱ Πάλαι» Ὅπως παρέμεινεν ὡς *Accusat. Tantum* ἡ τοπωνυμία «Στοὺς Καλογήρους» εἰς τὴν διασταύρωσιν Λεωφόρου Βουλιαγμένης—Μπραχαμίου—Ἡλιουπόλεως χωρὶς ποτὲ νὰ συναντᾶται ὡς ὀνομαστικὴ «οἱ Καλόγηροι».

⁽²⁾ Κωστῆ Παλαμᾶ «Ἡ Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ», Ἀθήναι 1910 σ. 48

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ (1)

Α Π Ο Κ Ρ Ε Ω

Κατὰ τὰς δύο δεκαετηρίδας πρὸ τῶν βαλκανικῶν πολέμων οἱ Σερραῖοι διεσκέδαζαν μὲ ζηλευτὴν ζωηρότητα τὴν ἐποχὴν τῆς ἀποκρηᾶς.

Σμῆνη ὀλόκληρα παιδιῶν τῶν συνοικιῶν παρηκολούθουν τὴν ἀποκρη-
ἀτικὴ «καμήλα» καθ' ὅλην τῆς τὴν διαδρομὴν. Τὴν «καμήλαν» συνώδευσαν
καὶ ὅμιλοι μασκαράδων, οἱ ὅποιοι ἀπήγγελλαν σατιρικά στιχάκια καὶ ἐσκόρ-
πιζαν τὴν εὐθυμία καὶ τὸ γέλιο μὲ συνοδείαν μανδολίνων καὶ κιθάρας.

Τὸ «γαϊτανάκι» ἐπίσης ἔκανε τὴν ἐμφάνισί του μὲ ἐπίδειξι εἰς τὰς κυ-
ριωτέρας πλατείας, τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τοῦ Ἁγί-
ου Βλασίου, τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, καὶ τέλος, μὲ ὀγκώδη συνάθροισιν
εἰς τὴν πλατεῖαν τὴν πλέον κεντρικὴν «τὸ Κουνλοῦκι», ὅπου τὰ κεντρικὰ
ζαχαροπλαστεῖα, γαλακτοπωλεῖα, ἐστιατόρια, οἶνοπωλεῖα καὶ φαρμακεῖα.

Τὸ γαϊτανάκι εἰς τὰς Σέρρας ἦτο γνωστὸν ὡς «Κορδονάκι».

Βραδινοὶ χοροὶ ἐπίσημοι ἐδίδοντο διὰ φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς κα-
λῶς ὀργανωμένοι ἀπὸ τὴν φιλόπτωχον ἀδελφότητα Σερραίων κυριῶν ἢ «Ἐμ-
μέλεια» καὶ ἀπὸ τὸ σωματεῖον ὁ «Ὁρφεύς».

(1) Τὰ Λαογραφικὰ Σύμμεικτα Σερρῶν τοῦ τόμου τούτου δημοσιεύονται εἰς
μνήμην τοῦ ἀειμνήστου Φαίδωνος Κουκουλέ, ἰδρυτοῦ καὶ Γεν. Γραμματέως τῆς ἐν
Ἀθήναις Ἑταιρίας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, τοῦ ὁποίου καὶ παραθέτομεν τὸ κείμενον
ἐπιστολῆς κριτικῆς, δι' ἧς οὗτος, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς δημοσιεύσεως λαογραφικοῦ ὕλικου
τοῦ Α' τόμου τῶν Σερραϊκῶν Χρονικῶν 1953, ἐπήνεσε τὰ δημοσιευθέντα καὶ ἐξέφρασε
τὴν ἐπιθυμίαν του διὰ μίαν μελλοντικὴν προσπάθειαν εὐρυτέρας μελέτης τοῦ βίου τῶν
Σερραίων.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ - ΛΕΜΗΣΟΥ 12

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27-9-53

Ἀξιότιμε κύριε Ν. Πέτροβιτς,

Ἐπανελθὼν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐκ τῆς ἐξοχῆς, εὗρον τὸ βιβλίον σας περὶ
τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας καὶ τῶν λαογραφικῶν συμμεικτῶν τῶν Σερρῶν, τὸ ὅποιον
μὲ ἰδιαιτέραν προσοχὴν καί, ἐν πολλοῖς, ὠφέλειαν ἀνέγνω.

Ἐπενθυμίζει καὶ αὐτό, μὲ τὸν λυρισμὸν μάλιστα, ὁ ὅποιος τὸ διακρίνει, τοὺς
προαιωνίους ἀγῶνας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὴν Βουλγαρικὴν βαρβαρότητα καὶ τὸ σθένος
τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὁ ὅποιος ἐκ τῶν ἐρειπίων δημιουργεῖ.

Τὸ λαογραφικὸν μέρος τοῦ ἔργου σας ἀρκετὰ ἐνδιαφέρον.

Θὰ ἐξέφραζον τὴν εὐχὴν, ἵνα εὐκαιρίας διδομένης τὸ ἐπεκτείνητε συμπεριλαμ-
βάνοντες εἰς τὴν μελέτην σας καὶ ἄλλα λαογραφικὰ κεφάλαια μετὰ εἰκόνων.

Θὰ εἶναι σημαντικὸν νὰ γνωρίσωμεν εὐρύτερον τὸν βίον τῶν Σερραίων.

Συγχαίρων, διατελῶ μετὰ τιμῆς

Φ. Κουκουλές

Είναι αξιοσημείωτον ὅτι τὰ ἔξαιρετικά αὐτὰ σωματεῖα ὑπάρχουν καὶ σήμερον ἀκόμη συνεχίζοντα τὴν ἀξίεπαινον δρᾶσιν των, ἡ ὁποία κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας ἦτο καθαρῶς ἐθνικὴ, ἐνῶ σήμερον ἡ δρᾶσίς των εἶναι φιλανθρωπικὴ, κοινωνικὴ καὶ μουσικογυμναστικὴ.

Εἶναι ἄξια συγχαρητηρίων καὶ βραβείων διότι ἔξακολουθοῦν τὴν ὠφέλιμον εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Σεργῶν δρᾶσιν των ἀφοῦ συνεπλήρωσαν θητεῖαν πεντηκονταετῆ καὶ ἐώρασαν μεγαλοπρεπῶς τὸ Ἴωβιλαῖόν των.

Ἰδιαιτέρως ὁ «Ὁρφεὺς» ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ Δήμου Σεργῶν διὰ τὴν πολλαπλὴν ὠφέλιμον δρᾶσίιν του μὲ τὸ χρυσοῦν μετάλλιον τῆς πόλεως Σεργῶν.

Χ Α Σ Κ Α (1)

Τὴν Κυριακὴν τῆς ἀποκριᾶς τὸ βράδυ εἰς τὰς οἰκογενεῖας τῶν Σεργαίων ὑπῆρχε τὸ ἔθιμον τῆς «χάσκας».

Ὅταν τὸ βράδυ ἡ οἰκογένεια συνεκεντρῶνεντο γύρω εἰς τὸ πατρικὸ ἀποκριάτικο τραπέζι, κατὰ τὸ τέλος τοῦ γεύματος ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενεῖας ἐτεμάχιζε πίτταν ἀπὸ μαντολάτο λευκὸ καὶ ποικιλμένο μὲ καρύδια (τσουὲν χαλβᾶ). Ἐκράτει εἰς τὸ χέρι «τὸ πλαστῆρι» (2), εἰς τὴν ἄκρην τοῦ ὁποίου κρεμοῦσε μὲ κλωστὴν μικρὸ κομμάτι μαντολάτου.

Ὁ πατέρας τότε κινῶν τὸ κομμάτι αὐτὸ μὲ ταλαντεύσεις εἰς τὸν ἀέρα τὸ ἐπλησίαζε εἰς τὸ στόμα κάθε ἐνὸς παιδιοῦ καὶ μὲ τὴν σειρὰν πρὸς ὅλους τοὺς συγκαθημένους εἰς τὴν τράπεζαν, μέλη τῆς οἰκογενεῖας ἢ προσκεκλημένους, ἀλλὰ μὲ στόχον τὸ στόμα ἐφρόντιζε νὰ τὸ ἀποσύρη ἀμέσως, ἐνῶ ὁ ἀναμένων τὸ κομμάτι ἔμενε μὲ τὴν προσπάθειαν νὰ τὸ συγκρατήσῃ μὲ τὰ δόντια. Καὶ τότε ἐνῶ ἔκλειναν αἱ σιαγόνες βιαστικά διὰ νὰ προφθάσουν τὸ κομμάτι τοῦ χαλβᾶ τὴν τελευταίαν στιγμὴν δὲν τὸ κατῶρθωναν καὶ ἔμενε τὸ στόμα ἀλειμμένο γύρω μὲ τὴν κολλητικὴ λευκὴ ζαχαρώδη οὐσία τοῦ μαντολάτου, πρὸς μεγάλην διασκέδασιν τῶν λοιπῶν.

Παταγώδη γέλια ἐκάλυπταν κάθε ἀποτυχίαν ἐνῶ ἐπευφημῖαι καὶ χειροκροτήματα ἦτο πρόσθετος ἀμοιβὴ τοῦ κερδίζοντος τὸ ταλαντευόμενο κομμάτι τοῦ μαντολάτου.

Τὸ ἔθιμον αὐτὸ δυστυχῶς δὲν διετηρήθη πέραν τοῦ 1913.

(1) Ἐκ τοῦ χάνω, (ἀνοίγω χάσμα), χάνω, χάσκω, χάσκα.

Χάνος, τὸ ψάρι μὲ τὸ μεγάλο ἀνοικτὸ στόμα.

(2) Π λ α σ τ ῆ ρ ι, ξυλινὴ ράβδος κυλινδρική σιλιπνή, κατάλληλος διὰ τὸ ἄνοιγμα τῶν φύλλων τῆς πίττας.

«Φιλίστωρ», Χατζιδάκις.

ΟΙ ΑΔΩΝΙΔΟΣ ΚΗΠΟΙ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ

«Τ Ο Χ Α Σ Η Λ Ι»

Τὴν ἑσπέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, ὅπως εἰς ὅλας τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῶν Σερρῶν ἐγένετο ἡ περιφορὰ τοῦ Ἐπιταφίου, στολισμένου μὲ ἄφθονα ἄνθη, γύρω τῆς συνοικίας μὲ κέντρον τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου τελικῶς ἐπέστρεφεν ἡ πομπή.

Καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τῆς περιφορᾶς αἱ εὐλαβεῖς κόραι τῆς ἑνορίας συνώδευον τὸν Ἐπιτάφιον ψάλλουσαι τὸν Ἐπιτάφιον θρῆνον καὶ ἄλλα εὐχῶν τροπάρια μὲ τετραφωνίαν. Καὶ τοῦτο μὲν εἶναι τὸ πανελληνίως καὶ εἰς ὅλας τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας συμβαῖνον. Ἐξαιρετικῶς ὁμως εἰς τὴν πόλιν τῶν Σερρῶν ὑπάρχει ἔθιμον μὴ ἀπαντώμενον ἄλλαχοῦ κατὰ τὸ ὅποιον εἰς τὸ πέρασμα τῆς πομπῆς τοῦ Ἐπιταφίου πολλαὶ οἰκοκυραὶ τῆς συνοικίας ἐτοποθετοῦν εἰς τὸ πεζοδρόμιον τῆς ἐξωθύρας των μικρὰν τραπέζαν μὲ τὰ εἰκονίσματα τῆς οἰκίας των καὶ κατὰ προτίμησιν εἰκόνα μὲ τὴν παράστασιν τῆς σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ.

Παραπλεύρως εἰς τὰς μικρὰς αὐτὰς εἰκόνας ἔκαιον λαμπάδες, ἐτοποθετεῖτο καὶ λιβανιστήρι ὅπου ἔκαίετο εὖοσμον λιβάνι οἰκιακῆς τὸ πλεῖστον κατασκευῆς.

Εἰς τὸ τραπέζακι αὐτὸ ἐτοποθετεῖτο ἐπίσης καὶ πιάτο βαθὺ ἢ γλάστρα μὲ φυτωμένον χασῆλι (ἐκ τοῦ τουρκικοῦ χασίλ) = γρασίδι.

Πρὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἐβδομάδων ἡ οἰκοκυρὰ ἔρριπτε εἰς τὸ ὑγρὸν χῶμα τοῦ πιάτου ἢ τῆς γλάστρας φακὴν ἢ σιτάρι καὶ ὑπελόγιζε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἐπιταφίου οἱ φυτωμένοι σπόροι νὰ ἔχουν μῆκος 6—8 ἑκατοστῶν μὲ καταπράσινον χλοερὰν ὄσιν.

Τὸ ἔθιμον ἐνέχει ἀλληγορίαν τῆς ἐκ τοῦ σπόρου ἀναστάσεως τοῦ νέου φυτοῦ μὲ ἐκείνην τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ φαίνεται νὰ προέρχεται ἐκ παλαιοτάτων χρόνων (1).

(1) Martin P. Nilson. La Religion Populaire dans la Grece Antique Paris 1954 σ. 99 : «Αναφέρουν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἔσπερναν σιτάρι ἐπάνω στοὺς τάφους καὶ ὅτι ὠνόμαζαν τοὺς νεκροὺς «Δημήτριοι». Καὶ εἰς σελ. 165 : «Μεταξὺ τῶν ἔθιμων. τὰ ὅποια ἐκεῖ συνηθίζοντο, ἀναφέρουν τὸ φύτευμα φυτῶν μέσα εἰς δοχεῖα ὅπου ἀνεπτύσσοντο γρήγορα καὶ ἔπειτα ἐμαραίνοντο».

Ἐπίσης βλέπε καὶ E. Fehrle ἐν Feste und volksbräuche im Jahreslauf europäischer Völker Kassel 1935, σ. 123. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ εἰς τὰς κατ' ἔτος τελοῦμενας λατρευτικὰς ἐορτὰς τοῦ Ἀδώνιδος, περίξ τῶν ἀγαλμάτων αὐτοῦ ἐτοποθετοῦντο γλαστροειδῆ ἀγγεῖα, ἐντὸς τῶν ὁποίων εἶχον φυτευθῆ μάραθος καὶ ἄλλα φυτὰ, τὰ ὅποια ἀνεπτύσσοντο ταχέως, ἀλλὰ καὶ συντόμως ἐμαραίνοντον. Ἐκαλοῦντο δὲ τὰ ἀγγεῖα, ἢ αἱ χύτραι, ἢ τὰ πανέρια ταῦτα, εἰς τὰ ὅποια ἐφυτεύοντο τὰ ἐφήμερα φυτὰ, «Ἀδώνιδος κήποι». Τούτους περιέφερον αἱ γυναῖκες μαζί μὲ τὰ εἶδωλα τὰ παριστῶντα τὸν Ἀδωνιν, θρηνοῦσαι λυσίκομοι.

Περὶ τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἀδώνιδος βλ. καὶ τὸ χαριτωμένον 15ον Εἰδύλλιον τοῦ Θεοκρίτου.

Σ τ ῖ λ π. Κ υ ρ ι α κ ῖ δ ο υ. Τρεῖς διαλέξεις, Β' Ἡ Λαογραφία καὶ ἡ σημα-

ΑΝΝΑΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ

«Είναι εὐτύχημα ὅτι ἡ σεβαστὴ Σερραία κ. Ἄννα Τριανταφυλλίδου, (πρόεδρος τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων καὶ ἐπίτιμος πρόεδρος τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρίας Σερρών—Μελενίκου), τῆς ὁποίας εἶναι γνωστὴ ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον ἡ πνευματικὴ καὶ πατριωτικὴ τῆς δρασίς. εἰς ἐνίσχυσιν καὶ ἐπαλήθευσιν τῆς περιγραφῆς τῶν ἀνωτέρω Σερραϊκῶν ἐθίμων, προθύμως προσέφερε πρὸς ἀναδημοσίευσιν τὰ ὑπὸ τὸν ἴδιον σχεδὸν τίτλον καὶ ζωηρὸν λαογραφικὸν χροῶμα κατὰ τὸ 1929 δημοσιευθέντα παιδικὰ διηγήματά της, εἰς τὸ ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν της ἐκδιδόμενον τότε ἐν Ἀθήναις περιοδικὸν «Παιδικὴ Ζωή» ἀρ. 37.

Ἄξιον ἰδιαιτέρας παρατηρήσεως καὶ θαυμασμοῦ εἶναι τὸ γεγονός ὅτι παρὰ τὴν ἐπὶ τόσα μακρὰ ἔτη παραμονὴν της εἰς τὴν πρωτεύουσαν, συναπεκόμισε ἀπὸ τὴν πατρίδα της καὶ διετήρησε εἰς τὴν ἀγαθὴν καὶ διαυγῆ μνήμην της μὲ πολυτίμους λεπτομερεῖας τὰς προσφιλεῖς ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας, τὰς ὁποίας ὑπὸ μορφὴν παιδικῶν διηγημάτων μὲ γλαφυρὸν τρόπον ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ περιοδικόν της, ὡς καὶ εἰς ἄλλα φιλολογικὰ ἡμερολόγια.

Τὰ διηγήματα αὐτὰ ἀναδημοσιεύομεν διὰ τὰ ἐκτιμηθῆ ὑπὸ τοῦ ἀναγνώστου τόσον ἡ ἀκριβὴς περιγραφή τῶν Σερραϊκῶν ἐθίμων τοῦ παλαιοῦ καιροῦ ὅσον καὶ ἡ λογοτεχνικὴ τῶν ἀξία.

Ν. Πέτροβιτς

Ι. Χ Α Σ Κ Α (1)

«Τί κοῖμα πού ἐπέρασε πειὰ ἡ ἀ π ο κ ρ η ἄ, τί κοῖμα!», μονολογεῖ ὀλίγον μελαγχολικὰ ἢ μικρὰ Σερραία Εὐθυμῶ, ἐνῶ πῶτιζει «τὸ χ α σ ἦ λ ι τ η ς», τὸ χορταράκι πού εἶχε σπείρει τὴν Κυριακὴν τῆς Σταυροπροσκυνησεως, διὰ τὰ τὸ ἔχη τὴν ἡμέραν τοῦ Ἐπιταφίου.

«Τί κοῖμα! Ἔως τὰ ξανάρθη πάλι, χρόνος ὀλόκληρος χρειάζεται νὰ περάσῃ, δὲν εἶναι ἀστεῖο τὸ πρᾶγμα».

Εἶναι τέσσαρες ἑβδομάδες ἀπὸ τότε, καὶ νομίζει ἡ Εὐθυμῶ πὼς ἦτο μόνον χθὲς πού ἔκαμαν «τὴν χ ἄ σ κ α», μετὰ τὸ δεῖπνον τῶν ἀπόκρου, ἐνῶ ἀκόμη ἦσαν ὅλοι γύρω ἀπὸ τὸ τραπέζι. Ἄχ, τί γέλια, ἦσαν ἐκεῖνα ποῖ ἔκα-

σία της. Θεσσαλονίκη 1953. ἔκδ. Ἐτ. Μακεδονικῶν Σπουδῶν. σελ. 23.

«Ἡ ἐκ πατριωτικῶν λόγων ἀνίχνευσις ἀρχαίων ὑπολειμμάτων εἰς τὰς δοξασίας καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, προσεῖλκυσε τὴν προσοχὴν καὶ τῶν ξένων φιλολόγων, οἱ ὅποιοι ἀνεγνώρισαν ὅτι αἱ δοξασίαι καὶ τὰ ἔθιμα ταῦτα ἀποτελοῦν ἐξ ἴσου σπουδαίαν πηγὴν διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ ἀρχαίου βίου, πρὸς τὰς δύο ἄλλας, τὰ ἀρχαῖα κείμενα καὶ τὰ ἀρχαιολογικὰ μνημεῖα. Εἰς τὸ φιλολογικὸν αὐτὸ ἐνδιαφέρον ὀφείλομεν τὰς ἐργασίας τοῦ Bernhard Schmiadt καὶ ἀρκετῶν ἄλλων ξένων καὶ Ἑλλήνων φιλολόγων, διὰ τῶν ὁποίων ἔγινεν ἱστορικωτέρα καὶ μεθοδικωτέρα ἡ ἔρευνα καὶ ἡ ἐρμηνεία τῶν ἐγκαταλειμμάτων τοῦ παρελθόντος ἐν τῷ βίῳ τοῦ συγχρόνου Ἑλληνικοῦ λαοῦ».

(1) (Λαογραφικὸν διήγημα κ. Ἄννας Τριανταφυλλίδου. Περιοδικὸν «Παιδικὴ Ζωή» ἀρ. 37 Μάιος 1929 Ἀθῆναι σ. 580).

μαν τὰ παιδιὰ, ὅταν εἶδαν πασαλειμμένο τοῦ Ἰαλέξη πρὸ πάντων τὸ στόμα ἀπὸ τὸν χαλβᾶ «τῆς χάσκα».

Τί γέλια. Ἰαλλ' ἄς ἀφήσωμεν καλύτερα τὴν ἰδίαν τὴν Εὐθυμὸν νὰ εἰπῇ τὰ πράγματα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν. Ἰα, πῶς θυμᾶται, ἕνα ἕνα, ὅλα τὰ ἐπεισόδια.

Ἰο πάππος εἶχε πάρει ἐπίτηδες, ἀντὶ μαστοῦνι, ἕνα μακρὸν καλάμι, ἔδωσε μιὰ χονδρὴ κλωστή στὴν ἄκρη του, μὲ τὴν κλωστή ἐσφιχτόδεσε ἕνα μεγάλο-μεγάλο αὐγὸ καθαρισμένο καὶ ἄρχισε νὰ τὸ κουνῇ πρὸς τὸ μέρος τοῦ θεῖου τοῦ Δημητράκη: Ἰε, καὶ τοῦ χρόνου χ ἄ σ κ α, καὶ μὲ ὑγεία τὸ Πάσχα, μὲ αὐγὸ τὸ βουλώνομε, μὲ αὐγὸ τὸ ξεβουλώνομε».

«Ἰαμὴν», εἶπε ἡ νενέ: «τώρα μὲ τὸ ἄσπρο καὶ τὸ Πάσχα μὲ τὸ κόκκινο». Καὶ ἤρχισε τὸ πανηγῦρι. Ἰαλλά, ποῦ νὰ καταφέρῃ νὰ βουλώσῃ τὸ στόμα του ὁ θεῖος Δημητράκης μὲ τέτοιο θεώρατο αὐγὸ· ἐπροσπαθοῦσε ἀπ' ἐδῶ, ἐπροσπαθοῦσε ἀπ' ἐκεῖ καί, τέλος πάντων, μὲ πολλὰ βάσανα κατώρθωσε νὰ τὸ κρατήσῃ, ὅταν τὸ τσάκωσε ἀπὸ τὸ μυτερό του μέρος, ποῦ δὲν ἦταν κι' αὐτὸ μικρὸ. «Καὶ τοῦ χρόνου, καὶ τοῦ χρόνου», ἐφώνησαν ὅλοι, καὶ ὁ θεῖος ὁ Δημητράκης ἔλυσε τὸ αὐγὸ ἀπὸ τὸ νῆμα, ποῦ κόντευε νὰ σπάσῃ πειὰ ἀπὸ τὸ βᾶρος, καὶ σὲ δυὸ μπουκιῆς τὸ ἐξαφάνισε ὁ ἀθεόφοβος ὅλο ἐκεῖνο τὸ μεγάλο αὐγὸ, ποῦ ἐπίτηδες εἶχε ψάξει νὰ βρῇ ὁ πάππος, γιὰ νὰ πειράξῃ λιγάκι «τὸν φαγᾶ», ὅπως ἔλεγε τὸν καλὸ μας θεῖο Δημητράκη.

Καὶ τώρα; Τώρα ἀρχίζει τὸ μεγάλο τὸ γλέντι. Ἰερχεται ἡ πιατέλλα μὲ τὰ κομμάτια τοῦ καρυδένιου τοῦ χαλβᾶ, ποῦ μὲ προσοχὴν εἶχε κόψει ἡ μητέρα ἄλλα μεγαλύτερα, ἄλλα μικρότερα. Δένουν ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ μεγάλα καὶ ὁ πάππος γυρίζει τώρα πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἰαλέξη κινῶντας τὸ καλάμι. Ἰεταν, βλέπετε, ὁ μεγαλύτερος καὶ ἔπρεπε νὰ πᾶμε μὲ τὴ σειρά. Ναί, ἦταν ὁ μεγαλύτερος, μὰ δὲν εἶχε γι' αὐτὸ καὶ τὸ μεγαλύτερο στόμα. Καὶ νὰ σου τον πασαλειμμένον καὶ στὴ μύτη ἀκόμη τὸν δυστυχῆ τὸν Ἰαλέξη, ἐνῶ τὸ νῆμα μὲ τὸν χαλβᾶ κουνιέται δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ αὐτὸς πολεμᾶ νὰ τὸ τσακώσῃ μὲ τὸ στόμα του βέβαια μονάχα. Ἰαχ! τί γέλια ἦταν ἐκεῖνα! Ἰο πάππος ἔκαμνε ἐπίτηδες χιλίων εἰδῶν παιγνίδια μὲ τὸ καλάμι καὶ ὁ Ἰαλέξης ὁ κακόμοιρος εἶχε πειὰ κουραστῆ καὶ ἄρχισε νὰ ἀπελπίζεται. Τέλος πάντων, ἔδωκε ὁ Θεὸς καὶ τὸ τσάκωσε ἀπὸ μιὰ καλὴ γωνιὰ καὶ ὁ πάππος τὸν λυπήθηκε πειὰ καὶ δὲν τοῦ τὸ τράβηξε.

Καλὰ ποῦ τελείωσε κι' αὐτό, γιὰτὶ ἡ τοσοδούτσικη ἡ Ντομνίκα μας δὲν εἶχε πειὰ ἄλλη ὑπομονή. Τὰ ματάκια της ὅλο στὴν πιατέλλα ἦτανε γυρισμένα. Ἰεφοβεῖτο πῶς δὲν θᾶρθη ποτὲ ἡ σειρά της· ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος πάλι ὅσο ἔβλεπε τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἰαλέξη ἐσυλλογίζετο καὶ πῶς θὰ τὰ καταφέρῃ. Μὰ ἄς ἔλθῃ μιὰ φορὰ ἡ σειρά της ἔλεγε πάλι, καὶ ἤξερε αὐτή.

Εἶχε καὶ δυὸ χερᾶκια, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ στόμα της. Ἰαχ, Ντομνίκα μου, τὰ βάσανά σου ἀπόψε εἶναι πολλά, μὰ τί νὰ γίνῃ; Ποῦ νὰ περιμένης νὰ περάσουν μὲ τὴν σειρά τους ἀπὸ τὸ καλάμι ἡ Εὐθυμὸν κι' ὁ Κωνσταντῆς, ὁ

Στέριος και ἡ Ρίνα και ὁ Σταυράκης. Βάσανα, βάσανα, Ντομνίκα μου. Μά, ἐπὶ τέλους, ἦρθε ἡ ὥρα νὰ περάσουν κι' αὐτά. Νὰ τώρα τὸ καλάμι πρὸς τὴ γωνιά πὸν κάθετα αὐτὴ δίπλα στὴ Νενέ. «Ἐλα, λοιπόν, Ντομνίκα, κουράγιο, λίγο ἀκόμα. «Νά, τὰ χεράκια εἰς ἐνέργειαν. Ἄ, ὄχι κοκκώνα μου, ὄχι, νὰ τὸ πάρης μὲ τὴν ἀξία σου, ὅπως και οἱ ἄλλοι. «Ἐ, μὰ ὡς πότε», συλλογίζεται ἡ Ντομνίκα, «θὰ πάη αὐτό;» και τὰ χειλάκια της, ἀντὶ νὰ ἀνοίγωνται τώρα γιὰ νὰ χάψουν τὸν χαλβᾶ, μαζεύονται σὰν ἔτοιμα νὰ κλάψουν. Ὅχι, Ντομνίκα, ὄχι, ὁ πάππος δὲν θέλει νὰ σὲ κάνη νὰ κλαῖς, και νά, μὲ μιὰ ἐπιτήδεια κίνησι, τῆς τὸ φέρει ἴσα-ἴσα στὸ στοματάκι της, και βοηθᾶ και ἡ νενέ, και τὸ πρᾶγμα καλοτελειώνει.

Πάει κι' αὐτό. «Τώρα ἄλλον ἓνα γῦρον», λέει ὁ πάππος, και ξαναρχίζει τὸ παιγνίδι και ξαναπασαλειβόμεθα ὅλοι μας, και γελοῦμε και γελοῦμε ὅσο πὸν δὲν μποροῦμε πειά. «Ἐ, και τοῦ χρόνου», ἄλλη μιὰ φορὰ εὔχεται ἡ νενέ, και σηκωνόμεθα πειὰ ἀπὸ τὸ τραπέζι. Θὰ μᾶς ἀφήσουν ἄρᾶ γε νὰ μείνωμε ἀπόψε πὸν εἶναι ἀποκρηὰ λιγάκι περισσότερο; Τῆς Ντομνίκας και τοῦ Σταυράκη τὰ ματάκια κοντεύουν νὰ κλείσουν. «Εὐθυμώ, πάρε τὰ μικρὰ και βάλε τα νὰ κοιμηθοῦν», λέει ἡ μητέρα και ὅλοι οἱ ἄλλοι λάμπουν ἀπὸ χαρά. Τί ἔχει νὰ γίνη μὲ τὰ κιόσκια και μὲ τὰ ζάρφια, τὰ ἀγαπημένα παιγνίδια τοῦ πάππου! Καὶ ἔτσι και γίνεται. Παίζουν ὅλοι οἱ μεγάλοι και μαζὶ και ἡμεῖς τὰ παιδιά, και ὕστερα ἀρχίζομε τὰ τραγούδια ἕως τὰ μεσάνυκτα πὸν γεμίζει τὸ σπίτι ὀλόκληρο . . .

*Αχ, τί βραδυὰ ὦραία! Καιρὸ εἴχαμε νὰ διασκεδάσωμε τόσο πολὺ.

*
*
*

Πρῶτ' πρῶτ' μᾶς ξυπνᾶ ἡ ἄγρια φωνὴ τῆς Ἀριφῆς τῆς γύφτισσας. «Πανέρια, Πανέρια». Και νὰ τὰ ἀπομεινάγια τῆς ἀποκρηᾶς μέσα εἰς τὸ «κ α λ ά θ ι τ ῆ ς Ἀ ρ ι φ ῆ ς» και νὰ τὰ καινούργια πανέρια πὸν ἀγόρασε μὲ ἐκεῖνα ἡ μητέρα, γιὰ νὰ τοποθετήσῃ ἐκεῖ μέσα, στὰ κάτασπρα πανέρια, τὰ πιάτα και ὅ,τι ἄλλο ἀπὸ τὸ μαγειρειὸ θὰ καλοπλυθῆ «τὴν καθαρὰ Δευτέρα».

*Ἄχ, τί κρῖμα πὸν πέρασε ἡ Ἀποκρηά!», ξαναλέγει μὲ ἓνα μικρὸν ἀνασιεναγμὸν ἡ Εὐθυμώ, ἐνῶ φροντίζει νὰ εὔρη τὴν καταλληλοτέραν θέσιν εἰς τὸ παραθύρι της, διὰ νὰ τοποθετήσῃ τὸ πιατάκι της μὲ «τὸ χ α σ ἦ λ ι τ ο ῦ Ἐ π ι τ α φ ί ο υ».

II. ΤΟ ΧΑΣΗΛΙ ΤΟΥ ΕΠΙΤΑΦΙΟΥ (1)

Ἡ Εὐθυμώ κατακαμαρώνει εἰς τὸ παράθυρό της τὸ καταφουντωμένο καταπράσινο «χ α σ ἦ λ ι» της, τὸ ὀλοῖον πρὸ ὀλίγου μόλις ἔχει ποτίσει. Ἄ,

(1) (Λαογραφικὸν διήγημα κ. Ἀννας Τριανταφυλλίδου. Περιοδικὸν «Παιδικὴ Ζωή» ἀρ. 38 Μάϊος 1929 Ἀθῆναι σ. 600).

εἶναι βεβαία, καθὼς τὸ βλέπει τώρα, ὅτι ἕως τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν θὰ μεγαλώσῃ καὶ θὰ φουντώσῃ πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὸ «χασήλι» τῆς Βαίτσας, τῆς μικρᾶς γειτονίσσης της, ἃν καὶ τὸ ἔχουν φυτεύσει τὴν ἰδίαν ἡμέραν καὶ αἱ δύο τους. Καὶ ἔχει τὸν λόγον της νὰ πιστεύῃ αὐτὸ ἡ Εὐθυμώ. Ὅταν τὸ ἐφύτευε τὴν ἡμέραν τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, ὅπως ἦτο ἡ συνήθεια, διὰ πρώτην φοράν, τόσον πολὺ ἐπρόσεξεν εἰς τὰ λόγια τῆς εὐχῆς, πού τῆς εἶπεν ἡ μητέρα της νὰ κάμῃ. Τὰ εἶπε μὲ ὄλην της τὴν καρδιά, δὲν ἦτο αὐτὸ ἄρκετό;

— «Ἄ, τὶ καλά, Βέτα μου, τὶ καλά, τὸ «χασήλι» μας ἐφέτος θὰ εἶναι πειὸ ὠμορφο καὶ ἀπὸ τῆς Βαίτσας καὶ ἀπὸ ὅλης τῆς γειτονιάς ἀκόμα, θαρρῶ», λέγει εἰς τὴν ἀδελφοῦλα της ἡ Εὐθυμώ. «Νὰ ἰδῆς πού ὅταν θὰ περνᾷ ὁ Ἐπιτάφιος ἀπὸ τὴν πόρτα μας, ὅλοι θὰ γυρίζουν νὰ βλέπουν τὸ τραπέζι μας καὶ ἂς μὴ τὸ ἔχουμε στολισμένο μὲ ὄσες βιόλες καὶ μὲ ὄσα ἄλλα λουλούδια ἔχει στολισμένο τὸ δικό της ἡ Βαίτσα».

— «Ναί, ναί, βέβαια, τῆς ἀπαντᾷ ἡ Βέτα, γεμάτη καὶ αὐτὴ ἀπὸ εὐχαρίστησιν. Μὰ εἶδες ἐκεῖ πῶς ἔπιασε ἡ εὐχή; Λὲς καὶ ἦταν ἀνοιχτὰ τὰ οὐράνια τὴν ὥρα πού ἀνακάτευες μέσα στὸ χῶμα τοῦ πιάτου τὸ κριθαρακὶ μαζὶ μὲ τὴν φακῆ».

Μεγάλῃ Παρασκευῇ. Ὡ, τὶ ἐτοιμασία εἰς κάθε χριστιανικὸ σπῆτι διὰ τὸ βράδυ πού θὰ περάσῃ ὁ Ἐπιτάφιος τῆς ἐνορίας ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ καθενὸς ἢ καὶ ὀλίγον μακρύτερα! Τὶ ἐτοιμασία! Αἱ δροσάτες καὶ φουντωμένες πασχαλιὲς εἰς τὰ σπίτια, πού ὑπάρχουν περιβόλια, περιμένουν τὰ χέρια πού θὰ τὰς κόψουν, διὰ νὰ στολίσουν μὲ αὐτὰς τὸ τραπέζι τῆς ἐξωθύρας. Ἡ πυξαριά θὰ πάῃ καὶ αὐτὴ νὰ στολίσῃ εἰς τὰ πλουσιόσπιτα τὴν κορνίζα τῆς θύρας, μέσα ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ φαντάξῃ τὸ ὠραῖο τραπέζι, καὶ τὰ φτωχικὰ σπιτάκια θὰ βγάλουν αὐτὰ, γιὰ νὰ προσκυνήσουν τὸν Ἐπιτάφιον τὸ μικρὸ τους τραπεζάκι μὲ τὸ κάτασπρό του ὅμως τραπεζομάνδηλο καὶ τὴν λαμπάδα καὶ τὸ θυμιατὸ μὲ τὸ μοσχολίβανο καὶ μὲ τὸ ἀπαραίτητον δι' ὅλα τὰ σπίτια, πλούσια καὶ πτωχά, «χασήλι», ἀπαραίτητον ὅσον καὶ αἱ λαμπάδες καὶ τὸ θυμιατό, ἀφοῦ συμβολίζει τὴν εἰς τὸν τάφον προσωρινὴν διαμονὴν καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου.

Εἶναι ἔνυχτα. Ἄργα μὲ τὰς ψαλμωδίας τῶν ἱερέων καὶ τῶν ψαλτῶν περνᾷ τώρα ἀπὸ τὴν θύραν των ὁ Ἐπιτάφιος. Τὰ δύο κορίτσια λαμποκοποῦν ἀπὸ ὑπερηφάνειαν καὶ χαρὰν, ἐνῶ σταυροκοποῦνται. Ὅλοι γυρίζουν νὰ καμαρώσουν τὸ τραπέζι τους μὲ τὸ ὀλόδροσον καὶ καταφουντωμένο «χασήλι».

Ἡ πομπὴ τοῦ Ἐπιταφίου ἀργὰ-ἀργὰ μὲ ψαλμωδίες καὶ κατάνυξιν ἐπέρασε πειὰ ἀπὸ τὸ σπιτικὸ τους.

Καὶ τώρα τὰ δύο κορίτσια μὲ τὴν μητέρα τους μποροῦν νὰ ἀκολουθήσουν τὸν Ἐπιτάφιον ἀνάμεσα εἰς τὸ πλῆθος ἕως τὴν Ἐκκλησίαν.

ΕΞΙΣΛΑΜΙΣΜΟΙ

Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ὁ Χριστιανικὸς Ἑλληνισμὸς εἶχε νὰ παλαίσῃ πρὸς πολλοὺς παράγοντας ποὺ εἶχαν σκοπὸν τὴν ἀπορρόφησίν του καὶ τὸν ἀφανισμόν του.

Μεγαλύτερος ἐξ ὄλων τούτων ἦτο ὁ κίνδυνος τοῦ πανισχύρου Ἰσλάμ.

Ὁ ὑπὸ ἐξοντωτικὸν διωγμὸν Χριστιανικὸς Ἑλληνισμὸς συνεσπειρώθη τότε γύρω ἀπὸ τὸν πρῶτον, ὑπὸ Τουρκικὸν καθεστῶς, πατριάρχην Γεννάδιον τὸν Σχολάριον τὴν ὁποῖον παρεδέχθη ὁ κατακτητὴς ὡς Ἐθνάρχην.

Ὁ Γεννάδιος ὡς δεδηλωμένος ἀνθενωτικὸς μετὰ τὴν σιωπηρὰν ἔγκρισιν τοῦ κατακτητοῦ ἀνέλαβε νὰ καταχυρῶσῃ τὴν ὀρθοδοξίαν ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ ἐκλατινισμοῦ.

Παρὰ τὰ χορηγηθέντα προνόμια εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Πατριάρχου, μετὰ τὴν παρέλευσιν ἐτῶν καὶ μετὰ τὴν ἀλλαγὴν τῶν Σουλτάνων συχνὰ ἐκινδύνευσε νὰ χαθῆ τὸ σκάφος τῆς Οἰκουμενικῆς Πατριαρχείας μαζί μετὰ τὰ προνόμια καὶ χριστεπώνυμον πλήρωμά του. Δὲν εἶναι ὀλίγοι οἱ Πατριάρχαι ποὺ ἐπλήρωσαν μετὰ αὐτὴν τὴν ζωὴν των τὴν προσήλωσίν των εἰς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἔμειναν μὲν πιστοὶ εἰς τὴν τήρησιν τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ δόγματος ἀλλὰ κατὰ κανόνα Πατριάρχης ἔχων ἄλλην γνώμην ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ δυνάστου ἢ ἐξετοπίζετο ἢ ἐφονεύετο.

Ὅτι προνόμιον καὶ ἐπωφελὴς ἀνοχὴ ἐκ μέρους τῶν Τούρκων ἐκερδήθη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μωάμεθ τοῦ κατακτητοῦ ὑπὲρ τῶν ραγιάδων Χριστιανῶν ἐκινδύνευσε νὰ χαθῆ μετὰ ταυτόχρονον παρακολούθημα τὴν σφαγὴν καὶ τὸν ἐξαφανισμόν παντὸς Ἑλληνικοῦ καὶ Χριστιανικοῦ, ἰδίως ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς βασιλείας τοῦ περιβοήτου διὰ τὴν αἰμοδιψίαν καὶ θηριωδίαν του Σελήμ.

Ἐξεδόθη τότε ἐπίσημος φετῶς, κατὰ τὸν ὁποῖον εἰς πᾶσαν καταληφθεῖσαν πόλιν δὲν ἔπρεπε νὰ μείνουν ἐκκλησίαι ἐν λειτουργίᾳ. Ὁ ἴδιος δυνάστης ἔλεγε : «τῶν αὐτῶν ὠραῖα οἰκοδομήματα δὲν πρέπει νὰ μένουν ὡς Μπουτχανάδες». (Οἴκοι εἰδωλολατρείας) (1).

ΣθENAΡὰ πολιτικὴ τοῦ τότε Πατριάρχου ἐπικαλεσθέντος καὶ διὰ μαρτύρων τὰ παραχωρηθέντα προνόμια ἔσωσε τὴν κατάστασιν (2).

Αὐθαιρεσίαι εἰς βάρος Ἑλληνίδων, ἀπαγωγαὶ συχναὶ καὶ ἐξισλαμισμὸς των ἐβοήθει τὸν κατακτητὴν νὰ βελτιώσῃ φυλετικῶς τὴν νέαν γενεάν του.

(1) D. Candemir the Hist. of the Ottom. Empire London 1734 σ. 105. Ἄ. Γ. Πασπάτη. «Βυζαντιναὶ Μελέται» Κων)πολις 1877 σ. 300 παραδόξως ἐνταῦθα ὁ Πασπάτης ἀναφέρει : «Βασιλεύοντος τοῦ Σουλεϊμάν τοῦ μεγάλου (υἱοῦ τοῦ Σελήμ) ἐπὶ τῆς δευτέρας πατριαρχίας τοῦ Ἰερεμίου, θόρυβος πολὺς συνέβη ἐν Κων)πόλει, τῶν Ὀθωμανῶν αἰτούντων νὰ ἐξωσθῶσιν ἅπαντες οἱ Χριστιανοὶ ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν μικρῶν τε καὶ μεγάλων».

(2) I, Hammer Ἰστ. Ὀθ. Αὐτοκρατορίας Ἀθῆναι 1872 τόμος Γ'. σελ. 322, 323

Τὰ παράπονα κατεπνίγοντο μὲ φόνους καὶ ἔξαφανισμοὺς τῶν παραπονουμένων, αἱ αὐθαιρεσίαι δὲ αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἐκαλύπτοντο καὶ νομικῶς μὲ ἀναλόγους εὐπροσαρμόστους πράξεις καὶ ἀποφάσεις τῶν κατὰ τόπους ἱεροδικείων. Ὁ κατακτητὴς κατὰ σύστημα εἰς σημαινούσας Ἑλληνικὰς προσωπικότητας πρὸ τῆς ἐκτελέσεώς των διὰ παραπτώματα ἐπρότεινε τὴν ἀλλαξοπιστίαν καί, ἂν τὴν ἀπεδέχοντο, κατώρθωνε ν' ἀποκτήσῃ κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν στελέχη ἱκανὰ καὶ κατ' ἀνάγκην φανατικὰ μετὰ τὴν ἀλλαξοπιστίαν, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι ἀναφέρεται ὅτι ὁ Γιαννάκης Καντακουζηνὸς ἀπὸ «Καποῦ-κεχαγιᾶς» τοῦ Μιχαὴλ Βόδα, μετὰ τὸν ἐξισλαμισμὸν του, εἰς τὸν ὁποῖον ἐχώρησε διὰ νὰ μὴ ἐκτελεσθῇ, διωρίσθη «κιουτσιούκ δεφτερδάρ» τοῦ Σουλτάνου. (1)

Οἱ ἴδιοι Τοῦρκοι ὅταν δὲν παρεσύροντο ἀπὸ τὴν μανίαν τῆς κακουργίας ἦσαν εἰς θέσιν νὰ σκέπτονται νηφαλιώτερον καὶ ἐπωφελέστερον διὰ τὰ συμφέροντά των καὶ νὰ δίδουν σχετικὰς ὁδηγίας πρὸς τὰ κρατικά των ὄργανα, Ἄλλως τε ἀπὸ ραγιαδες εἰσέπραττον τὸν κεφαλικὸν φόρον, «τὸ χαράτσι», ἀπὸ ἡλικίας 14 ἐτῶν μέχρι 60 καὶ ἄνω.

Ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐξισλαμίσεως οἱ φορολογούμενοι ἠλαττοῦντο, ἡ δὲ οἰκονομικὴ κατάστασις ἐβαραθροῦτο, διετάχθησαν, καὶ μάλιστα κατ' ἐπανάληψιν, οἱ βαλῆδες νὰ μειώσουν τὸν πρὸς ἐξισλαμισμὸν τῶν Ἑλλήνων ζῆλον αὐτῶν. Λόγοι, λοιπόν, οἰκονομολογικοὶ ἐπέβαλλον τὴν ἀναστολὴν τοῦ ἐξισλαμισμοῦ καὶ ὄχι, ὅπως πολλοὶ νομίζουν, αἰσθήματα ἀνεξιθρησκείας (2).

Εἰς τοὺς ἀρνησιθρήσκους ἐδίδοντο συχνὰ ἀξιώματα ἀνώτερα, παρετηρήθη δὲ εἰς μίαν ἐποχὴν καὶ ἐλάττωσις τῶν βιαίων ἐξισλαμισμῶν, ὄχι μόνον ἐκ τῶν προαναφερομένων αἰτίων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ φθόνου τῶν ἐκ γενετῆς Μωαμεθανῶν κατὰ τῆς λαμπρᾶς τύχης τῶν ἀλλαξοπιστούντων.

Μετὰ τὸν 16ον αἰῶνα ἐμφανίζονται πολλοὶ Ἕλληνες ὄχι πλέον ἀρνησιθρησκοὶ, ἀλλὰ καλῶς μορφωμένοι εἰς τὴν Δύσιν, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς ἐπιτη-

(1) Κ. Παπαρρηγοπούλου «Ἱστ. Ἑλλ. Ἔθνους» ἔκδ. Ἐλευθερουδάκη Τόμος Ε' σ. 90.

(2) «Μικρασιατικὰ Χρονικά». Γ' Τόμος Ἀθῆναι 1940, σ. 33

Κ. Παπαρρηγοπούλου «Ἱστορία Ἑλλ. Ἔθνους». Ἐκδ. Ἐλευθερουδάκη Τόμος Ε' σ. 19 :

«Προϊοῦσα ἦτο ἡ ἐλάττωσις τῶν Χριστιανῶν ἀπάσης τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Τὸ πρᾶγμα προέβη εἰς τοσοῦτον ὥστε αὐτὴ ἡ Πύλη ἤρχισε ν' ἀνησυχῇ θεωροῦσα ὅτι, ἂν ἐξακολουθήσῃ, κίνδυνος ὑπάρχει μήπως ἐκλείψωσιν οἱ πλεῖστοι τῶν φορολογουμένων. Τούτου δὲ κυρίως ἕνεκα ἐξεδόθη τῷ 1691 ἐπὶ τοῦ μεγάλου Βεζύρη Χουσεῖν Κιοπριλῆ τὸ πρῶτον «Νιζάμι-Τζεδίδ», ἦτοι «νέον σύστημα», δι' οὗ ἐκανονίσθη ἡπιώτερόν τι πρὸς τοὺς ραγιαδες πολίτευμα».

δειρότητός των καί τής γλωσσομαθείας των έφθασαν εΐς τά άνώτερα πολιτικά καί διπλωματικά άξιώματα.

Κατά τούς χρόνους τής Μεγάλης Αΐκατερίνης έμφανΐζεται ή έκχριστιανισθειΐσα Ρωσία, ώς φυσική πρόμαχος καί ύπερασπιστής τών δυναστευομένων έν Τουρκία Χριστιανών. Αύτοϋ όμως τοϋ ύπερ τών Χριστιανών ένδιαφέροντος ή έπιφάνεια ύπέκρυπτε μεγαλεΐβολα ρωσικά σχέδια διά μΐαν τελικήν επιδίωξιν έγκαταστάσεως τής Ρωσίας εΐς τήν Κων/πολιν, τά Στενά καί τήν Μεσόγειον. Άπαρχή διά τήν έπιτυχΐαν τοϋ σχεδίου αύτοϋ ύπήρξεν ή Συνθήκη τοϋ Άγίου Στεφάνου, ή πλέον έξευτελιστική διά τó γόητρον τοϋ Σουλτάνου, ή όποΐα ένέπεσεν εΐς τήν άντιτιθεμένην πολιτικήν τής Άγγλίας. Διά τοϋ Βερολινείου Συνεδρίου ή Άγγλία τότε κατώρθωσε τήν ματαιώσιν τοϋ σχεδίου αύτοϋ, οΐ ταλαΐπωροι δέ ραγιαδες έξαπατώμενοι άπό τó ένδιαφέρον τών Μεγάλων Δυνάμεων, έτάσσοντο πρós τήν μΐαν ή τήν άλλην επιρροήν καί όταν άπεκαλύπτοντο συμπράττοντες έφονεύοντο άπό τούς Τούρκους.

Ή δυναμική πολιτική τής Άγγλίας καί τής Ρωσίας, τουλάχιστον κατά τούς δύο τελευταΐους αΐώνας, περιώρισε τήν Τουρκικήν αυθαιρεσίαν τών συχνών έξισλαμισμών, συχνά δέ μέχρι τοϋ Τουρκικου Συντάγματος τοϋ 1908 ραγιαδες καταδιωκόμενοι ύπό τών Τουρκικών Άρχών εύρισκον άσυλον εΐς φιλικάς οΐκίας ξένων ύπηκόων, οΐ όποιοι ώς προνομιούχοι βάσει τών διομολογήσεων, έξηροϋντο τοϋ μέτρου τής κατ' οΐκον έρεΐνης.

Με τήν κήρυξιν τοϋ Συντάγματος τοϋ 1908 ένομΐσθη ότι έδόθη ίσο πολιτεΐα εΐς όλους τούς κατοΐκους τής Όθωμανικής Αύτοκρατορίας, πλην όμως τά πράγματα περιήλθον εΐς χειροτέρα κατάστασιν καί έντός όλίγου ώδηγήθη ή κατάσταση εΐς τήν ρήξιν τοϋ Βαλκανοτουρκικου πολέμου, με άποτέλεσμα τόν περιορισμόν τής Τουρκίας εΐς τήν γραμμήν Αΐνου-Μηδείας.

Οΐ Τούρκοι εΐς τήν Μακεδονΐαν καί εΐς τήν πόλιν τών Σερρών δέν έφάνησαν μετά τήν κατάκτησΐν της «έπεικειΐς κατακτηταΐ», «μεγαλόψυχοι, φιλάνθρωποι, ύποχωρητικοΐ καί πρᾶοι», όπως τούς έχαρακτήρισεν έξ άνάγκης επί Τουρκοκρατίας ό Στράτης. (1)

Αΐ ύπερβασΐαι, οΐ λυντσαρισμοΐ, αΐ διώξεις καί έκτελέσεις τών χριστιανών κατοΐκων τών Σερρών ήσαν συχνά καί συνήθεις. (2)

Βαρεΐα άτμόσφαιρα αυθαιρεσίας καί καταπίεσεως εΐς τά άστικά κέντρα τής Μακεδονίας έπέξε τά στήθη τών δυστυχών ραγιαδων, κατά τά έτη αυτá τής στυγνής Σουλτανικής άπολυταρχίας.

Οΐ έξισλαμισμοΐ πολϋ συχνά έγίνοντο είτε άκουσίως, εΐς καταδίκους λόγω ποινής καί έξαναγκασμοϋ, είτε έκουσίως εΐς άτομα λιπόψυχα μη δυ-

(1) Ε. Στράτη «Ίστορία τών Σερρών» Κων/πολις 1909 σ. 83

(2) Π. Πέννα «Σερραΐκά Χρονικά» α' Τεύχος Άθήναι 1938. «Τό Χρονικόν τών Σερρών» Παπασυναδινου σ. 27.

νάμενα νὰ ὑφίστανται, ἐν συνεχείᾳ, τὸ βάρος τῆς καταπιέσεως τοῦ κατακτητοῦ καὶ τὰς βαρεῖας φορολογικὰς ἀφαιμάξεις ἢ εἰς ἄτομα κινδυνεύοντα νὰ ἐκτελεσθοῦν διὰ μίαν αὐτόφωρον σοβαρὰν παράβασιν, ὅποτε ἂν ἐζήτουν ἐκ τῆς ἀνάγκης τῶν πραγμάτων τὴν προσχώρησίν των εἰς τὸ Ἰσλάμ ἔσωζον τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν των. Ἡ ἀξία τῆς ζωῆς ἐνὸς Χριστιανοῦ ἄλλως τε ἦτο τὸ εὐτελέστερον πρᾶγμα κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτήν. Ἐκτοτε διεσώθη καὶ ἡ Τουρκικὴ παροιμία: «Μπὶρ τζάν, μπὶρ πατλιτζάν», ἧτοι «μιά ζωὴ, μιὰ μελιτζάνα».

Διὰ διαφόρους αἰτίας παρατηρεῖται ὁ ἑξισλαμισμὸς πολλῶν Μακεδόνων καὶ Σερραίων νὰ γίνεται δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Ἱεροδικείου Θεσ/νίκης δι' ἐπισήμου πράξεως ἀναγγελίας.

Ἄλλ' ὥσάν νὰ μὴ ἔφθανεν ἡ ἐπιβολὴ τῆς ἀλλαξοπιστίας εἰς τόσα θύματα γνωστὰ καὶ ἄγνωστα, ἀκολουθοῦν καὶ νέου εἴδους διώξεις κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου καὶ αἱ διώξεις αὗται ἐπεκτείνονται εἰς τὸν ἀφανισμόν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης μὲ νέαν μέθοδον, τὴν ἀποκοπὴν τῆς γλώσσης.

Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν ἡ ὑπαιθρος χώρα τῆς Ζίχνης, κατὰ παράδοξον φαινόμενον, ὀφειλόμενον εἰς τὴν δυναμικὴν τῆς φυλῆς ἀντίδρασιν, κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ θρησκείαν καὶ ἔθνισμόν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν κτηνώδη βίαν τῶν φανατικῶν τοπικῶν Τούρκων ὑποδιοικητῶν ὑπέστη ἀληθινὸν τραῦμα: τὴν ἀπώλειαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης κατὰ τὸν 17ον καὶ 18ον αἰῶνα. Ἄξιον θαυμασμοῦ εἶναι τὸ πῶς μερικὰ Ἑλληνικὰ χωρία τῆς Ζίχνης καὶ τοῦ Παγγαίου καὶ μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης διετήρησαν ἀμείωτον τὴν πίστιν των πρὸς τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ τὸν ἔθνισμόν των.

Ἐδῶ, δηλαδή, παρατηρήθη τὸ ἀντίστροφον φαινόμενον τῶν Τουρκοκρητῶν, οἱ ὅποιοι εἰς τὴν Κρήτην ἀπὸ αὐτόματον ἐπήρειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου ἔχασον τὴν Τουρκικὴν των γλῶσσαν, ἀλλὰ διετήρησαν τὴν Μουσουλμανικὴν των συνείδησιν.

Κατὰ ὑπάρχουσαν παράδοσιν—τὴν ὁποίαν ἠκούσαμεν ἀπὸ τοὺς πάππους μας—οἱ Τοῦρκοι δυνάσται τῆς Ζίχνης κατὰ τὴν σκοτεινὴν ἐποχὴν τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνος, διὰ νὰ παύσῃ νὰ ὀμιλῆται ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἰς τὴν περιοχὴν των, ὁμαδικῶς ἔκοψαν τὴν γλῶσσαν τῶν γονέων διὰ νὰ μὴ ἀκούουν τὴν Ἑλληνικὴν ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς των οἱ μικροὶ Ἑλληνοπαῖδες.

Οὕτως ὁ ὁμαδικὸς ἀκρωτηριασμὸς τῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων γεννητόρων εἰς κατακτηθεῖσαν Ἑλληνικὴν περιοχὴν μὲ τὸν ἀνόσιον σκοπὸν νὰ ἀποβάλλῃ ἢ νέα γενεὰ τὴν πάτριον γλῶσσαν, πρέπει ν' ἀναφέρεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς μοναδικὸν ἀπάνθρωπον καὶ σκληρὸν μέτρον τῆς τουρκικῆς ἰδιοσυγκρασίας, πλεον ἀπάνθρωπον ἴσως καὶ αὐτῆς τῆς ἀλλαξοπιστίας.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Τουρκοκρατίας, εἰς τὴν περιφέρειαν Ζίχνης - Παγγαίου ἀραιὰ πλέον ἠκούετο ἡ Τουρκικὴ καὶ μόνον μεταξὺ τῶν ἡλικιωμένων, διότι χάρις εἰς τὴν φροντίδα τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτήτων τὰ σχολεῖα ἐφώτισαν τὴν νεώτεραν γενεὰν καὶ σήμερον μόνον ὡς ἓνας κακὸς ἐφιάλτης τοῦ παρελθόντος ἔμεινε ἡ ἀνάμνησις ὅτι ἄλλοτε ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ τόπου ἐκείνου ἦσαν Τουρκόφωνοι Ἑλληνες Χριστιανοί.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΤΩΝ ΕΞΙΣΛΑΜΙΣΜΩΝ

Παραθέτομεν χαρακτηριστικὰς περιγραφὰς ἐξισλαμισμῶν ἐκ τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Παπασυναδινοῦ τῆς ἐποχῆς 1600—1640 μ.Χ. τοῦ ἐκδοθέντος ὑπὸ τοῦ Πέτρου Πέννα εἰς τὰ «Σερραϊκὰ Χρονικά» τοῦ 1938.

1) Πρότασις ἀλλαξοπιστίας Σέρραι 1604

«Ἐπαλούκωσαν οἱ Τοῦρκοι τὸν Μανώλην τὸν Μποσταντζόγλου . . . καὶ ἔτσι τὸν ἄρπαξαν ὡς ἄγρια θηρία καὶ τὸν ἔκριναν τέλος πάντων τὸν ἀπέφασισαν καὶ σεντζίλι τὸν ἔκαμαν ὅτι νὰ τὸν παλουκώσουν· καὶ πολλοὶ τινὲς τὸν εἶπαν ἔλα γίνου Τοῦρκος νὰ καὶ ἡμεῖς νὰ σὲ γλυτώσουμε καὶ αὐτὸς τοὺς ἔβριζεν καὶ σκύλους καὶ ἀπίστους τοὺς ἔλεγεν, καὶ ἔτζη τὸν ἐπαλούκωσαν, καὶ ἀπὸ ἐπάνω ἀπὸ τὸ παλοῦκι πολλὰ τοὺς ὀνηδοῦσεν καὶ ἔβριζεν· καὶ αὐτοὶ μὴ δυνάμενοι ὑποφέρειν τὲς ἔβρησιές ὁποῦ ἐπήγαιεν ἢ γλώσσα του ὡσάν τὸ χελιδόνι ἐκρέμασάν τον ἔτζη μὲ τὸ παλοῦκι, καὶ ἀνεπαύθην ἐν Κυρίῳ· καὶ πῆγε ἡ ψυχὴ του μετὰ τῶν μαρτύρων. Διότι ὑπόμενεν δύο μαρτύρια καὶ ἔλαβεν δύο στεφάνους, καὶ ἐγένηκεν νεομάρτυρας, αἰωνία του ἢ μνήμη, καὶ ἔριξαν τὸ κορμί του χαμηλὰ καὶ ἔστηκεν τρεῖς ἡμέρες ἄθαπτον» (ἐνθ. ἀνωτέρω σελ. 29).

2) Πρότασις Ἀλλαξοπιστίας Σέρραι 1629

«Τῷ αὐτῷ χρόνῳ Ἰουνίου ἢ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου ἐκρέμασαν οἱ Τοῦρκοι τὸν Ἀλεξανδρῆ τὸν Ταταργάνη . . . καὶ ἔτσι ὁ κατῆς τὸν ἔκαμεν σεντζίλι νὰ τὸν κρεμάσουν, καὶ πολλοὶ τὸν εἶπαν νὰ γίνῃ Τοῦρκος νὰ ἐγλυτώσῃ καὶ αὐτὸς δὲν ἠθέλησεν καὶ ἔτσι ἔβγαλαν τὰ χαντζάρια τοὺς καὶ τὸν ἐκτύπησαν εἰς πέντε·ἔξη μεριές, καὶ ὥστε νὰ τὸν κρεμάσουν μόλις ἔζησεν, καὶ τὸν ἐκρέμασαν εἰς τὸν κάτω τὸν καρβασαρά, εἰς τὴν ἄκρῃ τοὺς ἀπατζήδες καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλεξανδρῆς ἦτον ὡς λγ' χρονῶν ἄνθρωπος ξευλογιάρης, δυνατὸς, ἀγαθός, ἄκακος, μόνον αὐτὸ εἶχεν τὸ πῶς ἐσμύγονταν μὲ τοὺς ἄβάνηδες καὶ περιπάτιν τὴν νύκτα μὲ σπαθί καὶ χάρπες· αἰωνία του ἢ μνήμη, ὁ Θεὸς νὰ τὸν ἀναπαύσῃ» (ἐνθα ἀνωτέρω σελ. 44.)

3) Ἐξισλαμισμὸς Σέρραι 1617

«Ἐν μηνὶ Μαρτίῳ τῆς ἀκαθίστου ἐτούρκεψαν τὸν Ἀμαριανὸν τὸν Τεμερούτογλου τὸν σκευοφύλακα δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ἦγόραζεν σουπιές ἀπὸ Τοῦρκον ἢ ὀκτὸ δώδεκα καὶ αὐτὸς τὸν ἔδιδεν δέκα, καὶ λέγει μὴν τὰ πουλᾶς ἐπειδὴ δὲν σὲ ἐβγαίνει καὶ εἶναι καὶ χριστιανικὸ φαγι· καὶ

οἱ Τοῦρκοι τὸ ἐγύρισαν ἀλλέος τὸ πῶς εἶπεν τὸν Τοῦρκον ὁποῦ τὰ πουλεῖ Χριστιανόν· καὶ ἐσύκοσαν δόγμα μεγάλο, καὶ ἐγένη σύγχισις καὶ ταραχή, καὶ φόβος μέγας καὶ τὸν ἔκριναν· καὶ ὁ κριτῆς τὸν ἔκαμεν ταζόρι καὶ τὸν ἔδειρεν· ἔπειτα τὸν ἄφισαν εἰς τὸ τρανώ τὸ τζαμί εἰς τὸ τσαρσί καὶ τόσοι τοῦρκοι ἐμαζώχτησαν πάραυτα ὅτι δὲν εἶχαν μέτρος καὶ ἔτσι τὸν ἐβάρεσαν ἕνα δυὸ μαχαιριές, καὶ ἤθελαν νὰ τὸν τεπελατίσουν· καὶ ἕνας ἀπὸ τὴν μέσην τοὺς τοὺς ἐφώναξεν καὶ λέγει ὅτι ἐγένη τοῦρκος ἐγένη μόνον ἀφισατέ τον· καὶ ἔτζη τὸν ἄφησαν. Ἐδῶ πὲ καὶ ἐσὺ ὁ ἄνθρωπε ὅτι δὲν γίνωμε τοῦρκος διὰ νὰ τελιωθῆς ἀπάνω εἰς μίαν στιγμὴν ἀμὴ ἐμούλοξεν ὧ εἰς τὴν δυστυχίαν του, κάλλιον ἦτο νὰ μὴν εἶχεν γεννηθῆ· καὶ ἔτσι τὸν ἐτούρκεψαν, καὶ πάραυτα τὸν ἐσουνέτισαν». (ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 31).

4) Ἐθελούσιος ἐξισλαμισμὸς Σέρραι 1622

«Τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐτούρκεψεν ὁ Παπᾶ Σκαρλάτος ἀπὸ τοὺς Προσνήκους αὐτοθελήτως καὶ αὐτοπροαιρέτως· καὶ ἐγένη καπιτζῆς· καὶ ἦτον ἄνθρωπος ὡς μη χρονῶν ψιλός, λιγνός μαῦρος φοβερὸν τὸ βλέμμα του, μαυρογένης καζαρά τὰ μαλλιά του· διαβαστῆς φιλόξενος, ἀμὴ μὲ τὸ νὰ ἔχη τὴν λύσσαν τῆς πορνίας ἄφησεν τὴν παπαδιά του καὶ ἐπῆρε τὴν μοιχαλίδα καὶ τόσον μετὰ ταῦτα ἐπτώχυνεν ὅτι δὲν εἶχεν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον· καὶ εἰς τόσον τὸν ἔσυρεν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἀσέβειαν ὅτι ὅταν ἐψυχομάχα ἔκραξεν δύο χοτζῆδες καὶ τοὺς λέγει ὅτι νὰ εἶστε μάρτυρες καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν καὶ ὀμπρός εἰς τὸν Θεόν, ὅτι ἐγὼ τοῦρκος εἶμαι καὶ καθολικὸς τοῦρκος πεθαίνω, καὶ νὰ μὴ μὲ θάψετε εἰς μνήματα τούρκικα οὐδὲ καὶ εἰς ρωμέϊκα μόνον χώρια εἰς τὸ τρίστρατον τόπον σημά εἰς τὴν Μπαλίτζαν.

Καὶ ἔτζη ἔκαμαν κατὰ τὸ ζήτημά του, καὶ τὸν ἔκαψεν ὁ Θεὸς καὶ ἐκληρονόμησεν τὴν εἰς αἰώνιον κόλασι· ὧ ἄλλοι σε ἄνθρωπε καὶ τρεῖς ἄλλοι· κάλλιον νὰ ἦτον νὰ μὴ εἶχες γεννηθῆ· τί ἐκέρδισες ταλαίπωρε καὶ ἔχασες τὴν πίστι σου καὶ ἐκόλασες τὴν ψυχὴν σου ;» (ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 36).

5) Ἐθελούσιος ἐξισλαμισμὸς Σέρραι 1622

«Τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐτούρκεψεν ὁ Παπᾶ Γαβριήλ, ὁ προηγούμενος τοῦ Τιμίου Προδρόμου, αὐτοθελήτως καὶ αὐτοπροαιρέτως καὶ ἦτον ὡς με χρονῶν ἄνθρωπος, χοντρός, παχύς, γεμᾶτος, γραμματικὸς, διαβαστῆς, καλογραφέας, καλόφωνος, ψάλτης τέλειος. ἀμὴ ἦτο πολλὰ μπεκρῆς καὶ μορολόδος καὶ πόρνος. Διότι ἐκεῖ ὁποῦ ἐκύτταζεν γυναῖκα ἐδαιμονίζονταν καὶ ἔτζη διὰ τὴν κακὴν του ἐπιθυμίαν ἐτύφλανέν τον ὁ διάβολος, καὶ ἐσκόνταψεν ὁ ἀσεβής· καὶ ἠσέβησεν καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν πόλι, καὶ ἐγένη καπιτζῆς, καὶ ἦτον ἐν ἐσχάτῃ πτωχίᾳ· ἀνάθεμά τον δέκα καὶ εἰς κάθε καὶ εἰς αἰωνίαν κόλασιν· ὧ ἄλλοι σε τρισάθλιε ἄνθρωπε· τί ἐκέρδισες, κάλλιον ἦτον νὰ μὴν εἶχες γεννηθῆ». (ἔνθ' ἀνωτέρω σελίς 37).

Ἡ περιγραφή τοῦ Παπασυναδινοῦ τῶν διαφόρων ἐκτουρκισμῶν, ὅσους ἀναφέρει εἰς τὸ «Χρονικόν» του, εἶναι ἀξία ἐπαίνου διὰ τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν φιλαλήθειάν του.

Ἐπ' αὐτῶν παρατηροῦμεν ὅτι ὁ ἔξισλαμισμὸς ἐπροτείνεται εἰς ἄτομα εὐρισκόμενα ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν ἀμέσου ἐκτελέσεως, ὅποτε ὁ κατὰ τὴν τότε Τουρκικὴν δικαιοσύνην κριθεὶς ἔνοχος εἰς ἀπέστεργε νὰ ἀλλαξοπιστήσῃ ἐθανατώνετο ἐπὶ τόπου, ὅπως τὰ ὑπ' ἀρ. 1 καὶ 2 παραδείγματα. Ἐὰν πάλιν ἐδέχετο τὴν ἀλλαξοπιστίαν ἔσωζε τὴν ζωὴν του καὶ ἐχαρίζετο εἰς αὐτὸν ἡ ποινή, ὅπως εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 3 παράδειγμα.

Τὰ ὑπ' ἀρ. 4 καὶ 5 παραδείγματα ἐθελουσίας ἀλλαξοπιστίας ἀναφέρονται δι' ἄτομα, τὰ ὁποῖα ἀπὸ ἰδιοσυγκρασίας καὶ ἀπὸ χαρακτῆρος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραμείνουν πιστῶς ἐντεταγμένα εἰς τὸν μὲ ἀυστηρὰς ἀρχὰς χαραγμένον βίον τῶν Χριστιανῶν, καὶ διὰ τῆς φυγῆς αὐτῆς ἐδίδοτο εἰς αὐτὰ ἡ διέξοδος καὶ ἡ δυνατότης ἐκτροπῆς ἀπὸ τὰ τεταγμένα.

Τὸ ἱεροδικεῖον Θεσ)νίκης ὅπου ὑπήγετο ἡ περιφέρεια Σερρῶν κατὰ τὸ διάστημα τῆς Τουρκικῆς ἀπολυταρχίας, διὰ τὴν ἐπίσημον ἀναγνώρισιν τῶν προσχωρούντων εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν, ἐξέδιδε κατὰ καιροὺς διατάγματα καὶ ἀποφάσεις.

Εἰς τὰ Ἱστορικὰ Ἀρχεῖα Μακεδονίας 1695—1912 τὰ ἐκδοθέντα ἐν Θεσ)νίκη κατὰ τὸ 1952 τῆ φρονιδὶ τῆς Ἐταιρίας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ἀνευρίσκομεν πολῦτιμα καὶ ἀδιαμφισβήτητα στοιχεῖα τῶν ἔξισλαμισμῶν τῶν Ἑλλήνων τῆς πόλεως Σερρῶν, εἰς τὰ ἔγγραφα δὲ ταῦτα διαφαίνεται ἡ ὠμὴ βία τοῦ σκληροῦ κατακτητοῦ.

1) Σελ. 529 κατάλογος 234, 1 ἔτη 1254—1255 ἐγείρας.

« . . . Ὁ ἐκ Σερρῶν εἴκοσι ὡς ἔγγιστα ἐτῶν Χρῆστος Ἀστερίου ἠσπάσθη πρὸ τριετίας τὸν Ἰσλαμισμὸν, ὑπηρετῆς δὲ τυγχάνων τοῦ Τσερτίς Μπέη κεχαγιᾶ τοῦ βαλῆ Ἰμπραχὴμ πασσᾶ, ἐδραπέτευσεν ἀποκηρύξας τὸν Ἰσλαμισμὸν. Ἦδη συλληφθεὶς ἄνευ πιστοποιητικοῦ ἐν Θεσ)νίκη προσῆλθε καὶ πάλιν οἰκειοθελῶς ἐνώπιον Ἱεροδικεῖου καὶ ἀσπαθεὶς τὸν Ἰσλαμισμὸν ὠνομάσθη Ἀλῆ».

2) Σελ. 546 κατασ. 246, 47 ἔτος 1261. ἐγείρας.

« . . . Ὁ ἐκ τῆς συνοικίας Βαρόσι τῶν Σερρῶν Ἀθανάσιος Ἀδάμου ὠνομάσθη Μεχμέτ Νουρῆ».

3) Σελ. 549 Κ. 271 I ἔτος 1277—1279 ἐγείρας.

« Ἡ ἐκ Λυμπούσης Σερρῶν παρθένος Σόδω, θυγάτηρ Γεωργίου, ὠνομάσθη Ζεκιά».

4) Σελ. 549 Κ 271. I ἔτος 1277—1279 ἐγείρας.

« Ὁ ἐκ τῆς συνοικίας Δουλγκέρ τῶν Σερρῶν κηπουρὸς Χρῆστος Μαυρουδῆ, ὠνομάσθη Ἀχμέτ».

5) Σελ. 549 Κ. 271. I ἔτος 1277—1279 ἐγείρας.

« Ὁ ἐκ Σερρῶν 17ετῆς Θεόδωρος ὠνομάσθη Μεχμέτ».

6) Σελ. 549 Κ. 271. I ἔτος 1277—1279 ἐγείρας.

«Ὁ ἐκ Σερρῶν Ἀντώνιος Ἰωάννου, ὠνομάσθη Ἀλῆ».

7) Σελ. 549 Κ. 273. I.

«Ὁ ἐκ Σερρῶν Παναγιώτης Θεοδώρου ὠνομάσθη Δεμίρ Ἀλῆ».

8) Σελ. 549 Κ. 271. I ἔτος 1277—1279 ἐγείρας.

«Ὁ ἐκ Σερρῶν Ἀδαμάντιος Χρήστου ὠνομάσθη Ἀλῆ, Μουχαρέμ».

9) Σελ. 553 Κ. 303 89)90 ἔτη 1293—1294 ἐγείρας.

«Ὁ ἐκ Σερρῶν Δημήτριος Νικολάου ὠνομάσθη Μεχμέτ . . .»

10) Σελ. 344 Κ. 163. I.

«Ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Τούμπα τῆς περιφέρειας Ζίχνης Ἀργύριος υἱὸς Χριστοδοῦλου ἠσπάσθη τὸν Ἰσλαμισμὸν ὀνομασθεὶς Μουσταφᾶ.

I. Ρετζέπ 1208 ἐγείρας.

11) Σελ. 560 Κατ. 316

«Ἡ ἐκ Σερρῶν Ἑλληνὶς Ἑλένη Δημητρίου, ὀνομασθεῖσα Ἐλιφέ».

Οἱ πλέον ἀρειμάνιοι καὶ ἀτίθασοι Τοῦρκοι τῶν Σερρῶν φυσικὸν ἦτο νὰ μένουν ἐνίοτε ἐκθαμβοὶ ἀπὸ τὴν ὠραιότητα καὶ σεμνότητα Σερραίων παρθένων καὶ εὐκαιρίας διδομένης νὰ βιαιοπραγοῦν δι' ἀκουσίας ἀπαγωγῆς.

Μετὰ τὴν πραξικοπηματικὴν ἀπαγωγὴν ἐφρόντιζον νὰ τακτοποιοῦν τὴν αὐθαιρεσίαν μὲ μίαν ἀπλῆν προᾶξιν τοῦ Ἱεροδικείου Θεσπίας.

Παράδειγμα,

12) Σελ. 549 Κ. 271 1277 Ἐγείρας.

«Ἡ ἐκ τῆς συνοικίας Τσινὰρ τῶν Σερρῶν θυγάτηρ τοῦ ἀρτεργάτου Θεοχάρη Πολίτου Μαρία, ὠνομάσθη Νεφιζέ, ὀδηγηθεῖσα εἰς τὸ μέγα Συμβούλιον ὑπὸ τοῦ ὑπολοχαγοῦ Μεχμέτ Μπέη».

Αἱ αὐθαιρεσίαι αὗται κατὰ καιροὺς ἐφθάναν εἰς τὸ ἀπροχώρητον. Δυστυχῶς δὲν ἔχομεν πολλὰ στοιχεῖα τῶν πικρῶν δοκιμασιῶν τῶν Σερραίων διότι ἐκαλύφθησαν καὶ ἔσβυσαν μὲ τὸν πέπλον τῆς συγκαλύψεως καὶ ἔμειναν ἀνερευνήτοι εἰς τὰ σκότη τῶν αἰώνων τῆς καταδυναστεύσεως.

Ἄλλο χαρακτηριστικὸν παράδειγμα παραθέτομεν τὸ δραματικὸν περιστατικὸν τῆς περιφέρειας Λαγκαδᾶ, ἐπειδὴ δὲ ἦσαν συχνοὶ οἱ ἐξισλαμισμοὶ εἰς τὰς Σέρρας δὲν εἶναι ἀπίθανον παρόμοια κρούσματα νὰ συνέβησαν καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν Σερρῶν, ἀφοῦ εἶναι σύγχρονος μὲ τὸν ὑπ' ἀρ. 9 ἐξισλαμισμὸν.

13) Σελ. 553 Κ. 303 89)90 1293—1294 ἐγείρας.

«Ἡ ἐκ Λαγκαδᾶ Ἄνω θυγάτηρ Δήμου, παρουσίᾳ τοῦ συζύγου τῆς Ἐφραῖμ, ἠσπάσθη τὸν Ἰσλαμισμὸν ὀνομασθεῖσα Φατιμέ, ἐπειδὴ δὲ ὀρηθεὶς σύζυγος δὲν ἐδέχθη νὰ ἀσπασθῆ τὸν Ἰσλαμισμὸν διελύθη κατὰ

τὸ Ἱερὸν Δίκαιον ὁ μεταξὺ αὐτῶν γάμος καὶ ἀνεκοινώθη εἰς αὐτὴν ὅτι δύναται νὰ ὑπανδρευθῆ ὅποιονδήποτε θέλει».

Ὡστε μετὰ τὴν ἀπαγωγὴν καὶ ὑπάνδρου γυναικὸς μετὰ τοῦ συζύγου τῆς ἐτίθετο εἰς τὸν δυστυχεῖ σύζυγον τὸ δίλημμα τοῦ ἐξισλαμισμοῦ, καὶ ἐὰν δὲν ἐδέχετο, ὁ γάμος συμφώνως πρὸς τὸ «Ἱερὸν Δίκαιον» διελύετο καὶ ἐδί-
δετο εὐχέρεια εἰς τὸν ἄρπαγα ἐκβιαστὴν νὰ οἰκειοποιηθῆ τὴν ἄρπαγεῖσαν σύ-
ζυγον μὲ ὄλους τοὺς νομίμους τύπους τοῦ ἱεροδικείου. Ἄλλὰ καὶ ἂν ἐδέχετο
ἀκόμη νὰ ἐξισλαμισθῆ ὁ πιεζόμενος σύζυγος, ποῖος θὰ ἐγγυᾶτο εἰς τὸ μέλ-
λον διὰ τὴν ζωὴν του ;

Ἐγίνοντο λοιπὸν ἄρπαγαὶ μὲ σκοπὸν τὴν ἐκδοσιν εἰς πορνείαν ὅπως
ἀναφέρει κατωτέρω δημοσιευόμενον λαϊκὸ τραγοῦδι. Ταλαίπωροι παλαιοὶ
Σερραῖοι πόσα ἄραγε δάκρυα ἐπλημμύριζαν τὰ μάτια σας διὰ τὸν ἄδικο
χαμὸ προσφιλῶν θυγατέρων σας ποὺ ὠδηγήθησαν ὄχι μόνον εἰς τὰ χαρέμια
διὰ νὰ καλλιτερεύσουν τὸ γένος τῶν Τούρκων ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον τῆς
λευκῆς σαρκός, εἰς τὴν πραγματικὴν ἀπώλειαν καὶ τὸ αἴσχος.

Περίφημον ἦτο τὸ λαϊκὸν Σερραϊκὸν τραγοῦδι τῆς ἄρπαγῆς τῆς ὁμορ-
φῆς Μανιώς.

Μ Α Ν Ι Ω (¹)

Ἐψὲς μᾶς κλέψαν τὴ Μανιώ
Ἐψὲς μᾶς κλέψαν τὴ Μανιώ
Τρεῖς Τοῦρκ' Ἀρβανιτάδες
Ἀμάν, Ἀμάν, γκιουζέλ (²) Μανιώ

*
* *

Ἐνας τὴν πιάν' ἀπ' τὰ μαλλιά
Ἐνας τὴν πιάν' ἀπ' τὰ μαλλιά
κι' ἄλλος ἀπὸ τὰ χέρια
Ἀμάν, Ἀμάν, γκιουζέλ Μανιώ.

*
* *

Τὴν πήρανε, τὴν πήγαγε
Τὴν πήρανε, τὴν πήγαγε
Κάτω στοὺς κερχανάδες (³)
Ἀμάν, Ἀμάν, γκιουζέλ Μανιώ.

(1) Τὸ ἄσμα τῆς Μανιώς ἦτο γνωστὸν καὶ ἠκούετο καὶ ἐν Μελενίκῳ. Βλέπε πα-
ραλλαγὴν αὐτοῦ παρὰ Π. Σπανδωνίδη. Μελενίκος, νεκρὸς Μακεδονικὸς Ἀκρίτας.
Θεσσαλονίκη 1930. σελ. 74.

(2) Γκιουζέλ, τουρκικὴ λέξις=ὁμορφῆ.

(3) Κερχανᾶς, τουρκικὴ λέξις=χαμαιτυπεῖον, οἶκος ἀνοχῆς.

κατὰ μυσικὴν ἀσπασίαν Ν. Πέτροβιτς

ΜΑΝΙΕ
(ΤΡΑΓΟΥΔΙ)

Μουσ. καταγραφή Παναγ. Καραποπούλου

♩ = 184 **Α' ΜΕΡΟΣ**

1^ο γέσ μᾶς κλέ ε γαν τή Μα νιώ ω ω ω
 2^ο γέσ μᾶς κλέ ε γαν τή Μα νιώ ω
Β' ΜΕΡΟΣ
 Τρεῖς λουκ' ἄρ βα α νι τὰ δεῖς ἰά μὰ αν ἄ
 μαν τικ γέ Μα νιώ ω Τρεῖς λουκ' ἄρ βα α α νι
 τὰ δεῖς ἰά μὰ αν ἄ μαν τικ γέ Μα νιώ ω

♩ = 184 **ΕΙΣΑΓΩΓΗ** (ΟΡΓΑΝΟ) Μουσ. καταγραφή Παναγ. Καραποπούλου

Α' ΜΕΡΟΣ
Β' ΜΕΡΟΣ

Σχετική επίσης με τους εξισλαμισμούς είναι και η κατωτέρω Μπαλλάντα, η οποία δημοσιεύεται ως αυτή διεσώθη εκ παραδόσεως και από μνήμης καθ' ύπαγόρευσιν τοῦ ἀειμνήστου Σερραίου ἱατροῦ Ἀντωνίου Σ. Τεκκὲ κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1954.

ΣΕΡΡΑΪΚΗ ΜΠΑΛΛΑΝΤΑ

Ο ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ

1

Μαυρουδῆς πουλεῖ κρασί
κάτω στὴν Ἀνατολή
Τῶπιναν οἱ Χριστιανοὶ
κι' τὸν καλοπέρωναν
τῶπιναν κι' οἱ Τοῦρκ'
κι' δὲν τὸν πέρωναν.

2

Θύμουσι κι' οὐ Μαυρουδῆς
κι' τὴν πίστ' τοὺς ἔβρισι
κι' τὴν πίστ' τοὺς ἔβρισι.
Τοῦ μαθαίν' ὅλ' ἡ Τουρκιὰ
ἔτρεξαν τὸν ἄρπαξαν
στὴ φωτιὰ τὸν ἔρριξαν.

3

Γένου Τοῦρκος Μαυρουδῆ
νὰ κερδίης τὴν Τουρκιὰ
κι' ὅλη τὴν Ἀρβανιτιά.
Τοῦρκος Μαυρουδῆς δὲν γίνιτι
«κάλλιω στὴ φωτιὰ νὰ μπῶ,
παρὰ Τοῦρκος νὰ γενῶ».

Ἐπίλογος

Σὰν λαμπάδα ἔκαιγε,
Σὰν θυμιάμα μύριζι

ΕΞΙΣΛΑΜΙΣΜΟΣ ΕΙΣ ΜΕΛΕΝΙΚΟΝ

Περίπτωσιν εξισλαμισμοῦ ἀνευρίσκομεν καὶ εἰς τὸ Μελένικον. Μολονότι τὰ αἴτια αὐτοῦ εἶναι ἄγνωστα, τὸ γεγονὸς ὅτι συγχρόνως μετὰ τὸν εξισλαμισμὸν, ἐπεβλήθη καὶ ἡ δήμευσις τῆς περιουσίας τοῦ ἀλλαξοπιστήσαντος καὶ εξισλαμισθέντος, οὐδεμίαν ἀφίνει ἀμφιβολίαν ὅτι οὗτος ἐγένετο βιαίως.

Ἐκ τοῦ κατωτέρω καὶ ἐν φωτοτυπία δημοσιευομένου ἐγγράφου, τοῦ προερχομένου ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ Ἀρχείου τοῦ Πέτρου Πέννα, ὁ εξισλαμι-

σμός ἀφορᾷ Νείκον τινα, ἐγένετο δὲ κατὰ τὸ 1845. Τοῦτο ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ δραστηρίου καθ' ὅλα καὶ ἀξίου Μητροπολίτου Μελενίκου Διονυσίου καὶ ἀπευθύνεται πρὸς τὰ φιλόανθρωπα αἰσθήματα τοῦ ποιμνίου του, ὥστε διὰ τοῦ ἐραρικῶς συγκεντρωθέντος ποσοῦ ἐξηγοράσθη ἡ οἰκία καὶ παρεδόθη ἐκ νέου εἰς τὴν ἀπορφανισθεῖσαν, διὰ τῆς ἀλλαξοπιστίας τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς, οἰκογένειαν Νείκου.

Ἐκ τοῦ ἐγγράφου, δὲν προκύπτει τί σχετικῶς μὲ τὰς συνθήκας καὶ τὰ αἷτια τοῦ ἰξισλαμισμού, οὔτε ποῖος ἦτο ὁ Νείκος, καὶ ποίας κοινωνικῆς τάξεως ἦτο οὗτος.

Ἀποκαλύπτει ὅμως τοῦτο μίαν ὠραίαν σελίδα τῆς φιλαλληλίας τῶν ὑποδούλων καὶ τοὺς ποικίλους τρόπους ἀντιμετωπίσεως τῶν δεινῶν περιστάσεων καὶ ἀντιδράσεως κατὰ τῶν αὐθαιρεσιῶν τοῦ κατακτητοῦ. Ἐπίσης ἀποδεικνύει τὸν θεάρεστον καὶ θετικὸν ῥόλον τοῦ Κλήρου ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς πρὸς τοὺς πάσχοντας, τοὺς ἀδυνάτους καὶ δυστυχεῖς, ὁμοθρήσκους συναντιλήψεως καὶ προνοίας.

Ὁ μητροπολίτης Διονύσιος, τὸν ὁποῖον εἶδεν ὁ ἀναγνώστης ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Μελενικίων κατὰ τὸ 1839, εἰς τὴν πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἀπέλπιδα πορείαν (1), διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς πόλεως Μελενίκου ἐκ τῆς τυραννίας τοῦ Μουστᾶ μπέη, καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τῆς θρησκευτικῆς δοκιμασίας τοῦ ποιμνίου του καὶ χάριν τῆς ψυχικῆς σωτηρίας, ἀλλὰ καὶ χάριν ὑλικῆς βοηθείας μιᾶς κινδυνευούσης οἰκογενείας, ἐτέθη καὶ πάλιν ἐπὶ κεφαλῆς, ὅχι μόνον ἀπλῶς παρακινῶν καὶ ἀξιῶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅπως «φανῶσι δόται ἰλαροί», ὑπὲρ ἐκείνης, ἀλλ' ὁ ἴδιος γενναιοδῶρως συνεισφέρων τὸ σεβαστὸν ποσὸν διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῶν 250 γροσίων μὲ τὸν μετριόφρονα χαρακτηρισμὸν ὅτι «ὑποσημειούμεθα πρῶτοι πρὸς παράδειγμα ἐν τῷ καταλόγῳ». Ἴδου τὸ ἔγγραφον:

† Ο ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἐν Χριστῷ

Τίμιοι πρόκριτοι, πρωτομαῖστορες καὶ μαῖστορες τῶν ἐσναφίων καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι Χριστιανοί, σᾶς εὐχόμεθα ὀλοψύχως ἐν Κυρίῳ, ἡ ἐλεεινὴ κατάστασις τῆς οἰκογενείας τοῦ ἐξομόσαντος Νείκου εἶναι γνωστὴ εἰς πάντας ὑμᾶς, οἱ ὁποῖοι βλέπετε ἰδίως ὀφθαλμοῖς καὶ τὴν ἄκραν γυμνότητα καὶ ἀπορίαν αὐτῆς, καὶ πρὸς τούτοις τὴν περιπλάνησιν αὐτῆς ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν, ἣτις ἐνδέχεται νὰ φέρῃ αὐτὴν εἰς ἀπελπίσιαν καὶ ἐκ τούτου νὰ συμβῇ ψυχικὸς κίνδυνος καὶ ἀπώλεια αὐτῆς, ἡμεῖς λοιπὸν κατὰ πρόνοιαν πατρικὴν σπεύδοντες νὰ προλάβωμεν αὐτὸ τὸ ἐνδεχόμενον δεινόν, ἐπενοήσαμεν τὸ ἀκόλουθον προσφυῆς μέσον πρὸς παρηγορίαν αὐτῆς τῆς δυστυχοῦς φαιμιλίας,

(1) Βλέπε σελ. 78—86 τοῦ ἀνά χειρὸς τόμου.

νὰ προμηθεύσωμεν δηλαδὴ εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν οἰκίαν, εἰς τὴν ὁποίαν κατῶκει καὶ πρότερον, καταβάλλοντες τὴν τιμὴν αὐτῆς ἕξ ἑράνου ἡμῶν τε αὐτῶν καὶ τῶν εἰς τοῦτο τὸ θεάρεστον ἔργον παρακαλουμένων ἤδη φιλοπτῶχων καὶ φιλαδέλφων Χριστιανῶν· διὰ τοῦτο εὐχόμενοι ὑμᾶς τοὺς ἐγκριθέντας παρ' ἡμῶν εἰς τὸ νὰ γένητε μέτοχοι τῆς θεοφιλεσιότητος ταύτης ἀγαθοεργίας, σᾶς παρακινούμεν πατρικῶς νὰ φανῆτε ἱλαροὶ δόται κατὰ Ἀπόστολον, καὶ νὰ προσφέρητε προθύμως ὅσα ἡμεῖς μὲν μὲ κᾀποιαν φειδῶ διωρῆσαμεν νὰ χορηγήσῃ ἕκαστος τῶν ἐγκριθέντων εἰς τὴν εὐποιῖαν ταύτην· ἐὰν δὲ ἡ ἀγαθὴ προαίρεσις τινῶν φιλανθρωποτέρων εὐδοκῆσῃ νὰ προσφέρῃ καὶ πλεον τὶ ἀπὸ τὰ διωρισμένα ἐνταῦθα, οὗτος οὐ μόνον τὸν παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἔπαινον θέλει ἐλκύσῃ δικαίως ἀνώτερον, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ εὐλογίαν σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ μείζονα λήψεται· γινώσκοντες λοιπὸν καλῶς, ὅτι εὐεργεσία μᾶλλον εὐπρόσδεκτος τῷ Θεῷ ἄλλη παρὰ ταύτην δὲν ὑπάρχει, δεῖξατε γενναίαν προαίρεσιν καὶ ἐπαινετὴν προθυμίαν εἰς τοῦτο, ἀντὶ τοῦ, ὁποίου ὁ πλούσιος μισθαποδότης Θεὸς θέλει σᾶς ἀνταμείψῃ ἀπειροπλασίως ἔν τε τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ ἀποδεχόμενος ἅμα τὴν συμπαθῆ καὶ φιλάδελφον ὑμῶν διάθεσιν, θέλει φανῆ ἴλεως καὶ οἰκτίρμων πρὸς ὑμᾶς κατὰ τὴν πρὸς ἅπαντας τοὺς φιλελεήμονας θείαν αὐτοῦ ἐπαγγελίαν· ἐν τοσούτῳ μηδὲν ὑπενδοιάζοντες περὶ τῆς μετὰ μεγίστης προθυμίας προαιρετικῆς ὑμῶν συνδρομῆς, ὑποσημειούμεθα πρῶτοι πρὸς παράδειγμα ἐν τῷ παρόντι καταλόγῳ, καταγράφοντες ἐφεξῆς καὶ τὰ τίμια ὀνόματα τῶν ἐγκριθέντων εἰς τὸ φιλάνθρωπον τοῦτο ἔργον.

τῇ 9ῃ Ἰανουαρίου τοῦ 1845: ἐν Μελενίκῳ

† Ὁ Μελενίκου Διονύσιος χάριν ψυχικῆς σωτηρίας	γρ.	250
† Ὁ ἅγιος Π. Ἰωαννίνων Ἰωακείμ	ὁμοίως	» 25
Ὁ κύριος Κωνσταντῖνος Καρύδας	»	» 25
Ὁ κύριος Δ. Δημοκίδης	»	» 25
Ὁ κύριος Δημήτριος Π. Τζανλῆ	»	» 20
Ὁ κύριος Λάσκαρις Βαγγέλη	»	» 20
Ὁ κύριος Μανόλης Βαγγέλη	»	» 25
Οἱ κ. ἀυτάδελφοι Ἀνδρέου	»	» 30
Ὁ κ. Μιχαλάκης Κύπου	»	» 20
Ὁ κ. Δημήτριος Καλαβακίδης	»	» 25
Ὁ κ. Πέτρος Χ. Δημητριάδης	»	» 25
Ὁ κ. Μιχαλάκης Γερμάνη μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του	»	» 25
Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Σπανδωνίδης	»	» 25
Ὁ κύριος Κωνσταντῖνος Ἐμ. Τζανλῆ	»	» 20
Ὁ κ. Μιχαλάκης Βαγγέλη	»	» 20
Ὁ κ. Ἀναστάσιος Χ. Δασκάρεως	»	» 10

Ἡ κ. Ἑλένη Ζλάτκου Θ. μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Κωνσταντίνου	»	20
Ἡ κ. Ἄννα Ἐμμανουήλ Ἰατροῦ	»	15
Ἡ κ. Ἄγνη Κ. Χ. Θεοχάρη	»	10
Οἱ κ. αὐτάδελφοι Π. Γεωργίου.	»	25
Ὁ κ. Θεοχάρης μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου	»	20
Ὁ κ. Ἰωάννης Δάλλη	»	20
Ὁ κ. Γεώργιος Μ. Ἰαννούλα	»	15
Ὁ κ. Νικόλαος ὑποδιδάσκαλος τοῦ ἑλλ. Σχολείου	»	10
Ὁ ἔλλογιμώτατος κ. Ἐμμανουήλ Ζαχαριάδης	»	10
Οἱ κ. αὐτάδελφοι Π. Πούγγουρα	»	15
Οἱ κ. αὐτάδελφοι Στογιάννου Καμπούρα	»	15
Ὁ κ. Ἰωάννης Δημητρίου	»	10
Ὁ κ. Μιχαήλ Τσιόπρου	»	10
Ὁ κ. Ἀγαστάσιος Κουρδοπάλου	»	10
Ὁ κ. Παναγιώτης Βογιατζῆς	»	10
Τὸ ἐσνάφι τῶν βογιατζῆδων	»	50
Τὸ ἐσνάφι τῶν παπουτζῆδων	»	50
Τὸ τῶν σησαμολαδάδων	»	30
Το τῶν γουναράδων	»	30
Τὸ τῶν ῥαπτάδων	»	20
Τὸ τῶν ταμπάκηδων	»	20
Τὸ τῶν ἀμπατζῆδων	»	30
Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Χ. Νίνου	»	20
τῶν ἀσταρτζῆδων.	»	20

Εὐχέτης πάντων ὑμῶν Διονύσιος

ΕΝΑ ΘΛΙΒΕΡΟ ΙΩΒΗΛΑΙΟ

1907—1957

Τὴν 14 Ἰουλίου 1957 συμπληρώνεται πενήκονταετία ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἔπεσε ἥρωικὰ μαχόμενος εἰς τὸ κωδωνοστάσιο τῆς «Εὐαγγελιστρίας» τῆς Καμενίκιας (προαστείου Δ τῶν Σεργῶν) ὁ καπετὰν Μητρούσης Γκογκολάκης.

Πατρίδα τοῦ Μητρούση ἦτο τὸ Χομόνδος, χωρίον ὀλίγον ἔξω τῶν Σεργῶν, τὸ ὁποῖον σήμερα πρὸς τιμὴν τῆς μνήμης του φέρει τὸ ὄνομα «Μητρούση».

Τὴν ἡμέρα ἐκείνη, «Τούρκικο ἀσκέρι» κατόπιν προδοσίας ἐκύκλωσε τὴν ὁμάδα τοῦ Μητρούση εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς «Εὐαγγελιστρίας».

Αἱ δραματικαὶ λεπτομέρειαι τῆς ἀπεγνωσμένης μάχης τῆς ὁμάδος αὐτῆς περιγράφονται λεπτομερῶς εἰς σελ. 111—117 τῆς Ἱστορίας τῶν Σεργῶν Π. Πέννα (Ἀθήναι 1938).

κατά Μουσ. άποχρ. Γιάν. Κ. Πετροβίτσ. Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΜΗΤΡΟΥΣΗΣ (Γκογκολιάκης)
 Δ=138 1^{ος} ΜΕΡΟΣ (ΤΡΑΓΟΥΔΙ) Μουσ. καταγραφή Παντ. Καβακοπούλου.

ξόχ' για έν για κό σιαέ φτά α α δώ δε κα ι ι ου
 ρί ου ου ξόχ' για έν για κο σιαέ φτά α α δώ δε κα
 1^{ος} ΜΕΡΟΣ
 ου ρί ου ου κέρα μου ρη ηη μέ ρω
 νε ε ε ποτέ μνη ηη με ρώ ηη ηη μέ ρω
 ρη ηη μέ ρω νε ε ε ποτέ μνη ηη με ρώ ηη
 ΤΡΑΚΙΣΜΑ
 ω ω ω ω λαβ βά το ρηη βε ρο ο δ.σ.
 ω ω ω ω λαβ βά το ρηη σε ρο ο

Δ=138 2^{ος} ΜΕΡΟΣ (ΟΡΓΑΝΟ) Μουσ. καταγραφή Παντ. Καβακοπούλου.

2^{ος} ΜΕΡΟΣ
 ΤΡΑΚΙΣΜΑ
 D.C.

Τὸ Τουρκικὸν τάγμα τακτικοῦ στρατοῦ μὲ ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν καὶ τέλειον ὄπλισμὸν κατῶρθωσε μετὰ κόπου νὰ ἐξοντώσῃ τὴν ὁμάδα.

Ἄπολογισμὸς μετὰ τὴν μάχην :

Ὁμάδος Μητρούση, νεκροί, 1) Μητρούσης Γκογκολάκης (Μακεδῶν)
2) Θεόδωρος Τουρλεντὲς (Λεοντάριον) 3) Μιχάλης Οὐζούνης (Μακεδῶν).

Αἰχμάλωτοι δύο βαρέως τραυματισμένοι, 4) Νίκος Παναγιώτου (Ἄγγρινιον) 5) Γ. Ἀθανασίου (Μακεδῶν).

Οἱ δύο, τελευταῖοι συλληφθέντες κατεδικάσθησαν καὶ ἐξετελέσθησαν δι' ἀγχόνης ὑπὸ τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν τὴν 3ην Δεκεμβρίου 1907 εἰς τὴν πλατεῖαν Ἄτ. Παζάρ τῶν Σερρῶν.

Ἐκ τῆς πλευρᾶς τῶν Τούρκων αἱ ἀπώλειαι ἦσαν σοβαραί, νεκροὶ 35 στρατιῶται καὶ 1 Διοικητὴς τῆς χωροφυλακῆς Σερρῶν (Commissaire) καὶ πολλοὶ τραυματαῖαι.

Ἡ μαρμάρινη προτομὴ τοῦ Μητρούση (ἔργον Τόμπρου) κοσμεῖ σήμερον τὸ κηπᾶριον τῆς «Εὐαγγελίστριας».

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς πεντηκοστῆς ἐπετείου τοῦ ἡρωϊκοῦ αὐτοῦ γεγονότος πού κατετάραξε τότε τὴν Μακεδονίαν ὀλόκληρον καὶ ἐξέθεσε τὸ γόητρον τῆς Τουρκικῆς Διοικήσεως Μακεδονίας εἰς τὰ ὄμματα τῶν ξένων Δυνάμεων, παραθέτομεν ἀπὸ μνήμης ἓνα λαϊκὸ τραγοῦδι πού συχνὰ τὸ τραγουδοῦσαν τὰ παι διὰ τοῦ χωρίου «Πεθελινὸς» τὴν ἐποχὴ ἐκείνη.

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΜΗΤΡΟΥΣΗΣ

1

Στὸ χίλια ἑνηακόσια ἑφτά
δώδεκα Ἰουλίου (δὶς)
μέρα μαύρη ξημέρωνε
ποτὲ μὴν ξημερώση.
ῶ. ῶ. ῶ. Σαββάτο θλιβερό... (δὶς)

2

Ὁ Γκογκολάκης πολεμᾷ
μὲ πέντε παλληκάρια (δὶς)
περιπλεγμένος βρίσκειται
μὲ Τούρκικο ἀσκέρι.
ῶ. ῶ. ῶ. Γιὰ ἔθνικὸ σκοπὸ... (δὶς)

3

Πέφτουν τὰ βόλια σὰν βροχὴ
πέφτουν σὰν τὸ χαλάζι (δὶς)
πέφτουν κι' Τοῦρκοι ἄμετροι
μαζὶ καὶ ὁ Κομ' σέρης
ῶ. ῶ. ῶ. Σαββάτο θλιβερό... (δὶς)

I

ΝΙΓΡΙΤΑ

ΠΟΘΕΝ Η ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

Πλειστάκις μᾶς ἀπησχέλησεν ἡ σκέψις, πόθεν ἡ ὀνομασία τῆς Πόλεως αὐτῆς, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα τοσαύτην προξενεῖ ἐντύπωσιν, ἀλλὰ καὶ περιέργειαν.

Μετ' ἐνδιαφέροντος, πάντοτε, ἠκούαμεν τὰς τοιαύτας σχέσιν ἐχούσας, ὁμιλίας καὶ διηγήσεις τῶν πρεσβυτέρων μας καὶ πάντοτε κατεγινόμεθα περὶ τὴν ἔρευναν τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, ἵνα διὰ τὴν ἄσβεστον ταύτην ἐπιθυμίαν μας ἀποκτούσαμεν γνῶσιν τινά.

Δυστυχῶς διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου, τόσον ἐκ τῶν μορφωμένων τῆς μακρυνῆς ἐποχῆς προγόνων μας, ὅσον καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας τοιούτων διδασκάλων, καθηγητῶν, ἐν γένει ἐπιστημόνων καὶ ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων (ἐκ τῶν ἐντοπίων ἐννοῶ), οὐδεὶς κατέλειπεν γραπτὸν τί, σαφὲς καὶ διαφωτιστικόν, περὶ τοῦ μεγίστης σημασίας καὶ ἀξίας διὰ τὴν Πόλιν μας τούτου θέματος.

Καὶ ἐὰν μὲν ὁ ἐκ τῆς γεννετείας ἡμῶν ἐμβριθῆς Νομομαθῆς καὶ σημαίνων Πολιτικὸς Ἀνὴρ, αἰμνηστος Ἀθανάσιος Ἀργυρὸς κατέλειπεν τί, ἐν ἀπομνημονεύμασιν αὐτοῦ ὡς ἠδυνήθημεν νὰ πληροφορηθῶμεν ὅτι ἐσκόπει ποτέ, νὰ συνέγραπεν τὰς παιδικὰς αὐτοῦ ἀναμνήσεις (1) δὲν γνωρίζωμεν.

Ὁ δέ, ἐκ Νιγρίτης ὠσαύτως καταγόμενος, ἐπίσης αἰμνηστος Δημοδιδάσκαλος καὶ μετέπειτα Ἐκπαιδευτικὸς Σύμβουλος Δημήτρ. Δαμάνης, ὅστις—περίπου πρὸ πεντηκονταετίας—ἐπεχείρησε καὶ ἄφισε γραπτὸν σημείωμα περὶ τῆς Νιγρίτης (2) προφανῶς, μηδόλως ἐμβαθύνας καὶ μηδόλως προστρέξας εἰς πηγὰς προγενεστέρων τῆς ἐποχῆς του Μ. Δήμιτσα, Σ. Μερτζίδου κ.ἄ., ἵνα ἀρύετο, τυχόν, σχετικὰς πληροφορίας, ἠρκέσθη ἀπλῶς νὰ διατυπώσῃ ταῦτα, ἅτινα ἐνταῦθα παραθέτομεν.

(1) Ἀθ. Ἀργυροῦ. Ἡ Νιγρίτα πρὸ 150 ἐτῶν. Ἐν Σεραϊκῷ Ἡμερολογίῳ 1939. Π. Πιέρου καὶ Δ. Λιανοπούλου, σελ. 37—40.

(2) Δημ. Γ. Δαμάνη. Νιγρίτα—Σύρπα. Μακεδ. Ἡμερολόγιον 1911 σελ. 122—132.

ΝΙΓΡΙΤΑ—ΣΥΡΠΙΑ

Αἱ δύο αὐταὶ ἀμιγεῖς ὅλως Ἑλληνικαὶ Κοινότητες, κείμεναι νῦν πρὸς Νότον τῶν Σερρών, εἰς ἀπόστασιν τριῶρον καὶ ὠριαίαν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος, τὸ πάλαι κεχωρισμέναι ἀπ' ἀλλήλων, ἔκειντο κατ' ἀρχαιοτάτην τινὰ παράδοσιν ἐπὶ τοῦ ὄρους Βερτίσκου, ἔνθα μέχρι τοῦ νῦν ἐρείπια αὐτῶν σώζονται, φέρουσαι ἀμφότεραι, οὐχὶ ἄπερ νῦν ἔχουσιν ὀνόματα, ἀλλὰ ἡ μὲν Νιγρίτα ἐκαλεῖτο Παλαιοχωροῦδα, ἡ δὲ Σύρπα Γκουβιντάρη.

Ὅτε δὲ αἱ ἀλλεπάλληλοι τῶν κακοποιῶν στοιχείων ἐπιδρομαὶ ἔπαυσαν, οἱ κάτοικοι ἐνθαρρήσαντες, κατέβησαν ἀπὸ τῶν ὄρεινῶν ἐκείνων δυσπροσίτων τόπων πρὸς τὰς ὑπωρείας καὶ ἔπηξαν τὰς κατοικίας αὐτῶν πλησίον ἀλλήλων, ὅπου νῦν οἰκοῦσιν, ἔχοντες ὅμως, ὡς πάλαι, τὰ ὄρια τῶν χωρίων αὐτῶν κεχωρισμένα, μολοντί χειμαρρος χρυσορρόας χωρίζει τὰς δύο Κοινότητας.

Πότε ἐγένετο ἡ μετοικεσία καὶ πῶς ἔλαβον ἄλλα ὀνόματα τὰ δύο ταῦτα Χωρία, οὐδεμία περὶ τούτου ὑπάρχει Παράδοσις.

Ἐν τούτοις, σήμερον πολλὰ καὶ ποικίλαι αἱ ἀδεσπότης κυκλοφοροῦσαι φῆμαι καὶ ἐκδοχαί, μὴ ἐξαιρουμένων καὶ τῶν πλέον ἀκατανοήτων ἐκ τούτων, ὥστε νὰ ἴσταται τις ἐν ἀπορίᾳ ποίαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου δέον νὰ θεωρῇ ὡς ὀρθὴν καὶ παραδεκτὴν ἐξ ὧλων.

Τούτου ἔνεκεν καὶ μηδόλως ἀπαθεῖς πρὸ τῶν φανταστικῶν αὐτῶν ἀποκημάτων, ἀχαλινώτων σκέψεων καὶ περιγελάστων δοξασιῶν, οὕτως δὲ συγκεχυμένως καὶ ἀνεμποδίστως κυκλοφορούντων, μᾶλλον νὰ συσκοτίζωσι τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἰδέαν καὶ κατὰ τρόπον ὥστε νὰ καθίσταται πιστευτὴ ὁσημέραι ἡ πλέον ἀναληθὴς καὶ ἀνεξέλεγκτος τῶν φημῶν, ἐκ τοῦ εὐκόλου καὶ ἀνεξετάστου ταύτης, ἤχθημεν εἰς τὴν σκέψιν ὅπως, πρὸς ἄρσιν τοῦ ἀτόπου τούτου καὶ ἐξάλειψιν τοῦ ἐσφαλμένου διαπαντός, περισυλλέγοντες τὰς ἐξ αὐτῶν σπουδαιοτέρας καὶ μᾶλλον ἀληθοφανεῖς, προέλθωμεν εἰς τὴν γραφὴν καὶ παράθεσιν τούτων, μετὰ τῆς ἀντιλήψεώς μας ἐπὶ ἐκάστης καὶ οὐχὶ—βεβαίως—μὲ τὴν γραφίδα τοῦ ἱστοριοδίφου ἢ τοῦ φιλοδοξήσαντος δάφνας συγγραφικῆς, ἀλλὰ ἀπλῶς τοῦ γραφέως τῶν φημῶν καὶ ἐκδοχῶν τούτων, καταχωροῦντες ἐν κατακλείδι καὶ ἐκείνην, ἣν ἡμεῖς θέλομεν νὰ πρесеβύωμεν.

Ἀνάγκη νὰ τονίσωμεν ὅτι, ὅσον ἐπέτρεψαν εἰς ἡμᾶς αἱ πενιχραὶ γνώσεις καὶ ταπειναὶ δυνάμεις, κατωρθώσαμεν νὰ ἀρυσθῶμεν τὰς πληροφορίας περὶ τῶν φημῶν καὶ ἐκδοχῶν τούτων καὶ νὰ εὕρωμεν τὰς πηγὰς.

Δι' ὃ καὶ ἐπικαλούμεθα τὴν ἐπιεικῆ κρίσιν ἐκείνων οἵτινες τυχὸν ἤθελον ἀμφισβητήσῃ τὸ κῦρος καὶ τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν ὧλων, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν—ἐπαναλαμβάνομεν—ὅτι δὲν ἱστοροῦμεν, οὐδὲ φιλολογοῦμεν, οὐδὲ ἐρμηνεύομεν, ἀλλὰ, ἀπλῶς, μόχθον καὶ μόνον κατεβάλαμεν, ἵνα ἐκ τοῦ ἐρεβώδους σκότους τὴν ἀλήθειαν ἐξαγάγωμεν οὕτως, θολὴν, ἀμυδρὰν καὶ ἀμ-

φισβητέαν, διὰ νὰ παρέξωμεν εἰς τοὺς ἐμβριθεστέρους ἡμῶν, τοὺς πλέον φιλοπεριεργούς καὶ εἰδήμονας τὴν ἀφορμὴν καὶ αἰτίαν τῆς καθάρσεως αὐτῆς.

Φ Η Μ Α Ι

Μία: Ὅτι ἡ ὀνομασία τῆς Πόλεως Νιγρίτα προῆλθεν ἐκ τοῦ ὀνόματος ἐνὸς μεγαλοκτηνοτρόφου «Νιγρίτα» καλουμένου, ὅστις δῆθεν, πρὸ ἀμνημονεύτων ἔτων, ἐλθὼν καὶ ἐγκατασταθεὶς ἐνταῦθα καὶ παρέχων ὑλικὰς ἐνισχύσεις καὶ παντοίας ἐκδουλεύσεις εἰς τοὺς τότε ἐλαχίστους, παρ' αὐτῷ, κατοίκους, ἐδόθη πρὸς τιμὴν του καὶ ὀνομάσθη ἡ περιοχὴ αὕτη Νιγρίτα.

Ἡ τοιαύτη ὁμως προέλευσις τοῦ ὀνόματος τυγχάνει τοσοῦτον αὐθαίρετος καὶ εὐφάνταστος, ὥστε μηδεμίαν πρέπει νὰ δίδεται σημασία, διὰ τὸν λόγον ὅτι πρόσωπον ὑπὸ τὴν ἄνω ἐπωνυμίαν οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐν Νιγρίτῃ.

Διότι, ἂν ἐν τοιοῦτον πρόσωπον ἦτο ὑπαρκτὸν καὶ δὴ τοσαύτης φήμης καὶ περιωπῆς, μεγαλοκτηνοτρόφος καὶ μεγαλοκτηματίας (δημιουργημα καὶ ἱκασία συνεπῶς ἐσχάτων χρόνων) ἀναντιρρήτως θὰ ἐσώζωντο μέχρι τῆς σήμερον καὶ θὰ διετηροῦντο, τοῦλάχιστον, ἐκ παραδόσεως (ἀπὸ στόμα εἰς στόμα) ἂν ὄχι κτήματα ἢ ἀπόγονοι αὐτοῦ, θρῦλοι καὶ δοξασίαι ὑπὸ πολλῶν, ἢ ἕγνος τι ἱστορικὸν τῆς διελεύσεως τοῦ ἐν λόγῳ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀποκληθείσης οὕτως, ἐκ τοῦ ὀνοματὸς του, περιοχῆς, ἀφοῦ μάλιστα, τοσοῦτον σημαντικώτατον ρόλον ἔπαιξε καὶ προσέφερε τοσαύτας ἐξυπηρετήσεις ἐν τῇ κοινωσίᾳ ἐκείνῃ τοῦ τόπου.

Δεδομένου πάλιν, ὅτι ἡ περὶ τοῦ τοιοῦτου φήμη προῆλθεν ἐκ πράγματι εὐφαντάστου ἀτόμου, γνωστοῦ εἰσέει τοῖς ἐνηλίκους τῆς σήμερον—ἐσχάτως ἀποβιώσαντος—ἐγκρίτου ὁμως καὶ διανοουμένου πολίτου τῆς Πόλεως, μακαρίτου Δημητρίου Βιτσιάνου, κοινῶς ἀποκαλουμένου Μπαρμπατούσιου (ἔστω αἰωνία ἡ μνήμη, διὰ τὰ ἐκάστοτε εὐφυολογήματα καὶ διηγήσεις του, λεγόμενα Μασάλια του), πάντως καὶ ἐκ προθέσεως τούτου ἀγαθῆς, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως φαντασίας σοβαρᾶς, ἐπιχειρήσαντος τοιοτοτρόπως νὰ προσδώσῃ εἰς τὴν Πόλιν ὄνομα, ἀφ' ἐνὸς Ἑλληνοπρεπέστατον καὶ ἀνόθευτον τῆς μακροχρονίου ξενικῆς κατοχῆς καὶ δουλείας καὶ ἀφ' ἑτέρου, κατὰ τὰ εἰωθότα τῆς ἱστορίας, καθ' ἃ ἐκ γενάρχου τινός, ἢ οἰκιστοῦ κλπ., προήρχετο τοιοῦτόν τι, εἶναι ἀρκετὸν νὰ μὴ .. δοθῇ ἢ πρὸς τοῦτο πίστις καὶ ἡ ἀπαιτουμένη ἱστορικὴ τῆς λέξεως σπουδαιότης.

Ἄλλὰ καὶ προσέει, ἐὰν τὸ τοιοῦτον εἶχεν πιθανότητα ἐκδοχῆς, θὰ ἔδει ἢ φήμη αὕτη νὰ ἐτύγχανε γνωστὴ εἰς τὸν εἰρημένον Δημοδιδάσκακον ἀείμνηστον Δαμάνην, ὡς προγενέστερον κατὰ πολὺ τοῦ ἀνωτέρω Μπαρμπατούσιου καὶ ὡς πλέον ἐνδιαφερόμενον καὶ ἐνδιατρίψαντας περὶ τὰ τοιαῦτα ἐκείνου, ἐνῶ ἀντιθέτως, εἶδομεν αὐτὸν κατὰ τίνα, δογματικὸν—οὕτως εἰπεῖν—τρόπον, τὰ περὶ τῆς ὀνομασίας τῆς Πόλεως διετύπωσεν.

Ἄρα ἡ φήμη αὕτη, οὐδόλως ἐκυκλοφόρει, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἐκείνου, δι' ὃ καὶ οὐδὲν ἐμνημόνευσεν, οὐδὲ καὶ σχετικόν τι εἶπε κἄν.

Ὡστόσοσον, ὀφείλομεν μεγάλην χάριν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅστις, ἐπιτέλους διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ, ἔδωσε καὶ διετύπωσε καὶ ἄφισε μίαν, διὰ τὴν Πόλιν, π α ρ ἄ δ ο σ ι ν, εἰς ἡμᾶς δὲ τὴν ἀφορμὴν διὰ νὰ γράψωμεν τὰ παρόντα, ἀποτίοντες συγχρόνως, διὰ τῶν γραμμῶν μας τούτων, τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν καὶ τὴν ὀφειλομένην πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνην.

Ἐτέρα φήμη, παρεμφερῆς τῆς πρώτης, εἶναι ἡ ἀκόλουθος :

Καὶ ἐνταῦθα, πάλιν ἔξ ὀνόματος, Νίγκερ τινὸς καλουμένου.

Οὗτος, οὐχὶ μεγαλοκτηνοτρόφος, ἀλλὰ μεγαλοεπιχειρηματίας τῆς Ὑφαντουργικῆς Τέχνης, ἔξ Αἰγύπτου προερχόμενος, πιθανὸν ἐκ Νιγηρίας, καὶ ἐγκατασταθεὶς εἰς τὸν μικρὸν τότε συνοικισμόν, τὰ μάλα συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς σηροτροφίας καὶ εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς ὕφαντουργίας εἰς τοὺς κατοίκους ἐκείνους, συμβαλὼν οὕτω κατὰ πολὺ εἰς τὴν πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου καὶ τῆς περιοχῆς.

Ὁ αὐτὸς φέρεται ἐγκατεστημένος εἰς τὸ ἀκραιὸν, Νότιον, σημεῖον τῆς νῦν Πόλεως, ἔνθα σήμερον τὸ Γ'. Δημοτικὸν Σχολεῖον Νιγρίτης, καταστὰν τὸ ἐνδιαίτημα αὐτοῦ αὐτόθι, τόπος ἐντροφῆματος καὶ καταφυγῆς παντός, τότε, Ἕλληνας καταδιωκομένου ἐκ τῆς ἐπικρατείας τοῦ αἰμοβόρου καὶ αἰμοδιψοῦς τυράννου τῆς Ἡπείρου, ἀπαισίου καὶ γνωστοῦ διώκτου τῶν Χριστιανῶν, Ἀλῆ Πασσιᾶ.

Τούτου ὡς σύζυγος φέρεται, περικαλλῆς τις καὶ εὐειδῆς Ἕλληνις ὀνόματι Μήνα, ἣτις καὶ εἶχεν ἀναπτύξει σπουδαίαν κοινωνικὴν δρασίαν εἰς τὴν ἀρτισύστατον τότε κοινωνίαν τῆς Νιγρίτης, διακρινομένη ἰδίως εἰς ἔργα φιλανθρωπίας πρὸς ἀνακούφισιν τῶν πασχόντων καὶ δυστυχούντων, δαπανῶσα ἀφειδῶς—συναινέσει τοῦ συζύγου της— ποσὰ σημαντικὰ καὶ τεράστια διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Δῆθεν ἐκ τοῦ ὀνόματος τούτου τοῦ Νίγκερ καὶ ἑξελληνισθέντος εἰς Νίγερ ἢ καὶ ὡς ἐκ Νιγηρίας καταγομένου, ἔλαβεν καὶ ἡ Πόλις τὴν ἣν φέρει ὀνομασίαν. Δηλαδή : Νίγερ, Νιγερία, Νιγερίτα καὶ κατὰ πτώσιν τοῦ ε, ὡς μεταξὺ δύο συμφώνων προφανῶς, Ν ι γ ρ ί τ α.

Ἄλλὰ καὶ ἡ περὶ τοῦ προσώπου τούτου περίπτωσις τυγχάνει μῦθος τῆ ἀληθεία, προελθοῦσα ὡσαύτως ἔξ εὐφαντάστου τινός, καθόσον καὶ ἐφόσον, διὰ τῆς κυκλοφορούσης ταύτης φήμης, ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος καὶ ἡ ὀνόματι Μήνα σύζυγος αὐτοῦ, ὑπῆρξαν καὶ μάλιστα εἰς ἐποχὴν τῶν χρόνων τοῦ τῆς Ἡπείρου τυράννου, τοῦτέστιν ἐν περιόδῳ 1760—1830 (πιθανῆς διαρκείας τῆς ζωῆς ἀμφοτέρων ἐνταῦθα) τότε, ἐκ τοῦ προσφάτου αὐτοῦ παρελθόντος, θὰ ἦσαν πρόσφατα καὶ καταφανῆ τὰ ἕληνη τῆς διελεύσεως αὐτῶν, εἴτε ἔξ ἀπογόνων, εἴτε ἔξ ἐγκαταλειφθέντων ἀκινήτων κτημάτων τούτων, ὡς κατ' ἐκείνην τὴν

ἐποχὴν ἔχομεν, ναὶ μὲν ἐξαφανισθεῖσας οἰκογενείας καὶ ἀπογόνους αὐτῶν σήμερον, ὅμως γνωστῶν καὶ διαθρυλουμένων τῶν ὀνομάτων των, τόσον ἐκ τῶν ἀγαθῶν των πράξεων, ὅσον καὶ ἐκ τῶν ἀκινήτων ἅτινα κατέλιπον καὶ φέρουν εἰσέτι τὴν ὀνομασίαν αὐτῶν. Π.χ. Χατζηαποστόλου Μπαντιῆνες : Ἄγροὶ κείμενοι ἐγγὺς τῆς Πόλεως, ἐκπονηθέντες ὑπὸ τῶν κληρονόμων τούτου εἰς προγόνους τῶν νῦν κατόχων ἐν ἔτει, παραπλήσια, τοῦ 1880. Ἀποθήκη Χατζηαποστόλου, κτίσμα τούτου, δωρηθὲν ὑπὸ τοῦ ἰδίου εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν Ἁγίου Ἀθανασίου (κοινῶς σήμερον Βακούφικον). Οἰκόπεδον Γιαννακοῦ Χριστάκου. Ἐπίσης δωρηθὲν παρὰ τοῦ ἰδιοκτῆτου πρὸς τὸν ἄνω Ναὸν καὶ ἀποκαλούμενον ἤδη οὕτως. Οἰκόπεδον Χατζηαντωνίου, παρομοίως. Φοῦρνος Φτέγγα. Κρουσταλλοῦς Μονοπάτι κλπ.

Ὅθεν, καὶ ἡ φήμη αὕτη, περὶ προελεύσεως τῆς ὀνομασίας τῆς Πόλεως καὶ ἐκ τοῦ ἀνυπάρκτου τούτου προσώπου, εἶναι ἀποκύημα φαντασίας, μηδεμίαν θετικὴν ἔχουσα ἐπὶ τοῦ προκειμένου βάσιν. Πλέον δὲ ἢ ἀπαράδεκτος, καθόσον καὶ ἡ φήμη αὕτη θὰ ἔπρεπε νὰ ἦτο ὅπωςδήποτε γνωστὴ εἰς τὸν ῥηθέντα δημοδιδάσκαλον Δαμάνην, ὅστις καὶ ἐπ' αὐτοῦ οὐδεμίαν ποιεῖται, μνειάν καίτοι λόγῳ ἡλικίας καὶ λόγῳ γνώσεων εὐρίσκειτο τοσοῦτον ἐγγύτατα τοῦ παρελθόντος ἐκείνου.

ΕΚΔΟΧΑΙ (1)

Μία : Ὅτι ἡ λέξις Νιγρίτα, προῆλθεν ἐκ τῆς φράσεως Νέοι Ἄγροί.

Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη τῷ ὄντι μᾶς ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν καί, ἐπὶ τὸ στοχαστικώτερον καὶ ἀκριβέστερον, προσεπαθήσαμεν νὰ ἐρευνήσωμεν καὶ νὰ μελετήσωμεν αὐτήν. Καί, ἐξ ὧν περὶ ταύτης ἐξηγάγαμεν, διατυποῦμεν τὰ ἀκόλουθα ἐν κατορθωτῇ ἀποδόσει.

Ἡ Νιγρίτα, ὡς πάλιν, κατὰ τὸν ἀείμνηστον Δημοδιδάσκαλον, δὲν ἔκειτο ἔνθα αὕτη σήμερον, ἀλλ' ἐν θέσει ἣν τοποθετεῖ ἐκεῖνος, τοῦτέστιν εἰς τὴν Παλαιοχωροῦδαν, ἣς, πράγματι, ἐρείπια τοῦ ἐγκατελειφθέντος ἐκείνου χωρίου σώζονται ἔτι καὶ σήμερον.

Διαφωνοῦντες ὅμως ἔνεκεν τῶν πληροφοριῶν μας καὶ εἰκασίας μας ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τῆς ὀμαδικῆς μετοικεσίας ἐνταῦθα, ἀλλὰ εἰς τὴν πιθανότεραν κατὰ τμήματα τοιαύτη, ἤγουν διαρροικῶς, συμπεραίνομεν ταύτην οὕτω πῶς :

(1) Ὁ Πέτρος Παπαγεωργίου ἐν τῷ περισπουδάστῳ συγγράμματι αὐτοῦ «Αἱ Σέρραι μετὰ τῶν Προαστείων» Λειψία 1904 καὶ ἐν σελ. 82, ἀπαριθμῶν διάφορα ὀνόματα χωρίων, ἀναφερόμενα εἰς χρυσόβουλλα Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων καὶ τοῦ ἀρχαίου Κώδικος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σεργῶν, τοῦ ἀρπαγέντος ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ μὴ ἐπιστραφέντος μετὰ τῶν ἄλλων κωδίκων, σημειοῖ πιθανῶς τὸν ἀρχαιότερον καὶ ὀρθότερον τύπον ὀνομασίας τῆς πόλεως, ἀναφερόμενον εἰς τὴν σελ. 3 τοῦ Κώδικος. Ἡ Ἱγρίτα, σελ. 3, ἡ νῦν κομόπολις Νιγρίτα (τὴν Ἱγρίταν—τὴ Νιγρίτα—ἡ Νιγρίτα). Καὶ ἡ ἐκδοχὴ αὕτη εἶναι ἀξία πολλῆς προσοχῆς καὶ μελέτης.

Ότε οἱ μακρυνοὶ τῆς Νιγρίτης, πρόγονοὶ ἡμῶν κάτοικοι, εὐρίσκοντο ἔτι ἐγκατεστημένοι εἰς τὴν ἀνωτέρω ῥηθεῖσαν Παλαιοχωρούδα (καὶ σήμερον ἡ περιοχὴ ἐκείνη ἀποκαλεῖται Παλαιόχωρα καὶ οὕτως εἶναι γνωστὴ καὶ χαρακτηρισμένη ὡς ἀγροτικὴ περιοχὴ τοῦ Δήμου Νιγρίτης), ἔνεκεν ἀναγκαίων λόγων ἐπεκτάσεως τῶν καλλιεργειῶν των καὶ εἰς ἐτέρους ἀγρούς, μακρὰν τῆς περιοχῆς των, ἐξετράπησαν καὶ πρὸς ταύτην τῆς Νιγρίτης, οὔσης τότε ἀκατοικήτου καὶ ἀκαλλιεργήτου. Ἐκ τοῦ ἐνδεχομένου ὅτι, οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι οἱ καλλιεργήσαντες ἀγροὺς πρὸς τὸ σημεῖον ἐνταῦθα, ἔνεκεν ἀφ' ἑνὸς τῆς ὀπωσδήποτε ἀποστάσεως (τρίωρος περίπου) καὶ ἵνα μὴ, ἀφ' ἑτέρου, καθ' ἐκάστην ἐσπέραν ἐπέστρεφον εἰς τὰς ἐστίας των καὶ δὴ ἐν καιρῷ θέρους ὅτε ἡ ἐργασία ἀπῆτει τὴν συνεχῆ παραμονὴν αὐτῶν ἐπὶ τῶν καλλιεργειῶν των, καθὼς καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος, ἵνα ἀπέφευγον τὰς ταλαιπωρίας, ἔκ τε τῆς ἐνίοτε μεγάλης κακοκαιρίας καὶ τῆς ἀποστάσεως, ἀνήγειραν, ἐντὸς τῆς κτηματικῆς θέσεως τῆς οὕτως ἀγροτικῆς περιοχῆς, ἕκαστος, Κ α λ ύ β α ς (σύνηθες φαινόμενον ἐν Ἑλλάδι, ἐξ οὗ καὶ ἀπανταχοῦ τῆς Χώρας πλεῖστα ὅσα χωρία ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Καλύβια) ἐνθα καὶ διέμενον πρὸς ἀσφάλειάν των, συγχρόνως καὶ ἐκ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως καὶ ἐκ τῶν ἀγρίων θηρίων κλπ.

Αἱ Καλύβαι αὗται ὑπῆρξαν καὶ ὁ πρῶτος οἰκισμὸς τῆς περιοχῆς παρὰ τῶν κατελθόντων τούτων καλλιεργητῶν, οἵτινες, ἀναμφιβόλως, οἱ πλεῖστοι θὰ προήρχοντο ἐξ ἐκείνων τῶν γεωργῶν, οἱ ὁποῖοι, στερούμενοι ἐπαρκοῦς πατρικῆς γῆς, ἐγγὺς ἢ πέραξ τοῦ Χωρίου ἢ καὶ καταστάντες ἀπόκληροι κληρομεριδίων κ.τ.α. διὰ τοῦ τρόπου τούτου τῆς καταλήψεως καὶ ἐκχερσώσεως ἀγρῶν νέων, προσεπάθησαν νὰ καλύψωσι τὰς ἀνάγκας αὐτῶν, ἀντιστάσεως μὴ οὔσης.

Ἐκ τούτου τοῦ γεγονότος, οἱ νέοι οὗτοι καλλιεργηταί, ἐν σχέσει πρὸς τοὺς παλαιούς τῆς Παλαιοχωρούδας, ἀπεκλήθησαν, καὶ ὀρθότατα, «Νέοι Ἀγρόται» καὶ ἡ τούτων περιοχὴ, ἐν σχέσει πρὸς τὴν παλαιάν, «Νέοι Ἀγροί».

Τεκμέραιται, ὅθεν, ὅτι καὶ οἱ κάτοικοι, οἱ τὸ πρῶτον εἰς Καλύβας ἐγκατασταθέντες ἐνταῦθα, οἵτινες ἡμέρα τῆ ἡμέρα περισσότερον καὶ καλύτερον ἐδραιούμενοι ἐπὶ τῆς νέας αὐτῶν κατοικίας καὶ ὄλον ἐν ἀπομακρυνόμενοι καὶ ἀπέχοντες ἔκ τῆς γενετείρας αὐτῶν, ἀκόμη καὶ ἀπὸ Διοικητικά, Πολιτικά, Κοινωνικά καὶ τοιαῦτα ζητήματα, διαμείναντες ὀριστικῶς πλέον εἰς τὸν νέον αὐτῶν τόπον, ἀπεκλήθησαν παρὰ τῶν ἄλλων, καὶ λόγῳ ιδιότητος καὶ λόγῳ θέσεως, «Νεοαγροῖται», κατὰ τὸ Ἀγιορεῖται οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἀγίῳ Ὁρει . . ., Ἐηρομερεῖται οἱ τοῦ Ἐηροῦ μέρους κλπ. καὶ φυσικὸν ἐπόμενον καὶ ὁ οἰκισμὸς αὐτῶν Ν ι γ ρ ί τ α, οὕτως.

Ἐὰν συλλογισθῶμεν τῶνόντι, τὸ σκότος τῆς Παιδείας ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ τοιοῦτον, δηλαδὴ ὁ οἰκισμὸς καὶ ἡ μετοικεσία, θὰ συνέβη καὶ θὰ ἔλαβε χώραν πρὸ τοῦ 16ου αἰῶνος καὶ εἰς βάθος ἀμνημόνευτον, καθόσον ὑφίσταται γραπτὸν τεκμήριον ὅτι ἐν ἔτει 1650, ἦτο

γνωστή ἢ ὀνομασία καὶ ἡ Πόλις Νιγρίτα, (Σερραϊκὰ Χρονικὰ Π.Π. Τόμ. Α'. «Χρονικὸν Σερραίου Ἱερέως Παπασυναδινοῦ»), καθ' ἣν ἡ περὶ ὄρθῃς γραφῆς ἔννοια τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐτύγγανεν τελείως ἄγνωστος εἰς τὸ ἐλάχιστον ἐκεῖνο πλῆθος τῶν περὶ ὧν πρόκειται κατοίκων, τὸ ὁποῖον καὶ μόνον διὰ τῶν σποραδικῶς, περὶ γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως, γνώσεων ἐνίων κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ τὴν γλῶσσαν του καὶ ὑπόστασίν του, τοῦτέστι διὰ τῶν Γραμματοδιδασκάλων καὶ Ἱερέων τῆς ἐποχῆς, ἡ ἀνορθόγραφος γραφὴ τῆς φράσεως Νέοι ἄγροί, ὡς τὸ πιθανὸν Νέι ἄγρὶ καὶ κατὰ τὴν ὁμίλια Νι (νέος-νειός, νέοι-νειοί-νι) ἄγρὶ, ἢ καὶ μόνον Ν (ἐξυπακουομένου τοῦ Ν μεθ' ἑνὸς ι) ἄγρὶ καὶ μὲ προφανῆ ἐξάλειψιν τοῦ α ἐκ τῆς συνθέσεως τῆς λέξεως, προῆλθεν ἡ Νιγρίτα, ἢ Νιγρίτη, καθὼς καὶ σήμερον λέγομεν καὶ γράφομεν, Δῆμος Νιγρίτης, ἐν Νιγρίτη, ἀντὶ Δῆμος Νιγρίτας ἐν Νιγρίτᾳ κλπ, καὶ ἔχει ἔκτοτε.

Θὰ ἠδυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν συνεπῶς ὅτι, αἱ πρῶται Καλύβαι αὐταὶ ἐδημιούργησαν καὶ ἐτέρας καὶ ἔνεκεν ὑστέρας ἀθρόας προσελεύσεως παντὸς εἴτε στερουμένου κτήματος ἐν τῇ γενετείρα αὐτοῦ, εἴτε ἐξ ἀλλαχοῦ καὶ ἔνεκεν τοῦ ἠπιωτέρου κλίματος, τῆς εὐφορίας τοῦ ἐδάφους, τῆς εὐκολωτέρας καλλιιεργείας τῶν γαιῶν, ἐν σχέσει πρὸς τὴν πρότερον κατοικίαν καὶ περιοχὴν, τυχὸν ἐκ παρακινήσεως καὶ προπαγάνδας—ὅπως θὰ ἐλέγαμεν σήμερον—καὶ διαφημίσεως τοῦ τόπου ὑπὸ τῶν πρώτων οἰκιστῶν, αἱ Καλύβαι ἐκεῖναι ἤρχισαν νὰ πληθύνωνται καὶ οἱ κάτοικοι ὅλον ἐν νὰ αὐξάνουν καὶ ἐδημιουργήθη οὕτως ἡ νέα Πόλις μὲ τὴν ἀποκληθεῖσαν καὶ ἐπικρατήσασαν, εἴτα, ὀνομασίαν, ἐνῶ ἡ Παλαιοχωρούδα ἤρξατο ἡμέρα τῇ ἡμέρα νὰ φθίνῃ αἰσθητῶς, ἕως οὗ ἐγκατελείφθη ὀριστικῶς, δώσασα τὰ πρωτεῖα καὶ τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς εἰς τὴν νέαν.

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὸ ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Πόλεως σήμερον, ἀντὶ νὰ ἀποκαλοῦνται Νιγρίται, ἢ Νιγριταῖοι, ἀλλὰ Νιγριτινοί, φρονοῦμεν ὅτι ἐπεκράτησε τὸ καὶ ἐκ τῆς γραμματικῆς ἐπιτρεπτόν, ὡς θάλασσα-Θαλασσίται καὶ Θαλασσινοί. Κάστρον-Καστριται καὶ Καστρινοί, ἀλλὰ καὶ διέτι, ἐν τῇ Μητρικῇ ἡμῶν ὁμιλουμένη, ἀντὶ νὰ λέγομεν αὐτοῖ, μεταχειριζόμεθα τὴν λέξιν αὐτινοί καὶ ἀντὶ τέτοιοι-τετοιανοί κλπ.

Καὶ ἐὰν δὲν εἴχομεν τὴν αὐτόχρομα ἰδικήν μας γνώμην περὶ ἐτέρας ἐκδοχῆς, ἦν καὶ θὰ ἀναπτύξωμεν κατωτέρω, μὲ δεδομένα βεβαιοῦντα ὀφθαλμοφανῶς πως τὴν πεποίθησίν μας περὶ αὐτῆς, τὴν ὀνομασίαν τῆς πόλεως θὰ ὑπεστηρίζαμεν ἐκ τῆς παρούσης ἐκδοχῆς καὶ ταύτην θὰ ὠμολογούσαμεν ὡς τὴν πλέον ἀληθοφανῆ καὶ πιθανωτέραν, μαρτυροῦσαν καὶ τὴν καθ' ὅλα Ἑλληνικότητα τῆς λέξεως, αὐτῆς καθ' ἑαυτῆς καὶ ἐκ ρίζης, πρὸς δὲ καὶ τὴν Ἑλληνικότητα τῆς Πόλεως, τῆς γλώσσης καὶ τῆς καταγωγῆς τῶν κατοίκων τῆς, ὡς τὸ τοιοῦτον γνωστὸν παγκοίνως καὶ ἱστορικῶς ἐξηκριβωμένον, ὅτι δηλαδὴ ἡ Πόλις οὐδέποτε κατεκλήθη Πολιτικῶς ὑπὸ ξένων στοιχείων, τόσον

Σλαβικῆς ποτε προελεύσεως ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων, παρὰ τὴν μακροαίωνα ὑποδούλωσιν τοῦ Ἔθνους, ἦτοι Νιγρίτα, ἀπὸ τὴν φράσιν Νέοι Ἀγροί, λόγῳ καλλιεργείας καὶ ἐγκαταστάσεως ἐν αὐτῇ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς. Ἀλλά, πρὶν ἢ ἐκθέσωμεν τὰ περὶ τῆς ἡμετέρας, προχωροῦμεν εἰς ἑτέρας.

Ἄλλη ἐκδοχὴ : Ὅτι ἡ ὀνομασία Νιγρίτα προῆλθεν ἀπὸ τὴν λέξιν ἀνήγροικος—στερητικὸν α καὶ γροικῶ, κατὰ τὸ ἀνυπάκουος, α καὶ ὑπακούω κτλ.—καὶ ὅτι ἐκ τῶν ἄγροικων αὐτῶν κατοίκων ἢ καὶ ἀγροίκων, ἀπεκλήθη καὶ ἔλαβε καὶ ὁ οἰκισμὸς αὐτῶν τὴν ἦν φέρει ὀνομασίαν, προφανῶς καὶ ἐνταῦθα ἐξ ἀνορθογράφου γραφῆς, ὡς τὸ πιθανώτερον, ἀνίγρικη, ἢ ἀνήγρηκη ἢ ἀνίγριτη (σύνηθες φαινόμενον καὶ ἡ μεταλλαγή τῶν συμφώνων, Τσιμισκῆς—Τσιμισκῆς κλπ) καὶ κατ' ἀποκοπὴν τοῦ α πρὸς ἀπλουστέραν ἐκφράσιν τῆς λέξεως, Νίγρικη ἢ Νίγριτη, ἐκ τούτων καὶ ἡ περιοχὴ ἢ μᾶλλον ἢ κατοικία εἶτα Νιγρίτα.

Καὶ ἐπὶ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης, εἰς ἠνυπάρχει περισσοτέρα τῶν ἄλλων περιπτώσις πιθανότητος καὶ ἀληθοφανείας, δὲν μᾶς ἀφίνει ἀδιαφόρους καὶ μᾶς καθιστᾶ σκεπτικιστικούς, ὡς μὴ ἀφισταμένη ἴσως καὶ τῆς πραγματικότητος. Διότι τὸ μεταξὺ τοῦ πληθυσμοῦ, κατὰ δογματικὴν ἔννοιαν, κυκλοφοροῦν εἰσέτι, εἴτε ὡς φραστικὴ ἐκδήλωσις καὶ νόημα, εἴτε ὡς σκῶμμα, Νιγριτινοὶ= ἀνίγρικι, (τὸ ἰ μόλις ἀκουόμενον, καθιστῶν τὸ κ—οὕτως εἰπεῖν—παχύτερον τῆς καθεαυτοῦ προφορᾶς του) δὲν δύναται νὰ εἶναι τοῦτο τυχαῖον, ἀλλὰ διατήρησις ἀναμνήσεως διὰ μέσου τῶν χρόνων. Καὶ διότι περὶ αὐτοῦ θὰ κάμωμεν λόγον πάλιν, ἐρχόμεθα εἰς ἑτέραν ἐκδοχὴν.

Αὕτη, ἐντελῶς διάφορος τῶν ἄλλων. Ἐνταῦθα ἐκ ξενικῆς λέξεως καὶ δὴ ἐκ τῆς Τουρκικῆς, ἐκ τῆς φράσεως Ε ρ ἰ - Αντὰ (ντ=Δ Λατίν).

Τὴν Τουρκικὴν, ὁμολογοῦμεν, ὅτι δὲν τὴν κατέχομεν, ἀλλ' ἐξ ὅσων ἐμάθαμεν περὶ τῆς φράσεως αὐτῆς, σημαίνει αὕτη καὶ δηλοῖ Μαύρη Χώρα, φοβερή, ἐννοεῖται ἀπὸ ἀπόψεως βλαστήσεως καὶ εὐδοκίμησης παντὸς εἴδους καλλιεργείας καὶ προϊόντος ἐν τῇ περιοχῇ τῆς, μετ' ἀποτελέσματος ἐπιτυχῶς πάντοτε ἀποδόσεως ἐσοδείας κλπ. ὡς ἀλλαχοῦ Ἐ ρ ἰ - Ν τ ε ρ έ, μαῦρος στενωπός, φοβερός στενωπός, κύκλος κλπ. Ἐ ρ ἰ - Μπουτζιάκ κλπ.

Βεβαίως, οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι λόγῳ τῆς ὑποδουλώσεως καὶ κατοχῆς τῆς Χώρας ὁ κατακτητὴς διὰ τῆς γλώσσης του μετωνόμασε πλείστας ὕσας πόλεις καὶ κόμας καὶ χωρία καὶ ὄρη καὶ περιοχὰς καὶ ποταμοὺς καὶ τὰ πάντα γενικῶς. Ἐπόμενον ἦτο τὸ τοιοῦτον νὰ συνέβαινε καὶ ἐνταῦθα καὶ ἔνεκεν τοῦ ὅτι ἡ περιοχὴ αὕτη, ὄντως διεκρίνετο ἀνέκαθεν καὶ ἀπὸ τῶν παναρχαιοτάτων ἀκόμη χρόνων, διὰ τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους τῆς, νὰ ἀπεκλήθη οὕτως, ὥστε εἴτε οἱ αὐτοχθόνως διαμένοντες κάτοικοι ἐν τούτῳ τῷ σημείῳ, εἴτε οἱ τὸ πρῶτον ἐγκατασταθέντες, νὰ ἔλαβον τὸ ὄνομά των ἐκ τῆς μετονομασίας ταύτης, διὰ τῆς καταγραφῆς τῆς περιοχῆς ἐν τοῖς Τουρκικ-

κοῖς βιβλίους καὶ κτηματολογίους ὡς Ἐρί αντὰ ἢ καὶ Νερί αντὰ (Ἰβίρων - Νιβίρου. Ἴσ-οβᾶ-Νισ-οβᾶ-Νισβᾶ ἢ καὶ Νεγρί αντὰ (τὸ γ ἐν τῇ προφορᾷ, αἰσθητῶς ἀκουόμενον) καὶ ἐκ τούτου τοῦ Ἐρί αντὰ ἢ Νεγρί αντὰ, ἐξελλησομένου, προέκυψεν ἡ Νιγρίτα.

Καὶ ναίμην, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχον ἐγκατεστημένοι ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ—πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς—Τουῦρκοι, καὶ ὁσάκις οὗτοι ἐπρόκειτο νὰ προφέρωσι τὴν λέξιν Ν γ ρ ί τ α, πάντοτε μετεχειρίζοντο καὶ ἀπεκάλουν αὐτὴν (ἀλλὰ φυσικῶ τῶ λόγῳ καὶ διότι δὲν ἠδύναντο νὰ προφέρωσιν ἢ καὶ νὰ γράψωσιν ἀκόμη ἄλλως, καὶ τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι τὸ σοβαρότερον καὶ ἀξιοσημείωτον σημεῖον τῆς μὴ παραδοχῆς ἀσυζητητὶ καὶ παντελῶς, προελεύσεως δηλαδὴ τῆς λέξεως καὶ τῆς ὀνομασίας ἐκ τῆς Τουρκικῆς, ἐκτὸς βεβαίως καὶ ἄλλων πλέον ἀληθοφανεστέρων καὶ πειστικωτέρων λόγων) Ν ε ρ ἰ - α ν τ ᾶ, μᾶλλον δὲ μετ' ἀκουομένου τοῦ γράμματος γ - ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐσημειώσαμεν, Ν ε γ ρ ἰ α ν τ ᾶ.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐκδοχὴ αὕτη δέον νὰ θεωρῆται ἀνυπόστατος καὶ καθόλου πιθανή, καθόσον Τουῦρκοι ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ καὶ ἰδίως ἐντὸς τῆς Πόλεως οὔτε διέμενον ποτέ, οὔτε κτήματα αὐτῶν ἐνταῦθα ὑπῆρξαν καθόλου. Τὸ τοιοῦτον—ὡς εἴπομεν—καὶ ἱστορικῶς ἐξηκριβωμένον καὶ δι' ὃν τινα ἔχει ἀπορίαν, ἃς ἐξετάσῃ τὴν ἱστορίαν ὄλων ὄσων περὶ αὐτῆς ἔγραψαν. Θὰ ἠδυνάμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς ἐπεκτεινόμενοι νὰ ἐμνημονεύαμεν καὶ σχετικὰ χωρία καὶ περικοπάς. Ἄλλὰ τὸ τοιοῦτον, οὐδὲ σκόπιμον, οὐδὲ ἀναγκαῖον θεωροῦμεν, καθόσον ἐξ ἀρχῆς ἐτονίσαμεν, ὅτι δὲν ἱστοροῦμεν, ἀλλὰ ἀπλῶς τὰς φήμας καὶ ἐκδοχὰς σημειοῦμεν καὶ τὴν κατὰ δύναμιν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμης οὕτως ἐκφέρομεν.

Συνεπῶς καὶ ἐκ τῆς Τουρκικῆς διαλέκτου καὶ δὴ ἐκ τῆς ἀνωτέρω φράσεως ὅτι προῆλθεν ἡ ὀνομασία τῆς Πόλεως, ἡμεῖς δὲν συμφωνοῦμεν καὶ θεωροῦμεν τὴν ὑποθετέαν γνώμην σφαλεράν, ὡς μηδεμίαν πρὸς τὴν πραγματικότητα ἔχουσαν σχέσιν.—Τοῦτ' αὐτὸ καὶ διὰ τὸ ὅτι δῆθεν, οὕτως ἐκ τῆς Τουρκικῆς, ἐφέρετο ἡ Πόλις γεγραμμένη εἰς τινὰ Κώδικα τῶν Ἀρχαίων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σερρών πάλαι ποτέ.—Ἐκτὸς τοῦ ἀβεβαίου καὶ ἀγνώστου περὶ τοῦ τοιούτου, ἀλλ' ἔστω καὶ πιθανοῦ, ἐνῶ θὰ ἐπρόκειτο περὶ αὐτῆς τῆς Ἑλληνικωτάτης λέξεως Ν ι γ ρ ἰ τ α, ὅμως λόγῳ τῆς Τουρκικῆς γραφῆς καὶ προφορᾶς, ἀφίνετο καὶ μόνον ἀφίνετο ἢ ἐντύπωσις ὅτι προήρχετο ἐκ ταύτης.—Προσέτι καὶ δι' ὃν τινα λόγον ἤθελεν ὑποτεθεῖ ἢ ἐκ τῆς παρουσίας ἐκδοχῆς προέλευσις, καθ' ἡμᾶς, οὐχὶ τόσον ἐκ τῆς τοῦ Ἐρί αντὰ ἢ Νερί ἢ Νεγρί αντὰ, ἀλλὰ ἐκ τῆς τοιαύτης Βέργ-ἢ Νεργ-ἢ Νεργ- αντὰ, ὡς θὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ κατωτέρω.

Καὶ αὗται μὲν αἱ περὶ προελεύσεως τῆς ὀνομασίας τῆς Πόλεως Νιγρίτης Φῆμαι καὶ Ἐκδοχαί, ἃς—ὡς ἐλέχθη—ἐθεωρήσαμεν σκόπιμον καὶ καλὸν ὅπως καταγράψωμεν οὕτως, ὡς ἐλάχιστον ὑλικὸν—ἔστω ἀνώφελον

καὶ ἀκατάλληλον καὶ ἀσήμαντον καὶ λόγου ἀνάξιον καὶ μηδαμινὸν καὶ μὴ ἀναγκαῖον—διὰ τὴν Ἱστορίαν τῆς Πόλεως, καὶ ἤδη χωροῦμεν εἰς ταύτην.

Ἀνεξαρτήτως τούτων τῶν φημῶν καὶ ἐκδοχῶν, ἡμεῖς λόγῳ συνεχοῦς ἀνασκαλεύσεως τοῦ ἀχανοῦς παρελθόντος, συνέβη ποτὲ νὰ βυθισθῶμεν ἐντι περισσότερον εἰς τὸ βάθος ἐκεῖνο τῶν πηγῶν ἐν ᾧ ἐνομίζαμεν ὅτι θὰ ἐξηγάγομεν τὴν ἀλήθειαν καθαρωτέραν καὶ λαμπροτέραν τῶν δοξασιῶν καὶ ἐκ τοῦ πυθμένος ἐκεῖνου, ὅ,τι ἐν ἀμόρφῳ καταστάσει συνελέξαμεν καὶ ἀπεκαθάραμεν, εὔρομεν τὸ ἐνδεχόμενον ὅπερ μᾶς ἐνεδυνάμωσε τὴν σκέψιν ἵνα εἴπωμεν ἐνταῦθα, ὑποστηρίζοντες μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι ἡ λέξις καὶ ἡ ὀνομασία τῆς Πόλεως Νιγρίτα προῆλθεν ἐκ τῆς πάλαι ποτὲ ἀκμαζούσης καὶ κειμένης εἰς τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς σημεῖον, ἀρχαιοτάτης Πόλεως τῆς Χώρας Βισαλτίας ἢ τῶν Βισαλτῶν, Βέργα,ς καλουμένης, ἀπεχούσης ἀπὸ Ἀμφιπόλεως 200 Στάδια (37 χιλ.), παρὰ τοῦ εἴσου τοῦ Ποταμοῦ Στρυμόνος εἰς τὴν Κερκινίτιδα Λίμνην (Μ. Ἑλλ. Ἔγκ. Πυρσοῦ).—Καὶ σήμερον ἐὰν μετρήσωμεν τὴν ἀπόστασιν θὰ εὔρωμεν ἰὴν αὐτὴν καὶ ἐὰν ἐπακριβῶς προσδιορίσωμεν τὸν σημεῖον, ὡσαύτως τὸ ἴδιον.

Περὶ τοῦ τοιούτου, δὲν μᾶς ἄφισεν, κυρίως, ἀσυγκινήτους καὶ ἡ γνώμη τοῦ σοφοῦ καὶ χαλκεντέρου—ὡς ἀπεκλήθη—ἱστοριοδίφου Μαργ. Δήμιτσα, ὅστις τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην Πόλιν τοποθετεῖ ἐνταῦθα καὶ τοῦ ὁποῖου τὸ κῦρος ἀδιαφιλονίκητον καὶ ἀναμφισβήτητον, καθόσον οὗτος διὰ τῆς φωτεινῆς του διανοίας ἐνδελεχέστερον καὶ ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ ἠσχολήθη περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ διὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ στοιχείων καὶ πηγῶν, (Πευτιγγεριανοὶ Πίνακες - Ἀρχαῖαι Γεωγραφίαι, - Στράβωνος, - Πλινίου, - Πολυβίου - Συνέκδημον Ἱεροκλέους, Θέματα Κωνστ. Πορφυρογεννήτου), παρώτρυνεν ἡμᾶς διὰ τὸν συλλογισμὸν τοῦτον.

Ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων, καθὼς, τοῦλάχιστον, γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, ἅπανα ἡ περιοχὴ αὕτη ὑπῆρξε θέατρον Πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων ὄλων τῶν ἐποχῶν.

Συνεπῶς, καὶ οἱ τότε κάτοικοι, ὡς γνωστόν, οὐχὶ ἄμοιροι τῶν παντοίων ἐκείνων ἀναστατώσεων, τοῦ ἐκπατρισμοῦ, τοῦ ἐξανδραποδισμοῦ, τῆς φυγῆς, ἢ τοῦ φόνου διὰ μαχαίρας, καθὼς καὶ τὰ Χωρία καὶ αἱ Κῶμαι καὶ τὰ Πολίσματα αὐτῶν, τῆς ἐκ θεμελίων καταστροφῆς τούτων.

Ἀνάγκη δὲ νὰ εἴπωμεν, ἔστω καὶ ἐξ εἰκασίας μόνον, ἂν ὄχι μετὰ πλήρους βεβαιότητος, ὅτι ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα Βέργα, εἴτε ὡς Χωρίον, εἴτε ὡς Κώμη, εἴτε ὡς Πόλισμα, μᾶλλον τὸ τελευταῖον, ὑπῆρχεν ὁπωσδήποτε μέχρι τοῦ 12 αἰῶνος, ἐξαγομένου τοῦ τοιούτου ἐκ τοῦ κατωτέρω διατυπωθησομένου συλλογισμοῦ, ὅταν ἐν τῷ Συνεκδήμῳ τοῦ Ἱεροκλέους (6ος μ.Χ. αἰῶν) γίνεται περὶ αὐτῆς λόγος. Ἀλλὰ διὰ τὰ κατόπιν, ἐνδυναμώνεται ἡ σκέψις μας περὶ ὑπάξεώς της ἐκ τοῦ ὅτι, ὅταν αὕτη μικρὰ καὶ ἄσημος οὔσα καὶ χωρὶς τί, ἐν τῷ διαστήματι, σπουδαίου σημαντικοῦ γεγονότος, δὲν

ἔδιδε ἀφορμὴν ἱστορικῆς μνημονεύσεως· καίτοι ὑπάρχουσα· ὅταν, ἀσφαλῶς καθ' ὅλον ἔκεινο τὸ διάστημα, συνεπεῖα τῶν κατὰ καιροὺς λαμβανόντων χώρων γεγονότων, μολονότι καὶ θὰ κατεστρέφετο καὶ θὰ ἀνφοδομεῖτο ἐκ νέου, ὅμως οὐδεὶς τῶν Ἱστορικῶν τοῦ διαστήματος ἢ Γεωγράφος ἢ Χρονικογράφος ἐθεώρησε πρέπον ἢ ἀναγκαῖον νὰ σημειώσῃ τί περὶ αὐτῆς (ἀφοῦ καὶ σήμερον συμβαίνει διὰ γεγονότα ἀσημάντου ἀξίας καὶ σημασίας πλὴν τῶν ἑφημέρων λόγῳ τοῦ συγχρόνου τούτου), καὶ ὅταν ἐκ τῶν ἐντοπίων ἢ τῆς περιφερείας οὐδεὶς ἀνεδείχθη ἀσχολητῆς ἢ σχολιαστῆς τοῦ βίου αὐτῆς, ἐνῶ ἀντιθέτως, ἐὰν ἐδίδετο αἰτία διὰ σπουδαιότερον καὶ σημαντικώτερόν τι Ἱστορικὸν συμβεβηκός, ὡς π.χ. ἢ κατατρόπωσης τῶν Νορμανδῶν, ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ Στρατηγοῦ Ἄλεξ. Βρανᾶ, ἐν ἔτει 1185 παρὰ τὴν Δημητρίτσαν (σημερινὸν Χωρίον τῆς Ἐπαρχίας Βισαλτίας Δημητρίτσι), ἀσφαλῶς καὶ ἐφόσον περὶ τοῦ χωρίου τούτου μνημονεύεται καὶ ποιεῖται λόγος καὶ δὴ κατὰ τρόπον τοιοῦτον ὑποδηλοῦντα τὴν ὑπαρξίν του ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ παραδεχθῶμεν καὶ τὴν συνύπαρξιν τῆς Βέργας, ἢ Βέργης, ἢ Βέρπης κατὰ τὸν Ἱεροκλέα, ἐν ἐκείνῃ τῇ περιόδῳ. Καὶ τίς δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τούτου καὶ τίς, μάλιστα, περὶ τῆς τύχης αὐτῆς, ὅτι δὲν θὰ ἦτο ἀποτροπαία κατὰ τὴν διέλευσιν καὶ φυγὴν ἐκείνην τῶν Νορμανδῶν! Ἄλλὰ καὶ τίς οἶδεν ὅτι δὲν ὑπῆρχεν καὶ δὲν ἦνθει καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ Ἰωαννίτση—τοῦ ἐπικληθέντος Σκυλογιάννη—(1206) ἐποχῆς, ὅταν, τοιαύτην καταστροφὴν ἐπιφέρων ἐκεῖνος εἰς τὴν Πόλιν τῶν Σερρῶν, δὲν ἐπέφερε παρομοίαν καὶ εἰς τὴν ἀδελφὴν ταύτην Πόλιν, τὸ Π ε π ρ ω μ έ ν ο ν τῶν ὁποίων ἔταξεν αὐτὰς νὰ ὑφίστανται καὶ νὰ δοκιμάζωσι πάντοτε τὰς αὐτὰς ὀδύνας καὶ συμφορὰς ἢ νὰ αἰσθάνωνται τὴν αὐτὴν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν ἐπὶ εὐτυχῶν αὐτῶν γεγονότων! Καὶ ὅταν, δι' αὐτὰς τὰς κλεινὰς Σέρρας τότε, δὲν εὐρέθη εἰς Εὐστάθιος ἐκ Θεσ)νίκης ἢ εἰς Κριτόβουλος, ὅστις θὰ περιέγραφε τὴν φρίκην καὶ τὸν ὄλεθρον τῶν Σερρῶν τοῦ ἀπαισίου ἐκείνου ἔτους 1206, τίς θὰ περιέγραφεν διὰ τὴν τύχην τῶν ἄλλων πέριξ Χωρίων, τῶν ἐκ τῆς διαβάσεως καὶ διελεύσεως τοῦ ἀνθρωπίνου ἐκείνου τέρατος ἕως Θεσσαλονίκην, τὰ αὐτὰ ὅμοια, ἀναμφιβόλως, ὑποστάντων;

Ἀσφαλῶς, ἀσφαλέστατα, καὶ οἰαδήποτε τότε, Κώμη τῆς περιοχῆς αὐτῆς, καὶ ὑπὸ οἰονδήποτε ὄνομα τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀποκαλουμένη, θὰ ὑπέστη τὴν τοῦ βαρβάρου μανίαν ἐν ὅλῃ τῇ ἀγριότητι, τῶν κατοίκων, ὅσων κατῴρθωσαν νὰ διαφύγωσι τὸν ὄλεθρον καὶ τὸν θάνατον καὶ τὸν ἕξανδραποδισμόν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν κ.τ.α, ἐκτραπέντων πρὸς τὰ ὄρη διὰ νὰ σωθῶσιν. Ἴσως, ἐκ τούτου τοῦ λόγου, ὡς δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ἀπολύτως, καὶ ἐκ φόβου, κυρίως, ἐπαναλήψεως τοιούτων φρικαλεοτήτων καὶ ὠμοτήτων καὶ βαρβαροτήτων, καὶ ἐκ ταύτης τῆς χρονολογίας, ἠναγκάσθησαν οἱ διασωθέντες νὰ παραμείνωσι μονίμως καὶ νὰ ἐμπήξωσι κατοικίας εἰς πλέον ἀπροσίτους παρυφὰς καὶ ὑψηλότατα σημεῖα τοῦ ὄρους Βερτίσκου διὰ νὰ ᾤσιν

εἰς τὸ μέλλον ἀσφαλεῖς καὶ διὰ τὰ ὧσιν ἐλεύθεροι (περίπτωσις Σουλίου). Ἐπειτα, γενικῶς, σύνηθες φαινόμενον ἐν τῇ Χώρα ἡμῶν, αἱ ἐρημώσεις καὶ ἐγκαταλείψεις χωρίων καὶ κωμῶν, ἀκόμη καὶ πόλεων ἀνοχυρῶτων ἐκ τοιούτων ἀφορμῶν, ἐξ ὧν καὶ οἱ διατηρούμενοι οἰκισμοὶ μέχρι καὶ σήμερον εἰς ἀπώτατα ὕψη.

Οὕτω, ἀφίεται νὰ ἐννοηθῇ ὅτι ἡ ὑπαρξίς τοῦ χωρίου Παλαιόχωρα ἢ Παλαιοχωρούδα ἐν τῇ ὄρεινῃ περιοχῇ, ἐξ ἧς κατὰ τὸν ἀείμνηστον πάντοτε Δημοδιδάσκαλον Δαμάνην, οἱ πρῶτοι συμπήξαντες οἰκισμὸν ἐνταῦθα ἦσαν κάτοικοι, μᾶλλον προήρχοντο, ἐκ Χώρας Παλαιᾶς, ὑπὸ τὴν ἐννοίαν Πόλεως τινὸς Παλαιᾶς (καὶ σήμερον ἀκόμη νομίζομεν, ἢ Πρωτεύουσα Νομοῦ ἢ ἐπαρχίας ἢ κωμόπολις τις μεγάλη, ἀποκαλεῖται Χώρα) καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ, μεγαλυτέρα τοιαύτη, ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ, δὲν ἦτο ἄλλη ἐκτὸς τῆς μόνης γνωστῆς, ἐνταῦθα, Βέργας, ἢ Βέργης ἢ Βέρπης, ὥστε ὡς προερχόμενοι ἐκ τοιαύτης Χώρας Παλαιᾶς, οὐχὶ δύσκολον καὶ νὰ ἀπεκλήθησαν καὶ νὰ ἀπεκαλοῦντο—εἰς ὃ σημεῖον ἐν τῇ καταφυγῇ των κατόκησαν καὶ διέμενον— Παλαιοχωρίται καὶ ὁ οἰκισμὸς αὐτῶν Πα λ α ι ὄ χ ω ρ α καὶ ὡς μικρὸς ὁ οἰκισμὸς αὐτὸς ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν προτέραν κατοικίαν καὶ πόλιν Πα λ α ι ο χ ω ρ ο ῦ δ α (1). Καὶ τοῦτο ἀνεξαρτήτως ἂν, ἐκ τῶν ὑστέρων ἡμεῖς σήμερον, ἀποκαλοῦμεν Παλαιόχωραν τὴν νέαν ἐκείνην τότε κοιτίδα, ἐξ ἧς κατόπιν κατῆλθον αὐτοὶ οὗτοι οἱ πρῶτων κάτοικοι τῆς Βέργας καί, φυσικῶ τῷ λόγῳ, μετὰ χρόνον πολύν, οἱ ἀπόγονοι τῶν διασωθέντων ἐκείνων καὶ ἐπιζησάντων καὶ διαπληθυνθέντων ἐν τῷ μεταξῷ.

Ἐξάγεται ὅθεν ὅτι, ὅτε αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν κακοποιῶν στοιχείων ἔληξαν, ὡς λέγει ὁ Δαμάνης (καὶ ἀσφαλῶς θὰ ἠννόει, τοὺς λαβόντας χώραν ἐκείνους πολέμους τῶν διαφόρων ἐπιδρομῶν ἀνὰ τοὺς χρόνους βραδύτερον, μέχρι τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας ἦτοι 1453), οἱ κάτοικοι, ἀναθαρρήσαντες, κατῆλθον—μᾶλλον ἐπανῆλθον—καὶ ἐνέπηξαν τὸν οἰκισμὸν των ἐνταῦθα, ἀκριβῶς δηλαδὴ εἰς τὴν Χώραν τῆς πάλαι ποτὲ καταγωγῆς των.

Ὁ Φοῖνιξ ἀποτεφροῦται, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς κόνεώς του, οἶονεῖ, ἀναγεννᾶται. Συνεπῶς καὶ διὰ τὴν Βέργαν, οὐδὲ δυνατόν, οὐδὲ νοητὸν νὰ συνέβαινε ἀλλως, νὰ ἐσβέννυτο αὕτη καὶ νὰ ἐξηλείφετο εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα.

Ἡ Βέργα ἔπρεπε νὰ ζῇ καὶ νὰ ὑπάρχη, ἀδιάφορον ἂν ὑπὸ διάφορον καὶ μεταβεβλημένον νῦν ὄνομα.

Εἶτα, οὐδὲν μᾶς ἐμποδίζει καὶ οὐδὲν μᾶς καθιστᾷ ἀναμφιβόλους πῶς μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης καθ' ἣν ἐγένετο ἡ μετοικεσία, εἴτε διὰ τῆς ὁμαδικῆς ἐγκαταλείψεως τῆς Παλαιοχωρούδας, εἴτε διαρροϊκῶς, ὡς ἐξεθέσσομεν ἐν

(1) Τὰ ὑποκοριστικὰ κατ' ἰδιωματισμὸν τῆς ὁμιλουμένης ἡμῶν λήγουν ἅπαντα εἰς οὐδι, θυλ. εἰς οὐδα : Πιδούδι, Κουρτσούδι, σκαμνούδι, χωργιουδούδι, σναμνούδι, Μπαρντακούδι, σκορδούδι, Χωραφούδι, Μαριγούδα, Τασούδα, Ἄνουδα, Βαούδα, ἀντὶ Παιδάκι, Κοριτσάκι, σκαμνάκι, χωριουδάκι, σταμνάκι, σκορδάκι, χωραφάκι, μικρούλα Μαρία, Τασία, Ἄννα, Βαῖα κλπ.

μιᾶ τῶν ἐκδοχῶν μας, ὁ τόπος αὐτὸς νὰ μὴν ἦτο γνωστὸς εἰσέτι εἰς τοὺς πέρειξ, ὡς τόπος καὶ περιοχὴ Βέργας, ἢ Βέρπης ἢ Νέγρης διὰ τε τῆς ζώσης καὶ ἐκ πιθανῶν τεκμηρίων, γραφῆς, ἢ λειψάνων οἰκήσεως, ἢ ἀπὸ οἰοδήποτε, τέλος, ἔχνος, καὶ ὅτι οἱ ἐν τῇ περιφερείᾳ κάτοικοι κατεσπαρμένων χωρίων καὶ οἰκισμῶν νὰ μὴν ἀπεκάλεσαν αὐτούς, ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει των, Βεργίτας, ἢ Νεοβεργίτας, ἢ καὶ Νιβεργίτας (ἐκ τοῦ τοὺς ἐν Βέργῃ-Νιβέργῃ, ὡς κατὰ τὰ τοιαῦτα: Ἐν Ὀλύμπῳ ἔξ οὗ καὶ Νέλυμπος. Ἐν Ἰβίροις-Νιβίρου εἰς τὰ ἀπὸ συμφώνου ὀνόματα, τὸ Ν μεθ' ἑνὸς ι, ὡς Νίσυρος κλπ.), εἴτε, ὡς ἐγκατασταθέντας ἐν Βέργᾳ, εἴτε ὡς θεωρήσαντας αὐτοὺς ἀπογόνους τῶν ἐκ ταύτης καταγομένων, ἄρτι ἀφιχθέντας. Ὅτε ἐκ τῶν Ν ι β ε ρ γ ι τ ῶ ν τούτων καθὼς τὰ ἐκτεθέντα καὶ περὶ τῶν Ν ε ο α γ ρ ι τ ῶ ν ἀνωτέρω, κατ' ἀνορθόγραφον ἢ ἀντίστροφον γραφὴν καὶ προφορὰν καὶ ἢ περιοχὴ τούτων Νιβεργίτα ἢ Νιβιργίτα (μεταξὺ ε καὶ ι εὐκόλος ἢ μεταλλαγή, ἀφοῦ καὶ νῦν ἀντι νερὸ-νιρό, Λεχῶ-Λιχῶ Λιχῶνα καὶ πληθὸς ἄλλων παρεμφερῶν) ἢ Νιβιρίτα ἢ Νιβρίτα καὶ διὰ τῆς συνεχοῦς φθορᾶς τῆς λέξεως, διὰ μέσου τῶν ἐτῶν, εἰς τὴν τελικῶς διαμορφωθείσαν καὶ ἐπικρατήσαν Ν ι γ ρ ί τ α.

Σημειωθῆτω ὅτι αἱ τοιαῦται παραλλαγὰὶ καὶ μεταστροφαί, οὐδὲ ἀφίσικοι, οὐδὲ παράδοξοι διόλου, ὅταν ἀπὸ Β ε ρ γ α τῶν ἀρχαίων μετατρέπεται εἰς Β ε ρ γ η ν ἐπὶ Στράβωνος καὶ ἕως Ἱεροκλέους Β ε ρ π η καὶ ὅταν ἐπὶ ἐνιαυτῶν ὄλων, καθ' ὃν τρόπον ὁ τόπος καὶ ἡ χώρα διήλθον καὶ ἐκ τῆς Ρωμαϊκῆς κατακτίσεως καὶ διὰ τοῦ ἀλφαβήτου τῆς Λατινικῆς μετεγράφησαν καὶ ἐπιγράφησαν ἅπαντα καὶ διὰ τῆς γλώσσης ταύτης ἦτο καὶ ἐνδεχόμενον τὸ Λατινικὸν Β ὄπερ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ δὴ ὑπὸ ἀγραμμάτων νὰ ἐξελήφθη ὡς ν μικρὸν καὶ ἢ γραφομένη συνεπῶς ἕως τότε Βέργῃ νὰ κατέστη Ν ε ρ γ η ἢ καὶ Ν ε γ ρ η δι' ἀναγραμματισμοῦ τῶν γραμμάτων, εἴτε ἐκ παραδρομῆς, εἴτε δι' εὐκολωτέραν προφορὰν κλπ. (Ζεβροχώρι-Ζεβροχώρι. Γρατσανίζω-Βρατσανίζω κ.ἄ.)

Καὶ ὅταν κατὰ τὴν ἱστορίαν ἔχωμεν τοιαύτας παραφθορὰς καὶ τοσαῦτα παραδείγματα μεταστροφῶν γραμμάτων καὶ λέξων καὶ ὀνομασιῶν πολλῶν Πόλεων (Σίρις, Σίρρα, Σέρρα, Σέρα, Φερραί, Σέρραι) καὶ πολλῶν ἄλλων καὶ ποικίλων πραγμάτων, διὰ τίνα λόγον νὰ μὴν παραδεχθῶμεν ὅτι τοιοῦτόν τι δὲν συνέβη καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου;

Κατόπιν, ἐν παμπάλαιον λείψανον, εἰς Πύργος, σχήματος καὶ μορφῆς τῶν χρόνων τῶν Μακεδόνων Ἀλεξάνδρου Α' ἢ Φιλίππου Β', ὑπάρχων καὶ ἱστάμενος ἐν ἐρειπῶδει καταστάσει ἕως τὸ θῆρος τοῦ 1912, ὅτε ὄλως μυστηριωδῶς καὶ λίαν παραδόξως, κατέρρευσε καὶ διελύθη ἐν μιᾷ στιγμῇ, μᾶς ἀφίνει νὰ συμπεράνωμεν, μᾶλλον νὰ πιστεύωμεν, ὅτι τὸ παμπάλαιότατον ἐκεῖνο λείψανον ἵστατο μέχρι τῆς πτώσεώς του διὰ νὰ καταμαρτυρῇ τὴν Πόλιν ἐκείνην τὴν ἀρχαίαν, ἣν ποτε ἐκόσμει καὶ ἐφρούρει καὶ τὴν Ἑλληνικότητα αὐτῆς μέσῳ τῆς δουλείας τοῦ Ἑθνους. Καί, ναί... εὐθύς

ὡς εἶδε ροδίζουσιν τὴν αὐγὴν τῆς ἐλευθερίας (Ὁκ)βριος 25) καὶ ἀνατέλλουσαν τὴν λύτρωσιν, ἐκ τοῦ ζυγοῦ, τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων καὶ ὠραματίσθη τὸν θρίαμβον καὶ τὴν τοῦ Ἔθνους ἀθανασίαν καὶ αἰωνιότητα, ἐθεώρησε τὴν ὑπαρξίν του περιττὴν καὶ ἐξαφανιστέαν.

Βέργα λοιπὸν ἢ ρίζα τῆς προελεύσεως τῆς ὀνομασίας τῆς Πόλεως Νιγηρίτης καὶ πέριξ ταύτης δεόν νὰ ἀναζητηθῇ ἢ ἀκριβεστέρα καὶ ἀστραπυκότερα ἀλήθεια, βεβαίως ἐπισταμένως καὶ ἀναντιρρήτως μετ' Ἱστοριοδιφικοεπιστημονικοῦ πρίσματος φακοῦ.

Ἀκόμη καὶ ὅταν ἡ ἀδελφὴ Πόλις τῶν Σερρῶν ὑπεδουλώθη ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν κατακτητῶν ἐν ἔτει 1379 ἢ 1383 (ἀδιάφορον), πλέον ἢ βέβαιον καὶ ἐπόμενον, ὅτι τὸ μοιραῖον νὰ ἐπηκολούθησεν καὶ διὰ τοῦτον, τὸν χῶρον. Ὅποτε, εἴτε ὑπῆρχε Κώμη ἐν αὐτῷ καὶ αὕτη ἀσφαλῶς ἢ Βέργα μετὰ τὴν ἀνάλογον, κατὰ τὰ ἄνω, ὀνομασίαν αὐτῆς καταγραφεῖσα καὶ αὐθωρεῖ ὡς Βεργ- ἢ Νεργ- ἢ Νεργ- ἀντά, ἢ μὴ ὑπάρχουσα τυχόν, ἀλλ' ἀναζητηθεῖσα ἢ παλαιὰ ὀνομασία τῆς περιοχῆς διὰ τῶν Ἱστορικῶν καὶ Γεωγράφων τοῦ κατακτητοῦ καὶ εὐρεθεῖσα καὶ ἐξαχθεῖσα ἢ ἀρχαία, πάλιν φυσικὸν ἐπόμενον ἦτο νὰ καταγραφῇ Τουρκιστὶ ὡς Βέργ, ἢ Νεργ, ἢ Εργ, ἢ Νεργ, ἀκόμη καὶ Ἐρι-ἀντά, ὡς, κατὰ τὰ ἐκτεθέντα περὶ τῆς ἐκ τῆς Τουρκικῆς διαλέκτου ἐκδοχῆς, ἐποιήσαμεν λόγον.

Ἴσως, τὰ ἐπιχειρήματά μας θεωρηθῶσιν πενιχρά.

Ὅμως, ταύτην τὴν ἐκδοχὴν ὑποστηρίζομεν καὶ ταύτην τὴν γνώμην ἔχομεν ὡς πρὸς τὴν προέλευσιν καὶ ὀνομασίαν τῆς Πόλεως Νιγηρίτης ἕως οὗ ἐμβριθέστερος ἡμῶν, ὡς εἴπομεν καὶ δευδεσκέστερος καὶ φιλοπεριεργέστερος καὶ ἐμπειρότερος καὶ εἰδήμων, ἄλλην ἰσχυριζόμενος καὶ ἐξακριβῶνων καὶ διατυπῶν, ἤθελεν καταστῆσαι ταύτην ἐσφαλμένην καὶ ἀπαράδεκτον.

Πάντως καὶ ἕως τότε, τῆς διὰ τῆς Ἱστορικῆς δηλαδὴ ὁδοῦ, ἐξακριβώσεως τοῦ ὀρθοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς, ἡ Πόλις ἀπῆτει μίαν ἐκδοχὴν καὶ δὴ σταθερὰν τοιαύτην.

Ὅσον ἀφορᾷ διὰ τίνα λόγον—ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει—δὲν μετωνομάσθη ἡ πόλις εἰς Βέργην κατὰ τὴν περὶ μετονομασιῶν πόλεων καὶ κωμῶν περίοδον, ἀλλὰ ἐδόθη ἡ ὀνομασία εἰς ἕτερον, καὶ ἐγγὺς ταύτης χωρίον τῆς Ἐπαρχίας, τὸ τοιοῦτον ἕτερον ἐκάτερον, οὔτε δὲ διὰ τὴν πόλιν συνέτρεχε τοιαύτη περίπτωσις.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς Νιγηρίτης, ἥδη δὲ τὰ περὶ τῆς Σούρπας ἢ Σύρπας ὅμοια.

II ΣΟΥΡΠΑ ἢ ΣΥΡΠΑ

ΠΟΘΕΝ Η ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΑΥΤΗΣ.

Ὡσπερ ἀκριβῶς ἔπραξαν κατὰ τὰ περὶ Νιγρίτης ἐκτεθέντα οἱ τῆς Παλαιχωρουδάς κάτοικοι, τοῦτ' αὐτὸ καὶ οἱ τοῦ μνημονευθέντος ἐν ἀρχῇ χωρίου Γ κ ο υ β ι ν τ ἄ ρ ι, οἵτινες γείτονες καὶ ὄμοροι τῶν ἄλλων δὲν ἠθέλησαν νὰ παραμείνωσι κατὰμονοι αὐτόθι, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐγγύς, ἐγγύτατα ἐκείνων.

Δι' ὃ καὶ εἰς ἕτερον καὶ κατάντικρον τῶν ἄλλων σημεῖον, συνέπηξαν καὶ οὔτοι τὸν οἰκισμὸν των, ὅστις ἀπεκλήθη Σούρπα καὶ ἐπὶ τὸ Λογιοτατικώτερον βραδύτερον, Σύρπα. Διαχωρίζονται δὲ οἱ δύο οὔτοι Συνοικισμοὶ Νιγρίτα καὶ Σούρπα ἀλλήλων, διὰ τοῦ ἀληθῶς χρυσορροῦ—ὡς ἀπεκλήθη ὑπὸ τοῦ Δαμάνη—Ποταμοῦ, τοῦ καὶ διασχίζοντος τὴν μίαν κατασταῖσαν ἤδη Πόλιν καὶ πάλιν, διαχωρίζων αὐτὴν εἰς δύο νῦν Ἐνορίας, τὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Νιγρίτης καὶ Ἁγίου Ἀθανασίου Σούρπας.

Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν ὀνομασίαν Σούρπα, καίτοι ἐπειγόμεθα πρὸς τοῦτο, πρὸς ἀποκατάστασιν ἀνακριβείας καὶ ἀναληθείας, ἀλλὰ κυρίως πρὸς ἀπόσεισιν τερατώδους ἐκφρασθείσης γνώμης παρ' ἐπισήμου ἀνδρός, τοῦ Γάλλου Προξένου Κουζινερί, ἐκφράσαντος ἐν Συγγράμματι αὐτοῦ «Ταξείδιον ἐν Μακεδονίᾳ» (ὅτε καὶ ἐπεσκέφθη, πρὸ ἑκατὸν πενήκοντα περίπου ἔτων, πιθανῶς ἐν ἔτει 1808—1810 τὴν Νιγρίταν καὶ ἔγραψε σχετικὰς περὶ τῆς Κώμης ἐντυπώσεις καθὼς εὔρε καὶ εἶδεν αὐτὴν τότε, κεχωρισμένην ἐκ τῆς Σούρπας) ὅτι ἡ ὀνομασία τῆς Σούρπας ἔχει Σλαβικὴν προέλευσιν, κατὰ τὰ ὑπ' αὐτοῦ διατυπωθέντα, παραλείποντες τοῦτο πρὸς στιγμὴν διὰ τὴν ἐξέτασιν του ὡς χρῆζει, καθόσον ἐπιφυλασσόμεθα νὰ ἀποκρούσωμεν καταλεπτῶς καὶ λίαν εὐγλώττως καὶ πλέον πειστικῶς τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον καὶ τὴν ἀστοχίαν τῆς ἀτυχοῦς φράσεως καὶ γνώμης, ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Νιγρίτης, περὶ ἧς ἐποιήσαμεν ἀνωτέρω λόγον, ἐνταῦθα προχείρως ὅλως καὶ ἐπὶ τροχάδην, ταῦτα παραθέτομεν, ἵνα καταδείξωμεν τὸ Ἑλληνικώτατον τῆς ὀνομασίας αὐτῆς, μηδεμίαν σχέσιν ἐχούσης πρὸς ἄλλην καὶ δὴ προέλευσιν Σλαβικὴν.

Δραστηριότεροι οἱ κάτοικοι τοῦ Συνοικισμοῦ τούτου ἐκ τῶν τοιούτων τῆς Νιγρίτης (1) ὡς διακρίνονται ἄλλωστε ἔτι καὶ σήμερον εἰς τὰς τε ἀσχολίας καὶ διὰ τὴν φιλέργειαν αὐτῶν, ὀνομάσθησαν Σ ο ὑ ρ π ι τ ο ι, ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἐν τῇ ὀμιλίᾳ αὐτῶν καὶ τότε, καθὼς καὶ σήμερον, ἡ λέξις Σ ο ὑ ρ π ι τ ο ς, ἔχει τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν σημασίαν τοῦ δραστηρίου ἀνθρώπου, τοῦ φιλοπόνου, τοῦ ἐπιμελοῦς, καὶ πλέον εἰδικώτερον, τοῦ ἔξυπνου,

(1) Δι' ὃ καὶ ἕως σήμερον ἀ ν ί γ ρ ο ι κ ο ι ἀποκαλοῦνται σκωπτικῶς κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ἣν ἀνεπτύξαμεν καὶ ἴσως ἴσως, τὸ ἀνίγρικοι ἢ ἀνίγρκι, νὰ εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπεκράτησε κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε ἐξ αὐτοῦ τούτου ἡ μετέπειτα καὶ νῦν ἡ ὀνομασία τῆς πόλεως.

τοῦ ταχέος, τοῦ βιαστικοῦ (θηλυκὸν τῆς λέξεως Σουρπιτάδα=δραστηριότης, βιασύνη: Λαϊκὴ ἔκφρασις . . . Μὴ μιὰ Σουρπιτάδα ποὺ νὰ τχαίρισι. Σούρπιτου κουρίτσ. Σούρπιτους ἄνθρουπους· Σούρπιτου πρᾶμμα (ζῶον) κλπ.).

Ἐν μὲν ἡ λέξις Σ ο ὕ ρ π ι τ ο ς, ἔχει ξενικὴν προέλευσιν, ρίζαν καὶ καταγωγὴν, Λατινικὴν, ἢ Σλαβικὴν, ἢ Τουρκικὴν, δὲν δυνάμεθα νὰ διαχωρίσωμεν ἐπακριβῶς, οὔτε δὲ ἔχομεν πρόσφατον τὴν γνώμην τῶν ἐπιφανῶν γλωσσολόγων ἡμῶν Χατζηδάκη, Ἀνδριώτη κ. ἄ. Ἄλλ' αὕτη εἶναι τοσοῦτον στενῶς συνδεδεμένη μὲ τὴν Μητρικὴν ἡμῶν γλῶσσαν, ὥστε ἐξ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, μέχρι τῆς σήμερον ὡς ἐλέχθη, νὰ ἀποτελῇ αὕτη ἔννοϊαν καὶ νὰ λογίζεται ὡς λέξις καθαρῶς τῆς Ἑλληνικῆς ἡμῶν διαλέκτου.

Ἐν τῇ φρασεολογίᾳ καὶ διαλέκτῳ ἡμῶν, ἐκ τῆς ἐρεῦνης ἦν φιλοπεριέργως ἐπράξαμεν καὶ ἐξητάσαμεν, εὔρομεν πολλὰς καὶ ἀφθόνας λέξεις Τουρκικῆς σημασίας καὶ προφορᾶς, ἀλλ' οὔτω πως πολιτογραφηθείσας ὥστε καὶ αὗται νὰ ἀποτελοῦν ἤδη ἀναπόσπαστον προσθήκην τοῦ λεξιλογίου τῆς καθημερινῆς ἡμῶν διαλέκτου καί, νῦν ἔτι, δεῖγμα, βεβαίως, τῆς μακροχρονίου δουλείας καὶ τοῦ ζοφεροῦ σκότους τῆς Παιδείας ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ. Ὅμως λέξιν Σλαβικὴν, ο ὕ δ ε μ ί α ν, οὐδὲ ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην.

Οὔτω, περισσότερον δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὴν λέξιν Σούμπιτος, προελεύσεως ἐκ τῆς Τουρκικῆς γλώσσης, π.χ. Σάρπ, τὸ ὁποῖον σημαίνει, ὅτι ἀκριβῶς ἀνωτέρω ἐλέχθη, τὸ γρήγορον, τὸ βιαστικὸν τὸ αὐξάνον ἀμέσως. Σάρπ - οβᾶ, περιοχὴ αὐξάνουσα οἰανδήποτε καλλιέργειαν, ἀλλὰ καὶ αὐτοφυῆ χόρτα, δένδρα κλπ, ἀμέσως, ἢ Σὺρ - οβᾶ περιοχὴ ἀγελάδων, ἀγελαδότοπος, ἀλλὰ μᾶλλον Σάρπ - οβᾶ. Διότι ἐνταῦθα μία περίεργος μεταστροφή τῆς λέξεως: Ἀντὶ ὁ κάτοικος τῆς Σούρπας νὰ ἀποκαλεῖται Σουρπιώτης ἢ Συρπιώτης, ἢ Σουρπαῖος, ἢ Συρπαῖος, ἢ Σουρπιτινός, κατὰ τὸ Νιγρίτα - Νιγριτινός, καὶ κατ' ἰδιωματισμὸν Νιγριτινός, - Σουρπιτινός, λέγεται καὶ ἀποκαλεῖται Σ α ρ π ο υ β ν ὀ ς καὶ ὅλοι μαζὺ οἱ κάτοικοι τῆς Ἐνορίας Σ α ρ π ο υ β ν ο ἰ, τὸ θηλυκὸν Σ α ρ π ο υ β ν ι ᾶ καὶ τὸ οὐδέτερον Σ ἄ ρ π ο υ β ν ὀ, ἐπισελθὸν καὶ ἐπικρατήσαν, οὔτως εἰπεῖν, τὸ ἐκ τῆς Τουρκικῆς Σάρπ - οβᾶ, ὡσπερ καὶ ἄλλα ἐν τῇ περιφερείᾳ καὶ Ἐπαρχίᾳ χωρία. Ἐξ - οβᾶ ἢ Ἴσ - Νισ - οβᾶ - Νισβᾶ ἢ σημερινὴ Δάφνη (κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἢ Ἄργιλος τῆς ἀρχαίας Βισαλτίας). Κοπρ - οβᾶ, τὸ νῦν χωρίον Χείμαρρος Σουλ - οβᾶ, σημερινὸν χωρίον Σκεπαστό. Μπέρ - οβᾶ, τὸ νῦν χωρίον Βεργί - σκος κλπ.

Σλαβικὴ ἄρα σημασία καὶ προέλευσις κατόπιν καὶ τῶν ἠνωτέρω, καὶ ἀπαράδεκτος καὶ ἀνυπόστατος, ἐκτὸς τυχὸν συνωνυμίας, ἥτις καὶ πάλιν ἀσφαλῶς δανεισθεῖσα καὶ παραληφθεῖσα καὶ ὑπὸ τῶν Σλάβων ἐκ τῆς Τουρκικῆς, καθόσον καὶ οὔτοι, Βούλγαροι, Σέρβοι, ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὡς γνωστὸν ζυγὸν καὶ δουλείαν παρέμειναν ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἴσα ἔτη.

Πρότερον δέ, ὅτε οἱ κατακτητικοὶ αὐτῶν ἀγῶνες, δῆθεν ἐξ ἐπικρατή-

σεὼς των δι' ὅσον χρόνον παρέμειναν, τὸ τοιοῦτον γελοῖον τελείως, καθόσον οἰκισμὸς Σούρπας οὐδέποτε πρότερον ὑπῆρξεν, καὶ ἀναφέραμεν οἱ πρῶτοι κάτοικοι ἔκ τινος χωρίου μετώκησαν καὶ κατὰ ποίαν τεκμαρτὴν ἐποχὴν.

Ἄλλὰ καὶ οἰονδήποτε λεξικὸν τῆς Λατινικῆς γλώσσης ἂν ἀνοίξωμεν θὰ ἴδωμεν τὴν λέξιν *surpate* καὶ *surpuit* καὶ *surpicio* σημαίνουσιν ὑφαρπάξω, ὑφαιροῦμαι τί τινός, κρύπτω, ἀποκρύπτω κλπ.

Καθόλου ἀπίθανον, ἢ λέξις αὕτη νὰ ἔμεινεν κατάλειπον τῶν πρῶτων ἐκείνων Ρωμαϊκῶν χρόνων κατοχῆς καὶ τῆς περιοχῆς ταύτης, ἐν τῇ ὁμιλουμένη τῶν τότε κατοίκων, ἧτις ἐν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου παρέμεινεν οὕτως καὶ ἔφθασε μέχρι τῶν ἡμερῶν τῶν προγόνων ἡμῶν καὶ τῶν ἡμερῶν τούτων ἔτι, μὲ τὴν ἣν ἀποδίδομεν εἰς αὐτὴν σημασίαν καὶ ἐρμηνεῖαν.

Ὅθεν ἐκ ταύτης καθαρῶς τῆς λέξεως Σ ο ὑ ρ π ι τ ο ς, ὡς ἀγνῶς Ἑλληνικῆς νοουμένης καὶ ἐκ τελείας ἀθωότητος καὶ εἰλικρινείας τῶν κατοίκων ἐκείνων καθόλου δὲ καὶ παντάπασι ὑπονοίας ὅτι εἰς πολὺ βραδύτερον χρόνον, τοιαύτην θὰ ἐπροξένη αἴσθησιν καί, τοιαύτην θὰ ἔδιδε λαβὴν ἀφορμῆς εἰς ξένον, μὴ γνωρίζοντα ἐπακριβῶς καὶ μηδὲν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν κατ' ἔκφρασιν καὶ ἰδιωματισμόν, ὥστε ἐξ αὐτῆς ὁ Γάλλος ἐκεῖνος νὰ ἐξέφραζεν τὴν χονδροειδεστέραν τερατωδίαν τῆς ποτε δῆθεν Σλαυικῆς ἐπιρροῆς ἐνταῦθα καὶ τὸν ἀτοπώτερον καὶ βλασφημότερον ἐκ τῆς ἀντιλήψεώς του, συμπερασμόν, ἀπεκλήθησαν καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ οἰκισμοῦ Σ ο ὑ ρ π ι τ ο ι καὶ ὁ Συνοικισμὸς αὐτῶν Σ ο ὑ ρ π α, Σουρπιτία ἢ Σουρπία, κατὰ τὸ Αὐγούστα ἀντὶ Αὐγουστία, Πρώτη ἀντὶ Πρωτία κλπ.

Ταῦτα καὶ περὶ Σ ὠ ρ π α ς κατὰ τὴν γνώμην καὶ ἀντίληψιν ἡμῶν ἐνταῦθα, καὶ πᾶς ὅστις ἔτερον ἤθελεν καταδείξῃ καὶ ἐκφράσῃ αἰσθαντικωτέραν θὰ δοκιμάσωμεν συγκίνησιν καὶ εὐχαρίστησιν, καθόσον πρόκειται περὶ τῆς πραγματικῆς ἡμῶν γενετείρας, οὐτέστιν ὅτι ὁ ὑποφαινόμενος πρόφορεται ἐκ ταύτης τῆς Ἐνορίας τῆς Νιγρίτης καὶ ἐν αὐτῇ εὔρηται ἢ κατοικία του.

III

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ «Ἡ ΓΕΡΑΚΙΝΑ»,

. . . Γράφτηκε καὶ στὰ «Σερραϊκὰ Χρονικὰ» (Τόμ. Α΄. σελ. 119) ἀπὸ τὸν κ. Νατάλη Πέτροβιτς, στὴν περισπούδαστη Μελέτη του «Λαογραφικὰ Σύμμεικτα Σεργῶν» ὅτι ἀπὸ τὴν Περιφέρεια Νιγηρίτης προέρχεται τὸ τελευταίως εἰς μεγάλην κλίμακα ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον διαδοθὲν Τραγούδι τῆς Γερακίνας καὶ λοιπὰ ἄλλα ποὺ λέγει ἐκεῖ, σχετικὰ μὲ τὰ κατὰ τύπους τραγούδια καὶ μουσικὴ τους.

Αὐτὸ σημαίνει πὼς, καθὼς ὁ κ. Πέτροβιτς, δὲν γινώριζε καὶ δὲν ἦταν θετικὰ βέβαιος ὅτι τὸ τραγούδι αὐτὸ εἶναι καθαρῶς Νιγηριτικό, βγολμένο (στιχουργημένο καὶ τονισμένο) ἀπὸ τὴν Νιγηριτικὴ Λαϊκὴ Μοῦσα, ἔτσι, ἀσφαλῶς καὶ ὁ πολὺς κόσμος δὲν θὰ ξέρη ἀκόμα τὴν πραγματικὴ καταγωγὴ του καὶ προέλευσι.

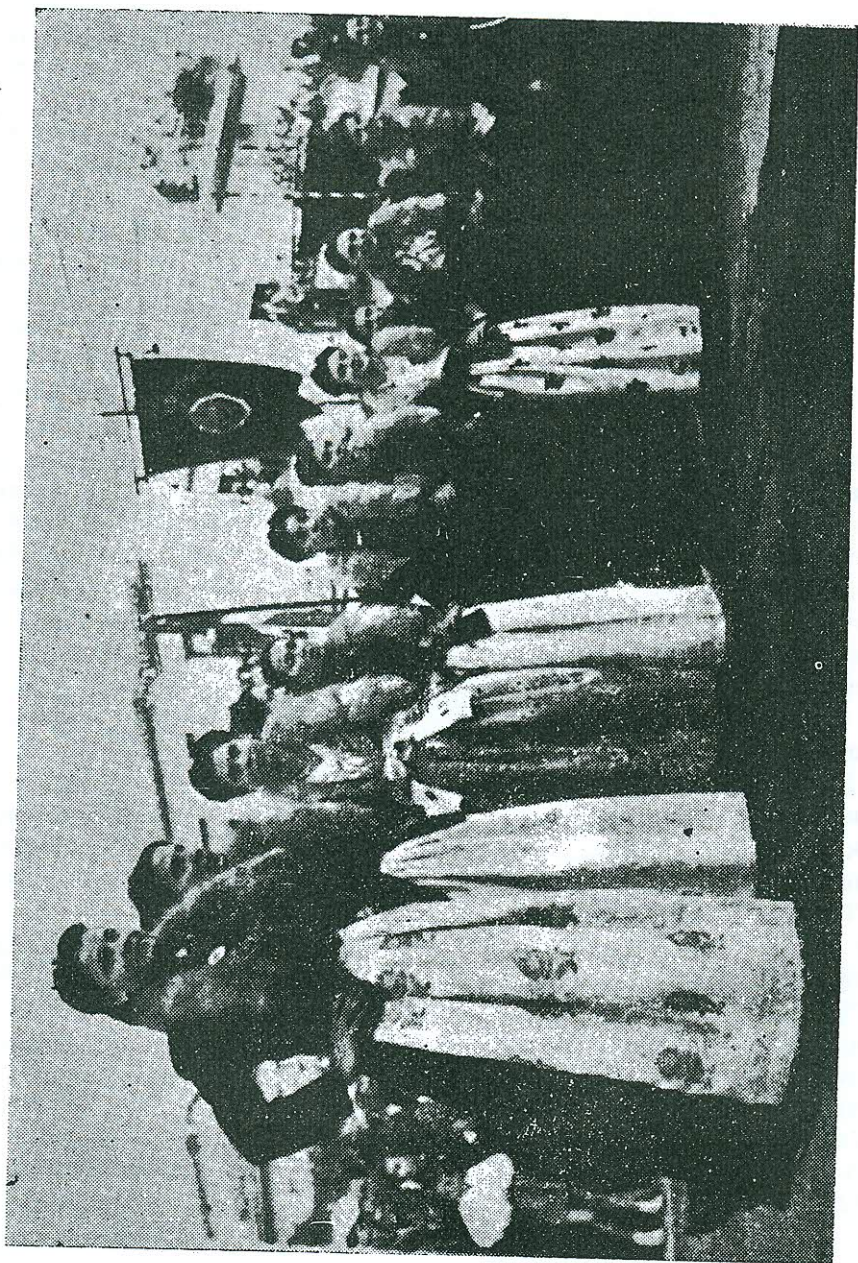
Γι' αὐτὸν τὸν λόγο, ἂν θὰ λέγαμε, μὲ τὸν ἀπλὸ τρόπο ποὺ μπορούμε, ὅτι ξέρουμε γιὰ τὴν Ἱστορία του καὶ ποὺ μὲ τοῦτο νὰ πληροφορούσαμε ὅλον τὸν κόσμον, ὅτι τὸ τραγούδι αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τὴν πόλι μας, τὴν ὁμορφὴ καὶ ξακουστὴ Νιγηρίτα, καὶ ἀπὸ τὶς ἴδιες αὐτὲς λαμπρὲς στῆλες τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν», θαρρῶ πὼς δὲν θὰ κάμναμε ἄσχημα, ἀφοῦ θὰ διασκεδάσαμε συγχρόνως καὶ ὅποια ἀπορία καὶ περιέργεια, ὁποθεδήποτε ξανὰ ἐμφανιζόταν.

Γιατί, γιὰ τὸ τραγούδι μας αὐτὸ—εἶν' ἀλήθεια—ἕστερα ἀπὸ τὶς τεράστιες διαστάσεις ποὺ πῆρε, τὴ φήμη ποὺ ἀπέκτησε, τὴν εὐχαρίστησι καὶ ἐνθουσιασμό ποὺ προκαλεῖ, καθὼς, κάθε τόσο, ξεχύνονται ἀνὰ τοὺς αἰθέρες, πρὸς ὅλα τὰ ραδιόφωνα τοῦ κόσμου, τὰ λόγια του καὶ ἡ φωνὴ του καὶ ἡ γλυκεῖα μουσικὴ του, ἀμέτρητοι ἦσαν ἐκεῖνοι ποὺ θέλησαν νὰ μᾶς τὸ κάμνουν δικό τους, εἴτε ἀπὸ φιλοδοξία καὶ μεγαλεῖο βέβαια, ἀλλὰ περισσότερο ἀπὸ ἐθνικὴ τους ὑπερηφάνεια, χωρὶς ὅμως νὰ τὸ κατορθώσουν. Καί. . .

Πράγματι. Μᾶς τὸ ἀπεκάλεσαν Κοζανίτικο, μᾶς τὸ εἶπαν Χαλκιδικιώτικο. Ἄλλοι, πάλι, τὸ νόμισαν ἢ, ἴσως, καὶ τὸ νομίζουν ἀκόμα Ἡπειρώτικο. Καὶ παρουσιάστηκαν ἕνα σωρὸ διεκδικητές. Καὶ ἔγινε ὀλόκληρος δημοσιογραφικὸς ἀγώνας κάποτε, ἀπὸ τὴν εἰδικὴ στήλη τῆς Ἐφημερίδος «Μακεδονία» τῆς Θεσσαλονίκης τοῦ κ. Βορείου, ποὺ, τότε, ἀναγκάστηκα νὰ πάρω θέσι κι' ἐγώ, κι' ἔτσι ἠσύχασαν καὶ σίγησαν ὀριστικά, ἕστερα, ὅλες ἐκεῖνες οἱ φωνὲς ποὺ τὸ ἔλεγαν γιὰ δικό τους :

Νὰ τί εἶχα γράψει τότε σχετικῶς, στὴν «Μακεδονία» :

«Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ δημοσιεύματός σας, γιὰ τὸ ὄντως ξεσοχὸ δημοτικὸ τραγούδι «Ἡ Γερακίνα», ποὺ ὅμως τὸ ἀποκάλεσατε Κοζανίτικο, εἴτε νομίζοντας ὅτι προέρχεται ἀπ' ἐκεῖ, εἴτε γιατί ἔτσι σᾶς τὸ πληροφορήσε κάποιος, ἔλαβα τὸ θάρρος καὶ τὴν ὑποχρέωσι κι' ἔρχομαι νὰ σᾶς πληροφορήσω, ὅτι τὸ τραγούδι αὐτὸ εἶναι καθαρῶς Νιγηριτι-

Νεάνιδες Νιγηρίτας χορεύουσαι με τοπικὸς ἐμφυμασίαις Γερακίνας

νό, γέννημα-θρέμμα τῆς Νιγρίτας καὶ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ μᾶς ἀμφισβητήσῃ τὴν πατρότητά του.

Ναί. Κι' ἂν ζοῦσε ὁ μακαρίτης συνθέτης του καὶ πρωτοτραγουδιστῆς του (δὲν πᾶνε πολλὰ χρόνια πού πέθανε) σᾶς βεβαιῶ θὰ γελοῦσε μὲ τὴν ψυχὴ του καὶ φυσικὰ θὰ διεμαρτύρετο, γιὰ τὴν παραποίησιν αὐτῆ τῆς ἀλήθειας.

Τὸ τραγοῦδι «ἡ Γερακίνα» ποιήθηκε ἀπὸ μιὰ ἀληθινὴ ἱστορία, ἀκριβῶς ἴδια ὅπως εἶναι ἡ ὑπόθεσίς του, πού συνέβη πράγματι μέσα στὴ Νιγρίτα, μπροστὰ ἀπὸ καμμιά ὄγδονταριά χρόνια περίπου.

Σῶζεται ἀκόμα τὸ πηγάδι τῆς Συνοικίας πού λέγεται «Τσιακαλάδες» καὶ ὑπάρχουν μερικοὶ γέροι καὶ γρηῆς—γερά κόκκαλα, βλέπετε—πού θυμοῦνται τὸ συνταρακτικόν, γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, γεγονός, μάρτυρες ἀκόμα τοῦ θαρραλέου ἐκείνου νέου, πού κατέβηκε στὸ πηγάδι, γιὰ νὰ σώσῃ τὴν καλὴν του.

Ἄν πάλι, πῆτε γιὰ Γερακίνας, ἔχουμε καὶ σήμερα πολλὰς μὲ τὸ ὄνομα αὐτό, πού κρατοῦν συγγένεια ἀπὸ τὴν τραγικὴ ἐκείνη νέα.

Μιά, μάλιστα, ἀπ' αὐτές, εἶχε κι' αὐτὴ τὴν τραγικὴ τύχη νὰ σκεπαστῇ ἀπὸ χῶμα (τώρα τελευταῖα τὸ φρικτὸ αὐτὸ γεγονός, πρὸ εικοσαετίας περίπου) καὶ νὰ πεθάνῃ καθὼς πῆγε νὰ βγάλῃ χῶμα, γιὰ νὰ πατώσῃ τὸ Χαγιάτι τοῦ σπιτιοῦ της—ἂν ἔχετε ὑπ' ὄψιν σας τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς καθαριότητος πού ἐνεργοῦν αἱ χωρικαὶ γυναῖκες στὰ σπίτια τους, κάθε Σάββατο ἀπόγευμα, γιὰ νὰ δώσουν καινούργια ὄψιν στὸ πάτωμα, μαζὺ μὲ τὸ ἀσβέστωμα συγχρόνως πού κάνουν στοὺς τοίχους, ἔνεκα τὴν ἐπαύριο ἢ Κυριακὴ κλπ.—πού καὶ γιὰ δαύτην, ἡ Λαϊκὴ Μοῦσα δὲν ὑστέρησε καθόλου, μὰ τὸ τραγοῦδι της συγχωνεύθηκε μὲ τὸ πρῶτο, κι' ἔτσι τὰ δυὸ μαζὺ ἔκαναν τὸ ἓνα πού τραγουδιέται τώρα, ἀναλόγως τῆς ὑποθέσεως, στὸν ἴδιον σκοπὸν :

Συνθέται φέρονται μιὰ παρέα νέων τῆς ἐποχῆς, τότε, πού ἡ φήμη τους γιὰ τὰ τερπνὰ καὶ εὐχάριστα γλέντια τους, τὸ χιοῦμορ τους καὶ ἡ ἱκανότης τους νὰ σκαρώνουν τέτοιου εἴδους Λαϊκὰ Τραγοῦδια διατηρεῖται καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας σήμερα.

Ἐπειδὴ ἡ δουλειὰ τους ἦταν νὰ πίνουν καὶ νὰ γλεντοῦν, δὲν ἄφιναν νὰ τοὺς ξεφεύγουν αὐτοῦ τοῦ εἴδους γεγονότα καὶ εὐκαιρίες. Νὰ ἀναφέρω τὰ ὀνόματά τους, πού τὰ ξέρω, τὸ κρίνω περιττό.

Ἐκτοτε τὸ τραγοῦδι αὐτὸ ἦταν ἀπαραίτητο γιὰ τοὺς συρτοὺς χοροὺς στοὺς γάμους καὶ στίς διασκεδάσεις τοῦ τόπου μας, ὅπως καὶ μερικὰ ἄλλα πού ἔχουμε μεταγενέστερα, πού ἐνδεχομένως καὶ αὐτὰ νὰ πάρουν, κάποια μέρα, διαστάσεις.

Τώρα, πῶς γενικεύτηκε καὶ τραγουδιέται σήμερα παντοῦ, ἦταν κατὰ τὸν τρόπον πού εἶπατε καὶ σεῖς.

Αὐτὸ πάλι, πού σᾶς ἔγραψε ὁ κ. Ἀντῆρχης καὶ τὸ δημοσιεύσατε στὸ σημερινὸ φύλλο τῆς στήλης σας καὶ αὐτὸ σωστό, γιὰτὶ δικά μας ἦταν τὰ παιδιὰ πού τὸ τραγοῦδησαν ἐκείνη τὴν μέρα, καθὼς ὄσα γλύτωσαν ἀπ' αὐτὰ—ὑστερα ἀπὸ τίς ἐκτελέσεις, τὸ στάλισμόν τους στὰ περιβόητα στρατόπεδα συγκεντρώσεως τῆς Γερμανίας μὲ τὰ Κρεματόριά τους κ. τ. α.—στὴν ἐπιστροφή τους, μᾶς εἶπαν ὅτι ἔκαναν αὐτὸ τὸ ὑπέροχον ξέσπασμα τῆς ἀθάνατης καὶ ἀδάμαστης ψυχῆς τους».

Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἔτσι ὅπως τ' ἀκοῦμε στὸ Ραδιόφωνο πλέον, ποὺ μᾶς τὸ παραποίησαν, μᾶς τὸ ἀλλάξαν, μᾶς τὸ ἔκαμαν κάπως ἀγνώριμο, μὲ τό, τάχα, πιὸ μοντέρνο, ποὺ θέλησαν νὰ τὸ παρουσιάσουν.

Τὸ τραγούδι μας ἔχει ὡς ἑξῆς :

Κίνησι ἢ Γερακίνα
 γιὰ νηρὸ κρυὸ νὰ φέρη
 Σιούμ, ντούμ, ντούμ
 ντούμ, ντούμ, ντούμ
 τὰ Μπιλιτζιούκια τῆς βρουντοῦν...
 Ντούμ, σιούμ ντούμ
 σιούμ, ντούμ, ντούμ
 τὰ βραχόλια τῆς βρουντοῦν.

*
 * *

Κι' ἔπισι μεσ' τοῦ πηγάδι
 κι' ἤβγαλι φουνὴ μεγάλη
 Σιούμ, τούμ, ντούμ
 ντούμ, ντούμ, ντούμ
 τὰ Μπιλιτζιούκια τῆς βρουντοῦν.
 Αἱ Σιούμ ντούμ
 ντούμ, σιούμ ντούμ
 τὰ βραχιόλια τῆς βρουντοῦν.

*
 * *

Κι' ἔτριξαν μικροὶ μιγάλοι
 κι' ἔτριξα κιγὼ καυμένους
 Σιούμ ντούμ ντούμ κλπ. τῆς πρώτης στροφῆς.

*
 * *

Σῶπα σῶπα Γερακίνα
 γὼ θὰ ἔρτου νὰ σὺ βγάλου
 Ντούμ, σιούμ ντούμ κλπ. τῆς δευτέρας στροφῆς

*
 * *

Γὼ θὰ ἔρτου νὰ σὺ βγάλου
 κὶ Γυναίκα θὰ σὺ πάρου.
 Ντιούμ, ντούμ, ντούμ κλπ. τῆς πρώτης ἢ δευτέρας στροφῆς.

Ἔλα τὰ ἄλλα... ἔρριξε χρυσὸ κορδόνι κλπ. εἶναι παραπανίσια καὶ πρόσθετά (¹).

(¹) Ἐν πάσῃ περιπτώσει, γιὰ ὅποιον θέλει τὴν ἀπάντησι τοῦ κ. Βορείου καθὼς καὶ ὅλη τὴν διενεργηθεῖσα, πάνω στὸ Τραγούδι αὐτὸ δημοσιογραφία, παραπέμπουμε στὶς ἐφημερίδες «Μ α κ ε δ ο ν ί α» τῆς Θεσσαλονίκης τοῦ ἔτους 1951.

Ἐπειδὴ, ὅμως, καθὼς εἶναι φυσικὸ καὶ ἐπόμενο, γιὰ κάθε καλὸ καὶ ὠραῖο, ὅποιο κι' ἂν εἶναι αὐτό, πάντοτε δημιουργεῖται μιὰ κάποια ἀμφισβή-
τησις, πὺν μὲ τὴν σύγχισι κυρίως καὶ τὸν θόρυβο τὸν πολὺ γύρω ἀπ' αὐτό,
στὸ βάθος νὰ μένη μιὰ σὰν ἀμφιβολία, ἀκόμα καὶ στὴν πιὸ σίγουρη καὶ χει-
ροπιαστὴ ἀλήθεια, ὅπως πιθανόν, στὸ τραγούδι μας αὐτό, μετὰ ἀπὸ τὸν δη-
μοσιογραφικὸ ἀγῶνα πὺν ἀναφέραμε καὶ γιὰ νὰ διώξουμε πιά καὶ τὴν ἐλά-
χιστη ἐκείνη καὶ ἀμυδρὰ ἔστω ἀμφιβολία ξαναλέμε, ἀπ' ὅπου—ἐννοεῖται—
ὑπάρχει αὐτὴ, ἀρχίζουμε τὴν Ἱστορία του, πὺν εἶναι πάνω κάτω ἐτούτῃ :

ΠΟΙΑ ΗΤΑΝ Η ΓΕΡΑΚΙΝΑ

Πρὶν ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια περίπου ἢ μᾶλλον ἀκριβῶς τὸ 1854, σ' ἓνα μι-
κρὸ χαμόσπιτο τῆς Νιγρίτας, μιᾶς τρομερὰ φτωχῆς οἰκογενείας, γεννήθηκε
ἓνα κοριτσάκι, πὺν ὀκτὼ μέρες μετὰ ἀπὸ τὴ γέννησί του τὸ βαφτίσανε καὶ
τοῦ δώσανε τὸ παράξενο αὐτὸ ὄνομα Γ ε ρ α κ ί ν α.

Ὅταν τὸ κοριτσάκι αὐτὸ ἦλθε στὸν κόσμον καὶ εἶδε τὸ φῶς τῆς ἡμέ-
ρας, κανένας, φυσικά, δὲν μποροῦσε νὰ μαντεύσῃ, μηδὲ καὶ αὐτοὶ οἱ θλιβε-
ροὶ γονεῖς του ἀκόμη, ὅτι στὰ δεκάξῃ του χρόνια, τὸ νήπιο αὐτό, θάχε τὴν
τραγικὴ τύχη νὰ πέσῃ στὸ πηγάδι καὶ νὰ πνιγῇ καὶ ὅτι ὁ φρικτὸς ἐκείνος
θάνατός του θὰ γινόταν ἡ ἀρχὴ τῆς Ἀθανασίας του καὶ τὸ παράξενο ὄνομά
του τραγούδι αἰώνιο, πὺν θὰ διέσχισε τοὺς αἰθέρες καθημερινὰ καὶ θὰ προ-
φερότανε ἀπὸ τὰ χεῖλη ὄλων ἐκείνων πὺν θὰ τὸ ἀκούανε, σήμερον καὶ πάντοτε.

Στὴ φτώχεια γεννήθηκε ἡ Γερακίνα καὶ φτωχιά μεγάλωνε, ἕως τὴν
ἡμέρα πὺν ὁ Χάρος τὴν ἄρπαξε μὲ τὸν τρόπο του αὐτὸν τὸν φοβερό, τὸν
ἄγριο, τὸν ἀνατριχιαστικὸ.

Μὰ ἡ Μοῖρα, φαίνεται, δὲν ἤθελε ἡ Γερακίνα νὰ πεθάνῃ. Ἦθελε νὰ
ζῆ. Μᾶλλον νὰ ζῆ αἰώνια. Καὶ τὸ κατώρθωσε αὐτό, καθὼς συμβαίνει, μὲ
ὅσους εὐνοεῖ αὐτὴ, σὲ κείνους πὺν αὐτὴ θέλει καὶ ἀ γ α π ᾶ.

Ἔτσι, τὸ ἄσημο ἐκεῖνο κορίτσι τῆς φτωχιάς καὶ δυστυχισμένης οἰκο-
γενείας, πὺν εἴπαμε, ἡ Μοῖρα θέλησε νὰ τὸ ἀφίση ἀνάμεσά μας πάλι, ὄχι
ὅμως μὲ τὸν οἶκτο πὺν προκαλοῦσε ἡ φτωχιά καὶ ἡ ταπεινὴ του καταγωγὴ,
ἀλλὰ μὲ τὸν θαυμασμὸ γιὰ τὴν ἐξαίσια ὁμορφιά του καὶ τὸ ἱερὸ ἐρωτικὸ
του αἶσθημα, τὸ ἀγνό, τὸ θεῖο, τὸ μυστικὸ, καὶ γιὰ τὴ λίγη ζωὴ του, μὲ
ἓνα φλογερὸ ὑπέροχο τραγούδι, γιὰ ὄλη μας τὴ ζωὴ.

Ἐργατικοὶ ἦσαν οἱ γονεῖς τῆς Γερακίνας καὶ μὴ ἔχοντας δικά τους
χτήματα, ξενοδούλευαν σὲ ἀγροτικὲς δουλειὲς ἄλλων, φροντίζοντας ὅμως,
ὅσο μποοῦσαν, στὸ καλὸ μέγλωμα τοῦ μονάκριβου τους αὐτοῦ παιδιοῦ.

Μὰ μιὰ μέρα—ἀποφράδα μέρα—καλοκαιριάτικῃς μπόρας, ἓνα ἀστρο-
πελέκι χτύπησε θανάσιμα τὸν Πατέρα ἐκεῖ πὺν ἐργαζότανε στὸ χωράφι καὶ
τὸν ἔστειλε στὸν ἄλλο κόσμον γιὰ πάντα.

Κι' ἔμεινε ἡ Γερακίνα ὀρφανή, μὲ μόνη προστασία τὴ Μάννα της.

Καὶ περίεργο τρώντι: Ὅτι παρ' ὅλη τὴ δυστυχία καὶ ἀνέχεια, παρ' ὄλες τὶς στερήσεις πού εἶχε τὸ παιδί αὐτό, ἀπὸ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ πού ἀποζητοῦσε ἡ τρυφερὴ ἡλικία του, ἐντούτοις μεγάλωνε ξεαίρετα καὶ κάθε τόσο ἔδειχνε ὄλες τὶς χάριτες καὶ ὁμορφιές πού ἡ φύσις τὸ κοσμοῦσε καὶ τὸ προικοῦσε.

Ἔτσι στὴν ἡλικία τῶν δεκαἕξι του χρόνων, ἦταν κοπέλλα, καθὼς διαθρυλεῖται, θαυμαστή, καστανόξανθη, ψηλὴ, βεργολυγερὴ, μὲ μεγάλα κατὰμαυρα μάτια, φρύδια κοντυλιένια, χεῖλη κερασιένια, μιὰ ὁμορφιά ἐκθαμβωτικὴ, πού ἔνα σωρὸ μνηστῆρες τῆς ἐποχῆς, τὴν εἶχαν βάλει στὸ μάτι.

Μὰ καὶ ἡ Γερακίνα, μὲ τὴν ἀνθησι τούτη τῆς ἡλικίας της, ἔνοιωσε κι' αὐτὴ μέσα της, ἓνα παράξενο αἶσθημα, ἓνα κέντημα στὴν καρδιά της, πού, λὲς καὶ τὴν εὐχαριστοῦσε καὶ τὴν δυσαρεστοῦσε μαζί, χωρὶς ὅμως πουθενὰ νὰ τολμᾷ νὰ τὸ πῆ, νὰ μάθῃ, νὰ πληροφορηθῆ τί εἶναι, μήτε ἀκόμα καὶ στὴ Μάννα της. Κι' ἦταν, ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, πάντα σὰν ἀφηρημένη λίγο, πάντα σὰν συλλογισμένη πολύ.

Ἄπ' ὅλους τούς πολλοὺς νέους, ἓνας κατώρθωσε νὰ κλέψῃ τὴν ματιὰ της, γιὰ νὰ αἰσθανθῆ παρευθύς, κάτι σὰν λαβωματιὰ στὴν καρδιά του. Μετά, ξανά, τίποτε. Μὰ καὶ τὸ παιδί αὐτό, ἀπὸ τότε, πονοῦσε ἴδια καὶ ἀπαράλλαχτα, ὅπως καὶ ἡ ἡρωὶς μας αὐτὴ, ἡ ὁποία, ἀκριβῶς ἀπ' ἐκείνη τὴ στιγμὴ, εἶχε νοιώσει τὸν ἀλλοιώτικο ἐκεῖνο χτύπο πού ἔκανε ἡ καρδιά της πιά.

Πέρασε καιρὸς πολὺς πού ζοῦσε ἔτσι, σκεπτικὴ, συλλογισμένη, ἀφηρημένη, μὰ πάντοτε χαμογελαστή, ὀλοπρόθυμη, ἐργατικὴ: πάντοτε ἀναφοκοκινισμένη, πάντοτε ντροπαλή.—Βοηθοῦσε στὶς ξενοδοιεῖς τὴν μητέρα της πού ἦταν γι' αὐτὴν τὸ καμάρι, ἡ χαρὰ καὶ ἡ παρηγοριά της, γι' αὐτὸ καὶ ἡ καπερὴ ἐκείνη γυναίκα, φρόντιζε ὅσο μποροῦσε γιὰ τὴν μοναχοκόρη της, ὥστε, στὴν ἡλικία πού βρισκόταν, νὰ μὴν τῆς λείπῃ τίποτε, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὰ στολίδια πού ἀπαιτοῦσε ὁ συρμὸς τῆς ἐποχῆς.

Γι' αὐτὸ καὶ ἀπὸ τῆς Γερακίνας τὰ χέρια δὲν ἔλειπαν οὔτε τὰ Μπιλτζιούκια (βραχιόλια), ἔστω εὐτελοῦς καὶ ἀσήμαντης ἀξίας, ὥστόσο ὅμως πού φαίνόντουσαν ἀστραφτερὰ καὶ βαρύνιμα ἀπὸ τὴν ξωτικὴ ὁμορφιά της.

Γι' αὐτό, μάννα καὶ γειτονιά, ἀλλὰ καὶ ὅσοι τὴ βλέπανε, καμαρώνανε τὸ κορίτσι αὐτό, γιὰ τὴ χάρι καὶ γοητεία πού προξενοῦσε, πού σκορποῦσε, πού ἄφινε.

Καί, καί! Ξημέρωσε μιὰ μέρα—κάλλιο γιὰ τὴν δύσμοιρη τούτη κοπέλλα νὰ μὴν ξημέρωνε ποτὲ—ἡ 6η Αὐγούστου 1870, ἑορτὴ τῆς Μεταμορφώσεως: Ὁρα ἀκριβῶς πού θὰ στρώνανε τραπέζι, γιὰ νὰ τρώγανε—μάννα καὶ κόρη—τὸ ἀρτίσιμο φαγητό τους, ὕστερα ἀπὸ πέντε μέρες δεκαπενταυγουστιάτικης νηστείας καὶ γιὰ νὰ εἶχανε φρέσκο καὶ κρύο νερὸ πηγαδί-

σιο καί, μέχρις οὗτου ἡ μάννα θὰ κένωνε στό κοινὸ πιάτο τὸ φαγητό, πῆρε τὸ σταμνὶ τῆς ἡ Γερακίνα νὰ πάη νὰ τὸ γεμίση.

Ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ, τὰ πηγάδια δὲν ἦσαν ὅπως σήμερα—ὅπου ὑπάρχουν αὐτὰ—τσιμενταρισμένα στὴ βάση, καθὼς ἐπίσης μὲ τσιμεντένιο ἢ πέτρινο γῦρο, στενὰ στό στόμιο ἢ καὶ ἐντελῶς κλειστά, πού ἡ ἀντλησις πιά γίνεται μὲ τουλούμπα (ὑδραντλία) ἢ ἀπλῶς μάγγανο κλπ.

Τὸ πηγάδι, στό ὁποῖον πῆγε ἡ κοπέλλα νὰ βγάλῃ νερό, πρῶτα-πρῶτα ἦταν βαθὺ ἕως εἴκοσι μέτρα καὶ μὲ νερὸ ἄφθονο κι' ὕστερα τὸ στόμα του ἀνοιχτὸ πολὺ μὲ σταυρώματα στὴ βάση ἀραδιασὰ ξύλινα, πού ἄφιναν μεγάλο καὶ ἐπιφοβο ἀνοιγμα. Τὸ δὲ πιὸ δυσάρεστο, ὁ γῦρος τοῦ στομίου του ἦτο ἐπίσης ξύλινος καὶ πολὺ χαμηλός, σχεδὸν λίγο πιὸ πάνω ἀπὸ τὸ γόνυ καὶ ἡ ἀντλησις γινόταν μὲ τὰ χέρια. Ἔτσι, ρίχνοντας κανεὶς τὸν κουβᾶ καὶ ἀν αὐτὸς τύχαινε ἰδίως νὰ εἶναι καὶ κάπως μεγάλος, χωρώντας ἀρκετὸ βάρος νεροῦ, μὲ τὸ παραμικρό, τυχόν, χάσιμο τῆς ἰσορροπίας, κατὰ τὸ τραβηγμά του πρὸς τὰ πάνω, μπορούσε ὁ τραβηχτὴς νὰ βρεθῇ στό πηγάδι, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβαινε καθόλου.

Αὐτὸ ἀκριβῶς συνέβη καὶ μὲ τὴν τραγικὴ νέα. Εἴτε γιὰτὶ ὁ κουβᾶς ἔπιασε κάπου μέσα στό νερὸ καὶ καθὼς τραβήξε ἀπότομα γιὰ νὰ τὸν ἀνασύρῃ, τραντάχθηκε κι' αὐτὴ καὶ ἔχασε μὲ τοῦτο τὴν ἰσορροπία τῆς, εἴτε γιὰτὶ ἀπὸ τὴν ἀφηρημάδα τῆς καὶ λοιπὰ πού εἴπαμε, ἔκανε καμμιά ἀδέξια κίνησι, τὸ γ ε γ ο ν ὀ ς εἶναι ὅτι, ρίχνοντας τὸν κουβᾶ καὶ τραβώντας τον πρὸς τὰ πάνω, ἔγειρε ὀλόκληρη καί, ἔτσι τὴν εἶδαν νὰ πέφτῃ μέσα, μὲ μιὰ σπαρακτικὴ, πού πρόλαβε νὰ βγάλῃ, φωνή.

*
* *

Ἐτρεξαν οἱ γείτονες φυσικά, ἀπὸ τὰ γύρω σπίτια,—θόρυβος, φωνές, κακό—, ἔτρεξε καὶ ἡ χαροκαμένη μάννα καὶ ὅλος ὁ κόσμος τῆς μικρῆς τότε Νιγρίτας, καθὼς τὸ γεγονὸς ἀστραπιαίως διαδόθηκε παντοῦ καὶ στό πιὸ ἀκρυνὸ σπίτι τοῦ χωριοῦ. Ἐτρεξαν μικροὶ μεγάλοι, ὅπως λένε καὶ οἱ στίχοι τοῦ τραγουδιοῦ, καὶ ἀνάμεσα σὲ ὅλους καὶ ὁ νέος ἐκεῖνος, ὁ πληγωμένος ἀπὸ τὴν ἐρωτικὴν ματιά τῆς

Κάποιος, ἐννοεῖται, ἔπρεπε νὰ χωθῇ στό πηγάδι, γιὰ νὰ βγάλῃ τὸ κορίτσι, ζωντανὸ ἢ πεθαμένο. Καὶ ὁ κάποιος αὐτὸς ἦταν ὄχι ἄλλος ἀπὸ τὸν ἡρωικὸ ἀγαπητικὸ τῆς.

Τὸν δέσανε μὲ σχοινὶ γερό. Τὸν κατεβάσανε κάτω. Πῆρε, τὴν ἔδεσε. Ἐκεῖνος ἤξερε πῶς! . . μὲ τί κουράγιο, μὲ τί ὕψος, μὲ τί ἀγωνία, μὲ ποιά συγκινητικὰ συναισθήματα, μπροστὰ στό φοβερὸ καὶ φρικτὸ θέαμα . . μὲ τί ψυχραιμία, μὲ πόση γενναιοῦτητα, μπροστὰ στὸν σπαρακτικὸ καὶ ὀλέθριο ἐκεῖνον πόνου του.

Τράβηξαν τὸν νέο πρῶτα, ἀλλὰ λιπόθυμο, μισοπεθαμένο. Τράβηξαν καὶ τὴν Γερακίνα ὕστερα, μὰ πεθαμένη, πνιγμένη, ν ε κ ρ ή !

Τὸ θλιβερὸ αὐτὸ γεγονός ἦταν ἀπὸ τὰ πιὸ συνταρακτικὰ γιὰ τὴν μικρὴ τότε κοινωνία τῆς Νιγρίτας.

Θρῆνοι καὶ ὀδυρμοὶ καὶ φωνές σαρακτικῆς ἀκούονταν ἀπὸ παντοῦ, ἀπὸ μικροὺς καὶ μεγάλους, ἀπὸ νέους καὶ νειές, ἀπὸ γέρους καὶ παιδιὰ, πὺ ἐκλαιγαν καὶ ὀλόλυζαν πονεμένα.

Τὴν πῆγαν στὸ σπίτι της καὶ τὴν ἄλλαξαν σὰν νύφη.

Τὴν στόλισαν μὲ φλουριά, μὲ ξαλφές, μὲ λουλούδια.

Τῆς ἔβαλαν ψιμίδια στὸ πρόσωπο. Τῆς γέμισαν ἀπὸ βραχιόλια τὰ χέρια καὶ τὴν συνώδεψαν στὴν τελευταία της κατοικία πάνθημα, ἔτσι ὅπως εἶχε συγκεντρωθῆ ὄλος ἐκεῖνος ὁ κόσμος, μὲ γόους, μὲ κοπετούς, μὲ σαραγμό.

Ἡ Γερακίνα ἦ βεργολυγερή, ἦ μαυρομάτα, τὸ καμάρι τῆς γειτονιάς, τὸ στολίδι τοῦ φτωχοῦ σπιτιοῦ, τὸ καύχημα καὶ ἡ παρηγοριὰ τῆς πολυβασανισμένης μάνας, δὲν ὑπῆρχε π ι á. Τὴν σκέπασε τὸ χ ῶ μ α. Καὶ ὁ λυποθυμισμένος νέος, βαριὰ πεσμένος στὸ κρεββάτι τοῦ πόνου, ψηνόταν στὸν πυρετὸ—τραγικὸ μοναχοπαῖδι κι' αὐτός, ἄλλης φτωχιάς καὶ δυστυχισμένης οἰκογενείας—ὥσπου ὁ πυρετὸς αὐτός, ἀπὸ τὴν πούντα πὺ ἄρπαξε στὸ νερὸ τοῦ πηγαδιοῦ, καθὼς τόσο πολλὴ ὥρα ἔμεινε ἐκεῖ βρεγμένος καὶ ἀπὸ τὴν πελώρια ψυχικὴ του συγκίνησι βαλαντωμένος, πέθανε ἀπὸ χτικιό, ὅπως τότε λέγανε τὴν φυματίωσι—καλπάζουσα προφανῶς—μετὰ τρεῖς μῆνες ἀπὸ τὸν χαμὸ τῆς ἀγαπημένης του.

Ἐδῶ μποροῦμε νὰ ποῦμε πὺς ὁ Χάρος ἔδειξε ὄλη τὴν σκληρότητά του : Ἄδιάφορος, ἀσυγκίνητος, δολοφόνος, ἔκανε σωστὸ ρημαδιό.

Ἡ μάνα τῆς Γερακίνας, μὴ μπορῶντας νὰ ἀντέξῃ στὸ βάσανο, ἀφοῦ ἔζησε ἓνα χρονικὸ διάστημα, σὰν παρατουνοῦ της (τρελλή) μὲ τὴν προστασία καὶ τίς ἐλεημοσύνες τῶν γειτόνων, ἔπεσε μιὰ νύχτα χειμωνιάτικη στὸ καταπαγωμένο χαγιάτι τοῦ χαροκαμένου σπιτιοῦ της ἀπ' ὅπου τὴν σήκωσαν νεκρή.

Τοῦ ἀγοριοῦ πάλι οἱ γονεῖς κακοὶ κακῶς πέθαναν καὶ κεῖνοι, ἀπὸ τὴν μεγάλη τους ἀπελπισία, μετὰ ἀπὸ λίγα χρόνια, λησμονημένοι καὶ ξεχασμένοι ὕστερα, ὀλότελα. Ἔτσι ἔσβησαν αἱ δυὸ οἰκογένειες, πού, ἀνεξάρτητα τῆς φτώχειας καὶ τῆς δυστυχίας, ζοῦσαν καὶ ὑπῆρχαν, μὲ τὴν ἐλπίδα καὶ τὸ καμάρωμα στὰ δυὸ αὐτὰ—γιὰ τὴν κάθε μιὰ—πολυαγαπημένα τους βλαστάρια, πὺ—ποιὸς ξέρει !—πόσα δὲν θὰ ἔκαμναν χαρούμενα ὄνειρα καὶ πόσες δὲν θὰ ἔτρεφαν ὠραῖες σκέψεις γι' αὐτὰ, μὰ πὺ ὁ Χάρος τὰ θ έ ρ ι σ ε, θέρισε ὄλους κυριολεκτικῶς.

Ἀφοῦ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον αἱ δυὸ αὐτὲς οἰκογένειες ἔσβησαν, δὲν ἄφισαν, δυστυχῶς, καὶ κανέναν ἀπόγονον ἄλλον, πὺ νὰ κρατᾶ ἄπ' εὐθείας σήμερα.

Γι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνοι οἱ λίγοι συγγενεῖς τους τότε, τόσοσ ἀπομεμακρυσμένοι στὸ διάστημα, ὥστε κανένας ἀπ' αὐτοὺς νὰ μὴν βρῖσκεται, σὰν γνήσιος πιά, τῶν τραγικῶν καὶ μοιραίων ἐκείνων ἀνθρώπων. Ὅμως, ἔστω καὶ οἱ μακρυνοὶ αὐτοὶ συγγενεῖς διετῆρησαν τὸ ὄνομα ἐν τῷ μεταξὺ καὶ γι' αὐτὸ αἱ πολλὲς Γ ε ρ α κ ί ν ε ς πού ἔχουμε, καθὼς στὰ προηγούμενα ἀναφέραμε.

Τώρα, γιὰ ὅποιον τυχὸν ἀμφιβάλλη, γιὰ τοῦτα πού γράψαμε, νομίζοντάς τα γιὰ παραμῦθι, ἀντὶ τῆς πραγματικῆς ἱστορίας ἔτσι ὅπως συνέβη, καὶ τάχα ὅτι σοφιστήκαμε πρόσωπα καὶ διαπραγματευθήκαμε ὑπόθεσι φανταστική, λέμε, ὅτι κάποιος θὰ ὑπάρχη ὀλωσθήποτε, πού νὰ θυμᾶται ὅλα αὐτὰ καὶ μὲ βεβαιότητα ἀποτεινόμεθα, φυσικά, στοὺς ἡλικιωμένους τῆς Νιγρίτας, πού ἀνάμεσα στοὺς λίγους ὑπέργηρους πού βρῖσκονται ἀκόμα στὴ ζωὴ, ἀνδρας αὐτὸς ἢ γυναῖκα, νὰ θέλῃ νὰ εἶναι ὁ ἀψευδῆς μὲ τὸ μέρος μας, μάρτυς.

Γιατί, θέλουμε νὰ πιστεύουμε, πῶς στὴ μνήμη αὐτῶν μέσα, θὰ εἶναι διατηρημένο ἀκόμα, τὸ ὄνομα ἢ ἡ οἰκογένεια ἐνὸς κάποιου Ρ ο κ ά ν η, πού εἶχε τὴν κατοικία του στὴν ἀκραία-ἀκραία γωνία τῆς Συνοικίας Τ σ ι α κ α λ ά δ ε ς πέρα-πέρα στὸ τελευταῖο τότε σπίτι, πού γιὰ νὰ τὸ προσδιορίσουμε καλύτερα, ἐκεῖ ὅπου ἔως κάποτε ἔνα χαμοσπιτάκι, ἰδιοκτησίας ἄλλοτε τῆς οἰκογενείας Μπαλιτήρα, πού μὲ τοὺς τελευταίους Πολέμους θαρρῶ, ἐξαφανίστηκε ἐντελῶς.

Ἐπίσης ὁ ὑπέργηρος αὐτός, θὰ θυμᾶται μιὰν ἄλλη οἰκογένεια μὲ τὸ ὄνομα Γκουντίνου, ἀπὸ τὴν ἴδια συνοικία Τσιακαλάδες καὶ αὐτῆ, μὰ ἀπὸ τὴν ἀντίπερη πλευρά, ἐκεῖ πρὸς τὸ ὑψηλότερο ἀκραῖο σημεῖο.

Ἀπ' αὐτές, λοιπόν, τὶς δυὸ ξεκληρισμένες, πού εἶπαμε οἰκογένειες, προήρχοντο οἱ δυὸ μας ἥρωες, ἡ Γερακίνα ἀπὸ τὴν πρώτη καὶ τὸ ἀγόρι ἀπὸ τὴν δεύτερη, πού τὸ ὄνομά του ἦτανε Τ ρ ι α ν τ ά φ υ λ λ ο ς.

Ὅσο γιὰ τὸ πηγάδι, εἶναι καὶ αὐτὸ ἔως τὰ σήμερα ὑπαρχτὸ καὶ γνωστὸ, μὰ μὲ ἄλλη ὀνομασία, ὡς «Ματζικύνη Πηγάδι», τὸ ὁποῖον μάλιστα καὶ ἐξυπηρετεῖ ἀναλόγως, τὴν συνοικία ἀκόμα.

Βέβαια τότε μετὰ τὸν πνιγμό, εἶχε σκεπαστῆ γιὰ ἓνα ἀρκετὰ μακρὸ χρονικὸ διάστημα. Μετὰ ὅμως ἀνοίχτηκε πάλι, ξεγλύστηκε πού λέμε, καὶ ἀφοῦ καθαγιαστικῆ, ἄρχισε ξανὰ τὸ ἀντλημα νεροῦ, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ, στερεωθήκανε καλύτερα τὰ σταυρώματά του, κι' εἶχε κάπως ψηλώσῃ τὸ στόμιό του καὶ στενέψῃ τὸ ἀνοιγμά του.

Κατόπιν, μὲ τοὺς Πολέμους πού συνέβησαν στὸ διάστημα, καὶ μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, τὸ πηγάδι αὐτὸ πότε σκεπαζόταν ἰδίως ὅταν ἔπεφτε κανένα ζῶο μέσα καὶ πότε ξανανοιγόταν, καὶ μὲ τούτην τὴν ἱστορία του, σώζεται ἔτσι, ὥστε καὶ τὶς προάλλες ἀκόμα, νὰ πέσῃ μιὰ ἀγελάδα, ἐνὸς φτωχοῦ, πάλι ἀγρότου, μὰ πού ἡ ἀγελάδα αὐτῆ, τυχαρότερη ἀπὸ τὴν Γ ε ρ α κ ί ν α, κατορθώθηκε νὰ ἀνασυρθῆ ζ ω ν τ α ν ἦ.

Καὶ αὐτὰ μὲν ὄσον ἀφορᾷ γιὰ τὴν Ἱστορίαν τῆς Γερακίνας, συνεχίζουμε δὲ καὶ μὲ τοῦτα.

ΠΩΣ ΕΓΙΝΕ Η ΥΠΟΘΕΣΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Πρὶν ἀπὸ ὀγδόντα χρόνια σχεδόν, ἢ παρὲα τῶν Γλεντζέδων ποὺ ἀναφέραμε καὶ ποὺ δὲν ἦσαν ἄλλοι ἀπὸ τοὺς, Δ. Καμλιώτην, Βασ. Ζᾶχον ἢ Γκαβόν, Εὐάγγ. Γκέτσιον Ἀποστολοῦδαν Οἰκονόμου, Νικόλ. Θηλυκόν, Γεωργ. Τσερκέζην, Ἀντριὰν Ντίναν καὶ ἄλλους, ποὺ ἡ φήμη τους γιὰ τὰ τερπνᾶ καὶ εὐχάριστα γλέντια τους, ξαναλέγω, διαθρυλοῦνται ἕως τὰ σήμερα, κάποιον βράδην Κυριακῆς, διασκεδάζανε στὸ μοναδικὸ τότε Κέντρο - Καφενεῖο τοῦ Καμήλιαλη, ποὺ καὶ ὁ ἰδιοκτήτης του, συνομήλικός τους, ἦτανε παρὲα τους.

Ἐκεῖνο τὸ βράδην, καὶ πάνω στὴ διασκέδασι, κάποιος ἀπ' αὐτούς, θυμήθηκε τὸ περιστατικὸ τῆς Γερακίνας ποὺ συνέβη—καθὸ πρόσφατο—καὶ τὸ διηγότανε μὲ ὅλες του τὶς λεπτομέρειες εἰς ἕναν νεοφερμένον στὴν παρὲα, ἀπὸ τὴν Καβάλα, φίλον τους.

Τότε, ἕνας ἄλλος ἀπ' αὐτούς ποὺ διεκρίνετο περισσότερο γιὰ τὸ πνεῦμα του καὶ γιὰ τὶς στιγμιαῖες πηγαῖες ἐμπνεύσεις του καὶ συγκεκριμένα ὁ Ἀντριὰς Ντίνας (λίγα χρόνια εἶναι ποὺ πέθανε) γιὰ περισσότερο κέφι καὶ εὐθυμία τὴν ὥραν ἐκείνη μὰ καὶ γιατί, ξέροντας καλὰ τὴν Γερακίνα, τὰ κάλλη της, τὴν ὁμορφιά της, τὸν ἔρωτά της καὶ τὸν τραγικόν, ποὺ διηγηθήκαμε, θάνατό της, ἄρχισε νὰ σιγοτραγουδᾷ τὰ λόγια τῶν στίχων, ποὺ γράψαμε, πάνω σὲ μουσικὸ σκοπὸ ποὺ ἐπενόησε καὶ αὐτὸν τότε ἀμέσως.

Ἡ χαρὰ τῶν ἄλλων, καθὼς ἄκουσαν τὸ τραγούδι, προκάλεσε φρενίτιδα ἐνθουσιασμοῦ καὶ εὐθύς ἀπὸ ὄλα τὰ στόματα τοῦ κύκλου τῆς παρὲας ἄρχισε νὰ τραγουδιέται αὐτὸ φωναχτὰ καὶ σύμφωνα μὲ τὸν ρυθμὸ νὰ σηκωθοῦν ὄλοι καὶ νὰ πιαστοῦν καὶ νὰ τὸ βάλουν στὸ χορὸ.

Αὐτὸ ἦταν. Ἀπ' ἐκείνη τὴ στιγμῆ, ἡ ἄσημος καὶ τραγικὴ Γερακίνα, ὡς τραγούδι καὶ ὡς χορὸς, μπῆκε, πλέον, στὴν Ἀ θ α ν α σ ί α.

Ἔτσι, λοιπόν, πρωτοστιχοιουργήθηκε καὶ πρωτολανσαρίστηκε, ἄς ποῦμε, τὸ τραγούδι τῆς Γερακίνας καὶ ἔτσι μετὰ κυκλοφόρησε μέσα στὴν Πόλι, ποὺ τ' ἄρπαξαν ὄλα τὰ στόματα καὶ ὅλες αἱ παρὲες τῶν Νέων καὶ ἔγινε τραγούδι πιά κοινόν, καὶ ἔγινε τραγούδι κτῆμα ὄλων.

Μετά, σὲ κὲ κάθε Γάμο, Χαρὰ, διασκέδασι, τὸ τραγούδι αὐτό, τονισμένο κατὰ τὸν γνωστὸ τρόπο, δηλαδὴ καὶ νὰ χορευέται συρτά, ἦταν τὸ σουξέ, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα, μεταξὺ ὄλων τῶν ἄλλων εὐθύμων καὶ τοῦ γλεντιοῦ τραγουδιῶν.

Γιὰ πολλὰ χρόνια, ἔμεινε στενά, ὡς τοπικὸ τραγούδι τῆς Νιγρίτας, χωρὶς καθόλου νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς Πόλεως καὶ μονάχα ὡς τραγούδι τῶν Γάμων ἰδίως. Στους ξένους ὅμως πάντα, καὶ σὲ ὄσους τὸ πρωτοάκουαν, προκαλοῦσε ἐντύπωσι καὶ ἔκαμνε μεγάλη αἴσθησι.

Τότε πάλι, μὲ τοὺς πολέμους τοῦ 1912—13 καὶ μὲ τὸν Α΄ Παγκόσμιον ἐν συνεχείᾳ, ὅσος στρατὸς πέρασε ἀπὸ τὴν Νιγηρίτα, φαντάρου ἀξιωματικοί, ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, μαζὺ μὲ τὰ ἄλλα τῆς ἐποχῆς, μαζὺ μὲ τὰ ἐμβατήρια καὶ τὰ θούρια, ἄκουαν καὶ τὸ τραγούδι αὐτό, πὺν τοὺς ἐνθουσίαζε περισσότερο. Ἔτσι καὶ στὸ πέρασμα ἐκείνων τῶν χρόνων, ἡ Γερακίνα ξαναζοῦσε μαζὺ μας, μαζὺ καὶ μὲ κάθε περαστικό, πὺν λίγο ἢ πολὺ μάθαινε καὶ γιὰ τὴν ἱστορία τῆς.

Τέλος, κατὰ τὸ 1934 ἢ 1935, ἂν δὲν μὲ ἀπατᾶ ἡ μνήμη, μιὰ σπουδαία καὶ περίφημη Γυμνάστρια τοῦ Γυμνασίου Σερρών, Δ)νὶς τότε, ὀνοματὶ Κραμβῆ, καθὼς συνέβη, φαίνεται, νὰ ἀκούσῃ τὸ τραγούδι αὐτὸ καὶ νὰ τῆς κἀνῃ αἰσθησι μεγάλη καὶ ἐντύπωσι τρανὴ καὶ σὰν εἰδικὴ Χορογράφος τ' ἄρπαξε καὶ τὸ χοροέγραψε. Μὲ τὴν συνεργασία δὲ τοῦ ἀρίστου ἐπίσης Καθηγητοῦ τῆς Μουσικῆς καὶ Ὡδικῆς τοῦ αὐτοῦ Γυμνασίου Σερρών Ἰωάν. Βαῖου, τὸ ἐμελοποίησαν ἀναλόγως καὶ τὸ πρόσφεραν ἔτσι ὅπως ἀκούεται σήμερα ἀπὸ ὅλους τοὺς Ραδιοφωνικοὺς Σταθμοὺς, ὡς Σχολικὸ Χορευτικὸ Τραγούδι, γιὰ Σχολικὰς ἐπιδείξεις καὶ ἄλλας Σχολικὰς ἐορτὰς καὶ τελετὰς, πρὸς ὅλα τὰ Γυμνάσια καὶ Σχολεῖα τοῦ Νομοῦ, μαζὺ μὲ τὰ ἄλλα δικά τῆς ἐμπνευσμένα καὶ ἐξαίρετα Τραγούδια καὶ Χορογραφήματα, ὡς μεταξὺ ὄλων καὶ τὸ ὑπέροχο...

ὦ! Σέρραι μας περήφανη
Μέσ' τὴ Μακεδονία κλπ.

Ἔτσι ἔγινε καὶ ἐπικράτησε ἡ Γερακίνα μας ἔκτοτε, ὡς ὁ καλύτερος καὶ ὁ πλέον γραφικὸς καὶ ἀξιοθαύμαστος Σχολικὸς Χορὸς εἰς ὅλα τὰ Σχολεῖα τῆς Μακεδονίας καὶ ἀσφαλῶς ὀλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος, καθόλου δὲ ἀπίθανο καὶ τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἀπανταχοῦ ὅπου θὰ βρισκῶνται τοιαῦτα.

Ἄρα, ἐκείνη ἡ παρέα τοῦ 1875 ἦτανε πὺν ἐστιχούργησε, ἐμελοποίησε καὶ πρωτοτραγούδησε τὸ θαυμαστὸ καὶ παγκόσμιον πια αὐτὸ Τραγούδι, ἀφοῦ, εἶναι γνωστό, ὅτι ἀντιλαλήθηκε, τελευταία, καὶ στὰ βουνὰ τῆς Κορέας καὶ ἂν δὲν τὸ τραγουδοῦν τώρα καὶ οἱ Κορεάτες, καὶ ἡ Γυμνάστρια Κραμβῆ καὶ ὁ Καθηγητὴς Βαῖου, πὺν μᾶς τὸ ξάπλωσαν παντοῦ, ὀλοῦθε, ὅπου ἀκούεται σήμερα, στὴ Γῆ, στὶς Θάλασσες, στοὺς Αἰθέρες.

Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ Ἱστορία τοῦ Τραγουδιοῦ, πὺν μὲ τὰ λίγα αὐτὰ πενιχρὰ λόγια κατωρθώσαμε νὰ τὴν ποῦμε.

Ὅσο γιὰ μένα, ἀπὸ ποῦ ἔμαθα καὶ ξέρω τοῦτα πὺν ἔγραφα ἔτσι, ἄσχημα ἢ καλὰ, ὀμολογῶ, ἀπὸ τὶς διηγήσεις τοῦ Παπποῦ μου Νικ. Θηλυκοῦ, πὺν ἦταν ἀπὸ τοὺς Νέους ἐκείνης τῆς ἐποχῆς καὶ μέλος τῆς παρέας πὺν τὸ πρωτοτραγούδησε καὶ τὸ πρωτοχόρεψε καὶ πὺν πάντοτε μοῦ τὸ ἐτραγουδοῦσε, ὡς τὴν ἡμέρα πὺν πέθανε—23 Μαρτίου 1922—καὶ πὺν

στὴν Ἱε ρ ῆ Μ ν ῆ μ η αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκλιπόντων ἄλλων φίλων του,
ἀ φ ι ε ρ ῶ ν ω αὐτά.

Γιὰ τὰ ἄλλα μας Τραγοῦδια, τοῦ Γκιόργκα, τοῦ Μήλιου, τῆς Αὐγε-
νιῶς τοῦ Κουκουσιούρα, τοῦ Τζιουτζιά, τοῦ Μανώλα, τοῦ Ντουντόρη καὶ
Μακρούλακα, θὰ γράψω αὐτὰ καὶ γιὰ τὸ καθένα ξεχωριστὰ τὴν Ἱστορία τους
συνέχεια, σὲ ἄλλα μου, αὐτοῦ τοῦ εἴδους, σημειώματα.

*Τοπικαὶ ἀνδρικοὶ ἐνδυμασίαι
πρὸ τοῦ 1912 περιοχῆς Μπέλλες
(Βλέπε σχετικὴν μελέτην κατωτέρω)*

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΧΟΝΔΡΟΥ

ΓΑΜΟΣ ΣΤΑΣ ΣΕΡΡΑΣ

ΓΥΡΩ ΣΤΟ 1900

Τὰ προξενειὰ ἐπῆγαν καλά, αἱ οἰκογένειες νύφης καὶ γαμπροῦ συμφώνησαν, μέρος μὲ τὴν μεσολάβησι τῆς προξενήτρας, μιᾶς μεσόκοπης χήρας συνήθως, γνωστῆς γιὰ τὴν καλή της διαγωγή καὶ τὴν ἐχεμύθειά της, μέρος ἴσως καὶ μὲ ἀπ' εὐθείας συνεννοήσεις, γιὰ ὅλα, ρουχισμό τῆς νύφης καὶ πρὸ παντὸς κτήματα καὶ μετρητὰ.

Οἱ ἀρραβῶνες ἔγιναν ἐπίσημα ἓνα ἀπόγευμα στὸ σπίτι τῆς νύφης καὶ ὠρίσθηκε ἡ μέρα τοῦ γάμου, ἃς ποῦμε ἡ πρώτη Κυριακὴ τοῦ Μαΐου. Στὰς Σέρρας, ἀντίθετα πρὸς ὅ,τι γίνεται στὰς Ἀθήνας, ὁ Μάιος, ὁ μῆνας τῶν λουλουδιῶν, ἐθεωρεῖτο ὁ καταλληλότετος μῆνας γιὰ τὸν γάμο.

Ἡ νύφη ἐν τῷ μεταξὺ συμπλήρωσε τὰ προικιά της. Ῥουχισμό, ἀσπρόρρουχα καὶ ἔξωτερικὰ φορέματα, ἀσπρόρρουχα τοῦ γαμπροῦ, ἔπιπλα, σκεύη καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεσταν γιὰ τὸ σπιτικό.

Τὴν Πέμπτη θὰ πάη ἡ νύφη μὲ τὶς φίλες της στὸ λουτρό. Γι' αὐτὸ τὴν Τετάρτη ἀνάβραδα στέλλει ὁ γαμπρὸς στὸ σπίτι τῆς νύφης τὶς μπογιές, δηλ. κινᾶ γιὰ τὰ νύχια, πούδρα καὶ ἀρώματα. Αὐτὸ ὅμως εἶναι μόνο ἓνα πρόσχημα. Στὸ πανέρι, ποῦ μὲ μεγάλη ἐπισημότητα ἔρχεται στὸ σπίτι τῆς νύφης, βρίσκεται . . . καὶ τί δὲν βρίσκεται ! Διαμαντικά γιὰ τὴν νύφη, μεταξωτὰ γιὰ τὴν μητέρα της καὶ ὅλες τὶς στενὲς συγγενεῖς, δῶρα γιὰ τὸν πατέρα, παντοῦφλες κεντημένες, ἂν εἶναι κάπως ἡλικιωμένος, δῶρα γιὰ τοὺς ἀδελφούς καὶ τοὺς ἄλλους στενοὺς συγγενεῖς καὶ ἓνα σκοῦρο μεταξωτὸ ριγωτὸ γιὰ τὴν προξενήτρα.

Τὸ πανέρι δὲν γυρίζει ἄδειο στοῦ γαμπροῦ τὸ σπίτι. Ἀνάλογα δῶρα ἀνταποδίδει τὸ σπίτι τῆς νύφης στὸ σόϊ τοῦ γαμπροῦ.

Τὴν Πέμπτη ἡ νύφη μὲ ὅλες τὶς φίλες της πάει στὸ χαμάμι. Πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸ μεσημέρι ξεκιᾶ ἡ συνοδεία ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς νύφης. Οἱ παρὰ κόρες κουβαλοῦν καλάθια μὲ τοῦ κόσμου τὰ κρύα φαγητὰ, βυσσινάδες κλπ. καὶ μπόγος μὲ ἀσπρόρρουχα καὶ πεσκίρια.

Ὡς τὸ βράδυ μένει ἡ συντροφιά στὸ λουτρό καὶ λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν δύσι τοῦ ἡλίου γυρίζει στὸ σπίτι.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ μητέρα εἶχε ἀπλώσει στὸ σπίτι ὅλα τὰ προικιά, γιὰ τὴν Παρασκευὴ θὰ ἤρχονταν ὅλοι οἱ γνωστοὶ γιὰ νὰ καμαρώσουν, μὲ τὸ ἀπαραίτητο κοτσομπολιό, τὴν προικία.

Τὸ βράδυ τῆς Παρασκευῆς μέσα στὸ σπίτι, γεμάτο ἀπὸ συγγενεῖς καὶ φίλους ἐγίνονταν ἡ προικοπαράδοσις. Δύο φίλοι τοῦ γαμπροῦ ἤρχονταν καὶ παρελάμβαναν τὴν προῖκα καὶ συμφωνοῦσαν μὲ τὸν πατέρα γιὰ τὴν ἐκτίμησί της.

Ἐπειδὴ βάσει τῆς ἐκτιμήσεως αὐτῆς θὰ ἐπλήρωνεν ὁ γαμπρὸς τὰ δικαιώματα τῆς Μητροπόλεως, ἐννοεῖται ὅτι πολλὲς φορὲς τὰ πράγματα ἔπαιρναν δυσάρεστη τροπή. Τοῦ γαμπροῦ οἱ ἀντιπρόσωποι ἤθελαν νὰ ἐκτιμήσουν τὴν προῖκα χαμηλά, ὁ πεθερὸς φυσικὰ τὸ ἔπαιρνε ὡς ζήτημα ἀξιοπρεπείας, ἀλλὰ τέλος πάντων ἐσυμφώνησαν.

Τὸ Σάββατο τὸ ἀπόγευμα ἐγίνονταν ἡ μεταφορὰ τῶν προικῶν στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ. Σ' ἓνα ἀμάξι μπροστὰ τὰ βιολιά ἔπαιζαν ἓναν στερεότυπο σκοπὸ πὺ παραθέτω.

Δ. Χόνδρου
(ἀπὸ μνήμης)

Ὁ μουσικὸς σκοπὸς ποὺ κυριαρχοῦσε
κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ γάμου

Αὐτὸς ὁ σκοπὸς ἐκυριαρχοῦσε στὸν γάμο. Ἦταν τὸ ἐμβατήριο, ἦταν ἡ πόλκα καὶ σωτὶς στοὺς χοροὺς γιὰ τοὺς ἠλικιωμένους. Οἱ νεώτεροι ἐχόρευαν βάλς καὶ ἐδῶ ἐκυριαρχοῦσαν τὰ Κύματα τοῦ Δουνάβεως.

Πίσω ἔρχονταν ἄλογα φορτωμένα τὸ καθένα μὲ δύο ξύλινα σεντούκια, μέσα στὰ ὁποῖα ἦταν τὰ ἀσπρόρροχα, καὶ ἐπάνω στὰ σεντούκια ἦταν ἀπλωμένα τὰ μεταξωτὰ παπλώματα, κουρτίνες, κλπ. Ἀπὸ πίσω δὲ ἤρχονταν ἓνα πλῆθος ἀπὸ παιδιὰ, ποὺ κουβαλοῦσαν σκεύη καὶ ἐπιπλα, λάμπες, κα-

τσαρόλες, δίσκους κλπ. Ἀπὸ τὰ παράθυρα πολλές φορὲς ἔβλεπαν τὴν προίκα μὲ κουφέτα.

Τὴν Κυριακὴν τὸ ἀπόγευμα ἦταν τὰ στεφανώματα. Προσκλήσεις εἶχαν σταλῆ ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς νύφης, τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ καὶ ἀπὸ τὸν κουμπάρο.

Τὰ προσκλητήρια ἦταν ἰδιόρρυθμα. Φύλλα χρωματιστοῦ χαρτιοῦ· τὰ ἐδίπλωναν στὰ δύο, τὰ ἐψαλίδιζαν στὴν δίπλωσι καὶ τὰ ἐτύλιγαν, ὥστε νὰ σχηματίζεται ἓνα εἶδος λουλουδιοῦ, καὶ ἀνάμεσα στὶς δίπλες του ἔβαζαν γαρύφαλλα, ὄχι λουλούδια, ἀλλὰ τὰ ξηρὰ ἀρωματικὰ γαρύφαλλα. Αὐτὸς ἢ αὐτὴ ποῦ τὰ ἐμοίραζε ἔλεγε: Εἴσθε προσκαλεσμένοι ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τάδε στὸν γάμο τῆς κόρης της ἢ τοῦ γιοῦ της ἢ ἀπὸ τὸν κουμπάρο.

Ἐνωρὶς τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς οἱ καλεσμένοι μαζεύονται ἀπὸ τὰ τρία σπίτια.

Ὁ γαμπρὸς καὶ οἱ καλεσμένοι του μὲ τὰ βιολιά ἐπὶ κεφαλῆς, ποῦ ἔπαιζαν τὸν ἀνωτέρω στερεότυπο σκοπὸ, ἐπήγαιναν νὰ παραλάβουν ἀπὸ τὸ σπίτι του τὸν κουμπάρο καὶ τοὺς καλεσμένους του καὶ ὅλοι μαζὶ ἐπήγαιναν νὰ πάρουν τὴν νύφη ἀπὸ τὸ σπίτι της καὶ νὰ πᾶνε στὴν ἐκκλησία.

Ἄπ' ἐκεῖ κατέληγαν στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, ὅπου ἐμοιράζονταν στερεότυπα γλυκά. Μιὰ μαρέγκα γιὰ τὸν καθένα, ἓνα κῶκ καὶ ἓνας ἐρογολάβος. Αὐτὰ ὅλοι τὰ ἐτύλιγαν σ' ἓνα μαντιῆλι καὶ τὰ ἐπήγαιναν στὸ σπίτι των.

Ἡ συγκέντρωσις διαλυόταν σχετικῶς γρήγορα, μιὰ ὅμως ποῦ ὑπῆρχαν τὰ βιολιά, πολλές φορὲς ἐγίνονταν κάποια ἀπόπειρα χοροῦ.

Ὁ ἀληθινὸς χορὸς ὅμως ἦταν τὸ ἀπόγευμα τῆς Δευτέρας. Ὅλοι οἱ καλεσμένοι τοῦ γάμου ἤρχονταν στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ καὶ ἡ νύφη τοὺς ἐδέχονταν μὲ τὸ δευτεριάτικο φόρεμα, ποῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἄσπρο νυφικό, ἦταν καφεῖ σκοῦρο μεταξωτό. Ὁ χορὸς ἐξακολουθοῦσε ὡς ἄργα τὴν νύχτα μὲ πρόχειρα φαγητὰ ποδαριοῦ.

Ἐχόρευαν πόλκα, σατίς, βάλς βιεννέζικο, μποστὸν, μαζοῦρκα, καντριλιες καὶ λανσιέδες. Κάπου κάπου ἐχόρευαν, γιὰ λόγους καθαρὰ ἐθνικούς, καὶ κανέναν συρτὸ καὶ καλαματιανό.

Τὸ ἄλλο Σάββατο ἦταν τὰ πιστροφίκια. Ἐπέστρεφε ἡ νύφη μὲ τὸν ἄντρα της στὸ πατρικό της σπίτι, ὅπου θὰ ἔμενε Σάββατο καὶ Κυριακὴ. Τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς ἦταν πάλι ὑποδοχὴ στὸ πατρικό σπίτι καὶ χορὸς ὡς ἄργα τὴν νύχτα.

Στὶς δεκαπέντε ἐπήγαινε ἡ νύφη μὲ τὸν ἄντρα της στὴν ἐκκλησία—μὲ τὸ δευτεριάτικο φόρεμα—καὶ ἀπ' ἐκεῖ, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπόλυσι ξεκινοῦσε τὸ ζευγάρι γιὰ νὰ ἐπισκεφθῆ ὅλους, ὅσοι εἶχαν παρευρεθῆ στὸ γάμο. Μαζὶ μὲ τὸ γλυκὸ σ' ὅλα τὰ σπίτια τοὺς προσέφεραν καὶ κουφέτα.

ΤΟ ΝΕΟΝ ΠΕΤΡΙΤΣΙ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ

Η ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ

Τὸ Ν. Πετριτσί εὐρίσκεται εἰς τὰς νοτίους ὑπωρείας τοῦ βουνοῦ Μπέλλες καὶ πλησίον τοῦ ποταμοῦ Σιρυμόνος, καθὼς αὐτὸς ἐξέρχεται τῆς στενωποῦ Ροῦπελ πρὸς τὴν πεδιάδα τῶν Σερρών. Ἔχει ὑψόμετρον 60—80 μ. καὶ ἀπέχει τῆς ἐπὶ τοῦ Σιρυμόνος σιδηροδρομικῆς γεφύρας περὶ τὰ 2 χιλιόμετρα.

Πρὸ τοῦ 1924 ἔφερε τὸ ὄνομα Βέτρινα, πιθανῶς ἐκ τῆς σλαυικῆς λέξεως βέτερ (ἄνεμος). Πραγματικὰ τὸ χωρίον μαστίζεται καθ' ὄλον τὸ ἔτος ὑπὸ σφοδροῦ ἀνέμου προερχομένου ἀπὸ τὸ μπογάζι τοῦ Ροῦπελ. Μετωνομάσθη δὲ εἰς Νέον Πετριτσί, διότι πολλοὶ τῶν κατοίκων του ἦλθον μετὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1913 ἀπὸ τὸ Πετριτσί (1) τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται πίσω ἀπὸ τὸ Μπέλλες καὶ τὴν πρὸς τὴν Βουλγαρίαν πλευρὰν αὐτοῦ.

Εἶναι ἔδρα τῆς Κοινότητος Νέου Πετριτσίου, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάγονται καὶ οἱ συνοικισμοὶ Ἀγριολεύκης (Οὐμπαγιᾶς) παρὰ τὸν Σιρυμόνα καὶ τοῦ ἐγκαταλειφθέντος σήμερον Ἀετοβουνίου (Κεσιολίκ) δυτικῶς αὐτοῦ εἰς τὰς προσβάσεις τοῦ Μπέλλες. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἀνῆρχοντο κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928 εἰς 2611, κατὰ δὲ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1950 εἰς 3480, εἶναι δὲ οἱ κάτοικοι γηγενεῖς, πρόσφυγες ἐκ Βουλγαρίας καὶ δὴ ἀπὸ τὰ χωριά Πετριτσί καὶ Σιάρτσιοβον, πρόσφυγες ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Πόντου καὶ βλαχόφωνοι ἀπὸ τὰ χωριά Ράμνα καὶ Ἡράκλειαν. Εἰς τούτους προσετέθησαν τελευταίως καὶ περὶ τοὺς 150 καὶ πλέον κάτοικοι τοῦ ἐγκαταλειφθέντος μετὰ τὸν πόλεμον χωρίου Μεσαίας (Μαχαλάδες) εὐρισκομένου παρὰ τὴν Ἑλληνοβουλγαρικὴν μεθόριον.

Ἔχει δύο Δημοτικὰ σχολεῖα. Ἐνα 6)ξιον καὶ ἓνα 5)ξιον, ὡς καὶ μονοτάξιον Νηπιαγωγεῖον. Ἔχει ἐπίσης Ταχυδρομικὸν γραφεῖον καὶ Τηλεγραφεῖον, ὡς καὶ Σιαθμὸν Χωροφυλακῆς. Ὡσαύτως δύο γεωργικοὺς πιστωτικοὺς συνεταιρισμοὺς, «τοῦ Ἁγίου Τρύφωνος» καὶ τῆς «Δήμητρος», καὶ ἓνα Δασικὸν Συνεταιρισμὸν. Ἐπίσης Μουσικογυμναστικὸν Σύλλογον τὴν «Ἀναγέννησιν» μὲ ἀορίαν ποδοσφαιρικὴν δμάδα, Σύστημα Προσκόπων, Τμῆμα Ἑλληνίδων Ὀδηγῶν καὶ Ἀγροτολέσχην ἰδρυθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως.

Πολλὰ παντοπωλεῖα, καταστήματα ψιλικῶν, ξενοδοχεῖον ὕπνου, δύο ἐστιατόρια, δύο φοῖτροι, ὠραῖα καφενεῖα καὶ πολλὰ ἐξοχικά, ὡς ἐπίσης καὶ

(1) Ἀρχαία Πέτρα ἢ Σιντικὴ.

τὸ δροσερὸ νερὸ ποὺ τρέχει ἄφθονο καὶ διαρκῶς ἀπὸ τὶς βρύσες κάνουν εὐχάριστη τὴν διαμονὴν εἰς αὐτό. Ἡ καλὴ καὶ τακτικὴ συγκοινωνία, ἔξ ἄλλου, δι' αὐτοκινήτου καὶ σιδηροδρόμου διευκολύνουν πολὺ τὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τὰ ἄστικὰ κέντρα καὶ τὴν Θεσσαλονίκην. Ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Θεσσαλονίκης — Ἀλεξανδρουπόλεως διέρχεται 600 μόλις μέτρα νοτίως τοῦ χωρίου. Ἐνας δὲ ὠραῖος πλατὺς δρόμος μὲ δενδροστοιχίαν ὀδηγεῖ εἰς τὴν Στάσιν, ὅπου σταματοῦν ὅλοι οἱ διερχόμενοι ἐπιβατικοὶ σιδηροδρομικοὶ συρμοί, πρὸς Σέρρας καὶ πρὸς Θεσσαλονίκην.

Ἄνωθεν τοῦ χωρίου, εἰς τὴν κορυφογραμμὴν τοῦ Μπέλλες, διέρχεται ἡ ὄρθογώνια γραμμὴ τῶν Ἑλληνοβουλγαρικῶν συνόρων, ὡς αὕτη καθωρίσθη κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βουκουρεστίου μετὰ τὸν βαλκανικὸν πόλεμον τοῦ 1913, εἰς ἀπόστασιν 3 περίπου ὠρῶν ἀπ' αὐτοῦ. Ἐδῶ εὐρίσκονται τὰ ἔνδοξα ὄχυρά τῆς ἄλλοτε ἰσχυρᾶς ὄχυρᾶς γραμμῆς Μεταξᾶ Ἰστίμπεη - Βάσανο - Κελκαγιά κλπ. Εἰς δὲ τὴν βορειοανατολικὴν παρυφὴν τοῦ χωρίου ἀνατολικῶς τοῦ ρεύματος, τὸ ὁποῖον διασχίζει τὸ χωρίον, εἶναι αἱ ἐγκαταστάσεις τῆς διοικήσεως τῶν στρατιωτικῶν τμημάτων.

Εἰς τὴν δυτικὴν συνοικίαν εὐρίσκεται ὁ ἑνοριακὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὠραῖος καὶ πολὺ εὐπρεπισμένος, δυτικώτερον δὲ αὐτοῦ, εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου, τὸ στρατιωτικὸν νεκροταφεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχουν ταφῇ ἀξιοματικοὶ καὶ στρατιῶται ποὺ ἔχουν φονευθῆ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ χωρίου κατὰ τοὺς διαφόρους πολέμους. Ἐκεῖ εἰς στηθὲν κενοτάφιον γίνεται ἡ κατάθεσις στεφάνων κατὰ τὰς ἐθνικὰς ἑορτάς. Πέραν τοῦ ρεύματος εἰς τὴν ἀνατολικὴν συνοικίαν εὐρίσκονται τρία παρεκκλήσια τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ Ἁγίου Νικολάου.

Εἰς τὸ κέντρον εὐρίσκεται ἡ ἀγορά. Δι' αὐτῆς διέρχεται ὁ δημόσιος ἀμαξιτὸς δρόμος Σιδηροκάστρου—Ροδοπόλεως, διαχωρίζων τὸ χωρίον ἀπὸ τὸ μέσον. Ἀπὸ τὴν ἀγορὰν ἕνας, κάθετος πρὸς τὸν δημόσιον, δρόμος ὀδηγεῖ πρὸς τὴν σιδηροδρομικὴν Στάσιν. Εἰς τὴν ἀγορὰν ὀρθώνεται ἕνα μεγάλο διώροφον κτίριον τὸ «Μπέλλες», μὲ ὠραίαν πλατεῖαν πρὸ αὐτοῦ. Τὸ ἰσόγειόν του εἶναι καφενεῖον καὶ ἄλλοτε ἐστιατόριον, εἰς δὲ τὸν ἄνω ὄροφον εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ γραφεῖα τῆς Κοινότητος καὶ τὸ Ταχυδρομεῖον. Ἀπέναντι αὐτοῦ δεσπόζει ὁ περικαλλὴς ὄγκος τοῦ νεοδημητρίου καφενεῖου «Ἰστίμπεη» τῶν ἀδελφῶν Οὐσίδη, ἀληθινὸν κόσμημα τοῦ χωρίου. Πέριξ αὐτῶν εἶναι τὰ διάφορα καταστήματα, καφενεῖα, κρεοπωλεῖα, παντοπωλεῖα κλπ. Ἐδῶ ἄλλοτε ἐγένετο καὶ ἐβδομαδιαία ἀγορὰ καθ' ἑκάστην Κυριακὴν, ἡ ὁποία ὁμως κατηργήθη.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ

Τὸ σημερινὸν Νέον Πετρίτσι φαίνεται ὅτι εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ χώρου, ὅπου καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρχε πόλισμα. Ἴχνη ἀρχαίου τείχους, ὡς καὶ τάφοι ἐξ ὀπτοπλίνθων, τὰ ὁποῖα ἀνευρέθησαν, κατὰ τὰς ἀφηγήσεις ἐπιζώντων, δὲν ἀφίνει ἀμφιβολίαν περὶ αὐτοῦ. Ὁ ἔτι καὶ σήμερον ζῶν ἱερεὺς Παπαηλίας διηγεῖται ὅτι ὁ ἴδιος κατὰ τὸ ἔτος 1912 ἀνεῦρεν ἐντὸς τοῦ μικροῦ ποταμοῦ, τοῦ διασχίζοντος ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον τὴν πολίχνην, ἀρχαῖα νομίσματα καὶ πῆλινον ἀγαλμάτιον παριστῶν προτομὴν νεαρᾶς κόρης, τὰ ὁποῖα δυστυχῶς κατεστράφησαν.

Ὡς ἀναφέρουν ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Στράβων καὶ ὁ Θουκυδίδης, ἡ περιοχὴ εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται τὸ χωρίον ἐκαλεῖτο Σιντική καὶ κατοῦν εἰς αὐτὴν οἱ Σίντιοι, ἑλληνικὸν φύλον, συγγενὲς πρὸς τοὺς Σιντίους τῆς Σαμοθράκης. Ἡ Σιντικὴ περιλάμβανε τὴν περιοχὴν ἀπὸ τῆς Πρασιάδος λίμνης, ἀπὸ τῶν ὀρίων τῆς Βισαλτίας μέχρι τῶν στενῶν τῆς Κρέσνας καὶ μέχρι Στρωμνίτης. Τὰ νότια ὄρια αὐτῆς δὲν εἶναι σαφῶς καθωρισμένα, διότι δὲν μᾶς εἶναι γνωστὴ ἡ ροὴ τοῦ Στρωμόνος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, οὔτε ἡ θέσις τῆς Πρασιάδος λίμνης. Αὐτὴ κατ' ἄλλους μὲν ταυτίζεται μὲ τὴν λίμνην τοῦ Ἀχينوῦ, κατ' ἄλλους δὲ μὲ τὴν λίμνην τῆς Δοϊράνης. Κατὰ τὴν γνώμην μας, μᾶλλον εἶναι ἡ λίμνη τῆς Κερκίνης (Μπουτκόβου, ἐπεκτεινομένη πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τοῦ χωρίου Γονίμου καὶ πέραν τούτου, διότι, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος, εἰς αὐτὴν ὑπῆρχον λιμναῖαι κατοικίαι κατεσκευασμένα ἀπὸ ξύλα τοῦ ὄρους Ὀρβήλου, ὁ ὁποῖος ὅμως ἀπέχει πάρα πολὺ ἀπὸ τὴν λίμνην Δοϊράνην. Μία πληροφορία μας κατὰ τὴν ὁποίαν εἰς τὰ χωρία Θρακικὰ καὶ Μανδράκι εὐρέθησαν χαλκάδες προσδέσεως ἀρχαίων πλοίων ἐνισχύει τὴν γνώμην αὐτήν. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν λιμναίων τούτων κατοικιῶν ἐπεκοινωνοῦν μὲ τὴν ξηρὰν διὰ γεφυρῶν κινητῶν, δηλοῖ δὲ τοῦτο ὅτι καὶ τὸ βάθος τῆς λίμνης δὲν θὰ ἦτο μεγάλο. Προσθέτει μάλιστα ὁ Ἡρόδοτος καὶ τὰ ἑξῆς: «τὰ δὲ νήπια παιδία δέουσι τοῦ ποδὸς σπάρτω, μὴ κατακυλισθῆ δειμαίνοντες, τοῖσι δὲ ἵπποισι καὶ τοῖσι ὑποζυγίοισι παρέχουσι χόρτον ἰχθύς, τῶν δὲ πλῆθος ἐστὶ τοσοῦτον, ὥστε, ὅταν τὴν θύρην τὴν καταπακτὴν ἀνακλίνῃ, κατείει σχοινίω σπυρίδα κεινὴν ἐς τὴν λίμνην καὶ οὐ πολλόν τινα χρόνον ἐπισχῶν ἀνασπᾶ πληρέα ἰχθύων, τῶν δὲ ἰχθύων ἐστὶ γένεα δύο τοὺς καλέουσι πάπρακας τε καὶ τίλωνας . . .» (1).

Νοτιοανατολικά τῆς Σιντικῆς κατοῦν οἱ Σιριοπαῖνες, τοὺς ὁποίους ὁ Μεγάβαζος, στρατηγὸς τοῦ Δαρείου, μετέφερεν εἰς τὰς Σάρδεϊς τῆς Μ. Ἀσίας. Ἐδῶ καὶ ὁ Ξέρξης, μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμίνας, ἐγκατέλειπε τοὺς τραυματίας τοῦ στρατεύματός του. Τοὺς Σιριοπαῖνας ἐχώριζεν

(1) Ἡροδότου ν. 16, 4.

ἀπὸ τοὺς Σιντίους ὁ Στρυμὼν καὶ τὰ διάφορα ἔλη, ποὺ δημιουργεῖ εἰς πεδιάδα.

Ἀχαλίνωτος καὶ ἀνεμπόδιτος ὁ Στρυμὼν συχνὰ ἐπλημμύριζε καὶ συχνὰ ἤλλασσε κοίτην. Οἱ κάτοικοι τῆς Σιντικῆς, οἱ Σίντιοι ἔζων ἐλεύθεροι καὶ ἀνεξάρτητοι μέχρι τῶν χρόνων Φιλίππου τοῦ Μακεδόνοσ καὶ τοῦ υἱοῦ του Μ. Ἀλεξάνδρου, οἱ ὁποῖοι τοὺς ὑπέταξαν καὶ προσήρτησαν τὴν περιοχὴν των εἰς τὸ Μακεδονικὸν Κράτος.

Τότε φαίνεται ὅτι ἐδημιουργήθη καὶ ὁ πρῶτος οἰκισμὸς εἰς τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται σήμερον τὸ χωρίον ἢ ἔδῳ που πλησίον, διότι μνημονεύεται ὅτι πράγματι ἔδῳ ὑπῆρχον μεταλλεῖα τῶν Μακεδόνων καὶ μάλιστα ἀργυρορυχεῖα. Σκωρίαὶ καὶ ἴχνη ἀρχαίων μεταλλείων σώζονται πλησίον τῶν στρατώνων. Ὑπάρχει ἐκεῖ μετάλλευμα σιδηροπυρίτου καὶ σήμερον, ἔχει δὲ κατατεθῆ ἀρμοδίως καὶ δήλωσις πρὸς ἐκμετάλλευσίν του.

Ὑπὸ τοὺς Μακεδόνας ἔμειναν οἱ Σίντιοι μέχρι τῆς Ρωμαϊκῆς κατακτήσεως. Τόσον δὲ ἐπέδρασεν ἐπ' αὐτῶν ὁ ἐκπολιτιστικὸς παράγων τῶν Μακεδόνων, ὥστε συνεδέθησαν εἰς ἓνα ἔθνος καὶ πάντοτε ἐπολέμησαν παρὰ τὸ πλευρόν των, εἰς δὲ τὴν μάχην τῆς Πύδνας μεταξὺ Ρωμαίων καὶ τοῦ Περσέως, τελευταίου βασιλέως τῆς Μακεδονίας, οἱ Σίντιοι ἀπέστειλαν παρὰ τὸ πλευρόν των Μακεδόνων 3000 ἄνδρας. Ἔνεκα τούτου οἱ Ρωμαῖοι μετὰ τὴν νίκην των, κατακτήσαντες τὴν χώραν, ἐλεηλάτησαν αὐτὴν ἀγρίως.

Πόλεις τῆς Σιντικῆς ἀναφέρονται κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἢ Τρίστολος, ἢ Παρθικόπολις, ἢ Σκοτοῦσα καὶ ἐπισημότεραι αἱ Ἡράκλεια καὶ Πέτρα ἢτοι τὸ παλαιὸν Πετρίτσι.

Ἐπὶ Ρωμαίων ἡ περιοχὴ ἀπετέλεσε μετὰ τῶν περίξ μίαν Ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Ὀδομαντικὴ.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Βυζαντίου ἡ περιοχὴ ἀπετέλεσε μέρος τῆς ἐβδόμης βυζαντινῆς ἐπαρχίας. Τότε ὁ παλαιὸς οἰκισμὸς ἔλαβε μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν. Δὲν γνωρίζομεν τὴν ἐπωνυμίαν του καὶ ἄλλα στοιχεῖα περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ ὑποθέτομεν τοῦτο, διότι σώζεται παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τμῆμα βυζαντινῶν λουτρῶν, ὑπῆρχον δὲ εἰς τὴν ἀνατολικὴν συνοικίαν τοῦ χωρίου δύο ἢ τρεῖς ἐκκλησῖαι, αἱ ὁποῖαι εἶχον καταστραφῆ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας καὶ τῶν ὁποίων οἱ γέροντες ἐνθυμοῦνται μόνον τὰ ἐρεῖπια. Εἰς μίαν οἰκίαν σώζεται τεμάχιον μαρμαρίνου κίονος, τὸ ὁποῖον λέγουν ὅτι προέρχεται ἀπὸ παλαιὸν χριστιανικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Ἡ περιοχὴ αὕτη κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους συχνὰ ὑπῆρξε θέατρον συγκρούσεων μεταξὺ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων καὶ διαφόρων βαρβάρων ἐπιδρομέων, κυρίως δὲ Βουλγάρων καὶ Σέρβων. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἐξηγεῖται καὶ τὸ γεγονός, ὅτι οἱ κάτοικοι ὠμίλουν τὴν μιξόγλωσσον σλανομακεδονικὴν ἐνῶ κατὰ συνείδησιν ἦσαν Ἕλληνες, εἰς τὰ σχολεῖα ἐμάν-

θανον ἑλληνικὰ γράμματα καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐχρησιμοποιοῦν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου εἰς τὰ στενὰ τοῦ Ροῦπελ, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀνατολικά τοῦ χωρίου καὶ τὰ ὁποῖα ἔφερον τότε τὸ ὄνομα Κίμβα Λόγγου, ὡς ἀναφέρει ὁ Κεδρηνός, (Kimbalung κατὰ τὸν Schlumberger) ὁ αὐτοκράτωρ ἐπέτυχε λαμπρὰν νικην κατὰ τοῦ ἡγεμόνος τῶν βουλγάρων Σαμουήλ, ὁ ὁποῖος ἐπὶ 40 ἔτη ἐρήμωνε τὴν Ἑλλάδα. Ἀπὸ τοῦ 1005 ὁ αὐτοκράτωρ εἰσέβαλλε κατ' ἔτος διὰ τῶν στενῶν τοῦ Ροῦπελ (Κίμβα Λόγγου) ὀρμώμενος ἐκ Σερρῶν καὶ ἐπετίθετο κατὰ τοῦ Σαμουήλ, προξενῶν μεγάλας φθορὰς εἰς τοὺς Βουλγάρους. Τὸ 1014 ὁ Σαμουήλ ἀπεφάσισε νὰ κλείσῃ τὸν δρόμον αὐτὸν τοῦ αὐτοκράτορος. Παρὰ τὴν θέσιν Κλειδί τῶν στενῶν τοῦ Κίμβα Λόγγου ὕψωσε τεῖχος λίθινον καὶ ξύλινον καὶ τὸ ὠχύρωσε μὲ τέχνην καὶ δύναμιν, ὥστε ὅταν ἔφθασεν ὁ αὐτοκράτωρ τὴν ἀνοιξιν, παρὰ τὰς ἐντόνους προσπαθείας του, δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ νικηφόρον ἀποτέλεσμα καὶ ἐσκέπτετο νὰ ἀποχωρήσῃ. Τότε παρουσιάσθη εἰς αὐτὸν ὁ στρατηγός του Νικηφόρος Ξιφίας, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε νὰ κυλώσῃ τοὺς Βουλγάρους. Πράγματι μὲ ἐκλεκτὸν τμήμα στρατοῦ καὶ ἐνῶ ὁ αὐτοκράτωρ ἐνήργει σφοδρὰν ἐπίθεσιν πρὸς ἑξαπάτησιν τοῦ ἐχθροῦ, αὐτὸς κρυφὰ δι' ἀγνώστων δρόμων τοῦ πυκνοφύτου τότε ὄρους Μπέλλες (ἐκαλεῖτο τότε τὸ ὄρος Βαλαθίστα κατὰ τὸν Κεδρηνὸν ἢ Μπιελαζίτσα Bielasitzi—ἔξ οὗ πιθανῶς καὶ Μπέλλες—κατὰ τὸν Schlumberger) κατὰ πᾶσαν πιθανότητα διὰ τῆς χαράδρας, ἣ ὁποία ὀδηγεῖ καὶ σήμερον εἰς τὸ ὄχυρον Βάσανο, ἔφθασεν εἰς τὰ νῶτα τῶν Βουλγάρων, τοὺς ὁποίους καὶ περιεκύκλωσεν. Ἐντρομοὶ τότε οἱ Βούλγαροι ἐγκατέλειψαν τὰς θέσεις των καὶ προσεπάθησαν νὰ σωθοῦν διὰ τῆς φυγῆς. Αὐτὸς ὁ βοσιλεύς των Σαμουήλ μόλις διεσώθη. Βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του, ἐπέβη ἵππου καὶ διὰ τινος ἀτραποῦ διέφυγεν εἰς Στρῶμνισαν.

Ὁ Schlumberger εἰς τὴν «Ἐποποιίαν τοῦ Βυζαντίου», ἑξιστορῶν τὰ ἀνωτέρω, ἀναγράφει εἰς τινὰ ὑποσημείωσιν, ὅτι ἀνευρίσκετο πλαγίως τῆς εἰσόδου τῶν στενῶν τοῦ Kimbalung τὸ χωρίον Bielanoda. Τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου τούτου σημαίνει Λευκὸ νερό, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ θολὰ νερὰ τοῦ Στρυμόνος. Ἴσως τοῦτο νὰ εὐρίσκετο εἰς τὴν θέσιν ὅπου τὸ σημερινὸν Ν. Πετρίτσι, τὸ ὁποῖον, πράγματι, ἔχει ἄφθονα καθαρὰ τρεχούμενα νερά.

Ἄργότερον τὸ χωρίον μετωνομάσθη εἰς Βέτρινα ἢ Βέτερνα (Ἄεροχώρι). Τὸ ὄνομα τοῦτο ἔφερε τὸ χωρίον κατὰ τὸ ἔτος 1530. Τοῦτο ἀναγράφει ὁ Τσέχος ἱστορικός Jirecek εἰς τὸ βιβλίον του «Das Furstentum Bulgarien», Wien 1891, σελ. 195, ἀναφερόμενος εἰς παρατηρήσεις καὶ σημειώσεις ταξιδιώτου τοῦ ἔτους 1530 ὀνόματι Kuterpesic, κατὰ τὰς ὁποίας «...ἀπὸ τὸ χωρίον Vetren ἕως Μουσταφᾶ Πασᾶ, Παλάνκα ἢ πλειονοψηφία τῶν

κατοίκων ἦτο ἑλληνική...», Φαίνεται ὅτι τὸ χωρίον μετωνομάσθη εἰς Βέτερνα ἢ Βέτρινα κατὰ τὸ 1200.

Τότε τὸ 1204 ἡ περιοχή κατελήφθη ὑπὸ τῶν Φράγκων σταυροφόρων, ἀλλὰ μετὰ δύο ἔτη, τὸ 1206, κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι ἔμειναν ἐδῶ μέχρι τὸ 1245, ἦτοι ἐπὶ 39 ἔτη, ὅτε τοὺς ἐξεδίωξεν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Νικαίας Ἰωάννης Δούκας Βιτάτης. Τὸ 1345 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Σέρβων, τῶν ὁποίων ὁ ἀρχηγὸς Στέφανος Δουσάν ἐστέφθη βασιλεὺς εἰς Σέρρας ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου τῶν Σερρῶν. Τέλος τὸ 1383 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων μεθ' ὀλοκλήρου τῆς Σερραϊκῆς ὑπαίθρου ἐπὶ Μουράτ τοῦ Α' καὶ μάλιστα ὑπὸ τινος στρατηγοῦ Ἑλληνοσ τὴν καταγωγὴν ἀλλαξοπισιτήσαντος, στρατηγοῦ Ἑβρενοῦ ὀνομαζομένου.

ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

Ἐπὶ τουρκοκρατίας τὸ χωρίον ἠρημώθη. Οἱ κάτοικοί του ἐσφάγησαν ἢ ἔφυγον διὰ νὰ σωθοῦν. Εἶναι ἀμφίβολον ἂν διεσώθησαν καὶ παρήμεναν εἰς αὐτὸ ἐλάχιστοι. Ὅλοι αἱ οἰκίαι καὶ τὰ ἀγροκτίματα κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι σιγὰ·σιγὰ ἐγκατεστάθησαν εἰς αὐτὸ καὶ οὕτως ἡ παλαιὰ Βέτερνα μετεβλήθη εἰς ἓνα μεγάλο τουρκοχώρι. Μόνον τὸ ὄνομά του καὶ οἱ ναοὶ ἔδειχναν ὅτι ἄλλοτε ἦτο χριστιανικόν. Ἀλλὰ καὶ οἱ ναοὶ του σὺν τῷ χρόνῳ κατεστράφησαν. Διηγοῦνται ὅτι ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκεται σήμερον τὸ τεμάχιον τοῦ μαρμαρίνου κίονος ὑπῆρχεν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Αὕτη ἐγκαταλελειμμένη ὅπως ἦτο μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἐρειπώθη. Διηγοῦνται ὅτι εἰς ἀσεβῆς ἀγᾶς ἐγκρέμισε τὰ τελευταῖα ὑπολείμματα καὶ ἔκτισε πάνω ἐκεῖ οἰκίαν. Ἡ οἰκία ὅμως κατεκρημνίσθη, ἀγνωστον ἀπὸ ποίαν αἰτίαν, ἀποδοθεῖσαν ὅμως εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ ἁγίου. Ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς οἰκίας κατεπλακώθη μία κόρη τοῦ ἀγᾶ καὶ τότε, εἰς τὴν προσπάθειαν διασώσεως τῆς κόρης, καθῶς ἔσκαψαν ἐξέχωσαν καὶ τὸ τεμάχιον τοῦ κίονος.

Γραπταὶ πληροφορίαι διὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας δὲν ὑπάρχουν. Μόνον τῶν τελευταίων χρόνων ἀναμνήσεις τῶν γερόντων ἔχομεν.

Κατ' αὐτάς, τὸ χωρίον ἦτο ἓνα τουρκοχώρι. Εἶχε 2 τζαμιά, ἓνα εἰς τὴν θέσιν τζαμιὶ πλησίον τοῦ σχολείου καὶ ἕτερον παρὰ τὴν ἀγοράν. Εἶχε περὶ τὰς 350 τουρκικὰς οἰκογενείας καὶ 40 χριστιανικὰς, αἱ ὁποῖαι κατόκουν εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον αὐτοῦ καὶ περὶ τὴν ἐκκλησίαν. Ὡμίλου τὴν σλαβομακεδονικὴν, ἀλλὰ εἶχον ἑλληνικὴν συνείδησιν. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐχρησιμοποιοῦν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καθὼς ἐπίσης καὶ εἰς τὸ σχολεῖον, τὸ ὁποῖον συνετήρει ἡ ἐκκλησία. Πολλοὶ ἀπὸ τὰς οἰκογενείας αὐτὰς εἶχον ἔλθει ἀπὸ τὴν Ἡπειρον κατὰ τοὺς χρόνους τῶν διωγμῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ.

Αἱ οἰκογένειαι αὐταὶ ἦσαν αἱ ἑξῆς:

Τζουκμάνη 4 οἰκ. Τάσιου 2 οἰκ. Σαμαρᾶ 1 οἰκ. Τσακπίνη 1. Αὐταὶ

ἦσαν αἱ πλουσιώτεροι καὶ ἀπὸ αὐτὰς προήρχοντο οἱ προύχοντες τοῦ συνοικισμού. Αἱ ἄλλαι οἰκογένειαι ἦσαν αἱ κάτωθι :

2. Τραϊανοπούλου	2. Μητρούση	1. Παύλη	2. Καμπούρη
2. Μαρθάκη	2. Τάτσιου	1. Δουλγέρη	2. Πόπη
2 Κιουτσούκη	2. Σαμπατζῆ	2. Σφέτκου	2. Παπαπέτρου.
1. Γκούγκα	1. Σιώτη.	1. Τσέπου	2. Τσομπάνη
1. Τοπάλη	2. Νικολαΐδου	2. Βετέρναλη	καὶ 1 τοῦ ἱερέως Παπαχρήστου.

Αἱ ὡς ἄνω χριστιανικαὶ οἰκογένειαι ἐκκλησιάζοντο εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὃ ὁποῖος εὐρίσκετο ὅπου εἶναι σήμερον τὸν παλαιὸν νεκροταφεῖον.

Ὡς ἐκ τῆς συνθέσεως τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου ὅλη ἡ διοικητικὴ μηχανὴ εὐρίσκετο εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Εἰς τὴν χριστιανικὴν συνοικίαν διωρίζετο ἓνας κοιζάμπασης - μουχτάρ (πάρεδρος) προτάσει τῶν προυχόντων τοῦ συνοικισμού. Ἔργον τούτου ἦτο ἡ ἀντιπροσώπευσις τοῦ συνοικισμού. Κυρίως ἦτο ὁ συνδετικὸς κρίκος τῆς συνοικίας μετὰ τῆς τουρκικῆς διοικήσεως τοῦ χωρίου. Π.χ. ἐὰν ἤρχετο στρατός, διὰ τὰ καταλύματα εἰς τὰς χριστιανικὰς οἰκίας ἐφρόντιζεν ὁ μουχτάρης. Ἐπίσης ἐβοήθει τὸν εἰσπρακτορα εἰς τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων.

Ὅλα τὰ ἄλλα ὄργανα καὶ ὑπάλληλοι τῆς κοινότητος ἦσαν τουρκικά. Κῆρυξ, ἀγροφύλαξ, βουκόλος κλπ. πλὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία διωρίζετο ἀπὸ τοὺς προύχοντας τοῦ συνοικισμού. Διὰ τὴν ἀσφάλειαν κατὰ τὴν νύκτα ὑπῆρχε καὶ Τούρκος νυκτοφύλαξ (πασβάντης) ἃλλὰ μερικὰς φορὰς, ἀντὶ νὰ τοὺς φυλάγη ἀπὸ τοὺς κλέπτας συνειργάζετο μὲ αὐτούς. Διὰ τὸν λόγον δὲ αὐτόν, ὅλαι σχεδὸν αἱ οἰκίαι εἶχαν σίδερα εἰς τὰ παράθυρα καὶ σύρτην εἰς τὴν μεγάλην ξυλίνην θύραν ἀπὸ χονδρὸν ξύλον, τὸ ὁποῖον ἐσφηνοῦτο εἰς τὸν τοῖχον. Πολλὰ ὑπέφεραν κυρίως ἀπὸ τοὺς λιποτάκτας τοῦ στρατοῦ.

Οἱ Χριστιανοὶ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐπλήρωναν τοὺς ἐξῆς φόρους εἰς τὸ τουρκικὸν κράτος :

1. Χαράτσι - Μπεντέλ παρασί (κεφαλικὸς φόρος) 1)2 λίρα.
2. Γιὸλ παρασί (φόρος δρόμων) 16 γρόσια.
3. Ἰμλιάκ ἀγρῶν (στρεμματικὸς φόρος) 2 γρόσια τὸ στρέμμα.
4. Ἰμλιάκ (φόρος οἰκοδομῶν) 10 γρόσια στὴν οἰκοδομή.
5. Ἀσιὰρ (φόρος παραγωγῆς) 1 : 8 ἢ 12% (δεκάτη)
6. Μπελικ (φόρος αἰγοπροβάτων) 6 γρόσια κατὰ κεφαλὴν.

Πλὴν τῶν πρὸς τὸ τουρκικὸν Δημόσιον καταβαλλομένων φόρων, οἱ κάτοικοι ὑπεχρεοῦντο καὶ εἰς εἰσφορὰν ὑπὲρ τοῦ Μητροπολίτου Μελενίκου, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου ὑπήγοντο. Συνίστατο δὲ αὕτη εἰς τὴν κα-

ταβολήν 10 γροσιών κατὰ οἰκογένειαν καὶ ἐλέγετο «Στεφανιάτικο» ἢ τουρκιστὶ «Τσέργα παρασί».

Ὁ Ἱερεὺς ἐμισθοδοτεῖτο ἀπὸ τοὺς κατοίκους. Συνίστατο δὲ ὁ μισθὸς εἰς ἓν δοχεῖον (τενεκὲν) σίτου, 10—15 ὀκάδων, κατὰ οἰκογένειαν, Καμμίαν ὅμως ἄλλην εἰσφορὰν οὔτε διὰ βαπτίσεις, οὔτε διὰ γάμους εἰσέπρατε, οὔτε, ἢ δὲ ἐκκλησία συνετηρεῖτο κυρίως ἀπὸ τὰ ἀφιερῶματα τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν. Ἐκτὸς τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἄλλος νοὸς δὲν ἐσώζετο. Τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐσώζοντο μόνον ὀλίγοι λίθοι. Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν καὶ ἐπὶ τῶν σωρῶν τῶν ἑρειπίων ἐγένετο κατ' ἔτος ἡ τελετὴ τῶν Θεοφανείων, ὡς κειμένων πλησίον τοῦ διασχίζοντος τὴν πολίχνην μικροῦ ποταμοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἑρρίπτετο ὁ σταυρὸς κατὰ τὸν ἀγιασμὸν τῶν ὑδάτων.

Ὅπως εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἔτσι καὶ ἐδῶ, οἱ χριστιανοὶ τοῦ Νέου Πετριτίου ἐώρταζον μὲ μεγαλοπρέπειαν καὶ ποικίλας ἐκδηλώσεις τὸ θρησκευτικὸν τῶν αἰσθημα.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ τὴν στιγμήν τῆς ρίψεως τοῦ Σταυροῦ εἰς τὸν ποταμὸν ὑπῆρχεν ἔθιμον, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ εἰς προσεπάθει νὰ ρίψῃ τὸν ἄλλον εἰς τὸν ποταμόν. Τὸ ἔπαθλον ἦτο τὸ κρασί. Ὅποιος ἐκινδύνευε νὰ ῥιφθῇ εἰς τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ καὶ διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ψυχρολουσίαν ἠῦξανε τὴν δόσιν τοῦ κρασιοῦ καὶ τελικῶς ἑρρίπτετο ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εὐρίσκετο εἰς ἀδυναμίαν νὰ πλειοδοτήσῃ αὐξάνων τὴν ποσότητα. Ὁ ῥιπτόμενος ὅμως εἰς τὸν ποταμὸν ἐλάμβανεν ὡς ἀνταμοιβὴν τὴν ποσότητα τοῦ κρασιοῦ, ἢ ὁποία συνεκεντροῦτο καὶ ἢ ὁποία ἐν συνεχείᾳ ἀπετέλει τὴν βάσιν διὰ τὸ γλέντι καὶ τὸ φαγοπότι τὸ ὁποῖον ἀκολουθοῦσε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας.

Ὁ σημερινὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐκτίσθη κατὰ τὸ 1860, μὲ τὴν ἔγκρισιν τῆς ὑψηλῆς Πύλης, συνηγορούντων καὶ τῶν Τούρκων προυχόντων, μὲ τοὺς ὁποίους οἱ κάτοικοι διειθροῦν ἀγαθὰς σχέσεις. Ὁ παλαιότερος κατεστράφη, ὡς λέγεται, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ὁ νέος ναὸς δὲν ἐκτίσθη ἐπὶ τῶν ἑρειπίων τοῦ παλαιοῦ. Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι ἡ σημερινὴ θέσις τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ὑπεδείχθη ὑπὸ ἐνυπνιασθέντος κατοίκου, εἰς τὴν ὁποίαν πράγματι ἀνευρέθησαν κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν ἑρείπια παλαιᾶς ἐκκλησίας καὶ εἰς μαρμάρινος σταυρὸς.

Ὁ νέος Ναὸς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἀπεπερατώθη κατὰ τὸ 1865. Εἰς τὴν αὐτὴν δὲ αὐτοῦ ἐκτίσθη καὶ οἴκημα, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευεν ὡς τὸ πρῶτον ἀναφερόμενον ἐπίσημον Σχολεῖον καὶ ὡς κατοικία τοῦ Διδασκάλου. Μέχρι τότε ἡ διδασκαλία ἐγένετο ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ἢ εἰς τὸν νάρθηκα καὶ τὸν περίβολόν της.

Ὅπως εἰς ὅλα τὰ χωρία, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας, ὡς διδάσκαλος ἐχρησίμευσε καὶ ἐδῶ ὁ παπᾶς ἢ ὁ ψάλτης ἢ ἄλλος τις ἐκ τῶν περισσότερον ἐγγραμάτων τοῦ χωρίου. Ὡς διδακτικὰ δὲ βιβλία ἐχρησιμοποιοῦντο τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία καὶ κυρίως ὁ Ὀκτώηχος καὶ τὸ ψαλτῆρι. Ὁ μι-

σθὸς τοῦ διδασκάλου κατεβάλλετο ἀπὸ τὸ ταμεῖον τῆς Ἐκκλησίας ἢ τῆς Μητροπόλεως καὶ ἐν μέρει ἀπὸ τὴν εἶδος προαιρετικὴν εἰσφορὰν τῶν μισθωτῶν.

Ἀπὸ τοῦ 1900 τὴν μισθοδοσίαν τῶν διδασκάλων ἀνέλαβε τὸ ἐν Σέρραις Προξενεῖον. Πρῶτος δὲ διωρισμένος διδάσκαλος ἀναφέρεται ὁ Ἰωάννης Καπετάνιος ἀπὸ τὴν Ἡράκλειαν, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ 1913 ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων εἰς τὸ Δημητρίτσι τῆς Νιγρίτης.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΕΠΙΒΟΥΛΗ — ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ.

Μέχρι τοῦ σχίσματος τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1870, οὐδεμία βουλγαρικὴ ἐπίδρασις ὑπῆρχεν εἰς τὸ Νέον Πετρίτσι καθὼς καὶ εἰς τὰ γύρω χωρία. Ἕλληνες καὶ Χριστιανοὶ ἦσαν ἔννοιοι ταυτόσημοι. Ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ εἶχον ἑλληνικὴν ἔθνηκὴν συνείδησιν, εἰς δὲ τὴν Ἐκκλησίαν οἱ ἱερεῖς ἐλειτούργουν ἑλληνιστὶ καὶ τὰ ἑλληνικὰ ἐμάνθανον εἰς τὰ σχολεῖα.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμως τοῦ σχίσματος τῆ ὑποκινήσει καὶ ὑποστηρίξει τῶν Ρώσων ἢ βουλγαρικὴ προπαγάνδα ἤρχισε νὰ ὀργιάζη ἀνάμεσα εἰς τοὺς Χριστιανούς. Βούλγαροι πράκτορες περιήρχοντο τὰ χωρία καὶ προσεπάθουν νὰ ἐξαγοράσουν τὰς συνειδήσεις τῶν Χριστιανῶν. Ὑπόσχοντο ὅτι θὰ κτίσουν Ἐκκλησίας καὶ σχολεῖα, ὅτι θὰ τοὺς ἀπήλλασαν ἀπὸ τὴν εἰσφορὰ πού ἐπλήρωναν στοὺς μητροπολίτας (τὴν τσέργα παρασί), ὅτι ὁ παπᾶς καὶ ὁ δάσκαλος θὰ ἐπληρώνοντο ἀπὸ τὴν ἐξαρχίαν κλπ. Μὲ τὸ χρῆμα, μὲ τὸ ψέμα καὶ τὸν πειθαναγκασμὸν μερικὰ χωρία ἔγιναν βουλγάρικα. Τὰ περισσότερα ὅμως καὶ ἡ πλειονότης τῶν Χριστιανῶν ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Ἑλλὰς τότε ἀμέσως διώρισε προξένους εἰς τὰ πλέον ἐπικαίρα σημεῖα, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν συνεργασίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀντέδρασαν εἰς τὴν βουλγαρικὴν προπαγάνδα καὶ πολλοὶ παραπλανηθέντες ἐπέστρεψαν εἰς τὸν ἑλληνισμόν. Εἰς τὸ νέον Πετρίτσι οἱ Βούλγαροι πράκτορες, παρὰ τὰς ἀφθόνοὺς ὑσχέσεις, τίποτε δὲν ἐπέτυχον, διότι οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου εἶχον βαθεῖαν ἔθνηκὴν συνείδησιν. Οἱ πρῶτοντες ἦλθαν εἰς ἐπαφὴν καὶ μετὰ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀκολουθίου τοῦ ἑλληνικοῦ προξενείου Σερρών, τοῦ ἀειμνήστου Δημοσθένους Φλωριᾶ, ὁ ὁποῖος παντοιοτρόπως τοὺς ἐνίσχυσε καὶ τοὺς ἐβοήθησε εἰς τὸ νὰ ὀργανώσουν τὴν ἀντίστασιν κατὰ τῶν βουλγαρικῶν σχεδίων. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1900 τὸ Προξενεῖον ἀνέλαβε νὰ διορίζη καὶ νὰ μισθοδοτῇ τοὺς διδασκάλους τοῦ χωρίου.

Ἀπὸ τοῦ 1900 ὅμως οἱ Βούλγαροι, βλέποντες ὅτι μόνον μὲ τὴν προπαγάνδα καὶ τὸ χρῆμα δὲν ἐπετύγχανον σπουδαῖα πράγματα, ἤρχισαν νὰ χρησιμοποιοῦν βίαν καὶ νὰ ὀργανώνουν κομιτατζηδικὰς συμμορίας. Ἐνοπλοὶ κομιτατζήδες ἐπεσκέπτοντο τὰ χωρία καὶ ἐξεβίαζαν τοὺς κατοίκους καὶ κυρίως τοὺς πρῶτοντας καὶ τοὺς ἱερεῖς νὰ προσχωρήσουν εἰς τὴν βουλγα-

ρικήν Ἐξαρχίαν. Ὅσοι ἤρνοῦντο ὑπεβάλλοντο εἰς ἄγρια καὶ ἀπάνθρωπα βασανιστήρια καὶ ἐσφάζοντο οἰκογενειακῶς. Ἐνεκα τούτου τὰ γύρω χωρία Χατζῆ Μπεϊλίκ (Βυρώνεια), Κεσεσλίκ (Ἄετοβούνι), Ντερβέντι (Ἀκριτοχώρι) κ.ἄ. ὑπέκυψαν, ἐδέχθησαν Βούλγαρον ἱερέα καὶ διδάσκαλον καὶ ἐξεδίωξαν τοὺς Ἕλληνας πὺν εἶχαν μέχρι τότε. Ὁ Ἕλλην ἱερεὺς τοῦ Χατζῆ Μπεϊλίκ (Βυρωνείας) ἐξυλοκοπήθη ἀγρίως καὶ ἐξεδιώχθη ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ του καὶ κατέφυγε, εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Μελενίκου. Τὴν ἰδίαν τύχην εἶχον καὶ οἱ ἱερεῖς τοῦ Μπαχτιάρ Παπαγιώργης ἐκ Ράμνας καὶ τοῦ Μπουγιούκ Μαχαλά (Μεγαλοχωρίου) Παπαγιαννάκης ἐκ Πορροῦν. Τοιουτοτρόπως τὰ μόνα χωρία, τὰ ὁποῖα παρέμειναν ἑλληνικὰ εἰς τὴν περιοχὴν μας, ἦσαν ἡ Τζουμαγιά (Ἡράκλεια), τὰ Πορροῦι, ἡ Ράμνα καὶ τὸ Νέο Πετριτσι. Εἰς τὴ Βυρώνειαν ὑπῆρχε ἰσχυρὸς βουλγαρικὸς πυρὴν καὶ εἶχαν μάλιστα τρεῖς Βουλγάρους ἱερεῖς, εἰς τῶν ὁποίων ἐξυπηρέτει καὶ τὸ Ἄετοβούνι, τὸ ὁποῖον πρὸ τοῦ ἐκβουλγαρισμοῦ ἐξυπηρετεῖτο ἀπὸ τὸν ἱερέα τοῦ Νέου Πετριτσιου.

Τὰ ἴδια καὶ χειρότερα συνέβαιναν στὴν πέραν τοῦ Μπέλλες ἄνω κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος. Δώδεκα βουλγαρικὰ συμμορίαὶ αὐλάκωναν τὴν περιφέρειαν μὲ ἀνώτατον ἀρχηγὸν τὸν περιβόητο Ντόντσιον καὶ ἀρχηγοὺς τοὺς Παῦλε, Καραφύλλη, Παρθένωφ κλπ., οἱ ὁποῖοι εἶχον κατατρομοκρατήσει τὰ χωρία μὲ τὰς θηριωδίας των καὶ τὰ ἀπάνθρωπα καὶ ἀνομολόγητα μαρτύρια εἰς τὰ ὁποῖα ὑπέβαλλον ὄσους συνελάμβανον. Τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο τὰ χωρία ἔγιναν βουλγαρικά. Ὁ μητροπολίτης Μελενίκου συνεχῶς διεμαρτύροτο εἰς τοὺς Τούρκους καὶ τὰ πολιτισμένα ἔθνη, ἀλλὰ τὸ κακὸν ἐξακολουθοῦσε. Ἦλθαν διεθνεῖς παρατηρηταί, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐλαχίστη ὑπῆρξε ἡ συμβολὴ των. Περιορίσθησαν μόνον νὰ διαπιστώνουν τὰ διαπραττόμενα ἐγκλήματα. Ἀπὸ τὴν μεγάλην περιφέρειαν τῆς Μητροπόλεως Μελενίκου ἐλάχιστα χωρία διεσώθησαν, κυρίως ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶχον καὶ Τούρκους κατοίκους ἢ ἔφθασεν ἐγκαίρως τουρκικὴ στρατιωτικὴ δύναμις καὶ ἐγκατεστάθη εἰς αὐτὰ. Τὸ ἀνθοῦν ἐμπόριον τῆς περιοχῆς, τὸ ὁποῖον εὗρισκετο εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, ἐκινδύνευε νὰ νεκρωθῆ. Ὅποιος ἐτόλμα νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ χωρίον του ἔπεφτε εἰς τὰς χεῖρας τῶν κομιτατζήδων πὺν ἐνήδρευαν εἰς κάθε δρόμον. Δὲν περνοῦσε ἡμέρα χωρὶς νὰ ἀκουσθῆ καὶ νέον ἀνατριχιαστικὸν ἐγκλημα. Πρὸ τῆς τοιαύτης ὀδυνηρᾶς καταστάσεως καὶ οἱ Ἕλληνες δὲν ἔμειναν μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια καὶ ἀντέδρασαν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Μὲ οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων καὶ κυρίως τῶν ἀποδήμων, ὀργανώθησαν ἀνταρτικαὶ ὀμάδες καὶ ἐξωπλίσθησαν οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων. Σκληρὰ ἀντίποινα ἐφημερόσθησαν κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ ἓνας ἀδυσώπητος ἀγὼν ἤρχισεν. Ἔτσι περιεσώθη ὅ,τι ἦτο δυνατόν νὰ περισωθῆ καὶ ἀνεθάρρησαν οἱ ἕως τότε ἀνυπεράσπιστοι χωρικοί.

Εἰς τὸ χωρίον Στάρτσιοβον, τοῦ ὁποῖου οἱ κάτοικοι ἀργότερον μετώκησαν εἰς τὸ Νέο Πετριτσι, τὴν 12 Δεκεμβρίου 1904 εἰσῆλθον κατὰ τὴν χα-

ραυγὴν 94 κομιτατζήδες μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν ἀρχικομιτατζῆ Ντόντσιον καὶ ἠξίωσαν τὸν ἐκβουλγαρισμὸν τοῦ χωρίου, τὴν δίωξιν τοῦ διδάσκαλου καὶ τῶν ἱερέων. Ὄρισαν δὲ ὡς προθεσμίαν τὴν ἡμέραν, τῶν Χριστουγένων. Κατὰ εὐτυχῆ σύμπτωσιν τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔφθασε εἰς τὸ χωρίον μία διμοιρία τουρκικοῦ στρατοῦ. Οἱ κάτοικοι, ἐκμεταλλεῦόμενοι τὸ γεγονός, ἔδωσαν ἀφθόγους ὑποσχέσεις καὶ τρόφιμα εἰς τοὺς κομιτατζήδες καὶ φοβούμενοι συμπλοκὴν ἐντὸς τοῦ χωρίου μὲ τοὺς Τούρκους τοὺς ἐφυγάδευσαν. Ὁ διδάσκαλος δὲ τοῦ χωρίου Πλουμῆς Ἀντώνιος ἐκ Μελενίκου συνέταξε λεπτομερεστάτην ἀναφορὰν καὶ ἀγωνιώδη ἔκκλησιν πρὸς τὸν Μητροπολίτην Μελενίκου. Ὁ Μητροπολίτης ἐνεργήσας δραστηρίως εἰς τὰς τουρκικὰς Ἀρχὰς ἐπέτυχε νὰ ἐγκατασταθῆ μόνιμως εἰς Στάρτσιοβον ἕνας λόχος τουρκικοῦ στρατοῦ. Παρὰ τὴν ἀλλήλως δὲ ἐξωπλίσθησαν κρυφίως οἱ κάτοικοι καὶ ὠργανώθη ἀνταρτικὴ ὁμὰς μὲ ἀρχηγὸν τὸν Θεόδωρον Καπετανόπουλον. Ἔτσι ἐσώθη τὸ χωρίον, τὸ μόνον ποὺ εἶχε ἀμιγῆ ἑλληνικὸν πληθισμὸν.

Λυσσῶντες οἱ κομιτατζήδες διότι τοὺς ἐξηπάτησαν οἱ Σιαρτσιοβίτες ὠρκίσθησαν ἐκδίκησιν. Νὰ εἰσέλθουν ὅμως εἰς αὐτὸ ἦτο ἀδύνατον. Διὰ τοῦτο ἐνήδρευσαν ἔξω εἰς τὰ χωράφια. Μία ὁμὰς ὑπὸ τὸν ἀρχικομιτατζῆ Πετρῶφ συνέλαβε τὴν 5 Ἰουλίου 1905 τοὺς ἐκ τῶν προυχόντων τοῦ χωρίου Σάββαν καὶ Νικόλαον Κυριακοῦ, Ἰωάννην καὶ Κωνσταντῖνον Ματρούνην τὸν Γεώργιον Τσιμπαλᾶν καὶ τὸν 18ετῆ Δημ. Ἀθ. Κυριακοῦ. Τοὺς πρώτους κατεκρεούργησαν ἐπὶ τόπου, τὸν δὲ νεαρὸν ἀφῆκαν ἐλεύθερον νὰ εἰδοποιήσῃ καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὸ χωρίον ὅτι ἡ ἰδία καὶ χειροτέρα τύχη τοὺς ἐπερίμενεν. Ἀλλόφρων ὁ νέος ἔφθασε εἰς τὸ χωρίον καὶ ἀφηγήθη τὸ ἀνατριχιαστικὸν δρᾶμα τῶν τεσσάρων. Μαύρη ἡμέρα ἦτο ἐκείνη ἡ Τρίτη διὰ τὸ Στάρτσιοβον, ποὺ ἔμεινεν ἀνεξάλειπτη εἰς τὴν μνήμην τῶν κατοίκων. Τὴν ἄλλην ἡμέραν μετέβη εἰς τὸν τόπον τοῦ ἐγκλήματος ὁ Τοῦρκος ἀξιωματικὸς καὶ οἱ ἀφικθέντες ξένοι παρατηρηταὶ καὶ διεπίστωσαν τὸ ἔγκλημα. Οἱ ξένοι τότε ἐξέφρασαν μομφὴν κατὰ τῆς τουρκικῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως δι' ἀνεπάρκειαν προστασίας. Τοῦτο ὅμως ἐξώργισε τὸν Τοῦρκον ἀξιωματικόν, ὁ ὁποῖος βοηθούμενος καὶ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας προέβη εἰς τρομερὰ ἀντίποινα κατὰ τῶν Βουλγάρων τῆς περιοχῆς.

Ὁ σκληρὸς καὶ ἀδυσώπητος ἀγὼν μεταξὺ Ἑλλήνων ἀνταρτῶν καὶ βουλγάρων κομιτατζήδων συνεχίσθη μέχρι τὸ 1908. Κέντρα τῆς ἑλληνικῆς ἀντιστάσεως ἦσαν εἰς τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος τὸ Μελενίκον καὶ τὸ Πετρίτσι, εἰς δὲ τὴν περιοχὴν τῆς Ἐπαρχίας Σιδηροκάστρου ἡ Ἡράκλεια (Τζουμαγιά). Ψυχὴ τοῦ κινήματος εἰς τὴν Ἡράκλειαν ἦτο ὁ ἱατρὸς Δημήτριος Πάσης, ἀρχηγὸς δὲ τῶν ἀνταρτῶν ὁ ἐξ Ἡρακλείας Στέργιος Βλάχμπεης, ἕνας λεβεντόκορμος ἄνδρας, ποὺ σὰν τὸν Κολοκοτρώνη καβάλλα σ' ἕνα ἄσπρο ἄλογο ἀλώνιζε ὅλη τὴν περιοχὴν. Μὲ τοὺς Ἑλληνας ἀντάρτας συνειργάζετο καὶ εἰς Τοῦρκος κυνηγὸς ἀπὸ τὸ χωρίον Μαχαλάδες (Μεσαία) ὁ

Ἄμπντουλά Τσαούς μὲ τὰ δύο παιδιὰ του. Μὲ τοὺς ἀντάρτας μας συνειργάσθησαν βεβαίως μυστικά, διότι, ὅπως εἶπαμεν τὸ Ν. Πετριτσί κατοικεῖτο κυρίως ἀπὸ Τούρκους. Οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τοῦ Ν. Πετριτσίου καὶ περισσότερον οἱ Κων]νος καὶ Δημήτριος Ἦλ. Τζουκμάνης, Τάσιος Μᾶρκος, Γκούγκας Δημήτριος, Παπαπέτρος καὶ ἄλλοι, συνειργάσθησαν ὡς σύνδεσμοι καὶ πληροφοριοδῶται. Ἡ δράσις τῶν ἀνταρτῶν καὶ ἡ δι' αὐτῶν ἐξασφάλισις τῆς ἐλευθέρως κυκλοφορίας εἰς τοὺς ἐμπορικοὺς δρόμους ἔδωσαν θάρρος εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ διέσωσαν ὅ,τι ἦτο δυνατόν νὰ σωθῆ καὶ ἐπανεφεροῦν τὸ ἑλληνικὸν ἐμπόριον εἰς τὴν προτέραν του ζωτικότητα.

Ὅ,τι ἔγινεν εἰς τὸ Στάρτσιοβον ἔγινε καὶ εἰς τὸ εἰς τὴν περιοχὴν Ν. Πετριτσίου εὐρισκόμενον χωρίον Ράμνα. Καὶ τούτου οἱ κάτοικοι μετόχησαν ἀργότερον εἰς τὸ χωρίο μας. Τοῦτο ἦτο καθαρὰ ἑλληνικὸν καί, ἕνεκα τούτου, κάρφος εἰς τὰ μάτια τῶν κομιτατζήδων διὰ τὴν μεγάλην συμβολὴν του εἰς τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα τῶν ἀνταρτῶν. Πολλοὶ κάτοικοι τοῦ χωρίου αὐτοῦ ὡς σύνδεσμοι καὶ ὁδηγοὶ τῶν ἀνταρτῶν πολλὰς φορὰς διεκινδύνευσαν τὴν ζωὴν των. Ἐνας ἐξ αὐτῶν, ὁ Κων]νος Ἀραμπατζῆς, περικυκλωθεὶς κάποτε ὑπὸ κομιτατζήδων, κατῴρθωσε μὲν νὰ διαφύγῃ τραυματισμένος βαρέως, τὸν θάνατον, ἀλλ' ἔμεινε ἀνάπηρος εἰς ὅλην του τὴ ζωὴν.

Τὸ 1906 ὁ Βούλγαρος κομιτατζῆς Παῦλε εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ράμναν ἕνα πρῶτ' μὲ 8 συντρόφους καὶ ἐκάλεσε τοὺς προύχοντας τοῦ χωρίου ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἠξίωσε νὰ δεχθοῦν Βούλγαρον ἢ Ρουμάνον παπᾶ καὶ διδάσκαλον. Εἶπε καὶ Ρουμάνον διότι οἱ κάτοικοι ἦ αν Ἑλληνοβλαχοὶ καὶ ἠθελε νὰ δείξῃ, ὅτι δῆθεν δὲν ἐπεζήτουν νὰ τοὺς κάνουν ὄλους Βουλγάρους. Οἱ προύχοντες προσποιήθησαν ὅτι ἐδέχοντο τὰς προτάσεις του καὶ τοιςυτοτρόπως ὁ Ἀρχικομιτατζῆς ἔφυγεν ἱκανοποιημένος. Τὴν ἄλλην ὁμως ἡμέραν ἀναφέρθησαν εἰς τὴν τουρκικὴν στρατιωτικὴν Ἀρχὴν τῆς Βυρωνείας καὶ ἐζήτησαν τὴν προστασίαν της. Οἱ Τούρκοι τότε ἀπέστειλαν μίαν διμοιρίαν στρατοῦ, ἡ ὁποία ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Ράμναν. Τοῦτο ὁμως ἐξώργισε τὸν ἀπατηθέντα κομιτατζῆν Παῦλε, ὁ ὁποῖος περιεφέρετο ἔξωθι τοῦ χωρίου διὰ νὰ ἐκδικηθῆ.

Ἐν τῷ μεταξύ, ὁμως, παρὰ τὴν ὑταρξιν ἐντὸς τοῦ χωρίου τουρκικοῦ στρατοῦ, ἄλλη συμμορία, ὑπὸ τὸν κομιτατζῆν Τόμο, εἰσῆλθεν εἰς Ράμναν ἀξιοῦσα προσχώρησιν εἰς τὸ Βουλγαρικὸν σχῆμα.

Ἡ ὑπὸ τὸν Τόμο ὁμως συμμορία ἀνῆκεν εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Σανδάσκη αὐτονομιστικὴν ὀργάνωσιν τὴν τῶν Σαντραλιστῶν καλουμένων, ἧτις ἦτο εἰς τελείαν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ὑπὸ τὸν Σαράφωφ τοιαύτην τῶν Βυρχοβιστῶν εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκεν καὶ ὁ Παῦλε. Τοῦτο γνωρίζοντες οἱ κάτοικοι τῆς Ράμνας, προσεποιήθησαν ὅτι θὰ προσχωρήσουν εὐχαρίστως, ἠξίωσαν ὁμως νὰ προστατευθοῦν ἀπὸ τὸ κομιτατζήδικον σῶμα τοῦ Παῦλε, ὁ ὁποῖος ἀκριβῶς τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἐκαιροφυλάκει πέριξ τοῦ χωρίου. Οἱ αὐτονομισταὶ

τοῦ Τόμο ὑπεσχέθησαν τὴν ζητηθεῖσαν βοήθειαν καὶ πρὸς ἀπόδειξιν ἔσπευσαν καὶ περιεκύκλωσαν τὴν συμμορίαν τοῦ Παῦλε.

Οἱ Τοῦρκοι, καίτοι εἰδοποιηθέντες περὶ τῶν συμβαινόντων, ἄφησαν τὰς δύο βουλγαρικὰς συμμορίας ν' ἀλληλοεξοντωθοῦν. Οὕτω δὲ ὅτε οἱ αὐτονομισταὶ συνεπλήρωσαν τὸν κλοιὸν περὶ τὴν ἄλλην συμμορίαν ἐπετέθησαν αἰφνιδίως, ἐφόνευσαν δύο συμμορίτας καὶ ἐτραυμάτισαν καὶ αὐτὸν τὸν ἀρχισυμμοριτὴν Παῦλε, ὁ ὁποῖος ὅμως μὲ τοὺς ὑπολοίπους συντρόφους του κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ.

Ἄλλὰ τὰ περὶ ὑποταγῆς τῶν ἡρωϊκῶν κατοίκων τῆς Ράμνας σχέδιά του ὁ Παῦλε, παρὰ τὸ πάθημά του, δὲν τὰ ἐγκατέλειψε. Καὶ μίαν πρωΐαν, μετὰ τὴν ἀποθεραπείαν του, εἰσῆλθεν ἐκ νέου εἰς αὐτὴν ἀποφασισμένος ὅπως, αὐτὴν τὴν φορὰν, λάβῃ ὅπωςδῆποτε ἐκδίκησιν. Συνεκέντρωσε λοιπὸν ὅλους τοὺς προύχοντας τοῦ χωρίου εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κεχαγιᾶ Τσέπου μὲ τὴν πρόθεσιν ἢ νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ προσχωρήσουν ἢ νὰ τοὺς φονεύσῃ. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ἐμελέτα διὰ τοὺς κατοίκους τῆς Ράμνας δὲν τὸ ἀπέφυγεν ὁ ἴδιος διότι ἦτο πεπρωμένον δι' αὐτὸν νὰ μὴ ἐξέλθῃ πλέον τῆς Ράμνας ζωντανός. Εἰδοποιηθέντες οἱ Τοῦρκοι στρατιῶται περιέζωσαν τὴν οἰκίαν Τσέπου. Ὅταν δὲ ἔφθασαν καὶ αἱ ζητηθεῖσαι ἀπὸ τὴν Βυρῶνειαν καὶ τὸ Νέον Πετριτσι ἐνισχύσεις περιεκυκλώθη ὁλόκληρος ἡ Ράμνα καὶ περιεσφίχθη περισσότερο ὁ κλοιὸς πέριξ τῆς οἰκίας εἰς τὴν ὁποίαν τελικῶς κατέφυγον οἱ κομιτατζῆδες.

Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων Ἰσὰκ μπέης ἐκάλεσε κατ' ἐπανάληψιν τοὺς συμμορίτας νὰ παραδοθοῦν. Ἐκεῖνοι ὅμως ἠρνήθησαν καὶ ἠμύνθησαν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Πρὸ τοῦ κινδύνου ὅμως νὰ διαφύγουν τὴν νύκτα οἱ κομιτατζῆδες οἱ Τοῦρκοι ἐπυρπόλησαν τὴν οἰκίαν καὶ ὅλοι τότε μετὰ τοῦ Παῦλε ἐκάησαν ζωντανοί.

Ἡ σθεναρὰ στάσις καὶ ἀποφασιστικότης τῶν κατοίκων τῆς Ράμνας τὴν ἔσωσε καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν ἀπὸ τὸ βουλγαρικὸν μίαισμα.

Μὲ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Τουρκικοῦ Συντάγματος τοῦ 1908, ἡ δράσις τῶν κομιτατζῆδων ἔπαυσε. Βραδύτερον, μὲ τὴν ἀπόπειραν τῶν Βουλγάρων ὅπως ἀναζωπυρώσουν τὴν κατὰ τῆς Μακεδονίας νέαν προσπάθειαν ἐκβουλγαρισμοῦ τῆς, παρουσιάσθησαν σποραδικὰ κρούσματα κομιτατζηδικῆς δράσεως, ἀλλὰ ἀνοργάνωτα ὡς ἦσαν, ἐξέλιπον σὺν τῷ χρόνῳ. Ἦτο ἐποχὴ ὑφέσεως τοῦ φυλετικοῦ ἀνταγωνισμοῦ, ἐν ᾧψει ἄλλοτε καὶ τῶν συνεννοήσεων διὰ τὴν Βαλκανικὴν συμμαχίαν ἐναντίον τῶν Τούρκων.

Ὅταν κατὰ τὸ 1912 αἱ ἐπιχειρήσεις ἤρχισαν καὶ πρὸ τῆς πίεσεως τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων τὰ τουρκικὰ στρατεύματα ἤρχισαν ὑποχωροῦντα πολλοὶ πλούσιοι Τοῦρκοι τοῦ Νέου Πετριτσιοῦ ἀπέστειλαν τὰς οἰκογενείας των διὰ μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ εἰς τὰς Σέρρας. Τοῦτο ἀντιληφθέντες οἱ βουλγαρίζοντες κάτοικοι τοῦ Κεσισλίκ

(Ἄετοβουνίου), ἐπέπεσαν κατὰ τῶν φευγόντων καὶ ἄλλους μὲν ἐλήστευσαν ἄλλους δὲ ἐφόνευσαν. Ἄλλ' οἱ Τοῦρκοι τοῦ Νέου Πετριτσίου, ἐκδικούμενοι τὸν φόνον τῶν γυναικοπαίδων των, ἐπέδραμον κατὰ τοῦ Κεσισλίκ καὶ ἀφοῦ ἔκαψαν τὰς οἰκίας κατέσφαξαν ὄσους ἐκ τῶν κατοίκων δὲν κατώρθωσαν νὰ διαφύγωσιν. Τῇ μεσολαβήσει ὅμως τῶν Ἑλλήνων τοῦ Νέου Πετριτσίου, οἱ ὁποῖοι πάντοτε εἰτήρησαν ἄψογον στάσιν, κατωρθώθη νὰ ἀποτραπῇ ἡ σφαγὴ τῶν γυναικοπαίδων, τὰ ὁποῖα καὶ ἐφιλοξενήθησαν εἰς τὰς οἰκίας των.

Ὅσοι ἀπὸ τοῦ ἀνδρᾶς τοῦ Κεσισλίκ διέφυγον ἐκρύβησαν εἰς τὸ ὑπεράνω πυκνόφυτον δάσος τοῦ Μπέλλες.

Τὴν 19ην Ὀκτωβρίου 1912 ἡ ἑβδόμη βουλγαρικὴ μεραρχία ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Θεοδώρωφ, κατόπιν μικρᾶς ἀντιστάσεως τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων εἰς τὰ στενὰ τοῦ Ροῦπελ, ἐξεχύθη εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Σιδηροκάστρου ἄνευ περαιτέρω ἀντιστάσεως. Τὴν ἐπομένην δὲ ἀκριβῶς τμημα βουλγαρικοῦ στρατοῦ μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν κομιτατῆν Καραφύλλην εἰσῆλθεν καὶ εἰς τὸ Ν. Πετριτσι.

Ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς εἰσόδου του ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς ἐπέδωθη εἰς ἀκατονόμαστα ὄργια. Συνέλαβε τὸν Τοῦρκο, ὄπλαρχηγό, Ἀμπτουλά Τσαοῦς καὶ τὰ δύο τέκνα του, διότι, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν συνειργάζοντο μὲ τοὺς Ἑλληνας ἀντάρτας. Οἱ ἀτυχεῖς εἶχον καταφύγει εἰς Νέον Πετριτσι ἐπὶ τῇ ἐλπίδι διασώσεώς των, ἀλλὰ δὲν ἀπέφυγον τὸν θάνατον ἐκτελεσθέντες εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀγορᾶς καὶ ἐπὶ τῆς πλατείας πρὸ τοῦ Καφενείου «Μπέλλες». Κατόπιν μὲ ὄλωι ἰδιαιτέραν μανίαν ἐστράφησαν ἐναντίον τῶν ἀνδρῶν τοῦ χωρίου, διὰ νὰ ἐκδικηθοῦν τὸν φόνον τοῦ κομιτατῆ Παῦλε εἰς Ράμναν καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ Κεσισλίκ (Ἄετοβουνίου).

Περὶ τοὺς 160 Τοῦρκοι, συλληφθέντες ὠδηγήθησαν εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ χωρίου, εἰς τὸ σημεῖον ὅπου σήμερον ἐνώνεται ὁ ἀμαξιτὸς δρόμος μὲ τὸν δρόμον, ὁ ὁποῖος ὀδηγεῖ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ κατεσφάγησαν ἀγρίως μὲ μαχαίρας καὶ ξιφολόγχας.

Ἐκ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τοῦ χωρίου ἐκείνην τὴν στιγμὴν οὐδεὶς ἔπαθέ τι, διότι ἐπροστατεύθησαν παρὰ τῶν βουλγαριζόντων κατοίκων τοῦ Κεσισλίκ, τοὺς ὁποίους, ὅπως καὶ ἄλλαχοῦ εἶπομεν, ἐφιλοξένησαν καὶ περιέθαλψαν, μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ χωρίου των, εἰς τὰς οἰκίας των. Παρὰ ταῦτα, οἱ πρῶχοντες τοῦ χωρίου καθὼς καὶ ὁ ἱερεὺς Παπαχοῆστος ἐκρύβησαν τὰς πρώτας ἡμέρας, ἀφοῦ ἀπέκρουσαν τὰ ἱερὰ ἄμφια, τὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας καθὼς καὶ τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ τοῦ Σχολείου.

Ἡ πρώτη ὅμως ἐχθρική ἐκδήλωσις κατὰ τῶν Ἑλλήνων τοῦ Νέου Πετριτσίου ἦτο ὁ διορισμὸς Βουλγάρου παπᾶ.

Ὡς ὁ ἴδιος καυχησιολογῶν διηγεῖτο ἀργότερον, ὅταν παρουσιάσθη εἰς τὸν Βούλγαρον Μητροπολίτην Νευροκοπίου, ζητῶν χειροτονίαν καὶ διορισμόν, ἐρωτηθεὶς παρ' ἐκείνου περὶ τῶν πιστοποιητικῶν του καὶ τῶν προ-

σόντων του, ἀπήντησεν ὅτι τὸ προσόν του ἦτο τὸ ὅτι ἐσκότωσε δέκα Ἑλληνας. Αὐτὸ ἔφθασε διὰ νὰ χειροτονηθῇ ἀμέσως καὶ καταπαύσουν αἱ μέχρη τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀντιρρήσεις τοῦ Δεσπότη.

Αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ φυράματος καὶ ἠθικῆς ὑποστάσεως καὶ καταρτίσεως ἦσαν καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ διορισθέντες ἱερεῖς εἰς τὰ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τότε καταληφθέντα Μακεδονικὰ χωρία. Καὶ ἀναλογίζεται κανεὶς τὴν ζωὴν τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου μὲ διοικητὴν ἓνα κομιτατζῆν καὶ ἱερέα ἓνα Ἑλληνομάχον καὶ δολοφόνον.

Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1913 ἄρχισεν ἡ ἀπρόκλητος βουλγαρικὴ ἐπίθεσις, ἡ ὁποία ὠδήγησεν εἰς τὸν Β' βαλκανικὸν πόλεμον. Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν, οἱ βούλγαροι ἐξεδήλωσαν ἀγρίας διαθέσεις κατὰ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου. Εὐτυχῶς ὅμως εἰδοποιήθησαν περὶ τούτου ἀπὸ Ἑλλήνας τῆς Φιλιππουπόλεως, πού ὑπηρετοῦν εἰς τὸν βουλγαρικὸν στρατόν, καὶ ἐκρύβησαν οἱ ἄνδρες εἰς τὸ βουνόν. Συνελήφθησαν ὅμως ὁ παπᾶς καὶ δέκα ἄλλοι καὶ ἀπεστάλησαν εἰς τὸ Κλειδί, εἰς τὸν Βούλγαρον διοικητὴν. Ἐκεῖ χάρις εἰς τὴν θερμὴν ὑποστήριξιν καὶ ἐγγύησιν ἐνὸς ἐντοπίου Βουλγάρου, ὀνόματι Καβράκη, ἀφέθησαν ἐλεύθεροι καὶ τότε μαζὶ μὲ τὸν Καβράκη κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν καὶ νὰ ἐνωθοῦν μὲ τοὺς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι εὗρον κατοφύγιον εἰς τὸ δασῶδες Μπέλλες.

Ὅταν τὴν 21 Ἰουνίου τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα ὑπὸ τὸν ἔνδοξον στρατηλάτην βασιλέα Κωνσταντῖνον κατετρόπωναν τὰ βουλγαρικὰ εἰς τὸ Κιλκίς καὶ τὸν Λαχανᾶν, ὁ κομιτατζῆς διοικητὴς τοῦ χωρίου Καραφύλλης συνεκέντρωσε ὅλα τὰ γυναικόπαιδα τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας Τζουκμάνη, ὅπου ἔμενε, μὲ κακοὺς σκοπούς. Τοῦτο τὸ ἔμαθε ὁ ἱπποκόμος του, πού ἦτο Ἑλλήν ἀπὸ τὴν Φιλιππούπολιν—αὐτὸς ἐτροφοδότει κρυφὰ καὶ τοὺς ἄνδρας πού ἐκρύπτοντο εἰς τὸ βουνὸ—καὶ μὲ ἓναν ἄλλον φίλον του συνεβούλευσαν τὰ γυναικόπαιδα νὰ κλιῖνε καὶ νὰ ὀδύρωνται καὶ νὰ ζητοῦν τὴν προστασίαν τῶν Βουλγάρων διὰ νὰ σωθοῦν δῆθεν ἀπὸ τὴν ξιφολόγη τῶν Ἑλλήνων τσολιάδων. Τοῦτο καὶ ἔγινεν. Ἀπὸ τὰ κλάματα τῶν γυναικοπαίδων βγήκε ἔξω ὁ Καραφύλλης καὶ ἐπληροφορεῖτο ἀπὸ τὸν φίλον τοῦ ἱπποκόμου τοῦ βούλγαρον στρατιώτην ὅτι οἱ τσολιάδες ἀκάθεκτοι προελαύνουν, σφάζουν καὶ λογχίζουν ἀδιακρίτως μικροὺς καὶ μεγάλους καὶ βρέφη ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάνας των. Ὅσο ἤκουον αὐτὰ τὰ γυναικόπαιδα τόσο ἔκλαιγαν καὶ φώναζαν δυνατώτερα καὶ ἐζήτουν νὰ τὰ στείλουν πίσω ἀπὸ τὸ Μπέλλες στὸ Πετρίτσι καὶ μακρύτερα ἀκόμη. Ὁ Καραφύλλης πρὸ τῆς τοιαύτης καταστάσεως, φοβηθεὶς καὶ αὐτός, διέταξε ὀλίγους στρατιώτας νὰ ὀδηγήσουν τὰ γυναικόπαιδα εἰς τὸ Πετρίτσι καὶ μάλιστα—τῇ ὑποδείξει τοῦ ἱπποκόμου του—ὄχι διὰ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, ἀλλὰ διὰ τοῦ ὄρειου δρόμου, πάνω ἀπὸ τὸ Μπέλλες, διὰ νὰ μὴ μεταδοθῇ πανικὸς εἰς τὰ στρατεύματα . . . καὶ διὰ τὸ συντομώτερον. Ὅταν ἔφθασαν ὅμως εἰς ὠρισμένον μέρος ἐπάνω εἰς τὸ βουνὸν οἱ ἄνδρες τοῦ χω-

ρίου πού ἐκρύβοντο ἐκεῖ, προειδοποιημένοι, παρουσιάσθησαν ἕξαφνα ἔνοπλοι μπροστά εἰς τὴν συνοδείαν, ἀφώπλισαν τοὺς συνοδοὺς στρατιώτας καὶ ὠδήγησαν τὰ γυναικόπαιδα εἰς τὰ μέρη τοῦ δάσους πού ἐκρύβοντο, εἰς τὴν θέσιν Ντοὺς Παπᾶ καὶ ὄπου, ὡς θὰ ἴδωμεν τοὺς εὐρῆκε, ὁ ἑλληνικὸς στρατός. Οὕτως ἐπέτυχε τελείως τὸ σχέδιον διασώσεως, τὸ ὁποῖον κατέστρωσεν ὁ καλὸς Ἕλλην τῆς Φιλιππουπόλεως, βοηθοῦντος καὶ τοῦ πανικοῦ, ὁ ὁποῖος ἐδημιουργήθη εἰς τοὺς Βουλγάρους ἐκ τῶν νικῶν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Τόσος ἦτο ὁ δημιουργηθεὶς πανικὸς ὥστε ὁ βούλγαρος παπᾶς πληροφορηθεὶς παρὰ τῆς γυναικὸς του, τὴν ἀποχώρησιν τῶν Βουλγάρων, ἐγκατέλειπεν εἰς τὸ μέσον τὴν βάλτισιν παιδίου, τὴν ὁποίαν ἐτέλει τὴν ὥραν ἐκείνην εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἐτράπη εἰς ἄτακτον φυγὴν.

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ 26ης-27ης ΙΟΥΝΙΟΥ

Μετὰ τὴν ἤτταν των, εἰς τὸ Κιλκίς καὶ Λαχανᾶν, οἱ Βούλγαροι ὠχυρώθησαν εἰς τὸ Νέον Πετρίτσι καὶ τὰ γύρω ὑψώματα, ὅπου καὶ συνήφθη μεγάλη μάχη τὴν 26—27 Ἰουνίου 1913. Τῆς μάχης αὐτῆς, ἡ ὁποία εἶναι γνωστὴ ὡς «μάχη τῆς Βέτρινας» ἢ ὡς «μάχη τοῦ Ντεμιρ Ἰσσάρ» καὶ ἡ ὁποία ἐσήμανε τὴν ἀπελευθέρωσιν ὄχι μόνον τοῦ Ν. Πετριτσίου ἀλλὰ καὶ ὀλοκλήρου τοῦ Νομοῦ, δίδομεν λεπτομερεστάτην περιγραφὴν μὲ βάσιν τὴν περιγραφὴν τῆς εἰς τὴν «Μεγάλην Ναυτικὴν καὶ Στρατιωτικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν».

Κατὰ τὸ 1913 οἱ Βούλγαροι ἀπεβίβαζον εἰς τὸ Σιδηρόκαστρο τὰ ἐκ Θράκης στρατεύματά των, ἀπ' ὅπου διηύθυνον αὐτὰ πρὸς Στρώμνισαν. Τὸ Σιδηρόκαστρον ἦτο καὶ Κέντρον ἀνεφοδιασμοῦ τῆς 4ης βουλγαρικῆς στρατιᾶς, δι' αὐτὸ καὶ οἱ Βούλγαροι μετὰ τὴν ἤτταν των εἰς Λαχανᾶ, ἀνησύχησαν πολὺ διὰ τὸ Σιδηρόκαστρον.

Ὁ στρατηγὸς Ἰβανὼφ διοικητῆς τῆς 11 βουλγαρικῆς στρατιᾶς στὸ βιβλίον του «Ὁ βαλκανικὸς πόλεμος τοῦ 1913» γράφει :

«Ἐάν τὴν ἐσπέραν τῆς 21ης Ἰουνίου ὁ ἐχθρὸς ἀνελάμβανε δραστηριωτέραν καταδίωξιν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τοῦ ἐπέτρεπον αἱ δυνάμεις του, τότε τὴν 22αν τὰ πάντα θὰ ἔτερματίζοντο διὰ τὴν II Στρατιάν. Τῷ ὄντι δέ, ἔάν ὁ ἐχθρὸς τὴν ἐσπέραν τῆς 21ης προώθει μίαν φάλαγγα ἐξ ἑνὸς συντάγματος πρὸς γεφύρας Ὁρμανλῆ (Δασσοχωρίου) καὶ Κόπριβας (Χειμάρρου) ἢ κατάστασις μας θὰ ἦτο ἀπελπιστικὴ. Θὰ ἠδύνατο νὰ προκαταλάβῃ τὸν στρατηγὸν Σαράφωφ παρὰ τὸ Σιδηρόκαστρον, νὰ ὠθήσῃ δὲ τὰ στρατεύματα τοῦ συντηρχοῦ Ἀθανάσωφ πρὸς ἀνατολάς. Ἡ ἀπραξία ὅμως τῶν Ἑλλήνων ἔδωκε τὸν καιρὸν εἰς τὰ στρατεύματά μας νὰ ἀνασυνταχθοῦν ἐφ' ὅσον ἦτο δυνατόν καὶ νὰ συνάψωσι μετ' ὀλίγον κρατεράς μάχας».

Τὴν ἐσπέραν τῆς 21ης οἱ Βούλγαροι φεύγοντες ἐκ Λαχανᾶ ἔσπευσαν νὰ διαβοῦν τὸν Στρωμόνα καὶ νὰ κρυφθοῦν πίσω ἀπ' αὐτόν. Πανικόβλητοι

διέβησαν τὰς γεφύρας, τὰς ὁποίας οὔτε κατέστρεψαν οὔτε ἐφρούρησαν. Μόλις τὴν 22αν ὥραν ὁ Ἰβανὼφ διέταξε τρία τάγματα νὰ φύγουν ἐκ Σεροῶν, τὰ ὁποῖα ἀναχωρήσαντα μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἔφθασαν τὴν 2 ἢ 3 πρωϊνὴν ὥραν τῆς 22ας Ἰουνίου εἰς τὰς γεφύρας, τὰς ὁποίας καὶ ἔκαυσαν.

Ὁ Ἰβανὼφ, κρίνων ἐπισηφαλῆ τὴν θέσιν του εἰς Σέρρας λόγῳ φημῶν ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ἱππικὸν ἔφθασεν εἰς γέφυραν Καμήλας, μετεφέρθη εἰς Σιδηρόκαστρον. Τόση ἦτο ἡ πεποίθησις περὶ προελάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἱππικοῦ, τόσον, συνεζητήθη μετὰ τῶν Βουλγάρων ἀξιωματικῶν καὶ τόσος φόβος τοὺς κατέλαβε, ὥστε νὰ συμβῶν τὰ ἐξῆς ἐπεισόδια, ὡς ἀναφέρει αὐτὸς οὗτος ὁ Ἰβανὼφ :

«Λίαν ἐνωρὶς τὴν πρωϊαν, ἐνῶ παρετάχθησαν τὰ τμήματα ταῦτα—μεταγωγικά, ἵπποι στρατηγείου καὶ διοικήσεως μετόπισθεν—κλημακηδὸν ἐπὶ τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ Σιδηροστρου, κάποιος ἐπροχώρησε καὶ ἤρχισε φωνάζων : Ἑλληνικὸν ἱππικόν, ἑλληνικὸν ἱππικόν !!! Ὁ διοικητὴς μετόπισθεν καὶ ὅλοι οἱ ἀξιωματικῶν προεπορεύοντο. Ἐκ τῆς προηγουμένης ἡμέρας τὸ φρόνημα τῶν στρατιωτῶν ἦτο ἐξημμένον ἐκ τῆς διαδόσεως περὶ ἐμφανίσεως ἑλληνικοῦ ἱππικοῦ, ἡ δὲ ἀγνωστος κραυγὴ ἐμφανίσεως ἑλληνικοῦ ἱππικοῦ ἐπέφερε τρομερὸν ἀποτέλεσμα. Ἐκαστος, ἀκούσας ἢ μὴ ἀντιληφθεὶς περὶ τίνος ἐπρόκειτο, ἐγκατέλειπε φάλαγγα, ὀχήματα, ἀποσκευάς, ἀρχεῖα καὶ ἱππεύσαντες ἅπαντες ἐτράπησαν εἰς ἀτακτον φυγὴν. Οἱ πλείστοι δὲ δὲν ἐσταμάτησαν εἰμὴ εἰς Ἄνω Τζουμαγιὰν καὶ ἄλλοι εἰς Νευροκόπιον, κατωρθώθη δὲ ἐν μέρος αὐτῶν νὰ ἀναχαιτισθῆ καὶ ἀνασυνταχθῆ εἰς Σιδηρόκαστρον».

Τὴν 22αν Ἰουνίου τὸ ἐπιτελεῖον τῆς 11 βουλγαρικῆς στρατιᾶς, μὴ θεωροῦν ἀσφαλὲς πλέον τὸ Σιδηρόκαστρον, ἐφ' ὅσον ὁ στρατηγὸς Σαράφωφ διοικητὴς τῆς 111 βουλγαρικῆς μεραρχίας, ἠτηθεὶς εἰς Κιλκίς εὐρίσκειτο εἰς Κάτω Πορρόϊα, ἀνεχώρησε τὴν 8ην πρωϊνὴν πρὸς Πετρίτσιον (τὸ παλαιὸν Πετρίτσι τῆς Βουλγαρίας) ὅπου ἔφθασε τὴν 8ην πρωϊνὴν. Ὁ Ἰβανὼφ ὅμως φοβηθεὶς τὴν χολέραν, ἡ ὁποία ἤρχισε νὰ ἐξαπλοῦται, ἐπέστρεφεν εἰς Σιδηροστρον. Μόλις ὅμως ἔφθασεν εἰς τὴν ἀμαξιτὴν ὁδόν, ὁ τότεν ἐφαίνετο ὁ στενωπὸς τοῦ Ροῦπελ (περὶ τὸ Δραγοτίν) πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, παρουσιάσθη ἡ ἀκόλουθος εἰκὼν, ὡς τὴν ἀφηγεῖται ὁ ἴδιος :

«Κονιορτὸς μέχρι νεφῶν καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ καὶ ἐκατέρωθεν αὐτῆς ἀπειράριθμοι φυγάδες ἄνδρες—γυναῖκες, στρατιῶταις κτήνη. Οἱ ἄνθρωποι εἶχον ὄψιν φρενοβλαβῶν καὶ μόλις διὰ τῆς φράξεως τῆς ὁδοῦ διὰ αὐτοκινήτων κατωρθώθη νὰ σταματήσουν δύο ἔφιπποι πυροβοληταὶ οἵτινες ἐχρειάσθησαν λεπτὰ τινα ἕως ὅτου συνέλθουν καὶ ὀμιλήσουν. Οἱ στρατιῶται οὗτοι, οἵτινες μόλις συνεκρατοῦντο, διηγήθησαν ὅτι εἰς τὸν Σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Σιδηροκάστρου ἀνεφάνη ἑλληνικὸν ἱππικόν, τὸ ὁποῖον διεσπάζειν ὅτι εὕρισκεν ἐμπρὸς του, καὶ ὅτι αὐτοὶ μετ' ἄλλων τοὺς ὁποίους, ἐπιδείκνυον ἐπὶ τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ, μόλις

κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν. Πρὶν ἢ τελειώσουν τὴν ἀφήγησίν των ἐχάθησαν καλπάζοντες πρὸς ἐνδότερα ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ».

Ὁ Ἰβανῶφ, θεωρήσας πιθανὸν τοῦτο, καθ' ὅσον καὶ αἱ γέφυραι τοῦ Στρυμόνος εἶχον ἀφεθῆ τὴν νύκτα ἐκείνην ἀφρούρητοι καὶ διότι ἀπὸ 19 Ἰουνίου ποῦ ἀνεφάνη ἑλληνικὸν ἱππικὸν εἰς Κιλκίς δὲν εἶχον πληροφορίας ποῦ ἐκινεῖτο, ἐπανῆλθεν εἰς Πετρίτσιον καὶ ἐκεῖ πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ τηλεγράφος Σιδηροκάστρου δὲν ἀπαντᾷ, ἀνεχώρησε διὰ Στρώμνιτσα ὅπου ἔφθασε τὴν 16.30' τῆς 22ας Ἰουνίου.

Ὁ διοικητὴς τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων Σεργῶν συν)ρχης Ἀθανάσωφ διέταξε τὴν πρωίαν τῆς 22ας νὰ συγκεντρωθῶσι ταῦτα εἰς Σιδ)στρον, ὅπου θὰ ἀνασυνταχθῶσι μὲ τὸν σκοπὸν νὰ προασπίσῃ τὰ στενὰ τοῦ Ροῦπελ, ἵνα μὴ διακοπῆ ἡ ὁδὸς ὑποχωρήσεως. Τοῦτο ἀνέφερεν εἰς τὸν Ἰβανῶφ καὶ πρὸς τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον. Τοῦτο τὸν διέταξε νὰ ὀργανώσῃ καὶ ἀντιτάξῃ κρατεράν ἄμυναν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμόνος εἰς Σιδ)στρον. Ὁ δὲ Ἰβανῶφ τὴν 23ην Ἰουνίου ὥραν 7ην π.μ. διέτασεν :

«Ἐφ' ὅσον ὁ ἐχθρὸς δὲν σᾶς πιέζει, ἡ ὑποχώρησίς σας εἶναι ἄκαιρος. Ὁ ποταμὸς, ὅσον κι' ἂν εἶναι διαβατὸς, εἰς πλείστα σημεῖα αὐτοῦ, ἐν τούτοις, παρουσιάζει μεγίστας δυσκολίας ἢ διάβασίς του ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ἐὰν μάλιστα ἐνοχλῆται ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ μας. Νὰ ἐπανεέλθουν ὅθεν τάχιστα τὰ στρατεύματά σας ἐπὶ τῶν διαβάσεων τούτων καὶ ὀργανώσατε ἰσχυράν ἀντίστασιν. Κρατήσατε τμήματα εἰς διάθεσίν σας δι' ἀντεπιθέσεις εἰς κατάλληλον στιγμήν».

Κατόπιν τούτων ὁ στρατὸς τοῦ Ἀθανάσωφ ἤρχισε τὴν ἐσπέραν τῆς 23ης νὰ ἐκκινή διὰ νὰ ἐπανεέλθῃ ἐπὶ τῶν διαβάσεων τοῦ Στρυμόνος, εἰς τὰς ὁποίας ἔφθασαν τμήματά τινα τὴν πρωίαν τῆς 24ης Ἰουνίου. Τὰ λοιπὰ ἤρχισαν νὰ ὀργανώνωνται ἐπὶ τῆς γραμμῆς Ράδοβο (Χαρωπὸ)—Σπάτοβο (Κοίμησις).

Ὁ στρατηγὸς Σαράφωφ ἐκ Πορροῖων διωλίσθησε τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας τῆς 23ης εἰς τὸ Νέον Πετρίτσι (Βέτρινα).

Τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ μετὰ τὴν νίκην εἰς Κιλκίς καὶ Λαχανᾶ διέταξε ἀνάπαυσιν τῶν στρατευμάτων τὸ ἔσπερας τῆς 21ης Ἰουνίου καὶ ἀνασύνταξιν κατὰ τὴν 22αν. Διὰ τὴν 23ην διέταξε τὸ Τμῆμα Στρατιᾶς ὑπὸ τὸν διοικητὴν τῆς I Μεραρχίας στρατηγὸν Ἐμμανουὴλ Μανουσογιαννάκη, περιλαμβάνον τὰς I, VI καὶ VII Μεραρχίας, νὰ ἐρευνήσῃ τὸν ὄρεινὸν ὄγκον τῆς Κρούσιας καὶ τὰ φθάσῃ μέχρι τῶν διαβάσεων τοῦ Στρυμόνος.

Ἡ VII Μεραρχία ἔφθασεν ἐνωρὶς εἰς Ὀρλιακο, ὅπου ἀπὸ τῆς προηγούμενης εἶχον φθάσει αἱ Προφυλακαὶ τῆς.

Ἡ I Μεραρχία ἔφθασε τὸ ἑσπέρας τῆς 23ης εἰς Καγιαλῆ, μικρὸν χωρίον πλησίον τῆς σημερινῆς γεφύρας τοῦ φράγματος τῆς Κερκίνης.

Ἡ VI Μεραρχία περιπλανηθεῖσα εἰς Κρούσια ἔφθασε κατάκοπος μετὰ τὸ μεσονύκτιον εἰς Κιοσελῆ, μικρὸν χωρίον πλησίον τοῦ Χειμάρρου.

Τὴν 6.30 μ.μ. τῆς 23ης τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον διατάσσει τὸ Τμήμα Στρατιᾶς νὰ κινηθῆ πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ καταστροφὴν τῆς δυνάμεως τοῦ Βουλγάρου στρατηγοῦ Σαράφωφ, ἡ ὁποία ἀφοῦ προέβυλε μικρὰν ἀντίστασιν εἰς Δοϊράνην, ἐκινήθη πρὸς Πορρόι καὶ ἐκεῖθεν ἔλαβεν ἀνατολικὴν κατεύθυνσιν καταδιωκομένη ὑπὸ τῆς Ταξιαρχίας Ἴππικοῦ ἐχούσης ἀναγνωριστικὸν σκοπὸν.

Τὸ Τμήμα Στρατιᾶς διέταξε τὰς I καὶ VI Μεραρχίας νὰ ἐκκινήσουν ἀκολουθοῦσαι τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Στρουμόνος. Ὁ ποταμὸς τότε δὲν εἶχε τὴν σημερινὴν ροὴν καὶ κοίτην, ἀλλὰ ἡ κοίτη του εὐρίσκετο νοτιώτερον καὶ ἄφηνεν εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τὰ χωρία Γόνιμο καὶ Μεγαλοχώρι, τὰ ὁποῖα σήμερον μετὰ τὴν γενομένην τὸ 1930 ἐκτροπὴν τῆς κοίτης εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης. Ταυτοχρόνως διέταξε νὰ γίνῃ ἀναγνώρισις τοῦ κάμπου δι' ἱππέων. Ἀναγνωρίσασα ἡ I Μεραρχία ἐχθρὸν ἐπὶ τῆς κατεστραμμένης γεφύρας τοῦ Ὁρμανλῆ (Δασοχωρίου) καὶ συγκεντρώσεις εἰς τὸ δάσος Β.Δ. τῆς Ἡρακλείας ἐκδιώκει τοῦτον ἐκ τῆς γεφύρας Ὁρμανλῆ καὶ διὰ τοῦ ὄρει-βατικῆς πυροβολικοῦ βάλλει κατὰ τῶν συγκεντρώσεων πλησίον τῆς Ἡρακλείας. Κατόπιν τούτου ἀναβάλλεται ἡ ἐκκίνησις καὶ ἀποφασίζεται ἡ ζεύξις τοῦ ποταμοῦ.

Σημειωτέον ὅτι τὴν προηγουμένην ἡ Ἡράκλεια κενὴ βουλγαρικῶν στρατευμάτων καὶ σημαιοστόλιστος ἀνέμενε τὴν εἴσοδον τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, πλῆθος δὲ νέων ἀνδρῶν μετὰ τοῦ μακεδονομάχου ἱατροῦ Δ. Πάζη εἶχε κατέλθει ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ στρατοῦ. Ἐκεῖ τοὺς κατέφθασαν τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα εἶχον διαταχθῆ νὰ ἀναλάβουν τὴν φρουρῆσιν τῶν διαβάσεων τοῦ ποταμοῦ. Ταῦτα ἐλεηλάτησαν τὴν πανηγυρίζουσαν πόλιν, τοὺς δὲ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ κατελθόντας πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ κατεδίωξαν. Τινὲς ὁμως τούτων ὀπλισμένοι μὲ γκράδες ἠμύνθησαν καὶ μὲ τὴν συνδρομὴν τοῦ στρατοῦ τοὺς ἐξεδίωξαν καὶ ἐπέρασαν ἡσύχως ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης, ὅπου τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα.

Τὴν 24ην ἡ ἡμιλαρχία ἱππικοῦ κινηθεῖσα πρὸς Μπούτκοβον, τὸ σημερινὸν χωρίον Κερκίνη, συνηντήθη μετὰ τῆς Ταξιαρχίας ἱππικοῦ καὶ ἀνέφερον ὅτι ἀμφότεραι δὲν συνήντησαν τὰ ὑποχωροῦντα βουλγαρικὰ τμήματα τοῦ στρατηγοῦ Σαράφωφ, τὰ ὁποῖα, ὅπως εἶδαμεν, εἶχαν φθάσει ἀπὸ τῆς προηγουμένης εἰς Ν. Πετρίτσι.

Κατόπιν τούτου τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς 10ης π.μ. τῆς 24ης ἐγκατεστάθη εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Δοϊράνης ἐκ Κιλκίς,

διατάσσει νὰ σταματήσῃ ἡ ζεῦξις τοῦ ποταμοῦ καὶ νὰ προελάσουν αἱ I καὶ VI Μεραρχίαι, ἓνα δὲ Τάγμα νὰ βαδίσῃ πρὸς κατάληψιν τῆς διαβάσεως Δεμίρ - Καποῦ ἐπὶ τοῦ Μπέλλες καὶ ἡ VII Μεραρχία νὰ φρουρῇ τὰς διαβάσεις τοῦ Στρομόνος.

Τὴν 25ην Ἰουνίου ἡ VII Μεραρχία ἀπέστειλεν εἰς Κόπριβαν (Χείμαρρον) τὸ 19ον Σύνταγμα Πεζικοῦ μὲ μίαν Μοῖραν Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ. Εἰς Ὀρλιακο ἄφησε τὸν ἀντισυνταγματάρχην Κούτσην μὲ δύο τάγματα τοῦ 20οῦ Συντάγματος Πεζικοῦ καὶ μίαν Μοῖραν Πεδινοῦ Πυροκοῦ. Αὕτη δὲ μὲ τὴν ὑπόλοιπον δύναμιν ἐκ τοῦ 21ου Σύνταγματος Πεζικοῦ καὶ 4 πυροβολαρχιῶν πεδινοῦ πυροκοῦ ἔφθασε τὴν 19.35 ὥραν εἰς γέφυραν Μπουρσουκίου παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Κογχύλια. Ὅλο τὸ πεδινὸν πυροκὸν ἀφέθη εἰς τὴν VII Μεραρχίαν.

Ἡ I Μεραρχία ἀναχωρήσασα τὴν 4ην πρωϊνὴν ὥραν ἐκ Καγισλῆ ἔφθασεν εἰς Τζαφερλῆ (τσιφλίκι παρὰ τὰ χωρία Μανδράκι—Ἀκριτοχώρι ἐπὶ τῆς Σιδ. γραμμῆς) τὴν 14ην ὥραν ὅπου καὶ κατηλύσθη. Ἀπέστειλεν ὁμως τὴν ἡμιλαρχίαν ἱππικοῦ πρὸς Χατζῆ - Μπεϊλίκ (Βυρώνειαν) ὅπως ἀντικαταστήσῃ τὴν I Ταξιαρχίαν Ἱππικοῦ, ἡ ὁποία εἶχεν ἀποκτήσει ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡ VI Μεραρχία ἐκκινήσασα τὴν 5ην π.μ. ἐκ Χειμάρρου, ὅπου εἶχε μεταβῆ κατὰ τὴν κίνησιν τῆς χθεσινῆς ἡμέρας, ἔφθασε τὴν 18ην ὥραν εἰς Τζούμα (πλησίον τοῦ Τζαφερλῆ), ὅπου κατηλύσθη.

Ἡ I Ταξιαρχία Ἱππικοῦ πλὴν τῆς Ἰλῆς Κούζη ἐπέστρεψεν εἰς Δοϊράνην, τὰ δὲ σώματα προσκόπων ἀπεστάλησαν εἰς Τσαγγεζι τὸ ἑσπέρας περὶ τὴν 23ην ὥραν.

Τὴν 23ην ὥραν τῆς 25ης Ἰουνίου τὸ Τμῆμα Στρατιᾶς ἐξέδωσε τὴν κάτωθι διαταγὴν :

«Τὸ Τμῆμα Στρατιᾶς : Πρὸς τὰς I καὶ VI Μεραρχίας.

1. Ὁ ἐχθρὸς κατέχει τὸ χωρίον Βέτρινα. Ἐκατέρωθεν τῆς σιδηροδρομικῆς γεφύρας ἔχουσι τοποθετηθῆ περὶ τὰ 12—15 πυροβόλα. (4 τοπομαχικὰ εἶχον τοποθετηθῆ εἰς τὸ ὕψωμα ὅπου εἶναι σήμερον αἱ ἐγκαταστάσεις τοῦ Λόχου Διοικήσεως τοῦ Τάγματος). Κατεσκευάσθη ξυλίνη γέφυρα 500 μ. βορείως σιδηροδρομικῆς γεφύρας. Ἐτεραι ἐχθρικοὶ δυνάμεις εὐρίσκονται εἰς Πούλιοβον (Θερμοπηγή) καὶ Ράδοβον (Χαρωπόν). Τὸ χωρίον Χατζῆ Μπεϊλίκ κατέχεται ὑπὸ ἀνταρτῶν. Ἡ διάβασις Δεμίρ Καποῦ τοῦ Μπέλλες πιθανῶς κατέχεται ὑπὸ ἐχθρικοῦ πεζικοῦ δυνάμεως περίπου τάγματος.

2. Αὔριον τὸ Τμῆμα Στρατιᾶς θὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν πορείαν του πρὸς Βέτριναν, ὅπως ἀπωθήσῃ τὸν ἐχθρὸν ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ.

3. Αἱ Μεραρχίαι I καὶ VI θὰ βαδίσωσι ἢ μίᾳ κατόπιν τῆς ἄλλης προηγουμένης τῆς I Μεραρχίας. Ἡ I Μεραρχία θὰ βαδίσῃ διὰ δύο φαλάγγων. Ἀριστερὰ φάλαγγ διὰ Τζαφερλῆ, Δερβέντι (Ἀκριτοχώρι) Χατζῆ Μπεϊλίκ καὶ ἡ δεξιὰ διὰ τῆς καρροποιήτου ὁδοῦ. Ἡ VI Μεραρχία

χία θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν καρροποίητον ὁδὸν τάσσουσα τὸ πυρκὸν αὐτῆς πλησίον τῆς κεφαλῆς τῆς φάλαγγος. Ἐκκίνησις τῆς μὲν I Μεραρχίας τὴν 4ην ὥραν πρωΐας αὐριον, τῆς δὲ VI Μεραρχίας τὴν 4.45'. Θὰ βαδίζω μετὰ τῆς δεξιᾶς φάλαγγος τῆς I Μεραρχίας.

4. Ἡ VI Μεραρχία θὰ ἀποστείλῃ ἐν Τάγμα μεθ' ἑνὸς πυροβόλου ὑπὸ ἀξιωματικόν, τὸ ὁποῖον ἐκκινουῖν λίαν πρωΐ δι' Ἄνω Πορρόϊα θὰ βαδίση διὰ τῆς ὄρεινῆς διαβάσεως Δεμίρ Καποῦ ὅπως ἐκδιώξῃ τὸν ἐχθρὸν καὶ καταλάβῃ τὴν διάβασιν ταύτην.

5. Αἱ ἡμιλαρχίαι ἱππικοῦ ἀμφοτέρων τῶν Μεραρχιῶν καὶ ἡ ἀποσπασθεῖσα εἰς τὸ Τμήμα Στρατιᾶς ἴλη ὑπὸ τῆς Ταξιαρχίας ἱππικοῦ, ἀποτελοῦσαι ἐπιλαρχίαν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀρχαιοτέρου ἰλάρχου, ἀναχωροῦσαι λίαν πρωΐ θὰ ἐπιζητήσωσι τὴν ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ. Μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Μεραρχιῶν πρὸς μάχην, τὸ ἱππικὸν θὰ ταχθῇ εἰς τὸ δεξιόν. Αἱ ἡμιλαρχίαι τῶν Μεραρχιῶν νὰ ἀποσπάσωσι αὐριον λίαν πρωΐ ἀνὰ τρεῖς ἱππεῖς ὡς ἀγγελιαφόρους παρὰ τῷ διοικητῇ ἐκάστου Συντάγματος.

6. Αἱ Μοῖραι πυρομαχικῶν καὶ τὰ μεταγωγικὰ Σώματος τῶν Σωμάτων δὲν θὰ ἀκολουθήσωσι τὰς φάλαγγας, ἀλλὰ θὰ συγκεντρωθῶσι τὴν 16ην ὥραν τῆς πρωΐας εἰς Τζαφερλῆ ἀναμένοντα, οὐχὶ πεφορτωμένα, νέας διαταγὰς.

Τὸ Τμήμα Στρατιᾶς—Μανουσογιαννάκης»

Κατόπιν τῆς ἀνωτέρω διαταγῆς τὴν 26ην Ἰουνίου ἡ VII Μεραρχία παραμένει ἀπὸ γεφύρας Μπουρσουκίου μέχρι Κουμάριανης ἐπιβλέπουσα τὸν Στρυμόνα. Ἀναφέρει τὰς συλλεγείσας πληροφορίας, καθ' ἃς εἰς τὸ Παγγαῖον δὲν εὐρίσκειται πλέον βουλγαρικὸς στρατὸς ἀποσυρθεὶς πιθανῶς εἰς Σιδηρόκαστρον. Ἐπίσης ὅτι καὶ ἡ Καβάλλα ἔχει ἐκκενωθῆ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ὅτι εἰς Καλένδραν καὶ Καβακλί ὁ ἐχθρὸς ὑπεχώρησε καὶ ἐλάχιστοι ἱππεῖς περιτρέχουσι τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Στρυμόνος. Κατόπιν τῶν πληροφοριῶν τούτων ὁ ἀντιστοχῆς Κούτσης ἐζήτησε πληροφορίας ἐὰν πρέπει νὰ ἀποστείλῃ Τάγμα εἰς Σόρρας ὡς σχετικὴ διαταγὴ τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου τῆς προηγουμένης ἡμέρας. Συγχρόνως τὸ Γεν. Στρατηγεῖον διέταξε τὸ εἰς Τσάγεζι ἀπόσπασμα τῆς Μεραρχίας νὰ ἐνωθῇ μετ' αὐτῆς.

Ἡ I Μεραρχία ἐκκινεῖ τὴν 4ην πρωῖνὴν καὶ ἡ μὲν δεξιὰ τῆς φάλαγγε ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ 4ου Συν)τος Πεζικοῦ καὶ τῆς Μοίρας ὄρειβ. πυρ)κοῦ (2 πυροβ)χίαι) ὡς ἐμπροσθοφυλακῆς καὶ ἐκ τοῦ 2ου Συν)τος Πεζικοῦ, Χειρουργεῖο κλπ. ὡς κυρίου Σώματος, ἠκολούθει δὲ τὴν καρροποίητον ὁδὸν Τζαφερλῆ - Βέτρινα. Μετ' αὐτῆς ἐβάδιζε καὶ ὁ Μέραρχος. Ἡ ἀριστερὰ φάλαγγε ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ 5ου Συν)τος Πεζικοῦ καὶ μιᾶς ὄρειβ. πυροβ)χίας, ἠκολούθει δὲ τὸδρομολόγιον Τζαφερλῆ - Δερβέντι - Μπεῖλικ - Κεσελικ - Βέτρινα.

Τὴν 4.45' ἐξεκίνησε καὶ ἡ VI Μεραρχία ἀκολουθοῦσα τὸ δεξιὸν δρομολόγιον τῆς I Μεραρχίας. Προηγουμένως αὕτη εἶχεν ἀποστείλει εἰς Δεμίρ Καποῦ τὸ 9ον Τάγμα Εὐζώνων τοῦ Βελισαρίου μεθ' ἑνὸς πυροβόλου ὑπὸ τὸν ἀνθυπολοχαγὸν Ταβουλάρην.

Αἱ φάλαγγες οὕτω βαδίζουσαι ἐξηκολούθουν τὴν προέλασίν των πρὸς ἀνατολάς. Προηγεῖτο τὸ ἱππικὸν τῆς Στρατιᾶς, τὸ ὁποῖον ἐξεδίωξε ἐκ Βυρωνείας τὰ ἐχθρικά τμήματα. Δὲν ἤδυνήθη ὅμως νὰ προχωρήσῃ πέραν τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ εἰμὴ χιλιόμετρον μόλις καὶ τότε ἐσταμάτησε μέχρι τῆς ἀφίξεως τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τῆς δεξιᾶς φάλαγγος, ὅποτε κατηυθύνθη πρὸς Οὐμπαγιὰν (Ἀγριόλευκαν σημερινήν) καὶ Μπρίσαναν (Γόνιμον) πρὸς ἐπίβλεψιν τῶν διαβάσεων τοῦ Στρυμόνος.

Ὅτε ἀφίχθη εἰς τὴν ἄνω θέσιν τὸ προπορευόμενον Τάγμα τοῦ 4ου Συν)τος, καίτοι ἀπεῖχεν 9 χιλιόμετρα ἀπὸ τῆς σιδηροδρομικῆς γεφύρας ἐπὶ τοῦ Στρυμόνος, ἐβλήθη τὴν 9ην ὥραν, τόσον αὐτὸ ὅσον καὶ ἡ ἀκολουθοῦσα φάλαγξ, σφοδρῶς ὑπὸ πυροβολικοῦ. Τόσον τὰ πυροβόλα πέραν τῆς γεφύρας, ὅσον καὶ τὰ 4 τοπομαχικὰ τὰ τοποθετηθέντα εἰς τὸν λόφον ἄνωθεν τῆς Βέτρινας ἔβαλλον σφοδρῶς καὶ ἀδιακόπως κατὰ τῆς προχωρούσης δεξιᾶς φάλαγγος.

Αἱ βουλγαρικαὶ δυνάμεις κατενέμοντο ὡς ἑξῆς : Διοικητῆς στρατηγὸς Σαράφωφ. Δεξιὰ ὄχθη Στρυμόνος περὶ τὴν Βέτριναν. (Γύρωθεν τοῦ χωρίου καὶ εἰς τὰ ὑπερθεν αὐτοῦ ὑψώματα, ἀπὸ Κέσεσλικ (Ἄετοβούνι) μέχρι σιδηροδρομικῆς γραμμῆς καὶ ἐντὸς τοῦ χωρίου, καίτοι οἱ Τοῦρκοι κάτοικοι εὐρίσκοντο ἐντὸς αὐτοῦ, εἶχον ὀχυρωθῆ οἱ Βούλγαροι (μερικὰ ἀπὸ τὰ χαρακώματα των σώζονται καὶ σήμερον). 12 Τάγματα Πεζικοῦ (2 τάγματα τοῦ 47ου βουλγ. συν)τος ἐλθόντα ὀδικῶς ἐκ Κρέσνας, 2 τάγματα τοῦ 69ου βουλγ. συν)τος, τὰ 32 καὶ 46 βουλγ. συν)τα πεζικοῦ) καὶ δύο πεδινὰ πυροβολαρχίαι. Διοικητῆς ὁ συν)ρχης Ριμπάρωφ.

Ἄριστερὰ ὄχθη Στρυμόνος, ἀπὸ τὴν σιδηροδρ. γέφυραν, λουτρὰ καὶ περὶ τὸ Ράδοβο 10 τάγματα πεζικοῦ (τὸ 25 βουλγαρικὸν σύν)μα πεζικοῦ, τὸ 7 ἐφεδρικὸν βουλγαρικὸν σύν)μα πεζικοῦ καὶ τάγμα τοῦ 42 βουλγαρικοῦ συν)τος πεζικοῦ), 3 πεδινὰ πυροβ)χίαι καὶ 4 βαρέα πυροβόλα (2 τῶν 10 καὶ 2 τῶν 12). Ὡς ἐφεδρεία 12 τάγματα πεζικοῦ καὶ πεδινὸν πυροβολικόν. Ὁ ὄρεινὸς ὄγκος τοῦ Μπέλλες περὶ τὸ Δεμίρ Καποῦ καὶ Καλὲ Μπαῖρ ἐπετηρεῖτο ὑπὸ 2 ταγμάτων μετὰ ὀρειβατικῆς πυροβολαρχίας. Ἐπίσης τὸ ὄρος Τσιγγέλι διὰ τοῦ ὑπολοίπου 47ου βουλγαρικοῦ συν)τος πεζικοῦ, πρὸς δὲ τὰ ὑψώματα τοῦ Πετριτσίου (τοῦ παλαιοῦ Πετριτσίου τῆς Βουλγαρίας) ὅπως ἐξασφαλισθῆ ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς ἐκ Στρωμνίτης, ἡ ὁποία εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἡμέρας, ἀπεστάλησαν τὸ 29ον καὶ 67ον βουλγαρικὰ συν)τα πεζικοῦ μετὰ πεδινοῦ πυροβολικοῦ.

Τὸ Στρατηγεῖον τῆς II Βουλγαρικῆς Στρατιᾶς εὐρίσκετο εἰς Κρέσαναν. Ἐντολὴ τοῦ στρατοῦ Σιδηροκάστρου ἦτο ἡ διατήρησις τῶν θέσεων τούτων μέχρι τὸ ἑσπέρας τῆς 27ης Ἰουνίου, ὅπως δοθῆ καιρὸς καὶ ὑποχωρήσῃ τὸ πυροβολικὸν καὶ τὰ μεταγωγικὰ τῆς IV βουλγαρικῆς στρατιᾶς διὰ τῆς κοιλάδος τῆς Στρωμνίτης πρὸς Κρέσαναν μεθ' ὃ νὰ ἀποσυρθῆ καὶ ὁ στρατὸς

οὔτος πρὸς βορρᾶν. Καὶ ὁ στρατὸς οὔτος τοῦ Σιδηροκάστρου διὰ νὰ εἶναι μᾶλλον ἑλαφρὸς πρὸς ὑποχώρησιν ἀπέστειλε τὰ μεταγωγικά καὶ τὸ βαρὺ πυροβολικὸν πρὸς Κρέσναν, καὶ ἐκράτησε μόνον τὰ εἰς τὸ ὕψωμα τῆς Βέτρινας 4 πυροβόλα, ὡς ἀνεφέρθη ἀνωτέρω.

Διὰ τῶν πυροβόλων τούτων ὑπεδέχθη ἀπὸ τῆς ἀποστάσεως, τὴν ὁποίαν ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω τὴν ἑλληνικὴν φάλαγγα τὴν ἐφωδιασμένην μόνον με ὀρειβατικὰς πυροβολαρχίας. Ἄμέσως κατόπιν ἤρχισε καὶ τὸ παρὰ τὴν Βέτριναν καὶ περὶ τὴν γέφυραν πεδινὸν πυροβολικὸν τοῦ ἐχθροῦ, ἧτοι ἐν συνόλῳ 24 περίπου πυροβόλα. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἤρχισεν ἓνας συνεχῆς καὶ ἀδιάκοπος κανονιοβολισμὸς διαρκέσας μέχρι τὸ ἔσπερας. Μὲ πραγματικὴν σπατάλην πυρομαχικῶν ὁ ἐχθρὸς ἐσκόρπιζε καθ' ὅλον τὸ ἔδαφος, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπρόκειτο νὰ προχωρήσῃ ἡ δεξιὰ φάλαγγξ, βροχὴν ὀβίδων ἐξ ὧν ἀνεφλέγησαν τὰ ξηρὰ σπαρτὰ καὶ αὐταὶ αἱ λόχμαι, δι' ὧν ἦτο κεκαλυμμένον τὸ ἔδαφος, τῶν ὁποίων ἡ θερμότης προσειθεμένη εἰς τὸν καύσωνα τοῦ ἡλίου καθίστα τὴν ἐν αὐτῷ παραμονὴν τῶν ἀνδρῶν ἀφόρητον.

Τὸ ἐπὶ κεφαλῆς 1ου τάγμα τοῦ 4ου Συντάγματος ἀφ' ἧς ἐβλήθη ἀναπτυχθὲν ἐπροχώρησε ὀλίγον καὶ ἐσταμάτησε καθ' ὅσον ἡ περαιτέρω προχώρησις του κατέστη ἀδύνατος ἐν ἀκαλύπτῳ ἐδάφει ὑπὸ σφοδρὸν ἐχθρικὸν κανονιοβολισμὸν καὶ ἄνευ συνδρομῆς ἡμ-τέρου πυροβολικοῦ. Εἰς τὸ τάγμα τοῦτο παρουσιάσθησαν ἄρκετὰ κρούσματα ἡλιάσεως. Τὰ λοιπὰ δύο τάγματα τοῦ 4ου Συν)τος ἐξεληθόντα τῆς ὁδοῦ ἐκαλύφθησαν εἰς τὸ ὕψος τοῦ Σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Βυρωνείας κατὰ μῆκος τῆς σιδηροδ. γραμμῆς, ἡ ὁποία εὐρίσκετο ἐν ἐπιχώσει καὶ περιεβάλλετο ἐκατέρωθεν ὑπὸ ὑψηλῶν δένδρων, χόρτων καὶ καλαμώνων ἐπὶ μέγα μῆκος. Τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ τὸ 2ον Σύν)μα Πεζικοῦ κατ' ἐπέκτασιν τοῦ 4ου Συντάγματος.

Αἱ δύο ὀρειβατικαὶ πυροβολαρχίαι ταχθεῖσαι πρὸς πυροβόλησιν παρὰ τὸν σιδηροδ. σταθμὸν Βυρωνείας ἤρξαντο πρὸς περὶ τὴν 10,30' πρωϊνὴν ἀλλὰ ταχέως ἐσταμάτησαν τοῦτο, ἀντιληφθεῖσαι ὅτι αἱ βολαὶ τῶν ἦσαν πολὺ βραχεῖαι.

Ἡ προχώρησις νοτίως τῆς σιδηρ. γραμμῆς ἦτο ἀδύνατος καθόσον τὸ ἔδαφος ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἦτο ἄβατον λόγῳ τῶν ὑπαρχόντων ἐλῶν.

Ὁ στρατηγὸς Μανουσογιαννάκης κατανοήσας τὸ ἄκαρπον τῶν προσπαθειῶν πρὸς προχώρησιν τῆς δεξιᾶς φάλαγγος, ὡς καὶ τὰς μεγάλας ἀπωλείας, τὰς ὁποίας ἤθελεν αὕτη ὑποστῆ, ἐξέδωκε τὴν κάτωθι διαταγὴν πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς φάλαγγος αὐτῆς:

«26 Ἰουνίου 1913 ὥρα 11 πρωΐας. Συντ)ρχην Οἰκονομίδην. Δεδομένον ὅτι τὸ πυροβολικὸν δὲν ἠδυνήθη εἰσέτι νὰ ταχθῆ πρὸς πυροβόλησιν καὶ ὅτι ἄνευ ὑποστηρίξεως τούτου αἱ ἀπώλειαι θὰ εἶναι μεγάλαι, νὰ ὀχυρωθῆτε εἰς καταλλήλους θέσεις ἐπιτηροῦντες τὸν ἐχθρὸν καὶ προσωρινῶς νὰ μὴ προελάσητε περαιτέρω. Ὁ Μέραρχος Μανουσογιαννάκης».

Κατόπιν τούτου καὶ τὸ ὑπόλοιπον τάγμα τοῦ 4ου Συν(τ)τος ἀπεσύρθη πρὸς τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, ὅπου τὰ Σώματα παρέμειναν μέχρι ἐσπέρας ὑπὸ καυστικὸν ἥλιον καὶ τὰ ἀδιάκοπα πυρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ, ἀδρανοῦντα καὶ μὴ δυνάμενα οὔτε νὰ προχωρήσωσι οὔτε νὰ βάλωσι καὶ ὑφιστάμενα ἀπωλείας ὄχι ὀλίγας.

Ἡ ἀριστερὰ φάλαγξ μὲ ὁδηγὸν τὸν ἐκ Ράμνας Κ. Παρθένην ἐκκινήσασα τὴν 3.30' πρωϊνὴν ἠκολούθησε τὸ καθορισθὲν αὐτῇ δρομολόγιον καὶ διὰ ἡμιονικῆς ὁδοῦ ἐπὶ τῶν νοτίων ὑπωρειῶν τοῦ Μπέλλες ὄφικετο τὴν 10ην π.μ. πρὸ τοῦ χωρίου Κεσεσλίκ ἀνενόχλητος. Πρὸ τοῦ χωρίου ἐβλήθη ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ αὐτῆς (3ον Τάγμα), ἐκ τοῦ χωρίου καὶ τῶν βορείως τούτου ὑψωμάτων, παρ' ἀνταρτῶν καὶ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, τοὺς ὁποίους ὁμως ἀναπτύχθην ἐξεδίωξεν ἄνευ πολλῆς δυσκολίας.

Ἐκ τῆς διευθύνσεως τῆς ὑποχωρήσεως τῶν ἀτάκτων τούτων καὶ ἐξ ἀναγνωρίσεων ἐπέισθη ὁ διοικητὴς τῆς φάλαγγος, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ πρὸς Βέτριναν, χωρὶς νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ ἀριστερὸν αὐτοῦ πλευρόν, τὸ ὁποῖον θὰ ἠπειλεῖτο ὑπὸ τοῦ κατέχοντος τὰ δεσπόζοντα ἀντιστηρίγματα τοῦ Μπέλλες ἐχθροῦ. Τὸ ἔδαφος πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ἐκείνην ἦτο λίαν ἀνώμαλον, δύσβατον καὶ κεκαλυμμένον ὑπὸ λόχμης, ἀπετελεῖτο δὲ ἀπὸ ἄλλεπαλλήλους σειρὰς ἀντιστηριγμάτων κατερχομένων ἀπὸ τὸ Μπέλλες πρὸς τὴν Βέτριναν καὶ τὴν γέφυραν καὶ διαχωριζομένων ὑπὸ ἀληθινῶν χαραδρῶν διαβατῶν εἰς ὠρισμένα σημεῖα καὶ κατ' ἄνδρα πολὺ δυσκόλως. Ἐπρεπε δὲ νὰ καταληφθῶσι πάντα ταῦτα πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς κατὰ τῆς Βέτρινας ἐπιθέσεως.

Ὁ ἐχθρὸς εἶχεν ἐνισχύσει δι' ἐρεισμάτων τὰ ὑπερθεν τῆς Βέτρινας καὶ πρὸς τὴν γέφυραν ὑψώματα ταῦτα, ἐπίσης δὲ εἶχεν προπαρασκευάσει ἐπιμελῶς καὶ τὴν περὶ αὐτὴν ἄμυναν δι' ἧς ἐξησφαλιζέτο ἡ σιδηροδρομικὴ γέφυρα.

Εἶχον καταληφθῆ κατόπιν συμπλοκῆς τὰ πρῶτα ἀντιστηρίγματα καὶ ἐπροχώρει βραδέως καὶ ἐπιπόνως τὸ 5ον Σύνταγμα, λόγῳ τῆς ἀντιστάσεως καὶ τοῦ ἔδαφους ὁπότε περὶ τὴν μεσημβριάν εἰδοποιήθη, δι' ἀξιωματικοῦ τοῦ ἐπιτελείου, νὰ παραμείνῃ εἰς τὰς θέσεις, τὰς ὁποίας κατεῖχε, διότι ἡ κίνησις του δὲν ἠδύνατο νὰ συνδυασθῆ μὲ τὴν κατὰ μέτωπον ἐπίθεσιν τῆς δεξιᾶς φάλαγγος, ἡ ὁποία, ἐλλείψει πεδινοῦ πυροβολικοῦ, εἶχεν ἀναγκασθῆ νὰ ἀνακόψῃ τὴν προέλασίν της, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη.

Ἡ VI Μεραρχία εἶχε διαταχθῆ ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς μάχης νὰ προχωρήσῃ καὶ νὰ συνταχθῆ δυτικῶς τοῦ χωρίου Βυρώνεια. Ἐπίσης ἐστάλη διαταγὴ πρὸς τὴν VII Μεραρχίαν, ὅπως ἀποστείλῃ τὴν Μοῖραν Πετμεζᾶ, ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο ἐκ τριῶν πυροβολαρχιῶν καὶ ἀπετέλει τὸ πεδινὸν πυροβολικὸν τῆς VI Μεραρχίας, εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης, καθ' ὅσον ἡ ἔλλειψις πεδινοῦ πυροβολικοῦ εἶχε καταστῆ λίαν αἰσθητὴ εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς.

Λόγω βραδείας ὅμως διαβιβάσεως τῆς ἐν λόγω διαταγῆς ἡ VII Μεραρχία μίλις τὸ μεσονύκτιον διέταξε τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἐν λόγω πυροβολικοῦ καὶ ἀνέφερε διὰ τοῦ ὀπτικοῦ ἐκ Καγιαλῆ ὡς ἑξῆς :

«Καγιαλῆ 26 Ἰουνίου 1913 ὥρα 12 35' μ.μ. Πρὸς Τμήμα Στρατιᾶς : Ταύτην τὴν στιγμὴν διετάχθη Μοῖρα Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ ἀναχωρήσῃ τὸ ταχύτερον. VII Μεραρχία, Σωτήλης».

Ἐπίσης κληθεῖς περὶ τὴν 13ην ὥραν ὁ Διοικητὴς τοῦ Ἰου Συντάγματος Εὐζώνων ἀντισυνταγματάρχης Παπαδόπουλος Διονύσιος διετάχθη προφορικῶς ὅπως βαδίσει καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν Συντάγματος πρὸς τὴν διεύθυνσιν πρὸς τὴν ὁποίαν ἐβάδιζε καὶ τὸ 5ον Σύνταγμα Πεζικοῦ πρὸς πῖεσιν καὶ ἀπειλὴν τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τοῦ ἐχθροῦ. Οὗτος ἀργότερον ὑπέβαλλε τὴν κάτωθι ἀναφορὰν :

«26 Ἰουνίου, ὥρα 3 30' ἑσπέρας. Πρὸς τὸν Διοικητὴν τοῦ Τμήματος Στρατιᾶς. Ἐφθασα ταύτην τὴν στιγμὴν εἰς Κεσισλίκ, ἀλλ' ἐννοηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἐβλήθην ὑπὸ πυροβολικοῦ. Ἐλλείπει ὁδηγοῦ δὲν ἠδυνήθην εἰσέτι ἀναγνωρίσω τὸ ἔδαφος. Ἐφθασα μὲ ἄνδρας λίαν ἐξηνητλημένους ἐκ ζέστης καὶ ἔσχον 7 κρούσματα ἠλιάσεως. Τὸ Τάγμα Κρητῶν δὲν κατώρθωσα νὰ τὸ συντάξω εἰσέτι. Ἐὰν μετέβαινον ἐκ Ράμνας μετὰ δύο πυροβόλων ἢ ἐπιχειρήσεις μου θὰ ἐστέφετο ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας, διότι θὰ εὐρισκόμην ἄνωθεν τοῦ ἐχθροῦ ἐντελῶς ἀπαρτήρητος. Ἐὰν εἶναι δυνατόν νὰ διαταχθῇ νὰ πορευθῇ κατὰ τῆς Βέτρινας ὁ ταγματάρχης Βελισαρίου μεθ' ἑνὸς πυροβόλου καὶ δύο πολυβόλων, ὅστις ἀπὸ τῆς πρωῖας ἀπεστάλη εἰς Δεμίρ Καποῦ, πολὺ θὰ διευκολύνῃ τὸ ἔργον μας αὐριον τὴν πρωῖαν. Ἐτραυματίσθησαν ὁ λοχίας ὅστις μὲ ἠκολούθει ὡς σύνδεσμος καὶ εἷς στρατιώτης. Δ. Παπαδόπουλος».

Προσέτι διετάχθη τὴν 13 15' ὥραν ἡ ὑπὸ τὸν ἀντισυν)ορχην Βάλβην ὄρειβατικὴ Μοῖρα, ἡ ὁποία εἶχε προσκολληθῆ παρὰ τῇ VI Μεραρχίᾳ, ὅπως ἀνεύρη θέσεις καὶ ὑποστηρίξῃ τὴν κίνησιν τῆς ἀριστερᾶς φάλαγγος, ἥτις ἀπὸ ὥρας ἤδη εἶχε προσελκύσει ἐπάνω της τὰ πυρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ. Μέχρις ἑσπέρας ὅμως δὲν κατωρθώθη νὰ εὕρη θέσιν ὅπως ταχθῇ πρὸς πυροβόλησιν.

Περὶ τὴν 16ην ὥραν ὁ φοβερὸς ἐχθρικός κανονιοβολισμὸς, μείνας καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἄνευ ἀπαντήσεως παρὰ τοῦ ἡμετέρου ὄρειβατικοῦ πυροβολικοῦ πλὴν μικροῦ διαστήματος καθ' ὃ ἔβαλε ἡ πυροβολορχία Κουρούκλη, ἐμετριόσθη καὶ μετ' ὀλίγον ἐκόπασε. Τὸ 5ον Σύνταγμα βαθμηδὸν εἶχε προχωρήσει καὶ εἶχε καταλάβει τὰ δεσπόζοντα τῆς Βέτρινας ἀντιστηρίγματα, αἵτινα κατεῖχεν ὁ ἐχθρὸς ἰσχυρῶς καὶ εἶχεν ἐνισχύσει ταῦτα δι' ὄργανα. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἀριστερὸν αὐτοῦ πλευρὸν δὲν ἦτο ἐξησφαλισμένον καὶ ἐπειδὴ εἶχον φανῆ μερικαὶ ὑποποιοὶ κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τὰ βορειότερα ἀντερείσματα, τὰ δύο τάγματα τὰ ὑπὸ τὸν ἀντισυν)ορχην Παπαδόπουλον ἐτά-

χθησαν εἰς τὸ ἀριστερὸν τοῦ 5ου Συν)τος κατὰ τὴν νύκτα, τὴν δὲ ἐπομένην νὰ συνεχίσωσι τὸν ἀγῶνα, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Διὰ τὴν νύκτα τὸ Τμῆμα Στρατιᾶς ἐξέδωκε τὴν κάτωθι διαταγὴν ἣτις ἅμα τῇ ἐπελεύσει τοῦ σκότους καὶ ἐξετελέσθη :

«26 Ἰουνίου ὥρα 6 ἑσπέρας. Πρὸς τὰς I καὶ VI Μεραρχίας.

1. Ὁ ἐχθρὸς ἐξακολουθεῖ κατέχων τὴν εἴσοδον τῆς κλεισωρίας Δερβέντι.

2. Τὸ Τμῆμα Στρατιᾶς θὰ διανυκτερεύσῃ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

3. Τὸ 5ον Σύνταγμα Πεζικοῦ καὶ τὸ 1ον Σύνταγμα Εὐζώνων θὰ παραμείνωσιν εἰς ἃς θέσεις κατέχουσι κατὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ σκότους, τοποθετοῦντα ἰδίας προφυλακὰς μάχης. Ἡ VI Μεραρχία, παραμένουσα ὅπου ἔχει καταυλισθῆ, νὰ θέσῃ προφυλακὰς ἐκ δύο Ταγμάτων ἀπὸ ἀνατολικῆς παρυφῆς χωρίου Χατζῆ Μπεϊλικ κατὰ μῆκος τοῦ ἐκεῖθεν ἀρχομένου καὶ νοτίως βαίνοντος ἀντερείσματος τοῦ Μπέλλες μέχρι τῆς συναντήσεως τῆς προεκτάσεως τούτου μετὰ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Τὸ 3ον Σύνταγμα Πεζικοῦ θὰ ἐπεκτείνῃ τὴν γραμμὴν ταύτην τῶν προφυλακῶν νοτίως τῆς σιδηροδρ. γραμμῆς κατὰ ἓν χιλιόμετρον περίπου, δι' ἑνὸς Τάγματος. Τὸ 4ον Σύνταγμα Πεζικοῦ καὶ τὰ ὑπολειπόμενα 2 Τάγματα τοῦ 2ου Συντάγματος Πεζικοῦ συγκεντρούμενα θὰ καταυλισθῶσιν εἰς τὸ ὕψος τοῦ καταυλισμοῦ τῆς VI Μεραρχίας καὶ νοτίως αὐτοῦ. Αἱ παρὰ τὴν σιδηροδρ. γραμμὴν δύο ὀρειβατικαὶ πυροβολαρχίαι τῆς I Μεραρχίας θὰ συγκεντρωθῶσι καὶ θὰ καταυλισθῶσι μετὰ τῆς VI Μεραρχίας καὶ τῶν συνταγμάτων πεζικοῦ τῆς I Μεραρχίας. Αἱ ἀνωτέρω μετακινήσεις τῶν 2ου καὶ 4ου Συνταγμάτων Πεζικοῦ ὡς καὶ τοῦ ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ θὰ ἐκτελεσθῶσιν ἅμα τῇ ἐπελεύσει τοῦ σκότους.

4. Θὰ διανυκτερεύσω ὀπισθεν τοῦ καταυλισμοῦ τῶν Σωμάτων τῆς I Μεραρχίας, ὅπου νὰ ἀποσταλῶσι σύνδεσμοι.

5. Σύνθημα Γερμανὸς—Πάτρι. Ἐμμανουὴλ Μανουσογιαννάκης.

Ἡ VI Μεραρχία κατόπιν τῆς διαταγῆς ταύτης διενυκτέρευσε εἰς τὰς θέσεις εἰς τὰς ὁποίας εὗρίσκετο, ἐξασφάλισα τὴν ὁδὸν Ράμνας—Βέτρινας καὶ διαθέσα τὸ 2ον Τάγμα τοῦ 17ου Συντάγματος πρὸ τοῦ Χατζῆ Μπεϊλικ ἐν προφυλακαῖς.

Τὸ ἀπὸ πρωΐας πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς καὶ ἄνωθεν ἀκριβῶς τῶν Ἄνω Ποροῦντων κείμενον Δεμιρ Καποῦ ἀποσταλὲν ἀπόσπασμα Βελισσαρίου ἐξεδίωξε δι' ἐφόδου τοὺς Βουλγάρους ἐκεῖθεν περὶ ὥραν 13.30' καὶ ἐγκατεστάθη ἐπ' αὐτοῦ ἀμυντικῶς. Ἡ ὑπὸ τὸν Ἰλαρχον Βαρδῆν ἐπιλαρχία διενυκτέρευσε εἰς Μπρίσαν (Γόνιμο). Ἡ νύξ διήλθεν ἐν ἡσυχίᾳ. Ἐν τῷ μεταξύ τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον ἐξέδωκε τὴν κάτωθι διαταγὴν τὴν 23 30' ὥραν :

«Γενικὸν Στρατηγεῖον 26—6—1913 ὥρα 11.30'. Πρὸς τὸ Τμῆμα Στρατιᾶς Μανουσογιαννάκη. Αἱ II, III, IV, V καὶ X Μεραρχίαι μετὰ διήμερον ἀγῶνα κατέλαβον τὰ πρὸς Στρωμνίτσαν στενὰ κατελθοῦσαι με

τάς ἐμπροσθοφυλακάς των μέχρι πεδιάδος. Ὁ ἐχθρὸς ὑπεχώρησεν ἐκ Στρωμνίτης πιθανῶς πρὸς Μπέροβα-Πέτσοβο. Ἐπίσης τμήματα ὑπεχώρησαν πρὸς Πέτριτς. Ὁ εἰς Ἰσιτί ἐχθρὸς ὑπεχώρησεν ἀμαχητὶ πρὸς Τσάρεβο Σέλο καὶ Πέτσοβο ἀκολουθούμενος ὑπὸ Σέρβων.

2. Ἡ Ταξιαρχία Ἰππικοῦ μεναβαίνει αὔριον πρὸς Στρώμνισαν καὶ θὰ ἐρευνήσῃ πρὸς Μπέροβα καὶ Πέτριτς.

3. Τίθημι ὑπὸ τὰς διαταγὰς ὑμῶν βαρὺ πυροβολικὸν ἐκ 5 πυροβόλων τῶν 10,5 καὶ 6 πυροβόλων τῶν 12, ὅπως, ἐὰν παραστῆ ἀνάγκη, χρησιμοποιήσῃτε τοῦτο κατὰ τῆς ἐχθρικής θέσεως. Τὸ πυροβολικὸν τοῦτο εὐρίσκεται εἰς στενὸν Δοβᾶ Τεπέ. Ὁ Διοικητὴς του λοχαγὸς Διγενῆς διετάχθη νὰ συνεννοηθῇ μεθ' ὑμῶν τηλεφωνικῶς ἐκ στενοῦ Δοβᾶ Τεπέ. Ἐὰν ἀντιληφθῆτε ὅτι ὁ ἐχθρὸς ὑποχωρῆ, καταδιώξατε αὐτὸν κατὰ πόδας.

4. Τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον παραμένει εἰς σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Δοϊράνης. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β».

Τὸ βαρὺ τοῦτο πυροβολικὸν δὲν κατέφθασεν ἐγκαίρως καὶ δὲν ἐχρησιμοποιήθη. Τὴν 3ην ὥραν ὅμως ἀφίκετο ἡ Μοῖρα Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ τῆς VI Μεραρχίας καὶ κατέλαβε ἅμα τῇ ἡμέρᾳ θέσεις ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶς τοῦ Κεσιλιχ ὑψωμάτων.

Ἄμα τῇ χαρφυγῇ ἐπανήρχισεν ὁ ἀγὼν, τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ βάλλοντος τόσον δυτικῶς τῆς Βυρωνείας, ὅσον καὶ τὰ ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ Τμήματα. Τὸ 1ον Σύνταγμα Εὐζώνων καὶ τὸ 5ον Σύνταγμα Πεζικοῦ ἀπὸ πρώτας ἐκέρδιζον ἔδαφος ἐκτοπίζοντα τὸν ἐχθρὸν ἐκ διαδοχικῶν θέσεων. Τὴν 5.40' ὁ ἀντισυν)λης Παπαδόπουλος ἀναφέρει :

«27 Ἰουνίου ὥρα 5.40' πρωῒνῃ. Κον Διοικητὴν Τμήματος Στρατιᾶς ὑποστράτηγον Μανουσογιαννάκην.

Σήμερον τὴν πρώταν περὶ ὥραν 4ην ἐνήργησα δι' ἐνὸς λόχου ἐπιθετικὴν ἀναγνώρισιν βορείως χωρίου Βέτρινα, ἐντὸς τοῦ ὁποῦ ὑπάρχει δύναμις δύο ταγμάτων ἐντὸς ταχυσκάπτων. Ἐὰν εἶχον ἐν πυροβόλον θὰ τὴν ἐξεδίωκον ἐκεῖθεν εὐχερέστατα καὶ ἄνευ πεζικοῦ. Κατέχω θέσεις δεσποζούσας καὶ παρέχω πλήρη ἀσφάλειαν εἰς ἀριστερὸν τοῦ Τμήματος Στρατιᾶς. Διὰ τῶν δυνάμεών μου μόνον δύναμαι νὰ ἐκδιώξω τὸν ἐχθρὸν, ἀλλὰ φοβοῦμαι μήπως ἡ μεμονωμένη αὐτῇ ἐνέργειά μου προκαλέσῃ τὴν συγκέντρωσιν τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ ἐναντίον μου καὶ ἀναγκασθῶ νὰ ὑποχωρήσω. Θὰ συνδυάσω ἔγκαιρον ἐπίθεσιν μου μετὰ τὴν κατὰ μέτωπον τῶν ἄλλων Συνταγμάτων καὶ τότε εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ συλλάβωμεν πάντας αἰχμαλώτους ἢ θὰ τοὺς ρίψωμεν εἰς τὸν ποταμόν. Ἐξέλεξα θέσιν κατάλληλον καὶ διὰ τὰ δύο πολυβόλα μου, τὰ ὁποῖα οἱ πολυβοληταὶ μου μεταφέρουσιν ἐπ' ὤμου. Μετὰ Βελισαρίου δὲν συνεδέθη ἐισέτι καίτοι ἀπέστειλα συνδέσμους. Διον. Παπαδόπουλος».

Τὴν 7ην ὥραν ἡ ἐπίθεσις ἐγενικεύθη ἐφ' ὅλης τῆς γραμμῆς. Ἡ Πεδινὴ Μοῖρα ἀρξαμένη βολῆς κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πεζικοῦ διηκολύνη τὴν

προχώρησιν τῶν τμημάτων μας. Τὸ ἐχθρικὸν ὅμως πυροβολικὸν ἀνενόχλητον ἔβαλλε διαρκῶς κατὰ τῶν προελαυνόντων στρατευμάτων. Παρὰ ταῦτα, ὅμως, Τὸ 1ον Σύνταγμα Εὐζώνων ὁρμᾷ κατὰ τοῦ χωρίου Βέτρινα, διελθὼν πρὸ τοῦ μετώπου τοῦ 5ου Συν)τος καὶ καταλαμβάνει τὸ χωρίον τοῦτο περὶ τὴν 8ην ὥραν ὅποτε καὶ ἀνέφερε τὴν 8.15' ὡς ἀκολούθως :

Κον Μανουσογγιαννάκην Διοικητὴν τμήματος Στρατιᾶς

Κατέλαβον τὸ χωρίον ἐκτοπίσας τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τῶν θέσεων ἃς κατεῖχεν, εἰς ἀνώτερα ὑψώματα βορείως Βέτρινας μέχρις ἐνταῦθα, ἐξ 7 διαδοχικῶν ὑψωμάτων. Ἐχθρὸς ὑποχωρεῖ πρὸς βορρᾶν.

Διον. Παπαδόπουλος»,

Κατ' ἀφήγησιν κατοίκων παρακολουθησάντων τὴν μάχην, τὰ ἑλληνικὰ τμήματα προχωροῦντα πρὸς τὸ ὄρος ἀπὸ ὑψώματος εἰς ὑψωμα ἔφθασαν καὶ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ὅπου εἶχον καταφύγει καὶ ἐκρύπτοντο οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, οἱ ὅποιοι ἔσπευσαν, μὲ ἀκράτητον ἐνθουσιασμόν καὶ δάκρυα χαρᾶς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, νὰ ὑποδεχθῶν καὶ νὰ ἐξυπηρετήσουν τὰ κατακουρασμένα εὐζωνάκια ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων εὐρίσκετο ὁ μετέπειτα στρατηγὸς Γεώργιος Κονδύλης.

Καθ' ἣν στιγμὴν τὸ 1ον Σύνταγμα Εὐζώνων εἰσώρμα πρὸς κατάληψιν τῆς Βέτρινας, τὸ 5ον Σύνταγμα Πεζικοῦ προωθήθη διὰ τῆς καταλήψεως τῶν ἀλλεπαλλήλων ὑψωμάτων, πρὸς τὰ κατερχόμενα πρὸς τὴν στενωπὸν τοῦ Ροῦπελ ἀντερείσματα.

Τὰ ὑψώματα, ὅμως, ὅπου σήμερον ὁ Λόχος Διοικήσεως, καὶ τὸ ἀπέναντι αὐτοῦ ἦσαν ἀκόμη καλῶς ὠχυρωμένα καὶ θὰ ἐχρειάζετο μία νέα προσπάθεια ἀκόμη διὰ νὰ καταληφθῶσιν καὶ αὐτὰ καὶ ἀπαλλαγῇ τὸ χωρίον τῆς πιέσεως αὐτῶν καὶ τῶν πυρῶν τῶν τεσσάρων πυροβόλων των.

Ὡς ἐκ τούτου, τὴν 9ην ὥραν Λόχος Εὐζώνων μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν λοχαγὸν Γεώργιον Ε. Παπαδόπουλον ἐκινήθη πρὸς γενικὴν ἐπίθεσιν καὶ ἔφοδον μὲ ἔφ' ὄπλου λόγχην. Καὶ ὁ μὲν γεναῖος λοχαγὸς μὲ τὸ περιστροφον ἀνὰ χεῖρας ὀδηγῶν ἀτρόμητος τοὺς ἄνδρας του ἔπεσεν ἡρωϊκῶς πρὸ τῶν ἐχθρικῶν χαρακωμάτων, βληθεὶς ὑπὸ ἐχθρικῆς σφαίρας, οἱ Εὐζωνοὶ, ὅμως, ἀκάθεκτοι πλέον καὶ μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν πολεμικὴν των ἰαχὴν «ἀέρα», ἐντὸς ὀλίγου ἐσάρωσαν τὰ δύο ὄχυρά, κατέλαβον τὰ τέσσαρα πυροβόλα των καὶ ἀφοῦ ἐξετόπισαν διὰ τῆς λόγχης των καὶ τοὺς ὀλίγους ἐναπομείναντας Βουλγάρους στρατιώτας, ἐκνήγησαν αὐτοὺς πρὸς τὸν Στρουμόνι, ὅπου ἤδη, ὅπως θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, συνέρρεον ἄτακτοι καὶ φυγάδες ἐξ ὧν τῶν σημείων.

Ὁ τάφος τοῦ λοχαγοῦ Γεωργίου Παπαδοπούλου, ταφέντος εἰς τὸ μέρος ὅπου ἀκριβῶς ἔπεσεν ἡρωϊκῶς μαχόμενος, σώζεται καὶ σήμερον.

Χαρακτηριστικὸν διᾶγμα τοῦ θάρρους, τῆς ἀνδρείας, τῆς τόλμης καὶ

τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν μαχομένων Ἑλλήνων εἶναι καὶ ἡ ἀνατριχιαστικὴ μὲν ἀλλ' ὑπέροχος ὡς ἐκδήλωσις τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς τοῦ Ἑλληνος στρατιώτου εἰκῶν, ἡ ὁποία παρουσιάσθη εἰς τὰ ὄμματα ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐπεσκέφθησαν εὐθύς ἀμέσως τὸ πεδῖον τῆς Μάχης. Διηγοῦνται ὅτι εἰς Ἑλληνολοχίας τῶν Εὐζώνων καὶ εἰς Βούλγαρος στρατιώτης εὐρέθησαν νεκροί, ὁ μὲν πρῶτος ἔξω τοῦ χαρακώματος, ὁ δὲ δεύτερος ἐντὸς αὐτοῦ, ἔχοντες διαπεράσει τὰς κοιλίας των ἀμοιβαίως διὰ τῶν ξιφολογχῶν των. Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἀναπαραστήσῃ τις τὴν σκηνήν, ἡ ὁποία ἐξειλίχθη εἰς ἴδια σχεδὸν τὰ πεδία τῆς μάχης τοῦ ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου τοῦ 1912, ὅπως εἰς τὸ Κιλίς, τὴν Δοϊράνην καὶ τὸν Λαχανᾶν, ἡ ὁποία καὶ ἐνέσπειρε τὸν τρόμον καὶ τὸν φόβον εἰς τὸν Βούλγαρον στρατιώτην.

Ἦδη ἀπὸ τῆς 8ης πρωϊνῆς εἶχεν ἀρχίσει ἡ γενικὴ ὑποχώρησις τῶν Βουλγάρων, ἡ ὁποία δὲν ἐβράδυνε νὰ μετατραπῇ εἰς ἄτακτον καὶ ἐπαίσχυντον φυγὴν. Ὀλόκληρος ἡ ἔκτασις τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Στρουμόνος, ἀπὸ τῆς Βέτρινας μέχρι τῆς ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Σιδηροδρομικῆς γεφύρας, κατεκλύσθη ἀπὸ τοὺς πανικοβλήτους διεσπαρμένους καὶ ἀτάκτους Βουλγάρους στρατιώτας, οἱ ὁποῖοι ἔφευγον προτροπάδην πρὸς βορρᾶν. Πρὸς στιγμὴν ἡ φυγὴ ἀνεκόπη ὑπὸ δύο συντεταγμένων βουλγαρικῶν ταγμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπεζήτησαν νὰ σταματήσουν καὶ συγκρατήσουν τοὺς Βουλγάρους στρατιώτας πὸ ἔφευγον. Ἡ προσπάθεια, ὅμως, αὐτὴ δὲν ἐκράτησε πολὺ, καθ' ὅσον παρεσύρθησαν καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὸ ρεῦμα τῶν υποχωρούντων.

Δὲν ὑπεχώρησαν ὅμως, μόνον τὰ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης βουλγαρικὰ τμήματα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὅταν εἶδον τοὺς Ἑλληνας στρατιώτας τοῦ 5ου Συντάγματος εἰς τὰ ὑψώματα νὰ κατέρχωνται ἀπὸ τὸ Μπέλλες εἰς τὸν Στρουμόνα πρὸς τὸ μέρος τῶν στενῶν τοῦ Ροῦπελ. Φοβηθέντα μήπως οὗτοι κατερχόμενοι τούτων διαπεράσουν τὸν ποταμὸν καὶ τοὺς περικυκλώσουν, ἤρχισαν νὰ υποχωροῦν κανονικῶς κατ' ἀρχὴν καὶ προτροπάδην ἀργότερον, προστατευόμενα ἀπὸ τὸ πυροβολικόν των. Οὕτως ἡ ὑποχώρησις τῶν Βουλγάρων ἐγενικεύθη.

Τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικόν, ὅμως, παρακολουθεῖ τὸν ἀγῶνα καὶ προστατεύει σθεναρῶς τὴν ὑποχώρησιν τοῦ ὀπισθοχωροῦντος πεζικοῦ. Ἡ ἀρίστη τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ χρησιμοποίησις καὶ ἡ μεγάλη ἐξάντλησις τῶν ἡμετέρων ἀνδρῶν, λόγῳ τοῦ λίαν ἀνωμάλου ἐδάφους, τὸ ὁποῖον εἶχον διατρέξει, δὲν ἐπέτρεψαν ἐκείνην τὴν στιγμὴν οὐδεμίαν ἄμεσον καταδίωξιν καὶ ἔδωσαν τὸν καιρὸν εἰς πλήρη ὑποχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ, ὑποστάντος οὐχ ἥτιον τεραστίας ἀπωλείας, διότι ὅλον τὸ πεδῖον τῆς μάχης ἦτο πλήρες Βουλγάρων νεκρῶν. Τοῦτο δὲ διότι τὸ ἡμέτερον πεζικὸν εὐρίσκετο ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς δεξιᾶς ὄχθης, ἡ δὲ ἀμαξιτὴ ὁδὸς ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης παραπλεύρως τοῦ ποταμοῦ εὐρίσκετο εἰς ἀπόστασιν 1000—1500 μέτρων ἀπὸ τῶν ἐν λόγῳ ὑψωμάτων. Ἀφ' ἐτέρου, τὰ βουλγαρικὰ πυροβόλα ἀνὰ δύο ζευγνύμενα ὑπε-

χώρουν ἐν καλπασμῶ ὑπὸ τὴν προστασίαν σφοδροῦ καὶ ταχέος πυρὸς τῶν ὑπολοίπων πυροβόλων.

Κατὰ τῶν ὑποχωρούντων ἔβλλον δύο ἑλληνικαὶ ὀρειβατικαὶ πυροβολαρχίαι, αἱ ὁποῖαι εἶχον κατορθώσει νὰ τοποθετηθῶσιν, ἀλλ' ἄνευ αἰσθητῶν ἀποτελεσμάτων.

Τὴν 9.30' πρωῖνὴν ἀνέφερε τὸ 5ον Σύνταγμα ὅτι ἡ σιδηρᾶ σιδηροδρομικὴ γέφυρα ἀνετινάχθη, τὴν δὲ μεσημβριανὴν ὁ Διοικητὴς τοῦ I Εὐζωνικοῦ Συντάγματος ἀπέστειλε τὴν κάτωθι ἀνοφορὰν :

«27 'Ιουνίου ὥρα 12 μ. Κον Διοικητὴν Τμήματος Στρατιᾶς Μανουσογιαννάκην ὑποστράτηγον. Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρω ὅτι, καίτοι ἔσπευσα ὑπὸ δραστικὸν πῦρ πυροβολικοῦ μετὰ τοῦ Ταγματάρχου Κολοκοτρώνη καὶ 50 μόλις ὀπλιτῶν ὑπὸ τὸν Λοχαγὸν Καραχρήστον τοῦ Συν)τός μου, νὰ καταλάβω τὴν γέφυραν, δυστυχῶς ἔφθασα ὀλίγον ἄργά, διότι ἀνετινάχθη τὸ μεσαῖον τόξον τῆς γεφύρας καθ' ὅλον τὸ πλάτος καὶ εἰς μῆκος δύο βάρων, δηλαδὴ ἕως 25 μέτρων. Κατάρθωσαν νὰ διαβῶσι τὴν ἀντιπέραν ὄχθην περίπολοι πρὸς ἀνίχνευσιν καὶ ἀνακάλυψιν τυχόν ἐγκαταλειφθέντος ὑλικοῦ. Τὸν ἀριθμὸν τῶν φονευθέντων καὶ τραυματισθέντων τοῦ Συντάγματος μου ἀγνοῶ. Δ. Παπαδόπουλος».

Τὸ 4ον Σύνταγμα τὴν 8.30' πρωῖνὴν ἐτάχθη εἰς θέσιν ἀναμονῆς εἰς ρεῦμα παρὰ τὸ χωρίον Κισσελί, ὄπισθεν τοῦ 5ου Συν)τος. Τὸ 2ον Σύν)μα τὴν 10.45' διετάχθη καὶ συνετάχθη ὄπισθεν τοῦ Τάγματος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὡς εἶδος προφυλακῶν, τοποθετημένον νοτίως τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

Τὴν 14ην ὥραν συνεκεντρώθη ἡ I Μεραρχία καὶ καιηυλίσθη περὶ τὸ χωρίον Βέτρινα, ἐγκαταστήσασα προφυλακὰς πρὸς βορρᾶν διὰ τοῦ 4ου Συν)τος. Τὸ 1ον Σύν)μα Εὐζώνων περὶ τὴν σιδηροδρ. γέφυραν καὶ τὸ 17ον Σύνταγμα (2 Τάγματα) Ν.Α. τῆς Βέτρινας.

Ἡ VI Μεραρχία τὴν 11.15' ὥραν ἔλαβε τὴν ἀκόλουθον διαταγὴν :

«Τὸ Τμήμα Στρατιᾶς πρὸς τὴν VI Μεραρχίαν. Μετὰ τῆς ὑπὸ τὰς διαταγὰς σας ὑπολοίπου δυνάμεως, ἦτοι 4 Ταγμάτων καὶ 2 ὀρειβατικῶν πυροβολαρχιῶν, εἰς τὴν ὁποῖαν διέταξα νὰ προστεθῇ καὶ μία Ὀρειβατικὴ Πυροβολαρχία τῆς I Μεραρχίας, νὰ διαβῆτε τὸν ποταμὸν διὰ τοῦ εὐρισκομένου πόρου πλησίον τοῦ χωρίου Μπρίσνα, ἀβαθοῦς καὶ διαβατοῦ κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ Ἴππικοῦ, καὶ νὰ διευθυνθῆτε πρὸς κλεισώριαν Δερβέντι, ὅπως καταδιώξητε τὸν ὑποχωροῦντα ἀτάκτως καὶ διευθυνόμενον πρὸς βορρᾶν ἐχθρόν. Τὸ 2ον Σύνταγμα διετάχθη νὰ καταλάβῃ θέσιν παρὰ τὸν πόρον, ὅπως ἐξασφαλίσῃ ἐν πάσῃ περιπτώσει τὴν διάβασιν τοῦ πόρου. Μανουσογιαννάκης».

Ἡ VI Μεραρχία ὄντως ἐξεκίνησε τὴν 14ην ὥραν καὶ τὴν 19ην ἀφίκετο εἰς Σιδηροδρομικὸν Σταθμὸν Σιδηροκάστρου (παλαιὸν σταθμὸν ἔνθα κα-

λυφθεῖσα κατηυλίσθη Διέταξεν ἐπίσης ὅπως τὸ 9ον Τάγμα Εὐζώνων κατέλθῃ πάλιν εἰς Βυρώνειαν καὶ ἐνωθῆ μετὰ τῆς Μεραρχίας εἰς Σιδηρόκαστρον. Ἐπίσης ὅπως τὸ 17 Σύνταγμα Πεζικοῦ καὶ τὸ 1ον Σύνταγμα Εὐζώνων διέλθωσι τὸν ποταμὸν καὶ ἐνωθῶσι μετὰ τῆς Μεραρχίας.

Αἱ ἀπώλειαι κατὰ τὴν διήμερον ταύτην ἀνῆλθον: Εἰς I Μεραρχίαν. Φονευθέντες 4 ὀπλίται. Τραυματισθέντες 3 ἀξιωματικοί, 72 ὀπλίται. Ἄγνοοῦμενοι 36 ὀπλίται.

Εἰς τὴν VI Μεραρχίαν. Φονευθέντες: I ἀξιωματικός, ὁ Γ. Ε. Παπαδόπουλος, 34 ὀπλίται. Τραυματισθέντες 1 ἀξιωματικὸς καὶ 131 ὀπλίται.

Λάφυρα: 4 τοπομαχικὰ πυροβόλα, 8 βλητοφόρα, πληθὺς ὀβίδων καὶ ἡ ἀποθήκη τοῦ Σιδηροδρόμου. Σταθμοῦ Σιδηροκάστρου πλήρης κριθῆς, ἀλεύρων, ζακχάρεως, τυροῦ κλπ.

Ἡ VII Μεραρχία τὴν ἡμέραν ταύτην παρέμεινεν ἐπιτηροῦσα τὸν Στρυμόνα. Τὴν προηγουμένην εἶχεν ἀποσταλῆ εἰς Σέρρας συνεργεῖον Μηχανικοῦ πρὸς καταστροφὴν ἔργων τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Τὸ συνεργεῖον ἐπέστρεψε τὴν πρωτὴν 27ης Ἰουνίου καὶ ἀνέφερεν, ὅτι οὐδαμοῦ συνήντησε τὸν ἐχθρὸν, ὅτι ἐξετέλεσε τὰς καταστροφὰς καὶ ὅτι ἡ πόλις τῶν Σερρῶν φρουρεῖται ὑπὸ πολιτοφυλακῆς τὴν ὁποίαν συνέστησεν ὁ Μητροπολίτης.

Τὴν 28ην Ἰουνίου ἐξηκολούθησεν ἡ προέλασις τῶν I καὶ VI Μεραρχιών, τῆς VII ἀποσπασθείσης ἀπὸ τὸ Τμήμα Στρατιᾶς Μανουσογιαννάκη. Καὶ ἡ μὲν I Μεραρχία διὰ τῆς δυτικῆς ὄχθης τοῦ Στρυμόνος ἄνευ ἀντιστάσεως ἀφίκετο εἰς Μιτνίεβο, βορείως Πετρίτσιου τὴν 17 ὥραν, ἡ δὲ VI Μεραρχία διὰ Ροῦπελ ἀφίκετο ἄνευ ἀντιστάσεως τὴν 20ὴν ὥραν εἰς Μαρεκοστίνοβο. Αἱ ἀναγνωρίσεις τῆς προχωρήσασαι πέραν Λιβουνόβου οὐδαμοῦ συνήντησαν τὸν ἐχθρὸν ἐγκαίρως ὑποχώρησαντα πρὸς Βορρᾶν εἰς Κρέσαναν.

Αἱ σιδηροδρομικὴ καὶ ὀδικὴ γέφυραι ἐπὶ τοῦ Στρυμόνος ταχέως ἐπεσκευάσθησαν καὶ ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὰς μεταφορὰς τοῦ Στρατοῦ κατὰ τὰς συνεχισθείσας ἐπιχειρήσεις.

Αὕτη εἶναι ἡ μάχη τῆς Βέτρινας, ἡ ὁποία διεξήχθη ἐντὸς καὶ πέριξ τοῦ χωρίου καὶ ἡ νικηφόρος ἔκβασις τῆς ὁποίας ἐξηνάγκασε τὸν ἐχθρὸν εἰς ἄτακτον φυγὴν καὶ ἀπληυθέρωσεν, ὅχι μόνον αὐτὴν ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρον τὴν περιφέρειαν τῆς σημερινῆς ἐπαρχίας Σιντικῆς, καθὼς καὶ ὀλόκληρον τὸν Νομὸν Σερρῶν.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ὅλης εἰκόνης τῆς Μάχης, παραθέτομεν καὶ τὸ τηλεγράφημα τοῦ Γενικοῦ Στρατηγεῖου πρὸς τὸ Ἐπιτελεῖον Στρατιωτικῶν, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τύπον ἀνακοινωθέντος σημερινοῦ εἰς τὰς Ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας τῆς 28ης Ἰουνίου 1913 ἀγγέλλον εἰς τὸν ἑλληνικὸν Λαὸν τὴν περίλαμπρον νίκην τῶν ἑλληνικῶν Στρατευμάτων:

«Ἐκ Δοῦράνης ἀπεστάλη πρὸς τὸ Ἐπιτελεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα:

«Μετὰ τὴν μάχην τῆς Στρωμνίτης; ἔληξε σήμερον μὲ νέαν νίκην τῶν ἑλληνικῶν ὄπλων ἢ ἀπὸ χθὲς ἀρξαμένη μάχη τοῦ Δεμιρ Ἰσάρ. Μέγα μέρος τῶν ἠττηθέντων εἰς Κιλκίς βουλγαρικῶν στρατευμάτων καὶ εἰδικῶς τῆς Γ' Μεραρχίας, τὰ εἰς Λαχανὰν καὶ Νιγρίταν ἠττηθέντα στρατεύματα, ὡς καὶ πάντα τὰ ὑπολειφθέντα ἐν Σέρραις καὶ Καβάλλα ὑποχωρήσαντα εἶχον συγκεντρωθῆ παρὰ τὸ Δεμιρ Ἰσάρ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμόνος καὶ παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς κλεισωρείας Δερβέντι.

Τὸ σύνολον τῶν συγκεντρωθεισῶν ἐκεῖ δυνάμεων ἀνήρχετο κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς ἡμῶν εἰς 44 Τάγματα Πεζικοῦ. Ἡ ὑπὸ Βουλγάρων ἐκλεγείσα τοποθεσία ἐκτεινομένη ἀνατολικῶς τοῦ Στρυμόνος ἀπὸ τῆς σιδηροδρομικῆς γεφύρας μέχρι τοῦ ρεύματος Κρούσεβα, πλὴν τῆς φυσικῆς αὐτῆς ἰσχύος, εἶχεν ὀχυρωθῆ καὶ ἐξοπλισθῆ διὰ βαρέων πυροβόλων, ἐπροστατεύετο δὲ δεξιόθεν παρὰ τοῦ Στρυμόνος. Πλὴν ὅμως τῆς θέσεως ταύτης οἱ Βούλγαροι κατέλαβον διὰ πεζικοῦ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ὑψώματα παρὰ τὴν Βέτριναν. Οὕτως ἡ εἴσοδος τῆς κλεισούρας Δερβέντι ἐφράσσετο τελείως. Τμήμα Στρατιᾶς ἐκ τριῶν Μεραρχιῶν ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον Μανουσογιαννάκη εἶχεν ἐντολὴν νὰ καλύπτῃ τὸ δεξιὸν πλευρὸν τοῦ κατὰ τῆς Στρωμνίτης ἐπιχειροῦντος ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ἐναντίον πάσης ἐκ Δεμιρ Ἰσάρ ἐπιθέσεως, ταυτοχρόνως δὲ νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὸ μεταξὺ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους Μπέλεσι καὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμόνος ἐδάφους παντὸς ἐχθρικοῦ τμήματος. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶχε διατεθῆ μία μὲν Μεραρχία πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν διαβάσεων τοῦ Στρυμόνος μέχρι τῆς λίμνης Ἀχينوῦ, δύο δὲ ἕτεραι συνεκεντρώθησαν παρὰ τὸ Χατζῆ Μπεϊλίκ.

Κατὰ τὴν χθὲς 26ην τρέχοντος τμήματα τῶν ἑλληνικῶν Μεραρχιῶν ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης βουλγαρικῶν δυνάμεων καὶ ἐξετόπισαν αὐτὰς ἀπὸ τοῦ χωρίου Κεσιολίκ. Ἡ προχώρησις ὅμως τοῦ ἑλληνικοῦ πεζικοῦ ἀνεκόπη καθ' ὅσον τὰ βαρέα πυροβόλα τοῦ ἐχθροῦ ἔβαλλον κατ' αὐτοῦ ἐξ ἀποστάσεως 9 χιλιομέτρων χωρὶς τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικὸν νὰ δύναται, οὔτε νὰ πλησιάσῃ, οὔτε νὰ ἀνταποκριθῆ εἰς τὸ πῦρ. Οὕτως ὁ ἀγὼν διεκόπη ἀναποφάσιτος.

Κατὰ τὴν χθεσινὴν νύκτα, ὅμως, τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικόν, ἐπωφελοῦμενον τοῦ σκότους, ἐπλησίασεν εἰς ἀπόστασιν δραστηκῆς βολῆς, τὴν δὲ πρῶτην ἐπανελήφθη ἢ ἐπίθεσις. Διὰ τολμηρᾶς δραστηκῆς καὶ ἀποφασιστικῆς προελάσεως κατώρθωσε τὸ ἑλληνικὸν πεζικὸν νὰ ἐκτοτίσῃ τὸν ἐχθρὸν ἐκ Βέτρινας καὶ νὰ ἀπωθήσῃ αὐτὸν πέραν τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμόνος. Οἱ Βούλγαροι ὑποχωρήσαντες ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἀνεΐναξαν ἐν τόξον τῆς μεγάλης σιδηροδρομικῆς γεφύρας καὶ οὕτως ἀνέκοψαν πρὸς στιγμὴν τὴν ἐφόρμησιν τῶν Ἑλλήνων. Τὰ ἐπιτεθέντα τμήματα δὲν ἐδίστασαν, ἀλλὰ διηυθύνθησαν μετὰ ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ κατὰ μῆκος τῆς δεξιᾶς ὄχθης πρὸς βορρᾶν. Τὸ τοιοῦτον ἐξηνάγκασε τὸν βουλγαρικὸν στρατὸν νὰ ἀφήσῃ ἐν

σπουδῇ τὰς θέσεις του καὶ νὰ ἐγκαταλείψη 4 βαρέα πυροβόλα, ὧν τὰ δύο ταχυβόλα Σνάϊδερ-Καννέ, πολλὰ πυρομαχικὰ καὶ πλῆθος τροφῶν. Τὸ τμήμα τοῦτο ἀνέλαβεν, ἀμέσως τὴν καταδίωξιν. Μία Μεραρχία διῆλθε τὸν Στρουμόνα ἐπὶ δυσκόλου πόρου καὶ ἠκολούθησε καταδιώκουσα ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, ἐφ' ἧς ἡ ἀμαξιτὴ ὁδός, ἐτέρα δὲ ἠκολούθησε τὴν δεξιὰν ὄχθην καταδιώκουσα ἐπίσης.

Οὕτως ἔληξεν ἡ μάχη αὕτη μὲ νέαν ὑποχώρησιν τῶν Βουλγάρων καὶ νέα λάφυρα. Καθ' ὃν χρόνον ἐξειλίσσεται, ὧς περιεγράφη, ἡ μάχη τοῦ Δεμιρ Ἰσάο, μακραὶ φάλαγγες ὄλων τῶν ὄπλων ὑποχωρήσασαι ἐξ Ἰστιπ κατηθύνοντα διὰ Στρωμνίτης πρὸς Πέτριτς.

Κατὰ τῶν φαλάγγων τούτων ἐπετέθησαν αἱ ἐπὶ τῶν βορείων προπόδων τοῦ Μπέλεσι κατελθοῦσαι ἡμέτεραι Μεραρχίαι, κατώρθωσαν δὲ κατόπιν ἀγῶνος νὰ διασκορπίσουν τινὰς ἐξ αὐτῶν καὶ νὰ καταλάβουν χθὲς μὲν 5 πυροβόλα, σήμερον δὲ ἕτερα 15 μεθ' ἀπάντων τῶν βλητοφόρων αὐτῶν. Οὕτως ὁ ἑλληνικὸς Στρατὸς ἔχει σήμερον ἀντιμέτωπον καὶ καταδιώκει οὐ μόνον τὴν παρ' αὐτοῦ ἠττηθεῖσαν στρατιὰν τοῦ Ἰβνὼρ ἀποτελουμένην ἐκ τῶν Μεραρχιῶν 3, 6, 10, 11, 13 δυνάμει 80 Ταγμάτων, ἀλλὰ καὶ τὴν 4ην Βουλγαρικὴν στρατιὰν ἀποτελουμένην ἐκ τῶν Μεραρχιῶν 2,7 καὶ 8, ἧτοι 62 Ταγμάτων, ὑποχωρησάντων σχεδὸν ἀθίκτως ἐξ Ἰστιπ καὶ τὰ ὁποῖα καταδιώκει ἐπίσης ὁ ἑλληνικὸς Στρατὸς.

B. ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

Μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Βουλγάρων καὶ τὴν σύνδεσιν τοῦ Στρουμόνος ὁ δρόμος ἦτο ἀνοικτὸς πρὸς τὸ Σιδηρόκαστρον (Δεμιρ Ἰσάο), τὸ ὁποῖον κατελήφθη τὴν 7ην μ.μ. ὥραν.

ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΝ

Ἐγκατάστασις προσφύγων ἐκ Πετριτσίου καὶ Σιαρτσιόβου

Ἐπειτα ἀπὸ πεντακοσίων τεσσαράκοντα ἐτῶν στυγνὴν καὶ βάρβαρον δουλείαν, τὸ Νέον Πετρίτσι καὶ ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ τοῦ Μπέλλες ἀνέπνευσαν τότε τὸν πραγματικὸν ἀέρα τῆς Ἐλευθερίας.

Οἱ κάτοικοι, ἐλεύθεροι πλέον καὶ ἀπηλλαγμένοι τοῦ βραχνᾶ τῆς βουλγαρικῆς κατοχῆς, ἤρχισαν, ἐγκαταλείποντες τοὺς ἐν τῷ ὄρει κρυψῶνας των, νὰ κατέρχωνται καὶ νὰ ἐπανέρχονται εἰς τὰς οἰκίας των μὲ δάκρυα χαρᾶς διὰ τὴν ἀνέλπιστον εὐτυχίαν. Καὶ αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι κάτοικοι, οἱ ὁποῖοι κατατρομαγμένοι εἶχον κρυβῆ, ὅπου ἕκαστος ἠδύνατο, ἐξῆλθον τῆς οἰκίας των, ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου, καὶ συνενοῦμενοι μετὰ τῶν Ἑλλήνων προέβαινον εἰς ἀναλόγους ἐκδηλώσεις χαρᾶς συνεορτάζοντες. Δεινοπαθήσαντες, ὡς ἀλλαχοῦ ἐλέχθη ἀπὸ τὴν βάρβαρον συμπεριφορὰν τῶν Βουλγάρων κατὰ τὴν ἕπ' αὐτῶν κατάληψιν τοῦ χωρίου, ὑπεδέχοντο εὐκρινῶς ὡς πραγματικούς

ἐλευθερωτὰς τοὺς Ἑλληνας στρατιώτας, διὰ τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν ὁποίων εἶχον ἅπτὰ δείγματα. Διότι πράγματι εἶχε φθάσει καὶ μέχρις αὐτῶν ἡ φήμη περὶ τοῦ ὅτι οἱ Ἑλληνες, καταλαμβάνοντος τουρκικὰ ἐδάφη κατὰ τὸν προηγούμενον πόλεμον, οὐδαμοῦ προέβησαν εἰς βαρβαρότητας καὶ ὁμαδικὰς σφαγὰς, εἰς τὰς ὁποίας ἠρέσκοντο οἱ αἰμοχαρεῖς Βούλγαροι. Ἡ εἰκὼν, ἐν τούτοις, ἡ ὁποία παρουσιάσθη εἰς τὰ ὄμματα τῶν κατοίκων καὶ τῶν καταλαβόντων τὸ χωρίον, ἦτο τρομακτική. Οἱ δρόμοι ἦσαν πλήρεις πτωμάτων Βουλγάρων στρατιωτῶν, οἱ δὲ ἀχνίζοντες λέβητες, ἐγκαταλειφθέντες ἄθικτοι μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ παρασκευαζομένου συσσιτίου, ἐδείκνυον τὸν πανικὸν ποῦ ἐπεκράτησε τὴν τελευταίαν στιγμήν μεταξὺ τῶν Βουλγάρων στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι, φαίνεται, δὲν ἀνέμενον τόσον σύντομον καὶ τόσον ὀρμητικὴν τὴν ἐπίθεσιν τῶν Εὐζώνων.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, καὶ ἐνῶ ὁ ἑλληνικὸς Στρατὸς καταδιώκει πρὸς βορρᾶν τοὺς Βουλγάρους, ὁ δαφνοστεφὴς Στρατηλάτης καὶ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, κατευθυνόμενος εἰς τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος, καταφθάνει εἰς τὸν σταθμὸν Βυρωνείας (Χατζῆ μελίκ), καὶ ἐγκαθιστᾷ ὑπὸ τοὺς αἰωνοβίους πλατάνους καὶ λεύκας προσωρινῶς τὸ Ἐπιτελεῖόν του. Τὸ γεγονός δίδει ἀφορμὴν εἰς νέας συγκινήσεις καὶ ἐκδηλώσεις χαρᾶς, διότι οἱ κάτοικοι τοῦ Νέου Πετριτίου καὶ ὅλων τῶν ἄλλων χωρίων τῆς περιοχῆς, Ἑλληνες καὶ Τοῦρκοι, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, κατέρχονται διὰ νὰ χαιρετίσουν τὸν θρυλικὸν ἐλευθερωτὴν.

Ἄλλ' ἡ ἀνυπόκριτος χαρὰ ἔμελλε δυστυχῶς ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἀμαυρωθῇ.

Τὴν 28ην Ἰουλίου ὑπεγράφη ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου, ἡ ὁποία ἔθετε μὲν τέρμα εἰς τὸν πόλεμον Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων, ἀλλὰ καθώρισεν τὰ καὶ σήμερον ὑφιστάμενα σύνορα μεταξὺ τῶν δύο ἐπικρατειῶν, ἦτοι τὴν κορυφογραμμὴν τοῦ Μπέλλες. Τοιοῦτοτρόπως ἀδιαφιλονικήτως ἑλληνικὰ ἐδάφη καὶ αἱ πόλεις τοῦ Μελενίκου-Πετριτίου καὶ τῆς περιοχῆς του μετὰ τοῦ ἑλληνικωτάτου Σταρτσιόβου ἔμειναν καὶ πάλιν ἔξω τῶν ὁρίων τοῦ νέου Κράτους, καὶ παρέμειναν εἰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων.

Ματαίως οἱ κάτοικοι τῶν ἀνωτέρω περιοχῶν δι' ὑπομνημάτων των ἐζήτησαν ὅπως μὴ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Βουλγάρους. Ἄλλὰ τὸ κακὸν δὲν ἀπετράπη λόγῳ τῆς ἐπιμονῆς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ των τότε ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον καὶ τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὅπως τοὺς ἐπιτραπῇ νὰ καταφύγουν καὶ οὗτοι εἰς τὴν ἐλευθερὰν Ἑλλάδα, διὰ νὰ ἀπολαύσουν τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐλευθερίας. Ὁ Βασιλεὺς προσεπάθησε νὰ τοὺς ἀποτρέψῃ, διὰ νὰ μὴ ἀπογυμνωθοῦν τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου, τὰ ὁποῖα θὰ ἔχάνοντο οὕτω διὰ τὴν Ἑλλάδα. Πρὸ τῆς ἐπιμονῆς ὁμως τῶν κατοίκων, ἐνέδωκε, καὶ διέταξε νὰ μὴ ὑποχωρήσουν εἰς τὰ νέα σύνορά μας τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα, ἂν δὲν ἔξεκενοῦτο τελείως ἡ περιοχὴ τῶν Ἑλλήνων. Διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον, διετέθησαν ὑποζύγια καὶ τροχο-

φόρα καὶ κάθε πρόσφορον μεταγωγικὸν μέσον καὶ τοιουτοτρόπως μεταξὺ 1 καὶ 6 Αὐγούστου οἱ Ἕλληνες ἐγκατέλειψαν δακρύνοντες τὰ μέρη εἰς τὰ ὁποῖα ἐγεννήθησαν καὶ ἀνετράφησαν προτιμήσαντες τὴν μακρὰν τῶν ἐστιῶν των ἐστερημένην ἀνέσεων ζωὴν ἀπὸ τὸ μαρτύριον τῆς δουλείας ὑπὸ τὸν βάρβαρον βουλγαρικὸν ζυγόν.

Τοὺς Ἕλληνας ἠκολούθησαν καὶ οἱ Τοῦρκοι τῆς περιοχῆς, οἱ ὁποῖοι ἐγνώρισαν τὶ ἐστὶ Βούλγαρος.

Τὸ Νέον Πετριτσι, ὅπως τότε μετωνομάσθη ἡ Βέτρινα, κατεκλύσθη ἀπὸ σώματα προσφύγων. Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι τοῦ εἰς τοὺς Βουλγάρους παραμειναντος Πετριτσιῦ καθὼς καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ Σταρτσιόβου κατέφυγον καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς αὐτό. Οἱ κάτοικοι μάλιστα τοῦ Σταρτσιόβου, ἀφοῦ ἀπεκόμισαν ὅ,τι ἦτο δυνατόν ἀπὸ τὸ χωρίον των, τὸ ἐπυρπόλησαν, διὰ νὰ μὴ ἀφίσουν τίποτε εἰς τοὺς Βουλγάρους ἰδικόν των, ἐκτὸς ἀπὸ ἔρημον γῆν.

Ἀπὸ τοὺς πρόσφυγας αὐτούς, οἱ Τοῦρκοι ἐνωρὶς ἀνεχώρησαν σιδηροδρομικῶς διὰ Θράκην καὶ μαζὶ μὲ αὐτούς καὶ οἱ περισσότεροι, Τοῦρκοι κάτοικοι τοῦ χωρίου. Εἰς τὰ σπίτια τούτων ἐγκατεστάθησαν τότε 200 περίπου οἰκογένειαι ἐκ Πετριτσιῦ καὶ 70 περίπου οἰκογένειαι ἀπὸ τὸ Στάρτσιοβον ἐνῶ ἄλλοι Σταρτσιοβίτες μετέβησαν πέραν τοῦ Στρυμόνος εἰς τὸ Ὀρλιακὸν καὶ στὸν Λαγκαδᾶν. Ἔτσι γρήγορα ὁ πληθυσμὸς τοῦ χωρίου ἤλλαξε σύνθεσιν καὶ τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἐπεκράτησε.

Πρόεδρος τοῦ νέου πιά χωρίου ἀνέλαβεν ὁ ἐκ Πετριτσιῦ Γιαγκούλας καὶ ἀργότερον διωρίσθη ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν, ἡ ὁποία ὠνομάζετο τότε Ὑποδιοίκησις, ὁ ἐκ Πετριτσιῦ ἐπίσης Τάσκας Ἀναστάσιος. Οἱ ἐκ Πετριτσιῦ ἐπεβλήθησαν τῶν παλαιῶν οἰκογενειῶν τοῦ χωρίου, διότι ἦσαν περισσότεροι καὶ διότι ὡς ἔμποροι καὶ περισσότερον ἐγγράμματοι καὶ δραστήριοι ἦσαν δυναμικώτεροι.

Ἐντὸς ὀλίγου ἦλθε καὶ ἐγκατεστάθη καὶ ὁ Σταθμὸς Χωροφυλακῆς ἀποτελούμενος ἀπὸ ἕναν ἐνωμοτάρχην καὶ 6 χωροφύλακας.

Σιγὰ σιγὰ ἡ ἀναταραχὴ ἐκόπαζεν. Ἡ ἡρεμία ἀπλώθηκε εἰς τὸ χωρίον καὶ οἱ κάτοικοι, παλαιοὶ καὶ νέοι ἐτακτοποιήθησαν κατὰ τὸ δυνατόν καλλίτερον καὶ ἤρχισαν τὴν ἐργασίαν διὰ νὰ ζήσουν τὰς οἰκογενείας των. Μία νέα ζωὴ ἀρχίζει εἰς τὸ χωρίον κάτω ἀπὸ τὸν ζεστὸν ἥλιον τῆς ἐλευθερίας. Ἡ ἔνδοξος μητέρα Ἑλλάς, ἂν καὶ γονατισμένη οἰκονομικὰ ἀπὸ τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις, στοργικὰ ἀγκαλιάζει τὰ νέα παιδιὰ τῆς καὶ δίνει ὅ,τι ἠμπορεῖ διὰ νὰ τοὺς ἐξασφαλίσῃ μίαν κανονικὴν ζωὴν. Ὁ ἐκ Πετριτσιῦ διδάσκαλος Χατζηνούσκας Στέργιος συγκεντρώνει τὰ παιδιὰ καὶ τὸ σχολεῖον ἀρχίζει νὰ λειτουργῇ. Οἱ μαθηταὶ ὅμως εἶναι πολλοὶ καὶ τὸ μικρὸν σχολεῖον εἰς τὴν ἐκκλησίαν δὲν ἐπαρκεῖ. Στεγάζεται προσωρινῶς εἰς παραπήγματα πού ἦσαν εἰς τὸν περίβολον τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸ 1915 χτίζεται μὲ ἰδικὰ των ἔξοδα

καὶ προσωπικὴν ἐργασίαν νέον σχολεῖον. Εἰς τὸ οἶκημα τοῦτο σήμερον στεγάζεται ἀστυνομικὸς σταθμὸς. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὁ ἱερεὺς ἔφερε τὰ βιβλία καὶ τὰ ἱερὰ ἄμφια, τὰ ὁποῖα εἶχε κρύψει ὅταν εἰσῆλθαν οἱ Βούλγαροι εἰς τὸ χωρίον καὶ μαζὶ μὲ τοὺς Παπαγιώργη Πανταζίδη ἱερέα τοῦ Πετριτσίου, Παπακυριᾶκο, Παπακωνσταντῖνο καὶ Παπακωνσταντῖνο τοῦ Λουκά ἱερεῖς τοῦ Στρατσιοβου, λειτουργοῦν εἰς τὸν ἐνοριακὸν ἱερὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

Ἡ νέα ζωὴ δυστυχῶς δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ. Νέα μαῦρα σύννεφα εἶχαν συγκεντρωθῆ εἰς τὸν διεθνῆ ὀρίζοντα καὶ ἐντὸς ὀλίγου ὁ Α΄ παγκόσμιος πόλεμος ἐξέσπασεν. Ἡ Ἑλλάς, παρὰ τὰς προσπαθείας της, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποφύγῃ τὴν θύελλαν. Ἦδη ἀπὸ τοῦ 1915 γαλλικὸν ἀπόσπασμα εὗρισκετο ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γέφυρας τοῦ Στρυμόνος. Τὸν Μάϊον τοῦ 1916 οἱ Γερμανοί, οἱ ὁποῖοι εἶχον κατέλθει εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἡ ὁποία, παρὰ τὰς καταβληθείσας ὑπὸ τῶν συμμάχων Ἀγγλογάλων προσπαθείας, πού παρ' ὀλίγον θὰ μᾶς ἐστοίχιζαν τὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην, ἐξῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Κεντρικῶν δυνάμεων, ἠξίωσαν νὰ καταλάβουν τὰ στενὰ τοῦ Ροῦπελ καί, παρὰ τὰς ἑλληνικὰς ἀντιρρήσεις, κατέλαβον αὐτὰ τὴν 24ην Μαΐου 1916.

Οἱ κάτοικοι μόλις, πληροφορηθήσαν τοῦτο κατετρόμαξαν. Πάλιν εἰς τὰ χέρια τῶν Βουλγάρων θὰ ξαναπέσουν!!! Ἡ καρδιά τους ἐσφίχθηκε καὶ ὅσοι ἠμπόρεσαν ἔφυγαν εἰς τὴν Ἡράκλεια καὶ τὸ Σιδηρόκαστρον καὶ ἄλλοι μακρύτερα, πέραν τοῦ ποταμοῦ. Ὅλιγοι ὅμως ἐπρόφθασαν νὰ φύγουν. Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἡ σιδηροδρομικὴ γέφυρα κατελήφθη καὶ γερμανοβουλγαρικὸν ἀπόσπασμα κατέλαβε τὸ χωρίον. Ἡ σιδηροδρομικὴ γέφυρα εἶχεν ἀνατιναχθῆ προηγουμένως ἀπὸ τὸ γαλλικὸν ἀπόσπασμα πού τὴν κατεῖχε καὶ τὸ ὁποῖον ἀπεχώρησε τὴν προηγουμένην τῆς καταλήψεως τῶν στενῶν.

Νέα σκλαβιά λοιπόν, ἀλλὰ καὶ κάτι χειρότερον. Ἐντὸς ὀλίγου κατὰ τὸν Ἰούλιον, οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τοῦ χωρίου διετάχθησαν νὰ ἐτοιμασθοῦν καὶ νὰ ἀκολουθήσουν τὸν δρόμον τῆς ἐξορίας. Ὁδηγήθησαν εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τὰ μὲν γυναικόπαιδα ὠδηγήθησαν σιδηροδρομικῶς εἰς Ποζιάροβο τῆς σερβίας, εἰς τὰ Σερβοαυστριακὰ σύνορα, οἱ δὲ ἄνδρες, ὅσοι ἐπελέγησαν ἀπὸ παλαιούς Βουλγάρους κομιτατζῆδες, ὠδηγήθησαν εἰς στρατόπεδα καταναγκαστικῆς ἐργασίας, ἄλλοι μὲν εἰς Δοβρουτσᾶν, εἰς Κερναμπὰτ καὶ Σιούμλα καὶ ἄλλοι εἰς Κίσιοβο τῆς Σερβίας πλησίον τῆς λίμνης Ἀχρίδος.

Εἰς τὸ Ποζιάροβο συνητηθήσαν πάλιν ὅσοι εἶχαν φύγει ἀπὸ τὸ χωρίον εἰς τὴν Ἡράκλεια καὶ ἄλλα μέρη ἔνθεν τοῦ ποταμοῦ, διότι καὶ αὐτοὶ ὠδηγήθησαν εἰς τὴν ἐξορίαν, πλὴν τῶν ἱερέων, οἱ ὁποῖοι ἐξωρίσθησαν εἰς ἄλλο μέρος. Ὁ Παπαχοῆστος εἶχεν ἀποδημήσει εἰς Κύριον λίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐξορίας. Τὰ γυναικόπαιδα εἰς τὸ Ποζιάροβο πέρασαν μίαν ζωὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ὑποφερτήν. Οἱ ἄνδρες, ὅμως, εἰς τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως καὶ καταναγκα-

στικῆς ἐργασίας, ὑπέφεραν ἀφάνταστα μαρτύρια. Μὲ ἡμίσειαν κουβέρταν διὰ στρῶμα καὶ σκέπασμα χειμῶνα, καλοκαῖρι καὶ μὲ 400 γραμμάρια ἄρτου ἡμερησίως, ἄλλοτε ὡς φαγητὸν σούπα μὲ πλιγούρι καὶ αὐτὸ 1 ὄκα· γιὰ 800 ἄτομα, καὶ ὀλίγη ντομάτα χωρὶς ἕχνος λαδιοῦ καὶ ἄλλοτε χωρὶς φαγητό, ἐδούλευαν ἀπὸ τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ ὑπὸ τὸν βούρδουλα ἀγρίων καὶ βαναύσων Βουλγάρων. Εἶναι ἀνομολόγητα τὰ βάσανα καὶ τὰ μαρτύρια τῶν ἐθνικῶν τούτων μαρτύρων. Ἄρκει νὰ σημειωθῇ ὅτι εἰς ἓνα τμήμα εἰς τὸ Κίτσιοβο ἐξ 813 ἀτόμων ἐπέζησαν μέχρι τέλους μόνον ἕνδεκα (11) ἄτομα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ἀφηγηθεὶς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν Ἰωαννίδης Δημήτριος, ἱεροψάλτης.

Τὸ χωρίον μὲ τοὺς παραμείναντας εἰς αὐτὸ Τούρκους κατοίκους εὐρέθη καὶ πάλιν εἰς τὴν ζώνην τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἔνεκα τούτου πολλὰς καταστροφὰς ἔπαθεν εἰς τὰ δύο χρόνια πρὸ διήρκεσεν ἀκόμη ὁ πόλεμος.

Τὴν 8ην Σεπτεμβρίου 1918 ὑπεγράφη ἐπὶ τέλους ἡ τερματίσασα τὸν Α' παγκόσμιον πόλεμον ἀνακωχὴ καὶ τὴν 17ην Σεπτεμβρίου ἡ II ἑλληνικὴ Μεραρχία κατέλαβε καὶ πάλιν τὸ χωρίον καὶ τὰ στενὰ τοῦ Ροῦπελ. Ὁ πόλεμος ἐτελείωσε καὶ ὅσοι ἐκ τῶν κρατουμένων εἰς τὴν Σερβίαν καὶ τὰ ἄλλα στρατόπεδα συγκεντρώσεως καὶ καταναγκαστικῆς ἐργασίας ἐπέζησαν ἀφέθησαν ἐλεύθεροι νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς οἰκίας των. Μέχρι τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1918 ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης ὄλαι αἱ οἰκογένειαι καταβασανισμέναι ἐπέστρεφον εἰς τὸ χωρίον, ὅπου συνηντήθησαν οἱ ἄνδρες μὲ τὰς γυναῖκας των καὶ τὰ παιδιὰ των, τὰ τέκνα μὲ τοὺς γονεῖς των καὶ ὅπου ἄλλοι ἐμάνθανον τὸν χαμὸν τῶν ἰδικῶν των, πρὸ δὲν θὰ τοὺς ξανάβλεπαν ποτὲ πλέον. Οἱ περισσότεροι εὗρον τὰ σπίτια των καὶ ὅ,τι εἶχον δημιουργήσει μέχρι τοῦ 1916, ἐρείπια καὶ κατεστραμμένα, ἀλλὰ ἐδόξαζαν τὸν Θεόν, διότι ἔθεσε τέρμα εἰς τὰ βάσανά των, καὶ μὲ νέας δυνάμεις ἤρχισαν νὰ τακτοποιοῦν καὶ σιγά-σιγά νὰ ξαναδημιουργοῦν τὸ νοικοκυριό τους.

Μαζὶ των τώρα ἦλθον καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ χωρίον καὶ νέοι κάτοικοι. Εἶναι οἱ Σταρτσιοβίτες, οἱ ὁποῖοι τὴν πρώτην φορὰν εἶχον ἐγκατασταθῆ πέραν τοῦ Στρυμόνος, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Ράμνας, διότι οἱ δυστυχεῖς ὅταν ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὴν ἔξοριαν εὗρον τὸ χωρίον τους τελείως κατεστραμμένον. Τίποτε ὄρθιον δὲν ὑπῆρχεν. Οὗτοι ἐγκατεστάθησαν πάλιν εἰς τουρκικὰς οἰκίας ἐγκαταλελειμμένας διότι κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πολέμου καὶ μετὰ τὸν τερματισμὸν αὐτοῦ πολλοὶ Τοῦρκοι κάτοικοι τοῦ χωρίου ἔφυγαν, ὅπως καὶ κατὰ τὸ 1913 εἰς τὴν Τουρκίαν.

Ἐκτὸς τῶν ἐκ Βουλγαρίας προσφύγων καὶ τῶν κατοίκων τῆς Ράμνας ἦλθον καὶ ἐγκαταστάθησαν εἰς τὸ χωρίον τὴν ἰδίαν περίπου ἐποχὴν καὶ περὶ τὰς 25 οἰκογένειαι ἐκ Τουρκίας, πρόσφυγες ἐκ Θράκης καὶ Πόντου. Οὗτοι εἶχον ἔλθει εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ 1914, διότι τότε οἱ Τοῦρκοι ἔκαναν πολιτικὴν ἐπιστράτευσιν καὶ τοὺς συνεκέντρωσαν εἰς τὰ περίφημα Τάγματα

ἐργασίας. Αὐτοὶ ὅμως ἐλιποτάκτησαν καὶ μέσῳ Ρωσσίας οἱ Πόντιοι κατέφυγον εἰς τὸ Κιλίκις κατ' ἀρχὴν καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1919 εἰς τὸ χωρίον μας. Οἱ Θρακιῶτες σιγὰ σιγὰ ξαναέφυγαν ἀπὸ τὸ χωρίον.

Καὶ πάλιν νέα ζωὴ ξαναρχίζει διὰ τὸ χωρίον, μολονότι διὰ τὴν Ἑλλάδα δυστυχῶς ὁ πόλεμος δὲν εἶχε τελειώσει μὲ τὸ Μικρασιατικὸν ζήτημα, πὺν ἀφέβη ἀνοικτὸν ἐνῶ ὁ ἐπικατάρατος διχασμὸς τοῦ 1915-16 ἤσυνεχίζετο.

Ἡ ἐκκλησία ἤρχισε νὰ λειτουργῇ μὲ τὸν ἐπιζήσαντα ἱερέα Παπαγιώργην Πανταζίδην βοηθούμενον ἀπὸ τὸν ἱερέα τῆς Ράμνας Παπαηλίαν. Τὸ ἴδιο καὶ τὸ σχολεῖον μὲ τὸν διδάσκαλον Στέργιον Χατζηνούσκην καὶ τὸν Στέργιον Καραουλάνην. Ἡ Χωροφυλακὴ καὶ αἱ πολιτικαὶ καὶ αἱ κοινοτικαὶ Ἀρχαὶ ἀναλαβόντος ἀποκατεστάθησαν, ὡς προέδρου τῆς κοινότητος τοῦ Τάσκα Ἀναστασίου, ἀντικατασταθέντος βραδύτερον ὑπὸ τοῦ ἐκ Ράμνας Θωμᾶ Ζήση.

Οὕτως ἡ ζωὴ βραδέως ἀνελάμβανε τὸν κανονικὸν τῆς ρυθμὸν. Τὸ 1920 ἰδρύθη ὁ πρῶτος γεωργικὸς πιστωτικὸς συνεταιρισμὸς ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἡ Μέλισσα». Ὁ συνεταιρισμὸς αὐτὸς ἦτο ὁ πρῶτος εἰς τὴν περιφέρειαν καὶ περιελάμβανεν ὄχι μόνον τὸ χωρίον μας, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ γύρω χωρία, 10 περίπου. Τὸ 1921 ἀντικατεστάθη ὁ Θ Ζήσης καὶ πρόεδρος τῆς Κοινότητος, ἡ ὁποία περιελάμβανε καὶ τὰ χωρία Κεσιολικ (Ἄετοβούνη) καὶ Οὐμπαγιὰ (Ἀγριολεύκη), διωρίσθη ὁ ἐκ Σταρτσιόβου Κυριακοῦ Κων)νος (Ντόντσιος). Μετὰ τὸν θάνατον τούτου διωρίσθη ὁ Βουκάντσης Ἀναστάσιος καὶ μετὰ τοῦτον τὸ 1923 ὁ Σταΐκος Πέννας.

Ὅταν κατ' Αὐγούστιον - Σεπτέμβριον τοῦ 1922 ἔγινεν ἡ τρομερὰ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ καὶ ὁ διωγμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, κύματα δὲ προσφύγων κατέκλυσαν τὴν Ἑλλάδα, πολλαὶ οἰκογένειαι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ χωρίον τὸ 1923. Καὶ ὅτε πάλιν τὸ ἐπόμενον ἔτος 1924, γίνεται ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν καὶ αἱ ὀλίγαι οἰκογένειαι τῶν Τούρκων, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀπομείνει εἰς τὸ χωρίον ἀνεχώρησαν διὰ τὴν Τουρκίαν, μεταφέρονται καὶ ἐγκαθίστανται ἐδῶ 250—300 οἰκογένειαι Ποντίων ἀπὸ τὴν περιοχὴν Νικοπόλεως. Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἀποκαταστάσεως Προσφύγων ἐτακτοποίησε καὶ τούτους εἰς τὰ τουρκικὰ οἰκήματα καὶ ἐχορήγησε τὴν πρῶτην οἰκονομικὴν βοήθειαν, διὰ νὰ ἀρχίσουν τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς.

Κατὰ τὸ 1924 ἐπιτροπὴ σχηματισθεῖσα εἰς τὸ Σιδηρόκαστρον ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Ἐπάρχου προέβη εἰς τὴν μετονομασίαν τοῦ χωρίου ἀπὸ Βέτρινα εἰς Νέον Πετριτίσιον, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι πλεῖστοι τῶν κατοίκων προῆλθον ἐκ Πετριτίσιου, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῇ τὸ ὄνομα καὶ διὰ νὰ θυμίζῃ εἰς τὰς ἐπιγιγνομένας γενεάς, ὅτι ὅπισθεν τοῦ Μπέλλες εὐρίσκεται ὑπὸ τὸ πέλμα τῶν Βουλγάρων, ἡ γενέτειρα τῶν προγόνων των.

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ὁμοιογενεῖς πλέον, ὅλοι Ἕλληνες, ἀνέρχονται εἰς 2500 καὶ πλέον. Εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἐκ τῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας Σιντικής, μετὰ τὸ Σιδηρόκαστρον. Τὸ σχολεῖον του, μικρόν, δὲν ἐπαρκεῖ καὶ τὸ προσωπικόν του ἀυξάνεται ἐνῶ ὡς διδακτήριον χρησιμοποιεῖται κατ' ἀρχὴν τὸ ἐγκαταλειφθὲν ἰζαμί τῶν Τούρκων πλησίον τοῦ σημερινοῦ διδακτηρίου, διότι ἐκεῖνο πού ἐκτίσθη τὸ 1914 δὲν ἐπαρκεῖ καὶ τὸ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν παλαιὸν ἐγκαταλείφθη ὡς ἐτοιμόροπον. Βραδύτερον χρησιμοποιεῖται τὸ σπίτι τοῦ Μπέη, ἀρκετὰ εὐρύχωρον, εὐρισκόμενον ὅπου σήμερον εἶναι τὸ σπίτι τοῦ Πανταζίδη, πλησίον τοῦ σημερινοῦ διδακτηρίου.

Τὴν 21ην Ὀκτωβρίου 1925 ἐδημιουργήθη τὸ γνωστὸν ἐπεισόδιον μετὰ τοὺς Βουλγάρους ἐπὶ τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς τῶν ἑλληνοβουλγαρικῶν συνόρων πού εὐρίσκεται ἐπάνω ἀπὸ τὸ χωρίον εἰς τὴν κορυφογραμμὴν τοῦ Μπέλλες, ἐπὶ δικτατορίας Παγκάλου. Μεγάλην ἀναστάτωση εἰς τὸ χωρίον ἔφερε τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο. Ἐνθουσιασμός ἀλλὰ καὶ φόβος νέων περιπετειῶν κατέλαβε τοὺς κατοίκους. Πολλοὶ ἔτρεξαν νὰ ξαναπατήσουν τὰ χῶματα ὅπου ἐγεννήθησαν, ὅλοι δὲ μετὰ τὰ ζῶα καὶ τὰ μεταφορικά των μέσα, ἐστάθησαν εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Στρατοῦ. Εὐτυχῶς τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἦτο μικρᾶς διαρκείας καὶ γρήγορα ἡ γαλήνη ἐπανῆλθεν εἰς τὸ χωρίον.

Τὴν 3ην Φεβρουαρίου 1926 ἔγιναν αἱ πρῶται κοινοτικά ἐκλογαί. Τὸ ἐκλεγέν Κοινοτικὸν Συμβούλιον ἀνέδειξε πρόεδρον τὸν Κυριακοῦ Γεώργιον διὰ τὴν διετίαν 1926—28 καὶ τὸν Καγιανίδην Χαράλαμπον διὰ τὴν ἐπομένην διετίαν.

Τὸ 1928 ἀπέθανεν ὁ Παπαγιώργης καὶ εἰς τὴν θέσιν του ἐτοποθετήθη ὁ ἱερομόναχος Ἰωακείμ Παπούλης.

Ἐπειδὴ τὸ διδακτήριον τοῦ σχολείου δὲν ἐπῆρκει, ἀπεφασίσθη νὰ ἀνεγερθῆ νέον διδακτήριον. Εἰς τοῦτο ἦλθεν ἀρωγὸν καὶ τὸ Κράτος. Ἔτσι τὸν Μάϊον τοῦ 1928 ἐθεμελιώθη τὸ νέον διδακτήριον τοῦ 1ου Δημοτικοῦ Σχολείου εἰς οἰκόπεδον τουρκικὸν τὸ ὁποῖον ἐχαρκτηρίθη ὡς κοινόχρηστον. Τὸ Κράτος ἐνίσχυσε μετὰ 500.000 δραχμὰς καὶ ἄλλας τόσας κατέβαλεν ἡ Κοινότης δι' ἐραρικῆς φορολογίας τῶν κατοίκων, οἱ ὅποιοι προσέφεραν καὶ τὴν προσωπικὴν των ἐργασίαν. Παραλλήλως ἰδρύετο ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ τὸ 2ον Δημοτικὸν σχολεῖον.

Τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἰδρύθη καὶ ὁ Μουσικογυμναστικὸς Σύλλογος, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «ἡ Ἀναγέννησις».

Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἤρχισαν τὰ τεχνικά ἔργα τοῦ Στρυμόνος, ἡ ἐκτροπὴ καὶ μεταφορὰ τῆς κοίτης του διὰ τῆς λίμνης Κερκίνης, ὅπως εἶναι σήμερον. Τὰ ἔργα αὐτὰ εἶχον μεγάλην σημασίαν διὰ τὸ χωρίον, διότι κατέστρεψαν πολλὰ χωράφια καὶ ἄλλα τὰ ἔκαναν βαλτώδη. Ἔσωσαν ὅμως ὅλα τὰ χωρία τοῦ κάμπου ἀπὸ τὰς πλημμύρας τοῦ ποταμοῦ καὶ μετὰ τὰ ἀρδευτικά πού ἔγιναν ταυτοχρόνως, τὰ μετέτρεψαν εἰς γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

Τὸ 1929 ἔγιναν νέα κοινοτικά ἐκλογαὶ καὶ τὸ ἐκλεγέν Κοινοτικὸν Συμβούλιον ἐξέλεξε πρόεδρον τὸν Καπετὰν Νικόλα Τσουτσουγλίδη καὶ τὸ 1931 τὸν Καϊναντίδην Εὐστάθιον.

Κατὰ τὸ 1930 καὶ 1931 ἔγινεν ἡ ὀριστικὴ διανομὴ τῶν ἀνταλλαξίμων τουρκικῶν κτημάτων ποὺ παρεχωρήθησαν ὀριστικῶς εἰς ὄλους τοὺς προσφυγόντας εἰς τὸ χωρίον κατοίκους, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐτερματίσθησαν πολλαὶ κτηματικά διαφοραὶ καὶ προστριβαί, ἰδίως διὰ τοῦ συναχθέντος κτηματολογίου καὶ τοῦ καταρτισθέντος χάρτου τῆς ὀριστικῆς διανομῆς. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπερατώθη καὶ τὸ νέον διδακτήριον τοῦ σχολείου, ἓνα θαυμάσιον κτίριον τύπου θ)ξίου, διώροφον.

Ἡ ζωὴ ἐπανῆλθεν εἰς τὸν κανονικὸν της δρόμον καὶ τὰ παλαιὰ βάσανα τοῦ ἐκπατριμοῦ καὶ τῶν πολεμικῶν περιπετειῶν ἀρχίζουν νὰ ξεχνιοῦνται. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1933 ἔγιναν κοινοτικά ἐκλογαὶ καὶ τὸ νέον Κοινοτικὸν Συμβούλιον ἐξέλεξε πρόεδρον τὸ Σιαμπάνην Ἰωάννην καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸν Ἀλέξανδρον Παπαδόπουλον. Κι' ὅμως ἡ βάσκανος μοῖρα δὲν λησμονεῖ. Τὴν 1ην Μαρτίου τοῦ 1935 ξεσπᾷ τὸ στρατιωτικὸν κίνημα τοῦ ὑποστρατήγου Καμμένου. Ὁ Στρυμὼν εἶναι ἡ διαχωριστικὴ γραμμὴ κυβερνητικῶν καὶ ἐπαναστατῶν. Αἱ γέφυραι τοῦ Στρυμόνος δι' ἄλλην μίαν φορὰν καταστρέφονται, ἐξ αὐτῶν δὲ ἡ μὲν σιδηροδρομικὴ γρήγορα ἐπεσκευάσθη, ἡ ὀδικὴ ὅμως μέχρι σήμερον δὲν ξανάγινε καὶ δυσχεραίνει πολὺ τὴν συγκοινωνίαν. Πάλιν, ὅπως καὶ τὸ 1913, τὸ χωρίον ἐξεκενώθη κατόπιν διαταγῆς τῶν κυβερνητικῶν στρατευμάτων, διότι ἐβάλλετο ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ τῶν ἐπαναστατῶν ἐκ Χαρωποῦ καὶ Κοιμήσεως. Τοῦτο ἐπροξένησε σημαντικὰς ζημίας εἰς πολλὰς οἰκίας καὶ ἐφόνευσε δύο κατοίκους τοῦ χωρίου, τοὺς Ἀσημακόπουλον Ἰωάννην ἀγροφύλακα καὶ Πρίποραν Ἀθανάσιον. Εὐτυχῶς τὴν 10 Μαρτίου ἔληξεν ἡ ἐπανάστασις καὶ οἱ κάτοικοι ἐπανῆλθον εἰς τὰς ἐργασίας των.

Ἐπὶ 4ης Αὐγούστου, ἐπειδὴ ὁ διεθνὴς ὀρίζων ἐθολοῦτο, ἐδόθη ἰδιάζουσα σημασία εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῶν βορείων συνόρων μας καὶ κυρίως τῶν πρὸς τὴν Βουλγαρίαν. Διὰ τοῦτο ἤρχισαν νὰ κατασκευάζωνται τὰ τεχνικὰ ἔργα τῆς ὀχυρωματικῆς γραμμῆς Μεταξᾶ, εἰς τὰς κορυφογραμμὰς τοῦ Μπέλλες. Τοῦτο εἰς τὸ ἀπὸ τὸ αἶσθημα ἀσφαλείας ποὺ ἐδημιούργησεν, ἔφερε συνδυαζόμενον μὲ τὰς καλὰς τιμὰς τῶν καπνῶν οἰκονομικὴν ἀνθησιν εἰς τὸ χωρίον. Ἦτο ἡ χρυσῆ ἐποχὴ τοῦ χωριοῦ.

B. ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Νέα σκλαβιά καὶ νέα βάσανα

Τὴν εὐτυχίαν ἤλθε νὰ σκιάσῃ ὁ Β' παγκόσμιος πόλεμος τοῦ 1939. Ὅλοι αἱ ἀναμνήσεις καὶ τὰ βάσανα τοῦ προηγουμένου πολέμου ξυπνοῦν εἰς τὴν θύμῃσιν τῶν κατοίκων καὶ ὅλοι προσεύχονται νὰ μὴ παρασύρῃ ἡ θύελλα καὶ τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ 28ῃ Ὀκτωβρίου 1940 κορυφώνει τὴν ἀγωνία, τῶν κατοίκων, ἀλλὰ ὁ πολεμικὸς συναγεροδὸς καὶ αἱ ὑπέροχαι νίκαι τοῦ Στρατοῦ μας εἰς τὴν Βόρειον Ἡπειρον διώχνουν τὸν φόβον καὶ τὴν ἀγωνίαν καὶ πλημμυρίζουν τὰς ψυχὰς μεένθουσιασμόν καὶ αἰσιοδοξίαν. Ἄλλωστε ἡ ἀπὸ μπετὸν καὶ σίδηρον κατασκευασμένη ὀχυρωματικὴ γραμμὴ Μεταξᾶ ἐμπνέει σιγουριά καὶ τονώνει τὴν αἰσιοδοξίαν. Ἐδῶ εἰς τὸ χωρίον με εφέρθησαν οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Μεσσαίας διότι τοῦτο εὑρίσκετο πρὸ τῆς ὀχυρωματικῆς γραμμῆς ἐπὶ τῆς μεθορίου.

Ὁ χειμὼν, ὁ βαρὺς ἐκεῖνος χειμὼν τοῦ 1940, ἐπέρασε καλὸ μὲ μόνην σκέψιν καὶ φροντίδα τοὺς ἥρωας ποὺ ἠγωνίζοντο εἰς τὰ ἀλβανικὰ βουνά. Τὸν Μάρτιον ὅμως οἱ Γερμανοὶ κατέλαβον τὴν Οὐγγαρίαν, τὴν Ρουμανίαν καὶ ἐπλημμύρισαν τὴν Βουλγαρίαν χωρὶς νὰ ρίξουν οὔτε μιὰ τουφεκιά. Διότι ὅλα αὐτὰ τὰ κράτη ἄνοιξαν μόνον τῶν τὶς πόρτες καὶ ἄφησαν ἀνεμπόδιστους τὰς σιδηροφράκτους ὁρδὰς τοῦ Χίτλερ νὰ μποῦν εἰς αὐτά. Ὁ Χίτλερ ἔοχεταὶ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἀποτυχημένον συνεταῖρον του, τὸν Μουσσολίνι, τὸν ὁποῖον ὁ ἡρωϊκὸς ἑλληνικὸς Στρατὸς κατεξευτέλισεν εἰς τὰ βορειοειπηρωτικὰ βουνά. Τὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ τί θὰ γίνῃ μὲ ἀγωνίαν πλανᾶται εἰς τὸ χεῖλη ὄλων. Καὶ ἡ ἀπάντησις δὲν ἤρρησε νὰ ἔλθῃ. Τὴν 16 Μαρτίου 1941 τὸ χωρίον ἐξεκενώθη καὶ πάλιν κατόπιν διαταγῆς τῶν στρατιωτικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν πολιτικῶν Ἀρχῶν καὶ ἐντὸς 24 ὥρῶν οἱ κάτοικοι μετεφέρθησαν εἰς τὰ χωρία τοῦ κάμπου καὶ εἰς τὰ πέραν τοῦ Στρυμόνος χωρία Χείμαρρο καὶ Τριάδα. Εἰς τὸ χωρίον παρέμειναν μόνον ὁ Στρατὸς καὶ οἱ ἄνδρες τῆς πολιτοφυλακῆς.

Ὅ,τι ἀνεμένετο ἔγινε. Τὴν 6ην Ἀπριλίου, ἡμέραν Κυριακὴν, κατὰ τὰ ξημερώματα, οἱ Γερμανοὶ ἤρχισαν τὴν ἐπίθεσιν μὲ πυροβολικόν, πεζικόν, μηχανικόν, μηχανοκίνητα καὶ ἄφθονον ἀεροπορίαν. Αἱ ὀβίδες φθάνουν ἕως τὸ ἀδειανὸ χωρίον μας, ἀλλὰ οἱ φαντᾶροι μας, οἱ περισσότεροι ἀνάπηροι τῶν ἀλβανικῶν μαχῶν, ἀμύνονται μὲ πείσμα καὶ λύσσαν εἰς τὰ ὀχυρὰ τοῦ Ἰστίμπεη, Τραπεζάκας, Κελκαγιά, Βάσανο κλπ., ὥσάν τοὺς τριακοσίους τοῦ Λεωνίδα εἰς τὰς Θερμοπύλας, καὶ προξενοῦν ἀφαντάστους καταστροφὰς εἰς τὸν ἐχθρόν. Καὶ αὐτὸς ἐφ' ὅσον δὲν ἠμπορεῖ νὰ καταλάβῃ ἕξ ἐφόδου τὴν ὀχυρωματικὴν γραμμὴν Μεταξᾶ ὀίχνει ἀλεξιπτωτιστὰς εἰς τὰ νῶτα της, περὶ τοὺς 100 εἰς τὰ Λουτρά, οἱ ὁποῖοι, ὅμως, παρὰ τὴν ὑποστήριξιν τῆς ἀεροπορίας, συλλαμβάνονται ὅλοι ὑπὸ τοῦ Στρατοῦ καὶ τῆς πολιτοφυλακῆς.

Τὴν Δευτέραν οἱ Γερμανοὶ βομβαρδίζουσι καὶ μὲ ἀεροπλάνα τὸ χωρίον καὶ προκαλοῦν μεγάλας καταστροφάς. Ἀνθρώπινα θύματα δὲν ὑπάρχουσι ἐφ' ὅσον τὸ χωρίον εἶναι ἔρημον ἀνθρώπων. Μία ὄβρις ἔπεσεν εἰς τὸ σχολεῖον καὶ κατέστρεψεν ὀλόκληρον τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν του. Ἄλλαι δὲ εἰς τὸ κέντρον τοῦ χωρίου καὶ κατέστρεψαν πολλὰς οἰκίας, ὅλας σχεδὸν τὰς μεγαλύτερας καὶ ὠραιότερας. Σωρὸς ἐρειπίων κατήντησε τὸ χωρίον.

Ὅσοι ἐκ τῶν κατοίκων κατὰ τὴν ἐκκένωσιν μετέβησαν εἰς τὰ χωρία τοῦ κάμπου Ἡράκλειαν, Ἀμμουδια, Καρπερὴν κ.ἄ. τὴν Κυριακὴν 6 Ἀπριλίου, ὑπεχρεώθησαν νὰ μετακινήθωσι ἐκ νέου, διότι καὶ ἐκείνων διετάχθη ἡ ἐκκένωσις καὶ ἡ μεταφορὰ πέραν τοῦ ποταμοῦ εἰς Χείμαρρον, Ὁρλιακὸν κλπ.

Τὴν Τρίτην 8ην Ἀπριλίου οἱ Γερμανοὶ κατέλαβον τὸ χωρίον μας ἂν καὶ ὠρισμένα ὄχυρά ἡμύνοντο ἀκόμη. Τὴν ἄλλην ἡμέραν συνέχισαν τὴν προέλασίν των καὶ κατέκλυσαν τὸν κάμπον.

Ὁ ἄνισος ἀγὼν εἰς τὰ σύνορα εἶχε λήξει, ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες στρατιῶται ἔγραψαν ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ Μπέλλες νέας σελίδας ἀφ' αὐτοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ δόξης, ἀμυνόμενοι τοῦ πατρίου ἐδάφους μέχρι τῆς τελευταίας πνοῆς των καὶ μὴ ἐγκαταλείψαντες τὰς θέσεις των παρὰ μόνον ὅταν οἱ Γερμανοὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν διὰ τοῦ σερβικοῦ ἐδάφους.

Τὴν ἐπομένην οἱ κάτοικοι, μὲ τὴν πικρίαν ζωγραφισμένην εἰς τὰ πρόσωπά των, ἐπέστρεψαν εἰς τὸ χωρίον, τὸ ὁποῖον κατέκειτο εἰς ἐρείπια, ὡσὰν τοὺς πελαργοὺς εἰς τὰς γκρεμισμένας των φωλεάς.

Ἄγωνία καὶ φόβος συνέχει τοὺς πάντας. Οἱ Βούλγαροι εἶναι σύμμαχοι τῶν Γερμανῶν. Θὰ μᾶς παραδώσουν ἄρᾳ γε καὶ πάλιν εἰς τὰ χέρια τῶν Βουλγάρων οἱ Γερμανοί, ὅπως καὶ τὸ 1916 ; Ναι, ὄχι, αἱ φῆμαι ὀργιάζουν. Τὴν 8ην Μαΐου οἱ Βούλγαροι κατέχονται εἰς τὰς Σέρρας καὶ οἱ διαδόσεις λέγουσι ὅτι δὲν θὰ περάσουν πέραν τοῦ Στρουμόνος. Δυστυχῶς μετὰ ἓνα μῆνα εἰς τὴν γερμανικὴν ὁμάδα ποῦ εἶναι ἐγκατεστημένη εἰς τὸ χωρίον παρουσιάζονται δύο Βούλγαροι. Εἶναι ὁ πρόεδρος καὶ ὁ ταμίας τῆς Κοινότητος, δεῖγμα ὅτι τὸ χωρίον παρεχωρήθη εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Βουλγαρίας. Τὸν Ἰούλιον φθάνει ὀλόκληρος κουστωδία Βουλγάρων. Εἶναι ἡ κοινοτικὴ Ἀρχὴ κατοχῆς, ὁ πρόεδρος ἔχων διοικητικὴν, οικονομικὴν καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν, μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του, γραμματέων, ταμιῶν, εἰσπρακτῶρων, χωροφυλάκων κ.λ.π. Ἐφεραν ἀκόμη καὶ δύο διδασκάλους !! Πρώτη τους φροντίς ἦτο νὰ καταλάβουν τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ σβήσουν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ νὰ γράψουν βουλγαρικά. Διὰ νὰ ἐπισημοποιηθῇ δὲ ἡ προσάρτησις καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν διαιωνίσεως τῆς κατοχῆς καὶ νοθεύσεως τῆς ἐθνικότητος τοῦ πληθυσμοῦ μετεφέρθησαν καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ χωρίον 30 περίπου οἰκογένειαι ἐκ Βουλγαρίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Βούλγαρος παπᾶς, ποῦ εἶχε τοποθετηθῇ εἰς τὸ χωρίον τὸ 1912 καὶ ἔφυγε πρὸ τῆς μάχης τῆς 26ης Ἰουνίου 1913, ἀφήσας εἰς τὸ μέσον τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσμα-

τος, τὸ ὁποῖον ἐτέλει ἐκείνην τὴν στιγμήν. Ἐφ'ερασαν τὴν ζύμην διὰ τὸν συστηματικὸν ἐκβουλαρισμὸν τοῦ χωρίου, διότι δὲν εὔρον ἐδῶ ἐξωμότας παρὰ μόνον δύο, ἀσκέτως ἂν ἐξηναγκάσθησαν ἀργότερον καὶ ἄλλοι νὰ γραφοῦν ὡς Βούλγσοι, διὰ διαφόρους λόγους καὶ ἰδίως ἐποικιστικούς.

Κατ' ἀρχὰς οἱ Βούλγαροι ἐπιδεικνύουν ὅλην των τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν διπλωματίαν, μὲ σκοπὸν τὸν προσηλυτισμὸν τῶν κατοίκων. Ἀνήγειρον τὴν κατεστραμμένην πλευρὰν τοῦ διδακτηρίου, ἂν καὶ οἱ διδάσκαλοι τῶν ἀδίκως ἦλθαν διότι δὲν ὑπάρχουν μαθηταί. Ἀπὸ τοῦ 1942 ὅμως ἀποδεικνύονται ὅποιοι ἦσαν. Ἡ βία καὶ τὸ ξύλον εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν καὶ τὰ παλαιὰ βάσανα ξαναρχίζουν. Αὐτὴν τὴν φορὰν ὅμως εἶναι ἡπιώτεροι. Ἐχομεν πάλι τὰ στρατιόπεδα καναναγκαστικῆς ἐργασίας, ἀλλὰ ὑπὸ πολὺ μετριοτέρους ὄρους. Ἐκαναν πολιτικὴν, ἐπιστράτευσιν, (τρατουβάκηδες). Ἐξέλεγαν κατ' ἐπιλογὴν ὅσους ἤθελαν καὶ τοὺς ἔστειλαν εἰς στρατόπεδα καταναγκαστικῆς ἐργασίας εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ κυρίως εἰς τὰ ὄρυχεῖα τοῦ Μπόμποβντόλ εἰς Πέρινκ. Διὰ νὰ μὴ ἔχουν τὴν μορφήν καταναγκαστικῆς ἐργασίας τοὺς ἔδιναν ἓνα μικρὸν ἡμερομίσθιον.

Ὅσοι νέοι ἠμποροῦν φεύγουν ἀπ' ἐκεῖ ἢ καὶ ἀπὸ τὸ χωρίον διὰ τὴν γερμανοκρατουμένην Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας τὰ σύνορα εὐρίσκονται εἰς τὸ ἀκραῖον πρὸς δυσμὰς χωρίον τοῦ Μπέλλες, τὰ Πλατανάκια.

Κατὰ τὸ 1944 ἔκαναν τὴν ἐμφάνισίν των εἰς τὸ Μπέλλες τὰ πρῶτα ἀνταρτικὰ σώματα. Εἶναι κυρίως τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. Ἐδῶ κάπου στὸ Μπέλλες συνήφθη καὶ τὸ γνωστὸν ἀντεθνικὸν σύμφωνον τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. καὶ τῶν Βουλγάρων τοῦ Δημητρώφ.

Ὅταν τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1944 τὰ ρωσικὰ στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς τὴν Ρουμανίαν καὶ Βουλγαρίαν καὶ οἱ Γερμανοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Ἑλλάδα τὰ μέρη αὐτὰ καταλαμβάνονται ἀπὸ τοὺς ἑλασίτας, οἱ ὅποιοι συνεργάζονται μὲ τοὺς Βουλγάρους κοινοτάρχας καὶ τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα πού ἀπεδέχθησαν τὴν γενομένην εἰς τὴν Βουλγαρίαν μεταπολίευσιν. Παρ' ὅλα αὐτὰ οἱ Γερμανοὶ σιδηροδρομικῶς συνεχίζουν τὴν ὑποχώρησίν των ἀπὸ τὸν Ἐβρον. Μία προσπάθεια παρεμποδίσσεως των εἰς Βυρῶνειαν καὶ Πορρόϊα ἀπέτυχεν. Εἰς Βυρῶνειαν κατωρθώθη μόνον νὰ ἀποκοποῦν ἀπὸ τὴν τελευταίαν ἀποχωροῦσαν ἀμαξοστοιχίαν 10 περίπου βαγόνια μὲ διάφορα ὑλικά. τὰ ὁποῖα ἐλαφυραγωγῆθησαν ἀπὸ τοὺς κατοίκους.

Τὴν 25ην Ὀκτωβρίου βουλγαρικὸς Στρατὸς καὶ Ἀρχαὶ ἀποχωροῦν καὶ πλήρη ἐξουσίαν ἐξασκοῦν τὸ ΕΑΜ—ΕΛΑΣ. Μία περίοδος τρομοκρατίας ἐπικρατεῖ. Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχει. Φόνοι καὶ ἐκτελέσεις κάθε ἡμέραν διαπράττονται. Εἰς τὰ Λουτρά ἔχουν ἐγκατασταθῆ φυλακαὶ καὶ εἰς τὸν Στρυμόνα τὰ ἐκτελεστικά ἀποσπάσματα ἢ μᾶλλον οἱ ἐκτελεσταί, οἱ δῆμιοι.

Μετὰ τὴν μάχην ἢ ὁποία ἐγινε εἰς τὸ χωρίον Τρώντσα μεταξὺ ΠΑΟ

καὶ ΕΛΑΣ 800 ἄνδρες τῆς ΠΑΟ καταδιωκόμενοι φθάνουν εἰς τὸ Ἄετοβούνη καὶ εἰς τὸ χωρίον. Μετὰ μικρὰν συμπλοκὴν εἰς τὸ Ἄετοβούνη διώκονται εἰς τὸ βουνὸ καὶ ἐκεῖ διασκορπίζονται. 150 ἀπὸ αὐτοὺς παρεδόθησαν εἰς τοὺς Βουλγάρους, αὐτοὶ ὅμως τοὺς παρέδωσαν εἰς τοὺς ἑλασίτας, οἱ ὅποιοι ὅμως ὅλους αὐτοὺς τοὺς κατέσφαξαν εἰς τὸ Κλειδί. 60 ἄλλους, κυρίως παιδιὰ, τὰ ἔστειλαν ἐδῶ εἰς τὸ χωρίον. Ἡ ἰδία τύχη ἐπερίμενε καὶ αὐτὰ, ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ τότε πρόεδρος τὰ ἐφυγάδευσεν.

Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1945 ἔφθασε ἐπὶ τέλους ἡ Ἐθνοφυλακὴ καὶ ὁ ἑλληνικὸς Στρατὸς τῆς νομίμου Κυβερνήσεως καὶ ἐγκατεστάθησαν αἱ πολιτικαὶ Ἀρχαί, ὁ Νομάρχης, ὁ Ἐπαρχος κλπ. Ὁ Ἐπαρχος διώρισε Πρόεδρον τῆς Κοινότητος τὸν Ἀλέξανδρον Παπαδόπουλον καὶ ἀντιπρόεδρον τὸν Δημήτριον Μπόννη. Τὸν Σεπτέμβριον δὲ ἐγκατεστάθη καὶ πάλιν ἡ Χωροφυλακὴ, εἰς ἀνθυπασπιστὴς μὲ 8 χωροφύλακας καὶ ἡ ζωὴ ξαναρχίζει σιγὰ τὸν εἰρηρικὸν τῆς δρόμον. Τὸ Κράτος μὲ τὴν ὑπηρεσίαν ἀνοικοδομήσεως ἀνήγειρε πολλὰ ἀπὸ τὰ κατεστραμμένα οἰκήματα καὶ ἐπιδιωρθώθη μερικῶς τὸ διδασκατήριον τοῦ σχολείου.

Αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἔγιναν ὠρισμένοι συλλήψεις ἀναμιχθέντων εἰς τὸ ΕΑΜ - ΕΛΑΣ. Ἐνεκα τούτου πολλοὶ ἐκ τῶν ἀναμιχθέντων κατ' ἐντολὴν τοῦ κομμουνιστικοῦ Κόμματος ἔφυγαν ἀπὸ τὸ χωρίον καὶ ἐκρύβησαν εἰς τὸ βουνόν. Αὐτοὶ ποτιζόμενοι μὲ τὸ δηλητήριον τοῦ κομμουνισμοῦ ἀπετέλεσαν τοὺς πυρῆνας τῶν κομμουνιστοσυμμοριῶν, αἱ ὅποιαι μετὰ τὸ δημοψήφισμα τοῦ 1946 ἤρχισαν τὴν ἔνοπλον δράσιν.

Ἐνεκα τῆς δράσεως τῶν κομμουνιστικῶν συμμοριῶν οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Μεσσαία, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τοῦ 1941 εἶχον ἐγκαταλείψει τὸ χωρίον τους καὶ εἶχον ἔλθει ἐδῶ, δὲν ἐπανεπατρίσθησαν καὶ ἐξηκολούθησαν νὰ παραμένουν. Ἀλλὰ τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ μὲ τὸ χωρίον Ἄετοβούνη, τὸ ὁποῖο ἐγκατέλειψαν οἱ κάτοικοι καὶ κατέφυγαν ἐδῶ καὶ εἰς τὴν Βυρῶναιαν.

Τὸ χωρίον μας ἔλαβε τὴν ὄψιν περικεχαρακωμένου στρατοπέδου. Ἐκτίσθησαν εἰς τὰ πλεον κατάλληλα σημεῖα τῆς περιμέτρου του μόνιμα πολυβολεῖα καὶ ἐξωπλίσθησαν οἱ κάτοικοι καὶ οἱ καταφυγόντες ἐδῶ κάτοικοι τῶν ἄλλων χωρίων ἀποτελέσαντες Μονάδα ἀντιστάσεως ὑπαίθρου (ΜΑΥ), ἡ ὁποία μετὰ τῆς μικρᾶς στρατιωτικῆς καὶ ἀστυνομικῆς δυνάμεως ἐπροστάτευε τὸ χωρίον ἀπὸ τοὺς συμμορίτας, οἱ ὅποιοι σχεδὸν μόνιμως κατεῖχον τὰ ὑπεράνω τοῦ χωρίου ὑψώματα.

Τὴν 4ην Ὀκτωβρίου 1947 οἱ συμμορίται κατώρθωσαν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐληλάτησαν πολλὰ καταστήματα καὶ οἰκίας, ἔκανσαν τὸ ταχυδρομεῖον, τὸ ὁποῖον ἐστεγάζετο εἰς τὸ οἶκημα τοῦ Συνεταιρισμοῦ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Δημ. Παπαδοπούλου. Οἱ κάτοικοι πανικόβλητοι ὅσοι ἠδυνήθησαν ἔφυγαν ἀπὸ τὸ χωρίον ἰδίως, οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι καὶ ἄλλοι

ἐκρύβησαν ὅπου ἠμπόρεσαν. Καὶ ἀπεμακρύνθησαν μὲν οἱ συμμοριῖται τὴν ἰδίαν ἡμέραν, ἀλλ' ἄφησαν πίσω τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν φόβον.

Ἡ ζωὴ εἶχε καταντήσει μαρτυρικῆ. Κάθε ἡμέρα ποὺ ἐπερνοῦσε ἐκυλοῦσε μὲ φόβον καὶ καρδιοχτύπι. Καὶ ὑπὸ τὸ φῶς μὲν τῆς ἡμέρας ὑπεφέρετο. Ἀλλὰ ἡ νύχτα ἦτο ἐφιαλτικῆ. Πῶς νὰ τολμήσῃ κανεὶς νὰ κοιμηθῇ ἤσυχα; Ἄν ἔλθουν οἱ συμμοριῖται πῶς θὰ σωθοῦμε; Δι' αὐτό, ὁ καθεὶς ἐφρόντιζε νὰ σκάψῃ εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ κἀνῃ ἓνα καταφύγιον μυστικόν, μίαν κρυψῶνα, ὅπου ἔκρυβε τὴν οἰκογένειάν του, ὡσὰν τοὺς ἀσπάλακες. Ὅσοι πάλι ἠμποροῦσαν ἐφευγον κάθε βράδου εἰς τὸ Σιδηρόκαστρον. Τὸ βουνὸ ἀπεκλείσθη διὰ τοὺς κατοίκους. Τὴν κτηνοτροφίαν τὴν ἐπῆραν οἱ συμμοριῖται. Οἱ γύρω δρόμοι ἦσαν παγίδες θανάτου. Διότι κάθε βράδου ἔβαζαν νάρκας οἱ συμμοριῖται καὶ διὰ τοῦτο εἰς τοὺς ἀγρούς μὲ ἀγωνίαν ἐπήγαιναν οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι ὅπως ἐργασθοῦν καὶ σπείρουν κάτι διὰ νὰ ζήσουν. Ἀγωνία, διότι δὲν ἐγνώριζον ἂν εἰς τὸ ἐλόμενον βῆμα των δὲν θὰ πατοῦσαν ἐπὶ νάρκης, ἢ ὁποῖα θὰ ἀπορφάνιζε τὴν οἰκογένειάν των. Ὁρισμένοι δρόμοι ἦσαν ἐπιτρεπτοὶ καὶ αὐτοὶ ἔαν προηγουμένως εἶχε γίνῃ ναρκαλιεία. Πολλοὶ ἦσαν τὰ θύματα ἀπὸ τὰς νάρκας. Μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἐρημία ἠπλώνετο εἰς ὅλον τὸ χωρίον. Νεκρικὴ σιγὴ ἔβασίλευε παντοῦ καὶ μόνο ποῦ καὶ ποῦ διεκόπτετο ἀπὸ τὸν κρότον ὄπλων καὶ πολυβόλων. Κάθε κίνησις ἀπηγορεύετο καὶ μόνον οἱ σκοποὶ ἔμενον ἄγρυπνοι μὲ τὸ δάκτυλον εἰς τὴν σκανδάλην τοῦ ὄπλου. Ὁ δὲ χειμῶν ἦτο δραματικώτατος, διότι δὲν ὑπῆρχον ξύλα. Ποιὸς θὰ ἐτολμοῦσε νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸ βουνὸν διὰ ξύλα; Ἀπὸ τοὺς τολμηροὺς, ποὺ ἡ ἀνάγκη τοὺς ἔδωσε τὸ θάρρος, πολλοὶ συνελήφθησαν ἀπὸ τοὺς συμμοριῖτας.

Τὴν 5ην Μαΐου 1949 οἱ συμμοριῖται γιὰ νὰ δημιουργήσουν ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὰς ἐκκαθαριστικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Στρατοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους Τσιγγέλι, ἐπετέθησαν μὲ 5000 καὶ κατώρθωσαν νὰ μποῦν καὶ πάλι εἰς τὸ χωρίον καὶ νὰ παραμείνουν εἰς αὐτὸ ἐπὶ ἓνα 24ωρον, μέχρις ὅτου ἦλθον σημαντικαὶ στρατιωτικαὶ ἐνισχύσεις, αἱ ὁποῖαι τοὺς ἀπώθησαν. Ἦτο ἡ νύξ τοῦ Ἀγ. Βαρθολομαίου διὰ τὸ χωρίον. Ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν συμπλοκὴν πλὴν τῶν στρατιωτῶν καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ὑπηρετούντων εἰς τὰ ΜΑΥ. Συνέλαβον καὶ ἐφόνευσαν τὸν πρόεδρον Ἀλέξανδρον Παπαδόπουλον. Ἐκαψαν καταστήματα καὶ σπίτια καὶ ἐλεηλάτησαν τὰ πάντα, ὡς καὶ αὐτὸ τὸ σχολεῖον εἰς τὸ ὁποῖον μάλιστα ὠχυρώθησαν ἐπὶ τι διάστημα καὶ ἔνεκα τούτου ἔπαθε νέας ζημίας, ἐνῶ ἀκόμη δὲν εἶχον ἐπισκευασθῆ αἱ παλαιαί. Ὅταν δὲ ἔφυγαν καταδιωκόμενοι ἀπὸ τὸ Στρατόν ἀπήγαγον 18 κορίτσια καὶ 108 ἄνδρας νέους καὶ μεσήλικας. Θρῆνος καὶ ὀδυρμὸς καὶ καπνίζοντα ἐρείπια ἦταν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο εὗρον οἱ στρατιῶται ποὺ ἐξεδίωξαν τοὺς συμμοριῖτας.

Εὐτυχῶς ἡ φρικιαστικὴ αὐτὴ τραγωδία ἦτο ἡ τελευταία. Ὁ Στρατὸς καταδιώκων κατὰ πόδας τοὺς συμμοριῖτας κατώρθωσε νὰ τοὺς δώσῃ τὸ τελειωτικὸν κτύπημα εἰς τὸν Γράμμον καὶ τὸ Βίτσι τὸν Αὐγούστου τοῦ ἰδίου

ἔτους καὶ νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ καταφύγουν εἰς τὰ γειτονικὰ κομμουνιστικὰ κράτη διὰ νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὴν δικαίαν τιμωρίαν τοῦ τόσα ὑποφέροντος ἕξ αἰτίας των ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἔτσι ὁ συμμοριτοπόλεμος ἐτελείωσε καὶ ὁ λαὸς ἀνέπνευσεν καὶ ἐβγήκε ἀπὸ τὰς κρύπτας καὶ τὰς ὀωγμάς τῆς γῆς ὅπου ἐκρύπτετο καὶ ἠτένισε τὸν ἥλιον τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εἰρήνης δοξάζων τὸν Θεόν.

Καὶ τώρα τὸ Κράτος μὲ τὰς ὑπηρεσίας ἀνοικοδομήσεως καὶ ἐφοδιασμοῦ παρέχει τρόφιμα, ἐφόδια, ὑλικά οἰκοδομήσιμα καὶ ὄσση δύναται βοήθειαν. Πολλὰ σπίτια κτίζονται ἢ ἐπισκευάζονται, ζῶα ἀροτριῶντα δίδονται καὶ ὅλοι ἐργάζονται νὰ ξαναφτιάξουν ὅ,τι γκρεμίστηκε καὶ κάτι παραπάνω.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ :

1. Λεξικὸν τοῦ Ἡλίου.
2. Ἱστορικὸν καὶ Γεωγραφικὸν Λεξικόν.
3. Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδεΐα.
4. Ἡροδότου Ἱστορία.
5. Βυζαντινὴ Ἱστορία. Κ. Ἀμάντου.
6. Ἱστορικαὶ σχέσεις Ἑλλήνων, Σέρβων καὶ Βουλγάρων. Κ. Ἀμάντου.
7. Schlumberge Βυζαντινὴ Ἐποποιΐα.
8. Μεγάλῃ Στρατιωτικῇ καὶ Ναυτικῇ Ἐγκυκλοπαιδεΐα.
9. Ἐφημερὶς «Ἀκρόπολις» τόμος ἔτους 1913.
10. Ἀφηγήσεις : Παπαηλία ἱερέως, Παπαῖωακεῖμ ἱερέως, Δ. Ἰωαννίδου ἱεροψάλτου, Θ. Τενεκετζῆ συν)χου διδ)λου, Δ. Μπόνη, Γ. Κυριακοῦ, Β. Τσουκμάνη, Θ. Καπετανοπούλου, Θ. Ζήση κ.ἄ.

Η ΠΡΟ ΤΟΥ 1912 ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟ ΜΠΕΛΛΕΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Ἡ ἐνδυμασία εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν λαῶν καὶ τῶν ἐθνῶν. Λόγοι ἱστορικοί, παραδόσεις, ἥθη καὶ ἔθιμα ἐν συνδυασμῶ μὲ τὶς κλιματολογικὰς συνθῆκας κάθε τόπου καὶ ἄλλες ἐπιδράσεις συμβάλλουν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἐνδυμασίας εἰς τοὺς διαφόρους λαούς. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον οἱ τοπικὰς ἐνδυμασίαι, ἰδίως τῶν χωριῶν, τῶν κιβωτῶν αὐτῶν τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων, εἶναι ἡ ζωντανή, ἡ ὁμιλοῦσα ἱστορία τοῦ λαοῦ ἢ τμημάτων αὐτοῦ.

Πρὸ τοῦ 1912, εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς τουρκοκρατίας, εἰς τὴν περιοχὴν μας, ἡ ἐνδυμασία ἀποτελοῦσε ἓνα σαφὲς γνώρισμα τῶν ἀνθρώπων, ποὺ κατοικοῦσαν εἰς αὐτήν, διότι ἄλλη ἦτο ἡ ἐνδυμασία τῶν Τούρκων, ἄλλη τῶν Ἑλλήνων καὶ ἄλλη τῶν Βουλγάρων, καίτοι ὅλοι κατοικοῦσαν εἰς τὴν αὐτὴν περιοχὴν, ὑπὸ τὶς αὐτὰς κλιματολογικὰς συνθῆκας, χωρὶς βεβαίως νὰ παραβλέπωνται οἱ ἀλληλεπιδράσεις. Οἱ Ἑλληνες τῶν κάτω τοῦ Μπέλλες χωριῶν Βέτρινας, Ράμνας, Κάτω Τζουμαγιάς καὶ Πορροῦων ἐφοροῦσαν τὴν ἐξῆς ἐνδυμασίαν :

Οἱ ἄνδρες ἐφοροῦσαν ὡς ἐσώροχα : Φανέλλαν (κατασάοκι) μαλλίνην ὑφαντὴν, λευκὴν, μὲ μανίκια καὶ κοντὴν μέχρι τῆς μέσης. Ἐσώβρακο βαμβακερὸ ὑφαντό, μακρὺ, τὸ ὁποῖον ἐδένετο εἰς τὴν μέσην μὲ βρακοζώνη. Ὑποκάμισο βαμβακερὸ, ὑφαντό, λευκὸ, μακρὺ μέχρι τῶν γλουτῶν καὶ κάτω, ἀνοιχτὸ μόνον ἔμπρὸς εἰς τὸ στήθος, ὅπου ἐκούμβωνε μὲ κουμπιά, καὶ μὲ γαικά (τραχηλιά) ἀπλόν, ὄχι διπλόν ὡς τὰ σημερινά.

Περὶσκελίδες ἔφεραν δύο εἰδῶν : Τὸ Μπενεβρέκι καὶ τὸ ποτούρι⁽¹⁾. Τὸ μπενεβρέκι ἦτο μάλλινον ὑφαντόν, μαῦρο ἢ καφετί, ἀρκετὰ φαρδὺ ἐνίοτε, στένευε ὅσο κατέβαινε πρὸς τὰ κάτω καὶ κατέληγε ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ἀστραγάλους. Συνήθως δὲν εἶχε τσέπες ἢ εἶχε δύο πλάγιες, ὡς τὰ σημερινὰ παντελόνια. Τὸ ποτούρι ὁμοίαζε μὲ τὶς προπολεμικὰς περισκελίδες τῶν στρατιωτῶν μας, διέφερεν ὅμως ἀρκετὰ τούτων. Ἦτο μάλλινον ὑφαντόν, σκούρου χρώματος, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μαύρου. Εἰς τὴν ζώνην ἔφερε ἐπίγραμμα πᾶνινο ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἐκρύπτετο ἡ βρακοζώνη, ἐκ στριφτοῦ νήματος, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐδένετο εἰς τὴν μέσην. Κάτω ἀπὸ τὸ γόνατο ἦτο ἐφαρμοστὸν εἰς τὴν κνήμην, διὰ τοῦτο ἦτο ἀνοιχτὸν εἰς τὸ πλάγιον τῆς κνήμης, ὅπου ἐκούμ-

(1) Βλέπε σχετικὴν εἰκόνα εἰς τὴν σελίδα 205 τοῦ παρόντος.

βωνε με «κομτσιάδες», κατέληγε δὲ ἐπάνω εἰς τὰ παπούτσια, τὰ ὁποῖα ἐκάλυπτε κατὰ τὸ ἥμισυ διὰ προεξοχῆς, ὅπως ἄλλοτε οἱ γκέτες. Ἐφερε δύο ἐσωτερικὲς πλάγιες τσέπες.

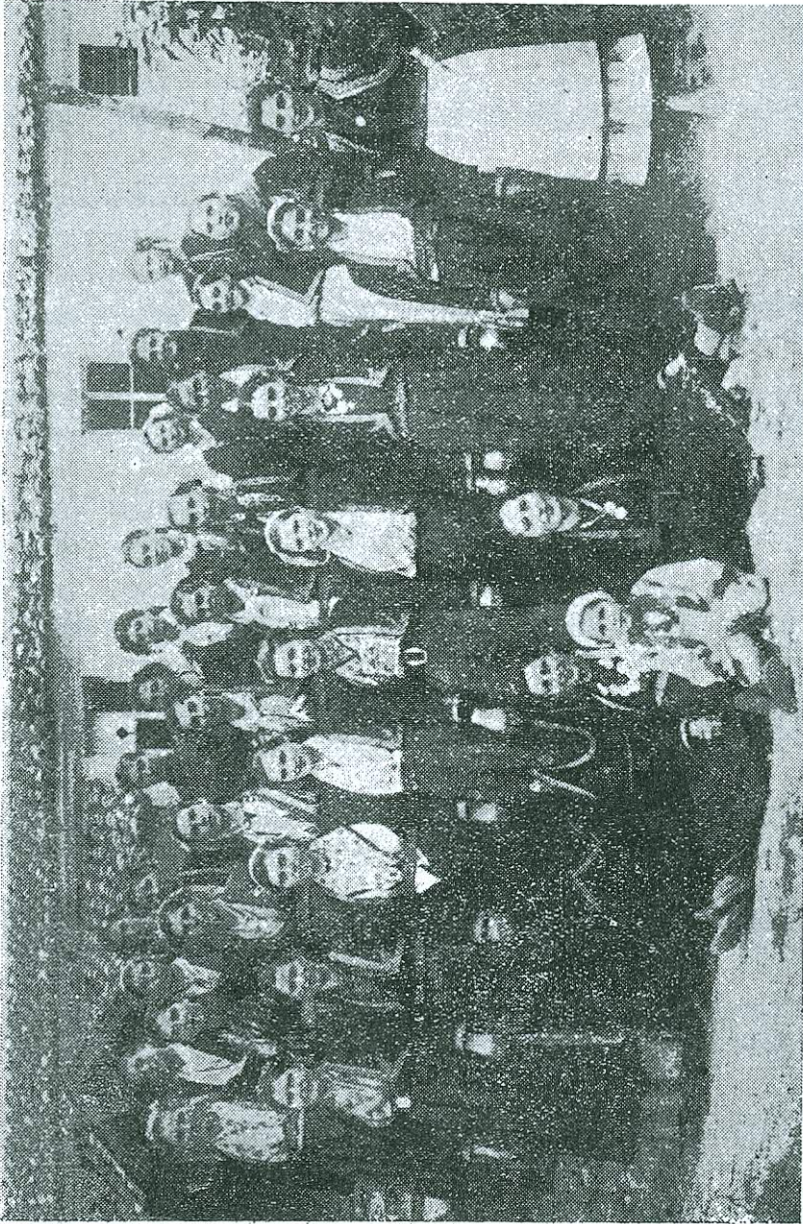
Ἐπάνω ἀπὸ τὸ ὑποκάμισο ἐφοροῦσαν τὸ ἀντερι-καουσμᾶ, εἶδος γελέκου. Ἦτο μάλλινον ὑφαντόν, χρώματος μαύρου ἢ μπλε ἢ καφέ, ἀλλὰ καὶ ἀγοραστὸ ἀπὸ ὕφασμα λινὸ ἢ μεταξωτό, κυρίως τὰ ἐπίσημα, τὰ γιορτινὰ καὶ τὰ τῶν πλουσίων, ἀκόμη ἦταν καὶ τσόχια ἢ βελούδινα. Ἐφερε μανίκια καὶ ἦτο σταυρωτὸν ἐμπρὸς εἰς τὸ στῆθος, ὅπου ἐκούμβωνε με κομτσιάδες ἢ θηλειᾶς φτιαγμένες ἀπὸ γαϊτάνι. Οἱ ἄκρες του ἔφεραν συνήθως γαρνίρισμα ἀπὸ γαϊτάνι εἰς τὰ μάλλινα, ἢ ἀπὸ ἄλλο ὕφασμα εἰς τὰ μεταξωτά. Εἶχε μίαν μικρὴν τσέπην εἰς τὸ στῆθος διὰ τὸ ὥρολόγι καὶ ἐσωτερικῶς ἄλλην μίαν διὰ τὰ χρήματα.

Ἐπάνω ἀπὸ τὸ ἀντερι ἐφοροῦσαν τὸ τσεπκένι ἢ τὴν τζιάκα, τὸ μὲν κατὰ τὸ καλοκαῖρι καὶ τὶς ἐορτές, τὸ δὲ κατὰ τὸν χειμῶνα. Ἡ τζιάκα ἦτο εἶδος σακκακιοῦ, κοντὴ μέχρι τῆς μέσης, με μανίκια χωρὶς νὰ κουμβῶνῃ ἐμπρὸς. Ἐφερε μίαν ἐσωτερικὴν τσέπην καὶ ὁ γιακᾶς της εἰς τὸν τράχηλον ἦτο ὄρθιος καὶ ὑψηλὸς 3—4 ἑκατοστὰ. Τὸ τσεπκένι ἦτο ὅπως καὶ ἡ τζιάκα χωρὶς τὸν γιακᾶ στὸν τράχηλο. Τὰ μανίκια του ὁμοίως δὲν ἐφοροῦντο, ἀλλὰ ἐκρέμοντο πίσω εἰς τὶς πλάτες, ὅλες του δὲ οἱ ἄκρες καθὼς καὶ τὰ μανίκια ἦταν στολισμένα με γαρνίρισμα ἀπὸ μεταξωτὸ γαϊτάνι κόκκινο ἢ ἄλλου χρώματος πλάτους 2—3 δακτύλων.

Πλατὺ ζωνάρι ἐφέρετο εἰς τὴν μέσην, πλάτους 20—30 ἑκατοστῶν, ἐπάνω ἀπὸ τὸ μπενεβρέκι καὶ τὸ ἀντερι. Ἦτο λεπτὸ μάλλινον ὑφαντὸ ἢ μεταξωτό, ὅποτε ἐλέγετο ταραμπουλούζ. Αὐτὸ ἦτο τόσον λεπτόν, ὥστε παρὰ τὸ πλάτος του ἤμποροῦσε νὰ περάσῃ μέσα ἀπὸ ἓνα δακτυλίδι. Εἰς τὴν πλατεῖα αὐτῆ ζώνῃ ἐφυλάσσοντο διάφορα πράγματα, ὡς πορτοφόλι, ταμπακέρα, ἀκόμη καὶ πιστόλι με μαχαῖρι. Ἐνίοτε ἐπάνω ἀπὸ τὸ ζωνάρι ἢ ἄνευ τούτου ἐφέρετο σελάχι, κυρίως ὑπὸ τῶν ταξιδιωτῶν καὶ τῶν τσοπάνηδων.

Παλιὰ ἐφοροῦσαν μακριά, ὅπως καὶ σήμερον, τὶς καπότες ἢ κιούρκα, ὡς τὰ ἔλεγαν. Αὐτὰ ἀντὶ φόδρας εἶχαν γούνα προβάτου ἢ καὶ ἀκριβώτερη, ἀναλόγως πρὸς τὴν οἰκονομικὴν δυνατὸτητα τῶν κατόχων του. Ἐξω ἀπὸ τὸν γιακᾶ καὶ γύρω στὶς ἄκρες ἦταν γαρνιρισμένα με γούνα μαύρη ἢ καφετιά, πλατεῖα εἰς τὸν γιακᾶ καὶ στενώτερη εἰς τοὺς γύρους.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐνδύματα, ἐσώρουχα καὶ μὴ, ἐγίνοντο ἀπὸ ὑφάσματα, τὰ ὁποῖα ὕφαινον οἱ γυναῖκες εἰς τὸ σπίτι, στὸν ἀργαλειό. Τὸ μπενεβρέκι, τὸ τσεπκένι, τὸ ἀντερι καὶ τὸ παλιτὸ ἐγίνοντο καὶ ἀπὸ κασμηρένια (τσόχια) ἢ βελούδινα ὑφάσματα, φυσικὰ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εἶχαν τὴν δυνατότητα νὰ τὰ ἀγοράσουν. Ἐκτὸς τούτων εἶχεν ἀρχίσει νὰ διαδίδεται ἡ εὐρωπαϊκὴ ἐνδυμασία, τὰ φράγκικα, ὅπως τὰ ἔλεγαν, κυρίως εἰς τὰ ἀστικά κέντρα, ὅπως καὶ εἰς τὸ παλαιὸ Πετρίτσι.

Νεάνιδες "Αννα Πορροτόν με τοπικά ένδυμασίας

Οἱ τσοπάνηδες διὰ τὰ νὰ προφυλάσσωνται ἀπὸ τὴν βροχὴν ἔφεραν τὰ κουζιόφια. Ἦταν αὐτὰ εἶδος παλτοῦ ἀπὸ κατσικίσιο δέγμα μὲ τὰ μαλλιά ἀπ' ἔξω, διὰ τὰ φεύγη ἢ βροχὴ καὶ διὰ τὰ μὴ σκαλώνουν εἰς τὰ κλαδιά. Μανίκια αὐτὰ δὲν εἶχαν, ἀλλὰ μέχρι τοῦ ἀγκῶνος ἔπεφτε τεμάχιον δέρματος ἀπὸ τοὺς ὤμους. Οἱ τσοπάνηδες εἶχαν ἀκόμη κάπες (καπότες) τὶς συνήθεις, ἀπὸ μαλλιά προβάτου ἢ κατσικίας. Αὐτὲς ὅμως τὶς εἶχαν κυρίως εἰς τὴν στάνην καὶ διὰ τὸν ὕπνον. Ἐφεραν ἀκόμη καὶ κοντὲς κάπες, ποὺ ἐφοροῦντο μὲ μανίκια ἢ κατσιούλα (κουκούλα).

Πέραν τοῦ Μπέλλες εἰς τὸ ἠρωικὸ Στάρτσιβο, τὴν ἐθνικὴν ἑπαλιὴν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος, ἡ ἐνδυμασία διέφερε κάπως τῆς περιγραφείσης. Ἐκεῖ ἀντὶ τῆς τζιάκας ἐφοροῦσαν γελέκι μάλλινο, χωρὶς μανίκια, σταυρωτὸ ἐμπρός, μὲ γαρνίρισμα γαϊτανιοῦ γύρω-γύρω καὶ μὲ τέσσερες τσέπες. Τὸ καλοκαῖρι ἀντὶ τούτου ἐφοροῦσαν τὸ φέρενε, εἶδος καὶ αὐτὸ γελέκου, χωρὶς μανίκια, τὸ ὁποῖο δὲν ἐκούμβωνε ἐμπρός καὶ συνήθως δὲν εἶχε τσέπες. Τὸν χειμῶνα ἐφοροῦσαν καὶ τὰ καπότα, εἶδος σακκακιοῦ, μάλλινα μὲ μανίκια, τὰ ὁποῖα ἐφθάναν μέχρι τῶν γλουτῶν. Εἶχαν δύο τσέπες καὶ δὲν ἐκούμβωναν ἐμπρός. Οἱ γέροι ἐφοροῦσαν παλτά, ὡς τὰ Κιούρκα ποὺ προαναφέραμε. Τὰ ἀντερί τους οἱ φτωχοὶ τὰ ἐνίσχυναν ἐσωτερικῶς μὲ βαμβάκι μέσα ἀπὸ τὴν φόδρα. Τὰ ποτούρια τους ἔφεραν γαρνίρισμα διπλοῦ γαϊτανιοῦ εἰς τὶς ραφές. Τὸ ἰδιαίτερο ὅμως γνῶρισμα τῆς ἐνδυμασίας τους ἦτο ἡ φουστανέλλα, τὴν ὁποίαν ἐφοροῦσαν τὸ καλοκαῖρι καὶ στὶς ἐορτές. Ἦτο τὸ ἐπίσημο ἐνδυμάτων, διὰ τὸ ὁποῖον ἦσαν ὑπερήφανοι. Ἐφορεῖτο χωρὶς περισκελίδα. Τὸ ἐσώβρακο ἐκλείετο μέσα εἰς τὶς κάλτσες (τσουράπια), οἱ ὁποῖες ἐφθάναν μέχρι τοῦ γόνατος καὶ ἐδέοντο ἐκτὸς τοῦ σχοινίου, μὲ τὸ ὁποῖο συνήθως ἐδέοντο, καὶ μὲ πλατεῖα ἀγοραστὴ καλτσοδέτα μὲ φούντα. Ὡς ὑποκάμισο ἐφορεῖτο τότε τὸ γι ακα λούκι, ποὺ ἐφθάνε μέχρι τῆς μέσης. Ἀπ' ἐκεῖ ἄρχιζε ἡ φουστανέλλα, λευκὴ μὲ πολλὰς διπλώσεις. Οἱ ἐπίσημες καὶ οἱ γαμπριάτικες ἦταν μεταξωτὲς μὲ 100 διπλώσεις, οἱ ὁποῖες ἐπάνω πλησίον τῆς ζώνης εἶχαν διπλὸ γαρνίρισμα ἀπὸ μεταξωτὴ κλωστή. Ἐπάνω ἀπὸ τὸ γι ακα λούκι ἐφορεῖτο τὸ τσεπκένι, πλούσια γαρνιρισμένο μὲ γαϊτάνια πολύχρωμα καὶ χρυσὲς ἢ ἀσημένιες κλωστὲς. Εἰς τὴν μέσην ἐζώνετο τὸ πλατὺ μεταξωτὸ ζωνάρι καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν ἐφέρετο κόκκινο ὑψηλὸ φέσι, ὅπως καὶ εἰς τὰ κάτω τοῦ Μπέλλες χωριά, μὲ κόκκινη μακριὰ φούντα, ποὺ ἄρχιζε ἀπὸ τὴν κορυφὴν του, χωρὶς τὴν κλωστή ποὺ εἶχαν τὰ τῶν τσολιάδων. Τὰ παπούτσια ἦσαν δερμάτινα, μισά, χωρὶς κορδόνια.

Ἡ γυναικεία ἀμφίεσις. Οἱ γυναῖκες τῆς Βέτρινας, Ράμνας, Κάτω Τζουμαγιᾶς (Ἡρακλείας) καὶ Παρροῦτων ἐφοροῦσαν τὴν κάτωθι ἐνδυμασίαν: Φανέλλαν μαλλίνην ὕφαντὴν μέχρι τῆς μέσης. Ἐσώβρακον μακρὸ, τὸ ὁποῖον ἐδένετο κάτω τοῦ γόνατος. Ὑποκάμισο λευκὸ βαμβακερὸ ὕφαντὸ ἢ ἀγοραστό, φαρδὺ καὶ μακρὸ μέχρι τῆς μέσης κνήμης. Ἐπάνω ἀπὸ τὸ ὑποκάμισο τὸν χει-

μῶνα ἐφοροῦσαν φοῦστες ὑφαντές. Οἱ νέες ἐφοροῦσαν φοῦστες μὲ διάφορα ὑφαντὰ πολύχρωμα στολίσματα εἰς τὸν ποδόγυρον. Ἐπάνω ἀπὸ τὴν φούσταν ἢ τὸ ὑποκάμισο ἐφοροῦσαν φουστάνι πάνινο διαφόρων χρωμάτων καὶ ὑφασμάτων, ἰδίως τσόχας, μακρὸν σχεδὸν μέχρι τῶν ἀστραγάλων καὶ ἀρκετὰ φαρυδύ. Τῶν νεανίδων ἦτο πιὸ κοντό. Ἐπάνω ἀπὸ τὸ φουστάνι ἐφοροῦσαν μάλλινη ποδιά, μαύρην οἱ ἡλικιωμένες καὶ χρωματιστὴν οἱ νέες, ἐπίσης ὑφαντὴν ἐγχώριον μὲ ὑφαντὰ στολίδια. Κάλτσες εἶχαν μάλλινες πλεκτές, χονδρές, συνήθως λευκές. Εἰς τὴν κεφαλὴν δὲ ἔφεραν μανδηλές, χρωματιστές οἱ νέες καὶ μαῦρες οἱ ἡλικιωμένες.

Εἰς τὸ Στάρτσιοβον τὸ φόρεμα (φουστάνι) τῶν γυναικῶν ἦτο πιὸ κοντό, μέχρι τῆς μέσης κνήμης, ἐκούμβωνε εἰς τὸ πλάγιον δεξιὸν μέρος τοῦ στήθους ἐνῶ εἰς τὸ ἀριστερὸν ὑπῆρχε ὡσαύτως σειρὰ κομβίων. Οἱ ἡλικιωμένες ἐφοροῦσαν καὶ σαγιάδες, τὸ ἀντερί, χωρὶς μανίκια, ὅποτε τὰ ὑποκάμισα εἶχαν φαρυδιὰ μανίκια. Τὸ ἀντερί ἦτο φόρεμα μάλλινο, ἢ ἀπὸ τσόχα μακρὸν μέχρι τοῦ γόνατος ἢ καὶ ὀλίγον κάτω αὐτοῦ καὶ ἄφηνε νὰ φαίνεται ὁ κεντημένος ποδόγυρος τοῦ ὑποκαμίσου. Ἦτο ἀνοικτὸν ἐμπρὸς καθ' ὅλον τὸ μῆκος καὶ μόνον εἰς τὴν μέσην ἐκούμβωνε μὲ ἓνα κομβίον ἢ μὲ κομτσιά, ὅλες του δὲ οἱ ἄκρες γύρω ἦταν γαρνιρισμένες πλούσια μὲ γαιτάνι. Τὸ ἀνοικτὸ μέρος τοῦ στήθους, τὸ ὁποῖο δὲν ἐκαλύπτετο ἀπὸ τὸ ἀντερί, ἐκαλύπτετο ἀπὸ ἓνα ἐπιστήθιο πανὶ κεντημένο, τὸ κάτω δὲ τῆς μέσης διὰ τῆς ποδιᾶς, ἢ ὁποία ἦτο μάλλινη ὑφαντὴ μὲ ὑφαντὰ στολίδια ἢ τσόχινη μὲ διάφορα πολύχρωμα κεντήματα. Κάλτσες ἐφοροῦσαν μάλλινες, χοντρές, πλεκτές λευκὲς ἢ κεντημένες μὲ πλεκτὰ στολίδια καὶ ὑψηλὲς μέχρι τοῦ γόνατος, ὅπου ἐδέοντο μὲ κλωστήν, ἢ ὁποία ἦτο συνέχεια τοῦ νήματος διὰ τοῦ ὁποίου ἐπλέχθη ἢ κάλτσα. Εἰς τὴν κεφαλὴν τὰ μὲν κορίτσια ἔφεραν κορδέλλες μέχρι τοῦ γάμου των, οἱ δὲ ὑπανδρεμένες μαντηλές (τσεμπέρια).

Ἐπάνω ἀπὸ τὸ φουστάνι ἢ τὸ ἀντερί τὸν χειμῶνα ἐφοροῦσαν ζακέττες πλεκτές ἢ ὑφαντές, οἱ ὁποῖες ἐκούμβωναν ἐμπρὸς. Ἐπίσης ἐφοροῦσαν σκουρτέλλες ἀπὸ ὑφασμα τσόχας. Ἦταν αὐτὲς εἶδος ἐπανωφορίου, μακρὸν μέχρι τοῦ γόνατος, φοδραρισμένες μὲ γούνα καὶ μὲ γούνινο γιακᾶ. Οἱ πιὸ ἡλικιωμένες ἐφοροῦσαν παλτὰ μακρὰ ὅπως σήμερον, ἀπὸ σαμαροσκούτι ἢ ἀπὸ λούτρο μαῦρο.

Αὕτη ἦτο ἡ ἐνδυμασία τῶν κατοίκων πρὸ τῶν βαλκανικῶν πολέμων κατὰ τὰς ἀφηγήσεις τῶν ζώντων ἀκόμη γερόντων. Ἴσως νὰ μὴ εἶναι πλήρης ἡ περιγραφή της, διότι ἐπέρασαν ἀπὸ τότε πενήντα χρόνια καὶ ἡ ἐνδυμασία αὕτη ἔχει ἐξαφανισθῆ σχεδὸν τελείως μέσα εἰς τὸν σάλον τῶν πολέμων, τὸ φοβερὸ δρᾶμα τῆς μειοκείας καὶ τὸν ἄνεμον τοῦ ἐκμοντερισμοῦ, ποὺ ἐσάρωσε καὶ ἐξηφάνισε κάθε τι ποὺ θυμίζει τὰ περασμένα.

Η «ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ», ΤΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΑΡΓΥΡΟΥ

Ἐφθονη θὰ χυθῆ μελάνη, ἴσως καὶ τόμοι δλόκληροι θὰ γραφοῦν γιὰ τὴν πολυσύνθετη τοῦ Ἀθανασίου Ἀργυροῦ μορφή, μὰ πολλὲς πτυχὲς τῆς πλουσιωτάτης δράσεως τοῦ Μεγάλου Μακεδόνοσ θὰ μείνουν γιὰ πολλὰ ἀκόμη χρόνια ἄγνωστες στὶς βασικὲς λεπτομέρειες. Αὐτὸ διαπιστώνεται κι' ἀπὸ τὸ τελευταῖο βιβλίο - λεύκωμα, (1) ποὺ ἐξεδώσαμε μὲ τὴ συνεργασία 52 ἔκλε κτῶν διανοοῦμένων καὶ πολιτικῶν γιὰ τὸν ἀλησμόνητον ἄνδρα.

Ἀπὸ τοὺς κυριωτέρους πρωτεργάτας τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνοσ—(γιὰ μᾶσ εἶναι καὶ ὁ ἔμπνευστής του)—βαθὺς ἐπιστήμων, σοφὸς διανοούμενοσ, μαχητικὸς δημοσιογράφοσ, ἀγνὸς πολιτικὸς, ἔθνικὸς ἠγέτης ὁ Ἀργυρὸσ, παρουσιάζει ἕνα κολοσσιαῖον ἔργον, ποὺ εἶναι δύσκολο νὰ συλλάβουμε τὸ πραγματικὸ μέγεθοσ τῆς ἐξαιρετικῆς του σπουδαιότητοσ, γιὰτὶ λείπουν πολλὲς πηγὲς γιὰ τὴ σχετικὴ ἔρευνα καὶ μελέτη. Ἔτσι ἐξακολουθοῦν ἀκόμα νὰ εἶναι στὸ σκοτάδι ἄπειρεσ σοβαρὲς ἐκδηλώσεισ τοῦ Μακεδόνοσ Δασκάλου σὲ διάφοροσ τομεῖσ, ἰδίωσ ἔθνικῶν καὶ πνευματικῶν ἐνεργειῶν του.

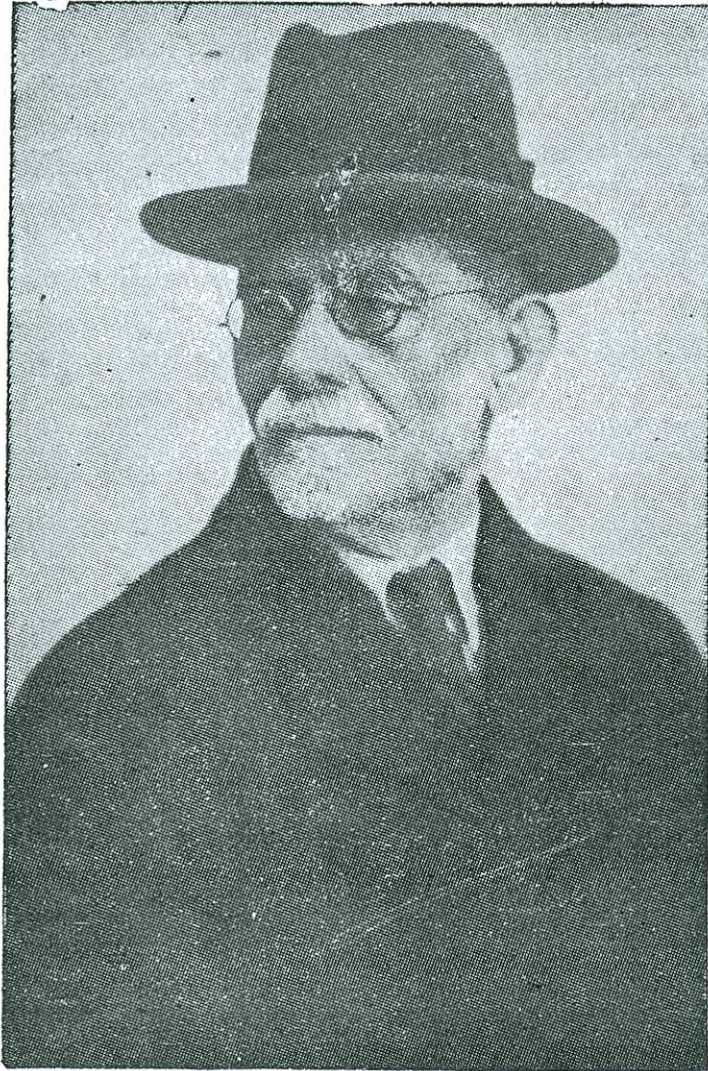
Ἐνα ἀπὸ τὰ πνευματικὰ δημιουργήματα τοῦ Ἀργυροῦ, γιὰ τὸ ὁποῖο ἔνοιωθε κι' ὁ ἴδιοσ ξεχωριστὴ ἱκανοποίησι, εἶναι ἕνα σοβαρὸ περιοδικὸ σύγγραμμα, ἢ καλύτερα μιὰ γενικὴ ἐπιθεώρησι, ἀπὸ ὅπου πῆρε καὶ τὸν τίτλο τῆσ, ἢ «Γενικὴ Ἐπιθεώρησι», ποὺ ἐξέδιδε στὴν Ἀθῆνα δύο χρόνια, ἦτοι τὸ 1892 καὶ 1893.

Ἐδῶ εὐτυχῶσ ἔχομε καλὴ πηγὴ, γιὰ νὰ ἐρευνήσουμε μιὰ σημαντικὴ του ἐκδήλωσι στὸ πεδίο τοῦ πνεύματοσ : Τὸ ἴδιο τὸ ἔργο του. Τρεῖσ ὀγκῶδεισ πυκνοτυπωμένουσ τόμουσ τῆσ «Γενικῆσ Ἐπιθεωρήσεωσ». Ὅσοουσ ἠμπόρесе νὰ ἐκδώσῃ. Δὲν ἔχομε τώρα ἔμπρὸσ μασ τοὺσ ἴδιοουσ τόμουσ. Εἶχαμε ὁμωσ κρατήσει ἀρκετὲσ σημειώσεισ δῶ καὶ 17 χρόνια ἀπὸ τὸν πρῶτο τόμο, ποὺ μᾶσ τὸν ἐδάνεισε γιὰ λίγεσ μέρεσ ὁ Ἀργυρὸσ στὰς Σέρρασ.

— Εἶναι ἢ ὑπερηφάνειά μου τὸ ἔργον αὐτό, μᾶσ εἶπε.

Ἀργότερα εἶδαμε ἄλλοῦ καὶ τοὺσ ὑπολοίπουσ δύο τόμουσ. Ὁ ἴδιοσ δὲν τοὺσ εἶχε. Καὶ τὸν πρῶτο τόμο εἶχε χάσει—(καὶ τὸ μεγάλης σπουδαιότητοσ ἰδιωτικὸ του Ἀρχεῖο εἶχε κλαπῆ ἀπὸ τὸ «Ξενοδοχεῖον Ἀθηναίων» τῆσ ὁδοῦ Κοραῆ στὴν Ἀθῆνα)—μὰ τοῦ τὸν χάρισε πάλιν ἕνασ καλὸσ φίλοσ του, ποὺ διε-

(1) «ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΡΓΥΡΟΣ — Εἰσ Μνήμην» Σχῆμα 8ο, σελίδεσ 146—Ἀθῆνα, 1956

Ἀθανάσιος Ἀγυρός

Τ.Ε.Ι. ΣΕΡΡΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

τέλεσε καὶ Ὑπουργὸς «ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως», ὁ ἀείμνηστος Κων]νος Ν. Παπαμιχαλόπουλος, ὁ ὁποῖος ἀποχωρίστηκε μὲ λύπη τὴν πολύτιμη αὐτὴ ἐπιθεώρησι κι' ἔγραψε στίς 26 Ἰουνίου 1919, κάτω ἀπ' τὴν ἀφιέρωσι, πού τοῦ εἶχε κάμει ὁ Ἀργυρὸς πρὶν ἀπὸ 26 χρόνια, ἤτοι στίς 4 Μαρτίου 1893, τὰ λόγια αὐτά :

«Ἀποδίδεται τὸ τρίτομον τοῦτο περιοδικὸν σύγγραμμα πρὸς τὸν ἰδρυτήν, ἐκδότην καὶ συντάκτην αὐτοῦ κύριον Ἀθανάσιον Ἀργυρόν, τὸν πολύτιμον καὶ ἀκάματον ἐργάτην τῆς Ἐθνικῆς Ἰδέας ἐπὶ τῶν δύο ἡμισφαιρίων, ἐμοὶ δὲ ἀγαπητὸν φίλον, καὶ διότι ἐκεῖνος δὲν ἔχει πλέον ἀντίτυπον αὐτοῦ. Μετὰ συγκινήσεως ἀποχωριζόμενος τὸ πολύτιμον σύγγραμμα τοῦτο, χαίρω ὅτι παρέχω τῷ κ. Ἀργυρῷ τὴν εὐχαρίστησιν ταύτην».

Ἄλλὰ ἄς δοῦμε τί ἦταν ἡ «Γενικὴ Ἐπιθεώρησις».

Ὁ Ἀργυρὸς εἶχε μὲ λύπη διαπιστώσει, πὼς στὴν Ἀθήνα ὑπῆρχεν, ἐν συγκρίσει μὲ τίς εὐρωπαϊκὰς πρωτεύουσας, πτωχὴ πνευματικὴ κίνησις καὶ ἦταν αἰσθητὴ ἢ ἔλλειψις ἐνὸς σοβαροῦ περιοδικοῦ συγγράμματος, ὅπου νὰ ἐξετάζωνται ὅλα τὰ ζητήματα τῆς Ἐπιστήμης, τῆς Ἱστορίας, τῶν Καλῶν Τεχνῶν, τῆς Πολιτικῆς.

Τὴ διαπίστωσι αὐτὴ ἀναπτύσσει ἀναλυτικὰ στὸν πρόλογο τῆς ἐπιθεωρήσεώς του, πού ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πρώτη σελίδα τοῦ πρώτου τεύχους τῆς 1ης Μαρτίου 1892 :

«Οὐδέποτε ἠδυνήθην νὰ εἰσέλθω εἰς ἄξιον λόγου ἀναγνωστήριον, οἷα παρ' ἡμῖν τὸ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ τὸ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς, καὶ νὰ φυλλομετρήσω ἢ καὶ ἀπλοῦν βλέμμα νὰ ρίψω ἐπὶ τῶν ἐν αὐτοῖς πολυαριθμῶν καὶ παντοειδῶν περιοδικῶν συγγραμμάτων, χωρὶς νὰ λυπηθῶ ἀναλογιζόμενος ὅποια διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ ὑμῶν καὶ τῶν ξένων ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς πνευματικῆς κινήσεως, καὶ ἐν ὁποίᾳ ἀγνοίᾳ διατελοῦμεν ἡμεῖς περὶ τῶν ἀλλαχοῦ συμβαινόντων ἐν τῇ σφαίρα τῆς διανοητικῆς ἐνεργείας.

» Εἶναι τῷ ὄντι πολυάριθμα καὶ παντοειδῆ καὶ ὀγκώδη συνήθως τὰ εὐρωπαϊκὰ περιοδικὰ, ἐν οἷς μετὰ ζέσεως καὶ ἐνδελεχοῦς ἐπιμελείας ἄνδρες σοφοὶ ἐξετάζουσι πάντα τὰ ζητήματα τοῦ ἐπιστητοῦ. Ἡ φιλολογία, ἡ πολιτικὴ, ἡ ἱστορία, ἡ φιλοσοφία, αἱ ἐπιστῆμαι, αἱ Καλαὶ Τέχναι καὶ ἐν γένει πᾶς ἐπιστημονικὸς κλάδος, πολλοὶ ὁμοῦ ἢ κατ' ἰδίαν ἕκαστος, ἔχουσι τὰ περιοδικὰ τῶν συγγράμματα, τὰ μὲν μερικωτέρου, τὰ δὲ γενικωτέρου προγράμματος, καὶ ἐν αὐτοῖς πᾶσα ἐβδομὰς καὶ πᾶν δεκαπενθήμερον, ἢ καὶ μικροτέρα χρονικὴ περίοδος ἀποθησαυρίζουν τοὺς οἰκείους διανοητικοὺς καρπούς διὰ τε τὰς παρούσας καὶ τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Καὶ ἐνῶ οὕτως εὐφορῶτατος τυγχάνει ὁ περιοδικὸς τύπος, ἀναρίθμητα εἶναι καὶ τὰ λοιπὰ συγγράμματα, ἐν οἷς οἱ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς ἀποθησαυρίζουσι τὰς μελέτας καὶ ἐρεῦνας αὐτῶν, προάγοντες οὕτω τὴν τε ἐπιστήμην καὶ τὰς τέχνας καὶ προβιβάζοντες τὴν εὐημερίαν τῶν λαῶν.

»Παρ' ἡμῖν δυστυχῶς εἶναι παντελῶς ἀδύνατον νὰ τελεσθῇ παρομοία τῆ ἐν Εὐρώπῃ πνευματικὴ κίνησις, ἡ δὲ ἀδυναμία αὕτη ἐξηγεῖται τελείως ἐκ τῶν ἱστορικῶν λόγων καὶ τῶν ἄλλων συνθηκῶν, ἐξ ὧν προήλθομεν καὶ ἐν οἷς ζῶμεν.

»Ἄλλ' ἂν μὴ δυνάμεθα νὰ παραγάγωμεν τὰ προϊόντα, ἅτινα παράγει ἡ γηραιὰ Εὐρώπῃ καὶ ἡ σφριγῶσα Ἀμερικὴ, δὲν δυνάμεθα ἄρα γε καὶ δὲν ὀφείλομεν νὰ γινώσκωμεν τὰ ἐκεῖσε συμβαίνοντα ; Ἐπιτρέπεται ν' ἀγνοῶμεν ποῖαι αἱ τάσεις τῆς φιλολογίας καὶ φιλοσοφίας, ποῖαι αἱ πρόοδοι καὶ αἱ μεταβολαὶ ἐν ταῖς ἐπιστήμαις καὶ ταῖς Καλαῖς Τέχναις, ποῖον τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἱστορικῶν καὶ ἐθνογραφικῶν ἐρευνῶν, ποῦ ἐν γένει τείνει ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ ἐπιστήμη ;

»Καὶ θὰ συνομολογήσῃ μὲν βεβαίως πᾶς τις τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ παρακολουθῶμεν, κατὰ δυνατόν, τὴν ἐν τῷ λοιπῷ κόσμῳ τελουμένην πνευματικὴν κίνησιν· ἀλλὰ θὰ κατανοήσωμεν πάντες τὴν ἀνάγκην ταύτην βαθύτερον καὶ πυκνότερον, ὅταν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι τὸ παρελθὸν καὶ τὸ ἐνεστῶς ὡς καὶ τὸ μέλλον τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ὑπὸ τε φιλολογικὴν καὶ ἱστορικὴν, ὑπὸ ἐθνογραφικὴν καὶ πολιτικὴν καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἐν γένει ὕλικὴν καὶ πνευματικὴν ἔποσιν ἀποτελοῦσιν ἐν τῶν σπουδαιότερων θεμάτων, ἐν αἷς ἐναμίλλως ἀγωνίζονται οἱ περὶ τὴν πολιτικὴν καὶ οἱ ἐπιστήμονες τῶν δύο κόσμων, ἐνῶ ἡμεῖς κατὰ τὸ πλεῖστον διατελοῦμεν ἐν παντελεῖ καὶ μακαριωτάτῃ ἀγνοίᾳ πάντων τούτων, κωμικῶς κινούμενοι καὶ τυρβάζοντες ἐν τῇ μικρᾷ καὶ ἀμυδρᾷ σφαιρᾷ τοῦ πνευματικοῦ μικροκόσμου ἡμῶν.

»Ὅποια θὰ ἦσαν αἱ συνέπειαι τῆς πληρώσεως τῆς ὑποδειχθείσης ἀνάγκης δὲν εἶναι δυσνόητον. Συνοπτικῶς εἰπεῖν, ὁ πνευματικὸς ἡμῶν ὄριζον ἤθελεν εὐρυνθῆ, τὸ φρόνημα ἤθελε κραταιωθῆ καὶ ἀνυψωθῆ, ζωογόνο δὲ δρόσος ἤθελε καταπέσει ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ἀρούρας ἡμῶν.

»Ἀλλὰ πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ πληρωθῇ ἐκ τῶν ἐνόντων ἡ περὶ ἧς πρόκειται ἀνάγκη ; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἐνομίσαμεν ὅτι ἡδυνάμεθα ν' ἀπαντήσωμεν : διὰ τῆς ἐκδόσεως περιοδικοῦ παρακολουθοῦντος καὶ καθιστῶντος γνωστὴν εἰς τὸ ἑλληνικὸν Κοινὸν τὴν ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ τελουμένην πνευματικὴν κίνησιν, προκαλοῦντος δὲ τοιαύτην καὶ παρ' ἡμῖν.

»Τοιαῦται περίπου αἱ σκέψεις ἐξ ὧν προήλθεν ἡ ἰδέα τῆς ἀγγελιομένης «Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως».

»Κρίνομεν σχεδὸν περιττὸν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι τ' ἀνωτέρω λέγοντες δὲν παραγνωρίζομεν οὐδὲ ὑποβιβάζομεν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, τὴν ἀξίαν τοῦ παρ' ἡμῖν ἡμερησίου καὶ περιοδικοῦ τύπου. Καὶ αὐτὸς καὶ ἐκεῖνος ἐπιδιώκουσι μεγάλους καὶ ἐπαινετοὺς σκοπούς, εἰδικοὺς ὅμως κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ πολλακίς ἀνεπαρκῶς. Αἱ ἐφημερίδες εἶναι ἐφημερίδες : ὄργανα δημοσιογραφικὰ τοῦ καθ' ἡμέραν πολιτικοῦ ἀγῶνος. Ἄν ἐνίοτε ἐξέρχωνται τοῦ εἰδικοῦ τύπου σταδίου αὐτῶν, τοῦτο γίνεται πρὸς ἀνακούφισιν μᾶλλον καὶ

ποικιλίαν ἢ πρὸς ἐπιδίωξιν ὠρισμένου σκοποῦ. Τὰ περιοδικὰ μας εἶναι κυρίως εἰδικά: θεολογικά, φιλολογικά, νομικά, ἐπιστημονικά, ἀποτεινόμενα πρὸς ὠρισμένην τάξιν ἀνθρώπων, καὶ ἐξετάζουσι τὰ τοῦ κλάδου αὐτῶν ἐν λεπτομερείαις τοὺς εἰδικούς μόνον ἐνδιαφερούσας. Ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα ἐν οἷς τελεῖται πολὺτιμος ἐργασία τῆς ἀποθησαυρίσεως τῆς νεωτέρας φιλολογικῆς παραγωγῆς ἡμῶν. Ἡ «Γενικὴ Ἐπιθεώρησις» οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἔρχεται νὰ ἀντικαταστήσῃ, ἐπιδιώκουσα τοὺς αὐτοὺς σκοποὺς διὰ νεανικωτέρας δυνάμεως. Ἡ «Γενικὴ Ἐπιθεώρησις», κατὰ τὸ ὑπόδειγμα εὐρωπαϊκῶν περιοδικῶν καὶ κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἡμετέρας κοινωνίας, θὰ ἐπιδιώξῃ ν' ἀποβῆ τὸ δημοσιογραφικὸν ὄργανον πασῶν τῶν ἀνεπτυγμένων τάξεων πρὸς συμπλήρωσιν τῆς γενικῆς λεγομένης μορφώσεως αὐτῶν. Δὲν θὰ εἶναι οὔτε θεολογικόν, οὔτε ἰατρικόν, οὔτε νομικόν, οὔτε ἄλλο τοιοῦτον· θὰ εἶναι ὅμως ἄριστον ἀνάγνωσμα καὶ τοῦ θεολόγου καὶ τοῦ νομικοῦ, καὶ τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ ἱατροῦ, καὶ παντός, ὡς εἰπεῖν, λογίου καὶ ἀνεπτυγμένου ἀνδρὸς Ἕλληνας, διότι καὶ ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἡ ξένη φιλολογία καὶ ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ ἱστορία καὶ ἡ φιλοσοφία καὶ αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ Καλαὶ Τέχναι καὶ πᾶσα, ὡς εἰπεῖν, πνευματικὴ ἐκδήλωσις θέλουσι ἐξετάζεσθαι ἐν τῇ «Γενικῇ Ἐπιθεωρήσει» ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς ἐκείνης περιωπῆς, ἐφ' ἧς ἀνάγκη ν' ἀποβαίῃ ἐνίοτε ὁ λόγιος καὶ ἐπισκοπῆ τὴν ἐπιτελουμένην πνευματικὴν δρᾶσιν.

»Μὲ τοιοῦτους σκοποὺς καὶ τοιοῦτον πρόγραμμα ἀναγγελλομένη ἡ «Γενικὴ Ἐπιθεώρησις» πέποιθεν ὅτι θέλει τύχει ἐνθερμοτάτης ὑποδοχῆς παρὰ τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ. Πλὴν τῆς πρωτοτύπου ὕλης, ἣν θέλει παρέχει εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς, προωρισμένη νὰ συλλέγῃ εἰς τοὺς χλωροὺς κήπους τοῦ εὐρωπαϊκοῦ περιοδικοῦ καὶ ἡμερησίου ἐνίοτε τύπου τοὺς ὑγιεινοτέρους διὰ τὸν Ἕλληνα λόγιον καρποὺς καὶ νὰ παραθέτῃ αὐτοὺς εὐωνότατα ἐπὶ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ τραπέζης, θέλει ἀποβῆ βεβαίως εὐπροσδεκτοτάτη φίλη ἐν τῷ γραφίῳ παντός ὁμογενοῦς ἀνεπτυγμένου.

» Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Φεβρουαρίου 1892

» Ὁ διευθυντὴς καὶ ἰδιοκτῆτης τῆς «Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως»
» Ἀ. Ἀργυρός»

Πόσο δικαιολογημένες γιὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ σκέψεις αὐτὲς τοῦ Ἀργυροῦ! Ὁρθὲς καὶ τόσο βιθιεῖς οἱ παρατηρήσεις του.

Ἡ ἐπαγγελία του γιὰ τὸ νέο ἔργο του εἶναι συντηρητικὴ, περιορισμένη. Ἔρχεται ἀπλῶς νὰ συμπληρώσῃ τὴ γενικὴ μόρφωσιν τῶν «ἀνεπτυγμένων τάξεων». Μὰ ἐπιθυμεῖ τὸ δημοιούργημά του νὰ εἶναι ἐφάμιλλο μὲ τὶς εὐρωπαϊκὰς ἐπιθεωρήσεις, ὅπως ἡ «Ἐπιθεώρησις τῶν Δύο Κόσμων», ἡ «Ἐπιστημονικὴ Ἐπιθεώρησις», ἡ «Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιθεώρησις», ἡ «Νέα Ἐπιθεώρησις», ἡ «Κριτικὴ Ἐπιθεώρησις», πού ἐκδίδονται πολυσέλιδες καὶ

σὲ καλὸ χαρτὶ οἱ περισσότερες. Καὶ ἀνήκει στὴν κατηγορία αὐτῶν ἡ «Γενική Ἐπιθεώρησις», ἀλλὰ σὲ πτωχὴ κάπως ἐμφάνισι. Λεῖπουν τὰ οἰκονομικὰ μέσα. Νὰ μὴ ξεχνᾶμε πὼς ὁ Ἀργυρὸς ἦταν πάντα φτωχός. Σὲ σχῆμα 80 καὶ μὲ τρία τυπογραφικὰ φύλλα, ἦτοι 48 σελίδες τὸ τεῦχος. Ἐκδίδεται κάθε 1 καὶ 15 τοῦ μηνός. Μὰ ἡ ὕλη εἶναι πυκνοτυπωμένη τόσο πὺ οὐσιαστικὰ τὸ τεῦχος ἔχει περιεχόμενον γιὰ 56 καὶ περισσότερες κανονικὲς σελίδες.

Εἶχε σκοπὸ ν' αὐξήσῃ ἀργότερα τὶς σελίδες. «Ἡ «Γενική Ἐπιθεώρησις», τονίζεται στὸ τέλος μιᾶς ἄλλης ἀνακοινώσεώς της, ὅπως ἐπαρκέσῃ, κατὰ τὸ δυνατόν, εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ προγράμματός της, ἠναγκάσθη νὰ πυκνώσῃ τυπογραφικῶς τὴν ὕλην της, ἐλπίζει ὅμως ὅτι ταχέως θέλει δυνηθῆ νὰ προσθέσῃ καὶ τέταρτον τυπογραφικὸν φύλλον καὶ τότε θὰ δυνηθῆ νὰ ἐπιδιώξῃ πληρέστερον τὸν σκοπὸν της».

Φαίνεται ὅμως πὼς ὁ ἀριθμὸς τῶν συνδρομητῶν δὲν ἦταν τόσο ἐπαρκής, γιὰ νὰ ἐπιτρέψῃ στὸν ἰδρυτὴ της νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐλπίδα του, γι' αὐτὸ ἕως τὸ τέλος τῆς ἐκδόσεώς της, ἦτοι ἕως τὸν Αὐγούστο 1893, τὸ κάθε τεῦχος ἐξακολουθοῦσε νὰ ἔχῃ 48 —πυκνοτυπωμένες πάντα—σελίδες.

Ἡ ἐτησίᾳ συνδρομὴ τῆς «Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως» εἶναι γιὰ τὸ Ἐσωτερικὸ «δρ. 12» καὶ γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ «φρ. 15». Τυπώνεται στὸ Τυπογραφεῖον τῆς «Ἐστίας». Καὶ τὰ Γραφεῖα εἶναι στὴν ἀρχὴ στὴν ὁδὸ Σατωβριάνδου 17, καὶ ἀργότερα στὴν ὁδὸ Γ' Σεπτεμβρίου 56. Βρίσκουμε τὰ στοιχεῖα αὐτὰ στὸ ἐξώφυλλο. Σ' αὐτὸ ἀναγράφεται καὶ τὸ εἶδος τῆς ἐπιθεωρήσεως: «Φιλολογία ἑλληνικὴ καὶ ξένη, Πολιτικὴ, Ἱστορία, Φιλοσοφία, Ἐπιστήμαι, Καλαὶ Τέχναι κ.λ.π.».

Τὸ δεκαπενθήμερον τεῦχος τῆς «Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως», ἐκτὸς ἀπὸ τέσσαρα ἕως ἑπτὰ σοβαρὰ ἀρθρα, πὺ τὰ περισσότερα ἔχουν συνέχεια καὶ στὰ ἐπόμενα τεύχη, ἔχει στὸ τέλος 6 ἕως 12 σελίδες διάφορες «ἀνακοινώσεις», ἐνα εἶδος «δεκαπενθήμερου» τῆς «Νέας Ἐστίας» (τοῦ κ. Πέτρου Χάρη) μὲ τὴ διαφορὰ πὼς δὲν ἀφοροῦν μονάχα τὰ πνευματικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ ζητήματα, ἀλλ' ὅλες σχεδὸν τὶς ἐκδηλώσεις τῆς πολιτικῆς, τῆς οἰκονομίας, τοῦ πολιτισμοῦ. Μιὰ ἐφημεριδοῦλα μὲ ὅλα τὰ νέα τοῦ δεκαπενθήμερου. Πολλὲς ἀπ' τὶς ἀνακοινώσεις αὐτὲς ἔχουν μεγάλο ἐνδιαφέρον.

Νὰ τώρα τὸ περιεχόμενον τοῦ πρώτου τεύχους:

—«Ἐκ τῆς ἀγγελίας ἀντὶ εἰσαγωγῆς» (πρόλογος) σελ. 1—2

—«Ἡ γεωγραφικὴ καὶ ἐθνογραφικὴ βάσις τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος» ὑπὸ Th. Fisher σελ. 3—10 (ἔχει συνέχεια καὶ στὸ 2ο τεῦχος, σελ. 58—67).

—«Αὐτοκράτορες καὶ Αὐτοκράτειραι τῆς Ἀνατολῆς—Α' Ὁ Βυζαντινὸς Αὐτοκράτωρ. Β' Ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία» ὑπὸ A. Rambaud, σελ. 11—17 (ἔχει συνέχεια εἰς ἐπόμενα 5 τεύχη).

— «Τὸ ἔγκλημα καὶ ἡ ποινή, ἤτοι αἱ θεωρίαι τῆς Ποινικῆς Ἀνθρωπολογίας» ὑπὸ Α. Desjardins, σελ. 17 – 30 (συνέχεια εἰς ἐπόμενα 3 τεύχη).

— «Κρίσιμη συγγραφαὶ καὶ πολιτικοὶ λόγοι — Ἑλλάς καὶ Κρίσιμης» ὑπὸ Ἀ. Ἀργυροῦ, σελ. 30—36

Ἀκολουθοῦν αἱ ἀνακοινώσεις. Μερικὲς ἀπ' αὐτῆς δὲν ἔχουν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, γιὰ τὰ κυριώτερα γεγονότα ποὺ σχολιάζονται συναντοῦμε καὶ στὸν ἡμερήσιο τύπο τῆς ἰδίας ἐποχῆς. Μὰ ἐνδιαφέρουν τοὺς ὁμογενεῖς συνδρομητὰς τοῦ Ἐξωτερικοῦ, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἑλληνικὲς ἐφημερίδες νὰ διαβάσουν καὶ νὰ πληροφορηθοῦν τῆς Πατρίδος τὰ νέα. Στὰ ἐπόμενα τεύχη σχεδὸν ὅλες οἱ ἀνακοινώσεις ἔχουν μεγαλυτέραν σοβαρότητα καὶ ἐνδιαφέρον. Στὸ τέλος παρατίθεται βιβλιογραφία.

Ἡ πρώτη ἀνακοίνωσις ἀφορᾷ τὴν ὕλη τοῦ πρώτου τεύχους καὶ το μελλοντικὸ πρόγραμμα τῆς ἐπιθεωρήσεως:

«Οἱ ἀναγνώσαντες τὴν Ἀγγελίαν τῆς «Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως» καὶ ἰδόντες ἐν αὐτῇ τὰς ἀρχὰς καὶ τὸ πρόγραμμα αὐτῆς ἔχουσιν ἐνώπιον αὐτῶν τὸ πρῶτον τεῦχος, καὶ δύνανται νὰ κρίνωσι κατὰ πόσον ἀνταπεκρίθημεν εἰς τὰς ἡμετέρας ἐπαγγελίας. Ὁ λοιπὸς λόγιος κόσμος, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὰ ἀντιεἰσαγωγῆς δημοσιεύματα ἐν ἀρχῇ ἀποσπάσματα τῆς Ἀγγελίας καὶ τὸ πρῶτον τοῦτο τεῦχος ἀνὰ χεῖρας, δύναται ἐπίσης νὰ κρίνη ἐὰν καὶ κατὰ πόσον πρόκειται περὶ ἔργου σοβαροῦ καὶ ἀξίου προσοχῆς καὶ ὑποδοχῆς.

»Ἐχομεν δι' ἐλπίδος ὅτι μελέται, οἷα ἡ περὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος ἀπὸ γεωγραφικῆς καὶ ἐθνογραφικῆς ἀπόψεως, ἐνδιαφέρουσα πάντα Ἑλληνα, καταλήγουσα δὲ εἰς συμπεράσματα ἀνταποκρινόμενα εἰς τοὺς ἡμετέρους πόθους, ἡ περὶ τῶν Αὐτοκρατόρων καὶ Αὐτοκρατειρῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἀξία τῆς προσοχῆς παντὸς λογίου, ἡ περὶ ἐγκλήματος καὶ ποινῆς, ἐν ἧ ἔξετάζονται αἱ θεωρίαι τῆς Ποινικῆς Ἀνθρωπολογίας, αἱ κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν συνταράξασαι τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον τῆς Εὐρώπης, ἀξιαὶ μὲν τοῦ ἐνδιαφέροντος παντὸς ἀνεπτυγμένου, ἀπαραίτητον δὲ μελέτημα τοῦ παρ' ἡμῖν νομικοῦ κόσμου, ἡ περὶ τῶν συγγραφῶν καὶ πολιτικῶν λόγων τοῦ Κρίσιμης, ἀξία τῆς περιεργείας παντὸς πολίτου, ἔχομεν, λέγομεν, δι' ἐλπίδος ὅτι τοιαῦται μελέται θὰ τύχωσι τῆς εὐμενοῦς κρίσεως καὶ τοῦ αὐστηροτέρου κριτοῦ. Τὴν αὐτὴν κρίσιν δικαιούμεθα ἴσως νὰ ἐλπίζωμεν καὶ διὰ τὸ τμήμα τοῦτο τῶν Ἀνακοινώσεων καὶ τὸ τῆς βιβλιογραφίας. Ἐν τούτοις, δὲν παρουσιάζομεν τὸ πρῶτον τοῦτο τεῦχος ὡς τὸ πρότυπον, ἀφ' οὗ θὰ προσπαθήσωμεν νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶμεν. Φρονοῦμεν ὅτι καὶ ἄλλα προσόντα δέον νὰ περικοσμήσωσι τὴν «Γενικὴν Ἐπιθεώρησιν». Ἐν τῷ πρώτῳ τμήματι, τῷ τῶν Μελετῶν, ἀνάγκη νὰ εἰσαχθῇ ἐν μείζονι μέτρῳ ἡ πρακτικότης. Ἀνάγκη νὰ ἐξετασθῶσιν ἐν αὐτῷ πάντες οἱ κλάδοι τοῦ δημοσίου καὶ ἐπιστημονικοῦ ἡμῶν βίου, ὑπὸ ἔποψιν ἱστορικὴν, καὶ νὰ ὑποδειχθῶσι τὰ δέοντα διὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον. Ἀνάγκη νὰ μελετῶνται ἐνημέρως τὰ ἐκάστοτε μεγάλα ζητήματα,

οἶον σήμερον τὸ οἰκονομικόν. Ἀνάγκη νὰ καθιερωθῇ δεκαπενθήμερος πολιτικὴ ἐπιθεώρησις διὰ τὰ καθ' ἡμέραν πολιτικὰ ζητήματα τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀλλοδαπῆς, γραφομένη μετὰ τῆς δεούσης ἀμεροληψίας καὶ σοβαρότητος. Ἀνάγκη νὰ λάβῃ μείζονα ἔκτασιν, ποικιλίαν καὶ ἐνημερότητα τὸ τμήμα τῶν Ἀνακοινώσεων. Οὕτω δὲ φρονοῦντες ἔχομεν λάβει ἤδη τὴν δέουσαν πρόνοιαν περὶ πάντων, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τεύχει θὰ δώσωμεν δείγματα τούτου.

»Σημειωτέον ὅμως ὅτι εἷς τῶν ἀναγκαιοτέρων ὄρων ἀπασῶν τῶν ὑποδειχθεισῶν βελτιώσεων εἶναι ἡ αὔξησις τοῦ χώρου τῆς «Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως». Τὰ παρόμοια ἐν Εὐρώπῃ περιοδικά, καίτοι ἐν τοῖς πλείστοις λείπει ἐξ αὐτῶν τὸ τμήμα τοῦτο τῶν Ἀνακοινώσεων, τὸ δὲ τῆς Βιβλιογραφίας ἐν τισι μόνον καὶ ἐκ παρέργου καλλιεργεῖται, διαθέτουσι τριπλάσιον καὶ πενταπλάσιον χώρον».

Συνεχίζων ὁ Ἀργυρὸς ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα, ὅτι «ταχέως θέλει δυνηθῆναι νὰ προσθήσῃ» καὶ ἄλλες 16 σελίδες, ὅποτε ἡ ἐπιθεώρησις του θὰ ἠμπορέσῃ «νὰ ἐπιδιώξῃ πληρέστερον τὸν σκοπὸν τῆς».

Καὶ καταλήγει :

«Ταῦτα τὸ γ' ἐφ' ἡμῖν. Εἰς τὴν προθυμίαν δὲ μεθ' ἧς ὁ ἀνεπτυγμένος ἑλληνικὸς κόσμος θέλει ὑποδεχθῆναι τὴν «Γενικὴν Ἐπιθεώρησιν» ἐναπόκειται ἡ ἐκτέλεσις πάντων».

Βλέπουμε ἐδῶ ἱκανοποιημένο τὸν ἀνήσυχον διευθυντὴ καὶ ἰδιοκτῆτὴ τῆς «Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως» γιὰ τὴν πρώτη τῆς ἐμφάνισιν. Θὰ τύχῃ «τῆς εὐμενοῦς κρίσεως καὶ τοῦ αὐστηροτέρου κριτοῦ». Εὐρύτατα καὶ τὰ μελλοντικὰ σχέδια. Ἐξαρθῶνται ὅμως ὅλα ἀπ' τὴν ὑποδοχὴν τοῦ θ' ἀντικρύσῃ.

Γιὰ τὸ σκοπὸν αὐτὸ ταξιδεύει ἀργότερα ὁ Ἀργυρὸς καὶ στὸ Ἐξωτερικόν. Ἐπισκέπτεται τὴν Ὀδησσόν, τὸ Βουκουρέστι, τὴ Βραΐλα, τὴν Κωνσταντιῆν, τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἄλλες πόλεις, γιὰ ἐγγραφὴν περισσοτέρων συνδρομητῶν. Μὰ ἡ πλειονότης τῶν ἀποδήμων ὁμογενῶν καταγινότανε, ὅπως εἶναι γνωστό, μὲ τὸ ἐμπόριον. Ὁπαδοὶ τοῦ κερδῶν Ἑρμῆ καὶ ὄχι τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος οἱ Ἕλληνες τοῦ Ἐξωτερικοῦ δὲν ἔδειξαν, φαίνεται, ἀνάλογον ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ πνευματικὸν δημιούργημα τοῦ Μακεδόνα.

Ἄρκετοὶ ὅπ' αὐτοὺς ἐγγραφῆκανε συνδρομηταί. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ ταξιδίου ἦσαν πολλά. Ἔτσι δὲν ἐξασφαλίσθηκε, ὅπως ἤλπιζε, ἡ οἰκονομικὴ εὐχέρεια γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ καὶ τὴν ἐξαγγελθεῖσα αὔξησιν τῶν σελίδων τοῦ ἔργου του.

Ἄλλ' ἂς γυρίσουμε στίς «Ἀνακοινώσεις» τοῦ πρώτου τεύχους.

Ἡ δευτέρα ἀνακοίνωσις ἀναφέρεται στὰ κυριώτερα ἔσωτερικὰ πολιτικὰ γεγονότα τοῦ δεκαπενθήμερου. Δημοσιεύεται ὀλόκληρη ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου πρὸς τὸν Βασιλέα Γεώργιον Α' μὲ ἡμερομηνία 17 Φεβρουαρίου 1892, σχετικῶς μὲ τὴν ζητηθεῖσα παραίτησιν τῆς Κυβερνήσεως

Θεοδώρου Π. Δεληγιάννη. Κατόπιν ἓνα μεγάλο σχόλιο γιὰ τὸν σχηματισμὸ τῆς νέας Κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν Κ. Κωνσταντόπουλον. Ἀκολουθοῦν: «Ἡ διακοπὴ τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς», «Κομματικὴ κρίσις» καὶ ἄλλα πολιτικὰ γεγονότα.

Τρίτη ἀνακοίνωσις εἶναι «Χρηματιστικά» — Κίνησις τοῦ Χρηματιστηρίου.

Τετάρτη: «Οἰκονομολογικά». — Ἡ αὔξησις τῶν προϋπολογισμῶν τῆς Ἑλλάδος—Φορολογικὴ ἀναλογία.—Τὸ σύνολον τῆς ἰδιωτικῆς περιουσίας ἐν Ἑλλάδι. Κι' ἄλλες εἰδήσεις οἰκονομικῆς φύσεως.

Γενικὰ τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα ἐξετάζονται καὶ στὰ ἐπόμενα τεύχη μὲ ἰδιαίτη ἐπιμέλεια. Ὁ Ἀργυρός, ἐκτὸς τῆς Νομικῆς, ποὺ εἶχε τελειώσει στὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, εἶχε σπουδάσει καὶ Πολιτικὰ καὶ Οἰκονομικὰ Ἐπιστήμης στὸ Παρίσι. Καὶ τοῦ εἶναι προσφιλῆ τὰ οἰκονομικὰ θέματα, στὰ ὅποια ἀποδίδει καὶ ἰδιαίτη σημασίαν. Τὸ εἶδαμε καὶ στὴν πρώτη ἀνακοίνωσι: «Ἀνάγκη νὰ μελετῶνται ἐνημέρως τὰ ἐκάστοτε μεγάλα ζητήματα, οἷον σήμερον τὸ οἰκονομικόν».

Πέμπτη ἀνακοίνωσις: «Ἑλληνικὰ Γράμματα» — Παρατηρήσεις τοῦ πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Giessen.

Ἑκτη: «Ἀρχαιολογικά» — Ἀνασκαφὴς τοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Ἀθηνῶν στὴ θέσιν ποὺ εἶναι μετὰξὺ Ἀκροπόλεως καὶ Πνυκὸς «ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἀνευρέσεως τῆς Ἐννεακρούνου» — Ὀμιλία Ἀλεξάνδρου Ραγκαβῆ «περὶ τῶν λιμένων Πειραιῶς» κ.λ.π.

Ἑβδόμη: «Καλαὶ Τέχναι» — Καλλιτεχνικὴ Ἐκθεσις Μονάχου, ὅπου ἐδήλωσαν συμμετοχὴ καὶ δύο Κερκυραῖοι καλλιτέχνες, οἱ Εὐστρ. Προσαλέντης καὶ Σπ. Γλένης. — Καλλιτεχνικὸ Τμήμα τοῦ Συλλόγου «Παρνασσῶ».

Ὀγδόη: «Ἐπιστημονικά» — Γεωλογία — Ἐπιστημονικὴ διαλέξεις ποὺ δόθησαν στὸν «Παρνασσῶ» ἀπὸ τοὺς Ν. Κ. Γερμανόν, Κ. Μητσόπουλον, Ἀ. Δαμβέργην.

Ἐνάτη: «Γεωγραφικά» — Ὀμιλία Μιχαὴλ Θ. Χρυσόχου «περὶ τοῦ καθ' Ἡρόδοτον καθορισμοῦ τῆς ἐν Μακεδονίᾳ λίμνης Πρασιάδος».

Δεκάτη: «Βιβλιοκρισίαι» — Κρίσεις βιβλίων ἰδίως ξένων συγγραφέων, σχετικῶν μὲ ἑλληνικὰ θέματα κατὰ εἰδικότητα (Θεολογία, Ἑλληνικὰ Γράμματα, Ἀρχαιολογία, Μυθολογία, Ἱστορία, Νομικὰ Ἐπιστήμη).

Μὲ τίς ἀνακοινώσεις αὐτὲς τελειώνει τὸ περιεχόμενον τοῦ πρώτου τεύχους. Στὰ ἐπόμενα τεύχη οἱ ἀνακοινώσεις ἀφοροῦν καὶ πολλὰ ἄλλα θέματα, ὅπως «Ἐκκλησιαστικά», «Παλαιογραφικά», «Ἐθνολογικά», «Στατιστικά», «Φιλολογικά», «Κοινωνικά», «Νεκρολογίαι» κλπ.

Οἱ μελέτες τοῦ πρώτου τεύχους, ὅπως καὶ οἱ περισσότερες καὶ στὰ ἄλλα τεύχη, εἶναι μεταφρασμέναι ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ἀργυρό. Κάτοχος τεσσάρων σημαντικωτέρων γλωσσῶν (Ἀγγλικῆς, Γαλλικῆς, Γερμανικῆς καὶ

Ἰταλικῆς)—γνώριζε καὶ λίγα ρωσικὰ—εἶχε τὴν εὐχέρεια τῶν πηγῶν. Ὅ,τι χρειαζότανε γιὰ τὴν ὕλη τῆς ἐπιθεωρήσεως τὸ εὔρισκε ἀμέσως.

Μεταφράζουν ἐπίσης οἱ Αὐγ. Λιβαθηνόπουλος, Ἰω. Ἀ. Ζυγομαλάς, Γ. Παπαβασιλείου, Β. Βέργος, Δ. Χρυσσαφίδης, Π. Βραχνός. Ἀγαθ. Κωνσταντινίδης, δ)νὶς Αὔρα Δρακοπούλου.

Στὸ πρῶτο τεῦχος ἔχει, ὅπως εἶδαμε, κι' ὁ Ἀργυρὸς μιὰ μελέτη. Δὲν θὰ κάνουμε ἐδῶ ἀνάλυσι τῆς μελέτης αὐτῆς (1). Θὰ παραθέσουμε μόνον τὸ τέλος αὐτῆς, ὅπου ὁ Ἀργυρὸς κάμνει μιὰ σοβαρὰ παρατήρησι :

«Τὸ ἐφ' ἡμῖν καίτοι θὰ εἴχομεν ἱκανὰ νὰ προσθέσωμεν ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Κρίσπη, δὲν δυνάμεθα νὰ παραλείψωμεν μιὰν παρατήρησιν ὡς πρὸς τὰς ἐθνογραφικὰς γνώσεις τοῦ πρώην πρωθυπουργοῦ τῆς Ἰταλίας, λέγοντες αὐτῷ, ὅτι οἱ Μακεδόνες δὲν ἀποτελοῦν ἰδίαν ἐθνικότητα,(2) ἀλλ' εἶναι ἀ ν α π ὀ σ π α σ τ ο ν μέλος τῆς ἑ λ λ η ν ι κ ῆς οἰκογενείας, καὶ ἐπομένως δὲν πρέπει νὰ τίθενται ἐκ παραλλήλου πρὸς τοὺς Σέρβους καὶ Ρουμάνους καὶ Βουλγάρους».

Καὶ ἐρωτᾷ :

«Καὶ μιὰν ἐρώτησιν πρὸς τὴν ἡμετέραν διπλωματίαν : Ὅτε ὁ Κρίσπη ἐδημοσίευσεν τὰς συγγραφὰς καὶ τοὺς λόγους του μετὰ τῶν σημειώσεών του ἦτο ἀκόμη πρωθυπουργός. Ὑπέμνησεν αὐτῷ ἀνά γε τὰ ἀδελφικὰ αἰσθη-

(1) Κατὰ τὸ 1890, στὶς δυσμὲς τῆς ζωῆς του, ὁ πρώην πρωθυπουργός τῆς Ἰταλίας Φραγκίσκος Κρίσπη ἐδημοσίευσεν τὶς συγγραφὰς καὶ τοὺς πολιτικούς λόγους του ἀπὸ τὸ 1849 ἕως τὸ 1890. Ὁ Ἀργυρὸς ἐξετάζει τὸ μέρος ποὺ ἀφορᾷ τὴν Ἑλλάδα.

(2) Παρόμοιαι ἐσφαλμέναι ἐθνογραφικὲς γνώσεις διαπίστωσα κι' ὁ ἴδιος πρὸς εἰκοσιπενταετίας στὸ Βέλγιο. Μοῦ μένει ἀλησμόνητο ἓνα σχετικὸ ἐπεισόδιον.

Ἔδιναι εἰσιτηρίους προφορικὰς ἐξετάσεις στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Λιέγης, στὸν καθηγητὴ τῆς Ἐθνολογίας καὶ Ἐθνογραφίας Joseph Halkin, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχα εἰπῆ ὅτι εἶμαι Ἕλλην. Καὶ ὅταν μὲ ρώτησε ποιᾶς περιφέρειαι εἶμαι μόνιμος κάτοικος, τοῦ ἀπήντησα : τῆς Μακεδονίας.

— Δὲν εἶσθε τότε Ἕλλην ! μοῦ εἶπε.

— Ἀλλὰ τί εἶμαι ; ρώτησα μὲ ἀπορία.

— Εἶσθε Μακεδών !

— Καὶ δὲν εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα : Ἕλλην καὶ Μακεδών ;

— Ὅχι !

Εἶχα ὀργισθῆ. Μοῦ ἐρχότανε νὰ τοῦ τὰ ψάλω καὶ νὰ γυρίσω ἀμέσως πίσω στὴ γλυκειά μας Πατρίδα. Μὰ εἶχα κάμει τόσα ὄνειρα γιὰ ἀνώτερες σπουδές. Ἐπνίξα τὸν πόνο μου κι' ἀρκέσθηκα ἀπλῶς νὰ διαμαρτυρηθῶ.

Οἱ Βούλγαροι εἶχαν κάμει μεγάλη προπαγάνδα καὶ στὸ Βέλγιον εἰς βάρος τῆς ἑλληνικωτάτης Μακεδονίας μας.

Ἀργότερα, ἡ συκοφαντικὴ οὐτὴ βουλγαρικὴ προπαγάνδα καταπολεμήθηκε ἀπὸ ἀρκετοὺς φιλέλληνας Βέλγους διανοουμένους καὶ ἰδίως ἀπὸ τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς H. Grégoire, L. A. Delatte καὶ De Walle, καθηγητὰς Πανεπιστημίου,

ματα, ἅτινα ἢ ἠνωμένη Ἰταλία ὀφείλει εἰς τὴν κατακερματισμένην ἀκόμη Ἑλλάδα; »

Ἐδώσαμεν ἐδῶ μιὰ σύντομη ἀνάλυσι ἢ μᾶλλον παρουσίασι τοῦ πρώτου τεύχους τῆς «Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως», γιατί ἡ αὐτὴ περίπου μορφή, διάταξις καὶ ποιότης τῆς ὕλης εἶναι καὶ στὰ ἐπόμενα τεύχη μὲ περιεχόμενο κάπως πιὸ πλούσιο καὶ μὲ ἐνδιαφέρον μεγαλύτερο.

Κάθε ἐξάμηνο τῆς ἐκδόσεως συμπληρώνει ἓνα τόμο τῆς «Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως» ἀπὸ 12 τεύχη, ἥτοι 576 σελίδες. Μόνον ὁ Γ' τόμος ἀποτελεῖται ἀπὸ 11 τεύχη (528 σελίδες) καὶ τελειώνει τὴν 1 Αὐγούστου 1893. Ὁ Α' τόμος τελειώνει στὶς 15 Αὐγούστου 1892.

Ἀπ' τὶς σοβαρότερες μελέτες τοῦ πρώτου τόμου εἶναι καὶ ἡ «Διπλωματικὴ Ἱστορία» τοῦ Ch. Pfister (σελ. 122—125), «Τὰ νοσήματα τῆς γλώσσης κατὰ τὰς νεωτάτας μελέτας» τοῦ A. Binet (σελ. 241—245 καὶ 295—307), «Ἱστορία τῶν Ἐπιστημῶν—Περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐξηγήσεως» τοῦ G. Milhaud (σ. 337—354), «Ἀθῆναι» τοῦ Comte de Mouy (σ. 433—454), «Ὁ βίος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἀλεξανδρείᾳ» τοῦ G. Botti (σ. 481—494 καὶ 536—547).

Στὸν ἴδιο τόμο βλέπουμε καὶ μιὰ ἄλλη μελέτη τοῦ Ἀθανασίου Ἀργυροῦ μὲ τίτλο. «Οἱ νέοι ἐν Μακεδονίᾳ σιδηροδρομοὶ ἀπὸ πολιτικῆς κρινόμενοι ἀπόψεως» (8ον τεῦχος τῆς 15 Ἰουνίου 1892, σελ. 369—374). Τὸ θέμα εἶχε μεγάλο ἐνδιαφέρον τὴν ἐποχὴν ἐκείνη. Τὸ σχολιάζομε στὴ βιογραφία τοῦ Ἀθανασίου Ἀργυροῦ, ποῦ θὰ ἐκδώσουμε μὲ τὴν πρώτην εὐκαιρία.

Ὁ δεῦτερος τόμος ἀρχίζει ἀπ' τὴν 1 Σεπτεμβρίου 1892 καὶ τελειώνει στὶς 28 Φεβρουαρίου 1893. Οἱ κυριώτερες μελέτες του εἶναι :

Ἱστορία.—«Αἱ Ἀθῆναι κατὰ τὸν μεσαίωνα» τοῦ E. Müntz, ἀπὸ σελίδα 97, «Ἑλλὰς καὶ Ἰνδία».—Κατὰ τὰς ἰνδικὰς πηγὰς τοῦ S. Levi σ. 295, «Σελὶς ἐκ τῆς Βυζαντινῆς Ἱστορίας—Νικηφόρος Φωκάς» τοῦ M. Π. Σολόβιεφ, σ. 361.

Ἀρχαιολογία.—«Ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου» τοῦ Αὐγ. Λιβαθηνοπούλου, σ. 260, «Ὁ Παγκόσμιος κατακλυσμός καὶ αἱ Βαβυλωνικαὶ παραδόσεις» τοῦ G. Negri σ. 450.

Γεωγραφία.—«Ἡ νῆσος Χίος» τοῦ G. Deschamps, σ. 414.

Φιλοσοφία.—«Ἡ ἠθικὴ καὶ ὁ περὶ ὑπάρξεως ἀγὼν» τοῦ S. Ekner, σ. 49, «Ἡ ψυχὴ τῶν ζώων σχετικῶς πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου» τοῦ A. Zonacchini, σ. 81.

Φιλολογία.—«Ἡ Βυζαντινὴ Φιλολογία» τοῦ Δ. Βικέλα, σ. 68, «Φιλολογία καὶ Ἐπιστήμη» τοῦ G. Lianson, σ. 241.

Πολιτικαὶ Ἐπιστήμαι.—«Ὁ σημερινὸς πολιτισμὸς—Κοινωνικὰ ἀποτελέσματα τῆς μηχανῆς—Ἀνάπτυξις τοῦ νεωτέρου ὕλικου πολιτισμοῦ» τοῦ F. Von Holland σ. 74.

Μία ἐξαιρετὴ πολιτικῆς φύσεως μελέτη στὸν ἴδιο τόμο εἶναι καὶ «Αἰ νεώταται φάσεις τῆς τουρκικῆς πολιτικῆς». Δημοσιεύεται σὲ τρία τεύχη (σελ. 108—121, 145—160 καὶ 271—276). Ἄλλ' ἐνῶ στὸ τέλος τοῦ τρίτου μέρους (εἰς σελ. 276) γράφει «Ἔπεται συνέχεια», δὲν συναντοῦμε πούθενὰ στὰ ἐπόμενα τεύχη τὴ συνέχεια αὐτή, οὔτε τὸ ὄνομα τοῦ συντάκτου τῆς σοβαρωτάτης αὐτῆς ἐργασίας. Μὰ τὸ ὕφος, τὸ λεκτικόν, οἱ βαθειᾶς παρατηρήσεις τοῦ ὄλου κειμένου μαρτυροῦν πὼς εἶναι μᾶλλον τοῦ Ἀργυροῦ. Σὲ ἄλλη εὐκαιρία θὰ ἐπανέλθουμε στὴ μελέτη αὐτὴ μὲ θετικὰ συμπεράσματα.

Ἰδιαίτερον ἔχει ἐνδιαφέρον μία νεκρολογία γιὰ τὸν Δημήτριον Μαρούλη, ποὺ εἶναι στὸν ἴδιο Β' τόμο (σελ. 367—368) εἶναι ὁ μεγάλος Δάσκαλος τοῦ Ἀθανασίου Ἀργυροῦ. Γραμμένη ἀπ' τὸν ἴδιο τὸ μαθητὴ του. Ὁ Ἀργυρὸς εἶχε τελειώσει τὸ Διδασκαλεῖο τοῦ Μαρούλη στὰς Σέρρας καὶ πάντα τὸν ἐθαύμαζε. Στὴν νεκρολογία τὸν ἀποκαλεῖ «Μέγαν ἐθνικὸν ἐργάτην» καὶ ὅτι «ὑπῆρξε βίος σπανίας ἐθνικῆς, ἐκπαιδευτικῆς καὶ κοινωνικῆς καθόλου δράσεως». Ἀναφέρει ὅτι ὁ Δ. Μαρούλης ἵδρυσεν τὸ περίφημο Διδασκαλεῖον Ἀρρένων τὸ 1872 καὶ ἀργότερα ἵδρυσεν Διδασκαλεῖο Θηλέων. Καὶ τὰ δύο διηύθυνεν ἕως τὸ 1897. Καὶ συνεχίζει:

«Κατὰ ἑκατοντάδας ἀπεφοίτησαν ἐκ τῶν Διδασκαλείων τοῦ Μαρούλη διδάσκαλοι ἀμφοτέρων τῶν φύλων, διασπαρέντες ὡς ἀληθεῖς ἐθνικοὶ καὶ κοινωνικοὶ ἀπόστολοι καθ' ἅπασαν τὴν Μακεδονίαν καὶ τὰς ἄλλας χώρας τῆς ἔξω Ἑλλάδος. Τὸ ἔργον τοῦ Μαρούλη ὡς παιδαγωγοῦ, ὡς λογίου, ὡς ἐθνικοεκκλησιαστικοῦ ἐργάτου, ὡς κοινωνικοῦ μεταρρυθμιστοῦ ὑπῆρξε μέγιστον».

Στὸ τέλος τονίζει, ὅτι ἡ «Γενικὴ Ἐπιθεώρησις» περιοριζομένη «ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν θλιβερὰν ἀναγραφὴν τοῦ θανάτου καὶ τὴν συνοπτικωτάτην ἐκθεσιν τοῦ βίου τοῦ Μαρούλη, ἐπιφυλάσσεται νὰ ποιήσῃται τὸν προσήκοντα περὶ τοῦ ἀνδρὸς λόγον ἐν τῷ μέλλοντι».

Τὸν «προσήκοντα» αὐτὸν λόγον ἐπραγματοποίησεν ὁ Ἀργυρὸς στὰς Σέρρας ὕστερα ἀπὸ μισὸ περίπου αἰῶνα. Ὅταν πιά ἐγένεν «ἀπόμαχος τῆς πολιτικῆς ζωῆς», ὅπως μοῦ γράφει σ' ἓνα γράμμα του, ἔδωκε στίς 3 Ἀπριλίου 1938 μιὰ ὠραία διάλεξι μὲ θέμα «Ὁ Δημήτριος Μαρούλης⁽¹⁾».

Ὁ τρίτος τόμος τῆς «Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως», ποὺ εἶναι καὶ ὁ τελευταῖος, ἀρχίζει ἀπ' τὸ ΚΕ' τεῦχος τῆς 1 Μαρτίου 1893. Ἔχει τὰ ἴδια χαρακτηριστικά, ποὺ ἔχουν καὶ οἱ δύο προηγούμενοι τόμοι.

Ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας λογίους γράφουν στὸν τόμον αὐτὸν καὶ οἱ Δ. Ἀναστασόπουλος, Κ. Ν. Ράδος, Γ. Ν. Καλλισπερίτης, Ἰ. Γ. Βλαβιανός.⁽²⁾ Ἐπί-

(¹) Ἡ διάλεξις αὐτὴ ἐξεδόθη ἀργότερα εἰς τεῦχος ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα Σερρῶν «Ἐμπρός» τοῦ κ. Πάνου Πιέρρου (1938).

(²) Στούς δύο προηγούμενους τόμους γράφουν καὶ οἱ Κ. Χ. Βάμβας, Χρ. Κοντός, Ν. Σωροκιάδης, Ἀμαλία Παπασταύρου.

σης δημοσιεύεται ολόκληρη ἢ διάλεξις τοῦ ἹΑρχιεπισκόπου, πρώην Πατρῶν, Νικηφόρου Καλογερά, πού ἐγινε στήν Ἑταιρία «Ἑλληνισμός» μέ θέμα «Μᾶρκος καί Βησσαρίων».

Ἐπί τούτοις ξένους συγγραφεῖς τίς καλύτερες μελέτες γράφουν οἱ H. Lechat, G. Perrot, G. Wheeler.

Ἡ τελευταία μελέτη ἔχει τίτλο «Ταῖν» (ὁ μέγας συγγραφεύς πού ἀπέθανε τὸ 1893) τοῦ F. Lohier, μετάφρασις Δ. Χρυσσιφίδη.

Μεταξὺ τῶν ἀνακοινώσεων τοῦ τελευταίου 35ου τεύχους τῆς 1ης Αὐγούστου 1893, πού ἔχουν πάντα ἐνδιαφέρον, εἶναι καί μία χρηματιστηριακή, ὅπου βλέπουμε τὴν πτώσι τῶν ἐλληνικῶν χρεωγράφων: «Λίαν ἀσταθὲς καί σφόδρα κυμαῖνον ὑπῆρξε τὸ δεύτερον δεκαπενθήμερον τοῦ Ἰουλίου (1893) ἐν τῷ Χρηματιστηρίῳ. Τὰ χρεώγραφα τοῦ Κράτους ἀφοῦ ἦσαν ἤδη ἱκανῶς ὑποτιμημένα, ἐξηκολούθησαν τὸν κατήφορον».

Σὲ μιὰ ἄλλη ἀνακοίνωσι τοῦ ἰδίου τεύχους, πού ἔχει τίτλο «Νέος Ἑλληνας ἡγεμονόπαις», διαβάζουμε: «Τῇ 1.30' μ.μ. τῆς 20 λήξαντος μηνὸς Ἰουλίου ἡ πριγκίπισσα Σοφία ἔτεκεν υἱόν, ὅστις ὠνομάσθη Ἀλέξανδρος».

Ὁ τελευταῖος αὐτὸς τόμος τελειώνει μέ δύο βιβλιογραφικὰ ἀνακοινώσεις: Ἡ πρώτη γιὰ τὸ σύγγραμμα τοῦ Βίκφορντ Σμιθ «Ἡ Ἑλλάς ὑπὸ τὸν Βασιλέα Γεώργιον». Ἡ δεύτερη γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ λοχαγοῦ De Rimodan «Ἀπὸ Γκόριτς εἰς Σόφιαν», σελ. 528.

Οἱ ξένες μελέτες καί στοὺς τρεῖς τόμους τῆς «Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως» εἶναι παρμένες ἀπὸ εὐρωπαϊκὰς Ἐπιθεωρήσεις. «Πλὴν τῆς πρωτοτύπου ὕλης, ὅπως εἶδαμε στήν ἀρχικὴ ἀγγελία, θέλει παρέχει εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς, προωρισμένη νὰ συλλέγη εἰς τοὺς χλωρούς κήπους τοῦ εὐρωπαϊκοῦ περιοδικοῦ καί ἡμερησίου ἐνίοτε τύπου τοὺς ὑγιεινοτέρους διὰ τὸν Ἑλληνα λόγιον καρπούς». Οἱ ἐπιθεωρήσεις αὐτὲς εἶναι ἰδίως γαλλικὰς, γερμανικὰς, ἀγγλικὰς, ἰταλικὰς καί ἐλβετικὰς, ἦτοι: «La Revue des deux Mondes», «Deutsche Rundschau», «Revue Archeologique», «Nuova Antologia», «Revue Scientifique», «Revue Bleue», «Culturgeschichte», «Nouvelle Revue», «Littell's Living AGE», «Gazette des Beaux Arts» κ.ἄ.

Στὸν Γ' τόμο δὲν ἀντιγράψαμε συνεργασία τοῦ Ἀργυροῦ. Καί εἶδαμε μόνο τρεῖς μελέτες τοῦ ὅλου τοῦ τόμου. Εὐκόλη ἡ ἐξήγησις. Εἶναι τόσο φορτωμένος ἀπὸ πνευματικὰς ἀπασχολήσεις πού δὲν τοῦ μένει καιρὸς νὰ γράψῃ καί μελέτη γιὰ τὴν ἐπιθεωρήσι του. Μεταφράζει ὁ ἴδιος, ὅπως εἶδαμε, τίς περισσότερες μελέτες, πού εἶναι μακροσκελεῖς καί δύσκολες. Καί μιὰ καλὴ μετάφρασις, ὅπως εἶναι γνωστόν, εἶναι ἓνα νέο δημιούργημα. Ὁ ἴδιος γράφει καί ὅλες σχεδὸν τίς ἀνακοινώσεις σὲ κάθε τεῦχος. Καί γιὰ ν' ἀνταποκρίνεται στὰ καθημερινὰ του ἔξοδα δημοσιογραφεῖ⁽¹⁾ καί συγχρόνως

(1) «ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΡΓΥΡΟΣ—Εἰς μνήμην» Τ.Δ. Θεοδωρίδου «Οἱ δημοσιογραφικοὶ ἀγῶνες τοῦ Ἀργυροῦ», σελ. 34.

μεταφράζει διάφορα ὀγκώδη ἱστορικά καὶ νομικά συγγράμματα Γερμανῶν καὶ Γάλλων συγγραφέων. Ἐξασκεῖ καὶ τὸ κύριον ἐπάγγελμά του ὡς δικηγόρου.

Στὸ ἐξώφυλλο τοῦ κάθε τεύχους ἀναγράφεται, ὅτι ἡ «Γενική Ἐπιθεώρησις» ἐκδίδεται «ὑπὸ Ἀθανασίου Ἀργυροῦ συμπράξει πολλῶν λογίων». Μὰ οἱ «πολλοὶ λόγοιοι» αὐτοὶ εἶναι μᾶλλον συνηθισμένη διαφήμισις. Ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάλυσι πού κάναμε καὶ στοὺς τρεῖς τόμους, ὅπου ἐλαχίστους ἀντικρούσαμε Ἑλληνας λογίους. Ἡ ὑπαρξίς τους θὰ ἦταν «πολυτέλεια» γιὰ τὸν Ἀργυρόν. Εἶδαμε ὅτι «ἡ Γενική Ἐπιθεώρησις» δὲν εἶχεν οικονομικὴν εὐχέρειαν. Καὶ αὐτὸ δὲν τῆς ἐπέτρεψε ν' αὐξήσῃ οὔτε τίς σελίδες της, παρὰ τὸν μεγάλο πόθο τοῦ Διευθυντοῦ της. Ποῦ νὰ τοῦ περισσέψουν χρήματα καὶ γιὰ μισθοὺς «συμπραττόντων λογίων». Αὐτοὶ ἀσφαλῶς νοοῦνται ἀπλῶς συνεργάται του, εὐγενῶς προσφέροντες τὴν συνεργασίαν τους, ὅπως συμβαίνει μὲ τὰ περισσότερα περιοδικά.

Κι' ὕστερα δὲν μᾶς κάμνει ἰδιαίτερη κατάπληξι πού τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς «Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως», γιὰ νὰ μὴ ποῦμε σχεδὸν ὀλόκληρη ἡ ἐπιθεώρησις, γράφεται μόνον ἀπὸ τὸν Ἀργυρόν. Εἶναι χαλκέντερος τοῦ πνεύματος ἐργάτης. Δείγματα τῆς μεγάλης ἐργατικότητός του, πού ἔγινε παροιμιώδης, δίνει συνεχῶς ὁ ἀκαταπόνητος αὐτὸς Μακεδών. Ἀργότερα καὶ στὴν Ἀμερικὴ γράφει τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἡμερησίας ἐφημερίδος του «Ἀθηναῖα», ἀγωνιζόμενος πάντα ὑπεράνθρωπα «καθηλωμένος ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ἐπὶ σειρὰν ἔτων» πάνω στὴν πέννα, ὅπως σημειώνει ὁ ἴδιος στὸ ἀποχαιρετιστήριό ἄρθρο του στὴν «Ἀθηναῖα». Ἔτσι καὶ ἡ ὄρασις του ἀδυνατίσει γρήγορα, γιὰ νὰ βάζῃ στὰ γεράματα κάθε τόσο κομπρέσες στὰ μάτια του.

Ἡ ἀφθαστὴ αὐτὴ καρτερικότητα κι' ἡ ἐξαιρετικὴ ἀφοσίωσις τοῦ Ἀργυροῦ στὴ πνευματικὴ ἐργασία ἢ ἡ πλούσια ἀπόδοσις του στὰ Γράμματα καὶ στὴν Ἐπιστήμη τονίζεται καὶ στὸ τελευταῖο μας βιβλίό ἀπὸ ἀρκετοὺς διαπρεπεῖς διανοουμένους καὶ πολιτικούς.

«Ἐπῆρξεν ἐπιστήμων βαθύς, γράφει ὁ Νικ. Χ. Κρανιωτάκης (σελ. 61), συγγραφεὺς πολυγραφώτατος· ἔγραψε βιβλία ἐκπαιδευτικά, ἱστορικά, ἐπιστημονικά· μετέφρασε πολύτιμα συγγράμματα. Σοφός, λοιπόν, ἐπιστήμων καὶ συγγραφεύς, ὁ Ἀργυρός, κατέχων καὶ χρησιμοποιοῦν λυσιτελῶς τόσας γλώσσας, φορεὺς ἰδεῶν καὶ προόδου, ἐργασθεὶς μὲ θετικὴν ἐπιτυχίαν ὑπὲρ τῆς σχολικῆς καὶ ἐξωσχολικῆς μορφώσεως τῶν Ἑλλήνων, ὁμιλητὴς μὲ ἔμπνευσιν, καλλιέπειαν καὶ περιεχόμενον, ἀρθρογράφος πειστικὸς καὶ μαχητικὸς, συντάκτης νόμων, οἱ ὅποιοι προῆγον τὸν πολιτισμὸν τῆς χώρας του, ὑπῆρξε διανοούμενος. Πραγματικὸς διανοούμενος».

Καὶ ὁ ποιητὴς Νίκος Στρατάκης (σελ. 111) τραγουδεῖ :

Χρόνια σκυφτὸς ἀπάνω στὰ βιβλία
τὸ ἄπλετο φῶς ἀπὸ τὸ νοῦ σου χύνεις,
κι' ἀνήσυχος γιὰ κάθε ἀμφιβολία
τῆς γνώσης τὴν ἀλήθεια ξεδιαλύνεις.

Τῶν ξέχωρων ἀνδρῶν ἡ γοητεία
Κλέωνα, Δημοσθένη καὶ τοῦ Αἰσχίνη
τοῦ λόγου σου χρυσώνει τὴ μαγεία.
Τῶν ἄλλων θεραπεύεις τὴν ὁδύνη

μὲ δάκρυα καὶ μὲ καθάριο πνεῦμα.
Ἄγωνιστὴ τῆς Πνύκας, πόνου ἐργάτη,
ἡ ἀρετὴ σοῦ στράγγισε τὸ αἷμα.

Σκληρὲ, ἀκριβέ, πολύφλεβε ἀχάτη,
ἡ εὐγνωμοσύνη μας λαμπρὸ μνημεῖο
στὴ μνήμη σου ὑψώνει μαυσωλεῖο».

Ὁ ἀγὼν γιὰ τὴν ἐξασφάλισι τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου καὶ ἡ πολιτικὴ ἀργότερα δὲν ἐπέτρεψαν, δυστυχῶς, στὸν Ἄργυρὸ νὰ ἐπιδοθῆ συστηματικότερα στὴν καλλιέργεια τῶν Γραμμάτων. Διαφορετικά, θὰ μᾶς εἶχε παρουσιάσει πολλὰ καὶ μεγαλύτερα πνευματικὰ δημιουργήματα. Θὰ γινότανε κι' ἀπ' τοὺς σοφώτερους ἀκαδημαϊκοὺς. «Ἄν ὁ ἴδιος ἤθελε, τονίζει ὁ Ἀλέξανδρος Σβῶλος (1), ἤμποροῦσε νὰ τὸν ὀδηγήσῃ καὶ εἰς τὴν ἀκαδημαϊκὴν καθέδραν».

Ὡς τόσο φαίνεται πὼς μερικοὶ διανοούμενοι τῶν Ἀθηνῶν ἐξακολουθοῦν νὰ μὴ ἀποδίδουν τὴν ἀνάλογη σημασία στὸ πνευματικὸ ἔργο τοῦ Ἄργυροῦ. Ἄλλοι ἀπὸ πολιτικὴ ἐμπάθεια, γιὰτὶ ἦταν . . . «σκληρὸς» ἀντίπαλός τους, κι' ἄλλοι γιὰτὶ ὑπῆρξεν ὑπέρμαχος τῆς καθαρευούσης! . . .

Δὲν θέλησαν ἔτσι νὰ προσέξουν μὲ ἐνδιαφέρον καὶ τὸ πρῶτο βιβλίον, ποὺ πρόβαλε σχεδὸν ἀπ' τὴν ἀφάνεια καὶ τὴ λήθη τὴν ἐπιβλητικὴ μορφή τοῦ Ἀθανασίου Ἄργυροῦ, (τὴν ὁποῖαν ὁ πρῶην πρωθυπουργὸς Παναγιώτης Κανελλόπουλος ἀποκαλεῖ καὶ «βιβλική»), ὅπου καὶ ἀρκετοὶ ἀντιπολιτευόμενοι, ποὺ πολέμησαν πολλὰ χρόνια τὶς πολιτικὲς πεποιθήσεις τοῦ πολιτικοῦ τῶν Σερρῶν, ὅπως ὁ Ἰωάννης Σοφιανόπουλος, ὁ Ἀλέξανδρος Σβῶλος, ὁ Δημήτριος Σαράτσης, ὁ Ἀναστάσιος Μπακάλμπασης, ὁ Νικόλαος Κωνσταντόπουλος, ἀναγνωρίζουν τὸ μεγάλο ἔργο τοῦ λευκοῦ καὶ ἀγνοῦ ἀντιπάλου τους.

Ἐνῶ ἀντίθετα συγκίνησε κι' ἐνθουσίασε ὅλους σχεδὸν τοὺς λογίους τῆς Μακεδονικῆς πρωτευούσης.

(1) «ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΡΓΥΡΟΣ—εἰς μνήμην» σελ. 20.

«Στὴν πολλαπλῇ μορφῇ του, γράφει ὁ Τάκης Γκοσιόπουλος (Τ. Ὀλύμπιος) σὲ μιὰ κριτικὴ του γιὰ τὸ ἴδιο βιβλίον στὴ «Δραῖσι» Θεσσαλονίκης τῆς 13-8-56, συγκεντρώνονταν ὁ μέγας καὶ λευκὸς πολιτικός, ὁ ἐνθουσιώδης καὶ ἀγωνιστικὸς τύπος τοῦ ἐνθερμου πατριώτη, ὁ βαθυστόχαστος μελετητῆς, συγγραφεὺς καὶ ἐπιστήμων, ὁ ἐξαίρετος ἀνθρωπιστῆς καὶ ὁ ἐθνικὸς δραματιστής. Ὁ Ἀθανάσιος Ἀργυρὸς ἦταν μιὰ ἐπιβλητικὴ παρουσία στὴ ζωὴ του. Μὲ τὸν θάνατό του καταξιώνεται τὸ ἔργον του, πνευματικὸ καὶ πολιτικὸ, καὶ μᾶς ἐπιβάλλει τὴν ἀποδοχὴν τῆς προσωπικότητός του στὴν ὑψηλότερη μορφῇ τῆς ἱεραρχίας τῶν πνευματικῶν κεφαλαίων καὶ ἀξιῶν τοῦ τόπου μας. Μεγεθύνεται τὸ δῶμά του καὶ τὸ ὕψος του ξεπερνᾷ τὶς ἀναλογίαι τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου. Ἦταν ἓνας κολοσσὸς πνευματικῆς δυνάμεως. Τὶς σκέψεις καὶ τὶς πράξεις του τὶς σκέπαζε ἡ ἀγνότερη λευκότητα τῆς ἀρετῆς. Ἦταν σεμνός. Ἐνῶ εἶχε πραγματώσει ἓνα τεράστιο ἔργο πνευματικῆς, πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀξίας, ποτὲ δὲν μίλησε γι' αὐτό. Χαρὰ του ἦταν ἡ ἐξυπηρέτησις τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ Ἔθνους».

Ὑστερα ἀπ' τὴ ζωντανὴ αὐτὴ εἰκόνα γιὰ τὸν Ἀργυρό, πρέπει νὰ προσθέσουμε κι' ἄλλα; Ἐβδομῆντα συνεχῶς χρόνια ὁ Ἀθανάσιος Ἀργυρὸς ὑπηρέτησε μὲ ἀγάπη, μὲ πίστι, μὲ σκληροὺς πάντα ἀγῶνες, τὴν Πατρίδα, τὰ Ἰράμματα καὶ τὴν Ἐπιστήμην.

G. F. ABBOTT

“ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ,,

Μετάφρασις ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ἀποσπασμάτων του περὶ Μελενίκου
ὑπὸ Φιλίππου Σ. Δραγούμη (1)

Α΄

ΑΦΙΞΙΣ ΕΙΣ ΜΕΛΕΝΙΚΟΝ

Ὁ ποταμὸς κατὰ τὴν εἴσοδόν του εἰς τὸ Μελένικον χωρίζεται εἰς δύο κλάδους, οἱ ὅποιοι χρησιμεύουν ὡς κύριοι δρόμοι τῆς πόλεως. Αἱ ὄχθαι, αἰτίνες, ὅσον περισσότερον πλησιάζει κανεὶς πρὸς αὐτήν, γίνονται ἀποτομώτεροι εἰς τοῦτο τὸ μέρος ὑψώνονται πολὺ. Αἱ ὄφρυες των διασχίζονται ἀπὸ ρυάκια καὶ μέσα εἰς τὴν κοίτην ὑπάρχουν κτισμένα ἐντὸς τῶν πλευρῶν τοῦ συμπαγοῦς βράχου οἶναποθῆκαι.

Τὰ οἰκῆματα καταβαίνουν ἀπὸ ἀπότομον λόφον καὶ ἀνέρχονται τὸν ἀπέναντι καὶ οἱ ἐπικρεμάμενοι ἐξῶσται, αἱ προέχουσαι ἐστίαὶ καὶ στέγαι, ἡ μία σειρὰ ἐπάνω τῆς ἄλλης, φθάνουν ἕως τὰς δύο κορυφάς. Μερικὰ στραβοδίβωλα δρομάκια, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σκαμμένα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ σηματούξουν σκαλοπάτια, εἰσδύουν μεταξὺ τῶν οἰκιῶν. Αὐτὰ εἶναι αἱ πάροδοι τῆς πόλεως.

Τὸ Μελένικον εἶναι ἀρχαία βυζαντινὴ πόλις καὶ ἀκόμη κρατεῖ πάμπολλα ἔχνη τῆς καταγωγῆς του. Αἱ ὀνομασίαι τῶν μαχαλάδων του, καθὼς καὶ αἱ τῶν κατοίκων θυμίζουσι σκονισμένα μεσαιωνικὰ χρονικά. Μοῦρτζος, ὑπάρχει ὄνομα μιᾶς γειτονιάς. Παλαιολόγος, ὄνομα οἰκογενείας, Κομνηνὴ, Θεοφανώ, Λάσκαρις καὶ ἄλλα ὀνόματα, γνῶριμα εἰς τὸν μελετιῶντα τὴν Βυζαντινὴν Ἱστορίαν, ὑπάρχουν ὅσον κοινὰ τὰ ἰδικὰ μας Tom, Bick καὶ Harry καὶ συμφωνοῦν τόσον τελείως μὲ τὸ περιβάλλον, ὥστε δὲν προκαλοῦν τὸ μειδίαμα, πὸν ἀναγκαστικῶς ἐμφανίζεται εἰς τὰ χεῖλη, τοῦ ἀκούοντος τὰς ἀρχαιοπρεπεῖς ὀνομασίας τῆς Νοτίου Ἑλλάδος. Δείγματα ἀσυνειδήτου κωμικότητος, ὅπως τὸ ἐξῆς :

«ὦ κακὴ Κλυταιμνήστρα, κάνεις τὸν Ἀγαμέμνονα (ἕνα σκυλλάκι) νὰ οὐρλιάζη» δὲν ἤμπορεῖ νὰ εὐρεθοῦν εἰς τὸ Μελένικον. Ἐδῶ τὸ ἀρχαῖον πραγματικῶς ἐπιζῆ, δὲν ἀναζῆ σχολαστικά.

(1) Δημοσιευθεῖσα τὸ πρῶτον τῷ 1907—1908 εἰς τὰ τεύχη 5 καὶ 6 τοῦ περιοδικοῦ «Ἑθνικὴ Ψυχὴ», καὶ ἀναδημοσιευμένη τῇ ἀδείᾳ τοῦ κ. Δραγούμη ὡς λίαν ἐνδιαφέρουσα, ἀπὸ πάσης ἀπόψεως.

Ἐπάρχει παράδοσις, ὅτι οἱ πρῶτοι κάτοικοι τοῦ Μελενίκου ἦσαν πολιτικοὶ φυγάδες ἀπὸ τὴν Πόλιν, μερικοὶ δὲ τῶν τωρινῶν διισχυρίζονται, ὅτι κατάγονται ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἐπιφανεῖς καταδίκους. Ἔως πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὑπῆρχε βαθεῖα διάκρισις μεταξὺ τῆς ἀνωτέρας τάξεως τῶν Ἀφεντάδων καὶ τῶν κατωτέρων τάξεων τῶν Ὑποχειρίων—διάκρισις τῆς ὁποίας λείψανα ἀκόμη ἀνακαλύπτονται ἐπὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς μεγαλυτέρων οἰκιῶν.

Εἰς μίαν ἀπ' αὐτὰς μὲ εἰσήγαγον ἐντὸς εὐρυχώρου δωματίου ὑποδοχῆς, τὸ ὁποῖον εἶχε τὸ πάτωμα ἐν μέρει ὑψωμένον, ὥστε νὰ σχηματίζη ἐξέδραν. Ἀπ' ἐκεῖ ἐπάνω οἱ Ἀφεντάδες συνήθιζον κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς νὰ προσβλέπουν πρὸς τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτοὺς κατωτέρους θνητούς.

Εἰς περασμένους ἐπίσης χρόνους μεγάλη ἀντιπάθεια ὑφίστατο κατὰ τῆς ἐπιγαμίας τῶν δύο τάξεων. Ὁ καιρὸς, ὅμως, ἀνακαινιστῆς καὶ γενικὸς καθαριστῆς τῶν ἀραχνῶν, κατώρθωσε νὰ ἐξαφανίση πάντα κοινωνικὸν φραγμόν. Ἐφ' ὅσον ἐπερνοῦσεν ὁ καιρὸς, ἰδίως μετὰ τὴν ὀθωμανικὴν κατάρκτησιν, πολλοὶ τῶν Ἀφεντάδων ἐξέπεσαν, ἐν' ᾧ ἄλλοι ἐκράτησαν τὰ πλούτη των ἀσπαζόμενοι τὴν ἀλλόθρησκον πίστιν, πολλοὶ δὲ τῶν ἐργατικῶν καὶ καλλιεργητῶν, οἱ ὁποῖοι ἐσχημάτιζαν τὴν τάξιν τῶν Ὑποχειρίων, ἐπλούτησαν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ ἔργον τῆς ἐξισώσεως ἐτελειώθη. Ἐν τούτοις ἡ σκιά τῶν παλαιῶν συνηθειῶν ἕως τῶρα ἀκόμη σκεπάζει τοὺς παλαιότερους οἴκους.

Πολλοὶ Μελενικιώται καυχῶνται διὰ τὴν λαμπρότητα, ἀληθινὴν ἢ φανταστικὴν, τῶν προγόνων των, ἀν καὶ ὀλίγοι (ἀν ὄχι οὐδεὶς) ἔχουν τὰ μέσα νὰ ζήσουν μὲ ὕψος ἀρμόζον πρὸς τοιοῦτους διισχυρισμούς. Ὑπερηφάνεια καὶ πτωχεῖα συχνὰ εὐρίσκονται περιέργως συναδελφωμένοι· αὐτοὶ δὲ οἱ ὑπερήφανοι τοῦ Μελενίκου μ' ἐνεθύμισαν τοὺς Ἴταλοὺς ἀριστοκράτας, τοὺς ἀπαντωμένους εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολήν, ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων τὰ γενεαλογικὰ δένδρα δὲν εἶναι ἀρκετὰ οὐσιαστικά, ὥστε νὰ τοὺς παρέχουν εἴτε στέγασμα εἴτε θερμότητα, ἀνθρώπους μὲ ὀνόματα σημειωμένα συγχρόνως καὶ εἰς τὴν Χρυσῆν Βίβλον καὶ εἰς τὰς δέλτους τῶν χρεωκοπημένων, ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων ἡ καταγωγὴ, κατ' ἀντίθετον λόγον πρὸς τοὺς Ἀμερικανοὺς ἑκατομμυριούχους, εἶναι πολὺ μακρότερα τοῦ θυλακίου των.

Ἡ πόλις τοῦ Μελενίκου εἶναι ἀποκλειστικῶς ἑλληνικὴ, ὅασις ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀναπτύξεως καὶ παραδόσεων εἰς τὸ κέντρον χώρας καταληφθείσης ὑπὸ φιλοπόνου μὲν, ἀλλὰ χονδροκεφάλου καὶ ἐντελῶς ἄνευ ἐνδιαφέροντος σλαυικοῦ χωριάτου. Ἡ πόλις ἔχει περίπου 3.000 κατοίκων· ὅλοι, πλὴν τῶν ὑπαλλήλων τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως μὲ τὰς οἰκογενεῖας των, ὀλίγων Βουλγάρων ἀπὸ τὰ περὶχωρα κ' ἐνὸς ἢ δύο Ἑβραίων ἐμπόρων, εἶναι καθαρῶτατοι Ἕλληνες. Τὸ Μελένικον εἶναι ἕδρα Μητροπολιτικῆ, τῆς ὁποίας ἡ δικαιοδοσία ἐκτείνεται ἕως εἰς τὴν Ἄνω Τζουμαϊάν. Συντηρεῖ μίαν πολὺ ὠραίαν σχολὴν ἀρρένων, εἰς τὴν ὁποίαν ἐννέα διδάσκαλοι διδάσκουν, καὶ

μίαν ὁμοίως καλήν, ἄν καὶ μικροτέραν, σχολὴν κορασίων, τὰ ὅποια ὀδηγοῦνται ἐπὶ τῶν ἀποτόμων κλιτύων τοῦ Παρνασσοῦ ὑπὸ δύο γλυκυτάτων διδασκαλισσῶν, ἐκείνων ἀκριβῶς μετὰ τῶν ὁποίων εἶχα τὴν εὐχαρίστησιν νὰ συνταξιδεύσω ἕως ἐδῶ· ὑπάρχει καὶ ἕνας ἰατρὸς μὲ παρισινὸν δίπλωμα.

Ὁ ἐπιβλητικὸς κύριος ὁ φέρων τὰ εὐγενικὰ ὀμματουῦαλια κατὰ τὴν ἀφιξίν μας ἐφάνη τόσον φιλόξενος, ὥστε νὰ μὲ προσκαλέσῃ εἰς τὴν οἰκίαν του διὰ νὰ δροσισθῶ «μὲ καμιὰν χουλιαριὰν γλυκοῦ», καθὼς ἔλεγε μὲ εἰλικρινῆ εὐγένειαν. Ἀφίπευσας λοιπὸν εἰς τὸ πλησιέστερον χάνι καὶ ἀφ' οὗ ἐφρόντισα νὰ τοποθετηθῶν ἀσφαλῶς αἱ ἀποσκευαί, ἔβαλα τὸ φέσι μου κατὰ τὸν παραδεδεγμένον συρμόν—ὀλίγον στραβά, ὅπως ὁ πύργος τῆς Πίσσης—καὶ διηυθύνθην πρὸς τὴν κατοικίαν τοῦ διδασκάλου, πολὺ ὑπερήφανος ἀπὸ τὴν ὄψιν μου καὶ κολακεύων τὸν ἑαυτὸν μου ὅτι ἐφαινόμην μεγαλοπρεπῆς, τουλάχιστον, ὅσον πρίγκηψ σουλτανικοῦ αἵματος. Τοῦτο ἦτο φαντασία, ἡ ὁποία γρηγόρα διελύθη· ἀλλ' ἐν ὄσῳ ἐβάσταξε ἦτο πηγὴ ἀγνῆς εὐχαριστήσεως καὶ μ' ἀρέσει ν' ἀνακαλῶ τὴν μνήμην της.

Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ κυρίου δρόμου, ἢ μᾶλλον τῆς κοίτης τοῦ ρεύματος, ἦσαν σειραὶ ἐμπορικῶν, οἰνοπωλείων, καὶ καφενείων, τὰ ὅποια ἐκοινωνοῦν μὲ τὴν ἐπιφάνειαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐβάδιζα μὲ ξυλίνας κλίμακας· ταύτας ἀποσύρουν κατὰ τὰς πλημύρας. Τὰ καφενεῖα ἦσαν παραγεμισμένα μὲ Τούρκους φέροντας ἐπισήμους μὲν, ἀλλὰ λειωμένας στολὰς καὶ καθὼς ἐπερνοῦσα εἶχα τὴν ἀπογοήτευσιν ν' ἀκούσω ἐκ μέρους των τὴν ἐξῆς παρατήρησιν.

«Μποὺ Ἰγγλις»=Αὐτὸς [εἶναι] Ἄγγλος, ἡ ὁποία ἀπεδείκνυεν, ὅτι οὔτε τὸ κόκκινο φέσι μου οὔτε τὸ ἡλιοκαμένον πρόσωπόν μου ἦσαν ἐπαρκῆ νὰ διαφυλάξουν τὸ incognito. Τοῦτο ἔδωκε θανατηφόρον πληγὴν εἰς τὴν ὑπερφάνειάν μου καὶ ἠσθανόμην ὅτι ἐξηυτελιζόμην.

Τώρα γνωρίζω τί μ' ἐπρόδωσε τὸ βάδισμά μου. Οἱ Τούρκοι ποτὲ δὲν βαδίζουν μ' ἀνοικτὸν βῆμα· ὅταν μὲν σχολάζουν, σύρονται, ὅταν βιάζονται πάλιν, περιφέρονται ἄσκοπα καὶ τέλος, ὅταν πιστεύουν, ἢ μᾶλλον ὅταν ἐπιθυμοῦν νὰ πιστεύουν οἱ ἄλλοι, ὅτι μέσα εἰς τὰς ἀρτηρίας των ρεεῖ τὸ ἱερὸν αἷμα τῶν Χαλιφῶν, τότε σαλεύουν σιγὰ ταλαντευόμενοι δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ. Ἄλλ' ὅσον νὰ πετάξουν, τόσον καὶ νὰ ἀνοίξουν τὸ βῆμα των ἠμποροῦν.

Μετὰ μακρὰν καὶ κουραστικὴν πορείαν ἄνω τοῦ λόφου καὶ πάλιν κάτω κατὰ διαφόρους διευθύνσεις ἔφθασα εἰς τοῦ διδασκάλου τὴν ὑψηλὴν φωλεὰν καὶ ἀνελθὼν εἰς τὸ δεύτερον πάτωμα εὐρέθην ἐντὸς μεγάλης εἰσόδου διασχιζομένης ἀπὸ ρεύματα ἀέρος καὶ ἀποληγούσης ἀπὸ τρία μέρη εἰς δωμάτια. Εἰς ἐν ἐξ αὐτῶν μὲ εἰσῆγαγον καὶ σφίξας τὸ χέρι τῆς γρηᾶς «Δασκάλου» ἐπισημότατα, ὥσάν νὰ μὴν εἶχαμεν ἀποχωρισθῆ πρὸ ὀλίγων λεπτῶν, κατέφυγα ἐπὶ χαμηλοῦ διβανίου ποὺ περιέστεφε τὸ δωμάτιον.

Σειρὰ ἀπὸ μικρὰ κιγκλιδωμένα παράθυρα ἀνοίγαν ἐπὶ ἀτελευτήτου κλίμακος κεραμιδιῶν μὲ θεῖαν φθάνουσαν ἕως κάτω, εἰς τὸ βάθος τοῦ κυρίου δρόμου τῆς πόλεως. Ὑψηλότερα ἐπὶ τοῦ τοίχου δευτέρα σειρὰ παραθύρων δὲν εἶχε καμίαν θεῖαν. Τὰ πελεκητὰ τζάμια τῶν ἦσαν ἀπλῶς κοσμητικά. Εἰς τὸ μέσον τοῦ τοίχου ἔχασμᾶτο πλατυτάτη ἐστία, ἣ ὁποία ἔξωθεν μὲν τῆς οἰκίας ἔξεῖχε πολὺ ἐκ τῆς ἐπιφανείας τοῦ τοίχου, ἀπὸ μέσα δὲ παρουσίαζε καθαρὰν, περιποιημένην ὄψιν ἀσβεστωμένου τάφου.

Ἡ ἐστία εἰς τὸ ἀπομακρυσμένον τοῦτο καταφύγιον τῆς μεσαιωνικῆς ζωῆς παραμένει ἀκόμη τὸ κέντρον τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Πέριξ τῆς ἐστίας ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τὴν παραμονὴν τοῦ Νέου Ἔτους μαζεύονται προσεκτικὰ παρατηροῦντα τὰ σπινθιρίσματα «τῆς καιομένης δάφνης, τὰ ὁποία προαναγγέλλουν ἀφθονον ἐσοδείαν εἰς τὰ χωράφια σας».

Ἐπὶ τῆς ἀνθρακιᾶς αἱ κόραι τοῦ Μελενίκου καίουν κόκκους κρανέας καὶ ἐκεῖθεν πορίζονται νυμφικούς οἰωνούς. Καὶ ὅταν αὐτὰ τὰ ὄνειρα πραγματοποιῶνται, ὑποτίθεται ὅτι τὴν ὥραν, ὅπου φέρουν τὴν νύμφην ἀκουσαν εἰς τὸν νέον τῆς οἴκου, τὴν «γωνιαν» ἀκριβῶς ἐρυθριάζουσα ποθεῖ. Τέλος, ἄρα γε ὑπάρχει ἐποχὴ οἰκογενειακῆς ἱστορίας ποὺ δὲν ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην καὶ δὲν συμβολίζει ἡ ἐστία ;

Ἐνῶ, λοιπὸν, ἐκοίταξα εἰς τὰ βάθη τῆς ἐστίας ἐκείνης, ὄραμα παρουσιάσθη ἐμπρὸς μου—ὄραμα καιομένων ξύλων καὶ ζωηρῶν προσώπων, ὄραμα ρυτιδωμένου διηγηματολόγου καὶ κύκλου νεαρῶν ματιῶν ἀντανακλώντων τὴν λάμπην τῆς φωτιᾶς καὶ τῶν κατορθωμάτων ἡρώος.

Ἡ ἀπέναντι γωνία ἦτο καθιερωμένη ὑπὸ κόγχης περιεχούσης τὰς χρυσωμένας ἀγίας εἰκόνας, μαυρισμένας ἀπὸ τὸν καπνὸν καὶ τὸν καιρὸν, τὰς οἰκιακὰς θεότητας τοῦ νέου Ἑλληνοῦ, ἔμπροσθεν τῶν ὁποίων ἔκαιεν ἡ ἄστατος μικρὰ φλόξ τῆς ἀκοιμήτου κανδήλας.

Κατ' ὀρθὰς γωνίας πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦτο ἔξετείνετο σειρὰ κλεισμένων ἐρμαρίων καὶ κελλίων· βεβαίως εἰς ἓν ἐκ τῶν τελευταίων μένουν τυλιγμένα τὰ στρώματα, τὰ ὁποία τὴν ἀποσπεριὰν ἔξαπλώνουν κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα κοντὰ εἰς τὴν φωτιάν, κατὰ τὸ καλοκαίρι δὲ εἰς τὴν ἀερισιμένην εἴσοδον. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἑλληνικὰ κρεβάτια, κινητὰ, ὅπως ἡ ψάθα τοῦ κατοίκου τῆς ἐρήμου.

Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ γλυκεῖα κόρη τῆς «Δασκάλας» εἶχεν ἔξαγάγει ἀπὸ ἐρμάριον ἐκθαμβωτικὴν παράταξιν ἐλαφρῶν δροσισμάτων, τὰ ὁποία μοὶ προσέφευρον ἐπὶ δίσκου, σχεδὸν ὅσον καὶ τὰ μεγάλα τῆς μαῦρα μάτια, ὑαλιστεροῦ. Ἐπῆρα ἀπὸ αὐτὰς τὰς προσφορὰς τῆς φιλοξενίας κατὰ τὴν ὀρθόδοξον τάξιν· ἓνα χουλιαράκι γλυκοῦ, διαυγέστατον πηγαδῆσιο νερό, τὸ ὁποῖον ἔκαμνε τὸ ποτήρι νὰ λάμπη ἀπὸ δροσερὸν ἰδρῶτα, ἓνα ποτηράκι ρακῆ, ἓνα φλυντζάνι καφὲ χωρὶς τὸ πινάκι του. Τότε ἡ γρηὰ διδασκάλισσα, ἣ ὁποία

καθ' ὄλην αὐτὴν τὴν ὥραν ἐκάπνιζε μὲ ὕφος Τούρκου προσευχητοῦ, ὥθησε τὸ στακτοδοχεῖον πρὸς τὸ μέρος μου ἐπὶ τοῦ διβανίου. Ἐτύλιξα ἀρωματικὸν σιγαρέτον, τὸ ἐκάπνισα ἕως τὴν ἄκρην καὶ μετὰ κοπιαστικὴν ἀνταλλαγὴν φιλοφρόνων διατυπώσεων ἐπέστρεψα εἰς τὸ χάνι μου διὰ νὰ περάσω τὴν νύκτα.

B'

ΚΥΡΙΑΚΗ ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΛΕΝΙΚΟΝ

Ἐγλυκοχάραζε μόλις, ὅταν μ' ἐξύπνησαν οἱ ζωηροὶ κέρατος σαλπισμοὶ σημαίνοντος τὸ ἐγερετήριο. Οἱ ἀναριθμητοὶ ἀλέκτορες τῆς πόλεως ἐφαίνοντο ὡς νὰ ἐλάμβανον ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον εἰς τὸ ἄγγελμα καὶ ἀπαντοῦσαν μὲ δύναμιν, ἢ ὅποια κατέστησεν ἀδύνατον τὸ νὰ ξαναπάρω ὕπνον· αἱ κραυγαὶ τῶν ἐσκέπαζαν ἄλλας ἀσθενεστεράς, αἱ ὅποια ἦσαν αἱ ἀναριθμήτου στρατεύματος χηνῶν καὶ νησσαρίων. Ἡ πρώτη μου μισοκοιμισμένη σκέψις ἦτο ὅτι ὁ κόσμος ὅλος κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα εἶχε μεταμορφωθῆ εἰς ἀπέραντον ὀρνιθῶνα, μὲ τὸν ἑαυτὸν μου ὡς ὀρνιθοτρόφον, καὶ ἡ δευτέρα ὅτι ἦτο Κυριακὴ· ἐσκέφθην δὲ τοῦτο, διότι ἤκουσα τὰ κουδουνίσματα τῶν σαράντα παλαιῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Μελενίκου.

Ἐνδυθεὶς ἐξῆλθα. Παρεκτὸς τοῦ ἐκκωφαντικοῦ θορύβου τοῦ παραγομένου ἀπὸ τὰ ὀρνίθια, ἡ πόλις ἐδείκνυεν ἐλάχιστα σημεῖα ἀφυπνίσεως. Ὁ Τοῦρκος πεταλωτῆς ἀπέναντι δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀρχίσει τὸ καθημερινόν του μεταλλικὸν τραγοῦδι ἐπὶ τοῦ ἄκμονος· ὁ δὲ Τοῦρκος καφετζῆς, ὁ ὅποιος εἶχε τοποθετήσῃ τὸ καφενεῖόν του κάτωθεν τῆς σκιᾶς παλαιοῦ καὶ κομβώδους πλατάνου ἐπὶ τῆς ὄχθης, ὀλίγα μέτρα πέρα πέρα τοῦ χανίου μου, ἐκείνην τὴν στιγμὴν μόλις ἀναπτε τὸ «μαγκάλι» του. Τοῦτο ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ἔκαιε ζωηρὰ ἀπὸ τὸ ἰσχυρὸν φύσημα τοῦ Τούρκου καί, καθ' ἣν ὥραν μακρόουρα ἱμπρίκια ἤρχιζαν νὰ βράζουν, τὸν ἐπλησίασα διὰ νὰ τοῦ εὐχηθῶ τοῦ Ἄλλάχ τὴν εὐλογίαν διὰ τὴν νέαν ἡμέραν καὶ νὰ τοῦ παραγγείλω ἕνα καφέν.

Καθὼς ἐπερίμενα ἐκεῖ, ἕνα παιδί μὲ πιμμέγιστον δίσκον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καλὰ ἰσορροπημένον διῆλθε καὶ ἡ διαπεραστικὴ φωνὴ του εἰδοποίησεν ὅλους τοὺς ἐνδιαφερομένους ὅτι τὰ σησάμενα κουλούρια του ἦσαν ζεστά ἀπὸ τὸν φουρνον. Κ' ἐμὲ ἐνδιέφερον ἡ εἰδοποίησις καὶ ἡγόρασα δύο καλοψημένα σημίτια, τὰ ὅποια μαζὺ μὲ τὸν καφέν μ' ἐχορήγησαν εἰς τόσον εὐτελεῖ τιμὴν, τὸ καλύτερον πρόγευμα πού ηὔτύχησα ἢ θὰ εὐτυχῆσω νὰ ἔχω εἰς ἄλλον τόπον, ἔκτος τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Τουρκίας.

Ἐκαθήμεν ἀκόμη ὑπὸ τὸν πλατάνον ὅταν εἰς τῶν κυρίων, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶχα φέρει συστατικὰς ἐπιστολάς, ἦλθε νὰ μ' ἐρωτήσῃ ἂν θέλω νὰ μὲ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν Μητρόπολιν. Ἐδέχθην μ' εὐχαρίστησιν.

Ἡ λειτουργία ἦτο μακρὰ καὶ κουραστικὴ καὶ τὸ ψάλλισμον τοῦ εἵδους

ἐκείνου ποῦ ἐνέπνευσεν ἓνα ἔξυπνον Ἑλληνα νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι, κατὰ τὴν γνώμην τῶν συμπατριωτῶν του, ὁ καλύτερος δρόμος διὰ νὰ πλησιάσῃ κανεὶς τὴ Θεότητα εἶναι ἡ μύτη. Μ' ὅλον τοῦτο, αἱ τελεταὶ τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας δὲν πάσχουν ἔλλειψιν μεγαλοπρεπείας καὶ ἑλαφροῦ μυστικισμοῦ, τὰ ὁποῖα ἐξηλείφθησαν ἀπὸ τὰς λειτουργίας τῆς λατινικῆς. Τὰ ἄμφια τῶν κληρικῶν εἶναι ἀξιοθαύμαστα καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι κατὰ κανόνα ἔχουν ὄψιν ἐπιβλητικὴν. Ἡ ἐντύπωσις τοῦ σεβασμοῦ καὶ τοῦ μυστηρίου ἐξυψώνεται ἀπὸ τὸ ὅτι τὸ ἱερὸν εἶναι συνήθως ἀόρατον διὰ τοὺς λαϊκούς, ἀποκαλυπτόμενον σπανίως διὰ τοῦ αὐτομάτου παραμερισμοῦ παραπετάσματος, καὶ ἀκόμη σπανιώτερα ἀνοιγομένης τῆς χρυσομένης πύλης. Κατὰ τὰς στιγμὰς αὐτὰς ὁ λειτουργῶν φαίνεται ἰστάμενος ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῆς Ἁγίας Τραπέζης καὶ ἀπέναντι ἄνωθέν του ὁ Ἐσταυρωμένος μὲ ἄκανθαν στεφανωμένος, περιβεβλημένος ἄλω, φωτιζόμενος δ' ἀπ' ἀοράτου παραθύρου.

Ἡ Μητρόπολις εἶναι ἐντελῶς νέα· ἐκτίσθη ἐπὶ τῶν ἔρειπίων τῆς παλαιότερας, ἡ ὁποία ἐκάη τὴν παραμονὴν τοῦ Νέου Ἔτους 1895. Αὐτὴ ἡ καταστροφή εἶχε λυπήσει φοβερὰ τοὺς Μελενικιώτας καὶ ἀκόμη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπισκέψεώς μου ἐξακολουθοῦσε νὰ εἶναι ἀντικείμενον συζητήσεως καὶ πένθους. Διὰ τῆς πυρκαϊᾶς αὐτῆς ἠφανίσθησαν ἡ παλαιότερα Ἐκκλησία τῆς πόλεως καὶ ἡ κατοικία τοῦ Μητροπολίτου, καθὼς καὶ πολλὰ πολύτιμα θησαυρίσματα· μεταξὺ τούτων ὑπῆρχον ἐπισκοπικὴ μίτρα καὶ ποιμενικὴ ράβδος ἐκ φυσικῶν χρυστάλλου χρυσοδεμένου, δῶρον, ἔλεγαν, τοῦ Σέρβου βασιλέως Στεφάνου Δουσσάν τοῦ «Στραγγαλιστοῦ», ὑπὸ τὴν λαμπρὰν μὲν, ἀλλὰ βραχεῖαν βασιλείαν τοῦ ὁποίου (1336—1356) ἡ σερβικὴ φυλὴ εἶχε φθάσει εἰς τὸ ὕψιστον τῆς ἱστορίας της σημεῖον δυνάμεως καὶ δόξης καὶ ἐπεκράτει ἐπὶ μεγάλου μέρους τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου. Ἡ αἰτία τῆς πυρκαϊᾶς οὐδέποτε ἐξηκριβώθη, κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ τῆς ἐπισκέψεώς μου τρεῖς διάφοροι διαδόσεις ἐπροτιμῶντο: Οἱ φανατικοὶ τῶν κατοίκων ἀπέδιδον τὴν συμφορὰν εἰς τοὺς Βουλγάρους, οἱ μετριοπαθεῖς εἰς τὴν τύχην, καὶ οἱ δεισιδαίμονες εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ.

Μετὰ τὴν λειτουργίαν μᾶς ἐπλησίασεν ὁ κάτοχος παρισινοῦ διπλώματος ἱατροῦ, ὅστις, ἐκτὸς τῶν καθηκόντων του ὡς δημοτικοῦ ἱατροῦ, ἦτο, συγχρόνως, καὶ εἷς τῶν Ἐφόρων τῶν κοινοτικῶν σχολείων. Μὲ παρουσίασεν εἰς τὸ Σῶμα τῶν διδασκάλων καὶ μαζὺ εἰσήλθαμεν εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἐξέφρασα κατόπιν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσω τὸν Καϊμακάμην ἢ Διοικητὴν· ὀδηγηθεὶς λοιπὸν ὑπὸ τῆς συνοδείας μου ἔφθασα εἰς τὴν περίεργον συναρμολόγησιν καφενεῖου καὶ λέσχης ὅπου ἠρέσκετο ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης νὰ φοιτᾷ.

Ἦῦρα τὸν ἄνδρα καθήμενον ἐπὶ ἐξώστου καὶ πίνοντα καφέν. Πρὸς λύπην μου μ' ἐφάνη ἐντελῶς διαφορετικὸς ἀπὸ τὸ μακρογένειον σαρκωμένον ἀπλοῖκὸν πρόσωπον, τὸ ὁποῖον συνεδύαζα φυσικὰ μὲ τὸν καλοανατεθρεμ-

μένον Τουρκον υπάλληλον. Φυσιολόγος θὰ εἶχεν ἴσως περιγράψει τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος Γανῆ Βέην ὡς συνδεικὸν κρίκον μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ Τούρκου ἐπισήμου. Ἦτο λιγνὸς περίπου 30 ἐτῶν νέος, καθαροξυρισμένος, μὲ σφικτοστριμμένον μουστάκι καὶ φέρων πραγματικά εὐρωπαϊκὰ ἐνδύματα— ὄχι τὰ κωμικὰ μασκαραλίκια τῆς «σταμπουλίνας» (1) καὶ μὲ ὑπερήφανον ὕφος, διὰ τὸ ὁποῖον ταῦτα τὰ πολιτισμοῦ δείγματα εὐθύνοντο. Ὁμιλοῦσε Γαλλικὰ κ' ἐκάπνιζεν ἔτοιμα σιγαρέττα, καὶ τὰ δύο ταῦτα προϊόντα ἐγχαώριου βιομηχανίας.

Ἡ παρουσία μου ἔδωκεν εἰς τὸν Γανῆ Βέην περίστασιν ν' ἀερίση τὰ Γαλλικὰ του καὶ διὰ τοῦτο ἦτον ἐν ταυτῷ εὐγνώμων καὶ συγκαταβατικὸς. Μ' ἐγνωστοποίησεν ὅτι ἀνῆκεν εἰς οἰκογένειαν Θεσσαλονικέων, ὅτι εἶχεν ἐμποτισθῆ εἰς τὸ Σταμποῦλ μὲ τὸ νέκταρ τῆς Δυτικῆς μορφώσεως καὶ ὅτι δυστυχῶς τὸ Μελένικον δὲν ἦτο ἀκριβῶς κέντρον ζωηρότητος καὶ εὐθυμίας καὶ ἀνεστέναξεν ἐνθυμούμενος τὰς φανταστικὰς διασκεδάσεις πού ἐθυσίασε δεχθεὶς θέσιν εἰς αὐτὴν τὴν λυπηρὰν γωνίαν ἐξορίας.

«*Mais avant tout le devoirs, monsieur*», ἐψιθύρισε μὲ ὕφος μάρτυρος καὶ μ' ἐγεννήθη ἡ ἀπορία ἂν ἐσήμαινεν ὅτι ὀλόκληρον τὸ *devoirs* τοῦ Τούρκου Διοικητοῦ ἐγκτεται εἰς τὸ νὰ πίνῃ καφὲν—καὶ ἄλλα ὠραῖα πράγματα—ἐπὶ ἐξώστου λέσχης. Ὁπωσδήποτε ἀπέφυγα ἐπιφυλακτικὰ νὰ ζητήσω διευκρίνισιν.

Μετὰ τοῦτο ἡ ἀκολουθία μου ἐπέμεινε νὰ μὲ ὀδηγήσῃ εἰς κατοικίας προῦχόντων.

Ὅπου καὶ ἂν ἐπῆγα ἠῦρα ἀνοικτόκαρδον ὑποδοχὴν, πολὺ εὐχάριστον δ' ἐντύπωσιν ἔλαβα περὶ τῆς καθαριότητος καὶ τάξεως τῆς ἐπικρατούσης εἰς κάθε οἶκον καὶ περὶ τῶν ἀπλῶν μὲν, ἀλλὰ ἀρχοντικῶν τρόπων τοῦ λαοῦ. Κατὰ τὰς βραχυτάτας αὐτὰς ἐπισκέψεις δὲν ἐδίδετο βέβαια καιρὸς διὰ φιλοσοφικὰς συζητήσεις, ἡ ὀμιλία μα; δὲ περιεστρέφετο, ἂν ὄχι περὶ τὸν καιρὸν (οἱ νότιοι, εὐλογημένοι μὲ οὐρανὸν ἀναλλοίωτον καὶ μὲ λεπτὸν αἴσθημα τοῦ προσήκοντος, σπανίως καταβιβάζονται κατὰ τὴν ὀμιλίαν εἰς τὸ ἀνόητον τοῦτο ἀντικείμενον) τουλάχιστον περὶ τὴν γραφικὴν τοποθεσίαν τῆς πόλεως καὶ τὸ ὑγιεινὸν τοῦ κλίματος, δύο προτερήματα διὰ τὰ ὁποῖα δικαίως οἱ Μελενικῶται ὑπερηφανεύονται. Ὁμιλῶν περὶ τῶν πλημμυρῶν ἐτόλμησα νὰ ἐκφράσω τὴν ἀπορίαν μου ὅτι τόσον ἀνάρμοστος τόπος ἐξελέγη ποτὲ διὰ τὴν ἴδρυσιν πόλεως· διότι κατὰ τὰς διηγήσεις των (εὐγλωττα ἐπιβεβαιωμένας ὑπὸ μεγάλων χαλίκων, ἐπὶ τῶν ὁποίων καθ' ὁδὸν ἐσκόνταπτα), ὁσάκις τὰ χιόνια ἀρχίζουν νὰ λειώνουν ἐπὶ τῶν πέριξ βουνῶν, ὁ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀσήμαντος ποταμὸς φουσκώνει καὶ μεταβάλλεται εἰς ἄγριον χεῖμαρρον κατερχόμενον μὲ βόμβρον, ὁ ὁποῖος εἰς μεγάλην ἀπόστασιν ἀκούεται, καὶ παρασύροντα μέσα εἰς τὰς ἀφρισμένας του ἀγκάλας καταστρε-

(1) Σημ. μετ. «Κλειστῆς μέχρι τοῦ λαμοῦ ρεδιγκότας».

πτικούς βράχους. Ἄλλὰ μ' ἀπήντησαν πῶς ὅ,τι σήμερον εἶναι κοίτη ρεύματος, ἦτο κάποτε δρόμος, ἀλλ' ὅτι ὁ ποταμὸς σιγὰ σιγὰ ἤλλαξε διεύθυνσιν ἔνεκα τῶν καταστροφῶν τῶν ἐπὶ τῶν ὄρεων δασῶν. Οἱ γέροντες ἀκόμη ἐνθυμοῦνται τὴν ἐποχὴν, ὅποτε κλίμακες ἦσαν περιτταί, ἐπειδὴ τὰ οἰκήματα εὐρίσκοντο ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ δρόμου.

Ἄπὸ τὰς γυναῖκας τοῦ Μελενίκου ἀπεκόμισα ἀναμνήσεις λαμπράς· τοῦτο δὲ ὄχι μόνον διὰ τὴν ὠραιότητά των. Ἔχουν ὠχρὰ λεπτὰ πρόσωπα, μεγάλα καστανὰ μάτια σκιασμένα μὲ μακρὰς βλεφαρίδας, ζωγραφιστὰ φρύδια, μικρὰ ρόδινα στόματα καὶ στρογγυλεμένας σιαγόννας. Εἰς τὰς φλέβας μερικῶν ἐξ αὐτῶν πιθανώτατα ὑπάρχει αἷμα λησμονημένων καλλονῶν τῆς Βυζαντινῆς Αὐλῆς, τῶν καλλονῶν ἐκείνων, ποὺ ἤκουαν μὲ ὑπομονὴν τὰς διηγήσεις τῆς βασιλοπούλας Ἄννας. Ἐξ ἴσου, ὅμως, ἀξιοθαύμαστος πρὸς τὴν εὐμορφίαν των εἶναι ἡ ἀβίαστος αὐτοπεποιθήσις καὶ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τῆς υπερβολικῆς ἐντροπαλότητος τῶν περισσοτέρων Μακεδονίδων.

Πραγματικῶς, τὸ Μελενίκον, μολονότι κατὰ τὰς διαστάσεις μικρότερον ἀπὸ πολλὰ χωρία, δὲν εἶναι χωρίον, εἶναι πόλις μὲ τὴν καλλίστην τῆς λέξεως ἔννοιαν, πόλις ἡ ὁποία ἔπεσε μὲν εἰς καιροὺς κακοὺς, διεφύλαξεν ὅμως τὴν λεπτότητα, ἀνέκφραστον ἀλλὰ αἰσθητήν, ποὺ διακρίνει τὸν πολίτην ἀπὸ τὸν χωρικόν. Ὁ ἀστικός χαρακτήρ τοῦ Μελενίκου, ἔνεκα τῆς ἀποστάσεώς του ἀπ' ὅλους τοὺς δρόμους συγκοινωνίας μὲ τὴν Δύσιν, εἶναι ἐντελῶς γηγενῆς καὶ ἰδιόρρυθμος. Ἐν τούτοις, περιέχει κ' ἐλάχιστον κόκκον κοσμοπολιτισμοῦ, ὅστις ἔγκειται εἰς τοῦτο μόνον, ὅτι οἱ περισσότεροι τῶν ἀνδρῶν τῆς ἀνωτέρας τάξεως ταξιδεύσαντες ἐφόρεσαν εὐρωπαϊκὰ, συνδυασμένα ὅμως μὲ τὸ ἔμβλημα τοῦ ραγιά, τὸ φέσι. Αἱ γυναῖκες εἶναι τελείως συντηρητικαί, ἐνδύονται μακρὰ φορέματα σχηματίζοντα ὠραίας πτυχὰς καὶ ὑψηλόμεσα κοντογούνια, χωρὶς νὰ εἶναι παραφορτωμένα μὲ περιττὰ χρυσαφικά. Τὰ μαλλιά των εἶναι χωρισμένα εἰς δύο μεγάλας πλεξίδας, ποὺ κρέμονται ὀπίσω καὶ φθάνουν πολὺ χαμηλότερα ἀπὸ τὴν μέσην. Ἀπλούστατον, καθαρόχρωμον, μειαξωτὸν μανδῆλι σκεπάζει μέρος τῆς κεφαλῆς, ἐπιτρέπον εἰς τὰ κατὰ μέσον χωρισμένα ὑαλιστερὰ μαλλιά των νὰ φαίνωνται ἔμπρός.

Αἱ γυναῖκες κατέχουν εἰς τὸ Μελενίκον κοινωνικὴν θέσιν ἀνωτέραν, παρὰ εἰς τὰς περισσοτέρας χώρας τῆς Τουρκίας. Συνήθως ἡ οἰκοκυρὰ ὑποδέχεται τοὺς ξένους, φεύγοντας δὲ τοὺς συνοδεύει μέχρι τῆς θύρας καὶ ἀποχαιρετῶσα αὐτοὺς λέγει ἕνα «εὐχαριστῶ» διὰ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν ὑποτίθεται ὅτι πᾶς ἐπισκεπτόμενος ξένος προσφέρει εἰς τὸν οἶκον, ἢ τουλάχιστον διὰ τὰ φιλικὰ του αἰσθήματα.

Τὸ ἀπόγευμα ἐκρούσαμεν μικρὰν παχεῖαν θύραν στερεωμένην μὲ πλατυκέφαλα καρφιά καὶ μᾶς ἤνοιξε γέρων κύριος φορῶν τὰ νυκτικά του : Ἐἵχομεν διαταράξει τὴν ἀνάπαυσίν του. Ἦτο ζωηρὸς γέρων, μὲ κοντὸ ψαρὸν γένειον καὶ ὑψηλὸν μέτωπον βαθιὰ αὐλακωμένον μὲ διασταυρωμένας ρυτί-

δας, πὸν ὑπενεθύμιζαν τὰς βραχώδεις ὄχθας τοῦ ποταμοῦ. Ἐφερὲν ὄνομα Κουροπαλάτης, παλαιότατον μεσαιωνικόν, χωρὶς ὅμως νὰ ὑπερηφανεύεται δι' αὐτό. Μᾶς ὠδήγησε διὰ μέσου τοῦ ἀκαταστάτου παλαιοῦ οἰκήματος. Αἱ ὑψωμένα ἐξέδρα, αἱ τσιμπουκοθῆκαι, τὸ καφεκάμινα, αἱ καλοσκαλισμένα ὀροφαὶ καὶ οἱ ζωηρὰ χρωματισμένοι τοῖχοι, τὰ ὑψηλὰ τοποθετημένα μικρὰ παράθυρα μὲ χρωματιστὰ ὑαλιά, αἱ ἀπειράριθμοι δίοδοι, κρυπτόθυρα καὶ περιέργοι ἀδιέξοδοι διάδρομοι, ὅλα διηγοῦντο περὶ πρὸ πολλοῦ περασμένου μεγαλείου. Χρονολογία ἐπὶ τινος δωματίου σημειωμένη εἶναι 1750, ἀλλὰ κρίνων ἀπὸ τὸ σκοτεινὸν χρῶμα τῶν ξυλωμάτων τὸ κτίριον μ' ἐφάνη ἀσυγκρίτως παλαιότερον. Οἱ κατώτεροι τοῖχοι ἦσαν ἐκ στερεοῦ λίθου. Τὸ πλάτος καὶ ἡ δυσανάλογος μικρότης τῆς σιδηροφράκτου βύρας ὑπεδείκνυον ὅτι ἡ οἰκία ἔμελλε κατὰ τινὰ περίστασιν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς φρούριον. Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν κινδύνου καὶ ἀναγκαίας ἀμύνης ὀφθαλμοφανέστερα παρουσίαζεν ὁ «κρυβισάνος» (ἡ κρύπτη) μὲ τὸν ὁποῖον καὶ αὐτὴ ἡ οἰκία, ὅπως αἱ πλεῖσται τῆς ἰδίας ἐποχῆς, εἶναι ἐφωδιασμένη. Αὐτὰ τὰ κρυφὰ δωμάτια, τῶν ὁποίων πολλὰ εἶδα εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἐνίοτε συνίστανται ἀπὸ στενὸν διαμέρισμα ἐντὸς τοῦ τοίχου, ἔχον ὡς εἴσοδον μικρὰν διὰ τῆς ὀροφῆς ὀπὴν θαυμάσια ἀποκρυπτομένην διὰ κινητῆς σανίδος. Ἄλλοτε πάλιν εἶναι κελλὶ εὐρισκόμενον ὀπισθεν κοινοῦ ἐρμαρίου, τὸ ὁποῖον, ὅταν τραβηχθῆ ἕνα σχοινάκι, ὑποχωρεῖ καὶ ἀποκαλύπτει τὸν κρυβισάνον. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ πάμπολλαι οἰκίαι συγκοινωνοῦσαι πρὸς ἄλληλας διὰ μέσου μικρῶν ἀφανῶν θυρίδων, μεσοθύρια καλουμένων, εἰς τρόπον ὥστε ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ διέλθῃ μεγάλην ἔκτασιν τῆς πόλεως χωρὶς οὐδὲ μίαν φορὰν νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὸν δρόμον. Ὅλ' αὐτὰ τὰ γνωρίσματα τῆς παλαιᾶς ἀρχιτεκτονικῆς ταχύτατα ἐκλείπουν μαζὺ μὲ τὰς περιστάσεις πὸν τὰ ἐγέννησαν. Ὁ Τοῦρκος ἔξακολουθεῖ μὲν νὰ καταπιέζῃ, ἀλλὰ σήμερον τὸ κάμνει μὲ λεπτότητα ὁμότητος, ἡ ὁποία θὰ ἠνάγκαζε τοὺς πρὸ ἐνὸς ἢ δύο αἰῶνων προγόνους των νὰ ἐρυθριάσουν διὰ τὴν χονδροειδίαν των.

Τὸ Μελένικον ἐπὶ ἀρκετὸν καιρὸν ἀπέφυγε τὴν κατάκτησιν τῶν Τούρκων δι' ἐξυπνοτάτου στρατηγήματος· τοῦτο τοῦλάχιστον διισχυρίζεται ἡ παράδοσις. Ὅταν τὸ ὀθωμανικὸν κῦμα εἶχε φθάσει ἕως τὴν ἐπαρχίαν αὐτὴν, οἱ κάτοικοι ἐσκέφθησαν νὰ κτίσουν τζαμί μὲ ὑψηλὸν μιναρὲν εἰς περιβλεπτον σημεῖον τῆς πόλεως. Ἡ ὄψις τούτου τοῦ συμβόλου τοῦ Μωαμεθανισμοῦ ἐγέλασε τοὺς ἐπιδρομείς, πὸν ἐσάρωναν τὰ γειτονικὰ μέρη, καὶ τοὺς ἔκαμε νὰ πιστεύουν ὅτι τὸ Μελένικον εἶχεν ἤδη κατακτηθῆ ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὅτι ἔνεκα τούτου δευτέρα λεηλασία δὲν θ' ἀπέδιδε μεγάλας προσόδους καὶ δὲν τὸ ἐπλησίασαν.

Ὅτε αὐτὴ ἡ κωμωδία δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πλεόν, μερικοὶ τῶν ἀφεντάδων ἐσυνθηκολόγησαν μὲ τὸν κατακτητὴν καὶ δι' ἐγκαίρου

παραδόσεως καὶ προσελεύσεως εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν, ἔλαβαν τὸ δικαίωμα τῆς διοικήσεως τῆς περιφερείας.

Τὸ Μελένικον, λοιπόν, παρέμεινε κληρονομικὸν φέουδον εἰς αὐτὰς τὰς οἰκογενείας μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Μαχμούτ τοῦ δευτέρου, ὁπότε τὸ φεουδαρχικὸν σύστημα ἀντικατεστάθη ὑπὸ τῆς σημερινῆς διοικητικῆς ἀσυνταξίας.

Ἡ διήγησις τοῦ ἐμπαιγμοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου οἱ Τοῦρκοι ἠναγκάσθησαν νὰ φεισθοῦν τῆς πόλεως, ἀπίστευτον καθὼς φαίνεται, ἐν τούτοις ἀρκετὰ πιθανὸν παρίσταται, ὅταν δώσωμεν προσοχὴν εἰς τὸν ἀμέθοδον καὶ πλανητικὸν τρόπον τῆς κατακτιήσεως τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου· εἶναι δὲ δυνατόν νὰ ὑποστηριχθῇ τὸ ἀληθὲς τοῦ πράγματος ὡς ἐκ τῆς τοποθετήσεως τοῦ τζαμίου, τὸ ὁποῖον, καθὼς μὲ ὑπέδειξαν οἱ σύντροφοί μου, εἶναι ἐστραμμένον ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, ὅπως ἡ ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, καὶ ὄχι πρὸς τὴν Μέκκαν, λάθος τὸ ὁποῖον τότε μόνον ἤμπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ ἀρκούντως, ὅταν ὑποθέσῃ τις ὅτι οἱ κτίσται ἦσαν Χριστιανοὶ ἀγνοοῦντες ἀκόμη τὰς συνηθείας τῶν Τούρκων.

Μετάφρασις *Φιλίππου Σ. Δραγούμη*

ΕΚΛΙΠΟΥΣΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑΙ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΙΣΥΡΛΗΣ

Ἐκ τῆς ἐπιπέδου καθήκον ὡς μαθητῆς του θὰ προσπαθῆσω νὰ χαράξω ὀλίγας γραμμὰς διὰ τὴν μνήμην του.

Ἄλλ' ὅσον βαθειὰ ἡ ὁδὸν καὶ ἡ στοργὴ ἀπὸ τὴν ψυχικὴν σύνδεσιν μὲ τὸν ἀποθανόντα, τόσον δυσκολώτερα εὐρίσκονται ἐκφράσεις διὰ νὰ περιγραφῶν ἡ μεγάλη ἀτομικὴ του ἀξία καὶ τὸ ὑπέροχον ἔργον του.

«... εἰς ἐκεῖνον ποῦ θὰ φέρῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν, ἡ Μακεδονία θὰ δώσῃ, δὲν ἀμφιβάλλομεν, εἰς ἀντάλλαγμα, θησαυρὸν ἀνδρικῶν ἀρετῶν καὶ ζῶσαν παράδοσιν μεγαλουργίας. Καὶ ὅταν τὸ προσφιλὲς τοῦτο ὄνειρον πραγματοποιηθῇ μὲ τὴν συνεργασίαν των δὲν θὰ δυσκολευθῶμεν ν' ἀνεύρωμεν ποῖαν ὁδὸν πρέπει ν' ἀκολουθήσωμεν, οὔτε θὰ μᾶς λείψῃ ὁ δάκτυλος, ὁ δεικνύων τὸ τέρμα...»

Αὐτὰ τὰ προφητικὰ λόγια ἔγραψεν ὁ Ἀναστάσιος Βυζάντιος, ὁ ἐκδότης τῆς Τεργεσταίας «Ἡμέρας», εἰς πανηγυρικὸν ἄρθρον του τῆς 25ης Μαρτίου 1888 εἰς τὸ φύλλον τῆς «Ἀκροπόλεως» τὸ ἀφιερωμένον εἰδικῶς διὰ τὴν Μακεδονίαν.

Ὁ Μακεδὼν, ὁ Σερραῖος Δημήτριος Μισυρλῆς, ὁ ἐμπνευσμένος αὐτὸς πατριώτης, ἀποτελεῖ χρυσὴν ψηφίδα αὐτοῦ τοῦ «θησαυροῦ ἀνδρικῶν ἀρετῶν» τῆς διανοουμένης Μακεδονίας καὶ «δείκτην δάκτυλον» τοῦ ἐθνικοῦ παλμοῦ.

Δὲν ὑπάρχει πλέον ἐν τῇ ζωῇ τὴν 12ην Ἀπριλίου 1952 μᾶς τὸν ἀφήρπασεν ὁ θάνατος εἰς ἡλικίαν 66 ἐτῶν.

Ὁλόκληρος ἡ ὑπαρξίς του ἦτο διαποτισμένη ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ τὸ καθήκον πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ ἰδιαίτερος πρὸς τὴν γενέτειράν του Μακεδονίαν.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος, τῶν ἀπελευθερωτικῶν πολέμων 1912—13, τῶν μετέπειτα δοκιμασιῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς τελευταίας κατοχῆς, δὲν ἐκίνησε τὴν καρδίαν τῆς Ἑλλάδος παλμὸς ποῦ νὰ μὴ διέλθῃ ἀπὸ τὸ στήθος του.

Διὰ τὴν Μακεδονίαν ἀρχίζει τὴν δρᾶσίν του ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς φοιτητικῆς του ζωῆς. Ἐνωρὶς ἀψηφᾷ τοὺς κινδύνους καὶ γίνεται σύνδεσμος τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου Σερρῶν καὶ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος Ἀθηνῶν.

Συλλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς Τούρκους εἰς τὴν Θεσβνίκην καὶ μόλις κατορθώνει νὰ διαφύγῃ τὴν ἐκτέλεσιν.

Χωρὶς νὰ εἶναι πλούσιος μὲ ἐλάχιστα μέσα καὶ μὲ σωρείαν στερήσεων συνεχίζει καὶ τελειώνει τὰς σπουδὰς του. Μὲ πτυχίον τοῦ διδάκτορος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐπιστρέφει τὸ 1909 εἰς τὰς Σέρρας καὶ ἀρχίζει νὰ διαμορφώῃ τὴν ἀπαλὴν ψυχὴν τῆς μαθητικῆς

Δημήτριος Μισυρλής

νεολαίας μὲ τὰ ὑψηλὰ ἰδανικά τῆς φυλῆς, μὲ τὸν εἰδικὸν τρόπον τῆς σαγήνης του καὶ νὰ τὴν ἀξιοποιῇ διὰ τὴν ἐγγίζουσαν ἀπελευθέρωσιν.

Εἰς τὸ σταθερὸ τοῦ χέρι κρατεῖ τὴν προνομιούχο, σφραγίδα τοῦ Χρυσοστόμου, τοῦ Γρηγορίου, τοῦ Βασιλείου καὶ μὲ τὴν ἀστραφτερή, πάναγνη καὶ ἀμόλυντη αὐτὴ σφραγίδα σφραγίζει ἀνεξίτηλα καὶ βαθιὰ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν μαθητῶν του τὸ χρέος τοῦ καθήκοντος.

Μορφώνει χαρακτῆρας.

Εἰς τὴν Ἡράκλεια, τὸ Σιδηρόκαστρον, τὰς Σέρρας καὶ ἀργότερα εἰς τὴν Κοζάνην, τὴν Νάουσαν, τὴν Ἐδεσσαν καὶ τὴν Θεσσαλονικὴν δημιουργεῖ προνομιούχους τοὺς μαθητάς του, ὥστε νὰ διακρίνονται ὡς κύρια στελέχη τῆς σημερινῆς Κοινωνίας εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους Ἐπιστήμης καὶ

Διοικήσεως, με ποιοτικῶς ἀνώτερα πνευματικὰ ἐφόδια, ἱκανότητα κριτικῆς καὶ αἰσθητικῆς, εὐχέρειαν ἐκφράσεως, καθαρότητα διανοημάτων, στυλ καὶ γλαφυρότητα μετὴν ὁποῖαν ἐκφράζουσι καὶ ἐξωτερικεύουσι τὰς σκέψεις των καὶ πρὸ παντὸς ἀνθρωπισμὸν καὶ ψυχικὴν καὶ ἠθικὴν ποιότητα ἀνωτέραν, ἀξίαν γενικῆς ἐκτιμήσεως.

Οἱ Βούλγαροι κατὰ τὴν ὑποχώρησίν των τοῦ 1913 πυρπολοῦν καὶ καταστρέφουσι ἐκ θεμελίων τὴν γενέτειράν του πόλιν τῶν Σεργῶν. Καθηγητὴς τότε τοῦ Γυμνασίου τῆς, μετὴν γνωστὴν δρᾶσίν του, μόλις διαφεύγει τὸν θάνατον. Ζῆ, κινεῖται καὶ συμμερίζεται τὸ δρᾶμα τῆς δοκιμασίας τῶν συμπολιτῶν του. Θρηνεῖ τὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐκτέλεσιν τοῦ Γυμνασιάρχου Λεωνίδα Παπαπαύλου καὶ κοντὰ εἰς τὰ καπνίζοντα ἀκόμη ἐρείπια μετὰ μυρίας στερήσεις καὶ μετὰ ψυχραιμίαν ἀσυνήθη τρέχει, φροντίζει καὶ συνεργάζεται μετὰ ὅλους τοὺς παράγοντας διὰ νὰ ἐπιτύχη μετὰ κάθε θυσίαν τὴν ἀτρόσκοπτον ἐξακολούθησιν τῆς λειτουργίας τῶν σχολείων.

Κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1917 οἱ Βούλγαροι τὸν ἀπάγουσι ὡς ὄμηρον εἰς τὴν Βουλγαρίαν μαζί μετὰ 70.000 ἄλλους Ἑλληνας κατοίκους τῆς Ἀνατ. Μακεδονίας. Εἶναι ἀνήκουστα τὰ βήσανα καὶ αἱ στερήσεις τῆς ὁμηρείας. Ἄρκεϊ νὰ σημειωθῆ ὅτι μετὰ δύο σχεδὸν ἔτη κατὰ τὴν λήξιν τοῦ Α' Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, ἐκ τῶν 70.000 ὁμήρων τῶν ἀπαχθέντων εἰς Βουλγαρίαν, μόνον 12.900 ἐπέζησαν, κατ' ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν τῆς βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὰς Κυβερνήσεις τῶν τότε συμμάχων τῆς Ἑλλάδος, καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπιζήσαντες ἐπέστρεψαν εἰς τὴν ἐρειπωμένην πάλιν Μακεδονίαν εἰς ἀθλίαν κατάστασιν ὡς φαντάσματα, σκελετωμένοι ἀπὸ τὰς στερήσεις καὶ τυλιγμένοι εἰς τὰ ῥάκη.

Ἡ ὁμηρεία μετὰ τὰ μεσαιωνικὰ αὐτὰ βήσανα δὲν τὸν καταβάλλει, ἀλλὰ χαλυβδώνει τὴν ἀντοχὴν του καὶ, εὐνοηθεὶς ἀπὸ τὴν τύχην, μετὰ χαρὰν σώως ἐπιστρέφει εἰς τὰς Σέρρας διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ ψυχραιμὸς τὸ πολῦτιμον ἔργον του.

Ἡ δρᾶσις τῆς διδαχῆς του κλίνει κατὰ τὸ 1929, ὁπότε ἡ Πολιτεία τὸν διακρίνει καὶ τὸν καλεῖ εἰς ἀνώτερα καθήκοντα. Τὸν ὀνομάζει αἰρετὸν ἐκπαιδευτικὸν σύμβουλον καὶ ἀργότερα Γενικὸν Ἐπιθεωρητὴν Μέσης Ἐκπαίδευσως.

Κατὰ τὸ 1936 εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ὡς Διευθυντὴς Ἐκπαίδευσως Μακεδονίας μετὰ ἀτομικὴν του πρωτοβουλίαν καλεῖ εἰς Συνέδριον τοὺς Ἐπιθεωρητὰς τῆς Στοιχειώδους Ἐκπαίδευσως. Εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο τόση εἶναι ἡ ὑπεροχὴ του καὶ ἡ ἐμπνευσμένη καθοδήγησις του ἐπὶ συγχρόνων ἐκπαιδευτικῶν προβλημάτων πρὸς τὰ ἀνώτερα στελέχη τῆς Παιδείας τοῦ Κράτους ὥστε τὸ ἱστορικὸν ἐκεῖνο συνέδριον ἀπεκλήθη «ἀναβάπτισμα».

Κατὰ τὴν Γερμανοκρατίαν τῆς κατοχῆς (6—7—42) συλλαμβάνεται ὡς

μέλος τοῦ Κεντρικοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου μετὰ τὴν κατηγορίαν φιλίας πρὸς τοὺς Ἀγγλοαμερικανοὺς καὶ φυλακίζεται εἰς τὸ Ἑπταπύργιον. Καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσίν του παραμένει ἀκλόνητος εἰς τὴν θέσιν του εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἐνῶ εἶχε κληθῆ καὶ εἶχε τὴν εὐχέρειαν νὰ ἀποσυρθῆ εἰς Ἀθήνας. Ἄλλὰ ἡ παραμονή του ὠφελεῖ τὴν Θεσσαλονίκην.

Ὁ Μισυρλής μόνος μετὰ ἀκατάβλητον σθένος ἀντιμετωπίζει τὴν βουλγαρικὴν θρασύτητα. Οἱ βούλγαροι ἐκμεταλλεούμενοι τὴν ἀδυναμίαν τῶν Γερμανῶν ζητοῦν τὴν ἴδρυσιν Βουλγαρικοῦ σχολείου εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Ἐνεργεῖ καὶ ἀναπτύσσει ὅλην του τὴν δύναμιν. Συντάσσει μετὰ παρρησίαν δριμύ ὑπόμνημα πρὸς τὸν ἀρμόδιον ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως Γερμανὸν ἐπιτετραμμένον ἀδελφὸν τοῦ πανισχύρου στρατάρχου Γκαϊριγκ καὶ ἐπικαλούμενος τὴν συνθήκην τοῦ Νεϊγῦ ἀρνεῖται τελείως εἰς τοὺς Βουλγάρους τὸ δικαίωμα νὰ ἰδρύσουν σχολεῖον εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Εἶναι ἀξιοθαύμαστος ἀναγνωρίζεται τὸ δίκαιον τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀποκρούεται ἡ βουλγαρικὴ ἀπειλή. Ἡ νίκη του εἶναι πλήρης.

Τὸ 1945 διορίζεται μέλος τοῦ Ἀνωτάτου Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου.

Ἀπὸ τὴν νέαν του σκοπιὰν μετὰ ἀμείωτον στοργὴν φροντίζει διὰ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα τῆς Μακεδονίας.

Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν παρουσιάζει καὶ πρόσθετον δημιουργικὴν κοινωνικὴν δρασίαν.

Ὡς πρωτεύων παράγων ἐνεργεῖ διὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ Γυμνασίου καὶ τῆς αἰθούσης διαλέξεων τῆς Ἐδέσεως.

Γίνεται πρωτεργάτης μετὰ ἐνεργὸν συμμετοχὴν εἰς κοινωφελῆ ἔργα.

Συμμετέχει ὡς ἰδρυτικὸν μέλος εἰς τὴν ἴδρυσιν τῆς περιφήμου ἥδη Ἑταιρίας Μακεδονικῶν Σπουδῶν τῆς Θεσνίκης, εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν, εἰς τὴν Ἑταιρίαν «Οἱ φίλοι τοῦ χωριοῦ». Ἀνθίζει ἡ ψυχικὴ του ἀνωτερότης. Ἐχει συνηθίσει πλέον νὰ προσφέρῃ κόπους καὶ προσπαθείας διὰ κοινωνικὴν ὠφέλειαν μετὰ παραδειγματικὴν ἀνιδιοτέλειαν.

Ὅλοι, ὅμως, αὐτοὶ οἱ σκληροὶ ἀγῶνες ἤτο φυσικὸν νὰ ὑποσκάψουν τὴν ὑγείαν του καὶ τὸ ἀποκτηθὲν εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Ἑπταπυργίου καρδιακὸν του νόσημα, ἀπότοκον τῶν συγκλονιστικῶν ψυχικῶν του δοκιμασιῶν, ἐνωρὶς τὸν ὠδήγησεν εἰς τὸν τάφον.

ΟΛΙΓΑ ΔΙΑ ΤΟΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΟΥ

Αὐστηρὸς καὶ ἀτεγκτός διὰ τὸν ἑαυτὸν του, γλυκὺς καὶ μειλίχιος πρὸς ὅλους τοὺς ἄλλους.

Ἀφανὴς καὶ ἀκούραστος ἐργάτης τῆς Μεγάλης Ἰδέας, ὁπαδὸς τῆς ἰδεολογίας τοῦ Ἰσοκράτους, μετὰ πλήρη ἀντίληψιν καὶ πίστιν διὰ τὰ πεπωμένα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀφωσιωμένος εἰς τὸ ἔθνικόν του ἔργον δὲν ἀσχελεῖται μετὰ κερδοσκοπικὰς ἐπιχειρήσεις.

Και αὐτὸ ἀκόμη τὸ σύγγραμμά του «Ἡ συμβολὴ τῆς Μακεδονίας εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλευθερίας τῶν Ἑλλήνων ἱερὸν ἀγῶνα τοῦ 1821» εἰς 2.000 τεύχη τὸ προσφέρει κατὰ τὸ 1937 εἰς τὸν Δῆμον Ναούσης μετὰ τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως ἀπὸ τὸ προῖον τῆς πωλήσεώς του ἀνεγερθῇ εἰς τὴν Νάουσαν Ἡρώων διὰ τοὺς πεσόντας Ναουσαίους καὶ λοιποὺς Μακεδόνας ἡρώας τοῦ ἀγῶνος, διότι, ὡς ἔλεγε, τόσον ὀλίγον γνωστὴ εἶναι ἀνὰ τὸ Πανελλήνιον ἡ μεγάλη σφαγὴ καὶ θυσία τῶν κατοίκων καὶ ἀγωνιστῶν τῆς Ναούσης τοῦ 1821 ὥστε πρέπει νὰ γίνῃ εἰς εὐρύτερον κύκλον γνωστή, ὡς ἀξίζει, ἡ μεγάλη αὐτὴ θυσία τῆς Ναούσης, ἡ ἐφάμιλλος μετὰ τὴν θυσίαν τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῶν Ψαρῶν.

Παραθέτω μερικὰ ἀπὸ τὰ συγγράμματά του, τὰ πνευματικὰ του παιδιὰ :

- 1) Ἡ ἰδέα τῆς Πατρίδος καὶ τοῦ Ἔθνους.
 - 2) Ἡ συμβολὴ τῆς Μακεδονίας εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἑλευθερίας τῶν Ἑλλήνων ἱερὸν ἀγῶνα τοῦ 1821.
 - 3) Ἡ γυναικεία ἐκπαίδευσις ἐν Ἑλβετίᾳ.
 - 4) Περὶ ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ Friedlaender ἐν Πολωνίᾳ.
 - 5) Περὶ τῆς κοινῆς ἀγωγῆς τῶν δύο φύλων ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ.
 - 6) Περὶ ἐκδρομῶν.
 - 7) Περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλβετίᾳ.
 - 8) Ἄρθρον εἰς τὴν Μεγ. Ἐγκυκλοπαιδείαν περὶ Ἴσοκράτους.
- Εἰς τὸν σημαιοφόρον καὶ ἐνθουσιώδη πρόμαχον τῆς Ἑθνικῆς Ἰδέας Δημήτριον Μισυρλῆν πολλὰ ὀφείλουν ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ ἰδιαιτέρα του Πατρίς ἡ Μακεδονία.

Ὁ πρόωρος θάνατός του εἶναι μία μεγάλη Ἑθνικὴ ἀπώλεια.

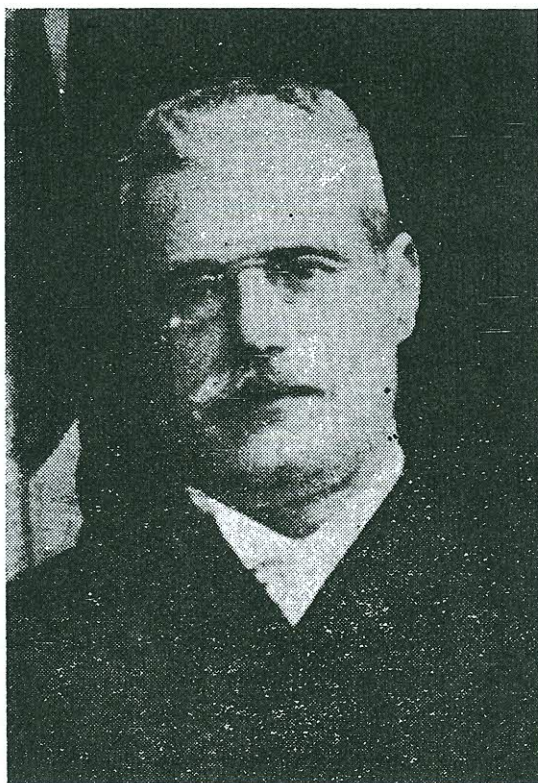
Ἡ μνήμη του ἄς παραμείνῃ αἰωνία ὡς φωτεινὸν ἀξιομίμητον παράδειγμα διὰ τοὺς νεωτέρους.

Ἀθῆναι 9—6—53

Ν. Πέτροβιτς

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΧΡ. ΦΥΛΑΚΤΟΣ (1860—1924)

Ἡ ἡρωϊκὴ καὶ εὐάνδρος Κάτω Τζουμαγιά (νῦν Ἡράκλεια) ἔχει νὰ παρουσιάσῃ, πλὴν τῶν γενναίων ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Μακεδονίας ἀγωνιστῶν τῆς, καὶ πληθὺν ἄλλων ἀνδρῶν οἱ ὁποῖοι διέπρῃσαν εἰς τὰ γράμματα, καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν πνευματικὴν πρόοδον καὶ ἄνθησιν τῆς περιο-

Ἀθανάσιος Χρ. Φυλακτὸς

χῆς, εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ Ἔθνος ἔδιδε τὴν σκληρὰν μάχην κατὰ τῆς προσπαθείας τῶν ἐχθρῶν τῆς Πατρίδος διὰ τὸν ἐκβουλαρισμὸν τῆς Σερραϊκῆς ὑπαίθρου.

Μεταξὺ τῶν πνευματικῶν τέκνων, ὅμως, τῆς Ἡρακλείας, προεξάρχουσα φυσιογνωμία ὑπῆρξεν ὁ Ἀθανάσιος Χρήστου Φυλακτὸς, ὁ ὁποῖος, γεννηθεὶς τὸ 1860, μέχρι τοῦ 1924, ὅποτε ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν, ἔθεσεν ἑαυτὸν ἀνάλωμα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Πατρίδος, διαποτίζων τὴν νεολαίαν μὲ τὰ πνευματικὰ καὶ ἔθνικὰ νάματα τῆς προγονικῆς μας κληρονομίας.

Τὴν στιγμὴν αὐτήν, καθ' ἣν ἡ ψυχὴ τοῦ Ἔθνους, μὲ ἀγωνίαν παρακολουθεῖ τὸ δράμα τῶν ἀδελφῶν Κυπρίων, ἡ ἔξαρσις καὶ ἡ ὑπόμνησις πρὸς τὴν νεωτέραν γενεὰν τῆς πατρίδος μας, τῆς προσωπικότητος τοῦ Ἀθανασίου Φυλακτοῦ εἶναι ἐθνικὸν καθήκον καὶ χρέος. Διότι εἰς τὴν μακρὰν καὶ ἐπίμονον ἐκπαιδευτικὴν του θητείαν, οὗτος γυμνασιαρχεῦσας ἐν τῷ Παγκυπρίῳ Γυμνασίῳ, εἰς δύο περιόδους, ἤτοι κατὰ τὸ 1908—1911 καὶ 1921—1924, ὑπῆρξεν ὁ ἐρμηνευτὴς τοῦ ἐθνικοῦ παλμοῦ τῆς κατὰ τοῦ βουλγαρισμοῦ ἀγωνιζομένης ἰδιαιτέρας του Πατρίδος, τῆς Μακεδονίας, καὶ ἐν Κύπρῳ ἐτεράτισε τὸν βίον του, ἐν ἐνεργῷ ὑπηρεσίᾳ ἐπὶ τῶν ἐπάλξεσιν τῆς ἐθνικῆς του ἀποστολῆς, εἰς ἡλικίαν μόλις 64 ἐτῶν.

Ὁ Ἀθανάσιος Φυλακτὸς τὰς γυμνασιακάς του σπουδὰς διήνυσεν εἰς τὸ ἐν Σέρραϊς Διδασκαλεῖον τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ὑπὸ τὴν Διεύθυνσιν Δημ. Μαρούλη Ὡς ὑπότροφος κατόπιν τοῦ Βελλεῖου κληροδοτήματος ἐσπούδασεν εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀναγορευθεὶς Διδάκτωρ αὐτῆς τὴν 1ην Μαΐου 1883. Ἐτελειοποίησε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ εἰς τὰ Φιλοσοφικὰ καὶ Παιδαγωγικὰ παρὰ τῷ διτσίμῳ καθηγητῇ Rhein ἐπὶ διετίαν ἐν Μονάχῳ τῆς Γερμανίας (1891—1893). Ἐδίδαξεν ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν τὰ ἑλληνικὰ Γράμματα ἐν Μακεδονίᾳ Θράκῃ, Βορείῳ Ἠπειρῳ, Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ, Κύπρῳ καὶ Ἀθήναις.

Ἐμβρισθέστατος περὶ τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν Φιλολογίαν ὡς καὶ τὴν Παιδαγωγικὴν, ἐδίδαξε τὸ πρῶτον μὲν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Σχολείῳ Μελενίκου (1883—1884), ἐν συνεχείᾳ δὲ ἐδίδαξεν ὡς καθηγητῆς ἐν τῷ Γυμνασίῳ Θεσσαλονίκης (1884—1885) καὶ εἶτα ἐν τῷ Γυμνασίῳ Σερρῶν (1885—1888) καὶ ἐν τῷ αὐτῷ Γυμνασίῳ ὡς Γυμνασιάρχης (1888—1890). Ἐν συνεχείᾳ διετέλεσε Γυμνασιάρχης ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς Γυμνασίοις Ἀδριανουπόλεως (1893—1895), Κορυτσᾶς (1895—1896) καὶ διὰ δευτέραν φορὰν Σερρῶν (1896—1900). Διετέλεσεν ἐπὶ ἐξαετίαν Γυμνασιάρχης ἐν τῷ Μαρασιεῖ Γυμνασίῳ καὶ Διευθυντὴς τῶν Ζαριφειῶν Διδασκαλείων Φιλιππουπόλεως (1900—1906) τοῦτέστιν μέχρι τῆς ἡμερομηνίας, καθ' ἣν συνετελέσθη ἡ τραγυφδιάτων ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῆς Βουλγαρίας διὰ τῆς καταστροφῆς τούτων καὶ δὴ τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων τῆς Φιλιππουπόλεως. Ἐν συνεχείᾳ διὰ τρίτην ἤδη φορὰν διευθύνει ὡς Γυμνασιάρχης τὸ Γυμνάσιον Σερρῶν (1906—1908),

Κατόπιν εὐρίσκομεν τοῦτον εἰς τὸ ἐν Λευκωσίᾳ Κύπρου Παγκύπριον Γυμνάσιον ὡς Γυμνασιάρχην ἀπὸ τοῦ 1908—1911, ἐν Θήβαις Γυμνασιάρχην ἀπὸ τοῦ 1911—1912, ἐν Λαμίᾳ Γυμνασιάρχην (1912—1913). Ἐν Ἀθήναις, ἐπίσης, καθηγητὴν ἐν τῷ Α' Βαρβακίῳ Γυμνασίῳ ἀπὸ τοῦ 1913—1921) καί, τέλος, ἐν Λευκωσίᾳ Κύπρου πάλιν ὡς Γυμνασιάρχην τοῦ Παγκυπρίου (1921—1924), ἔνθα καὶ ἀπεβίωσεν αἰφνιδίως ἐν ὑπηρεσίᾳ τὴν 10ην Ὀκτωβρίου 1924.

Κατὰ τὴν λαμπροτέραν, ὡς ἄνω, διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν περίοδον τοῦ ἐν γένει ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ ὁ Ἀθανάσιος Φυλακτὸς ὑπῆρξεν ἀκάματος διδάσκαλος, ἐνθουσιώδης παιδαγωγὸς καὶ ἀκάματος κῆρυξ τῆς Ἐθνικῆς Ἰδέας. Εἰργάσθη μετὰ πατριωτικῆς δραστηριότητος κατὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα καὶ κατὰ τὴν σκληροτέραν περίοδον δοκιμασίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, τοποθετούμενος ἐκάστοτε ἐπικαίρως ὅπου αἱ ἔθνικαὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀνάγκαι τὸ ἐκάλουν. Ὑπῆρξε καὶ μέγας διδάσκαλος. Οἱ πανηγυρικοὶ αὐτοῦ λόγοι καὶ ἡ διδασκαλία του ἐν γένει ἦσαν ἀληθῶς πνευματικὸν ἐντρυφήμα μὲ ὑψηλὰ νοήματα καὶ ἰδέας ἀρτίας ἐπὶ φιλοσοφικοκοινωνικῶν καὶ παιδαγωγικῶν ζητημάτων, ἐξικνούμενοι μάλιστα εἰς δυσπροσπέλαστον ὕψος ἐν τῷ χειρισμῷ τῆς ἀθανάτου ἑλληνικῆς γλώσσης. Ὡς δὲ ὑπῆρξεν ὑπέροχος ἔθνικὸς καὶ πνευματικὸς ἐργάτης, ἐξ ἴσου ὑπῆρξεν καὶ οἰκογενειάρχης εὐτυχῆς, διότι κατέλιπε δρώντα νῦν, ἐν τῇ ἀθηναϊκῇ οἰκογενεῖᾳ ἐκλεκτὰ τέκνα, λαμπροὺς ἐπιστήμονας, τοὺς Ἀδριανόν, ἱατρόν, ὑφηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου, τὸν ἐπίσης ἱατρόν Φίλιππον καὶ τὸν δικηγόρον Νέαρχον.

Πέτρος Θ. Πέννας

Ἡ Ἱστορική καὶ Λαογραφική ἐταιρία Σερρών—Μελενίκου κατὰ τὸ ἀπελθὸν ἔτος 1956, πλὴν τῶν ἄλλων ἐπιτευγμάτων της, προέβη καὶ εἰς δύο, οὐσιώδους σημασίας διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως τῶν Σερρών, ἐνεργείας, μὲ ἄμεσον καὶ θετικὸν ἀποτέλεσμα ἐπὶ τῆς δευτέρας.

Ἀπηύθυνε κατὰ πρῶτον πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον ἔγγραφο, διὰ τὴν παρὰ τῶν βουλγάρων ἀπόδοσιν τοῦ ἀρπαγέντος ὑπ' αὐτῶν Ἀρχαίου Κώδικος τῆς Μητροπόλεως τῶν Σερρών, καὶ δεύτερον διὰ τοῦ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Προεδρείας τῆς Κυβερνήσεως ἀπευθυνθὲν ὑπ' ἀριθ. 46]3—8—56 ἔγγραφου της, ἀπέτρεψεν τὴν κατεδάφισιν τοῦ Μπεζεστινίου, τὴν ὁποίαν ἐπιμόνως ἐζήτουν ὠρισμένοι ἀποβλέποντες εἰς ἰδιοτελεῖς σκοπούς, μὲ τὸ εὐχάριστον ἀποτέλεσμα, ὅπως τοῦτο ὄχι μόνον μὴ κατεδαφισθῆ, ἀλλὰ διατεθῆ πρὸς ἴδρυσιν τοῦ τόσον ἀπαραιτήτου διὰ τὴν πόλιν τῶν Σερρῶν Μουσείου.

Οὕτω τὸ Ὑπουργεῖον παιδείας δι' ἔγγραφου του ἀπευθυνθέντος πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν καὶ Δ]σιν Διαχειρίσεως Ἀνταλλαγίμου περιουσίας, κοινοποιηθὲν δὲ καὶ πρὸς τὸν Δήμον Σερρῶν, τὸν «Ὁρφέα» καὶ ἡμῖν ἐπάγεται τὰ ἀκόλουθα. «... Ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ σᾶς γνωρίσωμεν ὅτι συμφώνως πρὸς γνωμάτευσιν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου, διατυπωθεῖσαν κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 44]13—12—56 συνεδρίασιν αὐτοῦ, θεωροῦμεν καὶ αὐθις τὸ ἐν λόγῳ ἀκίνητον (βλ. πρᾶξιν 19]1956), ὡς ἐν τῶν σπουδαιότερων ἱστορικῶν μνημείων τῆς περιοχῆς, δι' ὃ ἡ ὑπηρεσία Ἀναστηλώσεως ἔχει ἤδη ὑποβληθῆ εἰς σημαντικὰς δαπάνας καὶ ἔχει τοῦτο δημόσιεύσει ὡς σημαντικὸν μνημεῖον. Ὅθεν, κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθειμένων καὶ δεδομένου ὅτι σταθερὰ ἀπόφασις ἡμῶν εἶναι ὅπως μὴ ἀποσιῶμεν τῆς ἤδη χαραχθείσης γραμμῆς, ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ σᾶς παρακαλέσωμεν ὅπως τὸ ἐν λόγῳ μνημεῖον παραχωρηθῆ εἰς ἡμᾶς ἄνευ τιμήματος τινός, διὰ νὰ χρησιμοποιηθῆ τοῦτο ὡς Μουσεῖον».

Ἀριθ. Πρωτ. 42/14-3-1956

Π ρ ὀ ς

τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος

Υ Π Ο Μ Ν Η Μ Α

Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἐταιρίας Σερρῶν — Μελενίκου

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς τελευταίως ὑποβληθείσης αἰτήσεως τῆς βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως πρὸς ἐπανασύνδεσιν τῶν μετὰ τῆς χώρας μας διπλωμα-

τικῶν καὶ ἐμπορικῶν σχέσεων, ἢ ἡμετέρα Ἐταιρία θεωρεῖ καθῆκον της καὶ ἔχει τὴν τιμὴν νὰ θέσῃ ὑπ' ὄψιν τῶν ἐπισήμων διπλωματικῶν ἐκπροσώπων τοῦ Κράτους μας τὸ κάτωθι αἴτημα τῶν Σερραίων :

«Νὰ ζητηθῇ ἡ ἐπιστροφή τοῦ ἀπαχθέντος ὑπὸ τῶν Βουλγάρων παλαιοῦ κώδικος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σερρῶν ὡς κειμηλίου μεγάλης ἱστορικῆς ἀξίας, πολυτίμου, ἀνεκτιμήτου ἀξίας καὶ χρησίμου διὰ τὰς ἱστορικές, ἐθνολογικές, λαογραφικές, ἐκκλησιαστικές, οικονομολογικές καὶ γλωσσολογικές μελέτας τῶν σημερινῶν ἐρευνητῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (1603—1918)».

Τὸ Ἱστορικὸν τοῦ Κώδικος.

Εἰς τὴν παλαιὰν Ἑλληνικὴν Ὀρθόδοξον Μητροπόλιν τῶν Σερρῶν ὑπῆρχε Κῶδιξ, δηλαδὴ ὀγκῶδες βιβλίον ἐπέχον θέσιν ἐπισήμου ἀρχείου πρωτοκόλλου, ὅπου κατεχωρίζοντο ἔγγραφα σχετικὰ μὲ τὴν κίνησιν τῆς Κοινοτήτος καὶ τῆς Μητροπόλεως Σερρῶν, ὡς ἐπίσης ἀναγράφοντο γεγονότα τοπικὰ ὑπὸ διαφόρων κατὰ σειρὰν Μητροπολιτῶν.

Λεπτομερῶς ἐκεῖ ἀναφέροντο τὰ τῆς διοικήσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, τῶν σχολείων καὶ τῆς λήψεως διαφόρων ὑγειονομικῶν καὶ ἀγορανομικῶν μέτρων, δικῶν, διαζυγίων, ἀρραβῶνων, προικῶν, ἀγορῶν καὶ πωλήσεων, διαθηκῶν, συνάψεως καὶ ἐξοφλήσεως χρεῶν κ.λ.

Ὁ Κῶδιξ αὐτός θεωρεῖται ὑπὸ τῶν εἰδικῶν ὡς τὸ πολυτιμότερον ἱστορικὸν κειμήλιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῶν παλαιῶν Σερρῶν, ἢ μελέτη δὲ τούτου φωτίζει καὶ ἐξηγεῖ πολλὰ σκοτεινὰ προβλήματα ἐπὶ τοπικῶν ἱστορικῶν γεγονότων, τὰ ὅποια ἄλλως δύσκολα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ καθορισθοῦν μὲ ἱστορικὴν ἀκρίβειαν καὶ ἀσθεντίαν.

Ἐτέθη τὸ πρῶτον εἰς χρῆσιν κατὰ τὸ 1603 ἐπὶ Μητροπολίτου Σερρῶν Θεοφάνους—καταγομένου ἐξ Εἰκοσιφοινίσσης τοῦ Παγγαίου—καὶ εἰς τὴν σελ. 11 ἔφερε σημείωσιν :

«Ὁ ἱερὸς οὗτος κῶδιξ ὑπάρχει τῆς Ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Σερρῶν, ἐγένετο δὲ παρὰ τοῦ ἀγιωτάτου ἡμῶν Ἀσθεντός καὶ Δεσπότης κυροῦ Θεοφάνους ἐν ἔτει ΖΡΙΒ' Ἰνδικτιῶνος β' ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ. (1603)».

Ὁ Πέτρος Παπαγεωργίου ἀναφέρει περὶ τοῦ κώδικος τούτου σχετικῶς εἰς *Byzantinische Zeitschrift* τῆς Λειψίας 1894 σελ. 260—261.

«Συγκείμενος ἐκ φύλλων μεγάλου σχήματος ἀναμίκτως συναρμμένων καὶ φερόντων ποικιλωτάτας πράξεις καὶ ἰδιοχείρους αὐτογράφας ἢ ἀπλᾶς παρασημειώσεις κατὰ τὰ ἔτη 1603—1837... εἶναι καὶ νῦν πολυτιμότερος, ἱστορικῶς ὡς συμπληρῶν μὲν τὸν ἀτελεῆ καὶ ἑλλιπῆ κατάλογον τῶν Μητροπολιτῶν Σερρῶν παρὰ τῷ Le Quien καὶ διδά-

σκων ἡμᾶς ἀρχιερεῖς ἄλλων θρόνων, λείποντας παρ' αὐτῶ, καὶ ναοὺς καὶ σχολεῖα καὶ νοσοκομεῖα καὶ θέσεις ἐν Σέρραις καὶ χωρῖα περὶ αὐτάς καὶ ἀξιωματικοὺς ἐμφόρους (ἐφόρους) ἦγουν καπετάνους τῆς Μητροπόλεως Σερρῶν, γλωσσικῶς δὲ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῶ φερομένων κυρίων ὀνομάτων καὶ λέξεων καὶ πραγμάτων, τῶν Μητροπολιτῶν δὲ τὰ ἔγγραφα ποῦ μὲν ἐν χυδαίᾳ, ποῦ δὲ ἐν κακοζήλῳ ἐλληνίζουσα φράσει καὶ ποῦ, ἐν ἀναμίκτῳ, μαρτυροῦσι τὴν τότε τῆς παιδείας κατάστασιν».

Εἶναι γεγονός ὅτι ὁ κῶδιξ οὗτος ὑπῆρχεν εἰς τὴν Μητρόπολιν Σερρῶν μέχρι τοῦ 1917 ὅποτε ἐπὶ βουλγαρικῆς κατοχῆς ἀπέθανεν ὁ λόγιος Μητροπολίτης Σερρῶν Ἀπόστολος (ἔξ Ἰμβρου) καὶ ἐν συνεχείᾳ κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1917 ἐγένετο ὁ εἰς Βουλγαρίαν ἐκτοπισμὸς ὅλων τῶν Σερραίων καὶ λοιπῶν Ἀνατολικομακεδόνων ὡς ὁμηρῶν.

Τὸ ὅτι διηρῶν ὁ ἱστορικὸς κῶδιξ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκ τῆς ἐγκαταλειφθείσης Μητροπόλεως Σερρῶν εἶναι ἀναμφισβήτητον γεγονός ἀποδεικνύμενον ἐκ τῆς ἐκδόσεως κατὰ τὸ 1918 ἐν Φιλιππουπόλει (Plovdiv) ὑπὸ τῶν Jordan Pop Georghiev καὶ St. N. Schischkon διὰ τοῦ αὐτόθι τυπογραφείου Chr. G. Danov βιβλίου ἐξ 88 σελίδων ὑπὸ τὸν τίτλον «Blgariti vŕ Serskoto Pole» (Οἱ Βούλγαροι εἰς τὴν Σερραϊκὴν πεδιάδα), τοῦ ἐξωφύλλου τοῦ ὁποῦ ἐπισυνάπτομεν φωτοτυπικὸν ἀντίγραφον.

Οἱ Βούλγαροι, ὀδηγούμενοι ἀπὸ ζωντῆν ἐπιθυμίαν νὰ εὔρουν διάφορα στοιχεῖα πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐπιχειρημάτων των διὰ τὸ δῆθεν βουλγαρικὸν φρόνημα τῶν ἄλλοτε σποραδικῶς βουλγαροφώνων κατοίκων τῆς πεδιάδος Σερρῶν, δημοσιεύουν ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ Ἑλληνιστὶ καὶ ἐν μεταφράσει Βουλγαριστὶ διάφορα ἀπόρητα ἔγγραφα τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου Σερρῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ κυριώτερον φωτοτυπίαν ὀλοκλήρου σελίδος τοῦ περιφήμου κῶδικος τῆς Μητροπόλεως Σερρῶν—παραθέτομεν συνημμένως τὸ φωτοτυπικὸν ἀντίγραφον τῆς σελίδος ταύτης—ἐκ τῆς ὁποίας ἐξάγουν κατὰ τὸ δοκοῦν των αὐθαίρετα συμπεράσματα.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου τούτου ἐδημοσιεύθη καὶ ὡς ἱστορικὴ ἐπιφυλλίς εἰς τὴν Σοφίαν ἡμερησίᾳ «Zaria» κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1918, ὡς μᾶς ἐβεβαίωσεν εἰς τῶν ἡμετέρων συμβούλων ὑπηρετήσας τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὡς ὁμηρος εἰς Βουλγαρίαν.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω διαπιστώσεων πλείστοι ἐπιζῶντες Σερραῖοι διασωθέντες ἐκ τῆς ἐξοντωτικῆς ἐκείνης ὁμηρείας διαβιβάζουν μέσῳ τῆς ἡμετέρας Ἑταιρίας τὴν θερμὴν παράκλησιν ὅπως εἰς πρώτην εὐκαιρίαν ἐπαναλήψως τῶν μετὰ τῆς Βουλγαρίας σχέσεών μας προβληθῆ ἡ δικαία ἀξίωσις ἐκ μέρους τῆς Σ|στῆς Κυβερνήσεώς μας ἀμέσου ἐπιστροφῆς τοῦ ἀνωτέρω ἱστορικοῦ κῶδικος, διὰ νὰ ἐναποτεθῆ εἰς τὸ ἄρχεῖον τῶν σπανίων χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς μας βιβλιοθήκης.

Δέον νὰ σημειωθῆ ὅτι εἰς τὴν Βουλγαρίαν ὑπάρχει ὠργανωμένη ὑπηρεσία Βυζαντινῶν μελετῶν εἰς χεῖρας τῆς ὁποίας θὰ διαφυλάσσεται ὁ ἱστορικός καὶ πολύτιμος οὗτος κῶδιξ.

Ἡ ἀπαίτησις ἐπιστροφῆς τοῦ κώδικος ἀπὸ ἐλληνικῆς πλευρᾶς πρέπει νὰ τεθῆ ὡς σταθερὰ καὶ ἀμετάτρεπτος ἀξίωσις μὲ πρότασιν ἐρεῦνης εἰς τὰ ἀρχεῖα τῶν βιβλιοθηκῶν της, διότι ἐνδέχεται νὰ συναντήσῃ τὴν γνωστὴν βουλγαρικὴν κακοπιστίαν.

Μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως

Ἱστορικὴ καὶ Λαογραφικὴ Ἑταιρεία Σερρών - Μελενίκου

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Β. Σιμωνίδης

Πέτρος Πέννας

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15ῃ Ἰαν. 1956

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

* <i>Ἀντὶ προλόγου</i>	σελ. 3—4
<i>Πέτρου Θ. Πέννα :</i>	
*Ἐριδες περὶ τὴν Κοινοτικὴν ὀργάνωσιν τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν κατὰ τὸ 1892 καὶ τὰ Πρακτικὰ τῆς ἐν Σέρροις Ἐξαρχίας τῶν Μητροπολιτῶν Θεσσαλονίκης καὶ Κοζάνης καὶ Σερβίων	» 5—66
<i>Πέτρου Θ. Πέννα :</i>	
Συβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ Μελενίκου : Ἀναστάσιος Παλλατίδης καὶ καὶ τὰ χειρόγραφα του	» 67—125
<i>Νίκου Ζ. Νικολάου :</i>	
Ἡ Κτίσις τῶν Σερρῶν	» 126—128
<i>Νατάλη Ἐμμ. Πέτροβιτς :</i>	
1) Σδραβῆκι, ἢ Ἀρχαία Δράβησκος	» 129—136
2) Βαρόσι	» 136—138
3) Σερραϊκὴ Διάλεκτος	» 139—145
4) Παροιμιώδεις φράσεις μὲ τὸ χρῶμα τῆς τοπικῆς διαλέκτου τῶν Σερρῶν	» 145—147
5) «Τὰ Σέρρας» μία τεσσάρων αἰώνων ὄν μαστικὴ	» 147—152
6) Λαογραφικὰ Σείμεικτα τῶν Σερρῶν—Ἀπόκρως — Χάσκα—Οἱ Ἀδώνιδος κῆποι τῶν Σερρῶν, τὸ Χασῆλι	» 153—155
7) Ἐξισλαμισμοὶ	» 160—174
8) Ἐνα θλιβερὸ Ἰωβωλαῖο (1907—1957)	» 174—176
<i>*Ἄννας Τριανταφυλλίδου :</i>	
Δύο Λαογραφικὰ διηγήματα :	
1) Ἡ Χάσκα. 2) Τὸ χασῆλι τοῦ ἐπιταφίου	» 156—159
<i>*Ἀστερίου Θελυκοῦ :</i>	
1) Ἡ Νιγρίτα. Πόθεν ἢ ὀνομασία της	» 177—190
2) Σούρπα ἢ Σύρπα	» 191—193
3) Τὸ τραγούδι «ἡ Γερακίνα»	» 194—205
<i>Δημητρίου Χόνδρου :</i>	
Ἄ Γάμος στὰς Σέρρας γύρω στὸ 1900	» 206—208
<i>Γεωργίου Ἰ. Διάου :</i>	
1) Τὸ Νέον Πετρίτσι καὶ ἡ Ἱστορία του	» 209—254
2) Ἐνδυμασία τῆς περιοχῆς τοῦ Μπέλλες πρὸ τοῦ 1912	» 255—259
<i>Τριαντ. Δ. Θεοδορίδου :</i>	
Ἡ «Γενικὴ Ἐπιθεώρησις» τοῦ Ἀθαν. Ἀργυροῦ	» 260—275
<i>Abbott : Κατὰ μειάφρασιν Φιλίππου Δραγούμη.</i>	
Περιοδεία εἰς Μακεδονίαν. Μετάβασις εἰς Μελένικον	» 276—285
<i>*Ἐκλιποῦσαι Ἐκπαιδευτικαὶ φναιογνωμίαι :</i>	
Δ. Μυσιρλής, ὑπὸ Νατάλη Πέτροβιτς	» 286—290
Ἀθ. Φυλακτός, ὑπὸ Πέτρου Θ. Πέννα	» 291—293
Ἰ. Πόμνημα, πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τῆς Ἱστορικῆς Λαογραφικῆς Ἐταιρίας Σερρῶν—Μελενίκου διὰ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ Ἀρχαίου Κώδικος τῆς Μητροπόλεως Σερρῶν, τοῦ διαρπαγέντος ὑπὸ τῶν Βουλγάρων	» 294—297

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

σελ.	6	στίχος	23	ἀντὶ ἀπομάκρυνσιν	γράφε	ἀπομάκρυνσιν
»	9	»	7	» Θεσ νίκην	»	Θεσ νίκης
»	17	»	10	» δισίν	»	δυσίν
»	55	»	1	» Βελεγράδιον	»	Βελεγράδων
»	74	»	5	» Μελίνικον	»	Μελένικον
»	74	»	26	» 1870	»	1830
»	78	»	32	» 1939	»	1839
»	107	»	6	» ἀναδείξειν	»	ἀναδείξει
»	144	»	27	» Κορνερίτη	»	Κρουνερίτη
»	155	»	28	» Nilson	»	Nilsson
»	179	»	15	» ἱκασία	»	εἰκασία
»	187	»	16	» τὸν σημείον	»	τὸ σημείον
»	188	»	38	» σναμνούδι	»	σταμνούδι
»	189	»	17	» ἀφύσικοι	»	ἀφύσικοι
»	190	»	14	» καταστίση	»	καταστήση
»	235	»	33	» ἐχθρίο	»	ἐχθρόν